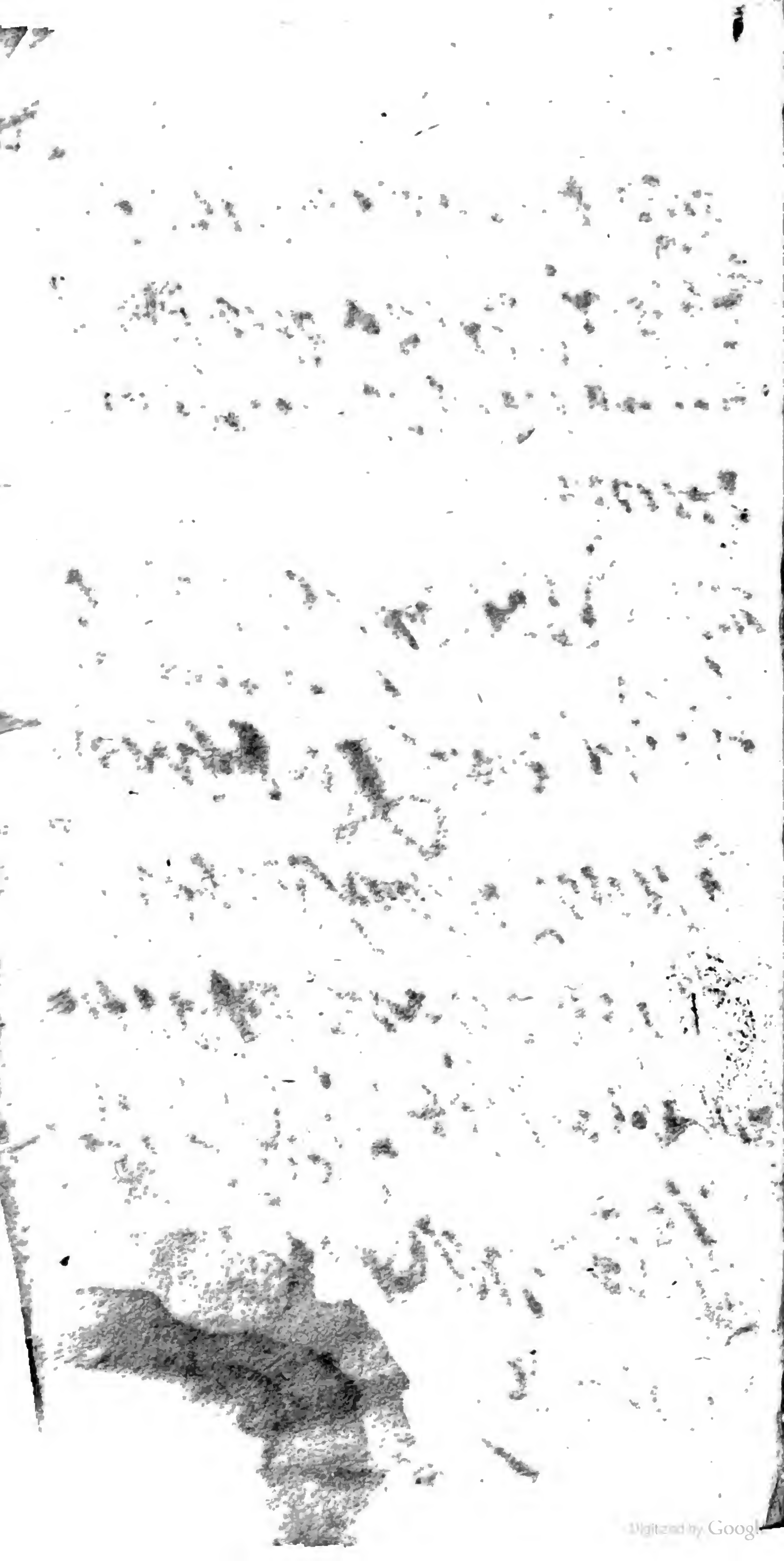
Dx motto chi legge
mo di comperar li
giri senza guar
dernapem chiaro leme et
bnem:
mo de dei compe rar e
nei
li giri senza guardar
e perche comperare li
giri donari prgam
am magio noteri
per mani
mia

THEOLOGIA SCOTI

A prolixitate, & ſubtilitas eius ab obſcuritate libera & vindicata:

SEV

OPVS THEOLOGICVM

STVDENTIBVS

Sic attemperatum, vt in illo habeant ad manus Theologiæ Scolaſticæ integritatem breuem, & profunditatem planam.

AVTHORE

V. P. IOANNE GABRIELE BOYVIN

In Prouincia Franco-Pariſina ſtrictioris Obſeruantiæ Lectore Theologiæ Iubilato.

Et apud FF. Minores Virienſes emerito Profeſſore, ex eadem vrbe oriundo.

IN QVATVOR PARTES DIVISA.

QVARTA PARS.

Sexta Editio correctior.

VENETIIS, M. DC. XC.

Apud Gaſparem de Stortis.

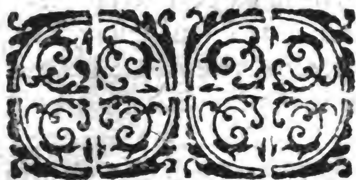
Superiorum Permiſſu, & Priuilegio.

PRÆFATIO.

QVia promiſerat huiusce Operis diſpoſitio aliqua, quæ pati non potuit tripartitæ noſtre Theologiæ breuitas, vt pote Tractationes de Peccatis, de præceptis Decalogi, de Eccleſia, de Pontifice, & de Concilijs: Ideò nè promiſſis deſit effectus, tribus præcedentibus partibus quartam ſubiungere neceſſarium duxi; quæ agit, non quidem de peccatis, nec de præceptis Decalogi (hæc enim materia communiter habetur apud Canoniſtas) ſed de virtutibus Theologicis, de Eccleſia, de Pontifice & de Concilijs: vnde, vt cum breuitate coniungatur ordo, duplicem reponimus in hac vltima parte Tractatum. In primo agitur de virtutibus Theologicis, cum præambulo quodam ſuccincto de virtutibus in genere & de Cardinalibus in ſpecie. In tres Diſputationes diuiditur ille Tractatus: quarum prima, quæ eſt de Fide, quatuor habet Capita, de natura Fidei ſcilicet, de obiecto Fidei, de actu Fidei, & de vitijs Fidei oppoſitis. Diſputatio ſecunda eſt de Spe. Tertia denique de Charitate agit in tribus Capitibus. in quibus examinantur natura Charitatis, effectus Charitatis, & vitia Charitati oppoſita. Quantùm ad ſecundum Tractatum de Eccleſia; tribus Capitibus

absoluitur, de Ecclesia nimirum, de Pontifice & de Concilijs. Prima subdiuiditur in tria Capita, quæ de Ecclesia in se considerata loquuntur, de Notis Ecclesiæ, de Oppugnatoribus, & Propugnatoribus eiusdem; Vbi habentur hæreses cuiuslibet sæculi, & Patres seu doctores qui illas extirpare conati sunt. Secunda Disputatio agit de Summo Pontifice; in qua, per duodecim amplissimas Quæstiones & totidem Quæstiunculas videntur, ni fallor, cuncta, quæ in hac materia scitu digna sunt, Tertia denique Disputatio est de Concilijs, in quatuor Capita, digesta, vt videamus primò, quid dicendum, sit de Concilijs in genere; secundò agtiur de Concilijs generalibus; tertiò de Concilijs particularibus cuiuslibet sæculi; quartò denique, subiungemus, breuem & accuratam Pontificum Chronologiam.

INDEX

INDEX

CAPITVM, DISPVTATIONVM, ET QVÆSTIONVM

QVARTÆ PARTIS.

TRACTATVS PRIMVS. De Virtutibus Thologicis.

DISPVTATIO I. DE FIDE.

Ca-

Caput II. De Notis Ecclesiæ.

Caput vltimum. De Oppugnatoribus & Propugnatoribus Ecclesiæ. 174

Disputatio II. De Summo Pontifice. 209

Ad Disputationem Tertiam. De Concilijs Prælibatio. 277

Dis-

De

Caput III. De Concilijs Particularibus. 343

De

Caput IV. Breuem Summorum Pontificum Chronologiam continens. 357

FINIS.

THEO-

THEOLOGIÆ SCOTI QVARTA PARS.

TRACTATVS

De Virtutibus Theologicis.

Irtutum Theologicarum, quæ propriè nostri sunt instituti, explicationem aggredientes, à Virtutis definitione in genere, ipsiusque diuisione ordiri, nil rectius; vt ab vniuersalibus ad particularia descendentes, postquam viderimus, quid sit Virtus in se, & quotuplex, aperiamus posteà quid dicendum sit de Virtutibus Theologicis in specie.

Primò, ergo dicendum est quòd Virtus multis modis vsurpetur; aliquando pro potentia actiua, sic Medici discurrunt de virtutibus plantarum; aliquando pro actu talis potentiæ, vnde Ioel dicit, cap. 2. *Ficus & vinea dederunt virtutem suam*; sed propriè sumitur pro habitu inclinante ad actus bonos; homo enim à naturali rectitudine deflectens per peccatum, necesse habuit recuperare aliqua media, quibus ad Deum rediret; quæ quidem media nihil aliud sunt, quàm virtutes.

Secundò, quantùm ad Virtutis diuisionem reuocandum est quod iam diximus in Tractatu de Incarnatione, cap. 8. quæst. 11. vbi Virtutem diuisimus; Primò, ratione principij, in Infusam & Acquisitam. Illa est, quā nobis largitur Deus; ista verò est ea, quam acquirimus naturaliter per frequentationem actuum.

Secundò, ratione subiecti diuiditur Virtus in Intellectualem, quæ residet in Intellectu; & in Moralem, quæ sedem habet in Voluntate: Virtutes autem intellectuales inclinant intellectum ad verum cognoscendum, sicut morales voluntatem ad benè viuendum secundum dictamen rationis; & tam intellectuales, quàm morales ad operationem bonam inducunt; sed illæ ad operationem bonam in genere naturæ, istæ ad operationem bonam in genere moris: Vnde qui habet virtutes morales, potest dici bonus simpliciter; & qui habet intellectuales, potest tantùm dici bonus secundum quid, vt bonus Philosophus, bonus artifex, &c. Tertiò ratione obiecti, Virtus diuiditur in Theologicam & Cardinalem; Theologicæ respiciunt Deum vt obiectum præcipuum, & Cardinales respiciunt media, quibus homo ad Deum accedit.

Theologicę virtutes rectificant partem superiorem animæ, eamque dirigunt immediatè in vltimum finem. Virtutes cardinales, quæ sunt veluti ianuæ ad Deum conducentes, rectificant partem animæ inferiorem, vt rationi subijciatur. Prudentia enim Rationem dirigit in vitandis & eligendis: Fortitudo Appetitum Irascibilem rectificat in perferendis molestijs & superandis difficultatibus in operatione boni passim occurrentibus. Temperantia Appetitum Concupiscibilem inclinat, vt à delectationibus prauis coerceatur. Iustitia verò totum hominem ordinat ad reddendum vnicuique quod suum est. Licèt virtutum Cardinalium examinatio præcisè ad Philosophos Morales spectet, quædam tamen de illis ex occasione dicere, non otiosum fortè videbitur, antequam ex professo Virtutum Theologicarum naturam examinare suscipiamus.

Prudentia, quæ ex nomine idem est ac procul videntia, inquantum est certa quædam futurorum præuisio, præteritorum recordatio, & præsentium intuitio, secundum rem est habitus inclinans intellectum ad iudicandum quid agendum vel omittendum sit hic & nunc, hoc est in particulari. Per primam particulam apparet Prudentia, quæ est actus intellectus, distingui ab alijs virtutibus Moralibus quę sunt actus voluntatis: Per secundam, obiectum Prudentiæ indicatur quod est scilicet omne faciendum vel omitten-

ten-

tendum, cum Prudentia impellat voluntatem ad bonum & auertat à malo: Per tertiam denique, distinguitur Prudentia à Philosophia Morali, quæ iudicat quidem de omittendis & faciendis, sed tantùm in genere, vbi Prudentia ad particulares circumstantias descendit. Prudentia tres species agnoscit, sicut Moralis Philosophia; nempe Prudentiam politicam, quæ versatur circa gubernationem Reipublicæ; Oeconomicam, quæ respicit directionem familiæ; & Monasticam, quæ circa directionem hominis priuati versatur: Cum hoc discrimine (vt diximus) quod hæ species prudentiæ dirigant actiones in particulari, species verò Moralis dirigant tantùm in genere.

Iustitia est habitus inclinans voluntatem ad reddendum vnicuique quod suum est. Aliquid pertinet ad aliquem, vel iure naturali, quo modo vita pertinet ita ad vnumquemque, vt ius habeat illam conseruandi & defendendi; vel iure positiuo, quo prædium v. g. ità ad dominum pertinet, vt illud conseruare, vendere, & ab vsurpatore repetere valeat; vel iure consuetudinis, in quantùm consuetudo vim legis obtinet, modò conditiones requisitas habeat. Iustitia duplex est; Generalis scilicet quæ personam publicam respicit, qua Iudex v. g. decernit vnicuique quod suum est; & Priuata, qua vnusquisque alteri tribuit quod est suum. Subdiuiditur Iustitia in Commutatiuam & Distributiuam. Commutatiua inclinat ad reddendum alteri æquale pro æquali secundùm proportionem Arithmeticam, vt patet in contractibus, v. g. in venditione, quæ est traditio rei alicuius pro alia æquiualente; in emptione, quæ est acceptio alicuius pro æquiualente; in locatione, quæ est acceptio rerum vtendarum, mediante aliquo pretio; &c. Iustitia distributiua inclinat præsertim Personas Publicas ad reddendum vnicuique quod suum est secundum proportionem geometricam; id est conferendo præmia, vel pœnam infligendo iuxta meritum vel demeritum personarum, quæ benè vel malè egerunt. Iustitia enim Distributiua diuiditur in Remuneratiuam quæ virtuti præmium reddit, & in Punitiuam quæ crimini infligit pœnam.

Fortitudo est Virtus, quæ voluntatem inclinat ad labores perferendos & iusta pericula aggredienda. Medium tenet inter audaciam & timiditatem, quia

A a con-

consistit in perpessione laborum, quos fugit timiditas; & in aggressione iustorum periculorum, vbi Audacia ad omnia pericula inclinat, siue iusta & honesta sint, siue non. Duplex est species Fortitudinis; alia enim est vera, quæ inclinat ad iustos labores perferendos & recta pericula aggredienda, solius honestatis & publicæ vtilitatis gratia, in his seruando mediocritatem; alia verò est apparens, quæ exercetur, non intuitu honestatis aut publicæ vtilitatis præcisè, sed sub alio nomine, alijsque de causis. Sic aliquando ciues patriam defendunt ad damnum vitandum, aut præmia consequenda: sic milites adeunt pericula ob stipendia vel spolia: sic iracundi ex odio & vindicta, sic etiam imprudentes, qui nescientes pericula, actiones periculosas aggrediuntur. Duo præcipui sunt Fortitudinis actus, nimirum Aggredi, & Sustinere.

Temperantia denique est virtus inclinans voluntatem ad moderandum appetitum circa voluptates corporis, & præsertim Gustus & Tactus. Omnes quidem delectationes animę & aliorum sensuum moderatione indigent, ne in excessum, aut defectum impingant: sed propriè ille tantùm Intemperans dicitur, qui immoderatè fertur in delectationem Gustus, aut Tactus: Vnde aspectus mulieris intemperantiam tantùm inducit, in quantùm excitat ad libidinem, quæ spectat ad delectationem tactus: sic etiam olfactus & visus ciborum intemperantem faciunt, quia ad eos appetitum prouocant. Ideò autem Temperantia versatur præcipuè circa tactum & gustum; quia horũ sensuũ delectationes sunt difficillimę, vt regulentur; in quantum delectatio gustus inducit ad conseruationem indiuidui, mediante scilicet alimento; delectatio autem tactus respicit conseruationem speciei, mediante generatione. potissimum versatur Temperantia circa tactum; quia quisque sentit maiorem esse difficultatem, dum resistitur Tactui, qui per omnes corporis partes diffunditur, quam Gustui, qui in sola linguæ cuspide residet. Temperantia quatuor habet species, quarum prima est Abstinentia, quæ reprimit delectationem in cibo; secunda est Sobrietas, quæ delectationem in potu moderatur; tertia est Castitas, quæ voluntatem regulat, vt ordinatè tantum appetat voluptates licitas; quarta denique est

Pu-

Pudicitiam quæ repulat voluntatem circa actiones externas, vnde oriri possunt voluptates venereæ, vti sunt amplexus & oscula. Nunc ed virtutes Theologicas progrediendum est, & primò ad explicationem fidei.

DISPVTATIO PRIMA.

De Fide.

LIcèt Charitas ordine excellentiæ Fidem præcedat, iuxta D. Paulum, 1. Corinth. 13. *Fides, Spes, Charitas; tria hac, maior autem horum est charitas*: ordine tamen generationis primum locum obtinet Fides: vnde ipsemet Apostolus illam ante Spem & Charitatem collocat, & hoc iure merito; quandoquidem cognitio obiecti spem & amorem præcedit, cum voluntas in incognitum tendere non valeat. Nil mirum ergo, si de Virtutibus Theologicis agere intendentes à Fide sumamus exordium; hoc in præsenti disputatione, quæ in plura capita diuidetur; nempe in quatuor, quorum primum erit de natura & proprietatibus Fidei; secundum de obiecto Fidei: tertium de actu interno & externo Fidei: quartum denique de vitijs Fidei oppositis.

CAPVT PRIMVM.

De natura Fidei.

VArias acceptiones nomen Fidei habet in sacra Scriptura. Primò sumitur pro fidelitate in promissis, Rom. 3. *Numquid incredulitas eorum fidem Dei euacuabit*? idest veracitatem. Secundò, vsurpatur pro promissione, idest ad Timot. 5. *Iuniores viduæ primã fidem irritam fecerunt*; i. inquit Augustinus, vouerunt & promiserunt Deo, & non impleuerunt promissum. Tertiò, pro fama quam quis habet vt credatur, sic Eccli. 27. *Qui denudat arcana amici, fidem perdit*; idest non ampliùs existimatur fidelis. Quartò, pro conscientiæ dictamine; Rom. 4. *Quod non est ex fide, peccatum est*, Quintò, pro fiducia consequendi id quod desideratur; Matth. 14. *Modica fidei, quare*

dubitasti? Sextò, pro assensu quem præbemus dictis quæ nobis proponuntur à veraci homine sic dicitur communiter, probis adhibendam esse fidem. Septimò denique & ad propositum, Fides sumitur pro Virtute Theologica, quæ est quædam qualitas supernaturalis in intellectu residens, quo disponitur ad credendum Deo, & illis quæ nobis diuinitus reuelantur. De ea sic sumpta discurrendum est.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Fides.

DVm Paulus ad Rom. 11. dicit, *Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium,* potiùs definit fidem per effectum & proprietatem, quàm per essentiam & rationem formalem. Dicit primò fidem, *esse substantiam sperandarum rerum*, vel quia fides est basis substans toti ædificio spirituali, quod construitur ex virtutibus, quæ nos conducunt ad possessionem gloriæ æternæ, quam speramus; vel quia per fidem, seu cognitionem, iam aliquo modo subsistunt in nobis ea quæ speramus, licèt actu nondum possideantur. Dicit secundò, fidem esse *argumentum non apparentium*, quia tanquam firmum argumentum fides assentire facit veritatibus reuelatis propter authoritatem Dei reuelantis. Nobis quærenda est germana & formalis Fidei definitio, quæ quidem Fides potest considerari, vel vt est actualis, vel vt habitualis.

CONCLVSIO.

FIdes Actualis est actus supernaturalis intellectus quo firmiter, obscurè tamen, assentimur omnibus quæ Deus reuelauit, propter solam reuelantis authoritatem. Fides habitualis est habitus intellectualis quo inclinamur & disponimur ad credendum firmiter omnes veritates à Deo reuelatas pro eo tempore quo nobis innotescunt, & hoc propter solam Dei reuelantis authoritatem. Ab hac virtute habituali, omnes Catholici, siue paruuli adhuc sint, siue sint adulti qui dormiant, aut mente sint capti, Fideles dicuntur.

Dici-

Dicitur primò, habitus; non qui dat tantùm facilitatem ad assentiendum veritatibus reuelatis, sed qui dat simpliciter potentiam assentiendi. Est enim hæc differentia inter habitus naturales & supernaturales, quod naturales facilitent potentiam ad agendum; supernaturales verò dent simpliciter facultati agendi potentiam, ità quò intellectus nequaquam credere possit sine fide, nec voluntas amare sine charitate, loquendo de fide & amore Dei, quæ ducunt ad salutem.

Dicitur secundò, *intellectualis*; quia fides est in Intellectu, tanquam in subiecto. Ille autem habitus intellectus est eminenter Speculatiuus & Practicus. Quatenus assentimur veritatibus speculatiuis, credendo v.g. Deum esse Trinum, est Speculatiuus; quatenus autem assentimur veritatibus practicis; vt quando credimus, virtutem esse amandam, est Practicus; sic aliàs docuimus, Theologiam esse diuerso respectu speculatiuam & practicam.

Dicitur tertiò, *Quo inclinamur ad credendum omnes veritates à Deo reuelatas*. Vnde hæretici eo instanti quo in Hæresim lapsi sunt, dicuntur amisisse fidem; cuius ratio est, quia habitus Fidei est indiuisibilis qui totus deperditur in Hæretico, dum vnum articulum negat, sicque potest denominari infidelis. Quòd si videatur habere eandem facilitatem ad credendum ea quæ non negat, ac habebat ante Hæresim; illa facilitas procedit à consuetudine & à fide acquisita, non à fide infusa, quæ deperdita est per Hæresim. Additur, *propter solam reuelantis authoritatem*; quia sicut in fide humana, assentimur propositioni factæ ab aliquo, ob authoritatem dicentis, quem veracem credimus, sic in fide diuina assensum præbemus illi, quę Deus reuelauit, & Ecclesia nobis credenda proposuit, propter Dei reuelantis authoritatem, qui summè verax est in dicendo; & hoc magis explicatur postea, vbi agitur de obiecto formali, seu motiuo fidei,

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit Fides?

TRiplicem admittunt Caluinistæ, historicam scilicet, qua creditur, omnia esse vera quæ

Deus in scripturis reuelauit: Miraculorum, qua creditur nihil esse, quod à Deo fieri non possit: & Promissionum, qua creditur veras esse promissiones Dei de remissione peccatorum & adeptione gloriæ cœlestis per merita Christi. Dicunt posteà, fidem historicam respondere Diuinæ veritati, fidem miraculorum D. potentiæ; & fidem promissionum D. bonitati. Asseuerant denique has tres fides esse inter se distinctas realiter, adeòque vnam posse inueniri sine alia. Antequàm resoluamus contra illos, sciendum est, fidem posse sumi pro habitu infuso qui in Christiano permanet, vel pro actu quo fidelis credit hanc vel illam veritatem reuelatam à Deo & ab Ecclesia propositam.

CONCLVSIO.

Licèt fides actualis possit esse multiplex, habitualis tamen est vna tantùm, & vnus tantùm habitus. Quòd fides actualis sit multiplex, patet ex eo quòd vno actu creditur vnus articulus, alio alius; & sic sunt plures actus fidei, pro multiplicitate veritatum quæ creduntur. Illi actus fidei sortiuntur diuersa nomina, prout obiecta partialia quæ creduntur diuersa sunt: Vnde alia Fides vocatur Fides Historica, alia vocatur Fides Miraculorum, alia denique Fides Promissionum; quatenus scilicet prima fertur in Historias à Deo reuelatas; secunda in potentiam Dei quæ potest in quocumque genere edere miracula; & tertia in ipsius bonitatem, quæ salutem hominibus promittere voluit.

Probatur autem quòd fides habitualis sit vna specie, ex D. Paulo ad Ephes. 4. *Vnus Deus, vna fides.* Et 2. ad Cor. 4. *Habentes eumdem spiritum fidei.* Sicut & 10. *Omnes eamdem escam spiritualem manducauerunt, & eundem potum spiritualem biberunt*: quod intelligitur de fide, quæ fuit eadem essentialiter apud Iudæos & Christianos, licèt fuerit diuersa accidentaliter, in quantum credebant futura quæ nobis sunt præsentia, & multa implicitè tantùm, quæ explicitè credimus. Ratio huius est, quia obiectum fidei, tum materiale, tum formale, est vnum, nimirum Deus in se, & Deus vt reuelans, vt probabitur in Cap. sequenti: Ergo fides est etiam vna; quandoquidem vni-

vnitas ſpecifica Virtutis petitur ab vnitate obiecti formalis.

Obijcies primò, fidem partialem de vno articulo eſſe diſtinctam ſpecie à fide partiali de alio articulo, ſicut quælibet ſcientia partialis eſt diſtincta ſpecie ab alia, vt potè in Phyſica, vbi ſcientia de elementis eſt diſtincta à ſcientia de corpore. Reſp. non eſſe parem rationem, quia illæ partiales ſcientiæ habentur per diuerſas rationes, nec acquiruntur per eadem argumenta, vnde ſunt diuerſæ; fides verò tantùm vnam credendi rationem adhibet, quia ſcilicet Deus per ſcripturas & per Eccleſiam hoc vel illud reuelauit: Ergo licèt ſcientiæ partiales diſtinguantur inter ſe ſpecificè & eſſentialiter; attamen fides partiales non diſtinguuntur ſpecificè, niſi tantùm materialiter & obiectiuè. Vnde dicendum eſt ad Caluinum ſupra allegatum, Fidem Hiſtoricam, Miraculorum & promiſſionum eſſe eamdem; in quantùm res geſtæ, miracula & promiſſiones ideò creduntur, quia creduntur in ſcriptura. Non immeritò ergo de illis loquens Maldonatus in cap. 9. Matt. ait: *Iſta triplex fides, quam nuper inuenerunt, figmentum eſt; & ſi vnam haberent fidem, omnem haberent; qui triplicem habent, nullam habent.*

Obijcies ſecundò, Fidem Viuam differre ſpecie à Mortua. Reſp. differre tantùm accidentaliter & extrinſecè; nam licèt Fides viua differat à mortua in ratione meriti (inquantùm illa meritoria eſt, non iſta) non differunt tamen ſubſtantialiter. Dices in vno fides eſt maior, in alio minor; nam plura credunt Chriſtiani, quam Iudæi. Reſp. fidem habitualem poſſe augeri intenſiuè, in quantùm vnus homo firmiùs adherebit credendis quam alius; non tamen poteſt augeri extenſiuè, quaſi vnus credat aliquid quod alter non credit, niſi explicitè; qui enim habet habitum fidei, paratus eſt omnia reuelata & reuelanda credere; & ſi aliquid dicatur credere de nouo quod illi reuelatum eſt, eſt quia credit aliquid explicitè, quod antea tantùm implicitè credebat, ita quòd tota extenſio fidei ſit tantùm reſpectu fidei actualis explicitæ, non verò reſpectu implicitæ; qui enim credit per fidem diuinam, credit ſaltem implicitè omnia quæ Deus reuelaturus eſt.

QVÆSTIO III.

Vtrum Fides sit virtus in intellectu residens.

SVb hoc titulo duæ proponuntur difficultates; vtrùm primò fides sit virtus, quod intelligitur tum de Fide viua quæ coniungitur cum Charitate, tum de Fide Mortua quæ est in peccatore. Vtrùm secundò illa Virtus fidei sit in intellectu, tanquam in subiecto; & hoc proponitur ob opinionem Caluini dicentis Fidem Iustificantem consistere in certa quadam fiducia, qua quis credit omnia peccata sibi remissa esse propter merita Christi, se esse iustum coram Deo, securumque de sua salute; vnde multis in locis, & præsertim lib. 3. Instit. cap. 2. §. 5. dicit, *Fidelis non est, nisi qui sua salutis securitati innixus diabolo & morti confidenter insultat.* Cùm autem fiducia pertineat ad voluntatem, quoniam nihil est aliud quam firma spes de re consequenda, & spes secundùm illos sit habitus voluntatis, ex hoc concludunt Hæretici, fidem residere, non in intellectu, sed in Voluntate, tanquàm in subiecto.

CONCLVSIO PRIMA.

FIdes tùm Viua, tùm Mortua est virtus. Ratio primæ partis est, quia virtus est habitus perficiens potentiam & illam ordinans ad eliciendum actus perfectos in suo genere; sed fides Viua perficit intellectum & ipsum inducit vt credat certò ea quæ Deus reuelauit. Ergo fides est virtus, maximè cùm ille actus credendi sit perfectus, vtpotè ad cælestem gloriam conducens, quam meretur de condigno.

Probatur secunda pars, quæ maiorem præ se fert difficultatem. Primò, quia Fides, etiam Mortua, substantialiter & physicè sumpta, est habitus intellectum determinans ad firmiter credendum ea quæ Deus reuelauit, cùm ordine saltem remoto ad vitam æternam ad quam conducit, quandoq; fidem est principium Iustificationis remotum: Ergo ipsa est virtus. Secundò, quia infidelitas positiua est vitium; ergo Fides qualiscumque sit, est Virtus, quoniam vtraque opponitur Infidelitati, & oppositorum opposita est consequentia.

tia. Tertiò, quia fides mortua non differt physicè à viua, sed tantùm moraliter; imò Charitas, quæ fidem mortuam viuificat, extrinseca est fidei; ergo non dat illi, nec tollit ab ea quòd sit virtus.

Obijcies ex D. Thoma, Fidem Mortuam non esse Virtutem; & ex D. August. l. 5. contra Iulianum, cap. 3. nullam Virtutem vocari debere, nisi in eo qui fuerit iustus, nec censendas esse virtutes quæ nihil prosunt ad beatitudinem. Resp. ad vtrumque, fidem mortuam, nec quamcumque virtutem sine gratia, esse Virtutem in gradu perfecto; quia vltimum complementum Virtutis illi deest, in quantùm, nec reddit hominem simpliciter iustum, nec conducit immediatè ad vitam æternam; est tamen fides mortua virtus entitatiuè & substantialiter, quia conducit saltem remotè ad vitam æternam; hoc modo explicat Caietanus D. Augustinum.

CONCLVSIO SECVNDA.

Fides residet in Intellectu, tanquam in subiecto, quia Theologi omnes docent, fidem esse habitum quo credimus & agnoscimus ea quæ Deus reuelauit esse vera; credere autem & agnoscere, ad intellectum spectant: ergo Fides in Intellectu residet: vnde fidei viatorum succedit visio beatorum.

Obijcies. Præbere assensum pertinet ad voluntatem, sed per fidem præbemus assensum omnibus quæ à Deo reuelantur: ergo fides ad voluntatem spectat. Resp. quòd consensus possit ferri circa bonum & circa verum: fertur circa bonum, quando aliquod bonum vtile iucundum, vel delectabile desideramus, & in illo adepto complacemus, & tunc spectat ad voluntatem præbere assensum: Consensus secundò fertur circa verum, cùm iudicamus & sentimus aliquid esse verum, & tunc consensus ad intellectum pertinet, & proinde fides qua sentimus & existimamus ea esse vera, quæ Deus reuelauit vel per scripturam, vel per Ecclesiam.

Addendum est quod licèt fides formaliter spectet ad intellectum; attamen requiritur aliquis actus Voluntatis, quo captiuetur intellectus in obsequium Fidei, vt cum D. Paulo loquar; cum enim actus credendi sit circa res obscuras, requiritur aliquis

actus Voluntatis imperantis intellectui, vt iudicet & credat esse verum id quod credendum proponitur; & hoc facit voluntas per virtutem obedientiæ & humilitatis, quæ vocatur studiositas aut humilitas. Ex quo dicendum est quòd fides non consistat in sola apprehensione rerum creditarum, quoniam multa cognoscimus & apprehendimus quæ sunt falsa & hæretica; sed consistit in cognitione cum firmo assensu ad ea quæ reuelantur, & ille assensus imperatur à Voluntate, licèt sit actus intellectus.

QVÆSTIO IV.

Quomodo Fides à Charitate pendeat.

SEctarij clamitant, Fidem ita à Charitate pendere, vt sine Charitate, nulla existat Fides; & ideò infirmant illam diuisionem Fidei, in Viuam & Mortuam, quam admittunt Catholici, asserentes quòd reuera fides maximam perfectionem desumat à charitate, attamen illam posse realiter existere sine ista, quod videndum est antequam quæstioni respondeamus.

CONCLVSIO PRIMA.

FIdes existere potest sine Charitate. Sic Concil. Trid. Sess. 6. de Iustificatione Can. 28. *Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul & fidem semper amitti, aut fidem quæ remanet, non esse veram fidem, licèt non sit viua, aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, anathema sit.* Hoc est conforme D. Paulo 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem non habuero, nil mihi prodest.* Vbi Apostolus dicit se Fidem sine charitate posse habere, quæ tamen non prodesset. Ratio in promptu est, quia illæ Virtutes à se inuicem separari possunt, quæ resident in diuersis subiectis & quarum vna est prior altera; Fides autem est in intellectu, & Charitas in voluntate; & illa præcedit istam ordine saltem naturæ: Ergo.

Obijciunt Hæretici, & dicunt primò, textum Pauli nihil probare, quia loquitur tantùm de fide Miraculorum, quæ potest esse sine Charitate, non de fide

fide Promissionum, quæ semper iustificat & proinde Charitati coniungitur. Resp. negando hanc responsionem prorsùs commentitiam, dicit enim, *si habuero omnem fidem*; Dicunt secundò, Iacobum cap. 2. suæ Epistol. vocare Fidem sine operibus mortuam: ergo non est vera fides, sicut homo mortuus non est verus homo. Resp. esse mortuam moraliter, quia caret forma morali, in quantum non habet principium merendi: non est tamen mortua physicè, quoniam sine Charitate habet semper suam entitatem. Ad Patres dicentes fidem sine operibus non esse veram fidem. Resp. per hoc ipsos significare tantùm quòd non sit viua & perfecta sine operibus; Dicunt tertiò hæretici, apud Scripturam & Patres iustificationem semper attribui fidei, & proinde semper esse cum charitate, sine qua nemo iustificatur. Resp. Fidem iustificare, sed non solam: iustificat quidem Fides inchoatiuè, & dispositiuè, in quantùm fides, sine qua impossibile est placere Deo, docet ea quæ sunt agenda: Charitas verò iustificat formaliter; vnde dicendum est quòd Fides sit principium iustificationis & Charitas consummatio illius.

CONCLVSIO SECVNDA.

Fides à Charitate pendet, non entitatiuè, sed meritoriè; ita quòd Charitas sit forma extrinseca perficiens fidem in ordine ad meritum condignum: sine Charitate tamen, quæ est mortua, confert ad meritum congruum.

Hæc conclusio multas continet partes. Primò dicit, fidem non pendere entitatiuè à charitate, quoniam etiam mortua habet entitatem distinctam ab entitate Charitatis, vt habetur ex conclusione præcedenti.

Secundò vult conclusio quòd fides pendeat à Charitate meritoriè: quoniam D. Iacobus cap. 2. habet: *Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus* (supple charitatis) *mortua est*. Et D. Paulus 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem non habuero, nihil sum*. Vnde Augustinus 15. de Trinit. cap. 17. dicit fidem sine charitate esse posse, prodesse non posse.

Tertiò,

Tertiò, in conclusione habetur quòd charitas sit porma extrinseca perficiens fidem, sicut enim forma ferficit materiam, sic Charitas Fidem; cum hac distinctione quòd forma perficiat materiam intrinsecè, & Charitas Fidem extrinsecè, & non in ordine ad se, sed in ordine ad meritum.

Quartò, diximus quòd charitas det fidei meritum condignum; nemo enim dubitat quin actus fidei Charitate formatus mereatur de condigno vitam æternam, iuxta id Ioan. 6. *Si quis credet in me, habet vitam æternam*. Et Hebr. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna, &c.*

Quintò addimus, Fidem sine Charitate mereri de congruo; in actu enim credendi, qui est à Gratia supernaturali & à libero arbitrio captiuante intellectum, reperitur Humilitas & Obedientia quædam erga Deum, dum homo propter reuerentiam eius maiestatis credat ea quæ Deus reuelauit, etiamsi mentis humanæ captum longè excedant; ex quo æquissimum videtur & planè congruum iustitiæ D. vt aliquod meritum saltem inchoatum tribuatur Fidei, licèt non sit adhuc informata Charitate.

Obijcies dictum D. Pauli: *Si charitatem non habuero, nihil mihi prodest*. Dist. quantùm ad meritum condignum, concedo; quantùm ad meritum congruum, nego. Sic Resp. ad Concil. Trid. Sess. 6. cap. 8. dicens: *Nihil eorum quæ iustificationem antecedunt, siue sit fides, siue opera, merentur iustificationem*. Hoc intelligitur inquam, de merito condigno, non congruo.

QVÆSTIO V.

Vtrùm Fides debeat esse integra.

ALij sub alio titulo hanc quæstionem proponunt vtrùm scilicet in Hæreticis remaneat Fides: si enim Hæreticus, qui vnum articulum Fidei negat tantùmmodò, remaneat adhuc Fidelis, quia alios fatetur, non requiritur integritas, vt saluetur Fides simpliciter.

CON-

CONCLVSIO.

REquiritur integritas in Fide, ita quòd fides per quemlibet actum Infidelitatis amittatur simpliciter; & Hæreticus qui plures articulos fidei recipit & vnum respuit positiuè, non ampliùs dici aut censeri debeat Fidelis. Hæc conclusio est contra Durandum.

Probatur primò ex Scrip. & Concil. Trid. Nam ad Ephes. 4. habetur, *Vna fides, vnus Deus*: si autem diuideretur fides, non esset ampliùs vna iuxta D. Hilarium qui libr. 1. ad Constantium Augustum, explicando hunc locum dicit; *Cum vnus sit Deus & vna fides: vbi plures fides sunt, iam incipit fides esse nulla*. Deinde Paulus 1. Timoth. 1. dicit, Alexandrum & Himæneum, qui in aliquo errauerant, naufragasse circa Fidem, & inferiùs, excidisse à Fide: qui autem naufragatur circa Fidem, iacturam facit fidei. Tandem in Concil. Trid Sess. 6. cap. 15. asseritur, Fidem infidelitate amitti; Hæresis autem est infidelitas.

Probatur secundò ex Patribus: Tertulliano qui cap. 37. Libri de Præscriptionibus affirmat, Hæreticos non posse esse Christianos. D. Cypriano Epist. 52. *Quisquis ille est, qualiscumque est; Christianus non est, qui in Ecclesia non est*: Hæretici autem non sunt in Ecclesia: ergo nec sunt Christiani, nec Fideles. Ex August. etiam qui libr. de Fide & Symbolo, cap. 10. dicit: *Hæreticus non pertinet ad Ecclesiam Catholicam*. Et Quæst. 11. in Matthæum; *Qui falsa de Deo credit, vel de aliqua parte doctrinæ, hæreticus est & foris est animo* (idest extra Ecclesiam) *quamuis intùs esse videatur*.

Probatur tertiò, ratione. Primò, quia fides de qua loquimur, esse debet Catholica implicitè vel explicitè, idest, debet esse vniuersalis; sed non est vniuersalis in hæretico, qui aliquid credit & aliquid negat: Ergo non est propriè fides. Secundò, quia quando hæretici aliquid credere dicuntur, non habent formam seu motiuum Fidei; quia non credunt propter Deum reuelantem per Scripturam aut per Ecclesiam, aliàs omnia reuelata crederent; sed credunt priuato iudicio: Ergo non habent fidem. Tertiò, quia fides illa non est

est vera, supernaturalis & infusa, quæ aliquid verum credit & aliquid falsum; sed Hæreticus credit aliquid verum & aliquid falsum: Ergo ipsius Fides non est supernaturalis.

Obijcies primò. Potest quis retinere habitum alicuius scientiæ, licèt erret in aliqua conclusione illius scientiæ: Ergo Hæreticus potest retinere Fidem, licèt erret in aliquo articulo. Negatur paritas; quia diuersæ conclusiones scientiæ cognoscuntur per diuersa media, & sic potest vna cognosci, & non alia. Omnes autem veritates fidei cognoscuntur vnico medio, nempè per reuelationem: ergo omnes creduntur saltem implicitè, vel nullæ creduntur. Dices: Hæreticus æquè faciliter credit post Hæresim ac ante, ea quæ non negat. Resp. hanc facilitatem non procedere à fide diuina, quæ amissa est per Hæresim, sed ex longa & pristina consuetudine quam habet credendi illa. Quòd si post hæresim firmiter hæretici adhuc credant; hoc procedit ex illorum pertinacia. Si dicatur, Quando post Hæresim aliquis credit adhuc Deum esse trinum, talis fides est supernaturalis. Distinguo: est supernaturalis obiectiuè, quia est de obiecto supernaturali; non est verò supernaturalis entitatiuè, quia non est ampliùs illa Fides diuina quæ erat ante Hæresim, sed fides prorsùs humana, quæ substituitur diuinæ.

QVÆSTIO VI.

In quibus existat Fides.

IN quæstione tertia diximus intellectum esse subiectum *quo* inhæsionis fidei; quia fides residet in intellectu, & non in voluntate: nunc loquendum est de subiecto *quod* ipsius; & quærendum, vtrùm Angeli & primi parentes habuerint Fidem; vtrùm etiam Fides adhuc existat in Purgatorio, in Cœlo & in Inferno. Quantùm ad Hæreticos, ex conclusione præcedenti patet ipsos non retinere fidem.

QVÆSTIO PRIMA.

IN Angelis & primis parentibus reperta fuit Fides in sua creatione. Vtrumque in communi proba-

tur primò, quia Angelus & homo habuerunt Gratiam in prima sui conditione: ergo & fidem quæ coniungitur cum gratia. Secundò quia vterque accessit ad Deum & Deo placuit; Hebr. 11. 6. *Accedentem autem ad Deum oportet credere*; & *sine fide impossibile est placere Deo*. Tertiò quia & Angelus & homo cognouerunt mysteria Gratiæ per reuelationem, quæ debuit esse obscura, cùm non essent adhuc Beati, nec comprehensores: quæ quidem obscuritas fuit conueniens illorum statui vt mererentur.

Obijcit Durandus pro Angelis quod non habuerint fidem; quia illorum cognitio non erat obscura, sed euidens, in quantùm sciebant Deum, qui non potest mentiri, illis suas cognitiones reuelasse. Resp. Licèt cognitio Angelorum habuerit euidentiam in attestante, idest licèt cognouerint Deum illam reuelasse; attamen illa cognitio fuit obscura in se; sicque non minùs habuerunt fidem; aliàs Patriarchæ & Prophetæ non habuissent. Deinde, potuit dubitare Agelus; an esset aliqua creatura superior quæ produxisset illam cognitionem in intellectu suo, à qua posset decipi: licèt enim naturaliter primus Angelus & quilibet cognoscat omnem creaturam: Deus tamen potuit illi abscondere & existentiam & efficaciam eius.

CONCLVSIO SECVNDA.

IN dæmonibus & alijs damnatis non est propriè Fides infusa, quæ est virtus Theologica: Tum quia Fides infusa est donum Dei, & sua natura ordinatum ad beatitudinem obtinendam, damnati autem spoliati sunt omni spe beatitudinis: Tum etiam quia Fides est virtus, qua intellectus credit propter solam authoritatem Dei, cui accedit pia affectio voluntatis captiuantis intellectum in obsequium Dei & fidei; damnati autem non credunt propter reuelationem Dei, sed *credunt & contremiscunt*, coacti per manifestam experientiam, videndo diuersos Hæreticos damnatos esse propter diuersas hæræses, ex quo concludunt manifestè Fidem Catholicam esse verissimam: Et quantum ad voluntatem, nullam habent affectionem se submittendi, imò *superbia eorum ascendit semper*. Tùm denique quia Fides, quæ est virtus, est

quod-

quoddam animæ, & mentis ornamentum, quo indigni prorsus sunt & damnati, & dæmones.

Obijcies August. Lib de Fide & Operibus cap. 14. Comparatur fides peccatorum fidei dæmonum; sed illa est vera & infusa fides: ergo & ista. Resp. in hoc stare comparationem, quòd sicut fides dæmonum nihil prodest illis, sic nec peccatoribus, quantùm ad meritum condignum. Dices: Animæ damnatorum, quæ in hoc mundo fuerunt fideles, non distinguuntur ab alijs in inferno, nisi per fidem quæ remansit. Resp. distingui per caracterem Baptismi. Dices: Damnati, qui nullum infidelitatis actum exercuerunt, non debent spoliari Fide. Resp. spoliari ratione status, quia repugnat Fides damnatis ob rationes allatas.

CONCLVSIO TERTIA.

Beati non habent Fidem circa Deum; habent enim cognitionem illius euidentem, quæ euacuat Fidem, iuxta D. Paulum 1. Cor. 13. *Cùm venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est*. Et infrà: *Videmus nunc per speculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*.

Quantùm ad aliquas veritates quas non cognoscunt Beati, puta circa diem iudicij, circa prædestinationem particularem alicuius hominis & similes veritates, probabile est illos posse habere actum fidei; quia illas non vident intuitiuè, & illas credunt propter authoritatem Dei reuelantis. Hoc est conforme Tertulliano, qui lib. de Patientia circa finem dicit, *Dilectio nunquam excidet; nam cætera euacuabuntur. Exhauriuntur linguæ, scientiæ, prophetiæ; permanent fides, spes, dilectio*. Sic & Irenæus lib. 2. aduersus Hæreses cap. 47. dicens Paulum asserere Fidem, Spem, & Charitatem manere in cœlo.

Quantùm ad animas existentes in Purgatorio; cùm nondum sint in patria, nec Deum clarè videant; Dicendum est quod fides in illis remaneat; quia ibi adhuc sperant, & fides est substantia rerum sperandarum. Vnde, si dicatur illas esse in termino: sunt reuera in termino meriti, sunt tamen in via satisfactionis.

QVÆ-

QVÆSTIO VII.

A quo sit Fides.

SI credatur Manichæis dicentibus nihil esse credendum nisi quod naturali ratione demonstrari possit, fides est à natura. Si consulantur Pelagiani, respondebunt, solas naturæ vires sufficere ad credendum, posita exteriori prædicatione Euangelij: Catholici verò dicent contra hos hæreticos, Fidem esse simpliciter à Deo; quod intelligitur tum de Fide viua, tum de fide informi.

CONCLVSIO.

FIdes est absolutè à Deo. Ephes.2. *Gratia estis saluati per Fidem, & hoc non ex vobis: donum enim Dei est.* Ad Philip.2. *Misericordiam consecutus à Domino, vt sim fidelis.* Ioan.6. *Hoc est opus Dei, vt credatis.* Concil. Arausic. Can.7. *Hæretici sunt, qui dicunt nos posse per naturæ vires assentiri rebus Fidei.* August. Epist.105. *Fides ad Christum nos trahit; quæ nisi desuper gratuito munere daretur, non ipse diceret. Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Ratio in promptu est, quia supra naturam est, assentiri his quæ rationem superant. Vnde si dicere videatur Scotus in 3. dist.23. quæst. vnica, actum credendi quoad substantiam esse naturalem, loquitur de actu credendi, in quantum est actus vitalis intellectus.

Quantum ad fidem informem; eadem ratione & textibus Scripturæ patet, ipsam esse etiam à Deo cuius donum est: Nam fides mortua est eadem essentialiter cum viua, & differunt tantùm extrinsecè per Charitatem, scilicet quæ coniungitur modò cum fide, & modò separatur per peccatum. Quòd sit eadem fides, quæ remanet post peccatum, patet ex Conc. Trid. Sess.6. Can.28. vbi determinatur Fidem remanere post peccatum; non autem infunditur noua fides: ergo antiqua remanet, quæ vitam amisit: ergo vtraque est à Deo.

Objicies, Si fides mortua est à Deo, infunditur à Deo quòd est falsum; quia est imperfecta. Resp. Fidem mortuam, vt sic, non infundi à Deo, sed infun-

fundi fidem charitate viuificatam à Deo, quæ postea desinit esse viua, adueniente peccato.

QVÆSTIO VLTIMA.

Quinam sint effectus Fidei.

NOn loquimur hic de effectibus physicis fidei, sed de moralibus; moralia enim sunt moraliter accipienda; vnde quæstio est de certis quibusdam consequentijs, quæ resultant ex Fide.

CONCLVSIO.

LIcèt Diuus Thomas det Fidei duos tantùm præcisè effectus, nempe timorem & Puritatem cordis; attamen dici potest quòd omnes virtutes infusæ quæ communicantur homini per Iustificationem, sunt fidei effectus; quia Fides est initium iustificationis, & proinde aliquo modo principium omnium virtutum. Quod tamen Timor & Puritas attribuantur specialiter Fidei, patet primò, quoad timorem; quia Fides ex vna parte suggerit infirmitatem nostram, & ex alia summam Dei maiestatem: & ex vtraque resultat timor; qui timor est filialis, si fit à fide viua, quia oritur ex amore & reuerentia; & est seruilis, & ortus ex metu pœnarum, si fit à fide informi. Non est tamen negandum quin timor seruilis coniungatur aliquando in iustis cum Fide viua; sed sæpius timor seruilis oritur à Fide informi.

Quantùm ad Puritatem causatam à Fide; hoc testatur Paulus ad Titum: *Omnia munda mundis, infidelibus autem nihil est mundum*. Ratio est, quia Fides etiam mortua docet fœditatem peccati, purgat ignorantiam intellectus, & accendit voluntatem ad prosequutionem charitatis.

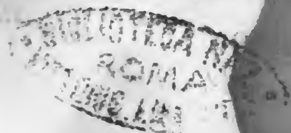
Quæres, an fides sit prior alijs virtutibus. Similes quæstiones breuitatis causa compendiosè hic proponemus, quæ concernunt naturam fidei. Ad istam respondeo cum distinctione. Primò non est prior ordine dignitatis, iuxta D. Paulum, *maior autem est Charitas*. Secundò non est prior ordine temporis; quia paruulis baptizatis, imò & adultis recenter conuersis communiter simul infunduntur virtutes. Tertiò, non

non est etiam prior natura propriè; quia non est propriè causa, nec dispositio absolutè requisita ad alias virtutes; aliæ enim possunt absolutè infundi sine illa. Quartò, asserendum est fidem esse priorem Spe & Charitate, in quantùm actus Fidei communiter requiritur ad actus aliarum virtutum: nam Fides ostendit finem supernaturalem ad quem tendunt alię virtutes. Aliqui vocant hunc ordinem, ordinem naturæ, alij ordinem originis; sed quæstio est de nomine, & semper attendendæ sunt responsiones præcedentes.

Quæres, an fides sit vnus specie habitus in homine & Angelo, Resp. primò, actus Fidei esse multiplices specie in hominibus & in Angelis; quia aliqui actus sunt assensus, & alij dissensus circa propositiones affirmatiuas & negatiuas. Resp. secundò, habitum fidei esse vnum specie in omnibus hominibus, vt probauimus in quæst. 2. Est etiam idem in homine & Angelo; quia ratio formalis fidei, est eadem in vtroq; nempe reuelatio diuina, quæ est motiuum quare homo & Angelus credant ea quæ sunt à Deo reuelata. Nec dicendum est quòd habitus sint diuersi, quando actus diuersi sunt; hoc enim est falsum, sicut enim eadem potentia potest elicere diuersos actus, sic & idem habitus.

Quæres, an habitus Fidei sit Practicus vel Speculatiuus? Resp. primò, habitum Fidei tendere in aliquos actus Practicos; vt quando docet Deum esse colendum, parentes diligendos, virtutem præferendam vitio, & similes. Tendit etiam in alios qui sunt Speculatiui, vt quod Deus sit trinus & vnus, canem Tobiæ habuisse caudam, & initio mundi tenebras fuisse super faciem Abyssi. Respondeo tamen secundò cum Scoto quæst. 4. Prologi, Fidem debere dici simpliciter practicam; quia ideo Deus infundit fidem, & reuelauit omnia mysteria in Ordine ad praxim, id est, vt dirigeretur voluntas ad bonum faciendum, & malum fugiendum; & hoc est quod dicitur communiter, fidem ex natura sua tendere ad beatitudinem.

Quæres vtrùm fides sit Discursiua. Discursus fit, quando ex cognitione vnius propositionis fit trãsitus ad cognitionẽ alterius; ita vt si ambæ propositiones eodẽ actu cognoscantur, & vna nata sit ducere in cognitio-

tionem alterius, tunc est discursus virtualis; si verò illæ veritates cognoscantur diuersis actibus, & vna cognitio inferatur ex alia, tunc est discursus formalis. Hoc posito, Resp.1. assensum Fidei posse esse Discursiuum, si ille Discursus procedat à præmissis reuelatis ad conclusionem reuelatam; vt si dicatur, Quòd Deus dixit, verum est, sed Deus dixit Christum esse Deum, ergo verum est Christum esse Deum. Hæc conclusio est vera de fide, quia nititur soli reuelationi diuinæ. Resp.2. Assensum Fidei non esse Discursiuum, si ille Discursus procedat ab vna propositione non reuelata ad aliam reuelatam; vt cùm dicitur; Omnis homo habet voluntatem humanam; sed Christus est homo: Ergo habet voluntatem humanam: Conclusio, inquam, illa, quæ est Theologica, non est de Fide, quia non nititur absolutè diuinæ reuelationi. Resp.3. Quod assensus Fidei Discursiuus, in quo fit progressus ab vna propositione reuelata ad aliam reuelatam, aliquando sit Formalis, & aliquando tantùm Virtualis. Est, inquam, Formalis, si sint distincti actus, vt si hodie credam, Deum esse veracem in dicendo, & crastina die credam aliquam propositionem quam video in Scriptura: Est verò virtualis discursus quando vnico actu creditur reuelatio & res reuelata.

Quæres, vtrùm Fides sit certa, & certior omni scientia. Resp.1. Fidem esse certam, quia nititur motiuo certo, nempe Deo reuelanti, qui nec falli, nec fallere potest; vnde assensus dubius circa res à Deo reuelatas hæresim sapit. An autem sit certior scientia Naturali; alij negant, affirmant alij: Vnde vtendo distinctione: Resp.2. Fidem sumptam obiectiuè esse certiorem quocumque habitu intellectus; quia cùm Fides habeat pro obiecto Deum summè veracem, magis repugnat obiectum Fidei & assensum eius esse falsum, quàm obiectum seu motiuum scientiæ; longè etiam superat veritas increata quamlibet veritatem creatam: vnde ex Ambrosio lib.1. Hexam. *Fidei simplicitas omnibus argumentis antecellit*. Resp.3. Fidem subiectiuè sumptam non esse scientia certiorem; minus enim firmiter adhæremus veritatibus Fidei, quam veritatibus naturaliter notis: Vnde Hugo à sancto Victore lib. de Sacram. P.2. cap.10. dicit; *Fides est certitudo animi de rebus absentibus*,

tibus, infra scientiam, supra opinionem constituta. Hanc vtramque responsionem alijs terminis explicant aliqui Doctores, dum dicunt fidem esse certiorem in se qualibet scientia, & incertiorem quoad nos, qui non præbemus tam firmum assensum rebus creditis, quàm visis; quia illæ sunt obscuræ, istæ euidentes; illis credimus liberè, istis necessariò.

Queres, vtrùm aliquis certò scire possit se habere fidem? Resp. affirmatiuè, modò sciat se esse baptizatum; qui enim scit certò se esse baptizatum, certò scit se habere habitum fidei, qui Baptismo coinfunditur etiam in pueris: dum autem aliquis semel habitum fidei recipit, certò scit se illam non amisisse, cùm sciat se non incidisse in peccatum infidelitatis, quo solo tollitur fides & non alio; vt patet ex hoc quod diximus quæst. 3. statuentes in peccatore Fidem infusam reperiri, mortuam tamen: ergo qui scit se esse baptizatum, scit se habere habitum Fidei, imò scit etiam se habere actum Fidei, quando credit mysterijs reuelatis propter Deum reuelantem, iuxta D. Aug. 13. de Trinit. cap. 1. *Fidem ipsam videt quisque esse in corde suo, si credit; vel non esse, si non credit*. Quòd si Scotus in 3. Sent. dist. 23 quæst. vnica, dicere videatur, nullum posse scire se habere Fidem, loquitur de cognitione euidenti, quæ causatur ab ipsa Fide, quod dici nequit: Fides enim est donum supernaturale, quod cognosci non potest nisi per reuelationem; at Deus non reuelauit huic aut isti homini an fidem habeat, licèt certum sit fidem esse in Ecclesia in communi: non negauit autem Scotus, Fidem posse cognosci arguitiuè, mediante Baptismo qui illam confert infallibiliter. Adde quòd quicumque dubitare potest de validitate Baptismi: Vnde dixi, fidem solùm posse cognosci certò, supposita certitudine Baptismi.

Quæres, vtrùm fides possit esse maior in vno, quam in alio? Hoc intelligitur tùm de Fide habituali, tùm de Actuali, tùm de Implicita, tùm de Explicita. Resp. 1. Fidem habitualem posse esse maiorem in vno quàm in alio intensiuè; quia habitus fidei, sicut & quilibet habitus supernaturalis augeri potest, quatenus augetur meritum, & sic etiam in eodem homine fides potest esse maior & minor. Resp. 2. Fidem actualem posse esse maiorem intensiuè in

vno, quàm in alio; si enim habitus sit maior, actus etiam erit maior intensiuè, quia erit fortior & promptior. Resp. 3. Fidem Actualem Explicitam posse esse maiorem adhuc; quia in vno homine potest extendi ad plura obiecta, quam in alio, prout plures veritates cognoscuntur explicitè ab vno. Resp. 4. Fidem Actualem Implicitam non esse extensiuè maiorem; quia quilibet Fidelis debet credere omnia mysteria Fidei, saltem implicitè.

CAPVT III

De obiecto Fidei.

POstquam loquuti fuimus de Fide in se considerata, quæ est habitus intellectus; loquendum venit posteà de obiecto, in quod tendit ille habitus; sed anteà dicendum est, Fidem diuidi in Catholicam & Priuatam. Prima est ea quæ nititur reuelationi factę omnibus, quæ ob hoc dicitur Catholica seu Vniuersalis. Secunda nititur reuelationi factæ alicui priuato. Fides in Verbum incarnatum, in Eucharistiam & alia mysteria, est Catholica, quia sufficienter hæc proposita sunt omnibus: quando verò Abrahæ reuelatum fuit quòd haberet filium, Fides erat priuata. Quia autem per accidens fit, quòd vna veritas proponatur omnibus, vel aliquibus tantùm, ideò istæ fides non differunt essentialiter, sed accidentaliter. Qui non crederet reuelationi priuatæ, esset quidem infidelis; quia Deo reuelanti negaret assensum: non esset tamen hæreticus; quia non haberet pertinaciam voluntatis contra determinationem Ecclesiæ. Diuiditur insuper Fides in Implicitam & Explicitam: Implicita est ea qua creditur aliquid non in se, sed in alio in quo continetur; & sic illi qui aliàs credebant Deum esse remuneratorem animarum, credebant implicitè animarum immortalitatem. Vel Fides Implicita est ea, qua aliquid tantùm in confuso creditur; quam fidem habent rustici de omnibus mysterijs, dum credunt quidquid credit Ecclesia. Explicita est ea, qua aliquid distinctè & expressè cognoscitur, vt Verbum Deum incarnatum esse.

QVÆ-

QVÆSTIO PRIMA.

Quodnam sit obiectum formale Fidei.

Fides & actus fidei duplex habet obiectum, nempe materiale & formale; Materiale est propositio quæ creditur; Formale verò est ratio propter quam creditur; & vtrumque tradimus in definitione fidei. Dum enim diximus, Fidem esse habitum quo creduntur veritates reuelatæ, hoc exprimit obiectum materiale: dum verò additur propter authoritatem Dei reuelantis, exprimitur obiectum formale. Nunc loquimur de obiecto formali.

CONCLVSIO.

Obiectum formale fidei est Deus, quatenus est prima veritas reuelans: ita quòd Deus in quantùm reuelans, qui nec falli, nec fallere potest, sit obiectum & motiuum, seu ratio formalis cur credamus. Vbi alij spectantes Deum, vt Deus est, dicunt eum esse obiectum materiale fidei, & Deum vt reuelantem & summè veracem esse obiectum formale. Nos verò maioris claritatis causa, dicemus veritates reuelatas esse obiectum materiale fidei, & Deum vt reuelantem esse obiectum formale.

Probatur conclusio; Illud est obiectum formale fidei propter quod credimus articulos fidei; sed propter Deũ reuelantem qui nec falli nec fallere potest, credimus articulos fidei: ergo Deus vt reuelans est obiectum formale fidei. Et hoc est conforme D. Paulo ad Galat. 4. *Notum vobis facio Euangelium, quia non est secundùm hominem; nec illud accepi ab homine; nec didici; sed per reuelationem.* Vbi Apostolus pro ratione sui Euangelij credendi nil aliud assignat quàm Deum reuelantem. Dixi, Deum non posse falli, propter suã summã sapientiã quæ decipi non potest; nec fallere, propter summam bonitatem quæ decipere nequit.

Obijc. 1. Reuelationem posse competere scientijs naturalibus, quas Deus posset reuelare si vellet: ergo non esse rationem formalem Fidei. Resp. pro tunc illas cognitiones pertinere ad Fidem, si crederentur solùm propter authoritatem Dei reuelantis. Deinde, illis scientijs reuelatio esset tantùm accidentaria, quia possent haberi naturaliter; at cognitioni nostrorum mysteriorũ est essentialis, quia non possunt cognosci nisi per reuelationem. Dices, D. reuelatio non suf-

sufficit ad credendum, sed requiritur aliquid ex parte voluntatis: ergo non est obiectum formale Fidei. Resp illum actum voluntatis captiuantē intellectum, esse quid veluti extrinsecum ad fidem, quæ formaliter & intrinsecè est actus intellectus.

Obijc. 2. Deum posse mentiri per se, & de facto mentitum esse, cùm prædixit ruinam Niniuitarum, mortem Ezechiæ. Resp. in hoc non mentitum fuisse Deum; quia hæc non prædixit absolutè, sed primò sub conditione, quòd non agerent pęnitentiam & secundò iuxta cursum causarum naturalium. Quòd autem Deus non possit mentiri, patet; quia vbi est prima veritas, non potest esse mendacium; nam *omne mendacium ex veritate non est*. 1. Ioan. 2. Deus autem est summè verax & in essendo & in cognoscendo, & in dicendo; ergo mentiri non potest.

Obijc. 3. Deum mentitum fuisse per alios quos fefellit, & in ore quorum posuit mendacium: Ezech. 14. *Ego Dominus decepi Prophetam illum*. Et 3. Reg. 22. *Dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium Prophetarum, qui hic sunt*. Resp. Deum non posse etiam mentiri per alios; quia illos deciperet, & deceptio est contra Charitatem, & proinde mala per se: Dicendum ergo est, præcedentes textus intelligi permissiuè, in quantùm permisit illos decipi; non verò effectiuè & formaliter, quasi ipsos deceperit, aut infuderit in illis errorem. Hæc omnia sunt contra Priscillianistas, putantes Deum de facto mentiri; & contra Catholicos aliquos, asserentes ipsum mentiri posse, non de potentia ordinaria, sed absoluta.

QVÆSTIO II.

Quodnam sit obiectum Materiale Fidei.

VVlgò Theologi distingunt obiectum materiale Fidei in Complexum & Incomplexum. Obiectū materiale Incomplexum est res, de qua aliquid creditur, vt Deus: Complexum verò, est propositio quę creditur; vt cum dicitur, Deus est trinus, est incarnatus, &c. Inter propositiones à Deo reuelatas aliæ sunt præcipuæ & Cardinales, quæ vocantur Articuli Fidei; aliæ sunt minus Præcipuæ, quæ dicuntur simpliciter Propositiones Fidei, non articuli Fidei.

CON-

CONCLVSIO.

OBiectum materiale fidei est omnis res à Deo reuelata, quæ nobis credenda proponitur; siuè illa res habeatur ex Scriptura, siue ex traditionibus, siuè ex Concilijs: quæ omnia sunt regula fidei. Hæc propositio ex se patet, vnde superest tantùm, vt quasdam dilucidemus difficultates, quæ suboriri possunt super talem obiectum.

Quæres primò, vtrum obiectum materiale Fidei sit Complexum? Resp. si nomine obiecti intelligatur res ipsa, quæ creditur, quatenus extra intellectum existit, tunc obiectum est Simplex & incomplexum; quia nihil est aliud quam res ipsa credita quæ simplex est; quoniam de ipsa non fit affirmatio aut negatio, vt Deus, Verbum Dei, &c. Si verò nomine obiecti, intelligitur Assensus, mediante quo, res cognita dicitur esse in cognoscente, tunc obiectum est Complexum; vt quando in mente nostra concipimus Deum esse, Deum esse Trinum, Verbum esse Incarnatum, & postea assentimur talibus propositionibus, tunc obiectum fidei est Complexum; est enim tale obiectum quædam propositio quæ affirmat, vel negat. Sic conciliandi sunt, Doctores, quorum aliqui dicunt obiectum esse Cmplexum, alij dicunt esse Simplex.

Quæres 2. an obiectum materiale fidei sit certum & infallibile? Iam de hoc locuti fuimus in additionibus quæstionis vltimæ cap. præcedenti; iterum tamen Resp. veritates Fidei, quatenùs substant reuelationi D. esse infallibiles & certissimas, ob summam Dei veritatem in dicendo; vnde nulla hæsitatio aut fluctuatio in Fide admittenda est: Imò qui verè credit rationes omnes Fidei, contrarias respuere debet; vnde in hoc Apostolus laudauit Abraham, quòd crediderit suam vxorem esse parituram contra rationem naturalem, non considerans corpus suum emortuum, vt & vxoris suæ, cùm ferè esset centum annorum.

Quæres 3. vtrùm obiectum materiale fidei possit esse obiectum sensuum? Resp. obiectum Fidei non posse cadere sub sensibus: *Fides* enim ex 1. Hebr. *est rerum non apparentium*; & ex Aug. Tract. 40. in Ioan.

Fides est credere quod non vides. Ratio est, quia sola materialia sunt obiectum sensuum; obiectum verò Fidei est quid spirituale & supernaturale, scilicet res reuelata à Deo. Si dicatur Fidem esse ex auditu, hoc verum est in ratione signi, in quantùm per verba & per prædicationem proponitur res credenda; non verò in ratione obiecti. Si dictum fuerit D. Thomæ, *Quia vidisti me, Thoma! credidisti*: hoc sic dictum est, quia Thomes aliud vidit, aliud credidit: vidit hominem, & credidit Deum.

Quæres 4. vtrùm obiectum fidei possit esse obiectum scientiæ? Resp. negatiuè, quia scientia est de apparentibus & euidentibus. Fides autem de ijs quæ non apparent, iuxta D. Gregorium Homil. 29. in Euangelia, *Fides illarum rerum est, quæ apparere non possunt*; quæ autem apparent, iam non fidem, sed cognitionem habent. Deinde Fides per se includit obscuritatem, & scientia euidentiam postulat. Tandem Scientia nititur rationi naturali, & Fides reuelationi diuinæ. Nihil prohibet tamen, idem obiectum posse aliquando cognosci per fidem & per Scientiam diuersis medijs; sed ille actus non erit simul scientificus & actus Fidei; hoc enim non potest esse per rationes allatas; sed erit scientifica cognitio, si habeatur per lumen naturale; & fidei, si habeatur per lumen fidei. Hoc patet in hac propositione, *Deus est*, quæ modò ad fidem spectat, vt ait D. Paulus 11. Hebr. *Accedentem ad Deum oportet credere quia est*; & modò ad scientiam, quoniam à Philosophis multis rationibus existentia Dei comprobatur.

Quæres 5. vtrùm obiectum Fidei sit euidens? Ex responsis patet, non esse euidens, sed obscurum. Resp. tamen quòd licèt obiectum Fidei non sit euidens per se, & in se; potest tamen esse euidens in attestante; cùm enim euidenter cognoscamus Deum esse veracem in dicendo, euidenter cognoscimus ea quæ reuelauit esse vera: Si ergo Deus vellet ostendere, se reuelasse mysteria nostra, pro tunc illa mysteria essent euidentia in attestante; id est euidens esset ea quæ testatur, esse vera; quia euidens nobis est Deum non posse falsum testari. An autem supposita euidentia Dei attestantis aliquam propositionem, haberetur Fides de illa, quæstio est de nomine: Si enim per fidem intelligatur cognitio vndequaque obscura,

pro

pro tunc non erit Fides; Si autem intelligatur per Fidem, cognitio rei obscuræ in se, licet euidentis in attestante, illa cognitio erit Fidei. Et hoc non immeritò dicitur: Beata Virgo enim, Moyses & Prophetæ habuerunt illam euidentiam in attestante, in quibus tamen non est neganda Fides.

QVÆSTIO III.

Vtrùm dentur aliqua motiua, quæ reddant obiectum Fidei aliquo modo credibile euidenter?

QVòd Fides nostra non sit de veritatibus quę sunt euidenter credibiles, & conuincant intellectum, vt illis assentiatur, satis patet ex difficultate quam sentit humana ratio in tali assensu. Non quærimus ergo, vtrum dentur motiua quæ euidenter reddant veritates Fidei in particulari credibiles; sed tantùm petimus, vtrùm dentur aliqua motiua, quæ reddant Fidem Christianam & Catholicam (quæ est Romana) saltem credibilem in communi.

CONCLVSIO.

FIdes Catholica habet aliquam rationem credibilitatis in communi, quæ aliquo modo est euidens, iuxta Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Cuius ratio petitur ex diuersis solidis argumentis, quorum aliqua mouent Iudæos vt Christiani fiant, de quibus loquuntur Lactantius, Iustinus Martyr, Tertullianus, Chrysostomus, & alij, & quæ hic recensere prolixius esset: Alia mouent Catholicos, vt in sua Fide permaneant: Alia denique persuadent Hæreticis, vt ad Fidem Catholicam redant. Horum omnium aliqua breuiter recensenda sunt.

Primum argumentum, quo probatur fidem Christianam esse credibilem, desumitur à multitudine & authoritate illorum qui eam amplexati sunt. Si enim dicit Aristoles 1. Ethic. 20. *Quod vniuersis videtur, nos tale dixerimus*, nonne fides adhibenda est Religioni Christianæ, quam omnes penè gentes & innumerabiles viri libenter receperant, quorum alij summa au-

thoritate, summo ingenio & doctrina, alij denique summa virtute prædiri fuere? Augustinus ait: *Tenet me in Ecclesia consensus populorum atque gentium, tenet authoritas miraculorum inchoata. &c.* Si ergo Augustinus, quem pauci Patres præcesserant, hac ratione motus fuerit, nos ipsi qui & Augustinum, & prædecessores Augustini, & quotquot ipsum sequuti sunt habemus, nonne ex tanta virorum in scientia & virtute illustrium authoritate, de veritate Religionis conuincemur, quam libenter receperunt, & veluti per manus tradiderunt?

Secundum argumentum petitur ex qualitate illorum, qui religionem nostram à Christo institutam plantauerunt, qui fuerunt paucissimi viri, non potentes, non sapientes, non eloquentes; sed illiterati, rudes & plebeij; qui non in humanæ sapientiæ verbis, nec armorum impetu, nec diuitiarum larga effusione, sed in paupertate & humilitate subtilissimos Philosophos confuderunt, clarissimos Senatores deuicerunt, debellarunt mirabiliter potentissimos orbis Principes, quos ad fidem Crucifixi conuerterunt, qui anteà erat Gentibus stultitia & Iudæis scandalum; ipsis absolutè præcipientes odium sui, dilectionem inimici, deliciarum fugam, ærumnarum perquisitionem & cætera huiusmodi; quæ omnia fuissent prorsus impersuasibilia, si Deus illorum prædicationi fauere non voluisset: quod profectò veritatem Euangelij & Religionis Christianæ demonstrat.

Tertium argumentum hauritur ex miraculis factis in confirmationem doctrinæ Christi. Matthæi enim 11. Christus volens probare se esse Messiam, & suam doctrinam mereri vt reciperetur, multa miracula edidit coram Discipulis Ioannis, dicens posteà; *Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis; cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt, &c.*

Quartum argumentum petitur ex sana doctrina existente apud Christianos, quæ sanctissima est; Nam etiamsi in Ecclesia Romana plerique existant & semper extiterint prauis & corruptis moribus, attamen ex Psal. 11. *Eloquia Domini, eloquia casta.* Et Psal. 18. *Lex Domini immaculata conuertens animas.* Imò Religio Christiana pœnas acerbissimas proponit vitio, & mercedem eximiam virtuti.

Quin.

Quintum argumentum desumptum est à costantia numeri penè infiniti Martyrum, qui crudelissima tormenta passi sunt, & mortem acerbissimam, in confirmationem Fidei Romanę; inter quos tenerrimę ætatis iuuenculæ tortorum & tyrannorum deriserunt ferocitatem: quod sanè impossibile fuisset, nisi Deus ipsarum debilitatem corroborasset potentissimis gratiæ auxilijs, & hoc vt confirmaretur religionis veritas.

QVÆSTIO IV.

Quanam sit regula Fidei.

CVm Fides formaliter sumpta nitatur reuelationi diuinæ, & ipsa reuelatio nobis innotescere debeat; hic quærimus à quo nobis proponenda sit illa reuelatio, seu res reuelata, quæ est obiectum materiale fidei. Anabaptistarum aliqui (qui propter hoc Illuminati dicti sunt) nullam scripturam admittebant, sed fingebant, aut Spiritum sanctum, aut Angelum sibi apparere, à quo omnia credenda discerent. Lutherani & Caluinistæ solam Scripturam pro regula fidei admittunt, quam priuato iudicio interpretari audent; vnde suas opiniones pro dogmatibus fidei assumunt; cùm ergo illorum opiniones sint particulares, illorum etiam fides est priuata & non Catholica: Ex quo oritur tanta credendi varietas inter hæreticos, vt vix duo illorum inter se consentiant in omnibus credendis, licèt omnes in expugnanda Catholicorum fide conueniant.

CONCLVSIO.

SCriptura sacra non est sufficiens regula fidei; contra Lutherum in cap. 1. ad Galat. & Caluinum lib. 4. Instit. cap. 8.

Probatur primò ex Scripturæ obscuritate. Regula fidei debet esse perspicua, ita vt omnes illam cognoscant; aliàs fides, quæ est ignota, per ignotum regularetur: Sed Scriptura sacra est obscura: ergo non potest esse regula fidei. Probatur minor ex 2. Petri 3. *Quædam sunt in Epistolis D. Pauli difficilia intellectu, quæ indocti homines & instabiles, sicut & cæteras scri-*

pturas deprauant ad suam ipsorum perditionem. Ex quo patet Epistolas D. Pauli (maximè Epistolam ad Romanos) sicut & cæteras Scripturas nec esse sole clariores vt volunt hæretici, nec tantam perspicuitatem habere, vt Sartores, Sutores, Rustici & Mulierculæ illas de facili & sinè vlla explicatione intelligere valeant, Nec dicant hæretici hoc intelligi de profundioribus fidei quæstionibus, quarum cognitio non est necessaria ad salutem; nam quid magis necessarium, quàm cognitio Baptismi? Attamen quando dicitur; *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, quærunt diuersas explicationes, vt aqua possit intelligi figuratè pro gratia, nec debeat esse aqua elementaris; vnde alij dicunt, fidem parentum sufficere infantulis; alij dicunt, quemlibet liquorem sufficere ex quo fieri possit balneum. Quid etiam plus necessarium est, quàm Sacramentum Eucharistiæ, de quo Ioan. 6. habetur: *Nisi manducaueritis*, &c. Tamen hæc verba esse obscura, ostendunt hæretici, dum dicunt illa intelligi de manducatione per fidem. Maneat ergo quòd Scriptura obscura sit, & proinde non possit esse regula fidei, nisi explicetur ab Ecclesia.

Probatur 2. Quia regula fidei debet esse certa, ita vt non acceptetur vna regula pro alia; sed potest oriri dubium super Scripturam ipsam an secundùm se totam, vel secundùm partes reuelata sit à Deo, quæ dubitatio non potest tolli per Scripturam; ergo Scriptura non est sufficiens regula fidei; aliàs non esset controuersia inter nos & hæreticos, quinam libri essent canonici & qui non. Caluinus lib. 1. Instit. cap. 7. §. 2. respondet Scripturam canonicam à non canonica per se ipsam dignosci discernique posse sicut album à nigro, frigidum à calido, & dulce ab amaro. Sed si hoc ita sit, quorsum tanta disputatio de librorum canonicorum numero, nedum inter Caluinum & nos, sed inter Caluinum & Lutherum, quem Lutherum vocat Caluinus nobilem Christi apostolum, & purioris Euangelij ministrum lib. 2. contra Vuestphalum, & lib. de necessitate Ecclesiæ reformandæ: Attamen Lutherus epistolam B. Iacobi, primam D. Petri & Apocalysim Ioannis reijcit; approbat verò Caluinus.

Probatur tertiò, quia si S. Scriptura esset sufficiens regula Fidei, omnia credenda & facienda doceret,

ret, quod falsum est: Vbi enim docet Scriptura mutandum esse sabbatum in diem Dominicam? Vbi permittit manducare animal suffocatum & sanguinem quod vtrumque prohibitum est. Act.15. Vbinam Scripturæ habetur, paruulos esse baptizandos necessariò? Baptismum esse validè collatum ab Hæreticis. Iudæis, imò & mulieribus ipsummet baptismum nullo modo esse iterandum? Certè, cùm Scriptura non tradat sufficienter, Patrem diuinum esse Ingenitum, Spiritum S. procedere ex Patre & Filio, eius productionem non esse Generationem, & similia quæ ad fidem spectant, sanè dicendum est Scripturam solam non esse sufficientem Fidei regulam.

Obijcies primò id quod habetur Ioann. 5. *Scrutamini scripturas*, quasi in illis omnis difficultatis solutio reperiatur. Resp. præmissis alijs solutionibus, hoc verbum *Scrutamini*, non esse imperatiui modi, quasi Deus præcipiat lecturam Scripturæ, sed indicatiui; quasi dicat; Vos scrutamini Scripturas, sed illæ de me testimonium perhibent. Si habeatur Psalm. 18. *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos*; hoc intelligitur, modò accedat priùs Ecclesiæ explicatio. Si dicat Chrysostomus Homil. in 2. ad Thessal. *quæcumque necessaria sunt ad salutem, esse perspicua in Scriptura*: hoc est posita explicatione Ecclesiæ, non verò sine illa. Si habeatur 1. Ioann. 2. *Non necesse habetis, vt aliquis vos doceat, sed vnctio docebit vos de omnibus*; ibi Apostolus alloquitur tantùm Baptizatos, qui erant satis imbuti per prædicationem Euangelij, & alijs Doctoribus non indigebant. Dices; obscuritas esset imperfectio in scriptura. Negatur, sed hoc innuit ipsius altitudinem, & ostendit nostram imbecillitatem ac humilitatem, quæ inducit, vt recurramus ad Ecclesiam, quam libenter audire debemus, ipsiusque determinationi acquiescere.

præcipient custodire præcepta Apostolorum, & Seniorum. Illa autem præcepta non erant scripta, sed voce edocebantur.

Probatur 2. ex Patribus. Epiphanius de hæresi. *Oportet autem & traditione vti: non enim omnia à D. Scriptura possunt accipi. Quapropter aliqua in scriptis, aliqua traditione sancti Apostoli; tradiderunt, quemadmodum dixit S. Apostolus; Sicut tradidi vobis.* Chrysostomus in cap. 2. 2. ad Thessalon. vbi habetur, *Tenete traditiones*, ait; *Hinc patet. quòd non omnia per epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris; eadem verò fide digna sunt tam ista, quàm illa.* Basilius in libr. de Spiritu sancto, sic scibit, *Dogmata, quæ in Ecclesia seruantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim Apostolorum traditione ad nos delata recepimus.* Origenes in cap. 6. epist. ad Rom. *Ecclesia ab Apostolis traditionem accepit, etiam paruulis baptismum dare.* Augustinus libr. 10. de Genesi ad litteram caput 23. *Consuetudo matris Ecclesiæ in baptizandis paruulis nequaquam spernenda est, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio.* Traditioni ergo credendum est.

Confirmatur eadem conclusio ex hoc, quòd omnia ad fidem pertinentia non contineantur in Scriptura. In quo enim loco Scripturæ habetur, Scripturam veteris & noui Testamenti esse verbum Dei? quòd tota sacra Scriptura ad nos pura & integra peruenerit? quòdque habeamus legitimum eius sensum? Vnde hæc omnia à nobis creduntur, nisi quia docentur ex Traditione Apostolica? Deinde, vbinam Scripturæ habetur, Symbolum Fidei esse Catholicum & Apostolicum? Sabbatum mutari debere in diem Dominicam? Aquam esse commiscendam vino ad exemplum Christi in sacrificio Missæ? Baptismum non esse reiterandum? Baptizatos ab hæreticis non esse rebaptizandos? Frontem signari debere signo crucis? In Baptismo debere dici: *Ego te baptizo, &c.* quod in Scriptura non reperitur, sed tantùm præceptum baptizandi in nomine Patris, &c. sicut præceptum petendi in nomine Christi. Licèt autem dicat Christus, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*, non vult tamen, vt dicamus, *Peto in nomine Chri-*

sufficit ad credendum, sed requiritur aliquid ex parte voluntatis: ergo non est obiectum formale Fidei. Resp illum actum voluntatis captiuantē intellectum, esse quid veluti extrinsecum ad fidem, quæ formaliter & intrinsecè est actus intellectus.

Obijc.2. Deum posse mentiri per se, & de facto mentitum esse, cùm prædixit ruinam Niniuitarum, mortem Ezechiæ. Resp. in hoc non mentitum fuisse Deum; quia hæc non prædixit absolutè, sed primò sub conditione, quòd non agerent pœnitentiam & secundò iuxta cursum causarum naturalium. Quòd autem Deus non possit mentiri, patet; quia vbi est prima veritas, non potest esse mendacium; nam *omne mendacium ex veritate non est*. 1. Ioan. 2. Deus autem est summè verax & in essendo & in cognoscendo, & in dicendo; ergo mentiri non potest.

Obijc. 3. Deum mentitum fuisse per alios quos fefellit, & in ore quorum posuit mendacium: Ezech. 14. *Ego Dominus decepi Prophetam illum*. Et 3. Reg. 22. *Dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium Prophetarum, qui hic sunt*. Resp. Deum non posse etiam mentiri per alios; quia illos deciperet, & deceptio est contra Charitatem, & proinde mala per se: Dicendum ergo est, præcedentes textus intelligi permissiuè, in quantùm permisit illos decipi; non verò effectiuè & formaliter, quasi ipsos deceperit, aut infuderit in illis errorem. Hæc omnia sunt contra Priscillianistas, putantes Deum de facto mentiri; & contra Catholicos aliquos, asserentes ipsum mentiri posse, non de potentia ordinaria, sed absoluta.

QVÆSTIO II.

Quodnam sit obiectum Materiale Fidei.

VVlgò Theologi distingunt obiectum materiale Fidei in Complexum & Incomplexum. Obiectū materiale Incomplexum est res, de qua aliquid creditur, vt Deus: Complexum verò, est propositio quę creditur; vt cum dicitur, Deus est trinus, est incarnatus, &c. Inter propositiones à Deo reuelatas aliæ sunt præcipuæ & Cardinales, quæ vocantur Articuli Fidei; aliæ sunt minus Præcipuæ, quæ dicuntur simpliciter Propositiones Fidei, non articuli Fidei.

CON-

CONCLVSIO.

OBiectum materiale fidei est omnis res à Deo reuelata, quæ nobis credenda proponitur, siuè illa res habeatur ex Scriptura, siue ex traditionibus, siuè ex Concilijs: quæ omnia sunt regula fidei. Hæc propositio ex se patet, vnde superest tantùm, vt quasdam dilucidemus difficultates, quæ suboriri possunt super talem obiectum.

Quæres primò, vtrum obiectum materiale Fidei sit Complexum? Resp. si nomine obiecti intelligatur res ipsa, quæ creditur, quatenus extra intellectum existit, tunc obiectum est Simplex & incomplexum; quia nihil est aliud quam res ipsa credita quæ simplex est; quoniam de ipsa non fit affirmatio aut negatio, vt Deus, Verbum Dei, &c. Si verò nomine obiecti, intelligitur Assensus, mediante quo, res cognita dicitur esse in cognoscente, tunc obiectum est Complexum; vt quando in mente nostra concipimus Deum esse, Deum esse Trinum, Verbum esse Incarnatum, & postea assentimur talibus propositionibus, tunc obiectum fidei est Complexum; est enim tale obiectum quædam propositio quæ affirmat, vel negat. Sic conciliandi sunt, Doctores, quorum aliqui dicunt obiectum esse Cmplexum, alij dicunt esse Simplex.

Quæres 2. an obiectum materiale fidei sit certum & infallibile? Iam de hoc locuti fuimus in additionibus quæstionis vltimæ cap. præcedenti; iterum tamen Resp. veritates Fidei, quatenùs substant reuelationi D. esse infallibiles & certissimas, ob summam Dei veritatem in dicendo; vnde nulla hæsitatio aut fluctuatio in Fide admittenda est: Imò qui verè credit rationes omnes Fidei, contrarias respuere debet; vnde in hoc Apostolus laudauit Abraham, quòd crediderit suam vxorem esse parituram contra rationem naturalem, non considerans corpus suum emortuum, vt & vxoris suæ, cùm ferè esset centum annorum.

Quæres 3. vtrùm obiectum materiale fidei possit esse obiectum sensuum? Resp. obiectum Fidei non posse cadere sub sensibus: *Fides* enim ex 1. Hebr. *est rerum non apparentium*; & ex Aug. Tract. 40. in Ioan.

Fides est credere quod non vides. Ratio est, quia sola materialia sunt obiectum sensuum; obiectum verò Fidei est quid spirituale & supernaturale, scilicet res reuelata à Deo. Si dicatur Fidem esse ex auditu, hoc verum est in ratione signi, in quantùm per verba & per prædicationem proponitur res credenda; non verò in ratione obiecti. Si dictum fuerit D. Thomæ, *Quia vidisti me, Thoma! credidisti*: hoc sic dictum est, quia Thomes aliud vidit, aliud credidit: vidit hominem, & credidit Deum.

Quæres 4. vtrùm obiectum fidei possit esse obiectum scientiæ? Resp. negatiuè, quia scientia est de apparentibus & euidentibus. Fides autem de ijs quæ non apparent, iuxta D. Gregorium Homil. 29. in Euangelia, *Fides illarum rerum est, quæ apparere non possunt*; quæ autem apparent, iam non fidem, sed cognitionem habent. Deinde Fides per se includit obscuritatem, & scientia euidentiam postulat. Tandem Scientia nititur rationi naturali, & Fides reuelationi diuinæ. Nihil prohibet tamen, idem obiectum posse aliquando cognosci per fidem & per Scientiam diuersis medijs; sed ille actus non erit simul scientificus & actus Fidei; hoc enim non potest esse per rationes allatas; sed erit scientifica cognitio, si habeatur per lumen naturale; & fidei, si habeatur per lumen fidei. Hoc patet in hac propositione, *Deus est*, quæ modò ad fidem spectat, vt ait D. Paulus 11. Hebr. *Accedentem ad Deum oportet credere quia est*; & modò ad scientiam, quoniam à Philosophis multis rationibus existentia Dei comprobatur.

Quæres 5. vtrùm obiectum Fidei sit euidens? Ex responsis patet, non esse euidens, sed obscurum. Resp. tamen quòd licèt obiectum Fidei non sit euidens per se, & in se; potest tamen esse euidens in attestante; cùm enim euidenter cognoscamus Deum esse veracem in dicendo, euidenter cognoscimus ea quæ reuelauit esse vera: Si ergo Deus vellet ostendere, se reuelasse mysteria nostra, pro tunc illa mysteria essent euidentia in attestante; id est euidens esset ea quæ testatur, esse vera; quia euidens nobis est Deum non posse falsum testari. An autem supposita euidentia Dei attestantis aliquam propositionem, haberetur Fides de illa, quæstio est de nomine: Si enim per fidem intelligatur cognitio vndequaque obscura,

pro

pro tunc non erit Fides; Si autem intelligatur per Fidem, cognitio rei obscuræ in se, licet euidentis in attestante, illa cognitio erit Fidei. Et hoc non immeritò dicitur: Beata Virgo enim, Moyses & Prophetæ habuerunt illam euidentiam in attestante, in quibus tamen non est neganda Fides.

QVÆSTIO III.

Vtrùm dentur aliqua motiua, quæ reddant obiectum Fidei aliquo modo credibile euidenter?

QVòd Fides nostra non sit de veritatibus quę sunt euidenter credibiles, & conuincant intellectum, vt illis assentiatur, satis patet ex difficultate quam sentit humana ratio in tali assensu. Non quærimus ergo, vtrum dentur motiua quæ euidenter reddant veritates Fidei in particulari credibiles; sed tantùm petimus, vtrùm dentur aliqua motiua, quæ reddant Fidem Christianam & Catholicam (quæ est Romana) saltem credibilem in communi.

CONCLVSIO.

FIdes Catholica habet aliquam rationem credibilitatis in communi, quæ aliquo modo est euidens, iuxta Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Cuius ratio petitur ex diuersis solidis argumentis, quorum aliqua mouent Iudæos vt Christiani fiant, de quibus loquuntur Lactantius, Iustinus Martyr, Tertullianus, Chrysostomus, & alij, & quæ hic recensere prolixius esset: Alia mouent Catholicos, vt in sua Fide permaneant: Alia denique persuadent Hæreticis, vt ad Fidem Catholicam redant. Horum omnium aliqua breuiter recensenda sunt.

Primum argumentum, quo probatur fidem Christianam esse credibilem, desumitur à multitudine & authoritate illorum qui eam amplexati sunt. Si enim dicit Aristoles 1. Ethic. 20. *Quod vniuersis videtur, nos tale diximus*, nonne fides adhibenda est Religioni Christianæ, quam omnes penè gentes & innumerabiles viri libenter receperant, quorum alij summa au-

thoritate, summo ingenio & doctrina, alij denique summa virtute prædiri fuere? Augustinus ait: *Tenet me in Ecclesia consensus populorum atque gentium, tenet authoritas miraculorum inchoata, &c.* Si ergo Augustinus, quem pauci Patres præcesserant, hac ratione motus fuerit, nos ipsi qui & Augustinum, & prædecessores Augustini, & quotquot ipsum sequuti sunt, habemus, nonne ex tanta virorum in scientia & virtute illustrium authoritate, de veritate Religionis conuincemur, quam libenter receperunt, & veluti per manus tradiderunt?

Secundum argumentum petitur ex qualitate illorum, qui religionem nostram à Christo institutam plantauerunt, qui fuerunt paucissimi viri, non potentes, non sapientes, non eloquentes; sed illiterati, rudes & plebeij; qui non in humanæ sapientiæ verbis, nec armorum impetu, nec diuitiarum larga effusione, sed in paupertate & humilitate subtilissimos Philosophos confuderunt, clarissimos Senatores deuicerunt, debellarunt mirabiliter potentissimos orbis Principes, quos ad fidem Crucifixi conuerterunt, qui anteà erat Gentibus stultitia & Iudæis scandalum; ipsis absolutè præcipientes odium sui, dilectionem inimici, deliciarum fugam, ærumnarum perquisitionem & cætera huiusmodi; quæ omnia fuissent prorsus impersuasibilia, si Deus illorum prædicationi fauere non voluisset: quod profectò veritatem Euangelij & Religionis Christianæ demonstrat.

Tertium argumentum hauritur ex miraculis factis in confirmationem doctrinæ Christi. Matthæi enim 11. Christus volens probare se esse Messiam, & suam doctrinam mereri vt reciperetur, multa miraculæ edidit coram Discipulis Ioannis dicens posteà; *Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis; cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt, &c.*

Quartum argumentum petitur ex sana doctrina existente apud Christianos, quæ sanctissima est; Nam etiamsi in Ecclesia Romana plerique existant & semper extiterint prauis & corruptis moribus, attamen ex Psal. 11. *Eloquia Domini, eloquia casta.* Et Psal. 18. *Lex Domini immaculata conuertens animas.* Imò Religio Christiana pœnas acerbissimas proponit vitio, & mercedem eximiam virtuti.

Quin.

Quintum argumentum desumptum est à costantia numeri penè infiniti Martyrum, qui crudelissima tormenta passi sunt, & mortem acerbissimam, in confirmationem Fidei Romanę; inter quos tenerrimę ætatis iuuenculæ tortorum & tyrannorum deriserunt ferocitatem: quod sanè impossibile fuisset, nisi Deus ipsarum debilitatem corroborasset potentissimis gratiæ auxilijs, & hoc vt confirmaretur religionis veritas.

QVÆSTIO IV.

Quanam sit regula Fidei.

CVm Fides formaliter sumpta nitatur reuelationi diuinæ, & ipsa reuelatio nobis innotescere debeat; hic quærimus à quo nobis proponenda sit illa reuelatio, seu res reuelata, quæ est obiectum materiale fidei. Anabaptistarum aliqui (qui propter hoc Illuminati dicti sunt) nullam scripturam admittebant, sed fingebant, aut Spiritum sanctum, aut Angelum sibi apparere, à quo omnia credenda discerent. Lutherani & Caluinistæ solam Scripturam pro regula fidei admittunt, quam priuato iudicio interpretari audent; vnde suas opiniones pro dogmatibus fidei assumunt; cùm ergo illorum opiniones sint particulares, illorum etiam fides est priuata & non Catholica: Ex quo oritur tanta credendi varietas inter hæreticos, vt vix duo illorum inter se consentiant in omnibus credendis, licèt omnes in expugnanda Catholicorum fide conueniant.

CONCLVSIO.

SCriptura sacra non est sufficiens regula fidei; contra Lutherum in cap. 1. ad Galat. & Caluinum lib. 4. Instit. cap. 8.

Probatur primò ex Scripturæ obscuritate. Regula fidei debet esse perspicua, ita vt omnes illam cognoscant; aliàs fides, quæ est ignota, per ignotum regularetur: Sed Scriptura sacra est obscura: ergo non potest esse regula fidei. Probatur minor ex 2. Petri 3. *Quædam sunt in Epistolis D. Pauli difficilia intellectu, quæ indocti homines & instabiles, sicut & cæteras scri-*

pturas deprauant ad suam ipsorum perditionem. Ex quo patet Epistolas D.Pauli (maximè Epistolam ad Romanos) sicut & cæteras Scripturas nec esse sole clariores vt volunt hæretici, nec tantam perspicuitatem habere, vt Sartores, Sutores, Rustici & Mulierculæ illas de facili & sinè vlla explicatione intelligere valeant, Nec dicant hæretici hoc intelligi de profundioribus fidei quæstionibus, quarum cognitio non est necessaria ad salutem; nam quid magis necessarium, quàm cognitio Baptismi? Attamen quando dicitur; *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, quærunt diuersas explicationes, vt aqua possit intelligi figuratè pro gratia, nec debeat esse aqua elementaris; vnde alij dicunt, fidem parentum sufficere infantulis; alij dicunt, quemlibet liquorem sufficere ex quo fieri possit balneum. Quid etiam plus necessarium est, quàm Sacramentum Eucharistiæ, de quo Ioan. 6. habetur: *Nisi manducaueritis*, &c. Tamen hæc verba esse obscura, ostendunt hæretici, dum dicunt illa intelligi de manducatione per fidem. Maneat ergo quod Scriptura obscura sit, & proinde non possit esse regula fidei, nisi explicetur ab Ecclesia.

Probatur 2. Quia regula fidei debet esse certa, ita vt non acceptetur vna regula pro alia; sed potest oriri dubium super Scripturam ipsam an secundùm se totam, vel secundùm partes reuelata sit à Deo, quæ dubitatio non potest tolli per Scripturam; ergo Scriptura non est sufficiens regula fidei; aliàs non esset controuersia inter nos & hæreticos, quinam libri essent canonici & qui non. Caluinus lib. 1. Instit. cap. 7. §. 2. respondet Scripturam canonicam à non canonica per se ipsam dignosci discernique posse sicut album à nigro, frigidum à calido, & dulce ab amaro. Sed si hoc ita sit, quorsum tanta disputatio de librorum canonicorum numero, nedum inter Caluinum & nos, sed inter Caluinum & Lutherum, quem Lutherum vocat Caluinus nobilem Christi apostolum, & purioris Euangelij ministrum lib. 2. contra Vuestphalum, & lib. de necessitate Ecclesiæ reformandæ: Attamen Lutherus epistolam B. Iacobi, primam D. Petri & Apocalysim Ioannis reijcit; approbat verò Caluinus.

Probatur tertiò, quia si S. Scriptura esset sufficiens regula Fidei, omnia credenda & facienda doceret,

ret, quod falſum eſt: Vbi enim docet Scriptura mutandum eſſe ſabbatum in diem Dominicam? Vbi permittit manducare animal ſuffocatum & ſanguinem quod vtrumque prohibitum eſt. Act.15. Vbinam Scripturæ habetur, paruulos eſſe baptizandos neceſſariò? Baptiſmum eſſe validè collatum ab Hæreticis, Iudæis, imò & mulieribus ipſummet baptiſmum nullo modo eſſe iterandum? Certè, cùm Scriptura non tradat ſufficienter, Patrem diuinum eſſe Ingenitum, Spiritum S. procedere ex Patre & Filio, eius productionem non eſſe Generationem, & ſimilia quæ ad fidem ſpectant, ſanè dicendum eſt Scripturam ſolam non eſſe ſufficientem Fidei regulam.

Obijcies primò id quod habetur Ioann. 5. *Scrutamini ſcripturas*, quaſi in illis omnis difficultatis ſolutio reperiatur. Reſp. præmiſſis alijs ſolutionibus, hoc verbum *Scrutamini*, non eſſe imperatiui modi, quaſi Deus præcipiat lecturam Scripturæ, ſed indicatiui; quaſi dicat; Vos ſcrutamini Scripturas, ſed illæ de me teſtimonium perhibent. Si habeatur Pſalm. 18. *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos*; hoc intelligitur, modò accedat priùs Eccleſiæ explicatio. Si dicat Chryſoſtomus Homil. in 2. ad Theſſal. *quæcumque neceſſaria ſunt ad ſalutem, eſſe perſpicua in Scriptura*: hoc eſt poſita explicatione Eccleſiæ, non verò ſine illa. Si habeatur 1. Ioann. 2. *Non neceſſe habetis, vt aliquis vos doceat, ſed vnctio docebit vos de omnibus*; ibi Apoſtolus alloquitur tantùm Baptizatos, qui erant ſatis imbuti per prædicationem Euangelij, & alijs Doctoribus non indigebant. Dices; obſcuritas eſſet imperfectio in ſcriptura. Negatur, ſed hoc innuit ipſius altitudinem, & oſtendit noſtram imbecillitatem ac humilitatem, quæ inducit, vt recurramus ad Eccleſiam, quam libenter audire debemus, ipſiuſque determinationi acquieſcere.

QVÆSTIO V.

Vtrùm Traditiones admittendæ sint pro regula fidei.

TRaditionē asserere tanquam regulam Fidei pręcisam, ridiculū esset; per hoc enim regula (à fide i Scripturam arceremus, quod nullus cogitabit: sed vtrùm admittendæ sint Traditiones, de quibus aliqua credenda eruantur ab Ecclesia? Negant Hæretici & affirmant Catholici, vt jam patuit ex præcedenti quæstione, vbi ostendimus, Scripturam non exprimere omnia & singula quæ sunt de necessitate fidei. Plura sumus dicturi de traditionibus initio tractatus de Concilijs.

CONCLVSIO.

TRaditiones quædam admittendæ sunt, ad quas recurrere debemus, tanquam ad partialem regulam fidei, Quod intelligendum est, non de Ecclesiasticis, sed de diuinis & Apostolicis, quæ parem vim habent ac Scriptura S. Sicut enim mandatum Principis æquale est, dum voce profertur & dum scripto mandatur; sic & verbum Dei, siue sit scriptum, siue non scriptum, sed tantùm ab Apostolis traditum nobis continua successione. Quod autem Traditio Apostolica sit verbum Dei, constat; quia, sicut id quod scripserunt Apostoli, erat verbum Dei, quia à Deo inspiratum fuerat; sic & doctrina, quam tradiderunt Apostoli viua voce, dicenda est verbum Dei, quoniam Deus eam reuelauit illis.

Conclusio nostra habetur ex Concil. Trident. Sess. 4. in decreto de Canonicis Censuris, vbi præter Scripturam admittuntur Traditiones. Sic D. Paulus 1. Corinth. 2. *Laudo autem vos, fratres! quia per omnia mei memores estis; & sicut tradidi vobis præcepta mea, tenetis:* Vbi loquitur de præceptis quæ dederat Corinthijs verbo, antequam illis scriberet; erat enim prima epistola. Dicit etiam 2. ad Thessal. 2. *Itaque fratres! State & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per Epistolam nostram.* Act. 15. *Beatus Paulus, Sila comite, perambulabat Syriam & Ciliciam, confirmans Ecclesiam, &*

pra-

præcipiens custodire præcepta Apostolorum, & Seniorum. Illa autem præcepta non erant scripta, sed voce edocebantur.

Probatur 2. ex Patribus. Epiphanius de hæresi. *Oportet autem & traditione uti: non enim omnia à D. Scriptura possunt accipi. Quapropter aliqua in scriptis, aliqua traditione sancti Apostoli; tradiderunt, quemadmodum dixit S. Apostolus; Sicut tradidi vobis.* Chrysostomus in cap. 2. 2. ad Thessalon. vbi habetur, *Tenete traditiones*, ait; *Hinc patet. quòd non omnia per epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris; eadem verò fide digna sunt tam ista, quàm illa.* Basilius in libr. de Spiritu sancto, sic scibit, *Dogmata, quæ in Ecclesia seruantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim Apostolorum traditione ad nos delata recepimus.* Origenes in cap. 6. epist. ad Rom. *Ecclesia ab Apostolis traditionem accepit, etiam paruulis baptismum dare.* Augustinus libr. 10. de Genesi ad litteram caput 23. *Consuetudo matris Ecclesiæ in baptizandis paruulis nequaquam spernenda est, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio.* Traditioni ergo credendum est.

Confirmatur eadem conclusio ex hoc, quòd omnia ad fidem pertinentia non contineantur in Scriptura. In quo enim loco Scripturæ habetur, Scripturam veteris & noui Testamenti esse verbum Dei? quòd tota sacra Scriptura ad nos pura & integra peruenerit? quòdque habeamus legitimum eius sensum? Vnde hæc omnia à nobis creduntur, nisi quia docentur ex Traditione Apostolica? Deinde, vbinam Scripturæ habetur, Symbolum Fidei esse Catholicum & Apostolicum? Sabbatum mutari debere in diem Dominicam? Aquam esse commiscendam vino ad exemplum Christi in sacrificio Missæ? Baptismum non esse reiterandum? Baptizatos ab hæreticis non esse rebaptizandos? Frontem signari debere signo crucis? In Baptismo debere dici: *Ego te baptizo, &c.* quod in Scriptura non reperitur, sed tantùm præceptum baptizandi in nomine Patris, &c. sicut præceptum petendi in nomine Christi. Licèt autem dicat Christus, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis,* non vult tamen, vt dicamus, *Peto in nomine Chri-*

sti. Sic licèt præcipiat baptizare in nomine Patris, &c. non iubet tamen expresſè, vt dicatur, *Ego te baptizo in nomine, &c.* Hæc ergo forma Baptiſmi quæ non eſt expreſsè in Scriptura, vnde nam habetur, niſi ex Traditione Apoſtolica, quæ proinde meritò admittenda eſt?

Obijc. 1. ex ad Galat. 8. *Licèt nos aut Angelus de cœlo euangelizet vobis, præter quam quod euangelizo vobis, anathema ſit.* Reſp hoc non eludere vim Traditionum; quia non ſunt præter, neque contra id quod docuit Paulus, quoniam ipſemet Traditiones admittit, dum dicit; *Tenete traditiones noſtras*, 2. ad Theſſal 2. Deinde, per hoc inſtruit Paulus Galatas, vt non crederent falſis quibuſdam Apoſtolis, qui ipſos volebant diuertere à doctrina, quam illis anteà tradiderat, quòd ſcilicet Ceremoniæ Moſaycæ erant abrogatæ, & neminem poſſe iuſtificari per illas, ſed tantùm per Fidem Chriſti. Illi autem falſi Apoſtoli Galatis perſuadere volebant cum illa Fide in Chriſtum iungendam eſſe neceſſariò Circumciſionem. Ad alios textus quos allegant hæretici, v. 6. Deuter. 12. *Quod tibi præcipio, hoc tantùm facito, nec addas quicquam, nec minuas*; hoc non intelligitur de traditionibus, ſed loquitur Deus de præcepto ceremonialis ſacrificij, in cuius ceremonijs Deus vult nihil addi de execrationibus, quæ fiebant in ſacrificijs idolorum: Hoc liquet ex verbis antecedentibus. Quando etiam dicunt ex Deuteron. 4. *Non addetis ad verbum quod loquor vobis, nec auferetis ab eo*; ex hoc non ſequitur quòd nihil addendum ſit verbo ſcripto, aliàs immeritò dixiſſet Paulus: *Tenete traditiones noſtras*; ſed ex hoc textu, qui intelligitur de præceptis Ceremonialibus & iudicialibus datis Genti Iudaicæ, ſequitur quod illis nihil addendum ſit, aut detrahendum. Vt vno verbo fiat ſatis ſimilibus textibus, nihil addendum eſt Scripturæ, quod illi ſit contrarium, concedo; quod ſit magis explicatiuum eorum, quæ non expreſsè commemorat, nego.

Obijcies ex Matth. 15. *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram*. Reſp. ibi Matthæum non loqui de traditionibus noui Teſtamenti, ſed veteris: non adhuc de Moſaicis quæ erant legitimæ, ſed de Phariſaicis, quarum aliquæ erant bonæ in ſuo genere, aliæ indifferentes: ſed omnes vitupera-

ban-

bantur à Christo & Apostolis, quia illa obseruabant ob vanam gloriam & per hypocrisim; vnde vocantur hypocritæ & sepulchra dealbata. De illis traditionibus agetur in tract. de Concilijs. Quoad Paulum ad Coloss. 2. *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & traditionem hominum*: nil contra nos, qui agimus tantùm de Traditione D. inspirata Apostolis. Petrus dicens: *Redempti estis de paterna traditione*, loquitur vt suprà. Augustinus clamans, alios libros, præter Canonicos, non esse fide dignos; hoc dicit non per comparationem ad Traditiones, sed ad humanos authores. Si videatur dicere idem Augustinus extra Scripturam nullam veritatem Catholicam inueniri, ibi latè sumit Scripturam pro omni reuelatione, quæ recipitur ab Ecclesia, siue illa scripta sit, siue non, sed solo verbo tradita. Si denique dicatur in veteri Testamento nullas fuisse veritates præter conscriptas. Respondetur multas fuisse ex ore Prophetarum & antiquorum Patrum ab auis ad nepotes deuolutas sine scripto, quas Traditiones Hebraicè vocabant *Cabalam*, & Latinè *Receptionem*; quia iuniores illas recipiebant à maioribus.

QVÆSTIO VI.

Vtrùm Ecclesia sit regula Fidei.

OBiectum materiale nostræ Fidei, de quo loquimur in præsenti cap. seu veritates credendæ, non possunt securè credi, nec infallibiliter, nisi ad credendum nobis legitimè proponantur. Hæretici, vt iam diximus, Scripturam solam, sine Traditionibus & determinatione Ecclesiæ, Normam & Iudicem faciunt. Iam vidimus Scripturam non sufficere in penultima quæstione, in præcedenti stabiliuimus necessitatem Traditionum, hic statuendum est, quòd Ecclesia sit regula difficultatum oriundarum & circa Scripturam & circa Traditiones,

CON-

CONCLVSIO.

VEra regula fidei nostræ est Ecclesia, quæ nobis credenda proponit infallibiliter. An autem hoc intelligatur de illa, vt congregata est in Concilio vniuersali, nec ne; hoc ad tractatum de Concilijs pertinet, & vtraque opinio discutietur.

Nostra assertio patet ex dictis; cùm enim regula fidei non sit Scriptura sola, nec etiam Scriptura cum Traditione, quandoquidem ad Ecclesiam pertinet iudicare de Traditionibus, an sint Apostolicæ vel tantùm Ecclesiasticæ; remanet dicendum quòd Ecclesia sit regula Fidei, & quòd ad illam tanquam ad iudicem, pronuntiare super controuersias fidei pertineat: quod facit vel iuxta Scripturam, cuius sensum aperit, vel iuxta Traditiones quas declarat esse Canonicas. Hoc est conforme D. Paulo ad Eph. 4. *Christus ascendens in cælum, dedit dona hominibus; & alios constituit in Ecclesia Prophetas, alios Doctores & Pastores ad consummationem Sanctorum, vt non simus sicut paruuli fluctuantes, nec circumferamus omni vento doctrinæ.* Multos tales contextus Scripturæ adhibere possem, vt potè Matth. 18. *Qui non audierit Ecclesiam, sit tanquam Ethnicus & Publicanus*, & similes; sed iste præ cæteris sufficiens videtur, ni fallor.

Stant omnes Patres Orthodoxi ab hac opinione, & tam vnanimiter pronuntiant pro Ecclesia, vt aliquos enumerare non deceat. Hoc confirmat perpetua Ecclesiæ praxis, dum videmus hæreticos damnatos fuisse vel à summis Pontificibus, vel à Concilijs, vt potè Arius in Conc. Nicœno. 1. Macedonius in Constantinop. 1. Nestorius in Ephesino, Eutiches in Chalcedonensi, & (vt alios omittam) Lutherus & Caluinus in Tridentino. Corroboratur denique nostra conclusio ex vsu Veteris Testamenti, vbi controuersiæ super legem ortæ, saltem maiores, à summo Pontifice dirimebantur, & non à Scriptura. A summo Pontifice (inquam) definitiones emanabant, quibus sub pœna mortis, obedientia debebatur.

Obijciunt primi hæretici, Deum in Veteri Testamento remittere dubitantes de fide *ad legem magis & ad testimonium*. Esai. 8. & non ad Pontificem, nisi pro legalibus. Resp. ibi agi contra illos, qui in futuris euen-

euentibus ſolebant conſulere Pythoniſſas & Ariolos, quos Deus remittebat *ad legem*, quæ id prohibebat Deuteron. 18. & ad teſtimonium Prophetarum, qui à Deo conſtituti erant, vt prædicerent futura; ita quod magis recurrēdum eſſet ad legem & Prophetas, quàm ad Ariolos. Quando autem dicitur, Pontificem iudicare tantùm de legalibus, hoc falſum eſt; quia, quando dubitatum fuit an Meſſias natus eſſet tempore Herodis, (quæ quæſtio erat de fide) *Rex turbatus eſt & omnis Ieroſolyma cum illo; & congregans omnes Principes Sacerdotum, diligenter ſciſcitabatur ab eis, vbi Chriſtus naſceretur, At illi dixerunt; In Bethleem Iuda, &c.* Matth. 2. Deinde ſciendum eſt quod apud Iudæos erant duo tribunalia; vnum minùs in qualibet vrbe, compoſitum ex viginti tribus perſonis Deuteron. 16. & 2. Paralip. 19. in quo faciliores controuerſiæ iudicabantur: & aliud maius, vocatum *Sanedrin* exiſtens in Ieruſalem, quod dirimebat maiores difficultates, quæ oriebantur ex lege Decalogi, vel ex mandatis alijs moralibus, vel ex præceptis cæremonialibus ad D. cultum ſpectantibus, vel denique ex præceptis ceremonialibus externam pacem & iuſtitiam conſeruantibus, ſicut fertur 2. Paralip. 19. vbi præceptum eſt, quòd omnes cauſæ, ſiue eſſent *de lege, de mandato, de ceremonijs & de iuſtificationibus* iudicarentur à Pontifice cùm ſeptuaginta Perſonis, ex quibus *Sanedrin* componebatur.

Obijc. 2. Ioann. 5. Chriſtum remittere ad Scripturam, dum dicit, *Scrutamini Scripturas*, Iam reſpondi in ſolut. Obiect. 1. quæſt. 4. hoc non dici imperatiuo, ſed indicatiuo modo, vt videre eſt in textu: Quaſi dicat Chriſtus; *Vos ſcrutamini Scripturas*; ſed illæ de me teſtimonium perhibent. Hoc confirmatur vſu Eccleſiæ à tempore Apoſtolorum, quo orta eſt controuerſia, an noui Chriſtiani recipientes Euangelium, deberent adhuc circumcidi, & ſeruare Legalia. Iudæi recenter conuerſi volebant, quòd Gentiles non poſſent ſaluari per Fidem Chriſti, niſi anteà circumciderentur: Paulus & Barnabas aſſerebant, hoc non eſſe neceſſarium. Ad tollendam difficultatem ex vtraque parte, profecti ſunt aliqui Ieroſolymam ad Apoſtolos, qui inito Concilio, ore Petri pronuntiarunt Circumciſionem non eſſe neceſſariam, nec Legalia. Similiter poſt tempora Apoſtolorum,

lorum, controuersiæ ortæ decisæ fuerunt authoritate Summi Pontificis, vel Conciliorum; vt potè, quando multi ex Asia, Pascha cum Iudæis celebrare voluerunt decima quarta die mensis Martij, qui proptereà Quatuordecimani dicti sunt, vbi alij volebant celebrari Dominica die sequenti, vt nunc fit, pronuntiatum fuit in fauorem istorum per Victorem Summum Pontificem ann. 198. Ex quibus patet, Iudicem & Regulam non esse Scripturam præcisè, sed Ecclesiam per Summum Pontificem, vel per Concilia.

Objiciunt 3. regulam Fidei debere esse infallibilem, cùm ipsa sit infallibilis; Ecclesia autem non est talis, cùm sit collectio hominum, quorum quilibet est mendax ex Dauide. Resp. omnes homines esse mendaces, quando agunt de priuato iudicio, non verò quatenus à Spiritu S. diriguntur ad instructionem aliorum, quales fuerunt Moyses cum Senatu seniorum Numer. 11. Pontifices, qui eum sequuti sunt, Deuteronom. 17. Prophetæ, Ierem. 1. Apostoli Ioan. 15. *Mittam vobis à Patre Spiritum veritatis qui vos docebit omnem veritatem*: Talis denique est Ecclesia, quæ 1. Timoth. 3. dicitur columna & firmamentum veritatis, & de qua etiam Matth. 16. *Portæ inferi non praualebunt aduersum eam*. Plura sumus de hac materia dicturi in tract. de Ecclesia & Concilijs.

Quæres quænam sit resolutio Fidei? Resolutio fidei nil aliud est quàm reductio actus fidei ad id quod mouet intellectum vltimò ad assensum fidei. Respondeo ergo, Fidem resolui in veritatem Dei. Si enim quæratur, quare credimus Verbum Dei incarnatum fuisse? Respondetur, quia Deus hoc reuelauit vel per Scripturam, vel per Ecclesiam. Si petatur vlteriùs, Quare credis Deo reuelanti? dicetur, quia est summè verax. Si autem petatur insuper, Cur credis Deo summè Veraci? ridicula erit hæc quæstio; eo enim ipso quòd aliquis est summè Verax, ipsi credendum est: Fides ergo resoluitur in veracitatem Dei formaliter, & effectiuè in Deum & in habitum Fidei, quia actus Fidei ab vtroque elicitur.

QVÆ-

QVÆSTIO VII.

De Symbolo Fidei.

EA quæ diximus hucusque in hoc Capite respiciunt in vniuersum obiectum materiale Fidei, sub quo continentur omnes veritates reuelatæ, quæ nobis credendæ proponuntur: Sed quia inter illas, aliæ sunt maioris momenti quæ continentur in Symbolo, ideò de illo aliqua nobis dicenda sunt breuissimè.

Dico primò nomen Symboli significare *Notam*: Ita quòd, quòd sicut in castris milites habent quamdam notam & tesseram militarem, qua hostes à socijs discernuntur; sic apud Fideles est nota quædam, qua distinguuntur ipsi ab infidelibus, quæ nihil est aliud, quàm professio veritatum Religionis Christianæ, quæ continentur in Symbolo. Nomen Symboli significat etiam *collationem*; in quantum componitur ex sententijs inter Apostolos collatis & examinatis, antequam ad prædicationem Euangelij progrederentur, siue singuli Apostoli singulas sententias contulerint, siue omnes vnanimiter & collectiuè omnes illos articulos in Symbolum redegerint. Augustinus Serm. 115. affirmat singulos Apostolos singulos articulos confecisse, & nominatim cuilibet illorum vnum articulum assignat; sicut & D. Leo Epist. 13. ad Pulcheriam. De hoc tamen dubitant alij, licèt omnes fateantur ex Tradit. ipsum esse ab Apostolis.

Dico secundò triplex statui communiter Symbolum Apostolorum, ita dictum; quia ipsum composuerunt Apostoli. Cùm enim illi post Spiritus S. missionem accepissent mandatum eundi in vniuersum mundum prædicandi Euangelij causa, quamdam formulam Christianæ Fidei composuerunt, vt idem omnes sentirent & proponerent illis, quos ad vnitatem Fidei vocaturi erant: Cuius Symboli partes vocantur Articuli, quia sunt veluti artus, & membra quibus Symbolum constat. Secundum Symbolum est Nicænum, quod in Missa solemni decantatur, & quod dicitur Nicænum; quia inchoatum est à Patribus Concilij Nicæni, contra Arianos negantes diuinitatem Filij; Auctū verò in Concilio Constantinopolitano

no contra Macedonianos, qui negabant diuinitatem Spiritus S. & finitam in Concilio Florentino, vbi Græci cum Latinis conuenerant de Spiritus S. processione ex Patre & Filio. Tertium denique fuit Symbolum D. Athanasij, de quo loquens D. Gregorius Nazianz. Oratione de Laudibus Athanasij, ait *Ipsum esse perfectam Fidei confessionem, quam totus Oriens & Occidens veneratur*. Hoc Symbolum non habet infallibilem veritatem, vt editum ab Athanasio, sed vt receptum ab Ecclesia, quæ illud vt orthodoxum amplectitur.

Dico tertiò, Symbolum Apostolorum maximæ esse vtilitatis. Primò, vt esset vbique Fidei vniformitas apud omnes Gentes; sic S. Irenæus, lib. 1, cap. 5. Secundò, vt subleuaretur rusticorum imbecillitas, qui cùm non possint Scripturas legere; in qua videant ea quæ sunt illis credenda, maximam facilitatem reperiunt in illo Symbolo, in quo paucis verbis omnia credenda constringuntur. Sic Augustinus l. de Fide & Symbolo cap. 1. & Cyrillus Ierosolymitanus. Tertiò, vt adhibeatur cautela contra Hæreticos, qui cùm facilè fidem corrumpant, vtilissimum est certam credendi formulam habere; sic adhuc Augustinus loco citato. Quantum ad Articulorum numerum, alij statuunt quatuordecim, quia diuidunt Articulos Conceptionis & Natiuitatis Christi, & Articulos de descensu ad inferos & de Resurrectione: Communior tamen est modus illorum qui conformiter Catechismo Concilij Trident. & Augustino Serm. 115. *de Tempore*, numerant tantùm duodecim Articulos, & addunt, *Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Communionem*.

Dico quartò, Symbolum non continere explicitè omnia credenda; bene autem implicitè. Primum patet oculis; nullam enim facit mentionem de Sacramentis, de Eucharistia, de inuocatione Sanctorum, de Purgatorio, de Indulgentijs, &c. quia si de omnibus his & similibus loqueretur, non esset propriè Symbolum, seu Compendium Fidei, nec infirmorum iuuaret memoriam. Quoad secundum; patet ex eo quod Symbolum Apostolorum continet articulos, qui sunt fundamenta & generalia Fidei nostræ principia, ex quibus principijs aliæ veritates elici possunt. Verbi g. Omnia quæ citata sunt, reducun-

cuntur ad Articulum quo credimus ſanctam Eccleſiam; credendo enim Eccleſiæ, credere oportet Indulgentias, Purgatorium, & ſimilia, quæ Eccleſia tanquam orthodoxa determinauit.

Dico quintò, quantùm ad illam quæſtionem quæ hic proponi ſolet, an omnia quæ nunc creduntur, fuerint ſemper credita in Eccleſia Dei? Reſpondeo primò, omnia quæ nunc creduntur explicitè, fuiſſe ſemper credita implicitè; quia ſemper in Eccleſia duo credi debuerunt de Deo, nimirùm quòd Deus ſit, & omnium rerum curam & prouidentiam habeat, iuxta illud ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quòd ſit remunerator*. In primo horum includuntur omnia quæ dicuntur de Deo *ad intra*; & in ſecundo inuoluuntur ea quæ concernunt Creationem, Conſeruationem, Iuſtificationem, Glorificationem, & omnia *ad extra*; ergo omnia quæ creduntur nunc explicitè, fuerunt ſemper credita implicitè. Reſp. ſecundò, quod omnia quæ nunc creduntur explicitè, non ſemper explicitè credita fuerunt, Fides enim paulatim cœpit fieri illuſtrior, & nunc multa credimus explicitè, quia determinata ſunt ab Eccleſia, quæ anteà ſolùm implicitè credebantur, quia ſuper illa nondum determinationem tulerat: Imò Iudæi multa tantùm credebant de Chriſto implicitè, quæ Chriſtiani explicitè crediderunt, iuxta Paulum ad Epheſ. 5. *In prioribus generationibus myſterium Chriſti non eſt agnitum, ſicut nunc reuelatum eſt ſanctis Apoſtolis & Prophetis*. Hanc quæſtionem proponunt alij ſub his verbis, an articuli Fidei creuerint aliquando? Cui reſpondent creuiſſe ſecundum modum, non ſecundum ſubſtantiam, ſed hæc omnia coincidunt.

Dico ſextò, veritates Fidei perfectius cognitas fuiſſe ab Apoſtolis, & ab illis qui proximè Apoſtolis ſucceſſerunt, quam à poſterioribus. Quòd hoc verum ſit de Apoſtolis, colligitur ex Ioann. 24. *Paracletus quem Pater mittet in nomine meo, ille vos docebit omnia*. Et 26. *Cùm venerit ille Spiritus ſanctus, docebit vos omnem veritatem*. Ratio eſt, quia Chriſtus conſtituit Apoſtolos tanquam vniuerſales Magiſtros qui credenda proponerent, ex Marci vltimo, *Prædicate Euangelium omni creaturæ*. Ergo perfectiſſimè omnia cognoſcere debuerunt. Quoad alios qui Apoſtolis ſuc-

successerunt, de facili probatur; quia fides auditione percipitur, & sic Patres Apostolis succedentes facilius & imperfectiùs cognitionem Fidei acceperunt, & hęc omnia contra Abbatem Ioachimum D. Benedicti Monachum, asserentem Articulos Fidei perfectiùs nunc intelligi & prædicari, quàm tempore Apostolorum; in quantùm (inquit) ab Adamo ad Christum lex tantùm carnalis data est; à Christo lata est lex spiritualis, carnaliter ab Apostolis intellecta, cuius sensum spiritualem obtinuit D. Benedictus. Si dicatur contra nostram resolutionem, Ecclesiam per sæcula plura determinasse quę anteà non cognoscebantur. Resp. Ecclesiam illa determinasse ex Scriptura, & traditione quæ clarè innotescebant Apostolis. Quòd si aliquando licitum fuerit dubitare de aliquibus veritatibus, quas tenemur credere; hoc non est, quasi illæ veritates non fuerint vnquam cognitæ in Ecclesia; sed quòd fuerint quasi obrutæ hominum malitia vel ignorantia, donec Ecclesia suam authoritatem interponeret.

CAPVT III.

De Actu Credendi.

QVandoquidem actus eliciuntur ab habitibus, vel potiùs à potentia instructa habitu, consequenter ab intellectu, habitu Fidei firmato, & corroborato exit actus credendi. Vnus est interior, in intellectu subiectiuè residens, quo quis assentitur veritatibus à Deo reuelatis; alius exterior, qui declaratur exterioribus signis: Et de vtroque nobis agendum est in præsenti Capite, si prænotauerimus quòd actus credendi Deum respiciens, possit considerari sub triplici respectu: Primò, in quantùm habet Deum pro obiecto materiali: Secundò, vt habet Deum pro obiecto formali: Tertiò, vt respicit Deum tanquam finem vltimum. Hinc aliud est, credere Deum, credere Deo, & credere in Deum. Credere Deum, est credere ipsum, vt rem reuelatam; credere Deo, est credere ipsi vt reuelanti, & veritatibus quas reuelauit; & credere in Deum, est Deum credendo diligere: Hoc perbellè dicitur ab Augustino serm. 181. *de Tempore*.

QVÆ-

QVÆSTIO PRIMA.

An sit necessariò credendum?

MVltoties diximus, aliquid esse necessarium dupliciter, necessitate scilicet præcepti, vel Medij. Theologi dicunt necessitatem præcepti oriri solùm ex præcepto, & cum præceptum non obliget, dum res præcepta est impossibilis, vel ignorata inuincibiliter; ideo, quod est necessarium sola necessitate præcepti, omitti potest in hac duplici occasione. Necessitas medij oritur ex ipsa re, quæ est medium ex voluntate D. ità absolutè necessarium ad salutem, vt sine ipsa nullo modò salus haberi possit. Eucharistia est primo modo necessaria, & Baptismus secundo.

CONCLVSIO.

NEcessarium semper fuit omni adulto compoti rationis, cui efficienter proponuntur mysteria Fidei, illa credere. Dixi primò, *omni adulto*; quia infantibus Fides habitualis sufficit. Dixi secundò, *compoti rationis*; quia si esset adultus baptizatus impos rationis, pari iure saluatur per fidem habitualem in Baptismo infusam cum gratia, quam supponimus non perdidisse. Dixi tertiò, *cui sufficienter proponuntur mysteria Fidei*; quia si infans v. g. apud Barbaros esset baptizatus, & fieret posteà compos rationis, deinde moreretur, antequam illi mysteria credenda proponerentur, tunc saluaretur, mediante Fide habituali & gratia iustificante recepta in Baptismo, & non perdita, vt supponimus.

Conclusio nostra est contra Manichæos, contendentes nihil esse credendum quod non possit ratione naturali demonstrari. Est etiam contra Vegam lib. 6. super Concilium Trident. cap. 17. & 20. vbi dicit ad suauem Dei prouidentiam pertinere, vt si quis faciat conformiter rationi ea quæ facienda dictat ipsa ratio, salutem primam & secundam valeat adipisci etiam de lege Dei ordinaria, modò ea quæ nobis sunt credenda, inuincibiliter ignoret. Per Salutem primam, intelligit Iustificationem; & per secundam, Beatitudinem.

Pro-

Probatur nostra conclusio primò ex Scriptura & Concilijs. Ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, & sine fide impossibile est placere Deo*. Ephes. 2. *Saluati estis gratia Dei per fidem*. Ioann. 3. *Qui non credit, iam iudicatus est*. Marci vltimò, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur*. Vbi notat Gamachæus Scripturam in vltima particula non dixisse, *Qui non crediderit, & non baptizatus fuerit condemnabitur*, sed solùm dixisse, *Qui non crediderit*, vt denotetur adultos posse saluari sine Baptismo in actu, modò sit in voto, non verò vllum saluari posse sine Fide actuali. Quoad Concilia, Mileuitanum Can. 4. & Arausicanum Can. 5. asserunt fidem ad salutem necessariam, esse donum Dei. Et Tridentinum Sess. 6. cap. 7. ait: *Causa instrumentalis iustificationis nostræ est Baptismus, qui est Sacramentum Fidei, sine qua nulli vnquam contingit iustificatio*. Et cap. 8. dicit quòd fides sit. *Humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis iustificationis*.

Probatur secundò ex Patribus & ratione. Omnes Patres cuiuscumque sæculi afferri possent; sed tres tantùm adducendi sunt, nè tollatur breuitas. Irenæus lib. 5. cap. 20. propter necessitatem affirmat extra Ecclesiam, in qua hæc fides traditur, non esse viam salutis. D. Leo serm. 4. de Natiuit. Christi dicit; *Sine fide impossibile est placere Deo, & nihil sine illa sanctum, nihil castum, nihil viuum*. Sic etiam Augustinus serm. 38. de tempore: *Fides est humanæ salutis initium, sine hac nemo ad filiorum Dei consortium potest peruenire; quia sine ipsa, nec in hoc seculo quisquam iustificationis consequitur gratiam, neque in futuro vitam possidebit æternam*. Nonnè ex hoc clariùs sole patet contra Vegam, sine fide, nec salutem primam, nec secundam posse obtineri. Quantùm ad rationes; nulla Theologica & conuincens afferri potest, qua Deus voluntate absoluta potuisset omnes saluare; attamen ratio congruentiæ exigit vt disponerentur in hac vita per Fidem, Spem & Charitatem, intellectus & voluntas illorum, qui eleuari deberent in patria ad visionem & amorem D. Essentiæ. Ex his omnibus patet fidem omnibus esse necessariam eo modo quo explicatum est in Conclusione. Est primò necessaria Fides habitualis necessitate medij, quia nullus

nullus absolutè saluari potest sine gratia iustificante; nemo autem iustificabitur, quin illi infundantur habitus Fidei, Spei & Charitatis. Secundò, Fides actualis est etiam necessaria necessitate medij saltem adultis, in peccato mortali existentibus; quia iustificatio est medium necessarium ad salutem, & adulti peccatores non possunt iustificari sine actuali fide, quæ est radix, initium & fundamentum iustificationis, ex Conc. Trid. Tertiò, vtraque fides, tùm habitualis, tùm actualis, est necessaria necessitate præcepti naturalis, quo tenemur ea facere quæ ducunt ad vitam æternam, & diuini, ex 1. Ioann. 3. *Hoc est mandatum eius, vt credamus in nomine filij eius*, Quod intellige de illis adultis qui sunt in peccato, & quibus proponuntur sufficienter credenda: illis enim, qui gratiam Baptismatis receperunt, & qui illam non amiserunt per peccatum mortale, non est necessaria fides actualis necessitate medij, quando non proponuntur illis credenda; quia sine illa possunt saluari, vt diximus: Imò nec est necessaria necessitate præcepti, quia Deus nihil præcipit impossibile, & fides actualis in tali statu est impossibilis; *Quomodo enim crederent sine prædicante?* Quartò, Fides actualis, quam dicimus esse necessariam, debet esse supernaturalis; non tantùm effectiuè, in quantùm elicitur; mediante auxilio supernaturali; sed etiam obiectiuè, in quantum debet tendere in obiectum cognitum supernaturaliter, & per reuelationem.

Obijcies primò, ex 11. ad Hebr. sufficit ad salutem, vt cognoscamus Deum esse, & Remuneratorem esse. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quia remunerator est*; quod cognosci potest per lumen naturale: Ergo frustra fides supernaturalis. Resp. Apostolum non agere de sola naturali cognitione, qua cognoscatur Deus, vt author naturæ, remunerans bona opera naturalia donis naturalibus; sed etiam vt author gratiæ & gloriæ, remunerans opera meritoria beatitudine supernaturali. Deinde, licèt Apostolus dicat ista duo esse credenda, non exprimit tamen illa sufficere. Dices. ex ad Rom. 2. *Gentes naturaliter quæ legis sunt, faciunt*. Quasi dicat, illas potuisse saluari sine Fide. Resp. per (*gentes*) non intelligi infideles, sed Gentes quæ in Deum cre-

de-

dicebant, ex Lirano & Salmerone; vel Gentes quæ etiam in Christum credebant, ex August. Fulgent. & Prospero; & sic textus non est ad propositum. Deinde, esto loqueretur de infidelibus, vult tantùm per hoc Apostolus quòd infideles potuerint obseruare quædam legis præcepta; non vult tamen quod proptereà possint saluari sine fide.

Obijcies. 2. Ergo educati apud Barbaros quibus numquam proposita sunt fidei mysteria, damnarentur; quod videtur repugnare bonitati D. Resp. hoc non magis repugnare, quàm quod paruuli non baptizati damnentur. Deinde, si illi seruarent legem naturæ, pro tunc Deus per se, vel per Angelum, vel per illuminationem specialem, cognitionem credendorum infunderet, tanquam aliquid disponens ad gratiam recipiendam; nec pro tunc hoc debet dici miraculum, quia est quid consequens ad legem ordinatam Dei, quæ ex vna parte statuit neminem saluare sine Fide, & ex alia neminem relinquere sine medio necessario ad salutem; & sic in tali suppositione quòd quis ex auxilio supernaturali seruauerit totam legem naturæ, debet illi cognitionem credendorum infundere, siue per se, siue per alium; vt patet de Cornelio Centurione, cui Angelus apparuit, Act. 10. dicens illi, vt iret ad Simonem Petrum, à quo deberet instrui.

Obijc. 3. Sicut dicitur Marci vltimo: *Qui non crediderit, condemnabitur*; sic dicitur Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c.* Sed sufficit Baptismus in voto; ergo & Fides in voto sufficit, & non requiritur Fides in re. Resp. Ex vtroque textu colligitur necessitas præcepti, quod præceptum de Fide non obligat strictius, quàm de Baptismo. Quantùm autem ad necessitatem medij est disparitas fundata, si non præcisè in his verbis, saltem in Traditione Ecclesiastica, quæ semper docuit Fidem actualem requiri & Baptismum in voto sufficere. Dices, ex ad Rom. 1. *Cùm Deum cognouerunt, non tanquam Deum glorificauerunt*. Resp. per hoc Paulum non velle, Gentes saluas fuisse futuras, si opera sua naturalia fuissent conformia suæ cognitioni naturali; sed iure fuisse damnatas quod non vxierint conformiter legi naturali & suæ cognitioni. Dices, Propter Fidem ignoratam inuincibiliter nemo damnari potest.

Resp.

Resp. Licet Ignorantia in qua sunt Barbari, sit inuincibilis, spectata sola facultate naturali (quia non possunt credere Deo de quo nihil audierunt) attamen est vincibilis, spectata possibilitate in qua sunt obseruandi legem naturæ, quam si obseruarent ex auxilio supernaturali quod præsto est omnibus, Deus propter suauitatem suæ bonitatis eos illuminaret, vt diximus in Obiect. præcedenti. Si dicatur 1.Cor.12. Fidem non dari omnibus etiam iustis, sed alijs dari sermonem Sapientiæ, &c. non intelligitur hic fides Theologica, sed fides patrandi miracula, id est fiducia.

QVÆSTIO II.

Quænam necessario credenda sunt necessitate medij?

Fides actualis requiritur ad salutem, qualiscumque sit, vt probatum est in antecedenti Conclusione: hic autem quærimus, quænam sunt credenda necessitate medij, siue implicitè, siue explicitè? Illud est credendum fide explicita circa quod immediatè debemus assensum elicere, vt quando assentimur actu huic propositioni quæ nobis expresse proponitur, Verbum Dei incarnatum est. Illud est credendum fide implicita, cui non assentimur immediatè propter seipsum, sed quia continetur in alio: sic qui credit omnia quæ determinauit Ecclesia, credit implicitè Verbum D. incarnatum esse.

CONCLVSIO PRIMA.

Necessitate medij omnia quæ proponit, aut proposuit, aut proponet Ecclesia credenda, sunt reuera implicitè credenda; licet omnia non sunt credenda explicitè. Primum patet, quia Fides implicita est indiuisibilis, & sic omnes veritates Fidei sunt credendæ, saltem implicitè, aut nulla creditur fide diuina, vt alias probauimus in primo capite, loquentes de integritate Fidei. Quantùm ad secundum; probatur de facili contra Caluinum, qui lib.3. Instit. cap.2. §.2. docet omnia esse explicitè credenda, ita quòd rideat Fidem implicitam Theologorum.

Probatur inquam, alioquin oporteret omnes esse æqualiter doctos, contra Apost. 1. Corinth. 12. & Ephes. 4. *Aliĳ sermo sapientiæ, aliĳ*, &c. Itaut non omnes sint Prophetæ, non omnes Apostoli, non omnes Doctores. Vnde idem Paulus ad Titum 1. *Magna requiritur eruditio in Episcopo, vt sit potens exhortari in doctrina sana & contradicentes arguere.* Ratio nostra petitur ex morali impossibilitate, quam habent omnes rustici ad cognoscenda distinctè omnia & singula Fidei arcana. Adde quod ea omnia, quæ nunc creduntur, semper credi debuerunt; at multa fuerunt explicata ab ecclesia de nouo, quæ anteà non erant expresse determinata, vt Spiritum S. à Patre & Filio procedere, B. Mariam esse Matrem Dei, in Deo posse dici tres hypostases, & similia: Ergo antequam hæ veritates essent expressæ, credebantur tantùm implicitè: Ergo Fides implicita, quam dicimus necessariam ad omnes veritates fidei, non est ridicula, quidquid clamitet Caluinus contra Scripturam & rationem.

CONCLVSIO SECVNDA.

SEmper & in omni lege necessarium fuit adultis credere quòd Deus sit, & quod sit remunerator bonorum operum: Hoc habetur ex ad Hebr. 2. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est; & quòd inquirentibus eum remunerator sit.* Vtriusque ratio est, quia si quæ Fides explicita habenda sit, maximè ista, sine qua alia credi nequeunt. Quando diximus, necessariò esse credendum quòd Deus existat, loquimur de Deo, non sub omni conceptu particulari, hoc enim fieri non debet necessariò; aliàs nemo haberet illam Fidem explicitam: sed sub aliquo communi ipsi proprio, vt v. g. quod sit primum principium omnium rerum, finis omnis creaturæ, & summè bonus; itaut creaturæ rationales ipsum amare, & reuereri debeant.

Cum diximus, de Deo credi debere, quod sit remunerator; hoc est remunerator non tantùm in bonis naturalibus & temporalibus, sed etiam supernaturalibus & æternis; ita quod decernat præmia bonis, & supplicia improbis, non solùm in hac vita, sed & in alia: Vnde Paulus loquens de Fide quam habe-

re

re debemus, ipsam vocat Hypostasim rerum sperandarum, & Argumentum non apparentium.

Porrò, dicentes semper necessariam fuisse Fidem explicitam de existentia Dei; hoc intelligitur de illa cognitione quæ nititur reuelationi diuinæ; aliàs non esset Fides, nec meritoria salutis. Licèt tamen aliunde posset cognosci Deum esse per demonstrationem, hoc non impedit quin talis cognitio ad fidem pertineat, in quantùm habetur ex Deo reuelante; & tunc dicendum quòd obiectum fidei possit esse obiectum scientiæ, diuersis motiuis; licèt actus Scientiæ non possit esse cum actu Fidei, vt volunt plures Scotistæ, in quantùm ille qui credit Deum existere ex motiuo reuelationis, non se applicat actu ad demonstrationem à posteriori, qua ex cognitione creaturarum colligit existentiam Dei.

CONCLVSIO TERTIA.

POst lapsum Adæ necessaria semper fuit necessitate medij fides explicita Mediatoris & Redemptoris, seu quòd Deus mitteret aliquem qui redimeret genus humanum à peccatis, & quo mediante, possent homines acquirere beatitudinem. Aliqui hanc fidem vocant fidem Christi implicitam. Hæc Conclusio, quæ est Scoti contra aliquos, probatur ex Paulo qui in Epist. ad Rom. nil aliud contendit probare nisi quòd nemo possit iustificari nisi per Fidem in Christum: vnde addit Galat. 3. *Scriptura conclusit omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus*: Per promissionem intelligitur beatitudo. Augustinus multis in locis docet iustos Veteris Testamenti non fuisse liberatos, nisi per eandem fidem Mediatoris, per quam & nos liberamur, vt videre est Lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum Cap. 7. 7. Ratio nostra est, quia Deus non vult saluare homines sine illorum labore: vult ergo vt medicum desiderent; at non possent illum desiderare, nisi ipsum cognoscerent futurum.

Obijcies. Ergo ab initio mundi lapsi debuit reuelari Mediator futurus, cuius futuritio tantùm reuelata fuit Abrahæ his verbis; *In semine tuo benedicentur omnes Gentes*, Genes. 2. Resp. non factam fuisse primò illam reuelationem Abrahæ; sed tantùm ipsi reuela-

tum est, quòd ille Mediator esset ex semine eius: Reuelatus verò fuit ille Mediator venturus primò Adæ à quo fides illius transmissa est ad posteros quorum aliqui semper in omni statu & in omni Gente conseruabant fidem ipsius, alij verò illam neglexerunt & tradiderunt obliuioni; ita quod sese priuauerunt medio proximè necessario ad salutem, licet habuerint semper media remota, nempe gratiam Dei, qua potuissent seruare legem, & inde venire ad aliquam notitiam Messiæ, vt diximus de Fide.

CONCLVSIO QVARTA.

FIdes explicita Mediatoris venturi non fuit necessaria ad salutem respectu Diuinitatis & mortis eius: Hoc est, in Veteri Testamento erat quidem necessarium credere, Mediatorem esse venturum; sed non erat necessarium credere explicitè, quòd ille Mediator esset Deus, & mortem subiret pro homine redimendo. Ratio est, quia si talis Fides esset medium necessarium ad salutem, Diuinitas & mors eius debuissent reuelari saltem aliquibus, & præsertim Iudæis, quod tamen est falsum; imò scandalizabantur, quando Apostoli prædicauerunt Iesum Crucifixum. 1. Cor. 13. *Prædicamus Christum Crucifixum, Iudæis scandalum*, &c. Imò & Apostoli non intelligebant Christum loquentem de morte sua; quod est signum ipsos pro tunc non credidisse ipsum moriturum. Post tamen sufficientem promulgationem Euangelij, necessarium fuit necessitate medij; *Qui enim non crediderit, condemnabitur*. Mar. 15. Idest, qui non crediderit Euangelio, damnabitur. Euangelium autem docet Christum esse Deum, pro omnibus mortuum fuisse, & resurrexisse: ergo hæc omnia necessariò debent credi, & illorum fides explicita est necessaria necessitate medij post promulgatum Euangelium.

CONCLVSIO QVINTA.

SIcut mox dicebamus fidem explicitam de Incarnatione Christi esse necessariam necessitate medij ad iustificationem & ad salutem post Euangelium suf-

sufficienter promulgatum; sic fides explicita de Trinitatis mysterio necessaria est necessitate medij, & consequenter præcepti, post illam promulgationem, non autem anteà. Primum probatur; quia si debet explicitè credi Mysterium Incarnationis, vt diximus anteà; ergo debet etiam credi Mysterium Trinitatis; quoniam Incarnatio non potest intelligi sine Verbo, nec Verbum sine Trinitate, cuius est secunda persona. Deinde, hoc Mysterium spectat ad summam Catholicæ Fidei; quoniam Baptismus, qui est ianua Ecclesiæ, confertur in nomine trium Personarum. Tandem hoc Christus innuere videtur, dum præcipiens Apostolis Euangelij prædicationem, iussit primò vt docerent omnes Gentes *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, vt inculcaret fidem huius Mysterij tanquam saluti necessariam Quando dicit Scotus in 3. dist. 25. qu. 1. rudes non posse concipere quid sit natura & persona; per hoc non vult impugnare necessitatem credendi explicitè hoc Mysterium; sed denotare tantùm rudes non habere conceptum distinctum de quidditate huius Mysterij, & de nominibus naturæ & personæ: vult tamen quod in confuso teneantur credere tres esse personas in vna natura, nempe in diuinitate, quarum vna non est alia.

Quantum ad secundum, probatur etiam ex antecedenti conclusione: Si enim non fuerit necessaria Fides explicita Incarnationis, non etiam fuit necessaria Fides Trinitatis; non inuenitur enim hoc Mysterium in nouo Testamento nisi sub obscuris verbis scriptum, quod Deus non permisisset, si esset necessariò, credendum. Adde quòd Iudæi erant ità ad Idololatriam proni, vt facile credidissent tres Deos, si illis proposita fuisset fides de tribus personis. Melius est ergo si dicamus, Fidem distinctam huius Mysterij fuisse tantùm in Rectoribus populi, in Scribis, Pharisæis & Doctoribus.

QVÆSTIO III.

Quanam necessariò credenda sunt necessitate praecepti?

EA quæ credi necessaria sunt necessitate medij, etiam necessaria sunt necessitate præcepti; Ius enim naturale & diuinum obligat Fideles, vt operentur ea, sine quibus salus æterna haberi nequit. Sed quia multa sunt necessaria ad salutem necessitate præcepti, quæ non sunt necessaria necessitate medij: ideò postquam vidimus, quænam sunt credenda necessariò necessitate medij, inquirimus nunc quæ necessariò necessitate præcepti credi debeant.

CONCLVSIO PRIMA.

OMnes adulti tenentur, saltem ex præcepto, credere omnes Articulos Fidei in Symbolo contentos. Dixi, *saltem* quia Articuli de Existentia Dei, de Incarnatione & de Trinitate credi debent necessitate medij & præcepti. Hæc conclusio est contra Rosellam, qui dicit simplicibus sufficere vt credant quod credit Ecclesia: Contrarium tamen habetur ex Catechismo Pij V. qui docet quòd omnes Christiani teneantur credere quæ Apostoli certis articulis comprehenderunt. Vsus Ecclesiæ hoc confirmat, dùm proponit hos articulos credendos; & prohibet ne adultus ad Baptismum admittatur, nisi Symbolo sit instructus: Vnde etiam Confessarij neminem hos Articulos ignorantem absoluere præsumunt. Si aliqui essent ita rudes & idiotæ, vt non possent concipere, nec retinere quæ continentur in illis Articulis, non minùs saluarentur, credentes in genere quod credit Ecclesia: hæc enim necessitas credendi hos articulos est tantùm præcepti, & ad præceptum obseruatu impossibile Deus non obligat: quoad alios tamen, ad hoc tenentur.

Non quòd teneantur distinctè & exactè intelligere omnia quæ docti intelligunt per illos Articulos, nec cum ordine; sed sufficit si sensum verborum capiant & non modò verba. Ad hoc tenentur tum ex præcepto naturali iubente ob bonum nostrũ inquiri debere

ea

ea quæ sunt ad salutem necessaria: Tum ex præcepto D. Marci vlt. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Tum ex præcepto Ecclesiastico, vt ex Cathechismo Rom. colligitur, & ex multis decretis, quæ commemorat Gratianus de Consecrat. Dist. 4. & ex Concilijs Agathen. Bracharensis 2. & Cabilonensi.

Quia sunt aliqui Articuli, & maximè sequentes in Symbolo, qui præ se ferunt aliquam difficultatem, dico quòd quando dicitur de Christo, *Descendit ad inferos*, hoc est ad aliquas inferiores terræ partes. Quando dicitur, *Sedet ad dexteram Patris*. In quo est metaphora, sufficit credere, ipsum cum Patre esse constitutum in summa potestate. Vt satisfiat huic præcepto, *Credo in Spiritum sanctum*; sufficit credere vnam tertiam personam præter Patrem & Filium, quæ est vnus Deus cum vtroque: Cùm dicitur, *Sanctam Ecclesiam*; credendum est dari congregationem Fidelium institutam à Christo, quæ sancta est; quia proponit sanctam doctrinam, sanctas leges, & extra illam nulla est sanctitas. Dum dicitur, *Catholicam*, hoc est vniuersalem: Primò ratione loci, quia *in omnem terram exiuit sonus* Apostolorum: Secundò ratione temporis & vniuersitate: duratura enim est vsque ad finem mundi, sicut ab initio mundi fuit semper aliqua Ecclesia. Asserendo *Communionem Sanctorum*, credere sufficit quòd sit communicatio orationum & suffragiorum inter Sanctos qui sunt in cœlo, & iustos qui in terra sunt, & animas in Purgatorio existentes. Reliqua sunt facilia.

CONCLVSIO SECVNDA.

NOn sufficit Fidelibus credere Articulos Fidei, qui in Symbolo continentur; sed vlterius debent explicitè credere septem Sacramenta: & præsertim Eucharistiam, Pœnitentiam, & Baptismum; tenentur credere celebrationem Festorum, Obseruationem Decalogi, Christum esse mortuum pro nobis, vitam æternam non posse acquiri sine bonis operibus, & similia, quæ credere debent etiam rudiores.

Quantùm ad Parochos, Prædicatores & Confessarios, specialem habent obligationem cognoscendi distinctiùs Fidei Mysteria, quæ solent proponi credenda Fidelibus, & hoc necessitate etiam medij qua tenen-

tur fungi munere suo. Nam officium eorum est exponere illa & explicare, ac etiam aliqualiter defendere contra obiectiones communes Hæreticorum; quod non possent facile, nisi distinctam cognitionem haberent. Crederem tamen istis omnibus satis esse, si habeant talem notitiam Mysteriorum, vt sciant se nihil proponere quod sit contra Fidem, & habeant sufficiens aliquod motiuum ob quod iudicent, hoc aut hoc esse de Fide, v. g. quia hoc audierunt à Magistris suis, vel ab authoribus acceperunt: aliàs quamplurimi Pastores in malo statu versarentur.

Quantùm ad Episcopos, maiorem adhuc debet habere notitiam mysteriorum, iuxta Paulum cap.1. ad Titum, *Oportet Episcopum esse amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem; vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere; seu*, vt in textu Græco habetur, *argumentis conuincere.* Quod est conforme Concilijs, Toletano II. duobus Lateranensibus, sub Alexand. III. & Leone X. & Trid. sess.22. de Reformat. cap.2. Vnde plerique existimant non sufficere illis, vt habeant secum litteratos viros, qui illis ostendant quid sit dicendum de illis Mysterijs.

QVÆSTIO IV.

Vtrùm Fides, quæ omnibus est necessaria, possit haberi ab omnibus?

HOc aliàs iam probauimus in 2. parte nostræ Theologiæ, vbi diximus Deum sincerè velle omnium salutem & illis communicare media ad hoc sufficientia, iuxta illud 1. ad Timoth.2. *Deus vult omnes saluos fieri.* Cùm ergo Fides sit medium ad salutem necessarium, vt probatum est, ex hoc liquet quòd ex se paratus sit fidem omnibus præbere. Vnde postquam dixit Paulus; *Deus vult omnes*, &c. subiungit illico, *& ad agnitionem veritatis venire.*

CON-

CONCLVSIO.

Illa Fides supernaturali, quam omnibus dari probauimus, potest haberi ab omnibus, quantum est ex parte Dei, ita quòd, si non habeatur actu, hoc refundendum est in malitiam illorum v. g. Gentilium & Barbarorum qui non bene vtuntur gratia vniuersali quam Deus illis impertitur, mediante qua possent integram legem naturæ obseruare; & Deus posteà vel per inspirationem specialem, vel per Angelum vocaret eos successiuè ad cognitionem necessariorum, iuxta illud ad Ephes. 5. *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus*.

Hoc ampliùs declaratur ex hoc quòd Deus sic disposuit media ad nostram salutem necessaria, vt sint inter se subordinata, & vnum detur mediante alio: Vnde qui benè vtitur vno medio, paulatim maiora accipit, donec perueniat ad fidem; qui autem non benè vtitur primis donis, indignus est vt maiora accipiat. Deus ergo illuminat primò Infideles, vt cognoscant obseruationem legis naturæ esse necessariam: iuxta illud Ioann. 1. *Illuminat omnem hominem*. Secundò, dat illis gratias actuales quibus illam possunt obseruare integrè: Et tertiò, si illam Legem naturæ, quæ continetur in Decalogo, obseruarent, illos Deus adiuuaret, vt tandem peruenirent ad Fidem, ad Iustificationem & ad Beatitudinem, ad Rom. 2. *Factores legis iustificabuntur apud Deum*. Sed quia in principio deficiunt, non seruantes Legem naturæ, ideo iustè deseruntur à Deo. Rom. 1. *Cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum*. Obiectiones solutæ sunt loco citato.

Quæres, quandonam aliquis teneatur actum Fidei, saltem internum, elicere, Resp. 1. ad hoc teneri, quoties tenetur elicere actum Charitatis & Spei; & quia sine Fide illi actus non possunt elici. Quando autem illi producendi sint, dicetur suo loco. Resp. 2. ad hoc teneri, quoties aliquis tenetur ad actum Fidei externum, qui aliàs mentiretur, si diceret externè se credere, & internè non crederet. Resp. 3. Scotum in 3. dist. 23. asserere, quemlibet Fidelem ad actum inter-

num Fidei teneri singulis diebus festiuis. non tantùm quatenus tenetur in illis diebus elicere actum Charitatis; sed etiam quia non est potior ratio, cur teneatur Christianus diligere Deum, quàm credere in illum. Ratio doctoris est, quia illi dies sunt specialiter instituti ad cultum Dei, qui principaliter consistit in actibus Fidei, Spei, & Charitatis.

QVÆSTIO V.

Vtrum sit obligatio ad actus externos Fidei?

ACtus externus Fidei, est Confessio qua quis externa voce profitetur quod in anima sentit. Ille Actus externus qui coniungitur cum assensu interno, procedit ab habitu Fide, qui inclinat ad talem actum, & non tantùm ab habitu veratitatis, quo quis inclinatur ad loquendum conformiter menti suæ; aliàs qui negaret Fidem, argueretur tantùm mendacij, & non infidelitatis: ergo ille actus quo quis fatetur Fidem, nedum est actus Veracitatis; sed etiam Fidei. In hac quæstione multa dicenda sunt; nè tamen solitæ nostræ breuitati officiant, breuiter ea constringemus.

CONCLVSIO.

EXterna professio Fidei necessaria est, non tamen semper. Primùm habetur Rom. 10. *Si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem*: Super quod ait August. *Fides à nobis exigit officium cordis & linguæ.* Secundum patet ex hoc quòd præceptum credendi sit præceptum affirmatiuum quod non obligat semper, sed certis tantùm occasionibus, vt videbitur infrà. Ex conclusione multa sequuntur explicanda in sequentibus resolutionibus.

Dico primò, præceptum confitendi Fidem, esse ità necessarium, vt numquam liceat hanc negare, etiam si mors immineat, ex Matth. 10. *Qui me negauerit coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo.* Hoc confirmant Martyres, qui omni ætate, grauissima tormenta & mortem subierunt, nè Fidem negarent. Hoc determinauit sanctus Cornelius Papa, qui in Con-

Concilio Romano condemnauit publicè Helseceitas Hæreticos, qui dicebant negari posse fidem exteriùs instante persecutione: quam hæresim sequuti sunt Priscillianistæ aliàs, & recenter Anabaptistæ. Ex hac resolutione sequitur quod etiam non liceat negare se esse Christianum, aut dicere se esse Infidelem, aut Hæreticum, quia hoc est negare Christum. Potest tamen quis negare se esse Sacerdotem, aut Religiosum, quia non negaretur Fides, sed status; imò, posset quis negare se esse Papistam aut Christianum ad euitanda incommoda inferenda, non ratione Fidei, sed ratione nationis: eo quòd v.g. interrogans aliqua damna passus esset ab illa natione, & vellet proinde quoscumque Papistas, vel Christianos exterminare, non ratione Fidei, sed iniuriæ illatæ; si enim illa incommoda imminerent ratione fidei, essent sufferenda, & numquam neganda Christiani qualitas. Porrò, si aliquis negaret fidem exteriùs quæ maneret in corde, grauiter peccaret; Primò ratione mendacij; secundò, ratione inobedientiæ, tertiò, quia iret contra honestatem Fidei: Non tamen esset Infidelis propriè, aut Hæreticus: quia fidem retineret in mente.

Dico 2. duas occasiones esse, in quibus Fidelis debet confiteri Fidem: quando scilicet illa confessio necessaria est ad honorem Dei, vel vtilitatem proximi; ita quod vtraque cessante, liceat illam dissimulare, non tamen mentiri. Ratio vtriusque est, quia tunc actus alicuius virtutis est necessarius ex præcepto, quando necessarius est ad gloriam Dei, vel salutem proximi; ergo confessio Fidei est necessaria in hac duplici occasione. Confessio Fidei contribuere dicitur ad honorem Dei, quando ex dissimulatione eius aliquis putaretur non credens, aut fides ipsius falsa: conducit verò ad vtilitatem proximi, quando ex dissimulatione eius aliqui auerterentur à Fide. Extra has occasiones potest fidelis celare suam fidem, seu non confiteri illam facto nec dicto.

Dico tertiò quòd si Christianus à publica persona interrogetur de sola Fide, debeat illam fateri sine tergiuersatione, iuxta illud Lucæ 9. *Qui me erubuerit coram hominibus, hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua*. Ratio est, quia

non potest maior esse necessitas, quàm in hoc casu, in quo honor Dei qui est coniunctus cum honore Fidei, exigit confessionem: nam si sic interrogatus, fidem Christi fateatur, defert illi maximum honorem, cùm pro eo paratus sit mortem subire: Si verò non confitetur, præfert se submittere inimicis Christi, quàm Deo, qui talem confessionem exigit. Si verò interrogans sit persona priuata, potest interrogatus tacere, vel eludere, maximè quando aliquod damnum timetur; quia persona priuata non habet ius interrogandi, sicut publica, cui consequenter responsio debetur. Licet enim Princeps sit infidelis, tamen Christianus debet illi confessionem in suo regno, in quo est possessor bonæ Fidei authoritatis examinandi. Quòd si, dum aliquis interrogatur ab Hæreticis priuatis, respondeat coram Christianis qui ex dissimulatione scandalizarentur, aut coram infidelibus, aut alijs hæreticis Fidem Christianam amplecti volentibus, qui ob hoc deuiarent ab intentione sua, pro tunc dissimulatio non esset licita.

Dico quartò, quod fideles possint tempore persecutionis fugere, vt mortem euadant, quæ illis parata esset; si fidem profiterentur: hoc enim fecerunt quamplurimi Pontifices, imò, & Paulus ipse, qui libertatem non habens excundi è ciuitate, per murum demissus est in sporta. 2. Cor. 12. Cuius fugæ hæc afferri potest ratio quod ille qui fugit, non neget fidem, sed potiùs fugiat, nè metu tormentorum Fidem neget: vel ideo fugit ad exemplum D. Pauli, vt diutiùs viuat, ad Fidem propagandam. Pastores tamen, præsertim maiores, qui super candelabrum positi sunt, vt luceant, etiamsi dispendium vitæ immineat, fugere non possunt; maximè quando præsentia Pastoris necessaria est subditis, & quando fuga Pastorum verteretur in dedecus Fidei, & ob hoc infideles insultarent Christianis & contemnerent eorum Religionem.

Dico quintò quòd numquam liceat simulare seriò professionem externam falsæ religionis; licet hoc possit fieri per repræsentationem in Comœdis. Hoc probat Eleazarus 2. Machab. cap. 6. nolens acquiescere consilio illorum qui ipsi suadebant, vt carnem suillam.

Iam in legem prohibitam manducaret. Quibus respondit dicens, *præmitti se velle in infernum; non enim ætati nostræ dignum est fingere*. Ratio huius resolutionis est, quia mendacium ex sua natura est illicitum, & ille qui fingit aut simulat falsam religionem, mentitur, si non verbo, saltem facto; cùm per actus simulationis significet se esse Infidelem, cùm non sit talis. Adrianus in 4. Sentent. quæst. 1. de Baptismo in respons. ad 5. argument. asserit licere Christiano apud infideles existenti simulare se per signa externa falsam eorum religionem profiteri, ad mortem euitandam, modò hoc fiat cum animo tantùm simulandi, & non profitendi falsam sectam. D. Hieronymus etiam simulationem dicit esse vtilem, & assumendam in tempore, in cap. 2. ad Galat. Gregorius de Valentia hanc opinionem probabilem dicit, licet nostram tanquam probabiliorem sustineat contra Adrianum, numerans omnes penè alios Theologos contra Hieronymum, nempe Irenæum, Origenem, Tertullian. Cyprian. August. & alios.

Dico sextò, quòd signa externa Infidelitatis sint in duplici differentia. Alia primariò & per se instituta sunt ad profitendam falsam Religionem, vt sacrificia Paganorum, Thura, Libationes, Circumcisio inter Iudæos, Cœna inter Caluinistas, &c. talia signa vsurpare nullo modò licet; quia hoc esset negare Fidem quod semper prohibitum est, cùm sit præceptum negatiuum. Assertio nostra probatur exemplo Eleazari, qui sollicitatus vt fingeret se manducasse carnes suillas, & alias immolatas idolis, 2. Mach. 2. *Respondit, se malle præmitti in infernum*, i. in Lymbum Patrum: Confirmatur exemplo Marcellini Summi Pontificis, qui cùm metu mortis incensasset idola, factus illicò pœnitens ad Conciliū Sinuessanū conuolauit ad peccati sui absolutionem, cui Patres dixerunt *Iudicat te ipsum, suprema sedes a nemine iudicatur*; & posteà sua sponte ad tyrannum reuersus, se martyrio obtulit, quod reuera passus est. Hoc denique habetur ab exemplo Martyrum, qui mortem vitare potuissent simulatè sacrificando, quod tamen facere noluerunt.

Dico septimò, vt respondeam obiectionibus, quod & Naaman Syrus recenter conuersus cum

Re-

Rege ingrediens Templum, 4. Reg. 5. & ante Idola genuflectens, hoc non fecerit ad cultum religiosum; sed ad famulandum Regi Syriæ, cuius mos erat innitendi humeris famuli, siue in foro, siue in templo; ita quòd staret, vel ambularet, aut genuflecteret, ad stationem, ambulationem, vel genuflexionem Regis. Peccabat ergo Rex genuflectendo ob idololatriam, non verò Naaman famulus, qui hoc faciebat, vt famulatum dominio præstaret; Vnde ipsi Naaman petenti ab Elisæo vt illi permitteret Templum ingredi; respondit Elisæus; *Vade in pace*. Sic Abulensis, Lyranus: & Azorius. Quando affertur exemplum Iehu 4. Reg. 10. qui, vt deciperet Sacerdotes Baal, simulauit se velle colere Idolum Baal, & ipse laudatur, quod fecerit studiosè quod rectum erat in conspectu Domini: ergo non est peccatum. Resp. in hoc tantùm laudatum fuisse Iehu quòd congregando Sacerdotes vt occiderentur, distraxerit domum Achab; non verò laudatur propter illam simulationem, nisi ab Hieronymo; nam ab August. arguitur mendacij; sic etiam Hugo Cardinalis & glossa ordinaria. Denique, cùm Apostoli post Christi Passionem præceperunt Timothæum circumcidi, & ritus Iudaicos obseruari; hoc fecerunt ex impulsu speciali Spiritus sancti, quo concedebatur illis authoritas leges Christianis imponere, & hoc semper ad bonum finem.

Dico octauò, alia esse signa quæ non distinguunt essentialiter fidelem ab infideli, aut hæretico, vt certis vestibus vti, quibus hæretici vtuntur in sua patria, manducare carnes diebus prohibitis apud Catholicos, audire conciones Hæreticorum, adire eorum Templa, & similia; & hæc omnia non sunt semper prohibita; maximè quando graue damnum mortis aut exilij imminet, aut bonum aliquod magni momenti sequi potest. Dicendum ergo est, Catholicum apud Hæreticos commorantem posse vti vestibus quibus vtuntur communiter indigenæ: Vnde Summus Pontifex mittens Religiosos & Sacerdotes in Americam, illis permittit vt Americanorum more induantur. An verò liceat vti vestibus destinatis ab infidelibus ad discendam sectam infidelem; Affirmant aliqui: quia ille habitus de se est indifferens, & potest iustificari per bonam fidem: Alij distingunt, di-

dicentes, quòd si lex de ferendo habitu sectæ hæreticæ sit lata ratione belli tantùm, in quantùm Rex infidelis timet insidias Catholicorum, & ideo vult illos per habitum distinguere; tunc hoc liceat ob necessitatem: Si verò talis habitus sit imperatus ex odio Fidei Catholicæ, ad persequendum Catholicos, vt sunt Catholici, talis habitus semper prohibeatur, etiam in casu mortis; quia hoc videtur manifestare abnegationem Fidei, quæ nunquam licita est.

Dico nonò, non licere participare cum Caluinistis in Sacramento Eucharistiæ; quia apud illos Eucharistia non est verum Sacramentum: nec cum Lutheranis, quia errant circa illud, vel non habent verum ex defectu Sacerdotum legitimè institutorum: Hoc tamen potest fieri circa participationem Baptismi, qui apud illos validus est; vnde ab illis peti potest in necessitate, non extra. Quoad Matrimonium, non licet Catholico contrahere cum Hæreticis; nam prohibetur ab Ecclesia, daretur scandalum, esset periculum peruersionis, & sacrilegium conferre Sacramentum hæretico. Licet ex natura rei Catholico adire templa Hæreticorum, etiam dum peragunt officia, & concionem habent, modò non sit periculum subuersionis, nec credatur à prudentibus hoc fieri in contemptũ Fidei & professionem hæreseos; quod tamen non est faciendum extra necessitatem. Licet Catholico inter hæreticos degenti vti carnibus prohibitis, si mors, aut graue periculum immineret, nec posset aliunde se defendere à tali casu; quia est præceptum Ecclesiæ in necessitate non obligans: Non est autem par ratio de Eleazaro quia erat lex Diuina, & per hoc volebant vt Iudaismi fidem abiuraret. Licet denique ex natura rei orare in templo hæreticorum, etiam cum illis, nam si Princeps hæreticus iuberet vt omnes cuiuscumque Fidei simul orarent, hoc esset licitum Catholicis, modò non fieret in odium Religionis, cuius contemptum nulla de causa pati debent Fideles. Dixi, in resolutione ex natura rei; quia aliunde hoc prohibetur ab Ecclesia.

CAPVT VLTIMVM.

De vitijs oppositis Fidei.

QVatuor vitia Fidei opposita enumerant Doctores, quæ sunt Infidelitas, Hæresis, Apostasia, & Blasphemia, de quibus seorsim dicendum est breuiter.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid dicendum sit de Infidelitate?

LIcet infidelitas secundum nomen denotare videatur aliquem prauum habitũ oppositũ Fidei, quò illi omnes, qui non habent fidem, dicuntur infideles; attamẽ duplex est infidelitas, negatiua & positiua. Negatiua est ea qua aliquis dicitur Infidelis, ob hoc quòd careat fide, de qua nihil vnquã audiuit. Positiua est ea qua quis dicitur Infidelis; quia cùm audierit mysteria Fidei, illis credere cõtẽpsit, vel noluit.

Dico primò, infidelitatem positiuam esse peccatum; de illa enim habetur Marci vltimo. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Quod intelligendum est de adultis qui credere potuerunt & noluerunt; & ista infidelitas positiua vocatur Prauæ Affectionis, & negatiua Puræ negationis. Infidelitas purè negatiua, respectu eorum qui nihil audierunt de Deo, nec audire potuerunt, non est peccatum; ignorantia enim inuincibilis à peccato excusat. Quod si contrarium sentire videantur August. lib. de Gratia & Lib. Arbit. cap. 3. & D. Prosper lib. 2. de Vocat. Gentium cap. 5. per hoc tantum volunt ignorantiam legis, & fidei, non impedire, quominus iustæ torqueantur in inferno, non propter infidelitatem, sed ob peccata in legem naturæ commissa. Resolutio nostra probari potest ex Ioann. 15. *Si non venissem, & loquutus eis non fuissem, peccatum non haberent*: ergo, cùm non habuerint Euangelium, nec habere potuerint, in Euangelium non peccauerunt. Quòd si Euangelij sonus in omnem terram exierit; hoc est ad principales partes, non in omnibus: adde quòd potuerit extingui vbi publicatum est.

Dico

Dico 2. Infidelitatem positiuam diuidi in Paganismum, Iudaismum & Hæresim. Paganismus est infidelitas eorum qui nullo modo Christum profitentur, neque venturum, aut iam venisse. Iudaismus est infidelitas eorum qui profitentur Christum venturum, postquam fides dictat ipsum venisse. Hæresis est infidelitas eorum qui credunt quidem Christum venisse, sed in aliquibus Articulis Fidei discredunt. Infidelitas formaliter sumpta non est omnium peccatorum pessimum, nam odium Dei maius est: materialiter autem sumpta, est maximum, quia habet annexam priuationem Charitatis, & aliorum habituum infusorum. Inter has infidelitates grauior est Hæresis, quia Hæretici resistunt veritati formaliter receptæ; Iudæi resistunt veritati susceptæ in figura, & Pagani nullo modo susceptæ: in primis est maior contemptus, in secundis minor, & in tertijs minimus.

Dico tertiò, quòd disputatio cum infidelibus & hæreticis sit illicita, quando suscipitur temerè ob ostentationem sui, etiamsi sit priuata. Est etiam illicita si fiat cum animo dubio, ita vt disputans paratus sit Fidem suam relinquere, si rationes contrariæ magis illi placuerint. Est tertiò illicita, quando nulla speratur vtilitas. Eccl. 32. *Non debet effundi sermo, vbi auditus non est*; ne peccatum Infidelis augeatur per accidens resistendo Fidei. Disputatio publica illicita est, nisi de consensu Prælatorum, ex Concil. Calced. act. 3. ad illos enim spectat conseruare & propagare Fidem. Quantùm ad communicationem cum infidelibus, licita est in rebus ciuilibus & politicis, & illicita in his quæ pertinent ad cultum infidelitatis. Primum habetur ex 1. Cor. 7 *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hac consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Secundum ex 2. Cor. 6. *Nolite iugum ducere cum infidelibus.*

Dico quartò; Principes Christianos non posse cogere Infideles sibi non subditos ad fidem aut baptismum; hoc enim prohibetur in iure Canonico Cap. *Maiores* extra de Baptismo. Vnde ait Augustin. Lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 83. *Nullus inuitus ad fidem cogendum est.* Quòd si Luc. 14. Christus dicat, ex *Compelle intrare*; hoc intelligitur de fidelibus, ex August. Epistol. 50. Idem à fortiori dicendum est

de

de Prælatis, quòd non possint cogere ad Baptismum ex 1. Corin. 5. *Quid enim mihi de ÿs qui foris sunt?* per quod intelliguntur infideles. Possunt tamen cogere hæreticos, quia licèt sint extra Ecclesiam, quantùm ad internam vnionem, quæ fit per fidem; sunt tamen subiecti Ecclesiæ ratione Baptismi; sicque illos Censuris cogere possunt. Quantùm ad infideles subditos Principibus, Scotus tenet posse ab illis cogi ad fidem, quia, inquit, laudatur in Concil. Tolet. 4. Princeps Sisibutus qui Iudæos sibi subditos ad fidem compulit. Alij negant ex metu Sacrilegij, & dicunt zelum Sisibuti fuisse laudatum, non factum. De hac difficultate loquuti fuimus in disput. de Bapt. Licèt Iudæi & pagani non possint cogi ad fidem directè, possunt tamen cogi indirectè. Primò, negando illis habitationem in regno, nisi prædicationem audiant, quod habetur ex praxi Ecclesiæ; Romæ enim iubentur Iudæi ad Catechismum venire certis diebus: Secundò, imponendo illis maiora tributa, quàm Christianis, intra tamen limites iustitiæ: Tertiò, eos expellendo à regnis fidelium, dum est periculum subuersionis. Vnde in Concil. Tolet. 6. de consensu Regis Hispaniæ & Procerum, statutum est ne quis sederet in throno, antequam à regno infideles expelleret. Vbi nota, quòd si infideles expellantur, non possint priuari bonis suis, quia illorum sunt domini, & sic debent illa auferre. Porrò, licitum est Principi, vt det infidelibus sibi subditis optionem exeundi ex regno, vel baptismum recipiendi; quia tunc non est cogere, sed iubere: nec Ecclesia est particeps sacrilegij, quia non imperat directè Baptismum, & sic intelligendus est Scotus, dum dicit posse infideles cogi.

Dico 5. quantùm ad tolerantiam Rituum & Librorum Infidelium, tria esse vera. 1. ritus & ceremonias infidelium non subditorum Principibus Christianis tolerari posse, quia nulla de his illis incumbit cura specialis: imò & debent tolerare, si sint tantùm contra legem naturalem; si sint verò illi ritus contra religionem Christianam, aut contra vitam innocentium, tunc impedire illos possunt Principes Christiani, qui habent ius defendendi & propagandi Fidem, & impediendi ex iure naturæ, nè innocentes opprimantur, nec proindè immolentur ab infidelibus 2. Prin-

Principes Christiani tolerare possunt ritus infidelium sibi subditorum, vel ad vitandum maius malum, vt perturbationem reipublicæ: vel nè impediatur maius bonum, vt si speretur illorum conuersio; vel denique dum speratur aliqua vtilitas spiritualis, quo fit vt tolerentur Iudæi, quorum ritus confirmant nostram fidem, cuius figuram continent: Vnde dicit Augustinus libr. 18. de Ciuit. Dei cap. 46. Iudæos non fuisse extinctos, sed permissos dispergi per mundum, vt ab inimicis nostris testimonium nostræ Fidei haberemus. 3. Libri Iudæorum, continentes simplicem expositionem veteris Testamenti, tolerandi sunt; illi verò, quos scripserunt Rabini contra Christum & Fidem, comburi debent.

Dico 6. controuerti inter Doctores, an liceat bellum inire contra infideles, non subditos, & eorum terras armis inuadere, propterea solùm, quia Infideles & Barbari sunt. Hoc affirmant Hostiensis, Panormitanus, Ioannes maior, Antoninus, & alij: negant verò Caietanus, Victoria, Couarruuias & quamplurimi, quos facilè approbarem, dicendo, solo titulo Infidelitatis non posse inuadi, nec debellari Infideles; quia non obstante Infidelitate domini sunt suorum bonorum, Matth. 22. *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, & Luc. 22. *Reges Gentium dominantur eorum*. Non possunt ergo Principes Christiani illis vim inferre, nisi titulo Charitatis, se vel suos defendendo ab Infidelium iniurijs, vel titulo Iustitiæ vindicatiuæ, puniendo aliquam iniuriam ab illis illatam, quorum neuter titulus bellandi reperitur in nostra hypothesi, vbi supponimus nullam iniuriam irrogari Fidei ab Infidelibus: Ergo solo titulo Infidelitatis non possunt debellari Infideles. Hoc confirmatur ex lege *Christianis* codice *de paganis & sacrificijs*. Alexander 2. Can. *Dispar*. affirmat iustè bellum geri contra Saracenos, propterea quòd Christianos persequuntur: non contra Iudæos, quia seruire sunt parati. Paulus denique 3. apud Bannem, deffiniuit Indos Occidentales non esse vi priuandos suarum rerum dominio. S. Cyprianus tract. de exhortatione ad martyrium cap. 5. censuit Infideles quatenùs Infideles, aut Idololatras non posse vi coerceri; sed quatenus apostatas. Augustinus sermon. 6. de verbis Domini, affirmat, necessariam esse potestatem & authoritatem in infideles

deles qui compescendi sunt. Mox soluentur obiectiones.

Dico septimò: Propter alias causas possunt oppugnari infideles, nempè, si occupent terras ad Christianos pertinentes, si Christianos iniurijs afficiant, si mortalium generi perniciosi sint, vt qui carnes humanas deuorant, aut sacrificant idolis, si Fidei susceptionem aut prædicationem impediant; nam Ecclesia habet ius prædicandi Fidem per vniuersum orbem, iuxta id; *Prædicate Euangelium omni creaturæ*. Marci 16. Ergo habet potestatem compellendi infideles, vt non impediant ipsius prædicationem, nec susceptionem Baptismi. Si dicatur contra præcedentem resolutionem, quòd iustè Israelitæ debellarint Gentiles qui Infideles tantùm erant. Resp. hoc fecisse ex voluntate & præcepto Dei, vt vindices iustitiæ diuinæ. Si dicatur Eccles. 10. *Regnum à Gente in Gentem transfertur propter iniustitias*: Hoc non est contra nos; non fit enim mentio de translatione regni ab infidelibus ad fideles, sed de quacumque; tùm à fidelibus ad fideles, tùm ab infidelibus ad infideles, quàm Deus permittit propter peccata, siue inuadentes occupent licitè, siue non. Si Gregorius Papa laudauit Gennadium Exarcham Africæ, quòd debellauerit infideles, vt apud illos Euangelium prædicaretur: illi erant Apostatæ & Hæretici, vt patet ex Epist. 72. ipsius Gregorij; ergo compelli poterant ab Ecclesia. Dum Alexander VI. concessit Regi Hispaniæ Ferdinando & Elisabethæ insulas Occidentales ab ipsis repertas, aut quæ posteà reperirentur, per hoc non concessit illis dominium illarum; sed tantùm licentiam mittendi ad illas Prædicatores quibus conuerti possent, & posteà patrocinium & intendentiam super illos, quando essent conuersi: Quòd si dedisset illis dominium, in hoc facto particulari errasset. Si contrarius offeratur Cyprianus loco pro nobis anteà citato, loquitur de Apostatis. Si dicatur, infideles propter iniuriam Deo factam posse puniri: à Deo, concedo; ab hominibus semper, nego. Si dicatur, posse puniri propter iniuriam factam hominibus, & à fortiori propter factam Deo; negatur, quia Deus punire solet, vel in hac, vel in altera vita.

Dico vltimò. Quantùm ad dominium infidelium, quòd infideles Principes retineant super Fideles recen-

recenter conuersos dominium antiquum quod habebant super illos, anteqnam essent conuersi; nam ius dominij est de iure Gentium, & distinctio Fidelis ab Infideli est tantùm de iure diuino positiuo quod cedere debet iuri Gentium. Quantùm ad dominium nouum, non debent Principes, nec domini Infideles acquirere vllum super Fideles. Hoc enim prohibetur ex decreto & in decretalibus; quia hoc cederet in scandalum & in periculum Fidei. Certum est Ecclesiam posse priuare infideles dominio illo antiquo, quando illi infideles subditi sunt Principibus Christianis; & ideo serui Iudæorum apud Christianos existentium liberi fiunt, dum conuertuntur. An autem Ecclesia possit priuare Infideles fidelibus non subditos illo dominio antiquo: affirmat D. Thomas propter suam infidelitatem. Negant alij rectiùs, quia nullam Fideles habent iurisdictionem in Infideles: Si tamen Principes Christiani viderint Principes Infideles afferre aliquod obstaculum suis subditis fidelibus, nè saluti vacarent, possent vi & armis illud remouere, & dominio priuare; sed hoc est per accidens & in pœnam iniuriæ quam inferrent Fidei.

QVÆSTIO II.

Quid dicendum sit de Hæresi.

HÆresis, secundùm nomen idem est ac electio; ita quòd omnis opinio, quam quis eligit, siue bona, siue mala, sit Hæresis, iuxta verò vsum communem, in malam partem sumitur pro opinione Fidei contraria.

Dico primò quod Hæresis sit error Fidei contrarius cum contumacia in homine baptizato existens. Dicitur 1. *Error*, quia omnis falsitas est error, & Hæresis includit assensum, falsum. Dicitur 2. *Fidei contrarius*; sic error in scientijs naturalibus non est Hæresis. Dicitur 3. *Cum pertinacia*; vnde qui falsam opinionem nondum determinatam defenderet sine obstinatione, & paratus esset corrigi, non esset hæreticus formaliter. Dicitur 4. *In baptizato existens*; ille enim qui non est baptizatus non recepit fidem; & qui non recepit fidem, non est Hæreticus, sed infidelis.

Hic

Hic notandum est Hæresim & pertinaciam hæreticam non consistere in mora & duratione temporis, sed in deliberato assensu voluntatis, quo aliquis ita determinatus est ad talem propositionem credendam, quod illi vellet assentiri, etiamsi oppositum esset ab Ecclesia determinatum.

Dico 2. quòd differentia sit inter propositionem hæreticam, erroneam, hæresim sapientem, temerariam & scandalosam. Propositio Hæretica ea est, quæ docet aliquid contra fidem & definitionem Ecclesiæ (modò illa definitio cognoscatur) qui enim ignoraret, non esset hæreticus, etiamsi ignorantia esset vincibilis. Sic Vasques in 1. 2. Disput. 126. cap. 2. Propositio erronea est ea, quæ docet aliquid, cuius contrarium, licèt non sit ex fide, tamen ex principijs fidei sequitur. Propositio sapiens hæresim est ea, quæ licèt in se tolerari possit, attamen ex circumstantia personæ loquentis, aut loci, aut temporis, de hæresi suspecta est. Propositio temeraria est ea, quæ in re graui à communi Theologorum conuentu dissentit. Propositio denique scandalosa est ea, quæ auertit à bonis operibus & proinde scandalum parit; vt si quis doceat multa sequi incommoda ex confessione vel ieiunio. Propositio Schismatica est ea, quæ nata est introducere Schisma, idest, diuisionem inter membra Ecclesiæ. Propositio blasphema est ea, quæ docet aliquid contra Honorem, Maiestatem, vel Bonitatem Dei, vt Christum non esse mortuum pro omnibus; vbi propositio Hæretica est contra eius veritatem. Porrò vna propositio aliquando est simul hæretica, blasphema, scandalosa, &c.

Dico 3. tres requiri conditiones vt aliquis dicatur hæreticus. Primò requiritur vt aliquando professus fuerit Fidem Christianam, vt iam diximus; non est tamen absolutè necessarium quòd sit baptizatus, sed sufficit quòd sit Catechumenus. Secundò requiritur, vt in intellectu habeat iudicium internum contra Fidem: vnde qui ore tantùm Articulum fidei negaret, quem crederet mente, non esset verè hæreticus, nec subiaceret excommunicationi latæ contra hæreticos, licèt posset puniri vt hæreticus. Tertiò, vt aliquis sit verè hæreticus, requiritur vt error internus sit cum pertinacia, vt explicuimus in prima assertione. Hìc quæri potest, an dubium circa fidem sufficiat

ciat ad hæresim? Ad quod respondeo, quòd quì positiuè iudicat articulum fidei esse dubium, hic est verè hæreticus; quia vna veritatum fidei est, quod omnia, quæ creduntur, sint certa & non dubia; & si quis iudicat articulum sibi propositum esse dubium, errat in fide, & est Hæreticus: Qui verò tantùm negatiuè dubitat de articulò Fidei, suspendendo suum actum, nec se determinando ad alteram partem, non est hæreticus: quia hæresis consistit in assensu, vel dissensu positiuo.

Dico 4. Hæreticos & Apostatas à fide posse simpliciter ad fidem reuocari, modò hoc non obsit paci Ecclesiæ; imò & possunt morte puniri, nisi resipiscant, Hoc factum fuit in veteri Testam. Deuteron. 13. 17. & 18. falsi Prophetæ, & ij qui à vera fide recedebant, iubebantur occidi: ergo & idem fieri potest nunc, cùm peccatum Hæreticorum & Apostatarum sit grauius; quandoquidem veritas est illustrior. Hanc conclusionem trahit D. Cyprianus libr. de Exhortat. ad martyrium cap. 4. ex Nouo Testamento, Matth. 7. Ioann. 10. Act. 20. vbi Hæretici vocantur fures & latrones, qui licitè interfici possunt. Idem habetur in Iure Canonic. cap. *ad Abolendum* extra de hæreticis, & in Concil. Constant. Sess. 15. vbi contrarius error Ioannis Hus damnatus fuit; & in Concil. Calced. Act. 1. vbi dixit Dioscorus Episcopus Alexandrinus, *Si Eutiches præter dogma Ecclesiæ sapit, non solùm pœna dignus est, sed & igne*. Augustinus multis in locis, sed præsertim libr. 2. contra litteras Petiliani cap. 83. probat magistratum habere authoritatem animaduertendi gladio in hæreticos. Ius ciuile hoc etiam pronunciat. *Quicumque, L. Ariani, & L. Hæretici* Ratio hæc omnia confirmat; quia hæresis non minùs turbat pacem Reipublicæ, quàm Furtum, Homicidium & Adulterium, quæ pœna capitis plectuntur.

Dico 5. quòd Ecclesia non possit censuram excommunicationis infligere in hæreticos purè internos, quorum hæresis non manifestata fuit signo externo; quia Ecclesia, quæ est visibilis, non iudicat nisi de actibus externis, vel internis per externos manifestatis, vt cùm absoluit culpas internas, mediante Confessione. Quando hæresis prodijt signo externo, potest hæreticum excommunicare Ecclesia; &

est;

est prima pœna inflicta contra illos, vt habetur ex iure Canon. cap. *Cùm Christus*, & cap. *Excommunicamus*. Hanc pœnam incurrunt Hæretici ipso facto; debet tamen Hæresis esse manifestata externo signo, vt diximus. Qui propter Hæresim incurrunt excommunicationem, priuantur non quidem Potestate ordinis, quæ est à Charactere, sed potestate Iurisdictionis, quæ datur & aufertur ab Ecclesia: Vnde possunt validè consecrare, licèt non licitè; non possunt verò hæretici externi absoluere, nec licitè, nec validè. Hoc tamen intelligitur de publico hæretico non tolerato; quamdiu enim ab Ecclesia toleratur, manet in iurisdictione sua. An propter hæresim amittatur dominium temporale, respondetur communiter non amitti iure naturali, quia dominium non fundatur in Fide; non amittitur etiam iure D. quod nullum extat in veteri aut nouo Testamento: sed de iure Ecclesiastico, dubitatur, an summus Pontifex possit priuare Regem suo regno, dùm in hæresim lapsus est; non intendimus aliquid concludere; alij affirmant, negant alij.

Dico 6. fidem seruandam esse hæreticis siue in contractibus, siue in Matrimonio, siue in Bello, siue in Causa Religionis, siue in saluoconductu. Prima patent; sed pro vltimo nobis obijciunt hæretici quòd contra hanc veritatem combusti fuerint in Concil. Constant. Ioannes Hussius & Hieronymus Pragensis, non obstante saluo-conductu Imperatoris Sigismundi: Imò & dicunt Patres huius Concilij definiuisse fidem non esse tenendam hæreticis, ob quam causam ipsi noluerunt acceptare saluum conductum, vt accederent ad Concilium Tridentinum. Ad hæc, Respondeo primò quod Imperator dederit tantùm saluum-conductum de iure communi, quo datur securitas eundi & redeūdi contra violentiam quæ contra ius potuisset afferri, salua semper iustitia & executione iuris: Hoc autem seruauit Concilium & Imperator, nihil enim iniusti passi fuerunt illi hæretici, imò sunt iustè damnati; tùm quia Hussius clàm fugam arripuit contra prohibitionem Imperatoris; tùm quia hæresim suam noluit abiurare, & sic non violauit Hussio fidem Imperator, sed è contra. Quoad Pragensem, non accepit saluum-conductum ab Imperatore, sed citatus à Concil. Constant. oblato saluo-conductu sub forma communi, & cum hac clausula

ſula *Salua ſemper iuſtitia* ex Seſſ. 6 comparuit conuictus eſt, abiurauit hæreſim Seſſ. 19. in hæreſim relapſus fugit, reductus eſt & combuſtus Seſſ. 21. Reſp. 2. nobis falsò imponere hæreticos, quòd Patres Concil. Conſtant. doceant non eſſe ſeruandam fidem hæreticis; verba enim Concilij quæ habentur Seſſ. 19. *Præſens ſancta Synodus, &c.* docent tantùm quod ſæcularis poteſtas non poſſit impedire Eccleſiaſticam & exercere munus ſuum non obſtante ſaluo conductu Principis: Et inſuper docet quòd Princeps promittens ſecuritatem, à promiſſione ſolutus ſit, dum facit quod in ſe eſt.

QVÆSTIO III.

Quid dicendum ſit de Apoſtaſia?

APoſtaſia nihil aliud eſt, quàm receſſus à Deo; cùm ergo aliquis poſſit eſſe coniunctus Deo quadrupliciter, nimirum per Fidem, per Obedientiam mandatis eius, per ſtatum clericalem, & per Statum Religionis; ideò quadruplex eſt Apoſtaſia, ſeu receſſus à Deo; ſcilicet Apoſtaſia à fide, ab obedientia, à ſtatu clericali & à Religione.

Dico primò quòd Apoſtaſia à fide eſt ea, qua quis fidem ſuſceptam deliberatè reſpuit: & hæc eſt Apoſtaſia propriè dicta: quæ eſt ſpecies Infidelitatis & vitium fidei oppoſitum in intellectu reſidens, vbi aliæ tres ſedem habent in voluntate. Non differt eſſentialiter ab Hæreſi, quia habet idem obiectum nempè fidei dogmata; vnde in Iure Canon. habetur idem titulus de Hæreticis & Apoſtatis; ſed differt tantùm accidentariò & ratione grauioris offenſæ, in quantùm communiter Apoſtata omninò recedit à Fide; licèt aliquando recedat tantùm ab aliquibus veritatibus; quoniam qui de Catholico fit Caluiniſta, Apoſtata dicitur, ſaltem latè.

Dico 2. Apoſtaſiam ab obedientia eſſe receſſum ab obedientia mandatis diuinis debita, & ſic, qui mortaliter peccat declinando à mandatis diuinis, dicitur Apoſtatare, iuxta id quod habetur Eccleſ. 10. *Initium ſuperbiæ hominis apoſtatare à Deo.* Et Ierem. 9. *Dereliquerunt legem meam, & non audierunt vocem meam.*

Dico 3. Apostasiam à statu clericali propriè non committi, dum quis recedit à minoribus aut à tonsura clericali; sed tantùm dum recedit à maioribus, quibus annectitur cælibatus. Vnde dùm in minoribus existens, ducit vxorem aut iudicaturam suscipit, non peccat mortaliter, saluo contemptu.

Dico 4. quod Apostasia à Religione sit recessus à Religione post votum solemniter emissum cum dimissione habitus & animo se eximendi ab obedientia. Qui habitum dimittit cum animo redeundi, non est apostata, peccat tamen mortaliter, & subiacet Excommunicationi latæ à Bonifacio VIII. Quam Excommunicationem incurrunt, ex Caietan. illi qui ita suum habitum occultant, vt percipi non possit, quia est materialis dimissio habitus. Qui habitum retinet, & fugit ab Ordine cum animo se eximendi ab obedientia, est propriè Apostata, quia deserit id quod est essentiale Religioni; non tamen incurrit Excommunicationem latam cap. *Periculosa* contra Apostatas, quia hoc decretum includit dimissionem habitus.

QVÆSTIO VLTIMA.

Quid dicendum sit de Blasphemia?

DIco 1. Blasphemiam iuxta ethymologiam nominis sumi pro omni conuitio, quo detrahitur de honore alicuius; secundùm verò vsum communem Doctorum, blasphemiam esse improperium in Deum, falsè dicendo aliquid inesse quod illi non inest; vel illi deesse quod inest reuera. Ratione primi, blasphemant Caluinistæ, dum dicunt Deum esse authorem peccati: Ratione secundi, blasphemant Iudæi negantes diuinitatem in Christo. Qui etiam attribuit creaturæ aliquam perfectionem Dei; v. g. qui dicit Regem esse omnipotentem; quia hoc est negare implicitè, attributa esse soli Deo propria.

Dico 2. licèt Blasphemia strictè sumpta, sit aliquod dictum externum contra Dei honorem, tamen blasphemia latè sumi potest pro dicto interno & verbo mentali, quo quis concipit Deum esse aliquid quod non est, vel non esse id quod est; pro tunc enim

hæc

hæc conceptio est blasphema, licèt propriè blasphemia consistat in dictione externa, opponitur enim confessioni fidei. Porrò blasphemia potest fieri vel in indicatiuo, dicendo v. g. Deus est miser; vel in optatiuo, vtinam Deus esset miser! & hæc vltima est grauior, vt potè inuoluens formale odium Dei.

Dico 3. Blasphemiam formaliter opponi virtuti Religionis; & ex accidenti opponi fidei. Primum patet; quia blasphemus detrahit honori, quem per virtutem Religionis Deo debet; & secundum constat, quia sicut per Fidem debemus credere & fateri ea quæ Deo conueniunt, & non credere quæ illi repugnant, contrarium facit blasphemia, & sic est contra confessionem Fidei. Licèt blasphemia sit propriè contra Deum, dicitur tamen aliquando esse contra Sanctos, quorum honor & dignitas est à Deo.

Dico 4. quod blasphemia in Spiritum sanctum, quæ Matth. 12. Marci 3. & Luc. 12. dicitur irremissibilis, diuersimodè sumitur, sed tribus modis principaliter. Primò ab Origene & Nouatianis pro quocumque peccato commisso post acceptam Spiritus sancti gratiam in baptismo, iuxta ad Hebr. 6. *Impossibile est, eos qui semel illuminati sunt, iterum renouari ad pœnitentiam*. sed hoc est hæreticum. 2. Sumitur ab August. Serm. 11. de Verbis Domini, pro finali impœnitentia; hoc est pro perseuerantia in peccato vsque ad mortem; & sic sumpta, est irremissibilis in hoc sæculo & in futuro, suppositò, quòd quis perseueret in peccato vsque ad mortem inclusiuè; sic & Scotus. 3. Sumitur à Magistro sentent. in 2. Dist. 43. pro omni peccato, in quo est gradus malitiæ particularis, quæ malitia opponitur Spiritui sancto, cui appropriatur bonitas, & ista peccata sex numerantur communiter, nempè desperatio, præsumptio, impugnatio veritatis agnitæ, inuidentia fraternæ gratiæ, impœnitentia, seu propositum non pœnitendi, & obstinatio, seu voluntas adhærendi peccato. Si sic sumatur blasphemia in Spiritum sanctum, non est remissibilis absolutè, sed difficillimè remittitur.

DE SPE.

FIdes dicitur à Paulo *substantia rerum sperandarum*, in quantùm per fidem nobis innotescunt ea quæ sperare, & ad quæ spirare debemus; vnde disputationi de Fide, aliam de Spe meritò subiungimus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Spes.

SPes sumitur primò pro obiecto quod speratur, *Spes quæ videtur, non est spes.* Roman. 8. 2. Pro actu sperandi. Roman. 8. *Spe salui facti* sumus 3. Pro habitu spei. 1. Corin. 13. *Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas*. De Spe hoc tertiò modò sumpta nostra currit quæstio.

CONCLVSIO.

SPes est virtus Theologica, qua à Deo expectatur beatitudo nostra obscurè cognita, ipsaque ardua, captum naturæ superans, possibilis tamen ex gratia.

Dicitur primò, *Virtus*, quia concurrit ad reddendum hominem Deo gratum, & reddit eius opera bona. Dicitur 2. *Theologica*, quia habet idem obiectum ac Theologia, nempè Deum, vt excedentem facultatem naturalem; licèt enim aliquo modo sperare possimus naturaliter in Deum, vt authorem beatitudinis naturalis, non tamen possumus sperare naturaliter in Deum vt oportet, & vt est author beatitudinis supernaturalis; & hoc iuxta Conc. Triden. sess. 6. cap. 3. *Si quis dixerit hominem sine Spiritus sancti gratia & eius adiutorio posse Credere, Sperare & Diligere, sicut oportet, Anathema sit*: Ex quo patet, Spem esse virtutem Theologicam & supernaturalem. Dicitur 3. *Qua expectatur à Deo beatitudo nostra*, quia solus ipsam conferre potest. Dicitur 3, *Obscurè cognita*; quæ speramus,

QVÆ.

QVÆSTIO II.

Quidnam sit subiectum proximum Spei.

HIc loquimur de subiecto *quo* Spei; idest, de potentia in qua Spes immediatè resideat. Primò intuitu me rapuit communis modernorum turma, vt cum illis dicerem Spem esse in voluntate, tanquam in subiecto inhæsionis; quam opinionem probabilem iudicat Scotus dicens, Spem nihil aliud esse, quàm desiderium alicuius boni absentis: mihi tamen maturiùs consideranti & exactè perpendenti, maximam esse differentiam inter has locutiones, *spero beatitudinem & desidero beatitudinem*; visum est, ipsam Spem potiùs consistere in intellectu, quàm in voluntate.

CONCLVSIO.

HAbitus Spei est in intellectu & proinde actus eius est actus intellectus; quia sperare nil aliud est quam opinari, credere, & sibi persuadere aliquod bonum esse in nobis futurum; hæc omnia autem sunt actus intellectus: Ergo Spes est actus intellectus; & Spes distinguitur à fide, quòd per Fidem credamus v.g. beatitudinem in se, per Spem verò credamus beatitudinem à nobis esse, ex liberalitate Dei possidendam.

Probatur 1. ex definitione Spei, quæ à Magistro & alijs dicitur expectatio beatitudinis, vnde ad Philip. 3. habetur, *Expectamus Saluatorem*, & Symb. Nicæno, *Expecto resurrectionem mortuorum*, idest, spero mortuos resurrecturos: Atqui expectare pertinet, ad intellectum ex D. Thom. 1. 2. quæst. 46. dicente quòd expectare sit ex alio spectare, & spectare sit idem ac respicere: Vnde Clemens Alexand. lib. 2. Stromatum, postquam dixit, Spem esse expectationem boni futuri, subiungit, expectationē esse opinionem futuri: Quod iustificatur per communem loquendi modum, in quo, cùm dicimus, nos aliquem expectare, significamus, nos arbitrari illum venturum. Hoc confirmat August. Enchirid. cap. 8. *Cùm bona nobis futura esse creduntur, nihil aliud quàm sperantur*: Sperare ergo idem est ac

D 3 crede-

credere, iuxta Marci 11. *Quidquid orantes petitis, credite*, id est. Sperate, *quia accipietis*.

Probatur 2. Si Spes esset desiderium boni futuri, vt vult contraria opinio, vbi desiderium esset magnum, Spes esset magna; & vbi desiderium esset paruum, Spes esset parua; sed videmus magnum desiderium cum exigua spe, & magnam Spem cum exiguo desiderio; ergo spes non est desiderium. Probatur minor in hac hypothesi. Dentur duo Ecclesiastici, quorum vnus sit diues & benè acceptus Regi, & alter sit pauper & Principi ignotus, sperent beneficium, tunc diues magnam habet Spem de beneficio consequendo, qui est acceptus Regi, & paruum desiderium, quia cùm sit diues, parùm curat de beneficio; Alius vero paruam Spem habet, quia est ignotus Regi; & ingens desiderium, quia ratione paupertatis indiget beneficio: ergo desiderare, & sperare non sunt idem: aliàs damnati possent dici sperare beatitudinem, quia illam possunt desiderare.

Probatur 3. ex vitijs oppositis Spei; habitus enim & vitium illi oppositum, sunt in eodem subiecto, cùm contraria se inuicem ab illo expellant; sed desperatio & præsumptio, quæ sunt vitia opposita Spei, sunt in intellectu: ergo & Spes. Prob. minor quoad desperationem, quia ad illam requiritur solùm hoc iudicium quo intellectus iudicat se non saluandum esse, ratione peccatorum. Probatur etiam quantùm ad Præsumptionem; quia per illam vel homo se saluandum putat proprijs viribus, vel iudicat se saluandum ex sola gratia, sine operibus, vel arbitratur se facile veniam peccatorum obtenturum; sed hæc omnia consistunt in iudicio: ergo Præsumptio est actus intellectus.

Obijc. Spem consistere in desiderio; quia nullus dicitur sperare bonum futurum, nisi illud desideret: ergo desiderium est de ratione Spei. Resp. præsupponi quidem desiderium ad Spem, quia Spes habet pro obiecto bonum desideratum; non tamen consistit Spē in desiderio propter rationes allatas, sed in opinione consequendi illud bonum.

Obijc. 2. Per Spem tendimus in Deum summè bonum; sed bonum est obiectum voluntatis: ergo Spes est actus voluntatis. Resp. bonum vt sic esse quidem obiectum voluntatis, vnde ipsum desideramus: bo-

num

num verò desideratum ut à nobis possidendum, potest esse obiectum intellectus; dum scilicet illud speramus, opinantes nos aliquando ipsum possessuros.

QVÆSTIO III.

Quodnam sit subiectum remotum Spei?

POstquam assignauimus subiectum proximum Spei, seu subiectum *quo*, nimirum intellectum in quo Spes inhæret immediatè; loquendum venit de subiecto mediato, seu de subiecto *quod*; & hoc est quærere, quænam sint personæ in quibus Spes reperiatur, an in solis Viatoribus, an in omnibus, an in Beatis, an in Damnatis, an in Animabus Purgatorij, an in Hæreticis.

DISPVTATIO PRIMA.

SPes est in solis viatoribus, non in omnibus; quia non est in illis qui non habent Fidem, cùm Fides sit fundamentum Spei: vnde Iudæi, Turcæ, & Hæretici non habent propriè Spem ex defectu veræ Fidei. Non est etiam Spes in omnibus Catholicis, quia illi qui desperant de sua salute, Spem amiserunt; nam sicut habitus Fidei deperditur per quemlibet actum Infidelitatis, ita habitus Spei etiam deperditur per quemlibet actum, quo quis desperat de salute, vel de medijs ad salutem; manet ergo probata prima pars conclusionis.

Probatur alia pars, quia in Beatis & in damnatis non reperitur Spes: ergo est in solis viatoribus. Quod Spes non sit in Beatis, patet, quia Spes est boni futuri & absentis, Roman. 8. *Spes quæ videtur, non est Spes*; Beati autem iam beatitudinem possident. Deinde, Spes est circa arduum: quod verò possidetur non ampliùs arduum est. Tandem Spes est motus Metaphoricus quo quis tendit in Deum; motus autem cessat, dum mobile est in termino: ergo in Beatis non est Spes.

Quòd non reperiatur etiam in damnatis, euidens est; quia Spes tendit ad bonum quod apprehenditur possibile & futurum, sed certò sciunt damnati, se-

numquam esse saluandos, sed in æternum damnandos; aliàs non essent absolutè miseri: ergo in damnatis non est spes, imò sola in illis viget Desperatio, quæ opponitur Spei.

Obijc. In Beatis esse Spem non quidem respectu obiecti primarij nempè Dei actu possessi. sed respectu obiecti secundarij, nempè respectu gloriæ corporis & respectu beatitudinis aliorum quam sperant. Alij hoc concedunt, faciliùs negarem; quia expectatio quam habent de glorja corporis, non est illis ardua vt beati sunt, nec incerta. Quantùm ad beatitudinem aliorum, est quidem ardua respectu beatificandorum, non respectu illorum qui iam beati sunt. Quando dicitur, quòd sperent continuationem suæ beatitudinis; non est propriè Spes circa illam, quia Spes est semper cum timore.

CONCLVSIO SECVNDA.

Animæ in Purgatorio existentes habent Spem, non verò Hæretici. Primum patet, quia expectant beatitudinem, quam conoscunt obscuram, futuram, absentem & arduam, vt potè acquirendam per pœnas, quas patiuntur, non quidem merendo per illas, sed satisfaciendo. Deinde, tempus quo peruenient ad beatitudinem, est illis incertum, licèt sint certæ de beatitudine in se. Secundum probatur ex hoc, quòd Spes Theologica fundetur in Fide Theologica infusa & supernaturali: sed non habent Fidem Theologicam supernaturalem, sed tantùm humanam: ergo non habent Spem Theologicam & Supernaturalem, sed tantùm Spem humanam, qua sibi fingunt salutem posse adipisci. Quòd si dicatur, Hæreticos non desperare de salute sua; hoc verum est positiuè & contrariè, quia non habent actum desperationis: falsum tamen est negatiuè & priuatiuè, quia carent actu veræ Spei Theologicæ, quia ista fundatur in Fide, quam non habent,

QVÆ-

QVÆSTIO IV.

Quodnam sit obiectum Spei?

LIcèt contra clamores Hæreticorum Spem nostram collocare possimus in bonis operibus ex gratia factis, quandoquidem nos conducunt ad beatitudinem ex 2. Petri cap. 1. *Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem faciatis*; & etiam in Sanctis quorum intercessione gratias obtinere possumus à Deo; non tamen hæc omnia sunt obiectum nostræ Spei, sed aliud quærimus, & illud docebit

CONCLVSIO.

OBiectum totale & adæquatum Spei est omne bonum supernaturale quod à Deo expectare possumus concernens beatitudinem. Illud autem obiectum totale diuidunt Doctores in obiectum primarium & secundarium. Obiectum primarium est Deus possidendus per visionem & amorem; & obiectum secundarium sunt auxilia ad beatitudinem necessaria, gloria corporis, & aliorum beatitudo, quæ omnia à Deo expectantur. Hoc constat ex se; sed ne diutius immoremur, procedemus per certas quæstiunculas ad examinationem eorum, quæ supersunt dicenda de Spe & vitijs illi oppositis.

Quæri potest vtrùm Sperare possimus in homine? Ad quod Respondeo primò, nec beatitudinem, nec dona supernaturalia sperari posse ab homine, tanquam à causa principali, iuxta Ierem. cap. 17. *Maledictus homo qui confidit in homine*: Homo enim non potest conferre alteri beatitudinem, nec dona supernaturalia, quorum solus author est Deus. Resp. 2. hæc omnia posse sperari ab homine tanquam à causa instrumentali; in quantùm vnus homo potest à Deo impetrare gratiam pro alio homine, & proinde beatitudinem; quo sensu D. Gregorius lib. 1. dialogorum cap. 8. docuit prædestinationem iuuari precibus Sanctorum: & Augustinus serm. 18. de Sanctis, ita cum Virgine loquitur; *Tu es spes vnica peccatorum, per te speramus delictorum veniam, & in te beatissima! nostrorum est expectatio præmiorum.*

Quæres vtrùm spes debeat dici certa? Spes aliqua potest intelligi certa dupliciter; primo, quando id quod speratur, certò & infallibiliter euenit, siue ponantur media, siue non ponantur; & hoc modo Spes Christiani de beatitudine acquirēda non est certa, quia beatitudo sanè non dabitur nisi illis, qui media ad illam necessaria adhibebunt. Secundò potest Spes intelligi certa, quæ nititur medijs ita infallibilibus, vt illis positis, id quod speratur certò & infallibiliter euenturum sit; & hoc modo Spes nostra certissima est, ex ad Rom 5. *Spes autē nō confundit.*

Quæres 3. quodnam sit motiuum Spei? Resp. motiuum Spei esse liberalitatem & misericordiam Dei; ideo enim speramus; nos aliquando esse consecuturos beatitudinem, quia Deus illam nobis per suam bonitatem promisit, & auxilia ad illam acquirendam necessaria nobis pollicitus est. Ratio nostra petitur ex proportione ad Fidem; sicut enim in Deum credimus propter Deum summè veracem in dicendo, ita quòd Deus sit obiectum materiale Fidei, & veritas eius sit obiectum formale illius, seu motiuum ob quod in Deum credimus; sic etiam beatitudo, seu Deus possidendus, est obiectum materiale Spei, & liberalitas eius, coniuncta cum Fidelitate in largiendo ea quæ promisit, est obiectum formale, seu motiuum propter quod speramus.

Quæres 4. Vtrùm liceat operari intuitu mercedis æternæ? Hoc negant Hæretici, affirmant Catholici in Concil. Trid. sess. 6. Can. 11. *Si quis dixerit hominem iustificatum peccare, dum intuitu mercedis æternæ bene operatur, anathema sit.* Vnde ipsemet Deus proponit hoc motiuum bene operandi. Deut. 12. *Obserua & audi omnia quæ præcipio, vt benè sit tibi.* Luc. 16. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis* & c 1. Facite eleemosynas, *vt recipiant vos in æterna tabernacula.* Sic & Dauid Psal. 18. *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes in æternum propter retributionem.* Ratio nostra est, quia operari benè ob mercedem nec est ex se malum, nec vlla lege prohibetur. Si Bernardus dicat, Deum esse diligendum absque mercedis intuitu, loquitur de Charitate perfecta. Si *Ioan.* 10. vituperantur pastores mercenarij; ibi fit mentio de illis Pastoribus, qui sola Spe mercedis temporalis laborant, & tempore persecutionis deserunt laborem.

Quæ-

Quæres 5. vtrùm Fidelis possit sperare beatitudinem ex meritis suis quæ sunt à gratia? Resp. affirmatiuè contra Hæreticos; ex D. Paulo 2. ad Timot. 4. *Bonum certamen certaui*, &c. *in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ*, &c. Et ex multis locis Scripturæ, vbi gloria vocatur merces, brauium, retributio; sed non potest esse merces, nisi quia illam meremur: ergo possumus sperare beatitudinem ex meritis nostris. Attamen in hoc gloriari non debemus, quia merita nostra sunt à gratia; & quando Deus coronat merita nostra, nil coronat nisi dona sua, ex August. An autem meritis nostris gloria debeatur ex condignitate operis, negauimus aliàs loquendo de merito; sed debetur ex fidelitate Dei, qui pro sua bonitate promisit beatitudinem exiguo operi.

Quæres 6. quænam sint ea quæ coniunguntur cum Spe. Respondeo, duo reperiri inter alia, nempe desiderium quod antecedit Spem, & timorem qui sequitur illam. Desiderium, inquam, beatitudinis antecedit, ex quo Spes oritur, sicut ipsum desiderium sequitur ex amore concupiscentiæ, quo Deum possidendum amamus. Timor etiam resultat ex Spe, quia timemus priuari beatitudine quam speramus. Totum ergo negotium spei sic se habet: Primò amamus Deum, & beatitudinem amore concupiscentiæ; idest, quia nobis est bonus, & non quia in se est bonus, in quo consistit amor amicitiæ. Secundò, Deum nobis bonum desideramus possidendum. Tertiò speramus, quòd aliquando illum simus possessuri, vtendo auxilijs ad hoc necessarijs, quæ nobis offert pro bonitate sua. Quartò denique timemus nè priuemur possessione boni sperati, non sectando media ad illud conducentia. Sed quia multiplex est timor, dubitari potest quinam sit actus Spei.

Quæres 7. quisnam Timor sit actus Spei? Resp. primò duplicem esse Timorem, nempe Seruilem & Filialem, vt omittam Mundanum, quo mala temporalia timentur, vt paupertas. Seruilis timent offensam metu pœnæ; Filialis timet offensam amore Dei & virtutis: iste dicitur filialis, quia filij ingenui hoc Timore timent offendere parentes; & dicitur etiam castus, quia hoc timore mulier casta timet offendere sponsum. Ille dicitur seruilis, quia serui metu verberum timent offendere dominos. Seruilis duplex est,

nempe seruiliter seruilis, & seruilis simpliciter. Primus est, quo aliquis timet offensam propter solam pœnam, ita quòd admittat semper complacentiam in peccato, & vellet perseuerare in peccato, si pœna non mulctaretur; & hic est vitiosus, & non est per consequens actus Spei quæ est virtus. Seruilis simpliciter est ille, quo quis ex metu pœnæ timet peccatum, itaut nullam complacentiam retineat ad illud, & hunc esse bonum tenent omnes, & esse actum Spei.

Quæres 8. quotuplex sit vitium oppositum Spei? Resp. duplex vulgò assignari, nempè Desperationem, qua aliquis peccat in Spem ex defectu; & Præsumptionem, qua alius in Spem peccat per excessum. Desperatio non consistit in fuga voluntatis, qua voluntas fugit beatitudinem tanquam impossibilem, sicut dicunt illi, qui Spem esse in voluntate sentiunt; sed consistit in iudicio erroneo, quo intellectus falsò iudicat beatitudinem esse acquisitu impossibilem, vel quia gratia deest, vel quia peccata sunt maiora, quàm vt venia possit illis tribui. Præsumptio etiam consistit in iudicio erroneo, quo aliquis falsò iudicat, se posse saluari sine gratia, vel ex gratia sine operibus, vel se facile veniam adepturum, quantumcumque grauia sint peccata. Hic quæritur, num aliquando possit esse desperatio sine peccato? Ad quod Resp. quòd si Deus alicui reuelaret absolutè suam reprobationem, posset ille desperare de sua salute; imò & deberet desperare, quia non licet opinari contra reuelationem D. quæ infallibilis est.

Quæres vltimò, vtrùm necessaria sit Spes? Resp. 1. esse necessaria necessitate medij, quia sine illa non fit iustificatio, quæ est medium necessarium; Ad Ephes. 2. *Spem non habentes sunt sine Deo in hoc mundo*. Resp. 2. esse etiam necessariam ex præcepto. Psal. 4. *Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino*. 1. Thimoth. 6. *Diuitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo*. Si dicatur, actum sperandi esse imperfectum, quia refert Deum ad nos; Resp. quòd non referat Deum ad nos, tanquam simus finis Dei, hoc est enim blasphemum; sed tantùm dici potest quòd Deus, vt obiectum Spei nostræ induat relationem rationis ad nos, nempe beatificantis ad beatificatum.

tum. Porrò ſicut datur præceptum de Spe, ſic & præcipitur Timor, qui Spem comitatur, Pſal.32. *Timete Dominum omnes Sancti eius*. Et Luc. 12. *Timete eum qui poteſt mittere in gehennam*. Quantùm ad tempus quo vrget præceptum ſperandi; dico nunquam licitam eſſe deſperationem, quia eſt præceptum negatiuum: & ſperare debet quis, non ſemper, quia eſt præceptum affirmatiuum, ſed quando Deum orat; prohibetur enim orare ſine Spe veniæ, & dum agit pœnitentiam, quæ ſine Spe veniæ nulla eſt; & dum tentatur dè deſperatione, quia pro remedio Spem adhibere debet: deniquè dum tenetur elicere actum Charitatis, qui produci non poteſt ſine Spe.

DISPVTATIO TERTIA.

De Charitate.

NEminem latet quin Fides ſit origine prior Spe, & Spes Charitate; quia per Fidem oſtenduntur quæ ſperari debent, & per Spem, qua expectamus bona illa ſperata, accenditur Charitas. Ideò ergo volumus Fidem eſſe origine priorem Spe, & Spem Charitate, quia actus vnius excitat ad actum alterius. Quantum ad prioritatem perfectionis; D. Paulus has virtutes Theologicas enumerans, ab imperfectiori ad perfectiorem tendit; & ſic Spes tenetur perfectior Fide, & Charitas vtraque: ex Paulo 1. Cor. 13. *Maior autem horum eſt charitas*. Quantùm ad diſtinctionem; diſtinguuntur illæ virtutes ſpecificè, ob diuerſam rationem formalem obiecti: licèt enim obiectum materiale ſit idem, nempe Deus, attamen illæ virtutes diuerſimodè Deum reſpiciunt. Fides reſpicit illum, quatenùs eſt ſummè verax in dicendo; Spes, quatenus eſt vltimus finis à nobis poſſidendus; Charitas denique circa illum tendit, vt eſt ſummè bonus. In his ergo virtutibus explicandis more Apoſtoli, ab imperfectiori ad perfectiorem tendentes, poſtquam egimus, primò de Fide, Secundò de Spe, tertiò agendum venit de Charitate; de qua tria Capita inſtituentur: nimirum de natura Charitatis, de effectibus illius, & de vitijs illi oppoſitis.

CAPVT PRIMVM.

De natura Charitatis.

PEr Charitatem, Amor mutuus intelligitur ac honestus, quò aliqui se inuicem diligant. An Amicitia reperiatur inter Deum & hominem, dicendum est reperiri veram & perfectam Amicitiam, non quidem æqualitatis, quia nihil creatum est æquale Deo; sed proportionis, in quantùm Deus talem gradum amoris & honoris tribuit homini, quo iste dignus est. Hoc patet ex Ioan. 15. *Vos amici mei estis.* Et ibidem, *Iam non dicam vos seruos sed amicos.* Illa amicitia dicit mutuam beneuolentiam; nam homo aliquando amat Deum propter seipsum; & Deus amat hominem vt illi faciat bonum, in quo est beneuolentia, quæ non impeditur per hoc quod Deus referat illud bonum ad suam gloriam; nam honesta Amicitia non impedit quin omnia referantur ad vltimum finem. Porrò si Deus nos amet & nos Deum, est perfecta Charitas & Amicitia; si verò Deus nos amet & non redametur, est tantùm Beneuolentia, non Amicitia, aut perfecta Charitas.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Charitas?

MAgister Sententiarum sibi aliàs persuasum habuit, Charitatem habitualem non esse donum aliquod creatum, nec virtutem infusam, sed esse Spiritum sanctum, qui actum dilectionis sine virtute intermedia operatur. Sic habet in 2. Sent. Dist. 17. litera B. quod clarius explicat littera S. Contra ipsum clamat Scriptura dicens ad Gal. 5. *Fructus autem Spiritus est Charitas.* Et 1. Ioan. 4. *Diligamus nos inuicem, quia Charitas ex Deo est.* Et ad Rom 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Hæc omnia ergo dicunt Charitatem non esse Deum, sed esse effectum Dei: Vnde si Ioan. 4. habeatur, *Deus Charitas est*: hoc dicitur de Charitate qua Deus nos diligit. Si etiam Augustinus lib. 8. de Trinit. cap. 7. & 8. dicat dilectionem qua nos in-

inuicem amamus, esse ipsum Deum, hoc intelligitur effectiuè, sicut dicitur Christus iustificatio nostra, quia illam operatus est; non formaliter: aliàs non posset Charitas crescere, minui, amitti, recuperari, quæ tamen vera sunt. Cùm ergo Charitas non sit formaliter Deus, quærimus quid sit.

CONCLVSIO.

CHaritas est *Virtus Theologica omnium virtutum excellentissima, qua Deus propter se diligitur, & proximus propter Deum*. Dicitur 1. *Virtus Theologica*, quia respicit Deum qui est obiectum Theologiæ, & vt etiam excludatur ab amore, quo Deum naturaliter diligimus vt authorem naturæ, qui amor non est virtus Theologica, nec consequenter Charitas.

Dicitur 2. *omnium Virtutum excellentissima*, quia dum Matthæus cap. 22. loquitur de præcepto charitatis, vocat illud *primum & maximum mandatum*. Ad Coloss. etiam habetur, *Super omnia hæc, mutuam charitatem habete, quæ est vinculum perfectionis*. Quod verum est, nedum de charitate erga Deum, sed & erga proximum; quia est tantùm vna Charitas, qua Deum propter se, & proximum propter Deum diligimus; licèt in Charitate sint duo actus, ob quos statuuntur duo mandata, de dilectione Dei & proximi. Quod Charitas sit omnium virtutum maxima, patet; quia virtutes Theologicæ sunt alijs præstantiores, & inter Theologicas Charitas præcellit, quia magis Deo adhæret; Deinde est omnium virtutum forma, saltem extrinseca & in ratione meriti, vt diximus quæst. 4. cap. 1. de fide. Si martyrium sit perfectissimum; hoc est quia imperatur à Charitate, sicut paupertas voluntaria.

Dicitur 3. *qua Deus propter se diligitur*; quia si Deum diligamus propter nos, hic amor complacentiæ potiùs spectat ad Spem, vt diximus, quam ad Charitatem perfectam. Per charitatem debemus amare Deum super omnia appretiatiuè, quia debemus illum præferre omnibus bonis, quibus infinitè nobilior est; non tamen tenemur ipsum amare super omnia intensiuè quasi amor erga Deum debeat esse intensior, quam circa omne aliud bonum, cùm enim hoc non possit scire homo, semper scrupulis turbaretur, an

ama-

amaret Deum super omnia. Vt ergo impleatur præceptum de diligendo Deo ex toto corde, sufficit quòd Deus ametur sincerè, quòd anteponatur omnibus, & quòd quis præfarat omnem pœnam offensæ quæ frangeret amicitiam cum Deo.

Dicitur 4. *& proximus propter Deum*; per quod denotatur aliquid, quod est tantùm accidentarium Charitati; non enim est de essentia Charitatis, vt ametur reuera proximus; si enim esset tantùm vnus homo in mundo, ille per veram Charitatem Deum amaret, & ipsius obiectum esset simpliciter perfectum: posito tamen quod sint homines in mundo, debemus per Charitatem Deum diligere propter se & proximum propter Deum; & tunc Charitas habet duo obiecta, vnum primarium & absolutum, nempe Deum; aliud secundarium & relatiuum nempe proximum, qui propter Deum diligitur.

QVÆSTIO II.

Quodnam sit obiectum Charitatis?

NOn proponimus quæstionem de subiecto in quo inhæreat Charitas, quia constat satis subiectum proximum eius esse voluntatem, quæ *cor* communiter vocatur. Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris.* Et Luc. 10. *Diliges Dominum ex toto corde tuo*: Subiectum verò remotum est Angelus vel homo, siue in via, siue in patria; nam *Charitas numquam excidit.* 1. Cor. 13. In dæmonibus nulla est charitas, imò Deum odio prosequuntur; nec etiam in Deo, quia Charitas est aliquod accidens. De subiecto ergo Charitatis non multa dicenda sunt, sed de obiecto plura.

CONCLVSIO PRIMA.

OBiectum materiale Charitatis sumptæ extensiuè, est quidquid amari potest propter Deum; Obiectum verò Charitatis intensiuè sumptæ primarium & absolutum, etiam adæquatum, est Deus.

Probatur primum, quia illud cadit sub obiecto Charitatis extensiuæ quod potest amari ex motiuo Charitatis; sed quidquid amari potest propter Deum, ama-

amatur ex motiuo Charitatis, nempe propter Deum ergo obiectum Charitatis extensiuæ est quidquid propter Deum potest amari.

Probatur 2. Per obiectum primarium, adæquatum & absolutum intelligitur, quod potest primariò & propter se amari; sed solus Deus primariò, & propter se amatur, & omnia alia propter Deum; ergo solus Deus est primarium, absolutum, & adæquatum obiectum Charitatis.

CONCLVSIO SECVNDA.

OBiectum formale Charitatis est quælibet perfectio diuina, propter quam Deus amatur; ita quòd, dum amatur Deus vt sapiens, sapientia sit obiectum formale huius charitatis; si ametur vt misericors, misericordia est obiectum formale; si ametur vt sapiens, simul & misericors, sapientia & misericordia simul apprehensæ erunt obiectum formale illius amoris. Ratio est, quia obiectum formale nihil aliud est quàm motiuum ob quod actus elicitur; sed quæcumque perfectio diuina est motiuum propter quod elicimur actum amoris circa Deum: ergo est obiectum formale.

Obijcies: ergo dantur amores Dei diuersi specie, si sint in Deo diuersa obiecta formalia. Respondent alij, hoc esse verum: alij negant, quia omnes illi actus conueniunt in ratione communi, nempè in hoc quòd semper ametur quælibet perfectio diuina propter se.

QVÆSTIO III.

A quo sit Charitas.

ALius est amor Dei naturalis, quo Deum diligimus vt authorem naturæ, & proinde nostrum conditorem; alius est supernaturalis, quo diligimus Deum vt authorem gratiæ & gloriæ. Omnes fatentur, primum amorem esse naturalem, quoniam natura proprio pondere, amore fertur in benefactorem suum: De secundo autem Pelagiani fatebantur quidem, Fidem esse à Deo, hoc autem negabant de Charitate: Vnde contra illos arguit Augustinus lib. de

Grat.

Grat. & lib. Arb. cap. 19. dicens: *Non audiunt Apostolum dicentem*, 1. Corinth. 8. *Scientia inflat, charitas ædificat. Quid enim ineptius, & ab ipsa charitate alienius, quam confiteri ex Deo esse scientiam, quæ sine charitate inflat, & ex nobis esse Charitatem, quæ facit vt scientia inflare non possit.*

CONCLVSIO.

Charitas est à solo Deo; qui gratuitò in voluntate nostra illam infundit, ex ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S.* & 1. Ioan. 4. *Charitas ex Deo est*. Sic Concilia, Mileuitanum Canon. 4. sub Innocentio I. Arausicanum II. Canon. 25. & Tridentinum sess. 6. cap. 6. & Can. 3. sic etiam Patres & maximè Augustinus loco citato. Ratio nostra est, quia per Charitatem amamus Deum, vt obiectum supernaturale, nempe, vt authorem gratiæ & gloriæ; & per illam meremur ipsum possidere: ergo ipsa debet esse supernaturalis; aliàs nos ipsos discerneremus, contra D. Paulum? *Quis te discernit?*

Obijc. Ex D. Thoma charitatem esse tantùm secundùm modum supernaturalem: ergo secundùm substantiam est naturalis. Resp. si sumatur actus Charitatis materialiter & vitaliter, est quidem naturalis, sed pro tunc non est verè Charitas; si sumatur verò formaliter pro actu illo amoris qui tendit meritoriè in Deum per Fidem cognitum, tunc est supernaturalis secundùm suam essentiam moralem. Si ab August. Charitas dicatur introduci per timorem seruilem qui est naturalis; Resp. ex ipsomet aliquem timorem seruilem esse donum Dei; deinde ab illo timore non producitur, nisi dispositiuè, sicut nec à Fide aut Spe; sed à solo Deo formaliter infunditur.

Quæres, an charitas possit augeri? Resp. 1. non posse augeri secundùm essentiam, quia essentiæ rerum sunt indiuisibiles sicut numeri; Charitas in quarto gradu non est magis Charitas, quàm in secundo, licet sit maior. Resp. 2. quòd Charitas habitualiter sumpta non possit augeri obiectiuè; quia inclinat voluntatem ad amandum omnia, quæ sunt amabilia propter Deum; & præter ea quæ sunt amabilia pro-

propter Deum, nihil potest amare Charitas. Resp. 3. quod Charitas actualis possit augeri obiectiuè, in quantùm plures perfectiones diuinæ cognoscuntur & proponuntur amandæ, sicut & plures proximi. Resp. 4. licèt Charitas non possit augeri essentialiter, potest tamen augeri entitatiuè; ita vt Charitas modò maior sit, modò minor. Sic habetur ad Philipp. 1. *Vt Charitas vestra magis & magis abundet*. Fauet Augustinus Tractat. 5. in primam Ioannis. *Charitas nata nutritur, nutrita roboratur, & roborata perficitur.*

Quæres, quomodò augeatur Charitas? Alij dicunt augeri per radicationem in subiecto: quatenùs tenaciùs & firmiùs adhæret subiecto; sed hoc falsum est, quia calor ferri candentis longè maior est, quàm calor manùs ex temperamento: attamen calor firmius in manu adhæret, cùm difficiliùs euanescat: Vnde Resp. Charitatem, sicut cæteras qualitates intendi per additionem nouorum graduum, qui distinguntur à præexistentibus, & cum illis constituunt vnam numero qualitatem; quia augeri, est realiter perfici: Illud autem quod perficitur realiter, recepit aliquid reale de nouo, & sic dùm augetur Charitas, non recepit tantùm nouum modum, quo perfectiùs se habeat; sed nouam perfectionem, & nouum gradum, quo euadat perfectior. Sic Scotus contra D. Th. in 1. Sent. Dist. 17.

Quæres, à quo producatur augmentum Charitatis? Alij dicunt hominem dici posse effectiuè concurrere ad illud agumentum & non tantùm moraliter, sed & meritoriè; quia (inquiunt) sicut homo per actus virtutum naturalium, V. G. Temperantiæ producit effectiuè augmẽtũ tẽperãtiæ, sic in virtutibus supernaturalibus, quãdo Deus produxit in illo Charitatẽ per actus Charitatis potest illã augere. Alij, ni fallor, meliùs respõdent, hominem nõ concurrere nisi moraliter ad illud angmentum, in quantùm eliciens actum charitatis, meretur quòd Deus Charitatem augeat, addendo illi nouum gradum: Et ratio petitur ex hoc quòd debeat esse eadem causa rei & augmenti. Cùm ergo solus Deus sit causa effectiua Charitatis, ex Aug. Lib. 2. de Lib. Arbit. Cap. 18. & 19. dicente de virtute infusa, quòd sit *bona qualitas mentis, quam Deus in nobis sine nobis operatur*; ergo etiam solus ipse est

causa

causa effectiua augmenti, maximè cùm augmentum Charitati teneat locum præmij.

Quæres, an Charitas possit augeri per actus remissiores ipsa charitate: Alij negant, dicentes, Charitatem vt quatuor augeri non posse per actum amoris vt duo. Alij dicunt posse reuerà augeri per actus remissiores illa Charitate, modò sæpiùs repetantur: Ego verò respondeo, per quemlibet actum remissum intendi Charitatem: Primò, quia medium illustratum maiori lumine, magis adhuc illustratur, dum lumen minus maiori additur. Secundò, quia augmentum gratiæ est merces meriti: ergo cuilibet actui Charitatis qui est meritorius, debetur augmentum Charitatis. Tertiò, quia ex Scoto in 4. dist. 22. Q. vnica, Artic. 2. *quilibet actus Charitatis quantumuis primus & remissus, debet habere augmentum gloriæ essentialis*: Sed gloria essentialis datur per proportionem ad Charitatem: ergo augetur Charitas per quemlibet actum remissum. Quartò, illi gradus remissi non debent sæpiùs iterari, vt augeatur Charitas; ex hoc enim sequeretur quòd deberet differri collatio augmenti gratiæ, donec alij actus elicerentur; quod falsum est; quia nulla est causa dilationis, nec ex parte Dei qui liberalissimus est: nec ex parte hominis, qui, cùm sit iustus, est capax recipiendi augmentum; nec ex parte actus, qui est eiusdem rationis & meriti, ac sequens.

Quæres, an Charitas possit semper augeri in hac vita? Aliqui asserunt Scotum id negasse, & voluisse capacitatem voluntatis esse in certo gradu limitatam; & sic non posse amplius esse subiectum vlterioris Charitatis: sed Scotus voluit tantùm hoc intelligi de capacitate naturali voluntatis, non verò de potentia obedientiali, quam habet voluntas ad recipiendum à Deo quemcumque gradum Charitatis, etiam in infinitum syncategorematicum. Respondeo ergo quòd Charitas possit semper & semper augeri sine termino, dum sumus in hac vita: non est enim repugnantia ex parte agentis & producentis qui Deus est; est enim infinitæ virtutis ad perficiendam Charitatem: Neque ex parte formæ, quia nullam Charitas habet determinatam mensuram, maximè vt subest potentiæ Diuinæ: Neque ex parte subiecti; quò plus enim Charitas augetur, eò plus auget capacitatem vo-

voluntatis nostræ; vnde dicit Paulus Charitatem dilatare. Charitas ergo ex dictis potest semper augeri, quantùm est ex parte Charitatis, & per respectum ad potentiam Dei absolutam.

Quæres, an possit minui Charitas? Altissiodotensis, Victoria & quidam alij tenent peccata venialia vim habere minuendi Charitatem; tamen vulgò sentiunt Theologi, illa minuere tantùm ardorem qui reperitur in actibus Charitatis, ob quod dicitur Prouerb. 24. *Septies in die cadit iustus*; id est, cadit in languidiorem vsum Charitatis: Vnde respondeo, de potentia Dei absoluta Charitatem habitualem posse minui entitatiuè, quia Deus potest separare vnum gradum ab alio, sicut vnum addidit alteri: de lege tamen ordinaria non minuitur habitus Charitatis, sed totus conseruatur, aut totus deperditur. Si enim minueretur Charitas, vel hoc fieret per actus bonos remissos, quod non potest esse, cùm actus boni à Charitate procedentes, etiam remissi, non habeant vim alterandæ Charitatis: vel minueretur per actus malos venialiter (quia actus mortales illam destruunt) quod etiam non potest; quia si vnum peccatum veniale tolleret vnum gradum Charitatis, aliquando per multa venialia destrueretur tota Charitas, & sic peccata venialia mortem animæ afferrent, proindeque essent mortalia.

Quæres, vtrùm penitus extingui possit Charitas: Resp. affirmatiuè contra Iouinianum, Pelagium, Begardos & Beguinas censentes, hominem in hac vita ad talem gradum Charitatis posse ascendere, vt redderetur impeccabilis, proptereà quòd damnati sunt in Concil. Vien. Contra etiam Vuicleffum, Lutherum & Caluinum lib. 3. Instit cap. 4. Probatur nostra resolutio ex Ezech. 18. *Si auerterit se iustus ab iustitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius non recordabuntur amplius*, 1. ad Cor. *Qui bene stat, videat nè cadat*. Ex quibus patet, Iustitiam & Charitatem posse amitti, & quòd aliquando amissa fuerit reuerà. Hoc probat lapsus Luciferi, Adami, Dauidis, Salomonis &c. Obijciunt hæretici ex Ioann. 10. *Oues meæ vocem meam audiunt, & nemo rapiet illas de manu mea*: Et 1. Ioan. 2. *Si fuissent ex nobis, mansissent vtique nobiscum*. Et 1. Ioan. 3. *Omnis qui natus est ex Deo non facit peccatum; quia semen ipsius in eo manet, & non*

& non potest peccare. Ad primos contextus, dicendum illos intelligi de prædestinatis; tertiùs verò intelligitur in sensu composito, non in diuiso; idest, qui natus est ex Deo, quatenus natus est ex Deo, non potest peccare, quod non impedit quin per liberum arbitrium à Deo recedat, aliàs non diceret Paulus 1. Cor. 9. *Castigo corpus meum*, &c. *nè cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar*. Hæc omnia confirmat Concilium Trid. Sess. 6. Can. 13. *Si quis dixerit, hominem semel iustificatum, ampliùs peccare non posse; atque ideò eum qui labitur & peccat numquam fuisse verè iustificatum, Anathema sit*. Maneat ergo quòd charitas penitùs destrui possit, & destruatur actualiter per quodcumque peccatum mortalem; ob repugnantiam formalem peccati cum charitate. Peccatum, inquam, destruit Charitatem moraliter & demeritoriè; quatenùs per peccatum homo fit Dei inimicus, & ideò Deus tollit Charitatem qua erat amicus. Si dicant aliqui, hominem corrumpere effectiuè Charitatem per peccatum; hoc est quia concurrit effectiuè ad peccatum, cuius forma opposita est Charitati. Si dicat Paulus, *Charitas nunquam excidit*; loquitur de Charitate patriæ, vt patet ex 1. ad Cor. 13. vbi hoc habetur.

QVÆSTIO IV.

Vtrùm detur præceptum Charitatis circa Deum?

CHaritatem esse necessariam necessitate medij, constat; quia sine illa nullatenus potest obtineri beatitudo, ex Apostolo, 1. Cor. 13. dicente: *Si linguis hominum loquar*, &c. *Charitatem autem non habuero, factus sum velut æs sonans*; & posteà, *Nihil sum*, & & deinde, *Nil mihi prodest*. Quærimus autem, an detur præceptum formale de Deo diligendo; & quid nobis præcipiatur per illud?

CONCLVSIO PRIMA.

LIcèt in Decalogo habito 20. cap. Exaudi, non habeatur præceptum formale de Deo diligendo, habetur tamen Deuteron. 6. *Diliges Dominum Deum tuum*, & Matth. 22. *Diliges Dominum tuum ex toto corde*

corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua: Licèt autem hoc præceptum non sit expresſè in Decalogo, pertinet ad illud virtualiter & antecedenter, quatenùs omnia præcepta Decalogi deducuntur ex amore Dei.

Ex hoc præcepto, tenemur primò, numquam Deum odisse, nec mortaliter offendere, quia odium Dei & quodcumque peccatum mortale est oppositum mortaliter tali amori. Tenemur 2. Deum aliquando amare actualiter, producendo scilicet actum amoris Dei super omnia, ita quòd non sufficiat amare illum virtualiter, martyrium subeundo propter Deum, aut præcepta obseruando. Quandonam hoc debeat fieri, mox dicetur. Tenemur 3. ipsum amare super omnia, nisi intensiuè, saltem appretiatiuè, vt diximus quæst. 1. & ex Charitate supernaturali cum gratia coniuncta; quia hoc est necessarium ad salutem. Non tenemur tamen ad obseruandum in hac vita præceptum Charitatis, secundùm omnem perfectionem quam sibi proposuit Deus in tradendo hoc præcepto; quia dicendo homini: *Diliges Dominum ex toto corde, &c.* per hoc voluit, vt semper homo adhæreret Deo per amorem, & numquam cessaret ab illo, quod tantùm implendum est in patria ex August. lib. de Spiritu & Littera.

CONCLVSIO SECVNDA.

IN qualibet die Dominica nos teneri ad actum amoris Diuini, docet Scotus in 3. distinct. 27. nisi ignorantia, aut opinio probabilis de opposito excuset Fideles: quia excellentia & bonitas Diuina exigit, vt pro beneficio Creationis, Conseruationis & Redemptionis ipsum frequenter amemus: ergo præsertim debemus illum amare illo die, quem ipsemet assignauit pro cultu sibi reddendo. Confirmatur ex opinione aduersariorum, qui fatentur Fideles in hac die teneri ad abstinentiam operum seruilium & ad aliquem cultum Deo exhibendum: quisnam autem cultus nobilior, quàm amoris diuini, sine quo, vel habituali, vel actuali, omnis cultus est inutilis? Quòd si Fideles non accusent se in confessione, de transgressione huius præcepti; hoc est, quia existimant se ad illud non teneri;

teneri; vel quia sequuntur opinionem contrariam, quam probabilem tenent.

CONCLVSIO TERTIA.

MVltæ aliæ occasiones assignantur, in quibus docetur, debere elici actum amoris diuini. Primò tenetur quis amare Deum, quando peruenit ad vsum rationis, & illi proponitur Deus amandus, & præceptum de illo amando. Secundò cùm qui adultus suscipit Baptismum, quia cùm se det Deo, tunc debet firmare suum propositum per amorem ipsius. Tertiò, cum tenetur habere contritionem; quia ex amore procedit. Quartò; quando homo recipit à Deo aliquod singularem beneficium, cùm enim sit signum specialis amoris Dei circa nos, tunc probabile tenetur à Soto quod debeat redimari. Quintò, quando est necessitas subeundi Martyrium, quia est Sacramentum amoris, ad quod accedere sine amore indignum esset. Septimò, instante morte, quo tempore opus est, vt se Fidelis coniugat Deo per actus Fidei, Spei, Charitatis & aliarum virtutum, nè in æternum ab illo separetur. Porrò, cùm hoc præceptum affirmatiuum sit, & non constet liquidè de tempore quo vrgeat, consultissimum est, vt Fidelis se accuset sub dubio de omissione eius.

QVÆSTIO V.

Vtrùm detur præceptum Charitatis circa proximum.

EX conclusione præcedenti, Deus est diligendus iuxta cap. 6. Deuteron. *Diliges Dominum ex toto,* &c. quo loco Deus iussit Iudæis, vt semper meditarentur in hoc præcepto, sicut in alijs, narrarent illa filijs, ligarent ea quasi signum in manu sua, scriberentque ea in limine & in ostijs domus suæ: Vnde apud eos vsus erat, vt scriberent legem in duabus membranis, quarum vna affigebatur ostio domus; alia affigebatur fronti, vel brachio, vel fimbrijs, vbi illam portabant Scribæ & Pharisæi, de quibus dicit Christus, Matth. 23. *Dilatant philacteria*

sua; ideſt, membranulas in quibus circa caput, brachia & fimbrias geſtabãt legem, vt haberetur ob oculos: Sed intelligebant nimis literaliter præceptum, quod intelligi debebat ſpiritualiter, non de ſcriptione materiali legis, ſed de ſpirituali & continua meditatione eiuſdem. Poſito ergo quòd Deus diligendus ſit ex Charitate; quærimus, vtrùm debeat etiam proximus diligi.

CONCLVSIO.

EX Charitate debet proximus diligi. Sic habetur Leuitici 19. *Diliges amicum tuum ſicut teipſum*: Matth. 22. *Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, & proximum ſicut te ipſum*; Ioan. 15. *Hoc mandatum habemus à Deo vt qui Deum diligit, diligat & fratrem ſuum*. Quòd autem debeamus diligere proximum ex Charitate, patet ex hoc quòd illa præcepta coniunguntur in Scriptura; Vnde ſicut tenemur diligere Deum ex Charitate & propter ſeipſum, ſic etiam ex Charitate debemus diligere proximum, ſcilicet propter Deum & amore ſupernaturali.

Quando dicitur, *diliges proximum tuum ſicut te ipſum*; non præcipitur æqualitas amoris; debet enim ſe quiſque magis diligere, quàm alium; ſed præcipitur ſimilitudo, vt videlicet fidelis amet proximum ſimiliter ac ſeipſum: Primò ex parte finis, diligendo proximum in ordine ad Deum & bona ſpiritualia, ſicut ſe ipſum; & in hoc ſancta eſt dilectio proximi. Secundo ex parte obiecti, nihil deſiderando proximo quod ſit illi malum, ſed tantùm quod eſt illi bonum; & ſic dilectio eſt iuſta. Tertiò, ex parte modi diligendi, vt ſcilicet proximus diligatur, non in perniciem ſui, ſed tantùm in vtilitatem; & in hoc dilectio eſt vera: & illa amicitia non eſt vera, quæ cedit ſolùm in vtilitatem & delectationem diligentis.

QVÆSTIO VI.

Vtrùm detur præceptum de diligendo inimico?

INimicus ſumptus reduplicatiuè non præcipitur diligendus; quia inimicitia non poteſt eſſe motiuum amoris: ſed quæſtio eſt de inimico ſpecificatiuè

ſumpto; id eſt de illo homine qui nobis inimicus eſt, & malum nobis irrogat; de quo poteſt quæri, an ſit amandus; quia Euangelium præcepit ſolam dilectionem proximi, & inimicus noſter non cenſetur nobis proximus, quia dum Luc. 10. Phariſæus à Chriſto quæreret, qui eſſet proximus, Reſpondit Chriſtus; *Qui fecit miſericordiam cum illo*; ſed quia hoc non obſtante, alij erant etiam proximi, ideò erit

CONCLVSIO.

PRæceptum datur de diligendo inimico. Matth. 5. *Diligite inimicos veſtros*. Quod Chriſtus præcepit ſub peccato graui, quia Matth. 18. habetur, quòd nec Pater cœleſtis dimittet nobis peccata, niſi priùs dimiſerimus fratri noſtro de cordibus noſtris. Hoc præceptum nedùm eſt iuris poſitiui diuini, ſed eſt etiam iuris naturalis; quia ius naturale dictat alijs faciendum eſſe quod nobis volumus fieri, & vnuſquiſque vult ſibi bonum fieri ab alio, etiam ab inimico. Nec obſtat illud Matth. 4. *Dictum eſt antiquis; Odio habebis inimicum*; hoc enim non eſt dictum à Deo, neque à natura, niſi corrupta: vnde Lyranus in cap. 5. Matth. cum Doctore & alijs tenet, id non fuiſſe præceptum nec permiſſum antiquis, niſi quatenùs pœna talionis introducta eſt ex authoritate iuſtitiæ, qui exigebat vt dens daretur pro dente, quod nunc non licet. Semper tamen præceptum fuit vt homo homini optaret bona ſpiritualia & æterna, quantumcumque damnum temporale ab ipſo paſſus eſſet, in quo conſiſtit verus amor.

Ex hac concluſione ſequitur exhibenda eſſe inimico obſequia neceſſaria, & valde vtilia quæ illi exhiberentur, ſi non eſſet inimicus; vt v. g. ſi eſſet in extrema neceſſitate bonorum, vel neceſſitate graui corporali & multò magis ſpirituali. Quantùm verò ad obſequia non neceſſaria nec maximè vtilia, nullus tenetur ad illa præſtanda inimico: nam ad hoc, vt dicatur diligere inimicum, ſufficit quòd illi non velit malum, & quod ei exhibeat obſequia neceſſaria & multùm vtilia, modò non adſit ſcandalum.

Nullus ergo præciſè tenetur ſalutare inimicum, (quia hoc non debet etiam amico) niſi in caſu ſcandali inimici, aut aſtantium, vel niſi eſſet in tanta au-

authoritate constitutus, vt illi salus debeatur. Non tenetur etiam ipsum inuitare ad conuitum generale, quod tamen fecisset cessante inimicitia, nec orare pro eo quando orat pro amicis particularibus; nec ipsum diligere tanto amore, quanto diligebat eum anteà, nec illi tot exhibere signa beneuolentiæ; quia hæc omnia sunt signa specialia amicitiæ, quæ sunt libera, sicut & habere liberam conuersationem cum illo. Quod semper intelligendum est cum exclusione scandali; vnicuique enim mandatum est de proximo. Si vnus salutet alium; iste tenetur ad resalutandum, nisi esset tantæ authoritatis, vt iustè exigeret salutem, quam non teneretur reddere.

Quando ab inimico venia petitur humiliter, læsus debet illam conferre; ex Charitate enim debet facere id quod maxime conducit, vt proximus deponat inimicitiam; hoc tamen non esset verum, si probabiliter se exponeret periculo grauioris iniuriæ: & hoc etiam non impedit quin satisfactionem exigat, non ex motu vindictæ, sed ex affectu iustitiæ; non tenetur enim cedere iuri suo. Si duo sibi mutuò offensam intulerint, qui priùs offendit, priùs debet petere veniam quia priùs læsit & alter priùs acquisiuit ius petendi satisfactionem; quod intelligitur, cæteris paribus; qui priùs enim leuem iniuriam intulit, ex qua secuta est maior, non tenetur ad hoc.

QVÆSTIO VII.

Vtrùm debeat esse aliquis ordo in actibus Charitatis?

MVlta sunt obiecta, quæ debent ex Charitate diligi, siuè diligantur secundùm se vt Deus, Angelus & Homo; siue diligantur in ordine ad alium, vt sanitas & gratia quam volumus amico, primò obiectum primarium Charitatis est Deus, vt diximus. 2. Debemus amare nos ipsos, non quidem amore amicitiæ, qui est ad alterum, sed dilectiòne simplici. Debemus amare proximum & consequenter Angelos, quos Augustinus lib. de doctrina Christiana cap. 30. vocat proximos nostros; non verò dæmones, nec damnati sunt ex Charitate diligendi, nisi quatenùs

nùs sunt entia à Deo creata; non autem vt damnati, quia à Deo separati sunt, & sic non possunt amari propter Deum. 4. Debemus ex Charitate corpus nostrum diligere, quia est pars nostri, & via quia est capax beatitudinis. 5. Peccatores sunt etiam amandi, quia sunt proximi nostri, qui ad beatitudinem peruenire possunt; & sic illis optare debemus gratiam & gloriam. 6. Tenemur ex Charitate diligere inimicos, vt probabimus mox. 7. Licèt creaturæ rationis expertes non possint directè amari ex Charitate, quia non sunt proximus noster, cùm non communicent nobiscum in natura intellectuali, nec sint capaces gratiæ aut gloriæ; attamen possunt indirectè, tanquam media vtilia ad salutem proximi. Cùm ergo hæc omnia cadant sub præcepto Charitatis, & consequenter à nobis diligi debeant; quærimus, vtrùm debeat esse aliquis ordo in Charitate nostra, ita vt vnum obiectum debeamus plus amare, quàm alterum; posteà visuri in sequenti quæstione, quænam obiecta sint alijs præferenda.

CONCLVSIO PRIMA.

Debet reperiri aliquis ordo in Charitate, secundùm quem tenemur vnum obiectum Charitatis perfectiùs diligere, quàm aliud.

Probari potest ex Matth 22. *Hoc est primum & maximum mandatum: diliges Dominum Deum tuum*: debet ergo; primò diligi Deus. Dum postea verò additur; *Secundum autem simile huic; diliges proximum tuum, sicut te ipsum*; ex hoc habetur, quòd post amorem Dei, debeamus nos diligere, & posteà proximum. Ratio huius clara est, quia conferendo Deum cum creaturis, & creaturas inter se, constat Deum in æstimatione infinitè excedere creaturas, & proinde longè perfectiùs debere amari. Constat etiam vnam personam deberi præferri alteri, cæteris paribus, v. g. Parentes extraneis personis, Regem subdito, & Rempublicam priuato homini: cùm, inquam, talem ordinem recta ratio persuadeat, hoc etiam dictat Charitas, quæ naturam non destruit, sed potiùs perficit.

CON-

CONCLVSIO SECVNDA.

ILle ordo Charitatis, quo præferendus est Deus creaturis, & vna creatura alteri, est ex præcepto; & ipse ordo manebit aliqualiter in cælo.

Primum patet ex Scriptura, nam quando Matth. 22. habetur, *Diliges Dominum Deum tuum, & proximum sicut te ipsum*; præcipitur; quòd primò ametur Deus, deinde nos ipsi, denique proximus. Cùm etiam 1. Ioan. 3. habetur? *Nos debemus pro fratribus animas ponere*; præcipitur, vt salutem proximi præferamus vitæ propriæ. Dùm rursus dicitur; ad Gal. 6. *Operemur bonum ad omnes, maximè ad domesticos fidei*; innuitur præceptum de præferendis melioribus, quod confirmatur ex 1. ad Timoth. 5. *Qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.*

Secundum probatur ex 1. Cor. 13. *Charitas non excidit*: ergo manet Charitas in cælo & proinde ordo Charitatis, quo quilibet beatus volet maius bonum amore complacentiæ illi qui maius reuerà possidebit. Eodem ordine magis appretiatiuè Deus diligetur quocumque alio: Posteà quilibet Beatus se magis diliget appretiatiuè, & deinde illos qui sibi sunt coniunctiores, non quidem coniunctione procedente ex naturalibus, sed ex præstantiore coniunctione cum Deo per gratiam & gloriam, quæ coniunctio præponderat omnibus alijs affectibus naturalibus; quod non impedit tamen, quin amore aliquo accidentario minùs sanctus diligatur propter antiquam vitæ huius honestam amicitiam, ex D. Cypriano Serm. de mortalitate: *Magnus illic nos expectat charorum numerus, parentum, fratrum & filiorum, ad horum conspectum venire quanta illis & nobis lætitia?*

QVÆSTIO VIII.

Quisnam sit ille ordo, qui extare debet in actibus Charitatis?

DE fide est, Deum ex Charitate supernaturali debere plus diligi, quàm nos ipsos, aut quemcumquē proximum: tum ratione bonitatis, quæ infinita est in Deo & per essentiam, finita verò in qualibet creatura & per participationem: tum ratione modi quo præcepit Deus vt amaretur ab hominibus, *ex toto corde, ex tota anima & ex tota mente*. Ex quo inferunt Doctores, Deum plus aliis diligi debere, primò obiectiuè, in quantùm debemus illi velle maius bonum, nempè infinitum; secundò, appretiatiuè, in quantùm debemus Deum præferre omnibus creaturis; & tertiò intensiuè, saltem secundùm Scotum in 3. Dist. 27. Sed. *De primo* dico; in quantùm actu intensiori Deum diligere debeamus, quàm vllam creaturam. Contrarium tamen sentiunt omnes ferè Doctores, imò & noster Pontius aliàs Scotista. Quæst. 3. de natura Charitatis Concl. 2. Turma, inquam, Doctorum tenet, quòd vt ametur Deus super omnia & ex toto corde, sufficiat, si sincero corde omnibus præferatur, & addunt non esse verisimile quòd Deus præcipiat, vt homo amet Deum super omnia intensiuè, cùm multi probi homines videantur, qui centies mortem præferrent peccato; attamen aliquid intensiùs amant quàm Deum, v. g. filios.

CONCLVSIO PRIMA.

NEdum ex charitate supernaturali Deum plus debemus diligere, quàm cætera omnia, de quo omnes conueniunt; sed etiam secundùm inclinationem naturæ Deum præferre debemus nobismetipsis, & proinde omnibus. Hæc conclusio est D. Thomæ, Scoti in 3. Dist. 27. q. vn. & aliorum, contra D. Bonan. Albertum. Magn. & Gabrielem, putantes vnumquemque magis se diligere, quàm Deum secundum inclinationem naturæ.

Probatur hæc conclusio; Primo quia, si homo ex na-

natura propenderet ad diligendum plus seipsum, quàm Deum. Charitas quæ inclinat ad præferendum Deum sibi, repugnaret naturæ, quod falsum est; nam Charitas est instituta, vt perficiat hominem, vt est naturæ intellectualis; ergo non vt destruat suam inclinationem intellectualem, qua inclinaretur ad se præferendum Deo. Secundò, quia lex naturalis præcipit vt amemus Rempublicam plusquam nos ipsos; ita vt moriamur, sit opus sit, pro illa conseruanda: ergo à fortiori debemus amare Deum plusquam nos, etiam ex præscripto solo naturæ, cùm ab illo plus pendeamus, quàm à Repub. Tertiò, quia omnis pars magis amat totum à quo dependet, quàm seipsam, vt patet de manu quæ se exponit periculo, vt totum conseruet: ergo debet creatura sibi præferre Deum cuius est pars & in quo conseruatur. Quod si filius se plus diligat, quàm patrem cuius est pars; hoc est, quia pater non est totum in quo contineatur filius, & à quo dependeat in conseruari.

Obijcies. Si ex inclinatione naturæ Deus est super omnia diligendus; ergo viribus naturæ, & sine gratia potest super omnia amari: quod tamen falsum est. Resp. si attenderetur pura voluntas hominis, & solum hoc præceptum de diligendo Deo super omnia, verum esset antecedens: si attendantur verò difficultates extrinsecæ quæ reperiuntur in obseruatione huius præcepti, vt potè passiones & concupiscentiæ, hoc præceptum non potest obseruari naturaliter. Si bonum proprium sit præferendum bono alieno, hoc verum est per respectum ad alia bona particularia, non verò ad bonum vniuersale, quale est Deus.

CONCLVSIO SECVNDA.

QVoad bona spiritualia quæ necessaria sunt ad salutem, tenetur homo magis se diligere, quàm proximum; non verò quantùm ad illa quæ non sunt ad salutem necessaria. Ratione primi quilibet tenetur sibi magis optare Fidem, Spem, Charitatem, gratiam, & perseuerantiam, quam alteri: Et ratione secundi, non tenetur sibi optare donum virginitatis, Statum Ecclesiasticum; nec gratias gratis datas, quæ dantur in vtilitatem proximi. Primum habetur ex

16. *Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur?* Et ex Matth. 22. *Diliges proximum sicut te ipsum*; vbi dilectio sui est regula dilectionis proximi, & regula est prior regulato. Si 1. Cor. 13. habeatur, *Charitas non quærit quæ sua sunt*; nocendo proximo, conc. quoad legitima, nego. Si Paulus Rom. 9. dicat; *Optabam esse anathema pro fratribus meis*; hoc est in foro externo, quantum ad commercium humanum: non in foro conscientiæ & ex peccato. Si Moyses Exod. 32. dicebat; *Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro viuentium*; loquitur de libro vitæ præsentis ex Hieron. vel de priuatione beatitudinis ad tempus ex Aug. vel loquebatur per exaggerationem, confidens quòd Deus illis parceret.

Ex hac assertione multa concludit de Valentia; Primò quòd non liceat vllum peccatum committere propter salutem alterius nec etiam pro salute Communitatis, ex Augustino in Psal. 5. Secundò, quòd non liceat velle carere Gratia aut Charitate, vel in perpetuum, vel ad tempus, propter salutem alterius, nec etiam Communitatis. Tertiò, quòd non liceat velle carere beatitudine in perpetuum propter eandem rationem, esto dicat licitum esse velle carere illa ad tempus. Fundamentum illius petitur ex Matt. 18. *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur; anima verò sua detrimentum patiatur?* Quibus verbis dicit, Christum satis indicare, peruersum esse anteponere saluti propriæ & proinde gratiæ quæ ad illam conducit, salutem aliorum. Et certè, si ideo tenetur homo ex Charitate optare salutem proximi, quia sibi coniunctus est à fortiori suam debet præferre, cùm sit sibi magis coniunctus, quàm toti Communitati.

Si comparatio fiat inter bona corporalia sua & bona spiritualia alterius, tenetur quilibet præferre bona spiritualia proximi suis bonis temporalibus; sicque in casu necessitatis exponere vitam suam pro salute aliorum, in hoc sequendo exemplum Christi, qui sic mortuus est, & iussit fieri similiter. Ioan. 15. *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos*. Vnde Augustinus lib. de mendacio cap. 6. ait; *Temporalem vitam suam pro æterna vita proximi non dubitabit Christianus amittere*. Ratio sumitur ex hoc quòd simus omnes membra eius corporis, cuius Christus

stus est caput; & quòd ratio dictet, vnum membrum debere de facili expendere id quod sibi minùs vtile est, vt acquirat alteri id quod est illi vtilissimum.

Quòd ad bona temporalia quæ aliquis debet sibi optare & communitati cuius est pars; si sint eiusdem rationis, debet quis magis diligere communitatem, quàm seipsum: Vnde quilibet ciuis pro salute Reipublicæ vitam exponere debet temporalem, quia bonum commune est præstantius bono priuato. Nec idem dicendum est de bono spirituali Communitatis & hominis priuati; quia priuatus homo pendet quidem à Communitate cuius est pars, quantùm ad bona temporalia, non verò quantùm ad bona spiritualia; sed tantùm pendet à Deo tanquam à causa principali, & à Christo vt à causa minùs principali, & sic licèt debeat anteponere bonum temporale Communitatis bono suo priuato temporali, cæteris paribus, tamen non debet præferre salutem communitatis suæ saluti propriæ, cùm salus non dependeat ab illa principaliter, sed tantùm instrumentaliter à Sacerdotibus qui sunt in illa. Cùm verò Christus etiam vt homo sit causa principalis, à qua pendet nostra salus, tùm in fieri, tùm in conseruari, tenetur quilibet magis diligere Christum, quàm seipsum & præferre illius salutem nostræ.

Si bona temporalia vnius priuati hominis comparentur cum bonis temporalibus alterius, tunc cæteris paribus, tenetur quis magis se diligere quàm proximum, & præferre sua bona temporalia bonis temporalibus proximi, ob maiorem scilicet coniunctionem quam habet secum. Ex hoc sequitur, quòd ex Charitate non debeamus exponere nostram vitam temporalem pro vita temporali alterius, ex D. Aug. cap. 6. lib. de Mendacio, dicente: *Si quis exponat vitam corporalem propriam pro vita corporali alterius, iam non diligit proximum sicut seipsum, sed plusquam seipsum, quod doctrinæ regulam excedit.* Licèt autem hoc non debeat fieri ex amore vitæ alterius, quæ est simile bonum vitæ propriæ, potest tamen fieri ob amorem virtutis, nempè generositatis & fortitudinis, quæ est bonum superioris ordinis: Vnde Aristoteles Ethic. cap. 8. dicit: *Qui pro alijs mortem obire consueuerunt, eligunt quoddam magnum honestum sibi ipsis.*

In hoc conciliatur opinio Doctorum, quorum alij dicunt, non esse vitam aliorum anteponendam propriæ, & alij sustinent, licitum esse mori pro proximo. Adde quòd, si hoc vltimum non debeat fieri ex Charitate, fieri tamen potest ex amicitia, quam laudat in hac actione D. Ambrosius libr. 3. Offic. cap. 12. & Augustinus libr. de Amicitia cap. 10.

QVÆSTIO IX.

Quo ordine debeamus diligere proximos nostros.

EX antecedentibus liquet, talem esse ordinem in actibus Charitatis per comparationem Dei ad omnem creaturam, & per comparationem nostri ad proximum. Primò debemus diligere Deum super omnia. Secundò debemus præferre nostra spiritualia bonis spiritualibus aliorum, etiam totius mundi. Tertiò debemus anteponere bona spiritualia proximi bonis corporalibus nostris. Quartò, præferri debet bonum corporale Communitatis bono priuato. Quintò denique, præponere debemus priuatum bonum proprium priuato bono alterius, cæteris saltem paribus. Quia autem dilectio nostra tendere potest solùm ad proximos, hic quærimus, quo ordine illi sunt diligendi.

CONCLVSIO.

CVm proximi nostri sint à nobis diligendi, quia nobis coniuncti sunt, & cùm diuersimodè coniungamur cum illis; ideò in dilectione nostra alij alijs sunt præferendi; non tantùm quoad effectum externum, seu quantùm ad signa & effectus amicitiæ; sed etiam quoad affectum internum, contra Dominicum Bannem, qui voluit affectum internum Charitatis debere esse parem, effectum verè dissimilem. Sed hoc falsum est: sicut enim odium internum vnius proximi est grauius peccatum, vtpotè patris, quam odium alterius, ita debemus magis amare amore interno parentes, quam extraneos. Ex hac conclusione

Dico primò, Qui sunt meliores, sunt magis obiectiuè,

ctiuè, æstimatiuè diligendi; quia bonum quod possident, debet magis æstimari, quàm bonum aliorum quod est minus, & ille amor est complacentiæ, quo fauemus bono possesso proximi; qui quidem amor non impedit, quominùs amore desiderij possimus optare proximo maius bonum. Ratio assertionis petitur ex hoc, quòd vbi est maior bonitas, ibi est obiectum magis æstimatiuè diligendum. Vnde Deus magis amat meliores.

Dico secundò, Amore intensiuo & appretiatiuo magis diligendi sunt qui nobis sunt propinquiores; quia amor intensiuus sumitur à persona, sicut æstimatiuus sumitur à dignitate obiecti: vnde quo magis nobis coniuncta est persona, eo intensiuè magis diligitur. Et ratio cur plus diligamus intensiuè res sensibiles, quàm spirituales est, quia obiecta sensibilia maiorem habent affinitatem cum sensibus nostris, & proindè cum intellectu & voluntate, cùm anima pendeat in operari à sensibus in hac vita.

Dico tertiò in genere quòd, cæteris paribus, primò diligendus sit Pater, cùm ab eo acceperimus quicquid habemus. 2. Mater, à qua etiam ducimus originem. 3. Vxor, quæ vna caro reputatur cum Sponso 4. Filij, qui sunt coniunctiores, vtpotè de substantia parentum. 5. Consanguinei cum suo ordine, ita vt præferantur extraneis & diligantur primò qui sunt coniunctiores. 6. Amici sunt magis diligendi inimicis. Dixi, cæteris paribus; nam si v.g. Mater esset filio beneficientior patre in spiritualibus vel temporalibus, posset plus diligi. Si etiam pater compararetur ad Rempublicam, vel ad personam absolutè necessariam ad illam, pro qua & ipse Pater mori teneretur, postponendus esset pater.

Dico quartò, In extrema necessitate priùs subueniendum est Patri aut Matri, quàm Filijs; qui sicut Pater dedit Filijs esse, sic Filij debent reddere illud Parentibus, dum sunt suam ex stentiam amissuri. Extra casum tamen extremæ necessitatis, potiùs debent curare de filijs, quàm de parentibus ex 2. Corinth. 12. *Non debent filij thesaurizare parentibus, sed filijs*; Quia amor est instar ponderis. *amor meus pondus meum*, ex Augustin. 13. Confess. cap. 9. Pondus verò suaptè natura descendit, quod est causa, cur videamus communiter Parentes maiori affectu complecti Filios

sumpto; id est de illo homine qui nobis inimicus est, & malum nobis irrogat; de quo potest quæri, an sit amandus; quia Euangelium præcepit solam dilectionem proximi, & inimicus noster non censetur nobis proximus, quia dum Luc. 10. Pharisæus à Christo quæreret, qui esset proximus, Respondit Christus; *Qui fecit misericordiam cum illo*; sed quia hoc non obstante, alij erant etiam proximi, ideò erit

CONCLVSIO.

PRæceptum datur de diligendo inimico. Matth. 5. *Diligite inimicos vestros*. Quod Christus præcepit sub peccato graui, quia Matth. 18. habetur, quòd nec Pater cœlestis dimittet nobis peccata, nisi priùs dimiserimus fratri nostro de cordibus nostris. Hoc præceptum nedùm est iuris positiui diuini, sed est etiam iuris naturalis; quia ius naturale dictat alijs faciendum esse quod nobis volumus fieri, & vnusquisque vult sibi bonum fieri ab alio, etiam ab inimico. Nec obstat illud Matth. 4. *Dictum est antiquis; Odio habebis inimicum*; hoc enim non est dictum à Deo, neque à natura, nisi corrupta: vnde Lyranus in cap. 5. Matth. cum Doctore & alijs tenet, id non fuisse præceptum nec permissum antiquis, nisi quatenùs pœna talionis introducta est ex authoritate iustitiæ, qui exigebat vt dens daretur pro dente, quod nunc non licet. Semper tamen præceptum fuit vt homo homini optaret bona spiritualia & æterna, quantumcumque damnum temporale ab ipso passus esset, in quo consistit verus amor.

Ex hac conclusione sequitur exhibenda esse inimico obsequia necessaria, & valde vtilia quæ illi exhiberentur, si non esset inimicus; vt v. g. si esset in extrema necessitate bonorum, vel necessitate graui corporali & multò magis spirituali. Quantùm verò ad obsequia non necessaria nec maximè vtilia, nullus tenetur ad illa præstanda inimico: nam ad hoc, vt dicatur diligere inimicum, sufficit quòd illi non velit malum, & quod ei exhibeat obsequia necessaria & multùm vtilia, modò non adsit scandalum.

Nullus ergo præcisè tenetur salutare inimicum, (quia hoc non debet etiam amico) nisi in casu scandali inimici, aut astantium, vel nisi esset in tanta

au-

authoritate constitutus, vt illi salus debeatur. Non tenetur etiam ipsum inuitare ad conuitum generale, quod tamen fecisset cessante inimicitia, nec orare pro eo quando orat pro amicis particularibus: nec ipsum diligere tanto amore, quanto diligebat eum anteà, nec illi tot exhibere signa beneuolentiæ; quia hæc omnia sunt signa specialia amicitiæ, quæ sunt libera, sicut & habere liberam conuersationem cum illo. Quod semper intelligendum est cum exclusione scandali; vnicuique enim mandatum est de proximo. Si vnus salutet alium; iste tenetur ad resalutandum, nisi esset tantæ authoritatis, vt iustè exigeret salutem, quam non teneretur reddere.

Quando ab inimico venia petitur humiliter, læsus debet illam conferre; ex Charitate enim debet facere id quod maxime conducit, vt proximus deponat inimicitiam; hoc tamen non esset verum, si probabiliter se exponeret periculo grauioris iniuriæ: & hoc etiam non impedit quin satisfactionem exigat, non ex motu vindictæ, sed ex affectu iustitiæ; non tenetur enim cedere iuri suo. Si duo sibi mutuò offensam intulerint, qui priùs offendit, priùs debet petere veniam quia priùs læsit & alter priùs acquisiuit ius petendi satisfactionem; quod intelligitur, cæteris paribus; qui priùs enim leuem iniuriam intulit, ex qua secuta est maior, non tenetur ad hoc.

QVÆSTIO VII.

Vtrùm debeat esse aliquis ordo in actibus Charitatis?

MVlta sunt obiecta, quæ debent ex Charitate diligi, siuè diligantur secundùm se vt Deus, Angelus & Homo; siue diligantur in ordine ad alium, vt sanitas & gratia quam volumus amico, primò obiectum primarium Charitatis est Deus, vt diximus. 2. Debemus amare nos ipsos, non quidem amore amicitiæ, qui est ad alterum, sed dilectiòne simplici. Debemus amare proximum & consequenter Angelos, quos Augustinus lib. de doctrina Christiana cap. 30. vocat proximos nostros; non verò dæmones, nec damnati sunt ex Charitate diligendi, nisi quate-

nùs sunt entia à Deo creata; non autem vt damnati, quia à Deo separati sunt, & sic non possunt amari propter Deum. 4. Debemus ex Charitate corpus nostrum diligere, quia est pars nostri, & via quia est capax beatitudinis. 5. Peccatores sunt etiam amandi, quia sunt proximi nostri, qui ad beatitudinem peruenire possunt; & sic illis optare debemus gratiam & gloriam. 6. Tenemur ex Charitate diligere inimicos, vt probabimus mox. 7. Licèt creaturæ rationis expertes non possint directè amari ex Charitate, quia non sunt proximus noster, cùm non communicent nobiscum in natura intellectuali, nec sint capaces gratiæ aut gloriæ; attamen possunt indirectè, tanquam media vtilia ad salutem proximi. Cùm ergo hæc omnia cadant sub præcepto Charitatis, & consequenter à nobis diligi debeant; quærimus, vtrùm debeat esse aliquis ordo in Charitate nostra, ita vt vnum obiectum debeamus plus amare, quàm alterum; posteà visuri in sequenti quæstione, quænam obiecta sint alijs præferenda.

CONCLVSIO PRIMA.

Debet reperiri aliquis ordo in Charitate, secundùm quem tenemur vnum obiectum Charitatis perfectiùs diligere, quàm aliud.

Probari potest ex Matth 22. *Hoc est primum & maximum mandatum: diliges Dominum Deum tuum*: debet ergo; primò diligi Deus. Dum postea verò additur; *Secundum autem simile huic; diliges proximum tuum, sicut te ipsum*; ex hoc habetur, quòd post amorem Dei, debeamus nos diligere, & posteà proximum. Ratio huius clara est, quia conferendo Deum cum creaturis, & creaturas inter se, constat Deum in æstimatione infinitè excedere creaturas, & proinde longè perfectiùs debere amari. Constat etiam vnam personam deberi præferri alteri, cæteris paribus, v. g. Parentes extraneis personis, Regem subdito, & Rempublicam priuato homini: cùm, inquam, talem ordinem recta ratio persuadeat, hoc etiam dictat Charitas, quæ naturam non destruit, sed potiùs perficit.

CON-

CONCLVSIO SECVNDA.

ILle ordo Charitatis, quo præferendus est Deus creaturis, & vna creatura alteri, est ex præcepto; & ipse ordo manebit aliqualiter in cælo.

Primum patet ex Scriptura, nam quando Matth. 22. habetur, *Diliges Dominum Deum tuum, & proximum sicut te ipsum*; præcipitur; quòd primò ametur Deus, deinde nos ipsi, denique proximus. Cùm etiam 1. Ioan. 3. habetur? *Nos debemus pro fratribus animas ponere*; præcipitur, vt salutem proximi præferamus vitæ propriæ. Dùm rursus dicitur; ad Gal. 6. *Operemur bonum ad omnes, maximè ad domesticos fidei*; innuitur præceptum de præferendis melioribus, quod confirmatur ex 1. ad Timoth. 5. *Qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior*.

Secundum probatur ex 1. Cor. 13. *Charitas non excidit*: ergo manet Charitas in cælo & proinde ordo Charitatis, quo quilibet beatus volet maius bonum amore complacentiæ illi qui maius reuerà possidebit. Eodem ordine magis appretiatiuè Deus diligetur quocumque alio: Posteà quilibet Beatus se magis diliget appretiatiuè, & deinde illos qui sibi sunt coniunctiores, non quidem coniunctione procedente ex naturalibus, sed ex præstantiore coniunctione cum Deo per gratiam & gloriam, quæ coniunctio præponderat omnibus aliis affectibus naturalibus; quod non impedit tamen, quin amore aliquo accidentario minùs sanctus diligatur propter antiquam vitæ huius honestam amicitiam, ex D. Cypriano Serm. de mortalitate: *Magnus illic nos expectat charorum numerus, parentum, fratrum & filiorum, ad horum conspectum venire quanta illis & nobis lætitia?*

QVÆSTIO VIII.

Quisnam sit ille ordo, qui extare debet in actibus Charitatis?

DE fide est, Deum ex Charitate supernaturali debere plus diligi, quàm nos ipsos, aut quemcumquẽ proximum: tum ratione bonitatis, quæ infinita est in Deo & per essentiam, finita verò in qualibet creatura & per participationem: tum ratione modi quo præcepit Deus vt amaretur ab hominibus, *ex toto corde, ex tota anima & ex tota mente*. Ex quo inferunt Doctores, Deum plus alijs diligi debere, primò obiectiuè, in quantùm debemus illi velle maius bonum, nempè infinitum; secundò, appretiatiuè, in quantùm debemus Deum præferre omnibus creaturis; & tertiò intensiuè, saltem secundùm Scotum in 3. Dist. 27. Sed. *De primo* dico; in quantùm actu intensiori Deum diligere debeamus quàm vllam creaturam. Contrarium tamen sentiunt omnes ferè Doctores, imò & noster Pontius alias Scotista. Quæst. 3. de natura Charitatis Concl. 2. Turma, inquam, Doctorum tenet, quòd vt ametur Deus super omnia & ex toto corde, sufficiat, si sincero corde omnibus præferatur, & addunt non esse verisimile quòd Deus præcipiat, vt homo amet Deum super omnia intensiuè, cùm multi probi homines videantur, qui centies mortem præferrent peccato; attamen aliquid intensiùs amant quàm Deum, v. g. filios.

CONCLVSIO PRIMA.

NEdum ex charitate supernaturali Deum plus debemus diligere, quàm cætera omnia, de quo omnes conueniunt; sed etiam secundùm inclinationem naturæ Deum præferre debemus nobismetipsis, & proinde omnibus. Hæc conclusio est D. Thomæ, Scoti in 3. Dist. 27. q. vn. & aliorum, contra D. Bonan. Albertum. Magn. & Gabrielem, putantes vnumquemque magni se diligere, quàm Deum secundum inclinationem naturæ.

Probatur hæc conclusio; Primo quia, si homo ex na-

natura propenderet ad diligendum plus seipsum, quàm Deum Charitas quæ inclinat ad præferendum Deum sibi, repugnaret naturæ, quod falsum est; nam Charitas est instituta, vt perficiat hominem, vt est naturæ intellectualis; ergo non vt destruat suam inclinationem intellectualem, qua inclinaretur ad se præferendum Deo. Secundò, quia lex naturalis præcipit vt amemus Rempublicam plusquam nos ipsos; ita vt moriamur, sit opus fit, pro illa conseruanda: ergo à fortiori debemus amare Deum plusquam nos, etiam ex præscripto solo naturæ, cùm ab illo plus pendeamus, quàm à Repub. Tertiò, quia omnis pars magis amat totum à quo dependet, quàm seipsam, vt patet de manu quæ se exponit periculo, vt totum conseruet: ergo debet creatura sibi præferre Deum cuius est pars & in quo conseruatur. Quod si filius se plus diligat, quàm patrem cuius est pars; hoc est, quia pater non est totum in quo contineatur filius, & à quo dependeat in conseruari.

Obijcies. Si ex inclinatione naturæ Deus est super omnia diligendus; ergo viribus naturæ, & sine gratia potest super omnia amari: quod tamen falsum est. Resp. si attenderetur pura voluntas hominis, & solum hoc præceptum de diligendo Deo super omnia, verum esset antecedens: si attendantur verò difficultates extrinsecæ quæ reperiuntur in obseruatione huius præcepti, vt potè passiones & concupiscentiæ, hoc præceptum non potest obseruari naturaliter. Si bonum proprium sit præferendum bono alieno, hoc verum est per respectum ad alia bona particularia, non verò ad bonum vniuersale, quale est Deus.

CONCLVSIO SECVNDA.

QVoad bona spiritualia quæ necessaria sunt ad salutem, tenetur homo magis se diligere, quàm proximum; non verò quantùm ad illa quæ non sunt ad salutem necessaria. Ratione primi quilibet tenetur sibi magis optare Fidem, Spem, Charitatem, gratiam, & perseuerantiam, quam alteri: Et ratione secundi, non tenetur sibi optare donum virginitatis, Statum Ecclesiasticum; nec gratias gratis datas, quæ dantur in vtilitatem proximi. Primum habetur ex

16. *Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur?* Et ex Matth. 22. *Diliges proximum sicut te ipsum*; vbi dilectio sui est regula dilectionis proximi, & regula est prior regulato. Si 1. Cor. 13. habeatur, *Charitas non quærit quæ sua sunt*; nocendo proximo, conc. quoad legitima, nego. Si Paulus Rom. 9. dicat; *Optabam esse anathema pro fratribus meis*; hoc est in foro externo, quantum ad commercium humanum: non in foro conscientiæ & ex peccato. Si Moyses Exod. 32. dicebat; *Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro viuentium*; loquitur de libro vitæ præsentis ex Hieron. vel de priuatione beatitudinis ad tempus ex Aug. vel loquebatur per exaggerationem, confidens quòd Deus illis parceret.

Ex hac assertione multa concludit de Valentia; Primò quòd non liceat vllum peccatum committere propter salutem alterius nec etiam pro salute Communitatis, ex Augustino in Psal. 5. Secundò, quòd non liceat velle carere Gratia aut Charitate, vel in perpetuum, vel ad tempus, propter salutem alterius, nec etiam Communitatis. Tertiò, quòd non liceat velle carere beatitudine in perpetuum propter eandem rationem, esto dicat licitum esse velle carere illa ad tempus. Fundamentum illius petitur ex Matt. 18. *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur; anima veró sua detrimentum patiatur?* Quibus verbis dicit, Christum satis indicare, peruersum esse anteponere saluti propriæ & proinde gratiæ quæ ad illam conducit, salutem aliorum. Et certè, si ideo tenetur homo ex Charitate optare salutem proximi, quia sibi coniunctus est à fortiori suam debet præferre, cùm sit sibi magis coniunctus, quàm toti Communitati.

Si comparatio fiat inter bona corporalia sua & bona spiritualia alterius, tenetur quilibet præferre bona spiritualia proximi suis bonis temporalibus; sicque in casu necessitatis exponere vitam suam pro salute aliorum, in hoc sequendo exemplum Christi, qui sic mortuus est, & iussit fieri similiter, Ioan. 15. *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos.* Vnde Augustinus lib. de mendacio cap. 6. ait; *Temporalem vitam suam pro æterna vita proximi non dubitabit Christianus amittere.* Ratio sumitur ex hoc quòd simus omnes membra eius corporis, cuius Christus

ſtus eſt caput; & quòd ratio dictet, vnum membrum debere de facili expendere id quod ſibi minùs vtile eſt, vt acquirat alteri id quod eſt illi vtiliſſimum.

Quòd ad bona temporalia quæ aliquis debet ſibi optare & communitati cuius eſt pars; ſi ſint eiuſdem rationis, debet quis magis diligere communitatem, quàm ſeipſum: Vnde quilibet ciuis pro ſalute Reipublicæ vitam exponere debet temporalem, quia bonum commune eſt præſtantius bono priuato. Nec idem dicendum eſt de bono ſpirituali Communitatis & hominis priuati; quia priuatus homo pendet quidem à Communitate cuius eſt pars, quantùm ad bona temporalia, non verò quantùm ad bona ſpiritualia; ſed tantùm pendet à Deo tanquam à cauſa principali, & à Chriſto vt à cauſa minùs principali, & ſic licèt debeat anteponere bonum temporale Communitatis bono ſuo priuato temporali, cæteris paribus, tamen non debet præferre ſalutem communitatis ſuæ ſaluti propriæ, cùm ſalus non dependeat ab illa principaliter, ſed tantùm inſtrumentaliter à Sacerdotibus qui ſunt in illa. Cùm verò Chriſtus etiam vt homo ſit cauſa principalis, à qua pendet noſtra ſalus, tùm in fieri, tùm in conſeruari, tenetur quilibet magis diligere Chriſtum, quàm ſeipſum & præferre illius ſalutem noſtræ.

Si bona temporalia vnius priuati hominis comparentur cum bonis temporalibus alterius, tunc cæteris paribus, tenetur quis magis ſe diligere quàm proximum, & præferre ſua bona temporalia bonis temporalibus proximi, ob maiorem ſcilicet coniunctionem quam habet ſecum. Ex hoc ſequitur, quòd ex Charitate non debeamus exponere noſtram vitam temporalem pro vita temporali alterius, ex D. Aug. cap. 6. lib. de Mendacio, dicente: *Si quis exponat vitam corporalem propriam pro vita corporali alterius, iam non diligit proximum ſicut ſeipſum, ſed pluſquam ſeipſum, quod doctrinæ regulam excedit.* Licèt autem hoc non debeat fieri ex amore vitæ alterius, quæ eſt ſimile bonum vitæ propriæ, poteſt tamen fieri ob amorem virtutis, nempè generoſitatis & fortitudinis, quæ eſt bonum ſuperioris ordinis: Vnde Ariſtoteles Ethic. cap. 8. dicit: *Qui pro aliјs mortem obire conſueuerunt, eligunt quoddam magnum honeſtum ſibi ipſis.*

In hoc conciliatur opinio Doctorum, quorum alij dicunt, non esse vitam aliorum anteponendam propriæ, & alij sustinent, licitum esse mori pro proximo. Adde quòd, si hoc vltimum non debeat fieri ex Charitate, fieri tamen potest ex amicitia, quam laudat in hac actione D. Ambrosius libr. 3. Offic. cap. 12. & Augustinus libr. de Amicitia cap. 10.

QVÆSTIO IX.

Quo ordine debeamus diligere proximos nostros.

EX antecedentibus liquet, talem esse ordinem in actibus Charitatis per comparationem Dei ad omnem creaturam, & per comparationem nostri ad proximum. Primò debemus diligere Deum super omnia. Secundò debemus præferre nostra spiritualia bonis spiritualibus aliorum, etiam totius mundi. Tertiò debemus anteponere bona spiritualia proximi bonis corporalibus nostris. Quartò, præferri debet bonum corporale Communitatis bono priuato. Quintò denique, præponere debemus priuatum bonum proprium priuato bono alterius, cæteris saltem paribus. Quia autem dilectio nostra tendere potest solùm ad proximos, hic quærimus, quo ordine illi sunt diligendi.

CONCLVSIO.

CVm proximi nostri sint à nobis diligendi, quia nobis coniuncti sunt, & cùm diuersimodè coniungamur cum illis; ideò in dilectione nostra alij alijs sunt præferendi; non tantùm quoad effectum externum, seu quantùm ad signa & effectus amicitiæ; sed etiam quoad effectum internum, contra Dominicum Bannem, qui voluit affectum internum Charitatis debere esse parem, effectum verè dissimilem. Sed hoc falsum est: sicut enim odium internum vnius proximi est grauius peccatum, vtpotè patris, quam odium alterius, ita debemus magis amare amore interno parentes, quam extraneos. Ex hac conclusione

Dico primò, Qui sunt meliores, sunt magis obiectiuè,

ctiuè, æstimatiuè diligendi; quia bonum quod possident, debet magis æstimari, quàm bonum aliorum quod est minus, & ille amor est complacentiæ, quo fauemus bono possesso proximi; qui quidem amor non impedit, quominùs amore desiderij possimus optare proximo maius bonum. Ratio assertionis petitur ex hoc, quòd vbi est maior bonitas, ibi est obiectum magis æstimatiuè diligendum. Vnde Deus magis amat meliores.

Dico secundò, Amore intensiuo & appretiatiuo magis diligendi sunt qui nobis sunt propinquiores; quia amor intensiuus sumitur à persona, sicut æstimatiuus sumitur à dignitate obiecti: vnde quo magis nobis coniuncta est persona, eo intensiuè magis diligitur. Et ratio cur plus diligamus intensiuè res sensibiles, quàm spirituales est, quia obiecta sensibilia maiorem habent affinitatem cum sensibus nostris, & proindè cum intellectu & voluntate, cùm anima pendeat in operari à sensibus in hac vita.

Dico tertiò in genere quòd, cæteris paribus, primò diligendus sit Pater, cùm ab eo acceperimus quicquid habemus. 2. Mater, à qua etiam ducimus originem. 3. Vxor, quæ vna caro reputatur cum Sponso 4. Filij, qui sunt coniunctiores, vtporè de substantia parentum. 5. Consanguinei cum suo ordine, ita vt præferantur extraneis & diligantur primò qui sunt coniunctiores. 6. Amici sunt magis diligendi inimicis. Dixi, cæteris paribus; nam si v.g. Mater esset filio beneficientior patre in spiritualibus vel temporalibus, posset plus diligi. Si etiam pater compararetur ad Rempublicam, vel ad personam absolutè necessariam ad illam, pro qua & ipse Pater mori teneretur, postponendus esset pater.

Dico quartò, In extrema necessitate priùs subueniendum est Patri aut Matri, quàm Filijs; qui sicut Pater dedit Filijs esse, sic Filij debent reddere illud Parentibus, dum sunt suam existentiam amissuri. Extra casum tamen extremæ necessitatis, potiùs debent curare de filijs, quàm de parentibus ex 2. Corinth. 12. *Non debent filij thesaurizare parentibus, sed filijs*; Quia amor est instar ponderis. *amor meus pondus meum*, ex Augustin. 13. Confess. cap. 9. Pondus verò suaptè natura descendit, quod est causa, cur videamus communiter Parentes maiori affectu complecti Filios

quàm Patrem aut Matrem: quod non impedit, quin pietas & charitas magis tendat in parentes in extrema necessitate, & semper, quantùm ad honorem & reuerentiam. Notant tamen Doctores inuersionem huius ordinis non esse peccatum mortale, modò absint contemptus & odium.

Dico quintò, patrem esse magis diligendum matre, ex Hieron. in cap. 44. Ezech. quia vir est caput mulieris, & pater nobilius concurrit ad generationem. Quantùm ad coniugem; debet æstimatiuè plus diligere parentes altero coniuge; quia est maior dignitas in parentibus, à quibus accepit bonum sui esse, non à Coniuge: intensiuè verò debet præferre coniugem, vnde maiori affectu adhærent sibi coniuges, quam parentibus. Ad Ephes. 5. *Vir diligit vxorem tanquam carnem suam*, & Matt. 19. *Iam non sunt duo, sed vna caro*. Simulque habitare debent, illis dimissis, iuxta illud Gen. 2. *Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ*. Porrò, quantùm ad subuentionem; in extrema necessitate, succurrere debet coniux parentibus prius quàm coniugi suo, secus extra necessitatem. Aliqui tenent coniugem esse postponendam filio; alij meliùs præferunt; quia si filius est coniunctus parenti, hoc est mediante coniuge quæ facit completum principium Filij. Deinde, 1. Reg. 5. Elcana sic consolatur Annam in sterilitate, *Numquid non ego tibi melior sum, quàm decem filij?*

Dico sextò, insignem amicum nullo modo esse præferendum patri aut matri, ex Arist. 8. Ethic. cap. vlt. *Dijs parentibusque non possunt reddi æqualia*. Per respectum verò ad consanguineos, debet præferri insignis amicus, cui eximijs beneficijs deuincimur, illis etiam qui sunt in primo gradu; non enim illis debemus, quòd simus consanguinei, amicis autem debemus, quòd eximia illa beneficia dederint, vt potè defensionem vitæ aut conseruationem honoris: Vnde Augustinus vocat amicum dimidium animæ 4. Confess. 4. & Aristoteles ait 9. Ethic. 9. *Amicus est alter ego*. Quod intellige de consanguineis, vt sunt simpliciter consanguinei, non verò vt etiam amici sunt.

CA-

CAPVT SECVNDVM.

De effectibus Charitatis.

EX Charitate multi effectus resultant, quorum alij sunt interni, alij externi. Inter primos, proximus & immediatus est amor actualis seu dilectio Dei proximi; & ex quo sequuntur Gaudium, Pax & Misericordia. Per *gaudium* intelligitur delectatio quædam interna in voluntate residens, qua ipsa voluntas delectatur, dum quiescit in Deo possesso per amorem; vnde ad Galat 5. Gaudium numeratur inter fructus Spiritus sancti, qui procedunt ex Charitate. Per *pacem*, intelligitur consensio appetitus sensitiui cum voluntate aliorum. Vnde dicitur de Iustis, Psalm. 118. *Pax multa diligentibus legem tuam*, & de peccatoribus Esai. 48. *Non est pax impij*; in se enim caro semper concupiscit aduersus spiritum, & ipsi cum alijs semper habent iurgia. Quòd si iusti aliquando inter se dissentiant, vt Paulus & Barnabas Act. 15. sicut Hieronymus & Augustinus; dicendum est diuersitatem opinionum posse consistere cum vnione voluntatum. Per *Misericordiam* denique intelligitur dolor seu tristitia de malo alieno inuoluntario, apprehenso vt proprio, cum voluntate ipsum subleuandi. Alij dicunt, hunc actum esse à Charitate, quæ cùm proximum diligat, ipsius mali miseretur: alij volunt quòd si ille dolor se extendat ad malum pœnæ, sit actus Misericordiæ, quæ distinguitur à Charitate, à qua tamen imperatur; si verò se extendat tantùm ad malum culpæ, sit actus Charitatis. porrò actus externi Charitatis solemniores, sunt Eleemosyna & Fraterna Correctio, de quibus nobis est agendum.

QVÆ.

QVÆSTIO PRIMA.

De Eleemosyna.

QVi diffusè de Eleemosyna discurrere voluerit, habebit plurima, tùm ex Patribus Græcis, Basilio in Concione super hæc verba Lucæ, *Destruam horrea mea*, Gregorio Nysseno Basilij fratre, oratione de pauperibus amandis, Gregorio Nazianzeno in Oratione de pauperum amore, & D. Chrysostomo lib. de Eleemosyna & Misericordia: tùm ex Patribus Latinis, Cypriano lib. de Opere & Eleemosyna, Ambrosio lib. 1. de Officijs cap. 30. & ex Augustino Enchiridij cap. 69. Hic autem summè necessaria tantùm tractabimus, nostræ breuitatis solitæ semper memores.

Dico primò quòd Elemosyna sit actus, quo damus alteri in miseria constituto aliquid, ad subleuandam illius necessitatem. Quod si hoc fiat ex amore Dei, est actus Charitatis; si fiat ex naturali compassione, est actus Misericordiæ naturalis. Sicut miseria proximi duplex est, nempè corporalis & spiritualis, sic duplex est eleemosyna corporalis & spiritualis. Eleemosynæ corporales continentur hoc versu, *Visito, poto, cibo, tego, colligo, condo*: & spirituales isto, *Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.* Hæc verba ex rudimentis Fidei patent. Notandum tamen est, præter has species Eleemosynæ, alias reperiri; sed istæ numerantur, tanquam præcipuæ.

Dico secundò, Eleemosynam multas conferre vtilitates, quarum aliæ sunt communes illi & omnibus virtutibus simul, aliæ verò sunt ipsi propriæ. Primæ vtilitates sunt, quòd habeat honestatem Virtutis, quòd habeat vim merendi, si fiat in gratia ob amorem Dei. & quod satisfaciat pro pœna debita peccato: Tria enim opera satisfactoria assignant Theologi loquentes de Pœnitentia, nimirùm Orationem, Ieiunium & Eleemosynam. Vtilitates propriæ eleemosynæ sunt, quòd remittat peccata, ab inferno liberet, & præseruet à peccatis, Tobiæ 4. *Eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat*, i. æterna, *& non patietur animam ire in tenebras*, i. peccati.

Dico

Dico tertiò, Eleemosynam non habere vim remittendi peccata *ex opere operato*, vt habent Baptismus & Pœnitentia: quia si hoc esset, haberetur ex Scriptura, vel ex iudicio Ecclesiæ explicantis Scripturam; Ecclesia autem tantùm determinauit de Sacramentis, quòd conferant gratiam *ex opere operato*; ergo ex natura sua Eleemosyna non delet peccatum. Non delet etiam per modum dispositionis præuiæ, qua posita, gratia conferatur, & tollantur peccata, vt faciunt Contritio & Amor Dei super omnia; quia, posita Eleemosyna, & sublatis actibus cuiuscumque virtutis, gratia conferretur, quod falsum patet ex Paulo, 1. Cor. 13. *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero; nihil mihi prodest.*

Dico ergo 4. Eleemosynam conferre suos effectus impetratiuè, & per accidens. Primò Impetratiuè, quia cùm rectè fit, impetrat à Deo quasdam gratias actuales, quibus homo efficaciter mouetur ad resurgendum à peccato, & perseuerandum in bono. Secundò per Accidens, quando nimirum Eleemosyna procedit ex actuali Dei amore, propter quem Eleemosyna erogatur. Hæc assertio, sicut præcedens, est contra illos qui tempore Augustini, dicebant, Eleemosynam promittere certam peccati remissionem & impunitatem, licèt aliunde flagitiosa esset vita, vt ipse Doctor testatur 25. de Ciuitat. Dei, cap. 22. & 27. & fundabantur illi super contextum superiùs allatum Tobiæ, & in illo Danielis 4. *Peccata tua Eleemosynis redime*: Et Luc. 11. *Date Eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Quæ omnia debent intelligi, vt diximus impetratoriè, & per accidens, non formaliter & per se.

Dico 5. Eleemosynam esse sub præcepto Diuino, Eccl. 14. *Eleemosynam pauperis ne defraudes*: Et posteà, *Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum.* Ratio assertionis petitur ex natura Charitatis, ad quam pertinet, non solùm velle bonum proximo; sed etiam illi bonum facere, ex Ioann. 5. *Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate.* Adde quòd, si Eleemosyna non esset præcepta sub peccato mortali, non diceret Christus reprobis, Matth. 25. *Discedite maledicti*, &c. *Esuriui enim*, &c. Non obligat tamen hoc præceptum, si non ha-

habeas vnde des Eleemosynam; vel si habeas & non cognoscas necessitatem pauperis; vel si habeas, & cognoscas, credis tamen alium subleuaturum esse pauperem; vel denique, si cum his omnibus, non possis subuenire pauperi in extremis degente, nisi illa erogando quæ tibi vel parentibus in pari necessitate positis necessaria sunt. Porrò, Eleemosyna est etiam de Iure Naturali, sicut & proximi dilectio iuxta illud principium, *Quod tibi vis fieri, & alteri feceris*.

Dico 6. Quemlibet teneri facere Eleemosynam proximo in extrema necessitate constituto, modò illa necessitas nota sit; non tantùm ex relatione indigentis, qui suspectus est in sua causa; nec Parochiani aut Confessarij, qui potuerunt decipi; sed ex assertione alicuius, qui talem necessitatem viderit: In dubio tamen inquirendum est de illa. An extra illam necessitatem quis teneatur Eleemosynam largiri? Vt ad hoc respondeatur, notandum est, quod bona ex quibus fieri potest Eleemosyna, vel sunt necessaria vitæ dantis, vel sunt superflua vitæ & necessaria ad eius statum, vel superflua tum vitæ, tum statui. Si bona sint necessaria vitæ, nullus tenetur illa erogare proximo, Charitas enim à seipso incipit; si tamen indigens sit persona publica, necessaria ad salutem Communitatis, & in extrema necessitate posita, tunc debet illi subueniri de bonis necessarijs propriæ vitæ.

Dico 7. Quantùm ad bona quæ sunt superflua vitæ & statui, 1. ad conseruandum decenter suum statum, aliqui tenuerunt non debere fieri Eleemosynam ex illis bonis, ex præcepto, nisi in extrema aut quasi extrema necessitate, extra quam dixerunt, illam esse tantùm de consilio. Sic Alensis, Turrecremata, Panormit. Antonin. Durandus & alij: Nos verò cum D. Thoma, Caietano, Abulensi, Lyrano & multis, dicimus, diuitem habentem superflua, neque ad vitam, neque ad decentiam status necessaria, teneri sub peccato mortali erogare de illis, pauperibus, non tantùm in vera, sed communi paupertate existentibus. Quia diuisio rerum de communi gentium vsu introducta cederet in præiudicium pauperum, si diuites habentes superflua non tenerentur de illis erogare pauperibus. Adde quòd ille non censeretur amare proximum, quem videret necessitate communi pressum, si illi non succurreret de superfluis naturæ, & statui. Et

hoc

hoc insinuat D. Thomas, 2. 2. Quæst. 32. Art. 5. dum dicit, dare Eleemosynam de superfluo esse in præcepto, & dare Eleemosynam in extrema necessitate, quæ duo distinguit.

Dico 8. aliam esse contrarietatem inter Doctores quoad bona quæ sunt superflua naturæ, & necessaria statui: Alij enim tenent de talibus bonis non esse necessariò faciendam Eleemosynam neque in graui, neque in communi necessitate, sed tantùm in extrema. Sic Bonac. Disp. 3. Quæst. 6. Puncto 6. Num. 11. vbi plures authores allegat: Valentia verò cum alijs Disp. 3. Quæst. 9. de Eleemosina Puncto 4. tenet quòd in graui necessitate proximi, licèt non extrema, debeat fieri Eleemosyna de bonis statui suo necessarijs, quando quis minori suo incommodo notabile proximi incommodum auertere potest: Charitas enim & amicitia Christiana violaretur, si amicus non auerteret graue incommodum amici, cum leui tantum suo incommodo. Per *grauem necessitatem* prædictus author intelligit illam, quam patiuntur ij, quibus immineret longa incarceratio, captiuitas, magna calamitas, vel si aliqui exciderent à sua dignitate.

Dico 9. ex præcepto Charitatis faciendam esse Eleemosynam omnibus siue sint amici aut inimici, siue fideles aut infideles; Deus enim *Solem suum oriri facit super iustos & iniustos*. Hoc est contra Vvicleffum solis iustis Eleemosynam fieri volentem, ex Eccl. 12. *Bene fac humili, & nè dederis impio*: Sed hoc intelligitur de impio, vt impius est, non vt proximus: id est nè des impio Eleemosynam, vt per illam foueatur in impietate. Licèt inimicis priuatis danda sit Eleemosyna, nisi ex hoc tibi immineat incõmodum; inimicis tamen Reipub. etiam in extremis non est eroganda, si periculum sit vt illi noceant. Non satisfacit huic præcepto, qui laboranti necessitate extrema dat aliquid, non gratis, sed ratione mutui aut contractus; quia non sufficit vt succurratur necessitati alterius quocumque modo fiat, siue Eleemosyna, siue mutuo, vt vult Adrianus; sed necesse est, vt hoc fiat per actum præceptum, nempe per Eleemosynam, cuius aliter præceptũ destrueretur: aliàs non teneretur ieiunare, qui per alias afflictiones corpus suum maceraret. Si tamen aliquis esset tantùm pauper Parisijs & diues Lug-

Lugduni, sufficeret pro tunc mutuum: Si etiam aliquis indigeat tantùm aliqua re, vsu non consumptibili, vt equo, veste, lecto, &c. mutuum sufficit; secus de re consumptibili vsu, vt potu & cibo. Idem dicendum, si indigeat tantùm pro tali tempore, & non pro alio, v. g. si quis à latronibus captus indigeret centum nummis vt liberaretur, quos tamen de facili posset recuperare. Porrò, qui non dedit Eleemosynam, non tenetur restituere, quia talis obligatio oritur tantùm ex præcepto iustitiæ: deinde, præterita necessitate ipsa cessat obligatio: Vnde nec tenetur extinguere debitum quod cum alijs contraxit pauper, dum erat necessitate pressus. Quòd ad Ecclesiasticos, habentes bona Ecclesiæ; si de illis non faciant Eleemosinam, credunt aliqui, ipsos ad restitutionem teneri, quia illam debent ex iustitia, in quantùm, licèt sint domini fructuum quos percipiunt, quo ad eam partem quæ est necessaria ad status sui honestam sustentationem; tamen sunt tantùm dispensatores, quo ad aliam partem, quæ est superflua personæ & statui: Vnde, si illam non expendant in pia opera, ad restitutionem tenentur. Sic Alensis, Paludanus, Maior, & inter alios Nauarrus, qui hoc conatur probare in Tract. de redditibus Eccle. Alijs hæc opinio rigidior videtur; vnde dicunt, Beneficiarios esse dominos bonorum suorum, & sic debere quidē superflua personę & statui expendere in pias causas sub peccato mortali, non tamen teneri ad restitutionem, si hoc non faciant. Sic cum plurimis D. Thomas.

Dico 10. Eleemosynam debere fieri ex bonis proprijs, quia est actus dominij; in extrema tamen necessitate, vbi bona propria desunt, fieri potest ex alienis, quia tunc omnia sunt communia. Qui habet bona aliena sibi deposita, potest illa dare in extrema necessitate, absque obligatione restituendi, modò non habeat propria, ob rationem allatam. Qui non habet propria, potest capere aliena, vt subueniat alteri in extrema necessitate; quia iste alienum capere posset, nec vllus istorum tenetur ad restitutionem, quia illa bona debentur pauperi. Meretrix quæ pretium meretricij accepit, potest de illo bono Eleemosynam erogare, quia acquisiuit dominium eius per voluntatem dantis. De bonis quæ acquisiuit Simonia-

nia-

niacus per Simoniam, fieri potest Eleemosyna; quia illa non sunt acquirentis, nec debent restitui illi qui ea dedit, quia dignus est, vt in pœnam criminis illis priuetur: Ergo possunt tradi pauperibus.

Dico vltimò, Eleemosynam posse fieri ab illis qui habent dominium, seu plenam administrationem bonorum temporalium, & ab eis qui consensum habent ab illis, siue expressum, siue tacitum. Ex quo sequitur, Prælatos Religiosorum, habentium administrationem bonorum quæ illis elargita sunt, posse ex eis facere Eleemosynam, licèt apud Mendicantes non habeant dominium. Hoc possunt etiam facere Religiosi inferiores cum consensu saltem tacito Superioris, secus non possunt; imò si ipso inuito, donent notabilem quantitatem bonorum Monasterij alicui externo, peccant mortaliter; & dans & recipiens tenentur ad restitutionem, quia ille iniustè dedidit, iste iniustè accepit; tenetur reddere Monasterio rem, si extet, vel id in quo factus est ditior, si non extet; ille verò tenetur admonere recipientem, vt restituat; vel, si non velit, tenetur curare specialiter vt resarciatur bonum Monasterij. Filius, Vxor, & Seruus possunt de bonis Patris, Mariti & Domini dare aliquid cum consensu eorum saltem tacito; & sine consensu, potest Vxor dare de suis bonis Paraphernalibus, non de dote, cuius administratio ad Maritum spectat; imò, si Maritus nollet dare Eleemosynam, deberet illam facere Vxor de bonis communibus sibi & sponso. Filius potest inuito Patre, elargiri de bonis Castrensibus, aut quasi Castrensibus. Per bona Castrensia, intelliguntur illa quæ Filius acquisiuit in bello, vel ex donatione Regis: per quasi Castrensia, intelliguntur ea quæ habet priuilegium bonorum Castrensium, vt quæ acquiruntur ex officio publico, v.g. Aduocati, Iudices, Medici, Professores alicuius scientiæ, ex beneficio, & ex exercitio septem artium liberalium. Serui denique, de bonis quæ sibi acquisierunt, consentiente domino, possunt tradere. Tutores & Curatores moderatas Eleemosynas possunt elargiri de bonis Pupillorum, quorum administrationem habent; hoc enim est conforme rationabili dominorum voluntati, in quorum vtilitatem vergit Eleemosyna. Ille, cuius bona sunt ipso facto addita Fisco ob crimen,

men, potest ante sententiam Iudicis, de illis elargiri, saltem quantùm exigit necessitas pauperis; quia ante illam Sententiam potest illa insumere in sui & familiæ sustentationem; cùm nondum careat dominio; ergo necessitati potest aliquid distribuere, modò hoc non fiat in fraudem Fisci. Sic Bonacina contra Becanum.

QVÆSTIO II.

De correctione Fraterna.

PEr Correctionem Fraternam, intelligitur actus externus Charitatis, quo quis subuenit necessitati spirituali proximi, nitendo ipsum reuocare a peccato ad virtutem per sermonem ad id idoneum. Differt à correctione iuridica in hoc, quòd correctio iuridica primò & per se ordinatur ad bonum communitatis, cuius scandalum reparatur pèr punitionē; Correctio verò Fraterna tendit in bonum peccantis. Correptio & Correctio pro eodem actu sumuntur, licèt in rigore Latinitatis, Corrigere sit impellere efficaciter ad bonum & reuocare à malo, ex Eccles. *Perniciosi difficile corriguntur*; Corripere autem sit tantùm eniti emendare proximum verbis, reprehendendo scilicet, vel hortando, vel increpando, vel docendo, siue emendatio actualis sequatur, siue non.

Dico primò, correctionem fraternam esse de Iure Naturali & Diuino. Primò est de Iure Naturali, sicut Eleemosyna, cuius est species natura enim postulat ex 1. Cor. 12. vt, *Si quid patitur vnum membrum, compatiantur omnia membra*. Secundò est de Iure Diuino, Leuitici 19. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, id est apertè*. Eccli. etiam 19. *Corripe amicum, nè iterum addat facere*. Denique Luc. 17. *Si peccauerit in te frater tuus, corripe illum*. Vbi, Notandum quòd particula, *in te*, duplicem sensum habeat apud Expositores, modò enim idem est, ac *contra te*, & modò idem sonat ac *te sciente*. Correctio ergo ex his censetur præcepta sub peccato mortali, modò adsint certæ quædam circumstantiæ de quibus posteà: quod est contra illos: qui apud Augustinum Lib. de Correptione & Gratia Cap. 3. nolebant corripi. Hanc necessitatem Correctionis Fraternæ perbellè

bellè insinuat Augustinus, Serm. de Verbis Domini dicens; *Si peccauerit in te frater tuus, corripe illum inter te & ipsum solum; si neglexeris, peior es; Ille iniuriam fecit, & iniuriam faciendo, graui seipsum vulnere percussit: Tu vulnus fratris tui contemnis? Tu eum vides perire, & negligis? Peior es tacendo, quam ille conuiciando.*

Dico 2. Quandoquidem Correctio Fraterna est de Iure Naturali, ad eam consequenter tenentur omnes, nedum Christiani, sed etiam infideles; qui nisi per ignorantiam inculpabilem, vel per inaduertentiam excusentur, peccant mortaliter, correctionem omittendo; quia ad præcepta Iuris naturæ tenentur infideles. Licèt omnibus incumbat corrigendi proximum necessitas, hæc tamen magis spectat ad Superiores & Prælatos, qui ex officio debent, nedum corrigere peccata, cùm illa cognoscunt, sed etiam de illis inquirere, cùm sint instituti animarum vigiles, iuxta dictum D. Gregorij Epist 52 ad Ioannem Episc. Constantinop. *Quæ potest esse Pastoris excusatio si lupus oues comedit, & Pastor nescit?* Correctio etiam specialiter debet fieri à viris Religiosis, qui profitentur se in negotio salutis opem laturos proximo. Inter alios denique, eò strictiùs tenemur ad corrigendum proximum, quo nobis est coniunctior; ordo enim correctionis sequitur ordinem Charitatis. Inferiores tenentur corrigere Superiores humili & deprecatorio sermone, licèt non habeant authoritatem super illos; quia talis correctio non est iuridica, sed fraterna. Adde quòd illa superioritas non impedit, quin sint alter alterius membra, & quin teneantur se inuicem diligere. Non solùm iusti, sed & peccatores ad corrigendum tenentur, ob rationes allatas; & quia peccatum mortale non liberat ab obseruatione mandati alterius: Ob hoc optimè dicitur à Scoto, quòd non teneatur præcisè peccator ad pœnitentiam sui criminis, vt corrigat alienum. Quòd si Christus dicat, Matth. 7 *Hypocrita! ejice primùm trabem de oculo tuo; & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui*; per hoc arcetur illorum modus corrigendi, qui non reprehendebant alios sincerè & ob bonum finem, sed per hypocrisim & superbiam, vt sanctiores alij apparerent.

Dico 3. sequentes circumstantias requiri, vt quis tenea-

teneatur ad correctionem fraternam. Primò, debet ſcire certò, vel ſaltem probabiliter peccatum; nec tenetur priuata perſona ſed bene Prælatus, inquirere de peccato proximi. Secundò, correctio non eſt neceſſaria quando ſcitur quòd peccator reſipuerit. Tertiò, debet eſſe ſpes emendationis; qui enim certò, aut probabiliter ſcit ſe nihil effecturum eſſe per correctionem, ab illa diſpenſatur; & multò magis ſi ſciat per correctionem delinquentem fieri deteriorem. Quartò, cùm quis nouit peccatorem ſe eſſe emendaturum ſponte ſua, vel per correctionem alterius, quam probabiliter ſcit eſſe futuram, tunc à correctione liberatur; ſicut nec ille tenetur ad Eleemoſynam faciendam pauperi, quem præuidet eſſe ſubleuandum ab alio; quia tunc non indiget iſte tua Eleemoſyna, nec ille tua correctione. Quintò, non tenetur quis corrigere pro tali, aut tali tempore, ſi præuideatur, quòd in alio efficacior erit correctio. Sextò peccatum debet eſſe mortale, vel veniale aliquod; ex quo ſequatur ſcandalum, vel occaſio proxima peccandi mortaliter. Quoad peccatum ergo veniale ſimplex, nemo tenetur ad illius correctionem ſub peccati mortalis pœna; quia præceptum Chriſti de corrigendo proximo intelligitur per reſpectum ad peccatum mortale; dicit enim Chriſtus, Matth. 18. *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum*, nimirùm qui perierat per peccatum mortale, & addit, *Si te non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus*; quod non fieret, niſi propter peccatum mortale. An autem teneamur ſaltem ſub peccato veniali corrigere proximum peccantem venialiter; negat Bannes; quia fieri nequit vt abſtineatur à peccato veniali. Sed meliùs affirmant Nauarrus & Valentia; quia ſicut debes amouere à proximo leue damnum temporale, & hoc ex Charitate; à fortiori leue damnum ſpirituale amouere debes. Deinde, quiſque deberet reſpectu ſui velle ſe immunem facere à peccato veniali, & hoc ſub pœna peccati venialis: ergo idem velle debet reſpectu proximi. Nec ratio allata vrget; nam licèt ſit in nobis quædam neceſſitas cadendi in peccata venialia; tenemur tamen hoc vel illud determinatè vitare; & ſic debemus facere, vt per correctionem fraternam proximus noſter illud & illud peccatum veniale deuitet.

Dico

Dico quartò, modum quo communiter debeat fieri correctio, traditum fuisse à Christo, Matth. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum; si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus*. Per hæc verba Christus non tulit distinctum præceptum à præcepto naturali de corrigendo proximo, nec distinctum modum corrigendi; quia sic correctionem fieri docet natura, & doceret vir prudens, si tale præceptum non extaret, vt emendaretur proximus & conseruaretur proximi fama; sed præceptum naturæ tantùm explicauit Christus. Fatentur enim Theologi, Christum Dominum nihil addidisse ad præcepta naturæ, nisi explicationem, sed tantùm præceptis ipsius naturæ subiunxisse præcepta de Fide & Sacramentis. Dixi in assertione, hunc corrigendi modum esse obseruandum communiter; possunt enim reperiri casus in quibus prætermitti potest ille ordo; v. g. si peccatum sit publicum, publica potest fieri correctio: Si peccatum cedat in damnum communitatis & periculum sit in mora, nec speretur statim emendatio ex correctione secreta: Quando peccatum occultum cedit in maius detrimentum alicuius, quàm sit fama delinquentis, vt potè si machinetur mortem eius, nec sit spes quòd desistat, nisi admonendo Superiorem: Quando peccatum est ita contagiosum, vt se citiùs dissеminet, nisi illicò potestas Superioris interueniat. Sunt & alij casus in quibus prudentia dictat prætermitti debere admonitionem priuatam, vt si probabiliter sciatur, ipsam non esse profuturam.

Dico quintò. Quando aliquis tantùm dubitat, an correctio sit profutura, debet facere correctionem, sicut Medicus debet adhibere medicamentum, de cuius vtilitate dubitat. Si autem dubitet, nedum an profutura sit correctio, sed etiam an obfutura, præuidendo quòd sic correctus ad maximam iracundiam prouocabitur, & aliquando ad blasphemiam, pro tunc omittenda est; sicut Medicus non debet porrigere pharma cum quod dubitat obfuturam. Si quæratur, an quis debeat corripere proximum,

etiam

teneatur ad correctionem fraternam. Primò, debet scire certò, vel saltem probabiliter peccatum; nec tenetur priuata persona sed bene Prælatus, inquirere de peccato proximi. Secundò, correctio non est necessaria quando scitur quòd peccator resipuerit. Tertiò, debet esse spes emendationis; qui enim certò, aut probabiliter scit se nihil effecturum esse per correctionem, ab illa dispensatur; & multò magis si sciat per correctionem delinquentem fieri deteriorem. Quartò, cùm quis nouit peccatorem se esse emendaturum sponte sua, vel per correctionem alterius, quam probabiliter scit esse futuram, tunc à correctione liberatur; sicut nec ille tenetur ad Eleemosynam faciendam pauperi, quem præuidet esse subleuandum ab alio; quia tunc non indiget iste tua Eleemosyna, nec ille tua correctione. Quintò, non tenetur quis corrigere pro tali, aut tali tempore, si præuideatur, quòd in alio efficacior erit correctio. Sextò peccatum debet esse mortale, vel veniale aliquod; ex quo sequatur scandalum, vel occasio proxima peccandi mortaliter. Quoad peccatum ergo veniale simplex, nemo tenetur ad illius correctionem sub peccati mortalis pœna; quia præceptum Christi de corrigendo proximo intelligitur per respectum ad peccatum mortale; dicit enim Christus, Matth. 18. *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum*, nimirùm qui perierat per peccatum mortale, & addit, *Si te non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus*; quod non fieret, nisi propter peccatum mortale. An autem teneamur saltem sub peccato veniali corrigere proximum peccantem venialiter; negat Bannes; quia fieri nequit vt abstineatur à peccato veniali. Sed meliùs affirmant Nauarrus & Valentia; quia sicut debes amouere à proximo leue damnum temporale, & hoc ex Charitate; à fortiori leue damnum spirituale amouere debes. Deinde, quisque deberet respectu sui velle se immunem facere à peccato veniali, & hoc sub pœna peccati venialis: ergo idem velle debet respectu proximi. Nec ratio allata vrget; nam licèt sit in nobis quædam necessitas cadendi in peccata venialia; tenemur tamen hoc vel illud determinatè vitare; & sic debemus facere, vt per correctionem fraternam proximus noster illud & illud peccatum veniale deuitet.

Dico

Dico quartò, modum quo communiter debeat fieri correctio, traditum fuisse à Christo, Matth. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum; si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.* Per hæc verba Christus non tulit distinctum præceptum à præcepto naturali de corrigendo proximo, nec distinctum modum corrigendi; quia sic correctionem fieri docet natura, & doceret vir prudens, si tale præceptum non extaret, vt emendaretur proximus & conseruaretur proximi fama; sed præceptum naturæ tantùm explicauit Christus. Fatentur enim Theologi, Christum Dominum nihil addidisse ad pręcepta naturæ, nisi explicationem, sed tantùm præceptis ipsius naturæ subiunxisse præcepta de Fide & Sacramentis. Dixi in assertione, hunc corrigendi modum esse obseruandum communiter; possunt enim reperiri casus in quibus prætermitti potest ille ordo; v. g. si peccatum sit publicum, publica potest fieri correctio: Si peccatum cedat in damnum communitatis & periculum sit in mora, nec speretur statim emendatio ex correctione secreta: Quando peccatum occultum cedit in maius detrimentum alicuius, quàm sit fama delinquentis, vt potè si machinetur mortem eius, nec sit spes quòd desistat, nisi admonendo Superiorem: Quando peccatum est ita contagiosum, vt se citiùs dissеminet, nisi illicò potestas Superioris interueniat. Sunt & alij casus in quibus prudentia dictat prætermitti debere admonitionem priuatam, vt si probabiliter sciatur, ipsam non esse profuturam.

Dico quintò. Quando aliquis tantùm dubitat, an correctio sit profutura, debet facere correctionem, sicut Medicus debet adhibere medicamentum, de cuius vtilitate dubitat. Si autem dubitet, nedum an profutura sit correctio, sed etiam an obfutura, prævidendo quòd sic correctus ad maximam iracundiam prouocabitur, & aliquando ad blasphemiam, pro tunc omittenda est; sicut Medicus non debet porrigere pharma cum quod dubitat obfuturam. Si quæratur, an quis debeat corripere proximum, etiam

etiam quando imminet periculum vitæ: Alij negant, ad se trahentes Augustinum lib. I. de Ciuit. Dei c. 9. dicentem, quosdam iustos amore propriæ vitæ omittere interdum correptionem: Alij affirmant; quia ex ordine Charitatis debet præferri vtilitas spiritualis proximi vitæ corporali propriæ. Nos meliùs, ni fallor, distinguimus, asserentes in extrema necessitate, vbi euidenter salus proximi periclitatur, Correctionem Fraternam debere fieri, si illa præuideatur absolutè necessaria: extra tamen illam necessitatem, potest non fieri cum dispendio vitæ; quia licèt aliquis sit actu in peccato mortali, alia via quàm per Correctionem Fraternam potest emendari, nimirum per inspirationes Diuinas.

CAPVT TERTIVM.

De Vitijs oppositis Charitati.

MVlta sunt Vitia quæ directè vel indirectè opponuntur Charitati, nempe Odium Dei aut proximi, Acedia, Inuidia, Discordia, Contentio, Rixa, Seditio, Scandalum, Schisma, & Bellum. De tribus vltimis diffusiùs loquemur; de primis pauca tantùm, cùm sint exigui momenti. Odium duplex est, Dei & proximi; & vtrumque opponitur directè Charitati, quam debemus habere erga vtrumque. In odio Dei, paruitas materiæ non excusat à peccato mortali; quia quilibet talis actus pugnat cum bonitate diuina, quæ infinita est: in odio verò proximi excusat paruitas à tali peccato.

Acedia est quædam tristitia voluntatis afferens negligentiam in operibus dilectionis, & opponitur Charitati; quia sicut proprium Charitatis est afferre gaudium in exercitio actionum quę concernunt amorem Dei & proximi; sic proprium Acediæ est iustitiam afferre in his actibus, Acedia est peccatum mortale ex suo genere, posita grauitate materiæ & plena deliberatione; nam 2. Cor. 7. Paulus dicit; *Tristitia sæculi mortem operatur*. Si tamen quis tristaretur de aliquo bono spirituali, non secundum se & absolutè, sed propter circumstantiam aliquam, siue loci, aut temporis, à mortali excusaretur; vt pote si tristetur quod ieiunandum sit tali tempore. Remedium

dium contra hoc vitium capitale vtilissimum, est quòd sine mora aggrediamur faciendum opus quod instat. Porrò Acedia habet pro obiecto bonum, non in se, sed quatenus molestum est.

Inuidia est inordinata tristitia, qua quis dolet de bono proximi, quatenus videtur diminuere propriã excellentiam inuidentis. Dicitur primò, *inordinata tristitia de bono proximi*; quia si occasione boni proximi aliquis tristetur, non quòd proximus habeat tale bonum, sed quòd careat tanto bono, sibi tale bonum cupiens, sine præiudicio alterius, non est Inuidia, nec pauperes in hoc sunt inuidi; quia non est tristitia inordinata. Sicut nec quando videns proximum virtute præditum, quis tristatur, quòd talem virtutem non habeat; imò tunc est sancta æmulatio. Qui etiam tristatur quòd proximus habeat aliquod bonum temporale, cuius est indignus, non propriè habet inuidiam. Dicitur 2. *Quatenùs videtur diminuere propriam excellentiam*; quia si quis tristetur de bono proximi, quatenùs eius persona displicet, non est inuidia, sed odium proximi; Inuidia autem quis tristatur de bono proximi, quatenus videtur diminuere propriam excellentiam; vt dum quis dolet de virtute aut doctrina alicuius, quia aliena virtus videtur diminuere de sua propria. Porrò, inuidia, quæ ex se est peccatum mortale, eo modo quo diximus de Acedia, opponitur Charitati; quia sicut Charitas affert gaudium de bono proximi, inuidia affert tristitiam.

Discordia est dissentio voluntatis vnius à voluntate alterius cum quo tenetur consentire; v. g. si Petrus velit assequi bonum; tu verò non cupias, vt ipse assequatur: & hoc vitium opponitur paci, quæ est effectus Charitatis. Contentio est altercatio quædam verborũ cum proximo ad impugnandam veritatem quam ipse sustinet; quod etiam opponitur paci. Rixa est priuatum quoddam bellum inter personas ex odio resultans; odium enim suscitat rixas. Prou. 10. Dicitur rixa à ringendo; quia sicut canes ex ira sibi inuicem excandescentes dicuntur ringi, sic & homines. Hæc omnia esse peccatum mortale ex suo genere, patet ex D. Paulo ad Galat. 5. *Contentiones, iræ, rixæ, dissentiones, & his similia, regnum Dei non possidebunt*. Seditio denique est quædam dissentio inter

ciues, dicta ab his duobus vocabulis, *Seorsim*, *& itio*; quia aliqui ciues in dissentione dicuntur seorsim ire: Hoc vitium, quod opponitur paci politicæ, est ex suo genere peccatum mortale ex parte commouentis seditionem, sicut rixa ex parte rixantis, non verò ex parte illius qui inuaditur. Superest vt loquamur diffusius de Schismate, Scandalo & Bello.

QVÆSTIO PRIMA.

De Schismate.

NOmen Schismatis venit à nomine Græco σχίσμα quod scissionem significat; ita quòd Schisma, vt hic sumitur, nihil aliud sit, quam quædam separatio ab Ecclesia, quæ est vna; & non habet nisi vnum caput, à quo omnia membra dependent in actionibus spiritualibus quæ ab ipso corpore mystico depēdent, puta in doctrina Fidei, in Cultu, in Legibus, &c. Vnde qui ab Ecclesia aut ipsius Capite se separat, dicitur Schismaticus à Schismate.

Dico primò: Schisma est voluntaria discessio; qua quis se subtrahit ab vnione Ecclesiæ. In Ecclesia est duplex vnio. Vna est vnio membrorum Ecclesiæ seu Fidelium inter se, quatenus scilicet conueniunt in Fide, in Cultu, & alijs actionibus: alia est vnio membrorum Ecclesiæ cum suo Capite, i. cum Pontifice, cui obedire tenenrur Fideles, & à quo si separentur, vt est caput Ecclesiæ vniuersalis, dicuntur Schismatici. Ex hac duplici vnione facilè conciliantur authores, quorum aliqui dicunt Papam posse esse Schismaticum, alij negant, dicendo scilicet quod si Schisma sumatur pro diuisione membrorum Ecclesiæ inter se, pro tunc Papa potest esse Schismaticus (saltem in opinione eorum qui dicunt Papam posse fieri hæreticum) quia Papa est taliter caput Ecclesiæ, vt sit etiam membrum; & proinde, in illorum opinione, posset se separare à communi fidelium cœtu, sicque fieri Schismaticus: Si sumatur verò Schisma pro separatione à Capite Ecclesiæ, non potest fieri Schismaticus, quia non potest se separare à seipso.

Dico

Dico ſecundò, quia Schiſmaticus communiter ſe ſeparat à Summo Pontifice, vt eſt caput vniuerſalis Eccleſiæ; ideo nec Religioſus ſe ſubtrahens ab obedientia Superioris, nec ſubditus negans Principem, nec populus Epiſcopo obedire non volens, ſunt propriè Schiſmatici. Sicut nec qui ſeparantur per peccatum mortale à Charitate Eccleſiæ, quia non eſt propria ſeparatio; cùm maneant ſemper in fide & in voluntate obediendi Summo Pontifici; nec qui ſeparantur ab Eccleſia per excommunicationem, quia illa ſeparatio non eſt voluntaria. Qui ob iniuriam à Summo Pontifice paſſam, ipſius præceptis obedire negat, non eſt Schiſmaticus; quia illa rebellio non fit Summo Pontifici, vt Pontifex eſt, ſed oritur ex vindicta in perſonam Pontificis, quem ſemper agnoſcit Paſtorem vniuerſalis Eccleſiæ. Non eſt etiam Schiſmaticus, qui præceptum Pontificis exequi recuſat, in quantùm eſt nimis difficile; modò nil faciat quo oſtendat indirectè, ſe velle ſubtrahere ab obedientia Pontificis; quia obedientiam non negat Pontifici, vt Pontifex eſt, inquiunt D. Thomas, Caietanus, & alij. Iſte non eſt Schiſmaticus qui ſe abducit ab obedientia Pontificis, quem probabiliter tenet non eſſe canonicè electum; benè autem illi qui ſe vel alios à Summo Pontifice auocarent, aut non vellent communicare cum ouibus Summi Pontificis, aut Synodos generales contra ipſius voluntatem celebrare intenderent.

Dico tertiò quòd Schiſma differat ab Hæreſi; primò, quia Hæreſis opponitur Fidei, & Schiſma opponitur Charitati: nam per Charitatem debemus velle proximo bonum; ſed vnio inter omnia membra Eccleſiæ eſt quoddam bonum commune omnibus Fidelibus: ergo Schiſma quod tollit talem vnionem, deſtruit illud bonum, ſicque Schisma opponitur Charitati. Secundò, quia Hæreſis latiùs patet Schiſmate, in quantùm omnis hæreticus eſt Schiſmaticus, non è contra; ſi enim v. g. Græci renuerent tantùm obedire Pontifici Romano, vt adhærerent ſuo Patriarchæ, & omnia crederent quæ credunt Romani, eſſent quidem Schiſmatici, non verò Hæretici. Licèt Schiſma differat ab Hæreſi, & ſit peccatum minus graue, attamen eſt peccatum ex ſuo genere mortale; quod poteſt quidem fieri ve-

 niale

niale ob indeliberationem actus & ob inaduertentiam; non verò ob paruitatem materiæ, sicut nec Infidelitas, aut hæresis, aut periurium, aut blasphemia: quia Schisma est formaliter separatio ab Ecclesia, quæ separatio lædit bonum commune Ecclesiæ, de quo loquitur Dauid. Psal. 132. *Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum.* Vnde Chrysostomus, Hom. 11. in Epistol. ad Ephes. ait; *Nihil ita Deum irritat, sicut Ecclesia diuisio; & si innumera bona operati fuerimus, non minores tamen pœnas dabimus, quàm qui corpus eius prasciderunt.*

Dico quartò quòd sint pœnæ canonicæ quibus subiacent Schismatici: Licèt enim non amittant potestatem spiritualem procedentem à caractere, qui indelebilis est, & confertur in Baptismo, Confirm. & Ord. amittunt tamen potestatem iurisdictionis, quæ datur & tollitur ab Ecclesia, & sic non possunt Absoluere, Excommunicare, Indulgentias concedere, nec conferre beneficia; quia cum se separauerint ab Ecclesia, non est iustum quòd potestate ipsius gaudeant. Secundò, Schismatici ipso facto incurrunt Excommunicationem Cœnæ Domini, non tamen fautores aut defensores Schismaticorum; quia de illis mentionē nō facit Bulla, sicut de fautoribus hæreticorum, & odia sunt restringenda. Tertiò Schismatici contrahunt inhabilitatem ad beneficia impetranda, etiamsi resipuerint, modò non aduenerit dispensatio Summi Pontificis in Schismate manifesto, aut Episcopi in occulto, ex cap. *Qua diligentia*, de Electione. Quantùm ad beneficia possessa; illis non priuatur, qui cum Schismate non habet Hæresim coniunctam. Quòd si simul sit Schismaticus & Hæreticus, propter Hæresim priuatur beneficio possesso, modò interueniat sententia Iudicis; delinquens enim non tenetur soluere pœnam, nisi post sententiam declaratoriam delicti, aut nisi appareat talem esse Legislatoris intentionem, dicendo v. g. *Beneficium vacet in conscientia*; & non sufficiunt ista verba, *Sit priuatus ipso iure, facto, eo ipso*, &c. Hoc probat vsus, qui est legum interpres; & Doctorum turma hoc asserentium, etiamsi crimen ita notorium sit, vt possit celari. Bonac. de legibus Disput. 1. quæst. 1. p. 7. §. 2. Proposit. 1. numer. 8. Qui Ordines suscipit à Schismatico, suspensionem ab vsu Ordinum incurrit,

, cap. 1. de Schismat. vbi dicuntur Ordines irritati, id est vsum. Qui beneficium vel dignitatem à Schismatico recipit, priuari debet illis, cap. de Schismaticis.

Dico quintò, controuersiam esse inter Doctores, an Schismaticus careat iurisdictione, antequam nominatim fuerit denuntiatus. Alij tenent Schismaticum priuari potestate iurisdictionis eo ipso quod in Schisma incidit, siue occultum, siue manifestum, licèt non sit denuntiatus; quia cùm sit actu extra Ecclesiam, non debet gaudere ipsius potestate: Vnde inquiunt per sententiam Ecclesiæ Schismaticos aut Hæreticos non deponi, sed declarari iam depositos à Deo; sic Turrecremata, Siluester, Paludanus. Alij tenent, non amitti potestatem iurisdictionis, si Hæretici aut Schismatici sint tantùm occulti; amitti verò si sint manifesti & notorij per sententiam Ecclesiæ aut per apertam Ecclesiæ impugnationem; sic Valentia. Alij denique cum Bonacina, Caietano, Scoto, & alij, quorum opinionem probabiliorem iudico, sentiunt, nec Hæreticum nec Schismaticum occultum vel manifestum priuari potestate iurisdictionis, sed illam potestatem amitti per sententiam Ecclesiæ; quia ex Conc. Constantiensi, nullus est vitandus ex vi prohibitionis Ecclesiæ, nisi sit notorius clerici percussor, aut nisi sit nominatim denuntiatus.

QVÆSTIO II.

De Scandalo.

Scandalum sumitur in se pro offendiculo quod in via obijcitur, vel pro læsione facta ab illo: Vt verò ad nostrum propositum spectat, *Est dictum vel factum minùs rectum dans proximo occasionem ruinæ.* Dicitur, *Factum vel dictum*; quia in interiori cogitatione non est scandalum, cùm non cognoscatur à proximo. Dicitur, *Minùs rectum*: quia ratio scandali est in actu, qui saltem habet aliquam speciem mali, vnde scandalizatur proximus. Dicitur, *Dans proximo occasionem ruinæ*, & non causam; quia à nulla causa efficaci moueri potest voluntas humana ad peccandum, nisi à seipsa. Et hæc particula

colligitur, quod ſcandalum ſit oppoſitum Charitati, qua debemus conſulere ſaluti proximi, & per ſcandalum illi aliquod obſtaculum ponimus. De ſcandalo quædam nobis ſunt dicenda.

Dico primò, duplex eſſe ſcandalum, nimirum actiuum & paſſiuum. Scandalum actiuum, quod ſe tenet ex parte illius qui ſcādalizat, eſt illud de quo loquuti fuimus, *Dictum vel factum minus rectum, præbens occaſionem ruinæ*. Scandalum paſſiuum eſt lapſus ſeu peccatum illius qui ſcandalizatur. Quòd ſi ſcandalizetur ex opere malo, vt de blaſphemia, vel de opere licito, quod illicitum putatur, vt quando quis habet neceſſitatem aut diſpenſationem de manducanda carne in quadrageſima, tunc eſt ſcandalum datum; quia oritur ex actione habente ſpeciem mali: Si verò Scandalum paſſiuum oriatur ex actione bona non habente ſpeciem mali, eſt tunc ſcandalum acceptum non datum; qui enim benè agit, non dat alteri occaſionem peccandi, ſed ille accipit. Ex quo patet, ſcandalum paſſiuum duplex eſſe, datum videlicet & acceptum.

Dico ſecundò, duplex eſſe Scandalum actiuum, nimirum generale & ſpeciale. Scandalum generale eſt, quando quis ex aliqua actione præbet alteri occaſionem ruinæ, hoc non intendens; Scandalum verò ſpeciale, quando aliquis facit actionem, ſiue prauam in ſe, ſiue habentem ſpeciem tantùm mali, intendens per illam ſcandalizare proximum, & illi præſtare occaſionem ruinæ ſpiritualis. In hoc vltimo eſt peccatum; eſt enim dictum vel factum prauum, vel ſaltem minus rectum præbens occaſionem peccandi, quæ omnia dicunt aliquid peccaminoſum: in primo verò quòd eſt ſcandalum tantùm per accidens, non eſt peccatum, ſi actio ſit bona, nec ſit intentio ſcandalizandi, nec præuiſio de ſcandalo futuro. Si dicatur, Scandalum non eſſe peccatum, quia neceſſarium eſt, Matth. 18. *Neceſſe eſt vt veniant ſcandala*; hoc non dicitur abſolutè, ſed conſiderata hominum peruerſitate.

Dico tertiò; Scandalum paſſiuum diuidi communiter in datum & acceptum; primum oritur ex fundamento, ſcilicet ex actione quæ habet aliquam ſpeciem mali; acceptum eſt ſine fundamento, quando actio eſt bona, nec ſpeciem mali induit. Melius

lius diuidit Becanus ſcandalum paſſiuum, in ſcandalum ex malitia, ex ignorantia & ex infirmitate. Si oriatur ex opere bono, eſt ſcandalum ex malitia, quod dicitur Phariſaicum; quia Phariſæi ex actionibus rectis Chriſti ſumebant occaſionem vituperandi ipſum: Si oriatur ex aliquo opere quod videtur habetur ſpeciem mali, attamen non habet, eſt ſcandalum ex ignorantia: Eſt denique ex fragilitate, quando oritur in illis qui non poſſunt videre peccatum alterius, quin illicò conturbentur & excitentur ad peccandum. Porrò ſcandalum actiuum eſt peccatum mortale, dum qui ſcandalizat per peccatum mortale, ſi hoc præuiderit, & illi coram quibus peccat, non ſint ita perfecti, vt per hoc excitentur ad peccandum: eſt verò tantùm veniale, dum ſcandalizat ſolo veniali; niſi ſcandalizans ſit talis conditionis, vt committendo peccatum veniale, det occaſionem peccandi mortaliter: quod poteſt euenire Religioſis, & in Eccleſiaſticis.

Tria hic quæri ſolent, an ſit Scandalum actiuum ſuadere alicui minus malum vt vitetur maius: an opera quæ ſunt de præcepto, poſſint omitti ad vitandum ſcandalum aliorum: an denique poſſint omitti actus boni & vtiles qui non ſunt præcepti.

Reſp. ad primùm, hoc licere; Loth enim Gen. 19. & Leuites Iudic. 19. ſuaſerunt fornicationem illis qui peccatum Sodomiæ committere volebant: Ex quo ſequitur, quòd ſi homo aliquis eſſet poſitiuè determinatus ad patrandum adulterium, poſſet illi conſuli ſimplex Fornicatio; & tunc non eſſet velle aut conſulere malum vt malum eſt, ſed quatenus induit aliquam rationem boni; nam bonum eſt, impedire maius malum.

Reſpondeo ad ſecundum quòd illa opera, quę non poſſunt omitti ſine peccato mortali, non ſunt dimittenda pro vitando ſcandalo, nec ea ſunt facienda ad vitandum ſcandalum, quæ ſine peccato committi non poſſunt; ſalus enim propria ſaluti alterius præponenda eſt. Poteſt tamen fieri aliquando aliqua actio prohibita ſub peccato per præceptum poſitiuum, vt vitetur ſcandalum; ſed tunc non cenſetur ampliùs prohibita: ſic enim dicitur, quòd poſſimus tacere aliquod peccatum in confeſſione, ſi ex hoc

præuideretur scandalum esse futurum in Confessario; quia pro tunc non præcipitur integritas materialis in Confessione.

Resp. ad tertium, quòd ad vitandum scandalum futurum ex malitia, non tenemur vitare opus vtile spiritualiter aut temporaliter, modò actio non habeat speciem probabilem mali: Ad vitandum tamen scādalum futurum ex ignorantia vel infirmitate, tenemur omittere opus vtile, vel saltem differre illud quod non habet vllam speciem mali; quia licèt non teneamur consulere malitiæ alterius, vbi adest nostra vtilitas, attamen debemus misereri infirmitatis & ignorantiæ proximi; ob hoc mulier deberet domi manere & non ire ad sacrum in die feriali, si præuideret Petrum debere scandalizari ob eius intuitum; non verò hoc deberet facere in die Festo, ob rationem superius allatam. Si dicatur, quòd aliquis dispensetur à Missa, data occasione succurrendi vitæ corporali proximi: ergo à fortiori, vbi agitur de vita spirituali. Resp. esse disparitatem in hoc, quòd in primo casu, proximus est innocens & inuitus patitur & sic ex iure naturali debemus illi succurrere; in secundò autem culpabiliter mortem patitur, sciens & volens.

QVÆSTIO III.

De Bello.

POstquam diximus plura de alijs vitijs quæ Charitati opponuntur; loquendum adhuc est de bello, quod vnum etiam horum vitiorum est. Bellum autem dicitur à belluis, quia bellatores pugnas feroces bestiarum imitantur; vel taliter nominatur per antiphrasim, quia bellum omnia acerba, & nihil bellum habet. Bellum non est tam armorum conflictus, quàm professio & status confligendi & nocendi parti aduersæ vi & armis. Duplex est bellum, vnum offensiuum, quod suscipitur ad vindicandam iniuriam; aliud defensiuum, quo quis se tuetur contra inuasores. Plura de bello nobis sunt explicanda.

Dico primò, tres præsertim fuisse hæreses circa belli susceptionem. Manichæi, quorum sectator fuit Vuicleffus, in genere damnantes bellum ex sua natura,

ra, tanquam impios accusabant Moysen, Iosue, Dauidem, & alios Reges, & Principes veteris Testamenti; quia bellum gesserant. Secundò, Anabaptistæ interdicebant bellum saltem Christianis, fundati in illo textu Scripturæ Matth. 26. *Omnis qui occiderit gladio, gladio peribit*; & in hoc sequebantur Iulianum Apostatam, qui vt impediret nè se defenderēt Christiani ab iniurijs quas illis inferebat, solitus erat eis obijcere hos contextus; *Si quis te percusserit in vna maxilla: prabe illi & aliam*, Matth. 5. ad Rom. 12. *Nulli malum pro malo reddentes*. Lutherus tertiò omne bellum non prohibebat, sed dicebat illicitum esse in particulari contra Turcas; in articulis enim damnatis à Leone X. ait, *Præliari aduersus Turcas est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos*: hoc tamen reuocauit, & tale bellum commendauit Principibus Christianis; si enim non liceret se eripere à captiuitate tyrannica, quomodo in libro Iudicum, iudices & duces populi sæpius pugnassent ad Iudæos eripiendos à seruitute Gentilium? Superest ergo tantùm, vt confutemus duas primas hæreses; sed anteà.

Dico secundò, Bellum esse licitum ex natura sua, modò certas quasdam conditiones habeat. Primum probatur ex praxi, in vniuerso orbe vsitata, & in quolibet tempore; quod certè non contingeret, si haberetur à natura prohibitio eius, aut à iure diuino, vel humano. Ratio nostra est, quia ex natura ipsa competit hominibus ius propulsandi iniurias, impediendi nè inferātur, & aliquādo vlciscendi in iniuriatores, vt ciues tuti maneant in posterum, quod non potest sæpe fieri sine bello, quando maximè nullus est superior vtrique parti. Confirmat Scriptura bellum esse licitum. 1. Quia illud Deus imperauit contra Madianitas. Num. 25. & contra Amalecitas 1. Reg. 15. 2. Quia Deus opem tulit præliantibus Exod. 17. Deuteron. 1. & 2. Paralip. 20. & Psal. 17. 3. Quia Ioannes Baptista, Luc. 3. bellum approbat, præscribens leges militibus, vt non perderent salutem animæ. 4. Quia Deus interdum stupendis miraculis præliantium adiuuit conatus, quando V.G. Iosue 9. ad clangorem tubarum corruerunt muri ciuitatis Hierico, & 4. Regū 19. Angelus Domini percussit vna nocte centum octoginta quinque millia Assyriorum in illorum castris.

Dico tertiò, tres requiri conditiones, vt bellum

F 5 fiat

fiat licitè; nempe legitimam authoritatem indicendi bellum, causam iustam, & intentionem rectam. Si vna harum conditionum desit, bellum est illicitum; si prima absit, vel secunda, bellum est contra Iustitiam, & onus restitutionis incurritur; si tantùm desit tertia, bellum est contra Charitatem, & restitutio non est necessaria. Authoritas illa est in Principe, aut in Republica perfecta, quæ non habet Superiorem à quo reparationem iniuriæ exigere possit: quod intelligitur de bello offensiuo, quantùm enim ad defensiuum, cuilibet priuato homini licitum est naturaliter se defendere. Quàntum ad iustam causam, est, cùm reperitur necessitas impediendi, aut repellendi, aut vlciscendi iniuriam: Non est autem iusta causa, quando reperitur alia via iniuriam vindicandi aut propulsandi; quia tot & tanta mala oriuntur in bello, vt ad illud recurrere non liceat, nisi vrgente necessitate. Quãtum denique ad rectam intentionem, ipsa requiritur; quia si quis Princeps iniuriam passus esset ab alio Principe, posset vti iustè vi & armis, vt repararetur illa iniuria; si tamen præliaretur ex motu vindictæ, bellum esset illicitum, non tamen iniustum, modò haberet aliam duplicem causam.

Dico quartò, bellum licitum fuisse in veteri Testamento, & etiam in nouo. Ratio vtriusque est, quia Bellum ex sua natura est licitum, vt probauimus: ergo non potest fieri illicitum, nisi per legem prohibẽtem, quæ nulla inuenitur in Veteri aut in Noua Lege. Deinde si Bellum esset nobis illicitum, vel esset propter damna quæ ex bello oriuntur, vel propter obligationem quam habemus diligendi proximos, etiam inimicos, vel quia tenemur condonare offensam. Non primum, quia plura mala possunt impediri per bellum, quàm ex illo sequerentur; posset enim tota Respublica in potestatem venire inimici, qui plurima damna afferret: Non secundum, quia debemus nos præferre inimicis: Non tertium, quia possumus ex iustitia exigere satisfactionem iniuriæ. Quantum ad textus Scripturæ, qui videntur bellum interdicere, sic soluendi sunt. Quando dicitur Matth. 5. *Si quis repercußerit in vna maxilla, præbe illi & aliam*: hoc non est absolutè necessarium, aliàs fecisset Christus, qui tamen dixit; *Cùr me cædis*? Sed per hoc priuatam vindictam vult arcere; ita quod accepta vna iniuria; pa-

parati simus ad aliam, potiùs quàm vindictam sumere. Sic etiam intelligenda sunt hæc verba, *qui gladium acceperint, gladio peribunt*; supple ex motu priuatæ vindictæ, quod tamen non prohibet bellum, quæ suscipitur authoritate publica. Quando dicit Esaias c.2. *Non leuabit Gens contra Gentem Gladium*: per hoc tantùm indicat, non fore bellum in aduentu Messiæ. Si in Concil. Nic. Can. ij. præcipitur, vt Christiani qui anteà malitiam reliquerant, & posteà ad illam redierant, sint decem annis in pœnitentia: hoc intelligitur de conuersis, qui militiam Licinij, aut Diocletiani Imperatorum infidelium reliquerant, vt se darent Christo, & posteà ad eandem militiam reuerti prætendebant, abnegando fidem receptam.

Dico quintò, posita iusta causa, non posse bellum offensiuum indici, nisi prius satisfactio petatur ab aduersario; quæ si offeratur, non debet indici bellum. Imò si postquam inchoatum est, offeratur satisfactio, bellum cessare debet, modò, cum reparatione iniuriæ, bona in bello expensa resarciantur. In bello iusto licitum est facere hostibus omnia quæ ducunt ad finem belli, i. ad recuperationem rei ablatæ, ad iniuriæ reparationem, ad pacem stabiliendam & reducendum hostes, vt non valeant in posterum damna afferre reipublicæ, quæ omnia sunt finis belli. Ex eo possunt hostium bona diripi, vsque ad sufficientem compensationem iniuriæ, & non vltra, excepta præda quam accipiunt milites quæ ex iure Gentium pertinet ad milites capientes illam; nisi lex regni vel consuetudo velit, quod spolia militum ad ducem afferantur, vt diuidantur pro merito præliantium, sicut fecit Dauid 1. Reg. Possunt etiam interfici hostes, bonis spoliari, carcere detineri & in seruitutem redigi, exceptis Christianis à Christianis captis; & hoc in gratiam fidei. Quantum ad innocentes, non licet eos occidere, Exod. 23. *Insontem & iustum non occides*, nisi accederet mandatum speciale Dei, vt 1. Reg. 15. vbi dixit Deus Sauli; *Percute Amalech & interfice à viro vsque ad mulierem, & paruulum atque lactentem*; per accidens tamen possunt occidi, cùm sine distinctione tormenta bellica plures occidunt. Quoad bona ipsorum, idem dicendum est, ac de vita; quòd scilicet tolli non possint, nisi per illa bonum præstari possit nocentibus hostibus, quod facit

vt aliquando spoliari possint nauibus, frumento & equis. Ratio nostra est, quia sicut Rex in suo regno non posset spoliare vita aut bonis suos subditos innocentes, ita nec alios, quando non nocent; aliqui tamen, vt noster Pontius, putant innocentes posse vita & bonis priuari, dum coniuncti sunt particulariter cum nocentibus (vt mulieres, filij, singulares amici) modò etiam tanta sit iniuria, vt competens vindicta sumi non possit de nocentibus, nisi cum illis occidantur personæ singulariter coniunctæ. Quoad Ecclesias denique, semper sua immunitate gaudent, nisi ad illas fugiant hostes, vt se defendant; vnde non debent muniri ad oppugnandos hostes, benè autem ad conseruandos Ecclesiasticos, & Laicos innocentes.

Dico sextò, vt iam anteà, bellum non posse fieri sine iusta causa; sed sciendum est ex Bonacina, quòd si milites sint subditi Regi bellanti, vel eius stipendiarij ante bellum, sufficit vt sciant bellum non esse iniustum; nam in dubio præsumendum est pro Rege, & illi obediendum; si tamen fama communis diceret, bellum esse iniustum, inquirendum esset de rei veritate, aliàs esset ignorantia crassa. Vt tamen non subditus vel stipendiarius accedat ad bellum, debet habere cognitionem moralem de iustitia belli: quia nulla necessitas illum cogit ad se dandum Principi alieno, cum periculo inferendi damnum iniustum suo proximo; illa autem cognitio erit sufficiens, si credat Principem ita æquum, vt non esset bellum iniustum suscepturus. Bellum sæpè est ex vtraque parte iustum formaliter; quando scilicet vterque Princeps, re maturiùs examinata, credit se habere iustam causam bellandi: Non potest tamen ex vtraque parte esse iustum materialiter, quia vtraque pars non potest habere iustam causam à parte rei. Quando causa belli est dubia, hæc sunt digna notatu. Primò, si alter Principum sit in possessione, verbi g. vrbis in contestatione existentis, non tenetur qui illam possidet, alteri tradere eam, quia est possessor bonæ fidei, & in dubio melior est conditio possidentis; alter etiam non potest propterea hoc illi bellum declarare, quia ius fauet possessori, quod pro tunc violaretur per bellum. Vnde iste deberet rationibus declarare ius suum illi, qui etiam eas deberet audire;

per

per quas rationes, si non esset conuictus, non teneretur cedere vrbem, nec alter posset illi propterea bellum inferre, si maneat dubius de iure suo, ob rationem allatam. An autem debeant deferre hanc controuersiam ad arbitrum, negatur communiter; quia princeps supremi sunt iudices in sua causa, & sic debent tantùm sequi regulam iuris; vnde Possessor potest illam vrbem retinere, quia ius fauet possessori; & Actor non potest bellum declarare, quia violaret ius quod habet alter: Si tamen vterque conuenisset de arbitrio, deberet sequi ipsius determinationem. Secundò, si Principum alter venit in possessionem vrbis illius post bellum inchoatum, nō censetur possessor bonæ fidei; & sic cùm vterque maneat dubius, debet fieri diuisio illius; & compositio litis pro quantitate dubij. Tertiò, si neuter Principum est in potestate rei controuersæ, idem dicendum; quòd, manente dubio, debeat compensatio aut diuisio fieri, quia nullus potest præliari. Quartò, si post obitum Regis, quilibet hæredum prætendat successionem, tunc Respublica est superior, quæ litem dirimere debet, sicut in Schismate Ecclesiæ.

Dico septimò, iure Ecclesiæ prohibitum esse bellum Clericis & Monachis, ita quòd propria manu pugnare non possint: ex cap. *Eos qui*, 20. qu. 3. & Cap. *Quicumque ex Clero*, 23. qu. 8. quod habetur 2. Timoth. 2. *Nemo militās Deo, implicat se negotijs sæcularibus*. Possunt tamen suadere bellum, Principem sæcularem euocare ad bellum suspiciendum pro defensione suæ Ecclesiæ, bellum indicere, & ducem constituere qui bello præsit; similiterque bello interesse ad ferenda subsidia spiritualia, & in illo hortari milites vt fortiter dimicent, sine intentione formali sanguinis effundendi; vnde, cùm Innocentius III. ait enormiter peccare Clericum, qui alios ad pugnandum incitat, intelligitur de bello iniusto. Possunt Clerici & Monachi ex licentia Summi Pontificis in extrema necessitate pugnare propria manu, & consequenter hostes occidere, spoliare & facere omnia alia quæ licitè faciunt alij milites; & hoc v. g. quando talis pugna necessaria est ad defensionem sui, aut reipublicæ, aut exercitus, qui sine ea esset periturus: Imò etiam ad hoc tenentur, non expectata Pontificis licentia, quia hoc est de iure naturæ; nec in his oc-

occasionibus incurrunt irregularitatem, quoniam ipsa non contrahitur, nisi in casibus à iure expressis; quando scilicet aliquis alium occidit illicitè, vel dat operam rei illicitę ex qua mors sequitur; vel denique licitè occidit tanquam Minister publicus iustitiæ; in his inquam, contrahitur irregularitas ex defectu perfectæ lenitatis, non verò in casu proposito; rigores enim non debent extendi, aliàs, qui iustè occidit alium in defensione sui, esset Irregularis, contra Clemen. *Si furiosus*, de homicidio. Adde quòd, in his casibus Clericus censetur habere licentiam interpretatiuam Pontificis, qua cessat Irregularitas. Si bellum sit iniustum, omnes qui in causa sunt, siue consilio, aut auxilio vt fiat, sunt irregulares, si ex eo homicidium sequatur, etiamsi illud non fecerint; quia ad homicidium iniustum cooperati sunt. Clerici verò, licèt bellum sit iustum, sunt irregulares, si pugnēt sine licentia Pontificis, vel extra casus necessitatis præallegatos; hoc enim illi prohibet Ecclesia sub pœna Irregularitatis. Hic quæri solet, an Clericis prohibeatur bellum ex iure naturæ, negat Becanus, sed melius affirmat Valentia Disp. 3. quæst. 16. Pun. 3. de bello, extra casus necessitatis, pro tunc enim duo præcepta naturæ vrgent Clericos; per primùm tenentur secundùm dictamen rationis videre conformiter suo statui, & proinde non se implicare negotijs temporalibus; & per aliud tenentur defendere se & Rempublicam, quæ absolutè indiget defensione Clericorum, quod vltimum præceptum præponderat primo; vnde concludit Valentia ff. *Nec verò*, extra casus necessitatis, inualidam esse dispensationem Summi Pontificis, qui nihil potest contra ius naturæ; sed tantùm valere in illis casibus, vbi non constaret euidenter, si opera Clericorum esset absolutè necessaria Reipublicæ; tunc enim hoc explicaret Pontifex.

Dico octauò, pro solutione aliquarum quæstionum quæ explicandæ remanent; quòd si quæratur primò, an possit fieri bellum contra Hæreticos; Respondendum erit posse fieri, modò Hæretici turbent pacem Ecclesiæ vel Reipublicæ; habetur enim exemplum Moysis, qui interfecit tria millia hominum, quando pars populi commisit Idololatriam. Quantùm ad infideles; Si sint subditi de facto Chri-

stia-

stianis, vt sunt Iudæi in Italia, illis potest fieri bellum; quando obsunt bono communi, & crimina committunt: Si sint tantùm de iure & non de facto subditi Principibus Christianis, vt sunt Turcæ, potest illis bellum declarari, & ab illis auferri terræ quas habent à Principibus Christianis. Hoc potest, inquam, fieri ab illis Principibus qui ex successione habent ius ad illas terras; imò & ab alijs, maximè si accedat consensus, saltem interpretatiuus, Summi Pontificis. Si denique infideles non sint subiecti Principibus Christianis de iure, nec de facto, non potest cum illis iniri bellum; nullum enim ius habetur super illos, nisi impediant prædicationem Euangelijs, vt diximus, agendo de Fide. Dum quæritur secundò, an licitè possint Christiani in auxilium vocare infideles contra fideles; Distingui debet; & dici, hoc non esse illicitum ex natura rei; quia, cùm infideles possint ex iusta causa præliari cum fidelibus, sic etiam possunt vocari, vt iuuent contra fideles; Dauid enim 1. Reg. 28. præbuit Achis Regi Philistinorum auxilium contra populum Israel: Ratione tamen scandali & periculi hoc est sæpè illicitum; vnde Deus prohibuit Israelitis, nè inirent fœdus cum infidelibus; & ideo puniuit Asa regem Iuda 2. Paralip. 16. & Iosaphat etiam regem Iuda, quia iste præbuit auxilium Regi Achas 2. Paralip. 19. & ille accepit à Benadab Rege Syriæ. Si quæratur tertiò, an semper liceat bellare? Respondeo affirmatiuè, excepto tempore induciarum; vnde in die Festo licita est pugna, si necessaria sit, aut opportunior ad obtinendam victoriam; imo etiamsi ita commodè posset obtineri die sequenti, non esset prohibita sub peccato mortali, modò audiatur Missa, aiunt Canonistæ; quia bellum non est opus seruile, cùm etiam exerceatur à Principibus; vnde, si Cap. 1. de *Tregua & Pace* prohibeatur bellum à Septuagesima ad octauam Paschæ, hic canon non est in vsu.

TRA-

TRACTATVS SECVNDVS.

De Ecclesia.

CVm Fides sit anima Ecclesiæ, qua omnia ipsius membra viuunt, ordo doctrinæ postulare videbatur vt agentes de Fide, etiam ageremus de Ecclesia, tanquam de præcipua regula Fidei: Quia tamen hæc omnia tractata simul, aliquam attulissent confusionem, distinctiùs procedere volentes, congruum sanè visum est, istum ab illo tractatum separare, vt confusorum distinctio claritatem pariat. Tractatus autem iste tribus disputationibus componetur, quarum prima erit de Ecclesia in se, secunda de Summo Pontifice, tertia denique de Concilijs, in quibus examinãtur difficultates, quæ sæpius oriuntur in Ecclesia.

DISPVTATIO PRIMA.

De Ecclesia.

PRobauimus aliàs Scripturam solam, aut solas Traditiones non esse sufficientes fidei nostræ regulas, cùm Scriptura sit multùm obscura, & non contineat omnia quæ ad salutem necessaria sunt, vt vidimus agendo de Fide, de traditionibus verò non possumus indubitanter cognoscere, an sint diuinæ, vel Apostolicæ, vel humanæ; ideo dedit nobis Deus aliam regulam prorsus infallibilem, Ecclesiam nimirum, quæ clarè & distinctè determinat de omnibus credendis, & quæ nullo modo deficere potest, cum ex promissione Christi portæ inferi non possint præualere aduersus eam.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Ecclesia.

ECclesiæ nomen à verbo Græco deriuatur, quod est euocatio, seu inuocatio; ita quòd Ecclesia sit cætus vocatorum; Fidelium scilicet, qui non intrant Ecclesiam proprio motu, nec proprijs viribus,

ribus, sed quatenùs Dei vocatione præueniuntur. Sumitur in bonam & in malam partem: alia est Ecclesia malignantium: *Odiui Ecclesiam malignantium*: alia est Ecclesia Sanctorum, *Laus eius in Ecclesia Sanctorum*. Psalmo 88. Tamen communiter Scriptura illam sumit in bonam partem. Hic loqui non intendimus de Ecclesia sumpta pro loco vbi agreggãtur Fideles, Iudith. 6. *Omnis populus per totam noctem orabat*; sed de ipsa aggregatione Fidelium, ad Rom. 16. *Salutant vos omnes Ecclesiæ Asiæ*.

CONCLVSIO.

ECclesia strictè & propriè sumpta, est congregatio seu cœtus hominum qui vniuntur in eadem Fidei professione & Sacramentorum participatione, sub legitimo Pastore, Christi in terris Vicario. Sic excluduntur ab Ecclesia illi, qui numquam habuerunt fidem; vt Pagani, Turcæ, Iudæi; & illi qui à vera Fide recesserunt, vt Hæretici, quia nostra Ecclesia est cœtus fidelium. Excluduntur etiam Catechumeni & Excommunicati, qui non admittuntur ad participationem Sacramentorum. Excluduntur insuper Schismatici, qui verum Pastorem non agnoscunt. Quia ex dictis sonat Ecclesiam esse omnium Fidelium, ideo errant Pelagiani dicentes Ecclesiam esse tantùm multitudinem perfectorum, qui nullum habent peccatum, de quibus August. lib. de Hæres. c. 88. Errant 2. Vvicleffistæ, dum putant solos prædestinatos facere Ecclesiam, ex Conc. Cõstantiensi sess. 15. art. 5. Errant 3. Nouatiani & Donatistæ, qui asserunt non quidem omnes peccatores excludi ab Ecclesia, sed illos qui lapsi sunt circa fidem, & eius professionem; ex Cypriano l. 4. Epist. 2. & Aug. lib. de Hæres. cap. 69. Errant denique Caluinus & Lutherus, qui Ecclesiam volunt tantùm componi ex iustis prædestinatis; tenent enim nobiscum Fideles esse in Ecclesia, & asserunt contra nos, quòd illi, qui semel fidem acceperunt, ea non possint carere, nec vlla peccata mortalia aut venialia illis imputari.

Quæres, vtrùm Ecclesia ante Christum dicatur vna cum nostra. Resp. quod etiamsi diuersa appareat in lege naturæ sub Prophetis, in lege scripta sub Sacerdotibus, Leuitis, & Prophetis, & in lege gratiæ sub

sub Summis Pontificibus; attamen secundum essentiam est vna cum illis; quia omnes populi sub his legibus existentes profitentur eamdem Fidem de Deo & de Christo, & eadem sacramenta participant; licèt illi haberent ea tantùm in figura, nos in veritate & realitate; licèt etiam nos distinctiùs habeamus credenda, quam illi: Attamen, licèt illæ Ecclesiæ non differant secundùm naturam, diuersæ tamen sunt secundùm statum, sicut alius est status hominis in infantia, alius in pueritia, & alius in iuuentute.

QVÆSTIO II.

Quando incœpit Ecclesia.

ALij censent Ecclesiam ortum habuisse ab Adamo & Eua; alij verò à tempore Abelis, qui à Patribus dicitur primus iustorum, sed licèt dicatur primus iustorum, hoc est, iustorum, qui nominantur in Scriptura; probabile tamen est, quòd Adam statim post peccatum pœnitentiam egerit, Sapient. 10. *Adam peccauit, & eductus est à delicto suo*; quod de Eua credendum est etiam, quæ in omnibus virum suum sequebatur. Adde quòd, licèt Abel fuisset primus iustorum, non propterea Ecclesia duxisset ab illo principium; quia, vt diximus, Ecclesia non est collectio iustorum, sed Fidelium: hoc ergo non probat Ecclesiam incœpisse ab Abel.

CONCLVSIO.

ECclesia in statu imperfecto incœpit ab Adamo & Eua, & tempore Abelis ratione vtentis perfectionem accepit. Primum probatur primò; quia Adamus & Eua fidem interiùs habebant, quam exteriùs profitebantur. 2. quia Adamus erat ex se dux Ecclesiæ, cùm ipse esset suos filios erudisturus in Fide, vnde ab illo potiùs, quàm à filijs incœpit Ecclesia. 3. quia extra Ecclesiam nullum est verum Sacrificium; & probabile est Adamum toto tempore inter peccatum & liberorum procreationem non fuisse sine aliquo sacrificio, quod offerebat ad expiationem peccati, ad gratias agendum Deo, & ipsum glorificandum, in quo Abel imitatus est patrem.

Se-

Secundum euidens est ; quia ex duobus non potest fieri societas Ecclesiæ, iuxta Canonistas, *tres faciunt Capitulum*, ita vt vnus sit superior, alteri inferiores.

Obijcies: Si Ecclesia fuit tempore Adami, tota defecit; tum in iustitia, quoniam ambo peccauerunt; tum in fide, quia vterque errauit putans se fore similem Deo. Resp. ad primum; Ecclesiam reuera retinere semper aliquid boni; nam secundum se totam non habet maculam neque rugam ex Script. sed hoc intelligi debet de Ecclesia in statu perfecto. Ad secundum dico, primos parentes errasse quidem; qui enim peccat, errat, *errant omnes qui operantur iniquitatem*; non errauerunt tamen in fide, quia non crediderunt se posse deos fieri, sed tantùm maiorem excellentiam, quæ est aliqua Dei similitudo, appetierunt.

QVÆSTIO III.

Vtrùm Ecclesia sit visibilis.

HÆretici nostri contendunt Ecclesiam non esse visibilem; aliàs fateri cogerentur se non esse de Christi Ecclesia, cùm nullum possint præteritis temporibus illustrem cœtum hominum indicare, in quo fuerit Orationum, Religionis, atque Doctrinæ forma, quam in sæculo præcedenti introduxerunt. Vnde vt se filios tenebrarum ostendant, Ecclesiam, quam se obtinere dicunt, sua luce priuant; asserentes illam pluribus sæculis delituisse vsque ad Lutherum, Caluinum & alios. Catholici autem sic in luce & conspectu hominum positam esse Ecclesiam asseuerant, vt quouis sæculo euidenter non fuerit illa congregatio, quam Ecclesiam Christi esse credimus.

CONCLVSIO.

ECclesia Christi est visibilis. 1. quia Psal. 18. *In sole posuit tabernaculum suum*; quod de Ecclesia intelligit August. in hunc Psal. & Epist. 166. ad Donatistas, *Ipsa Ecclesia in sole posita, hoc est, in manifestatione, omnibus nota vsque ad terminos terræ*. 2. quia in Euan-

Euangelio comparatur Ecclesia à Christo sagenæ missæ in mare & ex omni genere piscium congreganti: comparatur conuiuio nuptiali, ad quod boni & mali congregati sunt: comparatur decem virginibus, quarum quinque erant sapientes & quinque fatuæ; comparat denique Apostolus domui, in qua sunt vasa in honorem & in contumeliam: hæc autem omnia sunt visibilia. 3. quia illa Ecclesia est visibilis, in qua conuocantur Concilia, sanciuntur Canones, Pastores visibiliter docent subditos, Subditi obediunt Pastoribus, Sacramenta sensibilia administrantur, &c. 4. quia præcipit Christus, vt quando frater noster est incorrigibilis, dicamus Ecclesiæ, Matth. 18. quomodo autem hoc posset fieri, si Ecclesia esset inuisibilis? Ex quibus omnibus patet, Ecclesiam Christi esse visibilem, quidquid dicant Lutherani & Caluinistæ cum Donatistis. Vnde Augustinus Epist. 48. ad Vincentium, *Ipsa est Ecclesia, qua aliquando obscuratur, & tanquam obnubilatur scandalorum multitudine, sed etiam tunc in infirmitate eminet.*

Obijcies ex Ierem. 31. distinguente Ecclesiam Noui & Veteris Testamenti, per hoc quod Ecclesia veteris Testamenti sit cōgregatio externa, cuius lex scripta erat in tabulis materialibus; & Noua sit cœtus internus, cuius lex est in cordibus, *Dabo legem meam in cordibus eorum, & ero eis in Deum, & ipsi mihi erunt in populum.* Resp. Prophetam velle tantùm ostendere, animam veteris Testamenti esse tantùm doctrinam exteriorem, animam verò Noui esse Charitatem, *quæ diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S.* Quando etiam Scriptura dicit, regnum Dei Luc. 17. non venire cum obseruatione, intra nos esse, non consistere in ceremoniis exterioribus & sensibilibus; non loquitur de Ecclesia, sed de anima Ecclesiæ, quæ est Fides, Gratia & Charitas. Si lex dicatur inuisibilis, sicut Sacerdotium & Hostia, ex hoc non sequitur Ecclesiam esse inuisibilem, sed tantùm, quod in ea est principalius.

Obijcies 2. Fides non est visibilium; atqui credimus Ecclesiam, *credo in Ecclesiam*: ergo non est visibilis, aut dicendum est, video seu clarè cognosco Ecclesiam. Resp. quòd duo sint in Ecclesia; quorum vnum est manifestum, nempe congregatio Fidelium, Deum in Sacramentis, & Sacrificijs sensibilibus colentium, &

& hoc propriè non creditur : aliud eſt obſcurum, quod creditur, nempe quòd regatur à Spiritu ſancto, quòd Sacramenta Eccleſiæ conferant gratiam inuiſibilem, quòd extra eam nemo poſſit ſaluari, quòd ſit infallibilis, & cæt. Primum non creditur, benè autem ſecundum, ſicut Christus cognoſcebatur ſecundum humanitatem, & credebatur ſecundum diuinitatem.

Obijcies 3. Eccleſiam tempore Heliæ latuiſſe; ita vt Helias ſe ſolum relictum putaret: Tempore etiam Antichriſti ita latebit Eccleſia, vt nullus auſurus ſit Chriſtum confiteri. Reſp. aliquando vno tempore illam minus eſſe conſpicuam, vel in vno loco, ita vt fuerit cognitu difficilis, iuxta Hilarium contra Auxentium, admonentem tempore Arianorum, non fuiſſe tunc Eccleſiam in exteriori pompa quærendam, ſed potiùs in carceribus & ſpeluncis; non fuit tamen, aut erit tempus, in quo ita obſcura ſit Eccleſia, quin ſemper habeat actus ſuos viſibiles, vt ſunt prædicatio Euangelij, oblatio Sacrificij, Sacramentorum adminiſtratio, &c. licèt hæc omnia aliquando non fiant cum apparatu. Quod ergo dicitur de Helia, ſolui poteſt, quòd licèt fideles qui erant ſub dominatione Achab, eſſent occulti, reſpectu Heliæ, inter ſe tamen erant cogniti. Adde quòd in alijs duabus tribubus, quæ non parebant Achab, erant multi fideles nempe in tribu Beniamin & Iuda. Quoad tempus Antichriſti, licèt in eo non futura ſit libera profeſſio fidei, fiet tamen occulta.

Quæres, an Eccleſia ſit viſibilis materialiter, vel formaliter? Reſp. vtroque modo eſſe viſibilem. Primò materialiter, quia cœtus hominum Deo ſeruientium in Eccleſia viſibilis eſt. Secundò formaliter, quia licèt fides, quæ eſt forma Eccleſiæ, non videatur per ſe, ſicut nec ſubſtantiæ videntur, cognoſcitur tamen per externam ſui profeſſionem quæ fit per verba, aut per actus, ſicut ſubſtantia cognoſcitur per accidens: Ergo Eccleſia eſt viſibilis etiam formaliter, ſaltem arguitiuè.

QVÆ-

QVÆSTIO IV.

Vtrùm vniuersalis Ecclesia possit errare in fide.

TItulo quæstionis apparet nos non loqui de tota Ecclesia collectiuè sumpta, quatenus ex Pastoribus & Ouibus conflata est; constat enim aliquam partem Ecclesiæ, seu Christianos aliquos errasse reuerà. Errauit Arius negans Christi diuinitatem; errauit Macedonius negans diuinitatem Spiritus S. errauit Nestorius asserens duas in Christo personas; errauere Eutyches & Dioscorus asserentes in Christo vnicam naturam; errauerunt Pelagiani negantes peccatum originale, &c. An autem tota Ecclesia defecerit, vel possit deficere à fide, hoc quærimus.

Lutherani & Caluinistæ fatentur Ecclesiam Christi, seu Romanam per primos quingentos annos fuisse veram Christi sponsam, nec vllo modo errasse toto tempore illo; sed posteà cœpisse paulatim deficere à vera fide & religione, ac tandem omnino apostatasse, factamque esse adulteram. Sed hoc nemini mirum videri debet; cùm enim Ecclesia hæreticorum errores semper damnauerit; si eius infallibilitatem in fide admitterent, nihil illis ampliùs superesset quo suas tuerentur hæreses.

CONCLVSIO.

VNiuersalis Ecclesia secundùm se totam non potest deficere in rebus ad salutem necessarijs, neque in Fide, neque in moribus. Matth. enim 16. *Portæ inferi non praualebunt aduersus eam*; Vnde Aug. lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos, *Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia vna, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans; oppugnari potest, expugnari non potest; Hæreses omnes de illa prodierunt, tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa, ipsa autem manet in radice sua, in charitate sua, portæ inferorum non vincent eam*: Vbi Augustinus loquitur de Ecclesia visibili, ex qua hæretici prodierunt; non de inuisibili, in qua sunt soli prædestinati. Frustra ergo Caluinus asserit, Ecclesiam inuisibilem, ex solis prædestinatis composi-

tam,

tam non posse errare; benè autem visibilem ex bonis & malis, ex prædestinatis & reprobis conflatam, errasse actualiter. Matth. etiam 28 promittit Christus se semper Ecclesiæ suæ adfuturum per directionem & gubernationem, *Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi*. Quo argumento August. vtitur contra Donatistas Conc.2. in Psal.101. qui dicebant sicut Lutherani & Caluinistæ, *Ecclesia Catholica iam non est, sed fuit*.

Probatur 2. Ecclesia est sponsa Christi quam Christus sibi indissolubiliter coniunxit. Oseæ 2. *Sponsabo te mihi in sempiternum*; & Ephes.5. *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna; sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia*. Sponsus autem non debet à sponsa separari; ergo nec Christus ab Ecclesia: Sponsa etiam relinquere non debet sponsum, ergo nec Ecclesia directionem Christi; Vnde Cyprianus lib. de Vnit. Eccles. *Adulterari non potest sponsa Christi, incorrupta est & pudica*. Deinde Christus Matth.16. dicit se ædificaturum Ecclesiam supra Petram, in quam portæ inferi non præualebunt; non vt insipiens Architectus, de quo fit mentio Matth.7. qui super arenam ædificat, & quando oritur vehemens aliqua tempestas, statim corruit. Tandem, Ecclesia dicitur *columna veritatis*; columna autem est firma & stabilis quæ à veritate deflectere non potest.

Probatur 3. Extra Ecclesiam nemo saluari potest; at semper aliqui saluantur, aliàs omnes maiores nostri, qui à quinto sæculo vixerunt vsque ad Lutherum, perijssent, quod nemo, nisi impius dixerit: ergo remansit semper Ecclesia, in qua saltem aliqui salui fierent. Secundò, si in dogmatibus fidei aut morum erraret Ecclesia, hoc attribueretur Christo & Spiritui sancto qui Ecclesiam regunt, Ioan.16. *Spiritus Domini docebit vos omnem veritatem*. Ad Ephes.1. *Dedit Deus ipsum*, nempe Christum, *caput Ecclesiæ, quod est corpus eius*. Et cap.3. *Vir est caput mulieris, sicut Christus Ecclesiæ*: Blasphemum autem est dicere, Christum non conseruare sua membra, nec suam vxorem, & Spiritum sanctum contra veritatem Catholicam aliquid inspirare. Tertiò, tenentur fideles assentiri Ecclesiæ, Matth.18. *Si autem Ecclesiam non*

au-

audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus; Sed nimis durum esset, ad illud astringere Fideles, si Ecclesia posset docere falsum. Quartò, Patres huic veritati subscribunt, vt videre est apud Irenæum lib. 3. cap. 4. apud August. dispu tantem contra Donatistas, qui totam Ecclesiam visibilem Christi perijsse dicebant, & solùm remansisse in aliquibus iustis in Africa: apud Bernardum Serm. 79. in Cant. in illud, *Tenui illum, nec dimittam*; & alios.

Obijcies primò: Synagoga Iudæorum sæpè defecit à fide: ergo & Ecclesia. Negatur consequentia, quia Ecclesia habet promissionem de sua firmitate. *Portæ inferi non prævalebunt aduersus eam*; non Synagoga. Deinde, difficile est ostendere Synagogam totam defecisse: nam si dicatur tempore Moysis populum, Exod. 32. errasse in adoratione vituli aurei; nec Moyses qui tunc erat dux Ecclesiæ illum adorauit, neque Leuitæ. Si dicatur, quòd solus Helias remanserit fidelis; hoc solutum est quæst. præced. Si dicatur, Synagogam defecisse tempore Christi, hoc est, quia repudiata fuit cum ceremonijs suis, & loco eius substituta est Ecclesia. Si dicatur, quòd Ecclesia deficiet tempore Antichristi, 2. Thessal. 2. *Nisi aduenerit discessio primùm*; hoc intelligitur quantùm ad aliquos, non quantùm ad omnes. Si dicatur Daniel. 9. *Deficiet hostia & sacrificium*; hoc est, in Synagoga, non in Ecclesia. Si dicatur quòd Concilium Basileense deposuerit Eugenium IV. & loco eius creauerit Felicem, & quòd posteà Eugenius in Sedem irrepserit sine Canonica electione, à quo ortum habuerunt subsequentes Pontifices, Episcopi, & Sacerdotes: ergo saltem ab illo tempore defecit Ecclesia. Resp. licèt hoc Concilium initio fuerit legitimum, dum in illo aderant legati Pontificis; ex quo tamen ipsi sunt reuocati ab Eugenio, cessauit Concilium, & factum est Conciliabulum Schismaticum. Si Ecclesia denique comparetur Lunæ, quæ aliquando deficit: in hoc non stat comparatio; sed in hoc, quòd sicut Luna initio mensis exigua est, sic Ecclesia in ortu suo: sicut etiam Luna desumit lumen à Sole, sic Ecclesia fidem & sanctitatem à Christo.

Obijcies secundò: Non minùs promissa est sanctitas Ecclesiæ, quàm Fides, quia sanctitas est vna ex notis Ecclesiæ, sanctitas autem potest deficere in om-

omnibus Prælatis. Resp. quòd licèt sanctitas deficeret in Prælatorum congregatione (quod tamen non est probabile) attamen non deficiet in congregatione omnium Fidelium. Deinde, perseuerantia in fide magis promissa est Prælatis, quàm in sanctitate; quia si errarent in definiendo, omnes Fideles errarent qui tenentur obedire Prælatis suis: ex corruptione autem Prælatorum non nasceretur ruina populorum, cùm non secundum opera eorum teneantur agere, sed secundùm dicta. Dices, Promissum est tantùm Ecclesiæ, quòd non deficiet in fide; sed error inculpabilis in Fide non destruit fidem, quoniam Cyprianus docuit baptizatos ab hæreticis debere rebaptizari, & non fuit infidelis: ergo tota Ecclesia saltem inculpabiliter potest errare in Fide. Resp. licèt hoc possit accidere respectu priuatorum (vnde aliud est errare in Fide, & aliud deficere à fide) attamen totam Ecclesiam, quæ est columna veritatis, numquam permittet Deus definire aliquid contra Fidem; ipse enim Christus & Spiritus sanctus censerentur definire contra fidem: nam vt ait D. Thom. 3. p. q. 12. art. 1. Solut. ad 3. Christus est caput Ecclesiæ & Spiritus sanctus eius cor; actiones autem vitales corporis naturalis attribuuntur capiti & cordi; ergo si Ecclesia proponeret aliquid contra fidem, Christus & Spiritus sanctus illud definire censerentur. Dices, Ecclesia potest errare, si vult, quia Fides est libera. Resp. Deum numquam permittere quòd tota Ecclesia errare velit. Dices, Infallibilitas non debetur Ecclesiæ, nisi post disquisitiones & cõsultationes quas possunt omittere omnes Prælati: ergo. Resp. Deum, qui promisit infallibilitatem Ecclesiæ suæ, mediante disquisitione, nunquam permissurum quòd illa omittatur.

Vt hæc quæstio intelligatur distinctiùs, Dico primò, quòd Ecclesia toto orbe diffusa, in rebus necessarijs in fide, aut in moribus non possit errare errore culpabili; & sic non loquimur de Papa, aut de Concilio Generali, sed de vniuersa Ecclesia dispersa. Hoc probatum est in Conclus. Dico 2. nec etiam totam Ecclesiam posse errare errore inculpabili, credendo aut definiendo aliquid contra Fidem, vt diximus; quia licèt nõ destrueretur illius fides, rueret tamẽ tota certitudo fidei; dubitaret enim quilibet, an in tali articulo, vel tali nõ laborauerit Ecclesia errore inculpabili.

Dico 3. omnes Prælatos collectiuè sumptos non posse proponere aliquid contra Fidem, siue culpabiliter, siue inculpabiliter: cùm enim populus teneatur doctrinam Pastorum sequi, rueret tota fidei certitudo, si Prælati & populus in errorem laberentur sicq; Prouidentia D. non debet permittere vt omnes Prælati deficiant. Dico 4. probabile esse, quod omnes Pastores & Doctores simul sumpti non possint personaliter errare in fide; si enim omnes sentirent aliquid esse de fide, quod non est, vel è contra, periculosissimum esset, nè idem sentirent populi, illud eis proponendo credendum. Licèt enim credamus Deum impedire, ne Summus Pontifex Hæreticus proponat suum errorem credendum, tale miraculum non est admittendum in singulis Prælatis.

QVÆSTIO V.

Quinam ad Ecclesiam pertineant.

HÆc quæstio de pluribus intelligi potest, nimirum de Infidelibus, de Iudæis, de Hæreticis, de Schismaticis, de Excommunicatis, de reprobis, de non Perfectis, de magnis Peccatoribus, & de Infidelibus occultis. Quæri, inquam, potest, an omnes isti sint membra Ecclesiæ, quod soluetur, breuitatis causa, per resolutiones sequentes. Vnde

Dico primò, Infideles, & Iudæos non baptizatos nequaquam pertinere ad Ecclesiam Christi (de Catechumenis loquemur posteà) quia Fides & Baptismus sunt ianua Ecclesiæ, & sic non sunt illius membra, 1.Cor.5. *Quid mihi de his qui foris sunt, iudicare?* id est, de Infidelibus. Nisi fortè dicantur esse de corpore Ecclesiæ, saltem in potentia, quomodo asseruit D. Thom. Christum esse illorum caput.

Dico secundò, Hæreticos non esse membra Ecclesiæ, sicut nec Apostatas; qui in hoc differunt, quod Apostatę nihil retineant de fide, sed sint in Iudaismo aut Paganismo; Hæretici verò in aliquibus tantùm articulis errant, & alios, saltem fide humana, retinent, vt diximus agendo de Fide. Assertio nostra est Concilij Nic. vbi Hæretici dicuntur posse recipi in Ecclesiam, si redierint; ergo sunt extra illam, eo ipso quo sunt hæretici. Ex Concil. etiam Lateran.

ran Cap. *Firmiter* de Sum. Trin. & Fide Catholica: Ecclesia est congregatio Fidelium, & illi nullo modo sunt fideles, vt probauimus Cap. de Fide. Sic Patres omnes, inter quos solum August. referam lib. de Vnitate Ecclesiæ, Cap. 4. *Qui non credunt Christum in carne venisse, & resurrexisse, non vtique sunt in Ecclesia*, & Cyprianum in Epist. ad Iubaianum dicentem, hæreticos, cùm sint extra Ecclesiam, sibi vindicare authoritatem Ecclesiæ more simiarum, quæ cùm homines non sint, volunt tamen homines videri. Dum dicit Alphonsus à Castro, hæreticos & apostatas esse in Ecclesia, tanquam membra mortua, quia habent caracterem Baptismi, subijciuntur pœnis Ecclesiæ, & Paulus 2. ad Timoth. 2. ait, *In magna domo sunt vasa aurea, argentea, lignea & fictilia*: negatur Alphonsus; Caracter enim non facit esse actu in Ecclesia, aliàs damnati essent in illa; sed significat saltem aliquando fuisse in Ecclesia. Quod si puniantur hæretici, hoc est vt ad Ecclesiam redeant. Paulus denique per vasa lignea & fictilia intelligit peruersos & reprobos homines: Quòd si intelligat hæreticos, vt volunt aliqui, per domum illam non intelligitur Ecclesia, sed mundus.

Dico tertiò, Schismaticos non esse in Ecclesia, quia Schismaticus idem est, ac diuisus; est ergo ab Ecclesia separatus, qui est Schismaticus. Deinde, de ratione Ecclesiæ est, vt reperiatur vnio membrorum inter se, & membrorum cum capite; hanc autem vnionem tollit Schismaticus, dum se separat ab alijs Fidelibus, vel à Summo Pontifice: ergo quoquo modo fiat illud Schisma, semper ab Ecclesia separationem facit. Denique accedit testimonium Ecclesiæ, quæ in die sancta Veneris orat pro Hæreticis & Schismaticis, vt possint ad Ecclesiam redire. Quod si Schismatici dicantur Catholici, & Ecclesia dicatur Catholicorum congregatio, non proinde sunt in Ecclesia; quia non sunt propriè Catholici, cùm non faciant professionem fidei in Ecclesia Catholica à qua separantur. Dices, partes vestis scissæ æquè manere partes ac anteà; ergo licèt Schismatici sint scissi ab Ecclesia, non minùs sunt eius partes. Resp. Schismaticos scindi ab Ecclesia, non vt partes vestis, sed vt ramos ab arbore, qui statim moriuntur, ipsa viuente.

Dico tertiò, Excommunicatos non esse de Ecclesia, vt docet Catechismus Romanus in expositione Symboli, & sacra Scriptura, Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus*; id est, si propter suam contumaciam ab Ecclesia excommunicatus sit, sit tibi tanquam Ethnicus, qui non est intra Ecclesiam, & tanquam Publicanus, qui licèt sit intra Ecclesiam, tamen eius conuersatio ab omnibus vitatur: Deinde 1. Cor. 7. iubet Paulus incestuosum eijci extra Ecclesiam, id est excommunicari. Adde quòd, in die Parasceues Ecclesia orat pro illis, vt possint redire ad Ecclesiam. Si dicas, Excommunicatum retinere baptismum, fidei professionem, & subiectionem Prælato: Resp. quòd vt aliquis sit propriè in Ecclesia, præter has conditiones requiritur quòd communicet cum alijs in vero cultu diuino, quod non facit Excommunicatus: Vnde Aug. dicit lib. de Vnit. Ecclesiæ cap. vult. *excommunicari, est visibiliter præscindi ab Ecclesia*. Instabis: Si excommunicatus post pœnitentiam ante absolutionem moriatur, saluus erit; sed extra Ecclesiam non est salus; ergo Excommunicatus est in Ecclesia: Resp. pro tunc esse intra Ecclesiam affectu & desiderio, vnde saluari potest; non est tamen in Ecclesia externa communicatione, quod requiritur, vt quis sit in Ecclesia visibili. Aliqui non obstantibus his, tenent Excommunicatos esse tantùm extra Ecclesiam in actu secundo, quia priuantur beneficijs Eccclesiæ, nempe orationibus publicis; re ipsa tamen, & in actu primo, sunt intra Ecclesiam: vnde si tradantur Sathanæ; hoc est; quia sæuit eos in fortiùs Sathanas, dum illos videt auxilijs Ecclesiæ destitutos.

Dico quartò quantum ad Catechumenos; quòd si nullo modo sint instructi, sed tantùm sinant se instrui, non sunt absolutè in Ecclesia, quia nec habent Fidem, nec Baptismum. Si verò, per instructionem præcedentem fidem habeant, possunt dici esse intra Ecclesiam, saltem potentialiter, cùm fidem habeant, eamque exteriùs profiteantur, & parati sint recipere Baptismum, qui est ianua Ecclesiæ; cum illum tamen nondum habeant, non sunt actu in illa, nisi imperfectè & inchoatiuè, sicut fœtus in vtero matris dicitur homo. Vnde dicit Nazianzenus. Orat. in sanctum Lauacrum, eos esse in vestibulo pie-

pietatis, nec posse dici Fideles, nisi intùs ingrediantur. Alij dicunt, quod si per votum Baptismi, gratiam & fidem habeant, sunt de Ecclesia, quantum ad meritum; quia vt sic saluari possunt; non verò quantum ad numerum; quia soli baptizati propriè numerantur inter Fideles. Dices, quod in veteri Testamento Gentiles, vt pote Iob, Melchisedech, & alij erant de Ecclesia, quoniam salui euaserunt sine Circumcisione, quæ erat figura Baptismi. Resp. pro tunc extra Synagogam fuisse salutem, quia circumcisio & ceremoniæ erant tantùm pro Israelitis; Baptismus autem est pro omnibus ianua Ecclesiæ & Paradisi.

Dico quintò, quòd reprobi sint intra Ecclesiam, saltem aliqui, sicut & imperfecti & magni peccatores. Primum est contra Caluinum, Vvicleffum & Hussitas, contendentes solos prædestinatos Ecclesiam componere; & probatur ex hoc, quòd Iudas dum Christum sequebatur, erat de Ecclesia, quia erat Apostolus. Deinde comparatur Ecclesia decem virginibus, quarum quinque dictum est, *Nescio vos*, comparatur etiam campo, in quo est bonum granum cum zizania, & ista tandem comburitur: comparatur domo in qua sunt vasa in honorem & in contumeliã: comparatur denique conuiuio à quo eijciuntur & proijciuntur in tenebras exteriores, qui non habent vestem nuptialem, per quos intelliguntur Reprobi, quoniam Christus concludit, *Multi sunt vocati, pauci verò electi*. Quod si Ecclesia comparetur arcæ Noe, in qua omnes saluati sunt, in hoc stat similitudo, quod extra Ecclesiam non sit salus, sicut nec extra arcam. Secundum, quod est contra Pelagianos & Anabapt. patet, quia numquam fuisset Ecclesia, si solis perfectis componeretur; soli enim Christus & Maria fuerunt perfecti, & duo non faciunt Ecclesiam. Tertium denique probatur ex comparationibus præcedentibus de arca, de campo, de conuiuio & domo.

Dico sextò, Hæreticos occultos, qui interiùs non habent Fidem Christianam, exteriùs tamen illam profitentur, frequentando Sacramenta, esse membra Ecclesiæ, licèt arida & mortua. Sic Valdensis, Driedo, Sotus, Valentia & Bellarminus, & alij contra aliquos: Non quod internam coniunctionem habeant

Dico tertiò, Excommunicatos non esse de Ecclesia, vt docet Catechismus Romanus in expositione Symboli, & sacra Scriptura, Matth.18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus*; id est, si propter suam contumaciam ab Ecclesia excommunicatus sit, sit tibi tanquam Ethnicus, qui non est intra Ecclesiam, & tanquam Publicanus, qui licèt sit intra Ecclesiam, tamen eius conuersatio ab omnibus vitatur: Deinde 1.Cor.7. iubet Paulus incestuosum ejici extra Ecclesiam, id est excommunicari. Adde quòd, in die Parasceues Ecclesia orat pro illis, vt possint redire ad Ecclesiam. Si dicas, Excommunicatum retinere baptismum, fidei professionem, & subiectionem Prælato: Resp. quòd vt aliquis sit proprie in Ecclesia, præter has conditiones requiritur quòd communicet cum alijs in vero cultu diuino, quod non facit Excommunicatus: Vnde Aug. dicit lib. de Vnit. Ecclesiæ cap. vult. *excommunicari, est visibiliter præscindi ab Ecclesia*. Instabis: Si excommunicatus post pœnitentiam ante absolutionem moriatur, saluus erit; sed extra Ecclesiam non est salus; ergo Excommunicatus est in Ecclesia: Resp. pro tunc esse intra Ecclesiam affectu & desiderio, vnde saluari potest; non est tamen in Ecclesia externa communicatione, quod requiritur, vt quis sit in Ecclesia visibili. Aliqui non obstantibus his, tenent Excommunicatos esse tantùm extra Ecclesiam in actu secundo, quia priuantur beneficijs Ecclesiæ, nempe orationibus publicis; re ipsa tamen, & in actu primo, sunt intra Ecclesiam: vnde si tradantur Sathanæ; hoc est; quia sæuit eos in fortiùs Sathanas, dum illos videt auxilijs Ecclesiæ destitutos.

Dico quartò quantum ad Catechumenos; quòd si nullo modo sint instructi, sed tantùm sinant se instrui, non sunt absolutè in Ecclesia, quia nec habent Fidem, nec Baptismum. Si verò, per instructionem præcedentem fidem habeant, possunt dici esse intra Ecclesiam, saltem potentialiter, cùm fidem habeant, eamque exteriùs profiteantur, & parati sint recipere Baptismum, qui est ianua Ecclesiæ; cum illum tamen nondum habeant, non sunt actu in illa, nisi imperfectè & inchoatiuè, sicut fœtus in vtero matris dicitur homo. Vnde dicit Nazianzenus. Orat. in sanctum Lauacrum, eos esse in vestibulo pie-

pietatis, nec posse dici Fideles, nisi intùs ingrediantur. Alij dicunt, quod si per votum Baptismi, gratiam & fidem habeant, sunt de Ecclesia, quantum ad meritum; quia vt sic saluari possunt; non verò quantum ad numerum; quia soli baptizati propriè numerantur inter Fideles. Dices, quod in veteri Testamento Gentiles, vt pote Iob, Melchisedech, & alij erant de Ecclesia, quoniam salui euaserunt sine Circumcisione, quæ erat figura Baptismi. Resp. pro tunc extra Synagogam fuisse salutem, quia circumcisio & ceremoniæ erant tantùm pro Israelitis; Baptismus autem est pro omnibus ianua Ecclesiæ & Paradisi.

Dico quintò, quòd reprobi sint intra Ecclesiam, saltem aliqui, sicut & imperfecti & magni peccatores. Primum est contra Caluinum, Vvicleffum & Hussitas, contendentes solos prædestinatos Ecclesiam componere; & probatur ex hoc, quòd Iudas dum Christum sequebatur, erat de Ecclesia, quia erat Apostolus. Deinde comparatur Ecclesia decem virginibus, quarum quinque dictum est, *Nescio vos*, comparatur etiam campo, in quo est bonum granum cum zizania, & ista tandem comburitur: comparatur domo in qua sunt vasa in honorem & in contumeliā: comparatur denique conuiuio à quo eijciuntur & proijciuntur in tenebras exteriores, qui non habent vestem nuptialem, per quos intelliguntur Reprobi, quoniam Christus concludit, *Multi sunt vocati, pauci verò electi*. Quod si Ecclesia comparetur arcæ Noe, in qua omnes saluari sunt, in hoc stat similitudo, quod extra Ecclesiam non sit salus, sicut nec extra arcam. Secundum, quod est contra Pelagianos & Anabapt. patet, quia numquam fuisset Ecclesia, si solis perfectis componeretur; soli enim Christus & Maria fuerunt perfecti, & duo non faciunt Ecclesiam. Tertium denique probatur ex comparationibus præcedentibus de arca, de campo, de conuiuio & domo.

Dico sextò, Hæreticos occultos, qui interiùs non habent Fidem Christianam, exteriùs tamen illam profitentur, frequentando Sacramenta, esse membra Ecclesiæ, licèt arida & mortua. Sic Valdensis, Driedo, Sotus, Valentia & Bellarminus, & alij contra aliquos: Non quod internam coniunctionem habeant

cum illa per Fidem, sed quia coniunguntur illi visibiliter per externam professionem: sicut membra corporis quæ vita carent, dicuntur tamen membra eius, quandiu exteriùs illi adhærent. Ratio præcipua huius assertionis est quia non potest esse caput Ecclesiæ qui non est membrum illius: atqui Summus Pontifex, aut aliquis Episcopus non desinunt esse capita Ecclesiæ propter hæresim mentalem: ergo sunt adhuc membra illius, licèt nihil de Fide retineant. Maior ex se patet, & minor habetur, cap. *audiuimus*, 24. quæst. 1. Deinde, omnes actus hæreticorum occultorum sunt validi ex eodem cap. vt Absolutiones, administrationes Sacramentorum, beneficiorum collationes, &c. Nemo autem potest exercere actus iurisdictionis Ecclesiæ, nisi sit in Ecclesia; qui enim sunt extra Ecclesiam, nullam iurisdictionem habere possunt in Ecclesiam, vt habent Cyprianus lib. 1. Epist. 6. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, Augustinus in Enchyridio cap. 65. & alij. Dicendum ergo est, quòd in Ecclesia aliqua sunt membra, quæ habent Fidem & Charitatem, alia quæ habent solam Fidem, alia denique quæ habent tantùm externam fidei professionem. Si dicatur quòd forma Ecclesiæ sit Fides; hoc est falsum, aliàs Ecclesia non esset visibilis. Tandem hæc quæstio bene intellecta potiùs est de nomine, quam de re.

QVÆSTIO VI.

Quas prærogatiuas habeat Ecclesia supra Synagogam.

NOn sumitur hic Synagoga pro congregatione malorum, quo sensu accipitur Psal. 85. *Deus! iniqui surrexerunt super me, & Synagoga potentium quæsierunt animam meam*: Non sumitur etiam pro illis ædificijs, in quibus Iudæi solebant Scripturam explicare, vt Matth. 4. *Circuibat Iesus totam Galilæam, docens in Synagogis eorum*: Sed sumitur pro congregatione, seu Ecclesia Iudæorum, quatenùs constabat ex populo & Sacerdotibus, cui Ecclesiæ Iudæorum successit Ecclesia Christiana quæ habet Christum institutorem, sicut Synagoga habebat Moysem, non quidem

dem pro authore, sed pro publicatore; de qua Ecclesia Christiana quærimus, num habeat quasdam perfectiones, quas Synagoga non habuit.

CONCLVSIO PRIMA.

IN multis perfectior est Ecclesia nostra quàm Ecclesia Iudæorum. Primò Synagoga fuit ancilla, ad Galat. 4. *Non sumus filij ancillæ, sed liberæ.* 2. Synagoga, vt ancilla, fuit repudiata, ad Galat. 4. *Eijce ancillam & filium eius.* Ecclesia autem, cùm sit domina, nunquam repudiatur; Esaiæ 54. *Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces.* 3. Synagoga accepit à Moyse nudam legem quæ præcipiebat; Ecclesia autem accepit à Christo legem præcipientem, & gratiam adiuuantem, Ioan. 1. 4. Synagoga fuit exigua & intra Palestinæ terminos comprehensa; Ecclesia verò est Catholica & toto orbe diffusa, *In omnem terram exiuit sonus eorum.* 5. Synagoga non fuit mater omnium fidelium, quia multi extrà illam saluabantur, vt Niniuitæ; Ecclesia autem est mater omnium, & extrà illam nemo saluari potest: Vnde Cyprianus lib. de Vnit. Ecclesiæ, *Non habet Deum Patrem, qui Matrem non habet Ecclesiam.* Quod confirmat August. lib. de Vnit. Ecclesiæ 19. *Ad ipsam salutem nemo peruenit, nisi qui habet caput Christum; habere autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in eius corpore fuerit, quod est Ecclesia*; Cuius veritatis rationes adducit Serm. 18. quia in sola Ecclesia immolatur Hostia redemptoris, in sola vinea laborantes mercedem denarij accipiunt, omnes, qui erant extrà arcam Noe, diluuio extincti sunt, &c.

Obijciunt non obstantibus his rationibus hæretici, probare contendentes æqualibus Synagogam fuisse cumulatam fauoribus à Deo, vt exindè concludant quòd sicut Synagoga in fide perijt, ita etiam Ecclesia defecerit à fide.

Obijciunt, inquam, id quod habetur Deuter. 4. *Non est alia natio tam grandis quæ habeat Deos appropinquantes sibi.* Et Psal. 147. *Qui annunciat verbum suum Iacob, iustitias & iudicia sua Israel: non fecit taliter omni nationi.* Respondeo, has prærogatiuas fuisse concessas Synagogæ per præferentiam ad alias Gentes, quæ tunc erant, non verò per respectum ad Ecclesiam quæ

nunc est; Nam aliæ gentes, vt plurimum, habebant quidem responsa dæmonum, qui in idolis falsa & ambigua loquebantur; habebant etiam legem Decalogi in cordibus suis, sed penè deletam propter peccata sua; non verò habent legem Decalogi ita recentem, non responsa Dei, qualia Iudæi habebant. Quantùm verò ad Ecclesiam Christi, superat in his Synagogam; nam si Iudæi habebant Deum loquentem per Angelos in tabernaculo fœderis, Ecclesia habet ipsum Filium Dei Incarnatum, qui in propria persona locutus est Apostolis. Hebr. 1. *Nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio.*

Obijciunt secundò, 3. Reg. 9. *Sanctificaui domum hanc* (inquit Dominus ad Salomonem) *quam ædificasti, vt ponerem nomen meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus.* Et Psal. 13 *Elegit Dominus Sion in habitationem sibi, hæc requies mea in sæculum sæculi, &c.* vbi præclaras promissiones facit Deus Synagogæ, quales nunquam, inquiunt, fecit Ecclesiæ. Respondeo, hæc dici respectu aliarum gentium, non respectu Ecclesiæ, de qua ad Hebr. 8. habetur; *Nunc autem melius sortitus est ministerium, quantò & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est.* Vbi patet Ecclesiam Christi melioris promissiones habuisse, quàm Synagoga, cuius promissiones fuerunt conditionatæ, vt patebit legentibus primam promissionem, cui subiunctum est; *Si autem auersione auersi fueritis, auferam Israel de superficie terræ, templum quod sanctificaui, proijciam à conspectu meo, eritque Israel in prouerbium, & in fabulam cunctis populis.* Respectu etiam secundæ promissionis, additum est, *Si custodierint filij tui Testamentum meum, & testimonia mea hæc, quæ docebo eos.* Promissiones autem factæ Ecclesiæ plures sunt, quam duæ & hæ absolutæ, ita vt de earum effectu non dubitandum sit. Hæ autem promissiones factæ sunt Ecclesiæ in veteri Testamento & in nouo. In Veteri quidem, apud Esa. 54. vbi promittitur Ecclesiæ Fœcunditas vers. 1. Amplitudo vers. 2 Firmitas & Perpetuitas vers. 4. & sequentibus, Victoria denique contra hostes, vers. 16. quę omnia intelliguntur expressè de Ecclesia Christi, inquit Hieronymus cum alijs &, Paulus ad Galat. 4. In Nouo Testamento multæ adhuc promissiones factę sunt

sunt, quarum prima habetur Matth. 16. *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi, &c.* Secunda habetur, Matth. 28. *Euntes ergo docete omnes gentes; baptizantes eos, &c. Et ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi*: In quo promittitur remissio peccatorum per Baptismum & sempiternam protectionem Dei contra Ecclesiæ suæ persecutores. Tertia promissio facta est Ioan. 6. inter alias quæ videntur in transcursu Scripturæ, vbi Christus promittit pro pane se daturum corpus suum.

Multa de lege Mosayca diximus in præcedenti volumine, agendo de Ordine in Tractat. de Sacramentis, & agendo de Lege diuina Tract. de Legibus.

CAPVT II.

De notis Ecclesiæ.

DIxisse non sufficit, quid sit Ecclesia, quando incœpit, quòd sit visibilis, quòd non possit errare in fide, quænam sint membra illius, & quas prærogatiuas habeat supra Synagogam, quæ fuit Ecclesia veteris Testamenti: sed videndæ sunt notæ, quibus vera Ecclesia à falsa discernitur; & hoc est de quo dicturi sumus in hoc capite.

QVÆSTIO PRIMA.

De prima nota Ecclesiæ, quæ est vnitàs.

PEr notas Ecclesiæ, intelliguntur quædam qualitates, quæ sunt ita propriæ veræ Ecclesiæ & legitimæ Sponsæ Christi, vt nullomodo adulterinis Ecclesijs competere valeant. Quinque admittit Lutherus, quas ad numerum binarium, nimirùm veram & & incorruptam prædicationem Euangelij & Sacramentorum administrationem reducit Caluinus. Catholicorum alij admittũt quindecim notas Ecclesiæ, vt Bellarminus; Alij pauciores, alij denique admittũt tantùm quatuor, quæ veram Ecclesiam infallibiliter designant, & hoc conformiter Symbolo Concilij Constantinopolitani; quæ sunt Vnitas, Sanctitas, Catholicitas seu Vniuersalitas, & quòd sit

Apoſtolica; vnde prima huius capitis quæſtio eſt de Vnitate Eccclesiæ. Porrò non tantùm probabimus ad adſtruendum veritatem Eccleſiæ Romanæ, quòd hæ quatuor qualitates illi conueniant, ſed inſuper probaturi ſumus illas deeſſe Eccleſijs hæreticorum, & præſertim Lutheranæ & Caluinianæ.

CONCLVSIO PRIMA.

VEra Eccleſia, quæ Romana eſt, eſt vna. Quod verum eſt, non ſolum de Eccleſia noui Teſtamenti, ſed etiam vt conſideratur ab initio mundi vſque ad conſummationem ſæculorum; ita vt credentium vniuerſitas, quæ fuit ante Legem, ſub Lege, & ſub Euangelio, ſemper eadem fuerit; Vnde nil refert quòd alia ſit forma nunc colendi Deum, alia Sacramenta, aliaque ratio Fidei; hæc enim non tollunt vnitatem Eccleſiæ, ſed ſolùm indicant diuerſos ſtatus & diuerſas ætates, manente ſemper Eccleſia eadem: ante legem enim erat infans, diuinis inſpirationibus, velut lacte, nutrita: ſub Moyſe erat veluti paruula paulatim creſcens ſub Lege & Prophetis tanquàm ſub Pædagogis: ſub Euangelio denique, tanquam adulta, libertate Chriſtiana donata eſt, duo vbera habens, ſcilicet vtrumque Teſtamentum, quibus lactè cœleſtis doctrinæ cœpit fœcundior eſſe, vt mundum impleret prole fideli, quæ poſteà impletura eſſet cœlum. Sicut ergo nullus homo eſt alius à ſe, ob diuerſas qualitates ætatum, aut incrementa membrorum, ita nec Eccleſia in diuerſis illis tribus ſtatibus, non minùs vna & eadem cenſebitur. Probatur concluſio ex Concilio ſupradicto, *Credo in vnam ſanctam Eccleſiam, Catholicam & Apoſtolicam*. Quæ quidem Eccleſia multiplici ratione vna eſt: Primò, eſt vna in ratione finis, nempè beatitudinis æternæ; ad quam omnes Fideles à Deo ipſo vocati & ordinati ſunt; Vnde Tertullianus 39. Apologet. & alij Patres reſpondebant Paganis mirantibus, quòd Chriſtiani ſe Fratres nominarent, ob vnionem inter illos exiſtentem, dicendo hoc non mirum debere videri, quia vnum Patrem Deum, agnoſcebant, vnum Spiritum ſanctitatis habebant, & ad eandem hæreditatem aſpirabant; ex Arnobio Apolog. contra gentes. Secundò, vna eſt Eccleſia, vnitate principij, nempè Dei vo-

vocantis, & Christi fundantis & instituentis Ecclesiam. Tertiò, est vna ratione mediorum ad hæreditatem Fideles perducentium, quibus vtuntur; quæ media vel sunt interna, vt Fides, Spes & Charitas; vel sunt externa, vt Sacramenta, Sacrificium Eucharistiæ & Lex Euangelica. Vnde Actuum, 4. dicit Paulus; *Credentium erat cor vnum, & anima vna in Domino.* Quartò Ecclesia est vna ab vnitate capitis, nedùm inuisibilis, qui est Christus, sed etiam visibilis, qui est Romanus Pontifex Christi vices gerens in terris; ita quòd sicut regnum dicitur vnum ab vno rege, familia dicitur vna ab vno patre, & exercitus vnus ab vno duce; sic ab vno Summo Pontifice Ecclesia dicitur vna; *Neque enim aliundè*, inquit Cyprianus, *Hæreses ortæ sunt aut natæ schismata, quàm quod Sacerdoti Dei non obtemperatur; nec vnus in Ecclesia ad tempus Sacerdos & ad tempus iudex vice Christi, cogitatur.* Quintò Ecclesia dicitur vna ratione doctrinæ, de qua loquens Aug. dicit: *Qui volunt vnam linguam, veniant ad Ecclesiam; quia in diuersitate linguarum carnis, vna est in fide lingua cordis.* Vnde Irenæus lib. de vnit. Fidei, cap. 3. *Neque quæ in Germania sunt, fundatæ Ecclesiæ aliter credunt, aut aliter tradunt, neque hæ quæ in Oriente, neque hæ quæ in Ægypto, neque hæ quæ in Lydia, neque hæ quæ in medio mundi sunt constitutæ: Sed sicut Sol creatura Dei in vniuerso mundo vnus & idem est, sic & lumen & prædicatio veritatis vbique lucet.*

Obijcies Scripturam plures Ecclesias commemorantem, vt in Apocalyp. *Ioannes septem Ecclesijs quæ sunt in Asia.* Respondeo, hanc pluralitatem non intelligi respectu Ecclesiæ vniuersalis, quæ vna est in toto mundo, sed respectu Ecclesiarum particularium, quæ sunt diuersa membra Ecclesiæ vniuersalis.

CONCLVSIO SECVNDA.

PRæcedens nota veræ Ecclesiæ non reperitur in Ecclesijs reformatis Lutheranorum, aut Caluinistarum; imò Lutherus & Caluinus in multis dissentiunt; præsertim in fide, in Canone scripturæ, & in Sacramentorum administratione. Differunt primò in Fide: Matthias enim Lutheranus in libello quem nuper Lipsiæ prælo commisit, septemdecim

articulos enumerat, in quibus Lutherani à Caluinistis dissentiunt, de quorum vno tantùm dicam; Quòd in Eucharistia Lutherani agnoscant realem præsentiam corporis Christi cum pane; Caluinistæ verò credant esse solùm corpus Christi in figura, & non manducari nisi spiritualiter & per fidem. Differunt secundò in Canone Scripturæ; nam in suo Caluinistæ ponunt Epistolas ad Hebræos, B. Iacobi, & B. Iudæ, quas excludunt Lutherani, & vice versa, aliquos libros admittunt Lutherani quos reijciunt Caluinistæ: In quo dissentiunt à Catholicis, quorum Canon antiquissimus est & quem acceperunt per traditionem ab Eugenio in Concilio Florentino: Eugenius à Gelasio, in Concil. Romano, Gelasius ab Augustino, Augustinus à Concilio Carthaginensi tertio, & Patres huius Concilij ab Innocentio I. vt diximus aliàs. Tertiò dissentiunt in ritibus Sacramentorum, nam Lutherani administrando Baptismum, exorcismum admittunt & aliquas ceremonias, quas ridiculas sentiunt Caluinistæ.

QVÆSTIO II.

De secunda Ecclesiæ nota.

EX antedictis habemus vnicam esse Ecclesiam, velut Arcam Noè, in qua quisquis non fuerit, peribit, regnante diluuio; Vnde multum errant, qui vnumquemque in sua Religione & fide posse saluari putant, indifferenter conuersando cum Hæreticis & Catholicis, modòque sumendo Agnum verum in Eucharistia cum istis; modò cœnam ridiculam cum illis; Videndum nunc est, vtrùm sicut Ecclesia est vna, ita sit sancta.

CONCLVSIO PRIMA.

ECclesia Christi sancta est. Primò, quia nemo in eam ingreditur, nisi per Baptismum ablutus & sanctificatus; 2. Quia omnia ipsius Instituta, Ceremoniæ, Sacramenta, & doctrina ad Sanctitatem ordinantur, quoniam per ea, vel sanctificamur, vel in sanctitate crescimus. 3. Quia tota Deo dicatur & inseruit in pietate & iustitia; ita vt planè sine macula exi-

existat. 4 Quia Christus, qui est caput & sponsus Ecclesiæ, est Sanctus Sanctorum. 5. Quia extra eam non potest inueniri vera sanctitas; quoniam sanctitas ad beatitudinem ducit, ad quam nulla via est pro illis qui sunt extra Ecclesiam. 6 Quia doctrina quæ traditur in Ecclesia, prorsus sancta est, tùm in fide, tùm in moribus: Vndè de illa dici potest; *Tota pulchra es amica mea & macula non est in te*. Est, inquam, tota pulchra in doctrina Fidei, & macula morum in ea nequaquam reperitur, sicut fit in doctrina hæreticorum; nulla enim est secta Paganorum, Philosophorum, Iudæorum, Turcarum & Hæreticorum, quæ non contineat permultos errores rectæ rationi contrarios. Hoc constat de Paganis qui innumera admittebant in suis ritibus flagitia. De Philosophis antiquis hoc patet etiam, quoniam legibus Licurgi permittebantur adulteria, Persæ admittebant incestas nuptias cum matribus & sororibus; Apud Massagetas, propinqui deuorabant eos, qui vicini erant morti; Hircani proijciebant cadauera hominum canibus; Platonis legibus, quæ visæ sunt omnium optimæ, vel laudabantur, vel præscribebantur vitia, vt communio vxorum, extinctio conceptuum & Infantium cædes; Mahumetani docent beatitudinem consistere in cibo, potu & vxorum multitudine, multaque absurda statuunt in suo Alcorano: Iudæi qui scripserunt post aduentum Christi, multos errores admiserunt in suo Talmud, quod est ipsorum verbum Dei non scriptum: Nam Rabbi Salomon maximi nominis apud Iudæos in illud Genesis 2. *Hoc nunc de ossibus*; dicit, Adamum cognouisse omnes bestias, libidinemque non potuisse extinguere, quoadusque Euam habuerit, ipsumque Adam tantæ fuisse staturæ, vt capite cœlum tangeret.

Quantum ad Hæreticos, exploratos etiam errores habuerunt: Gnostici enim luxuriam omnem præscribebant, vitabantque conceptum; qui si sequeretur, fœtum extrahebant de vtero, & contusum in mortario cum melle & pipere deuorabant; Montanistæ sacrificium efficiebant ex sanguine infantis vnius anni, quem æreis aciculis totum exprimebant; Manichæi æquale peccatum esse volebant præscindere folium de arbore, ac interficere hominem; Donatistæ

natistæ de montibus se præcipitabant, vel suffocabant aquis, vel in ignem conijciebant, vt efficerentur martyres.

Lutherani dicebant, infantes vti ratione dum baptizantur, audire verbum Dei, credere & diligere, quod est sanè ridiculum. Anabaptistæ in contrarium errorem inciderunt, asserendo infantes baptizari non posse, nisi vsus rationis in illis adfuerit. Tandem Caluinistæ omnia absoluta necessitate euenire dicebant, Deumque faciebant authorem peccati. Ex quibus patet, omnes Hæreticos multa contra rationem admisisse, quod nullo modo reperitur in Ecclesia Catholica, quam sanctam proclamat Concilium Constantin.

Obijcies, in Ecclesia multos pastores & oues quamplurimas reperiri, in quibus nulla prorsùs est sanctitas: ergo vel illi non sunt in Ecclesia, vel ipsa Ecclesia non est sancta. Resp. non dici sanctam, quasi solos iustos contineat, vt volunt Hæretici, quoniam est veluti Arca Noè, in qua animalia munda cum immũdis admittebantur; vel vt in area in qua triticum reperitur cum palea; vel vt ouile in quo sunt oues & hœdi: Sed dicitur Sancta in se, propter rationes allatas, licèt admittat in suo corpore membra putrida. Est, inquam, sancta Ecclesia nostra, tum sanctitate intellectus, quæ consistit in carentia erroris in Fide; tum sanctitate voluntatis & affectibus, quæ consistit in perfecta cordis munditia, qua quilibet Christianus ad Deum conuertitur. Si quis dicat: A maiori parte sumitur denominatio, maior verò pars Ecclesiæ in peccatoribus consistit, multi enim sunt vocati, pauci verò electi: Antecedens falsum est, quando maximè maior illa pars non est nobilior; homo quippè dicitur pulcher, quando faciem habet pulchram, licèt in alijs partibus aliquas habeat deformitates. Adde quòd licèt omnia membra Ecclesiæ sanctitatem non affectent in actionibus suis, eam tamen profitentur; ideoque Ecclesia semper sancta dicenda est, sicut omnes professi alicuius Ordinis non minus Religiosi dicuntur, licèt suæ Religionis transgrediantur præcepta.

CON-

CONCLVSIO SECVNDA.

Ecclesia Reformatorum non est sancta, quia tradit doctrinam sanctitati repugnantem, dum docet Deum esse authorem peccati, nullum peccatum ab homine committi, nisi Deo instigante & impellente, præcepta Decalogi esse impossibilia, nec ab vllo, quantumuis iusto, seruari posse; bona opera nullius esse valoris apud Deum, sed esse sordes & inquinamenta; prædestinatos & reprobos necessariò saluari vel damnari. Quòd hæc omnia sint contraria sanctitati, patet; Dicet enim aliquis intrà se, si Deus impellit ad peccatum, cur illi resistam? Si præcepta Decalogi impossibilia sunt, non est cur caueam à peccatis, nec quòd sollicitus sim de præceptorum Dei obseruatione: Si bona opera nullius meriti sint, imò inquinamenta & sordes, vitari potiùs debent, quàm accumulari: Si prædestinati necessariò saluentur, & necessariò damnentur reprobi, cur voluptatibus non indulgeam, si sim prædestinatus? si verò sim reprobus, quid frustra bonis operibus studebo?

Confirmatur quòd sanctitas non reperiatur in Ecclesijs Reformatorum, quarum capita, nimirum Lutherus & Caluinus fuerunt peruersa, vbi institutores Ecclesiæ Romanæ nimirùm Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, Doctores, Confessores, & alij sunt tam sancti, casti & pij, vt nil habeant quod reprehendi possit ab Hæreticis. De Luthero, constat illum fuisse infamem, nam cum duplici Castitatis voto astrictus fuerit (fuit enim Monachus & Sacerdos) vtrumque votum violauit, dum relicto Monasterio, sacrilegas cum Moniali cōtraxit nuptias, reliquoque vitæ decursu, in damnato concubitu perseuerauerit, quod sine dubio maximam infamiam redolet. Quantùm ad Caluinum, quis ipsius infamiam contestari potest? quippè qui Nouioduni in Picardia propter crimen Sodomiæ, publico iudicio condemnatus fuit ad pœnam ignis, quæ intercessione Episcopi in vstulationem ferri candentis mutata est. Sic Hieronymus Bolsecus Medicus Lugdunensis in vita Caluini cap. 5. Sic etiam Laurentius ad an. Christi 1538. & Thom. Stapletonus, in Promptuario Catholico, Sabbato hebdomadæ tertiæ in Quadragesima.

QVÆ-

QVÆSTIO III.

De tertia nota Ecclesiæ, nempè de Vniuersalitate.

ITa proprium est Ecclesiæ, quòd sit vniuersalis seu Catholica, vt inter alia quæ tenebant Augustinum in gremio Ecclesiæ, erat hæc qualitas: in caput enim 9. Ioan. sic ait; *Multa sunt quæ in gremio Ecclesiæ me tenent. Tenet me consensus populorum; tenet authoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata; tenet successio sacerdotum ab ipso Petro; tenet denique ipsum Catholicæ nomen, quod ita inter tot hæreses Ecclesia sola obtinuit, vt cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærẽti tamen peregrino alicui, vbi ad Catholicam Ecclesiam conueniatur, nullus hæreticorum Basilicam suam audeat ostendere.* Conformiter ergo Augustino erit nostra

CONCLVSIO PRIMA.

ECclesia dicenda est Catholica, seu vniuersalis. Est, inquam, Catholica tribus de causis. Primò ratione loci, quia per vniuersum orbem diffusa est; 2. ratione temporis, quia semper durauit & durabit; 3. ratione hominum saluandorum, qui omnes ad Ecclesiæ gremium vocantur, si saluari peroptant.

Primò, est Catholica seu vniuersalis ratione locorum, cùm sit per totum orbem diffusa, neque vnius regni aut Prouinciæ terminis definita, vt hæreticorum cœtus; vnde Augustinus docet, Ecclesiam esse vbique & hæresim pariter, cum hoc discrimine, quod Ecclesia est vbique vna; hæresis verò vbique diuersa. Hæc assertio fundatur in illud Euangelij: *In omnem terram exiuit sonus eorum*; vnde nullum est regnum, nulla ratio nobis cognita, quæ hanc Religionẽ vel non habeat adhuc, vel aliquando non habuerit, vel non incipiat habere, vt videre est apud Indos, Iapones, Persas, Mahumetanos, Tartaros, Brasilios, Mexicanos, & alios omnes apud quos reperiuntur templa, vel saltem altaria, imaginesque Christi & Sanctorum, & celebrantur Missæ, sicut & administrantur Sacramenra, & hoc per prædicationem Apostolorum & virorum zelo incredibili animatorum, qui

qui Euangelium Christi in quemlibet terræ angulum portauere.

Dicitur 2. Catholica, quia semper fuit & semper erit, vbi aliæ sectæ post eam inceperunt, sensimque interiere; Author enim cuiuslibet, locus, ortus, oppugnatio & damnatio facilè ostenduntur; pro vera autem Ecclesia, ad Deum initio mundi, ad Christum in medio sæculorum recurrendum est, & ad finem vsque temporum. Ex ipsomet ore hæreticorum Religio seu Ecclesia nostra per mille annos absque vlla interruptione durauit à tempore scilicet D. Gregorij (quòd vltrò iure negamus) vbi vix vllam hæresim reperies, quæ per vnum sæculum durauerit, sine maxima sui diminutione. Adde quod continua successio Pontificum à D. Petro, ostendit ipsius Ecclesiæ aniquitatem. Si enim Irenæus lib. 3. cap. 3. numeret Episcopos Romanos à Petro ad Eleutherium, qui suo tempore sedebat, ac dicat, per hanc successionem confundi omnes hæreticos, quantò magis nunc confundi debent, vbi successionem non interruptam habemus plusquam ducentorum Pontificum?

Dicitur 3. Catholica, ratione personarum saluandarum; quia vocat & recipit homines cuiuscumque status & conditionis, neque alligata est familiæ particulari, sicut erat familiæ Iacob Ecclesia veteris Testamenti; Imo non est distinctio Iudæi & Græci; Indi & Ægyptij; quoniam quilibet potest effici membrum Ecclesiæ per spiritum sanctum vocantem, & per Spiritum Christi regenerantem in Sacramento Baptismatis. Ostendi potest hæc vniuersalitas tertiò, per hoc, quod dixit Ioannes, se vidisse turbam magnam beatorum ex omnibus gentibus, populis & linguis; ad Ecclesiam enim triumphantem nemo transferri potest, nisi priùs fuerit sub vexillo Christi in Ecclesia Militante.

CONCLVSIO SECVNDA.

Ecclesia reformata, non est dicenda Catholica, quia toto orbe non est diffusa, nec duratura vsque ad finem mundi, nec denique ratione saluandorum. Primò, non est toto orbe diffusa, cùm non reperiatur in Asia, Africa, India, Hispania, Lotha-

tharingia, Lusitania; nec in melioribus partibus Italiæ, Galliæ, Poloniæ, Germaniæ aut Belgij; imò verisimile est, nunquam fore, vt per totum orbem diffundatur, cùm Ministri reformati non se conferant in exteras nationes, plantandi Euangelij causa. Vnde non apparet illos non esse afflatos eo spiritu, quo olim erant Apostoli, quibus dictum est, *Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ*; sed hunc spiritum retinuerunt Catholici, cùm nullum sit regnum, nec vlla gens tam barbara, ad quam non penetrent solo ardore Legem Euangelicam promulgandi.

Secundò, Ecclesia reformata non est Catholica ratione temporum; quoniam vera Ecclesia antiquior est falsa, sicut Deus ante fuit quàm diabolus esset: seminatum enim legimus priùs bonum semen, quàm Zizania, Matth. 13. Et nulla est hæresis; cuius author non reperiatur post Christum, & cuius initium non appareat; cœpit enim Ariana hæresis in Ægypto anno Dom. 324. Nestoriana in Thracia an. 431. & Lutherana in Saxonia an. 1517. Hæc omnia denotant quaslibet sectas initium ducere, & sic non sunt Catholicæ, nec vniuersales à parte ante. Non etiam sunt tales à parte post, iuxta dictum Pauli 2. ad Timoth. 2. *Sed vltrà non proficient*; vnde dicit Cyprianus lib. 4. Epist. 2. Schismaticos semper initia feruentia habere, incrementa verò habere non posse, sed statim cum sua praua æmulatione deficere. Hoc verificari potest in Lutheranis, qui vix nati arescere cœperunt, cœpit enim Lutherus an. 1517. vixque septem annis pacificè regnauit, quoniam anno 1525. surrexit Zuinglius & biennio post Anabaptistæ, qui maiorem Lutheranorum partem ad se traxerunt, &ità immutata est hæc secta, vt vix puri Lutherani inueniantur. Quantùm ad Caluinum, ipsius error tam breui durauit, vt penè natus, penè diuisus fuerit, nimirùm per Libertinos in Gallia, per Puritanos in Anglia, per Trinitarios in Polonia, & Samosatenos in Transyluania.

Tertiò, Reformatorum Ecclesia non est Catholica ratione saluandorum; nam omnes qui saluantur, in Ecclesia reformata non saluantur; aliàs ante Lutherum & Caluinum per mille quingentos annos, nullus euasisset saluus. Imò nullus in ea saluari potest; salua-

uaretur enim vel per Fidem solam, vel per Fidem operibus coniunctam. Non proximum quia Iacob. 2. *fides sine operibus mortua est*, & nemo potest saluari mortua fide: Nec secundum, quia si aliquis saluaretur Fide & operibus simul, non esset Lutheranus aut Caluinista, sed purè Catholicus, quoniam Ecclesia in Christianis tantùm exigit fidem & opera.

QVÆSTIO IV.

De vltima nota Ecclesiæ, quæ Apostolica dicitur.

LIcèt ex præcedenti conclusione Ecclesia Christi sit vniuersalis & Catholica, non minus tamen Romana dicenda est, & in hoc hæreticis non licitum est nos arguere, quòd ad locum particularem definiamus Ecclesiam, quæ vniuersalis est: Nam Ecclesia dupliciter potest sumi; primò pro Ecclesia particulari, quæ Romæ fuit ab initio & nunc est; Secundò pro tota collectione omnium Fidelium, qui toto orbe diffusi Romano Pontifici adhærent. Primo modo sumpta, Ecclesia Romana non est vniuersalis, sed ad summum Patriarchalis, solum Patriarchatum occidentalem continens: sumpta verò secundo modo (vt sumitur reuerà) est vniuersalis; quia toto orbe diffusa est; & Romana dicitur, quia Romanus Pontifex illi præest, sicut totius orbis Christiani Ecclesijs. Non fuit autem sine speciali cura factum, vt caput Ecclesiæ Romæ sederet, ad quam primò Christus destinauit Petrum, vt scilicet potentiam virtutis suæ ostenderet Christus, collocando princeps regni sui spiritualis, vbi mundus vniuersi imperij caput collocauerat. Non clament ergo hæretici, Romam esse meretricem illam cui nomen datur Babylon in Apocalypsi: licèt enim talis fuerit aliquando, pro tempore quo gentilis erat, omnium gentium imbuta erroribus, contra Deum blasphemans & effundens Sanguinem Sanctorum ex Hieronymo & Tertull. postquam tamen nomen Christo dedit, non amplius meretrix, sed sponsa fidelis fuit nominanda; scriptam enim in fronte blasphemiam, Christi confessione deleuit, inquit Hieronym. Non obstante ergo hoc clamore hæreticorum

corum Ecclesia iure dicenda est Catholica, vnde videre nobis remanet an sit Apostolica, in quo consistit vltima nota Ecclesiæ.

CONCLVSIO PRIMA.

Ecclesia verè Apostolica est tribus de causis; nimirum, quia ab Apostolis fundata est; quia doctrinam quam habet, ab Apostolis accepit; & ratione successionis continuæ Pontificum ab Apostolis.

Primò, Ecclesia Apostolica dicitur, quia per Christum qui est Apostolus. per duodecim Apostolos à Christo institutos, & per D. Paulum post Christi ascensionem in Apostolum electum fundata est. Quod Christus author & fundator nostræ Ecclesiæ, dicendus sit Apostolus, patet quia Apostolus idem est ac missus; Christus autem à Patre missus est ad homines redimendos & edocendos. Ioan. 20. *Sicut misit me viuens Pater*, &c. Quod etiam D. Paulus vt Apostolus fundauerit Ecclesiam, patet, quia multos Fideles Ecclesiæ genuit per prædicationem. 1. ad Cor. 4. *Per Euangelium ego vos genui*. Et ad Gal. 4. *Filioli quos iterum parturio*. Quibus positis, facile est videre, Ecclesiam esse Apostolicam, quia tum Christus, tum Paulus, tum Apostoli Ecclesiam fundarunt prædicatione & sanguine; ita quòd isti Spiritum Dei habentes, illum communicauerint Ecclesiæ, sicque sunt secundaria fundamenta illius ciuitatis Dei viuentis.

Secundò, Ecclesia est Apostolica, quia nedùm Ecclesiam Apostoli fundarunt, sed etiam per totum orbem propagarunt, iuxtà id quod habetur ad Roman. 10. *In omnem terram exiuit sonus eorum*; sed quia Apostolorum doctrinam semper retinuit & retinebit. Ad Gal. 1. *Licèt nos aut Angelus de cœlo euangelizet vobis præter quod euangelizauimus, Anathema sit*: quod de sola Ecclesia Romana intelligi potest; non verò de Ecclesijs reformatis, quarum pastores nec secuti sunt mores, nec doctrinam Apostolorum; Apostoli enim secuti sunt continentiam, & castitatem amplexantur; Reformati verò Castitatem impossibilem dicentes omni libidini

ni immersi sunt, & vota perfectionis non solùm irrita, sed & impia & non seruanda proclamant. Quantum ad doctrinam Apostolicam; omninò illi aduersantur, quia repudiant bona opera contra Petrum dicentem, *Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem faciatis*; Traditiones reijciunt, contra D. Paulùm clamantem, *Tenete traditiones quas didicistis à me*: Extremamque Vnctionem ex numero Sacramentorum tollunt, estò, Iacobus dicat vocandos esse Presbyteros Ecclesiæ, vt vngant infirmos.

Tertiò, Ecclesia est Apostolica, ratione successionis continuæ Prælatorum ab ipsis Apostolis: hæc enim Pontificum successio à Clemente IX. nuper è viuis sublato, deduci potest vsque ad Linum, Cletum, Clementem & Petrum. Hoc nullo modo asseuerare possunt hæretici nostri, quorum capita & institutores fuerunt Lutherus & Caluinus in præcedenti tantùm sæculo nati, Nec dicant isti, se habere successionem doctrinæ ab Apostolis, licèt non habeant viros Apostolicos sibi inuicem sine interruptione succedentes; hoc enim fieri non potest; nam tempore intermedio ab Apostolis ad Lutherum & Caluinum, vbi erat illa doctrina, certè debuit existere, cùm sit accidens in aliquo subiecto, tanquam aliquod depositum deducendum à Maioribus ad posteros; àttamen à primis quingentis annis, quo Ecclesia Romana corrupta est, vt prætendunt, nullus erat Fidelis, nec vlla visibilis Ecclesia, quæ talem doctrinam retineret. Meliùs ergo longè est si concludamus Ecclesiam nostram, non verò Reformatam, esse Catholicam. Hic notandum est, quòd, vt successio personalis sit essentialis nota veræ Ecclesiæ, debeat coniungi cum successione in doctrina, vnum enim sine altero non sufficit; nam licèt in quatuor Ecclesijs Patriarchalibus Orientis enumerari possint Antistites sibi inuicem succedentes, in qualibet tamen harum Ecclesiarum non viget & sæpè viguit hæresis. In Ecclesia Constantinopolitana, Macedonius, Nestorius, Anthimius, Sergius & alij pluresj sederunt. In Anthiochena Paulus Samosatenus, Vlalius, Petrus Gnafeus & alij Hæresiarchæ visi sunt. In Alexandrina, Georgius Cappadox, Lucius, Dioscorus & cæteri. In Hierosolymi-

mitana denique Saluſtius, Arſenius, Heraclius & alij ſedem tenuerunt. In Romana verò nullus vnquam ſedit hæreticus, immò deficientibus illis quatuor, ſemper immobilis remanſit. Vndè de ea verificari poteſt illud Eſa. 19. *Erunt quinque ciuitates iurantes per Deum exercituum, verumtamen ciuitas Solis vna vocabitur*; ideſt, quatuor patriarchales Eccleſiæ in cultu Chriſti olim florentiſſimæ, paulatim in hæreſim defecerunt; Eccleſia verò Romana, vera ciuitas ſolis, à qua lux veritatis vndequaque diffunditur, ſemper manet, ſtabiliſque manebit.

CONCLVSIO SECVNDA.

ECcleſia Reformata non eſt vllo modo Apoſtolica; non eſt enim fundata ab Apoſtolis, nec propagata; ſed in Luthero & Caluino initium habuit, & ab illorum diſcipulis propagata eſt: Non habuit etiam continuam ſucceſſionem Prælatorum ab Apoſtolis vſque ad Caluinum & Lutherum progenitores ſuos: nec denique habet Apoſtolorum doctrinam, vt iam probauimus, quod vltrò confirmari debet. Primò, Apoſtoli docent Deum neminem incitare ad peccatum, cum malorum intentator ſit: Caluinus verò Lib. 1. Inſtit. Cap. 18. §. 4. docet peccatores eſſe certa Dei deſtinatione ad peccandum impulſos. Secundò, 2. Petri 3. Scriptura dicitur in multis difficilis intellectu; & Lutherus in præfatione aſſertionis omnium articulorum à Leone X. damnatorum, dicit, Scriptura ipſa per ſe eſt certiſſima, facillima, apertiſſima, & ſui ipſius interpres. 3. Homo habet vſum liberi arbitrij, 1. ad Cor. 7. *Poteſtatem habens ſuæ voluntatis*: Lutherus verò art. 36. ſcribit quòd liberum arbitrium eſt figmentum in rebus, ſeu titulus ſine re; quia omnia ſub Deo ſunt, contra quem nihil poſſumus: Et Caluinus 3. Inſtit. Cap. 23. §. 9. affirmat reprobos non poſſe euadere peccandi neceſſitatem, cum ipſis ex Dei ordinatione inijciatur. 4. Paulus 1. ad Tim. 2. docet Deum velle omnes ſaluos fieri, & neminem perire: Caluinus verò Lib. 3. Inſtit. Cap. 21. §. 1. ait, Palam eſt Dei nutu fieri, vt alijs vltrò offeratur ſalus, alij ab eius aditu arceantur. 5. Fidem ſine operibus mortuam dicit Iacobus cap. 1. Lutherus verò dicit lib. de Captiuit. Babyl. cap. de Baptiſmo, fidem

fidem sine operibus sufficere, sicut Caluinus lib. 3. Instit. cap. 4. §. 28. Multa huiusmodi, quæ prolixius esset retexere, contraria Apostolis admittunt Hæretici.

QVÆSTIO V.

Quænam sint rationes aliæ, quibus ostenditur veritas Ecclesiæ Romanæ, & falsitas reformatæ?

EX dictis iam constat falsam esse Ecclesiam reformatam, & veram esse Ecclesiam Catholicorum seu Romanam; in quantùm ista habeat quatuor notas essentiales, quæ vnicè ad veram Ecclesiam spectant; illa verò nullas earum obtineat, cum non sit Vna, Sāc̃ta, Catholica, nec Apostolica. Licet, verò ex illis notis appareat falsitas Ecclesiæ Reformatæ, non desunt tamen aliæ rationes, quibus illius falsitas comprobetur; vnde

Dico primò falsam esse Reformatorum Ecclesiam; quia Lutherus & Caluinus seipsos sine legitima vocatione intruserunt ad talem reformationem. Sicut autem in Regno ciuili nemo potest sibi arrogare pro suo libito potestatem gubernandi populum, abrogandi veteres leges & consuetudines, ac totum Politiæ statum mutandi & reformandi, aliàs tyrannus habebitur; sic etiam non potest quis absque legitimo titulo vsurpare potestatem dicendi & dirigendi populum in Fide, ac Religione, nisi fur & latro vocetur. Ioan. 10. *Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro.* Cum ergo Lutherus & Caluinus sine vllo iure arrogarint sibi potestatem docendi populum in fide, totumque Ecclesiæ statum immutandi & reformandi, proinde Ecclesia ab ipsis reformata vera & legitima esse non potest, defectu legitimæ missionis.

Quod illi Reformatores non fuerint legitimè missi, patet triplici ratione. Primò, quia Spiritus sanctus, à quo dicuntur missi inuisibiliter, est Spiritus Patris & vnitatis, qui contradictionem inspirare non potest; sed in sua reformatione Lutherus multa reponit credenda quæ improbat Caluinus, vt inter aliam realitatem corporis Christi in Eucharistia, quã asserit Lutherus cum existentia panis, & negat Cal-

Caluinus, docens corpus Christi esse tantùm figuratiuè in ea, & manducari solùm per Fidem. Secundò, quia illi; qui hactenùs missi sunt ad instruendum populum in Fide, à solo Deo scilicet, vt se iactitant Lutherus & Caluinus, ità fuerunt à Spiritu sancto directi, vt nullum errorem aut falsitatem credendam proposuerint populo, vt patet de Moyse, & Christo, Prophetis & Apostolis; sæpiùs tamen mentiti sunt Lutherus & Caluinus, dicentes hominem non habere vsum liberi arbitrij: Deum esse authorem peccati; ipsum velle, absolutè vt maior pars hominum pereat; & similes erores proponendo, qui in Deum sunt blasphemi & hominibus horrorem ac desperationem incutiunt. Tertiò, quia illi qui missi sunt à Deo missione extraordinaria, vt se dicunt illi Hæresiarchæ, non habent missionem ordinariam, quæ fit mediante electione, vel concessione eorum hominum, quorum interest, quo pacto confertur Parochis ab Episco, Episcopis à Pontifice, & Pontifici, mediante Electione Cardinalium; Illi, inquam, quibus confertur Missio extraordinaria, vt Moises, Prophetæ, Christus & Apostoli, debent probare suam missionem per viam miraculorum, quod nusquam fecerunt illi Reformatores, & sic eorum Missio non fuit legitima.

Superest ostendendum, eos qui fuerunt missi extraordinariè, probasse suam Missionem miraculis, quòd omninò necessarium est, tùm ex parte eius qui mittitur, tùm ex parte eorum ad quos mittitur. Si enim asserat aliquis à Deo se missum esse, quod tamen probare non potest, vt impostor habebitur; si etiam illi ad quos fit missio, credant aliquem à Deo mitti sine probatione suæ missionis, non prudenter æstimabunt. Primò, Moise ad Pharaonem missus à Deo, multa coram illo edidit miracula, vt patet Exod. 3. Secundò, quod dicitur de Moises, verum est de Prophetis, qui suam missionem ad populum miraculis confirmarunt; nam tempore Achab Regis fuit dissertatio inter Eliam & Prophetas Baal, 3. Reg. 18. & cum hi omnes esse legitimè missos affirmarent, dixit Elias, se confirmaturum esse missionem suam euidẽti miraculo, quod Prophetæ Baal facere non possent; Duo enim boues in frusta concisi, & super ligna positi sunt in holocaustum, alter pro Elia, alter pro Pro-

Prophetis Baal; Hi inuocato nomine Deorum suorum, non potuerunt à Deo obtinere ignem quo suum Holocaustum consumeretur: Elias autem inuocato Deo Israel, impetrauit; quo miraculo permotus populus, interfectis Prophetis Baal, tanquam impostoribus, Eliam, tanquam à Deo missum, acceptauit. Tertiò, suam missionem coram populo confirmarunt Apostoli, vtpotè loquendo varijs linguis, dæmonia expellendo, morbos vmbra vel verbo curando, mortuos reuocando ad vitã, iuxta illud Marc. 16. *Prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*. Quod de se in particulari testatur Paulus 2. ad Corinth. 12. *Signa Apostolatus mei facta sunt super vos in prodigijs & virtutibus*. Quartò, probauit etiam suam missionem Christus per miracula, licèt pro se habuerit vaticinia omnium Prophetarum, licèt habuerit testimonium Ioannis Baptistæ, licèt de eo dixerit Pater cœlestis, *Hic est filius meus dilectus*, &c. tamen adhuc opus illi erat miraculis, quibus refertum est Euangelium, iuxta illud Ioann. 14. *Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? alioquin propter opera ipsa credite*.

Ex his concludendum est, quòd hæretici nostri qui non habuerunt missionem ordinariam, quoniam illos non elegerunt Prælati, vt contra mores, & ritus Ecclesiæ declamarent, qui etiam non habuerunt missionem extraordinariam, quam probare possint, ridiculos absolutè videri, dum nobis proponunt nouam Ecclesiam, quæ in sponsam Christi insurgere prætendit, affirmantes Ecclesiam Christi à multis iã sęculis in Fide errasse, maiores nostros quotquot in ea vixerunt, damnatos esse, nos omnes qui in ea iã viuimus, in errore & tenebris versari, nominemque omnium nostrum saluari posse. Cum hac omnia maximi sint momenti, non leuiter his impostoribus credendũ est; aliàs, vt fatui haberemur, si plus illis, quàm Prophetis & Apostolis adhiberemus fidem, quippe qui nullum miraculum, nullum testimonium diuinum, nec vllum signum euidens obtinere possint: Nec dicant aduersarij, sufficiens suæ missionis testimonium esse, quòd infiniti propè homines doctrinã Lutheri & Caluini amplexi fuerint statim à principio, & hoc sine miraculis; hoc enim mirum vi-

deri non debet, quia ſicut in veteri Teſtamento in-finiti ferè homines adhærebant falſis Prophetis, quia grata prædicabant, ſicut etiam in Nouò maior pars orbis Mahumeto adhæret, inquantùm blanda ſenſibus omnia proponit; ſic etiam nil mirum eſt, ſi voluptuoſi ſequuntur Caluiniſtas & Lutheranos, qui caſtitatem, mortificationem, ieiunia, confeſſionem auricularem, & ſimilia repudiant.

Dico ſecundò, falſam eſſe Reformatorum Eccleſiam, quandoquidem in multis articulis ſibimet contradicunt, quod non eſt proprium Eccleſiæ, quæ cùm verum ſemper edoceat, nuſquam ſibi contradicit. De contradictionibus Lutheri quæ propè infinitæ ſunt, ſcribit Ioannes Cochleus in libro qui inſcribitur, *Lutherus ſepticeps*; Modò dicit Lutherus, Eccleſiam multis annis fuiſſe inuiſibilem, & vndequaque diſperſam; modò ſuſtinet illam fuiſſe ſemper viſibilem. Super Pſalm. 109. Reſolut. 26. Miſſam ſacrificium eſſe agnoſcit, poſteà illam inuentionem diaboli nuncupat. Serm. de Natiuit. S. Ioann. Baptiſt. orationes pro mortuis recipit, & contrarium docet Sermon. de Lazaro. Super Euchariſtiam triginta ſex opiniones omnino contrarias in mente habuit. Quantùm verò ad contradictiones Caluini, permultæ ſunt, quarum aliquas tantùm referam. Primò, lib. 1. Inſtit. cap. 18. docet Deum eſſe authorem peccati; contrarium verò aſtruit in Inſtructione contra Libertinos, cap. 14. vbi ait, *Temulenti iſti à Deo omnia fieri perſtrepentes, eum mali authorem conſtituunt.* Et infrà: *Cùm Deo nil magis proprium ſit, quàm ſua bonitas, ipſum à ſe abnegari oporteret, & in diabolum tranſmutari, vt malum efficeret, quod ei ab illis tribuitur*. Secundò, ad cap. 1. Ioann. v. 1. docet Chriſtum eſſe verum Deum & eiuſdem eſſentiæ cum Patre: Contrarium tamen inſinuat Lib. contra Valentinum Gentilem, vbi tria aſſerit: 1. Nomen Dei per excellentiam ad ſolum Patrem pertinere: 2. Solum Patrem propriè dici Creatorem Cœli & Terræ, & impropriè Filium; 3. Impropriam ac duram eſſe locutionem Symboli Nicæni; *Deum de Deo, lumen de lumine*, in quibus facit Patrem Filio maiorem & excellentiorem, & proinde verum Deum negat Filium, & Patri con-

ſub-

ſubſtantialem; Vnde illud Ioan. 10. *Ego & Pater vnum ſumus*, interpretatur eodem modo, quo Ariam, dicens in Comentar. *Abuſi ſunt hoc loco veteres, vt probarent Chriſtum eſſe Patri conſubſtantialem; neque enim Chriſtus de vnitate ſubſtantia diſputat, ſed de conſenſu quem cum Patre habet*. Tertiò, ſibi contradicit Caluinus ſupra limbum Patrum, in quo Patriarchæ, tanquam in carcere detinebantur ante aduentum Chriſti; illum enim cum Catholicis admittit contra Anabaptiſtas in Phyſicopanichia, cùm ait; *Nec vero miretur quiſquam includi carcere Sanctos Patres; qui Redemptionem Chriſti expectabant*. Eundem tamen negat libr. 2. Inſtitut. caput 16. paragr. dum dicit, *Neſcio quid factum ſit, vt poſteritas locum putaret eſſe ſubterraneum; cui affingit nomen Limbi; ſed hac fabula, tametſi magnos authores habet, nil tamen, quàm fabula eſt*. Vnde Caluiniſtæ per Chriſtum deſcendentem ad Inferos, intelligunt deſcenſum corporis eius in ſepulchrum. Quartò, fatetur Caluinus extare præceptum Chriſti de Baptiſmo aquæ libr. 4. Inſtitut. cap. 15. paragr. 19. hoc tamen negat in Commentario illius loci; vbi dicit Ioannes 4. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua*, &c. dum ait; *Nullo modo adducor vt Chriſtum de Baptiſmo verba facere credam*. Et ibidem, Spiritum & aquam pro eodem poſuit. Sunt & aliæ multæ contradictiones in doctrina Caluini ſed hæ ſufficiunt, vt oſteadatur veritatem non reperiri in Caluini doctrina, quandoquidem veritas ſemper ſibi eadem manet, nulliſque in contradictionibus ſubijciunt.

Dico tertiò, falſam eſſe Reformatorum Eccleſiam, quia non conſpirat cum Eccleſia antiqua quæ primis quingentis annis Apoſtolicam Doctrinam retinuit ex ipſa voce Hæreticorum. Hoc modo compeſcuit hæreticus Theodoſius Imperator ex Sozomeno libr. 7. caput 12. iubens ſectarum principes conuenire, à quibus poſtulauit, an exiſtiſtimarent antiquos Patres qui Eccleſiam rexerant ante diſſidium illud quod tunc de Religione ortum fuerat, rectè conſenſiſſe & verè Apoſtolicos fuiſſe? quòd cùm illis affirmaſſent, ſubiunxit; Examinemus ergo Doctrinam veſtram ad illorum ſcripta; & ſi cum illis conſenſerit; reti-

neatur; sin minùs, abijciatur. Ex hoc patet, doctrinam veram in fidem non esse, nisi conformis sit antiquæ, qualis non est Doctrina Hæreticorum, maximè Caluini qui toti antiquitati omninò repugnat. Hoc habetur primò, ex libr. 2. Institut. cap. 2. §. 4. vbi ait: *Semper apud Latinos nomen liberi arbitrij extitit & apud Græcos, ego verò* (paulò infrà) *huiusmodi vocem neque vsurpare velim, & alios si me consulant abstinere optarim.* Secundò, Institut. lib. 2. cap. 14. fatetur se toti antiquitati repugnare dicens §. 3. *Non potest excusari veterum error, qui dum ad Mediatoris personam non attendunt, totius doctrinæ quæ in Euangelio Ioannis legitur, ieiunum obseruant sensum, sesque implicant multiloquijs.* Tertiò, loquendo de Satisfactione, Instit. lib. 3. cap. 5. §. 38. *Omnes ferè veteres,* inquit, *quorum libri extant, aut in hac parte lapsi sunt, aut nimis asperè locuti.* Quartò, agens de oratione pro defunctis, Institut. libr. 3. cap. 5. §. 10. ait; *Ante mille & trecentos annos vsu receptum fuit, vt precationes fierent pro defunctis: sed veteres omnes, fateor, in errorem arrepti sunt.* Quintò, libr. 4. Institut. cap. 15. § 20. habet: *Multis adhinc sæculis adeòque ab ipso ferè Ecclesiæ exordio, vsu receptum video, vt in periculo mortis laici baptizarent, non video qua possit ratione defendit* Similia videri possunt apud Caluinum in multis in locis. Lutherani etiam seu Centuriatores Magdeburgenses docent eadem dogmata ab antiquis Patribus tradita fuisse; qualia nos hoc tempore tuemur, quibus tamen ipsi sese oppnnunt; ex quo apparet doctrinam tum Caluinistarum, tùm Lutheranorum omninò derogare doctrinæ Patrum, qui in primitiua Ecclesia floruere.

Confirmatur hæc verittas ex praxi Caluinistarum, qui, ne addesset aliqua conformitas inter Ecclesiam primitiuam & suam, voluerunt reformare Ecclesiam, sacram Scripturam, doctrinam sanctorum Patrum, Sacramenta, Catholicorum Templa, Festa & Ieiunia; de quibus omnibus parùm dicere conuenit. Primò, reformarunt, vel potiùs difformarunt Ecclesiam, decernentes ipsius regimen ad Consistorium, & ad Reges & ad Princeps sæculares pertinere. Secundò, sacram Scripturam reformarunt, illam spoliantes traditione, quæ illi ger-

germana soror est, illam priuantes aliquot partibus seu membris, & ipsam tot versionibus transmutantes, vt non sit ampliùs sibi ipsi similis. Tertiò, Reformarunt Symbolum Fidei, negando Christum ad Limbum descendisse; Vnde per, *Descendit ad Inferos*, intelligunt, Corpus ipsius in sepulchro fuisse depositum. Quartò, reformarunt Doctrinam sanctorum Patrum, ipsis repugnando, vt in præcedenti assertione visum est. Reformarunt quintò, Sacramenta, duo tantùm esse contendentes, nimirùm Baptismum & Eucharistiam, quod asserit Augustinum tenuisse Plessæus lib. 3. de Eucharistia cap. 1. quod falsissimum est; Augustinus enim libr. 2. contra litteras Petiliani cap. 104. agnoscit Confirmationem, quam vocat Sacramentum; agnoscit etiam Ordinem libr. 2. contra Epistolas Parmeniani cap. 13. agnoscit Pœnitentiam libr. 1. de adulterinis coniugijs cap. 16. & 28. agnoscit Matrimonium libr. 2. de Nuptijs & Concupiscentia, cap. 10. agnoscit denique Extremam-Vnctionem Sermon. 215. de Tempore. Ex quibus facilè apparet iniuria, quam irrogat Plessæus Augustino. Reformarunt sextò Ministros Ecclesiæ tollendo Ordinem & Hierarchiam Ecclesiasticam, liberando eos à Cœlibatu & nouas leges Ecclesiasticas præscribendo illis. Reformarunt septimò Templa & Monasteria, aliqua destruendo, alia profanando, ab illis imagines eliminando, & incestas nuptias Monachorum & Monialium faciendo. Reformarunt octauò Catholicorum Festa, ipsa reducendo ad diem Dominicam, vt impleretur quod dictum est per Prophetam Psal. 37. *Quiescere faciamus omnes dies Festos Dei à Terra.* Reformarunt nonò Ieiunia, hoc fundamento moti, quòd ilia debeant esse libera, non coacta; vnde sustulerunt Ieiunium Quadragesimæ, Quatuor temporum, Vigiliarum, & abstinentiam à carnibus Feria sexta & Sabbato.

CAPVT VLTIMVM.

De Oppugnatoribus, & Propugnatoribus Ecclesiæ.

EOdem ferè momento, quo Ecclesia nata est ex Christo in Cruce pendente. Infernus liuore vlulans ipsam præuidendo tanquam Arcam Noè, ab æternitate destinatam, vt hominum vniuersitas à diluuio æterno liberaretur, in ipsam insurrexit; vt eam ad interitum reduceret; vnde ferocitatem Imperatorum suscitauit, qui in gratiam Paganismi, quem profitebantur, tormentis pluribus, sed inauditis incessanter conabantur membra huius Ecclesiastici corporis exterminare. Vnde ex supputatione aliquorum, plusquàm vndecim milliones Christianorum, Tyrannorum gladio occubuerunt, qui numerus sufficeret, vt qualibet die anni celebrare posset Ecclesia plusquam trigiota millia Martyrum festum diem. Pagani tamen & Idololatriæ non fuerunt crudeliores Ecclesiæ aduersarij, imò quolibet sæculo plus sæuijt in illam hæresis, quàm Imperatorum barbaries, & plures animas damnauerunt Hæresiarchæ, quàm persecutio occiderit corpora; quod Deus prospiciens, vt ipsam conseruaret, quolibet etiam sæculo Apostolos, Apostolicosque Doctores protulit, qui doctrina & virtute ipsius defensionem ad conseruationem suscepere, In hoc capite non intendimus omnes omninò hæreses enumerare; sicut nec omnes Patres qui se errori opposuerunt, sed eas solùm hæreses, quæ maioris nominis fuerunt, & Patres cuiuslibet sæculi illustriores, sumus, Deo dante, allaturi.

De Hæresibus, & Doctoribus.

PRIMI SÆCVLI.

PRimi sæculi hæreticorum primos fuit *Simon Magus*, qui existimauit donum Dei pecunia obtineri posse, mundum non esse creatum à Deo, non esse liberum arbitrium, bona opera non esse necessarias, animas de corpore in corpus migrare, esse

esse Deum qui apparuit in Samaria, vt Pater, in Iudæa vt Filius, in Gentibus vt Spiritus sanctus, & similia in quibus multos habuit discipulos. Fuit deinde *Menander* easdem tenens opiniones, addens se esse Saluatorem mundi, Baptismum in suo nomine conferri debere, & nullam fore Resurrectionem carnis. *Nicolaita* dict: à Nicolao, vno ex septem primis Diaconis, docuerunt licere fornicari, vesci Idolothytis, & luminaria suffocabant in conuiuijs suis, vt libentius sua comitterent adulteria. *Cerinthus* & *Ebian* Iesum esse purum hominem ex Iosepho natum docuerunt. Fuerunt & plures alij quos omitti vult nostra breuitas.

Sicut in primo sæculo fuerunt plures Hæresiarchæ contra Ecclesiam, sic pro illa tuenda multi fuerunt Apostoli, Sancti & Doctores, quorum aliquos referemus. Inter alios fuerunt *D. Paulus* qui per cœlestem reuelationem in Euangelio plenissimè doctus quatuordecim scripsit Epistolas: *S. Ioannes Apostolus*, qui scrigsit Euangelium, Apocalypsim, & Epistolas tres, *S. Matthaus*, qui scripsit Hebraicè Euangelium, *S. Iacobus*, qui Epistolam vnam edidit. *S. Iudas*, frater Iacobi qui vnam breuem scripsit. *S. Marcus*, qui breue conscripsit Euangelium. *D. Lucas*, qui protulit Actus Apostolorum. *D. Clemens*, qui multa scripsisse fertur. *D. Dionysius Areopagita*, Pauli discipulus, qui plura edidit de cœlesti Hierarchia, de Ecclesiastica Hierarchia, de DD. Nominibus, de Mystica Theologia, & quasdam Epistolas, *S. Ignatius* Episcopus Antiochenus, qui plures Epistolas conscripsit, quarum septem enumerat Eusebius lib. 3. Histor. cap. 30.

De Hæresibus, & Doctoribus

SECVNDI SÆCVLI.

HÆresiarchæ maioris nominis qui apparuerunt in hoc sæculo, fuerunt *Saturninus* à quo Saturniani: Hi erant discipuli Simonis & Menandri, quorum hæreses sustinebant *Chiliasta seu Millenarij*, qui dicebant sanctos regnaturos mille annis post Resurrectionem cum Christo in terris. *Carpo-*

cratiani à Carpocrate Alexandrino, docente Iesum Christum esse ex Ioseph natum, Mundum fuisse creatum ab Angelis, legemque & opera non esse necessaria Fidelibus, semper sequebatur eum Marcellina sua meretrix. *Valentiniani*, à valentino, qui factus est hæreticus, quia Episcopatum obtinere non potuit: Hic dicebat, Christum transijsse per vterum virginis, tanquam per canalem, non verò sumpsisse ab ea carnem. Hi propter suam insignem doctrinam se dicebant Gnosticos, seu sapientes, & cognoscentes: *Caiani*, indi dicti sunt quòd Cainum, Sodomitas, Chore, Dathan & Abiron saluatos esse dicerent; Negabant carnis Resurrectionem, Iudamque vt aliquid diuinum agnoscebant, quia tradendo Christum, agnoscebat quantùm ipsius mors esset pro futura. *Ophitæ*, sic dicti quod crederent, serpentem, qui Adã decepit, fuisse Christum: Serpentem verum conseruabant, quem adorabant & faciebant incantationibus ascendere super altare, vbi oblationes lambebat & regrediebatur posteà in cauernam. *Cerdonistæ* duos agnoscebant Deos sibi contrarios, vnum misericordiæ, Patrem Christi & authorem Euangelij, alium iustitiæ, creatorem mundi & authorem veteris legis. *Marcionistæ*, in eodem errore fuerunt; erat enim Marcion Cerdonis discipulus, cuius opiniones Romæ sustinuit, negabatque cum illo Incarnationem Christi, dicens eius corpus fuisse de cœlo, non de Virgine; carnes & vsum Matrimonij damnabat, volebatque Christum in descensu ad inferos liberasse animas Reproborum. *Montanistæ*, à Montano Phryge, vnde Cathaphrygæ dicti sunt discipuli eius propter peruersam vitam ipsius Montani, cuius nomen, quod ab initio acceperant, reprobarunt posteà; Ipse Montanus se Paracletum dicebat, plures seduxit, & inter alios Tertullianum. *Quartadecimani* vel *Paschaitæ* semper volebant Pascha celebrari quartadecima Lunæ Martij, quod Catholici celebrant Dominica sequentæ. *Adamitæ* sequebantur nuditatem Adami; credebant non esse licitũ hominibus nec fœminis vestitos adesse in suis comitijs, quę erant verus Paradisus, matrimoniũ repudiantes tanquam diabolicum; simul se coniungebat in tenebris, volebantq; preces ad Deum omnia cognoscentem esse inutiles, Multis alijs hæresibus refertum est hoc sæculum.

Inter

Inter sanctos Patres secundi sæculi fuerè *Iustinus Martyr*, an. 150. cuius scripta ad nos peruenerunt, quę recenset Eusebius lib. 4. hist. cap. 17. *Athenagoras* an. 155. qui insignem pro Christianis Apologiam scripsit. *Egesippus* anno 177. qui scripsit Historiam Ecclesiasticam vsque ad sua tempora. *S. Irenæus* Episcopus & Martyr an. 180. multa scripsit, sed ad nos peruenerunt tantùm quinque libri aduersus Valentinum; probabilius est ipsum Græcè scripsisse, quàm Latinè.

De Hæresis, & Doctoribus

TERTII SÆCVLI.

SVrrexerunt in hoc tertio sæculo *Origenistæ* ex Origene qui *Adamantius* vocabatur ob constantiam quam habuit tempore persecutionis; credebat solos Eunuchos possessuros esse Regnum cœlorum; vnde se castrauit non ferro; sed pharmaco, & quia litteraliter interpretabatur hunc textum: *Sunt Eunuchi qui se castrauerunt propter Regnum cœlorum*: Personarum Diuinarum æqualitatem negabat, Filiumque ita à Patre distantem dicebat, ac Apostolos à Christo: Filium Dei, licèt ex essentia Patris, creaturam tamen reputabat; sicut Spiritum sanctum. Asserebant homines non posse videre Angelos, nec Angelos Spiritum sanctum, nec Spiritum sanctum Filium, nec Filium Patrē: Animas longè ante corpora creatas fuisse volebat, & ad corpora missas propter peccata: Perpetuitatem status mortuorum negabat, credens animas ad corpora reuersuras de cœlo, & de inferno, & in mundo conuersaturas; vel, vt alij dicunt, dæmones & damnatos fore beatos post annos mille: Omnes hæreses quæ præcesserant, refutabat, & in deteriores incidit: Continentiam maximè affectabat; vnde alij hæretici, Originiani dicti, & inhonesti vocati, seu impudici, non ab Origene Adamantio, sed ab alio eiusdem nominis traxerūt originem. Non desunt tamen magni momenti authores, vt inter alios Picus Mirandulanus, qui originem iustificare conati sunt, vt diximus, agendo de Concilijs. *Tertullianistæ* dicti à Tertulliano, qui cùm non posset fieri Episcopus Carthaginensis in odium Victoris

Papæ, Compatriotæ sui, in Ecclesiam Romanam & Prælatos ipsius inuexit: Traditiones impugnabat; Animas licèt immortales, faciebat corporea, & animam Filij ab anima Patris dicebat progenitam, Deum licèt nullius figuræ, corporeum tamen asserebat: Animas damnatorum sustinebat conuerti in diabolos post mortem: nullum esse dicebat Baptismum ab hæreticis collatum, occasionemque dedit Agripino Episcopo Carthaginensi, vni ex prædecessoribus sancti Cypriani, idem sentiendi: Se reddidit Montadi fautorem, quem Paracletum æstimabat; sed posteà ambitione motus ipsum dereliquit, vt se in principalem Hæresiarcham erigeret. *Elseita* à falso Propheta Elsi in omnibus iudaizabant; docebantque licitum esse fidem ore negare; modò in corde retineatur. *Nouatiani* à Nouatiano Presbytero Romano Antipapa, & à Nouato Presbytero Cathaginensi dicti, docuerunt non esse in Ecclesia potestatem remittendi peccata post Baptismum commissa: Secundas nuptias illicitas asserebant. Nolebant baptizatos sacro Chrismata esse confirmandos; vnde ipse Nouatianus, qui vsque ad mortem Baptismum distulerat, noluit confirmari. Rebaptizabant eos qui in nostra Ecclesia receperant Baptismum. Voluerunt vocari *Cathari*, id est puri & mundi; vnde alba veste induebantur. Nouatianus à suis exigebat, vt in sua communione protestarentur semper se tales remansuros esse, & numquam communicaturos cum Papa Cornelio. Porrò Nouatianismus nostrum Regnum turbauit ministerio Marciani Arelatensis Episcopi, qui Nouatiano amicitia coniunctus erat. *Sabelliani* dicebant vnam tantùm esse in Diuinitate personam, quæ tanquam Pater in veteri testamento legem dederat; in Nouo incarnata fuit vt Filius, passa & mortua; & vt Spiritus sanctus descendit super Apostolos. Ideo dicti sunt *Patripassiani*, quòd Pater scilicèt mortuus fuerit, quia erat eadem persona cum Filio. Inter alia improbabant Catholicos, quòd se Monachos facerent. *Angelici* mundum ab Angelis factum credebãt. *Apostolici* seu Encratitę hoc nomen vsurpabant quia nihil possidebant, nec matrimonio coniungebantur. *Paulonista*, seu *Samosateni* à Paulo Samosateno, dicebant Christum esse purum hominem, iustum tamen, nec baptizabant in nomine Trinitatis; vnde

ex Augustinum Concilium Nicænum iussit vt rebaptizarentur qui hunc impostorem deseruerant. *Manichai* à Mane, qui duo docuit principia esse æterna, vnum bonum, alterum malum: Omnia esse corporalia & nihil spirituale: Hominum non esse liberi arbitrij: Se esse Spiritum sanctum quem Christus promisit: Carnem & vinum esse rex ex se immundas, & ideò ab ijs esse abstinendum: Animas de corpore in corpus migrare, & quamplurimi ridicula.

In hoc sæculo vixerunt Tertullianus An. 103. initio Catholicos, deinde in Montani hæresim prolapsus, *Clemens Alexandrinus*, presbyter An. 204. *Minutius Fœlix*, An. 206. *Origenes Adamantius* Clementis Alexandrini discipulus An. 226. Huius opera ascendunt ad sena millia; teste Epiphanio, quorum perierunt plurima. *Gregorius* Episcopus Neocæsariensis, ob magnitudinem miraculorum dictus Thaumaturgus Anno 233. *Cyprianus*, Anno 250. *S. Zeno* Episcopus Veronensis, An. 260. *S. Methodius* Episcopus Tyri, an. 285. *Arnobius*, an. 285. qui ex Pagano Christianus, scripsit contra gentes. *Lactantius Firmianus*, an. 290. &c.

De Hæresibus & Doctoribus

QVARTI SÆCVLI.

DOnatus primò apparuit ex Numidia oriundus; Schisma initio fecit, quia condemnatus fuit ab Ecclesia, eò quòd iniustè accusasset Cæcilianum Carthaginensem Episcopum de traditione Bibliæ Idololatris; posteà factus est hæreticus, rebaptizans eos qui à Christianis veniebant ad Donatistas: In Ecclesia solos iustos contineri dicebat, volebatque Ecclesiam in suis solis discipulis contineri. Ipsum acriter oppugnauit Optatus Mileuitanus. *Meletiani* nolebant conuenire in orationibus cum conuersis, qui durante persecutione ceciderant: & quod peius est, cum Arianis se coniunxerunt, *Arius Alexandrinus* Presbyter docuit Filium Dei esse creaturam, non esse coæternum Patri, nec coessentialem; Verbum tenere locum animæ in Christo, ipsum creuisse in cognitionibus, vt cæteros homines. Ariani Catholicos ad se conuenientes rebaptizabant more hæ-

reticorum nostrorum nunquam vtebantur nomine Iesu Christi, sed tantùm Christi, Conciliaque generalia etiam approbata esse fallibilia, & actu Concilium Nicænum errasse asserebant. *Semi-Ariani* filium Dei dicebant non eiusdem substantiæ cum Patre, sed similis; non ὁμούσιον, sed ὁμοιούσιον, quod veri Ariani negabant: conueniebant tamen inter se, vt bellum Ecclesiæ inferrent. *Anthropomorphitæ* Deũ faciebant corporeum, ad formam hominis, quia dixerat Deus, Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem nostram*: Pascha celebrabant more Iudæorum, quartadecima Lunæ Martij. Improperabãt Episcopis Catholicis, quod temporalia haberent, &c. *Circoncelliones*, sic dicti, quia pauperculas incolebant cellulas, Martyres prædicabant eos qui sibi mortem inferebant, de facilique trucidabant illo, qui à sua opinione non stabant. *Photinus* Sirmiensis Episcopus, Christum purum hominem faciebat, Deumque negabat trinum. *Macedonius* Episcopus Constantinopolitanus, Spiritum Sanctum Deum non esse, sed puram Creaturam, asserebat. *Ætius & Eunomius* in eodem errore fuerunt, nisi in quãtùm Filium Patri omnino dissimilem faciebãt, & Macedonius similem. Ipse Ætius, cùm Episcopus fieri non posset, Presbytero docebat esse æquales Episcopis, Sacrificia non esse offerenda pro defunctis, nec Ecclesiæ ieiunia obseruanda, *Iulianus Apostata* Monachus ab Ecclesia & Monachatu separatus, se Summum Pontificem declarauit, vt cultum Idolorum restauraret: Destruxit Christi imaginem, quam hemoroissa Euangelij, apud Cæsaream collocauerat, cuius pedibus nascebatur quædam herba omnibus incognita, que omnes morbos curabat, modò attingerent fimbriam vestimenta imaginis. Licèt illi maximè odio esset sancta Crux, & eius imago; aliqua tamen die cum in templo esse ad consulendum oraculum visionibus extrordinarijs turbatos, se signo Crucis muniuit. *Priscialliniſtæ*. Priscilliano Gnostico sic dicti, cum omnibus præcedentibus hæreticis participarunt; nimirùm Manichæis, Sabellianis, Arianis, Marcionistis, & Quattodecimanis. Corpus per se malum à malo principio nimirum diabolo, esse dicebant; & sic negabãt corpora resurrectura: Matrimonium detestabantur, credentes pueros semine carnali procreatos ad Deum per-

pertinere non posse, sed tantùm illos qui concipiebantur de Spiritu sancto: Animas asserebant esse de substantia Dei, licitumque dicebant iurare & peierare, potiusque prodere secretum. *Eluidius* B. Mariam sentiebat alios filios genuisse post Christum. Sic *Iouinianus*, qui insuper matrimonium æquale virginitate dicebat, & omnia crimina æqualia sicut beatorum præmia. *Apollinaris* in Christo corpus coessentiale cum Verbo prædicabat, fundatus in hæc verba, Ioan. 1. *Verbum caro factum est*. Sunt & quamplurimæ aliæ hæreses, quibus hoc sæculum abundat.

In hoc quarto sæculo ab an. scilicet 300. ad 400. floruerunt *Eusebius Cæsariensis & S. Athanasius Episcopus Alexandrinus*, cuius opera quatuor tomis continentur. An. 340. *S. Hilarius* Pictauorum Episcopus, anno 355 qui iam prouectæ ætatis Christianis factus, tamen breui in Ecclesiastica doctrina, ita profecit, vt Ecclesiæ Catholicæ columna sit meritò nominãdus. *S. Optatus* Episcopus Mileuitanus an. 365. septem libros aduersus Donatistas edidit. *S. Cyrillus* Hierosolymæ Episcopus, an. 365. sæpè de sede eiectus fuit, & sedi restitutus posteà. *S. Ephrem* Diaconus Edessenus, an. 365. scripsit plurima opera, quæ teste Hieronymo l b. de Script. Eccles. post lectionem Scripturæ in Ecclesijs legi solebant. *S. Basilius Magnus*. Archiepiscopus Cæsariensis in Cappadocia, an. 370. Huius præclara opera quatuor continentur tomis. *S. Gregorius Nazianzenus Episcopus*, an. 370. *S. Epiphanius*, an. 370. Salaminæ in Cypro Episcopus fuit. *S. Ambrosius Mediolanensis*, ann. 374. quinque tomos conscripsit impressionis Parisiensis. *S. Gregorius Nissenus*. S. Basilij Frater. *S. Hieronymus*. an. 390. Presbyter & Ecclesiæ Doctor fuit. Huius opera in editione Lugdunensi nouem tomi continentur. *Ruffinus* Presbyter Aquileiensis S. Hieronymi quondam amicissimus, deinde æmulus factus, libros duos ad historiam Eusebij Cæsariensis addidit, an. 390. *S. Ioannes Chrysostomus*, primùm in foro versatus, Monasticam posteà vitam exercuit, ab illa ad clerum vocatus, Presbyter Antiochenus factus est; & deinde Episcopus Constantinopolitanus. In quinque tomo illius opera diuiduntur, anno 398.

De Hæresibus, & Doctoribus

QVINTI SÆCVLI.

ECclesiæ bellam intulerunt sequentes hæretici, *Pelagius* Brito Monachus, an. 415. cœpit docere peccatum Adami illi soli nocuisse, nullum in posteritate sua fuisse peccatum originale: Mandata Dei solis naturæ viribus posse obseruari: Orationes ad Deum inutiles dicebat ad benè agendum, quod poterat ex se liberum arbitrium; admittebat tamen Baptismum, vt infantes de bono in melius progrederentur: Mortem dicebat non esse pœnam peccati, sed conditionem naturæ, ita vt mortuus fuisset Adamus, etiam non peccans: Sacerdotalia & Episcopalia vestimenta denique improbabat. Ipsum secutus est Celestius hæreticus. *Semipelagiani* dicebant; liberum arbitrium se posse determinare ad bonum; vt tamen bonum operaretur, indigere gratia, sicqne initium salutis & prædestinationis in nobis reponebant. *Secundinus*, Discipulus Manichæi, Deum mutabilem credebat, Christum Filium Dei naturalem negabat, malamque faciebat substantiam. Ad Augustinum scripsit vt ad Manichæismum rediret, cui respondit Augustinus eloquenti libro, qui habetur 6. tomo. *Vigilantius* docuit inanem esse inuocationem Sanctorum; cultum, qui reliquijs fertur, esse idololatriam; Ecclesiastica ieiunia; sicut Cœlibatum Sacerdotum, reijciebat. *Nestoriu*. Episcopus Constantinopolitanus in Christo duas personas asserebat esse; Virginem vt Matrem Dei nolebat agnosci; & in pane fermentato, cum duabus speciebus, cōsecrabat, & communicabat. *Euthyches* Abbas Constantinopolitanus; vt Nestorio contradiceret, vnam tantùm personam, sicut vnicam naturam, in Christo admittebat; irridebatque Concilia, maximè Ephesinum & Chalcedonense. *Dioscorus* pecunia suscepit protectionem & iustificationem Eutychetis, *Pontificantes* dicti sunt illi, qui authore Zenone Imperatore, vnionem quandam faciebant, inter Catholicos & Eutychianos; ita vt ex vna parte Anathema dicerent Eutycheti, & ex alia Concilium Chalcedonense, vbi damnatus fuerat, contemnerent. *Petrus Cnapheus* Episcopus Antiochenus sentiebat totam

tam

tam Trinitatem fuisse crucifixam ; vnde in Trisagio, sic loquebatur : *Sanctus Deus*, *Sanctus fortis*, *Sanctus & immortalis qui crucifixus es pro nobis*, *Prædestinati*, seu *Prædestinatiani* bona opera non prodesse, nec mala obesse asseuerabant, omnia in prædestinationem & reprobationem referentes, quæ prorsus sunt infallibiles.

In quintò sæculo apparuerunt, *D. Augustinus*, anno 420. qui initio doctrinam Manichæi amplexus est, posteà verò Catholicus factus multa excellentissima dedit Ecclesiæ opera, quæ nouem tomis continentur. *S. Maximus* anno 420. qui plura scripsit. *Synesius* sanctissimus & doctissimus Episcopus Ptolemaidis anno 420. *S. Paulinus* Episcopus Nolanus. *Seuerus Sulpitius*, S. Paulini amicissimus an. 420. *Paulus Orosius* præsbyter Hispanus, Discipulus Augustini, anno 415. *Sedulius* præsbyter Scotus, anno 430. qui composuit hymnos duos de Christo, quorum vnus sic incipit : *A solis ortus cardine, &c.* *S. Cyrillus Alexandrinus Episcopus*, qui præfuit Concilio Ephesino I. nomine S. Cœlestini, Nestoriumque Hæresiarcham scriptis & authoritate damnauit, anno 430. *Theodoretus* Episcopus Cyri. Anno 433. Nestorio fauit initio Controuersiæ, posteà tamen resipiscens fuit admissus inter Catholicos in Concilio Chalcedonensi. *Sidonius Appollinaris* Anno 440. *Ioannes Cassianus*, Anno 440. *Vincentius Lirinensis* Anno 440. *Socrates & Sozomenus*, qui Historiam Ecclesiasticam scripserunt, Anno 440. *S. Petrus Chrysologus*, Anno 440. Episcopus Rauennas. Scripsit insignem Epistolam ad Eutychetem, vt in materia fidei S. Leoni præstaret obedientiam. *S. Leo* Papa meritò appellatus Magnus, An. 440. *S. Simeon* vocatus *Stilia*, quia stetit, anno 81. in columna, anno 445. *Hilarius Arelatensis* Episcopus, Anno 445. *Sanctus Prosper Aquitanus* Anno 445. *Basilius Seleuciensis* Anno 450. *Saluianus* Episcopus Massiliensis An. 463. *Gennadius Massiliensis*, Anno 490. *S. Gelasius* Papa, Anno 462. *S. Cæsarius* Episcopus Arelatensis, Anno 499. & alij.

De Hæresibus, & Doctoribus

SEXTI SÆCVLI.

IN hac Centuria Thalmudistæ apparuerunt cum suo Talmud, quod dicebant esse veluti explicationem legis Mosaicæ. Iure damnati sunt à Gregorio IX. Innocentio IV. Iulio III. & Paulo IV. qui igni illorum libros dederunt. Abyssum errorum continet Talmud, siue loquamur de Ierosolymitano, siue de Babylonico. Deum dicebant ante cretionem huius mundi se exercuisse in ędificandis & destruendis pluribus mundis, donec didicisset productionem istius; asserunt Deum tres primas horas diei insumere ad lectionem legis Mosaicæ, Moysemque in cœlum ascendentem reperisse Deum accentus sacræ Scripturæ apponentem; asseuerabant Deum in fine diei ad relaxationem suæ mentis ludere cum maximo pisce, nominato *Leuiathan*. Quòd prima die nouilunij Septembris Deus vniuersum mundum iudicet, & decem diebus sequentibus adscribat iustos libro vitæ, & malos libro mortis. Quòd Deus præscripserit populo Iudaico, vt offerret Sacrificium expiationis quolibet nouilunio, vt expiaretur crimen ab ipso Deo commissum, dũ lumen abstulit Lunæ quod dedit Soli Infinita penè similia continet Talmud; sed quia ridicula sunt, ea omittere iustum est. *Petrus Appamaus* Pseudo Propheta, qui se intrusit in Episcopatum Appameæ, omninò Ecclesiam Catholicam & sacros Canones impugnauit, Sanctos mortuos delendo è codice Ecclesiæ anathematizauit, imaginibus eorum abolitis, substituit imagines Dioscori & aliorum Hæreticorum, qui damnati fuerant ab Ecclesia; Monasterijsque expellendo Monachos vi armata, introduxit in ea meretrices. In hoc sæculo maximum incrementum suscepit Eutichianismus, quem palam professi sunt *Anthimus Trebizontinus* Episcopus, & *Menophyzita*, sic dicti, quia licèt faterentur fuisse duas naturas ante vnionem, post vnionem tamen dixerunt remansisse tantùm vnam. *Triteita* nomen naturæ ignorantes ex vna parte tres Deos admittebant, & ex alia confundebant naturas in Christo. *Iacobita* à Iacobo Syro dicti, dogmata sua componebat ex erro-

erroribus Dioscori, Eutychetis & aliorum; vno digito arabant signum Crucis, vt ostenderent esse tantùm vnam in Trinitate personam; pueros denique baptizabant cum pirotino fronti vel genis applicato.

Id hoc sexto sæculo visi sunt *S. Fulgentius Carthaginensis*, Ruspensis Episcopus, anno 500. *Andreas* Episcopus Cesareæ, anno 500. *Ennodius* primò Diaconus, posteà Episcopus Ticinensis, anno 503. *Boetius Seuerinus*, anno 528. Senator clarissimus qui multa de re Philosophica & Theologica scripsit. *Dionysius exiguus* nomine, sed doctrina & sanctitate maximus, anno 525. *Anastasius Sinaita*, anno 544. *Procopius Gazæus*, anno 560. *Euagris* qui scripsit hostoriam Ecclesiasticam libris sex ab eo tempore, in quo desijt Sozomenus, anno 596. *D. Gregorius Turonensis* Episcopus anno 596.

De Hæresibus, & Scriptoribus

SEPTIMI SÆCVLI.

MOnotelitæ, authore *Cyro*, Patriarcha Alexandrino, vnam tantùm in Christo voluntatem asserebant. Ipse Cyrus Sergium Patriarcham Constantinopolitanum ad suum errorem adduxit, Anno circiter 625. *Mahumetus* ex vili gente Arabica oriundus sectam nouam ex omnibus Religionibus coagmentatam suscepit ministerio Sergij cuiusdam, non præcedentis, sed alterius Monachi Ariani & Nestoriani. Mahumetus Epilepsi grauatus populo suadebat, quod sui lapsus erant tot extases, in quibus Deo communicabat, ministerio Gabrielis Archangeli, qui illi credenda proponebat, ex quibus Alcoranum refertum est. Sibi ingentem prædonum copiam adiungens, potentissimum se fecit; ita vt Arabes *Sarraceni* dicti, eum in Regem habuerint cum proposito totum destruendi Christianismum. Tot ab eo sunt producta somnia, vt ea non liceat enumerare. *Armeni* ex Iacobitis & Eutychianis oriundi, Deum mendacii, blasphemiæ ac sacrilegii accusabant; Spiritum sanctum à solo Patre asserebant; Pascha suum in manducatione, non Corporis Christi, sed bonum & agnorum collocabant; Peccatum nolebant esse

se à libero arbitrio, sed à Sathana; Peccatum originale negabant; Omnes homines ante Passionem Christi damnatos esse dicebant per peccatum Adami nullomodo in illis existens; Vim gratiam conferendi tollebant à Sacramentis; Rebaptizabant eos quos baptizauerant Romani; Cum solo fermentato pane consecrabant; Christum ad Inferos descendentem dicebant liberasse omnes damnatos: Fœminas in sexu virili resurrecturas prædicabant, bellumque continuò inferebant Summo Pontifici. *Pyrrhus* Patriarcha Constantinopolitanus errorem Monothelitarum profitebatur; sicut & *Maronitæ* & *Macharius Patriarcha* Antiochenus cum *Theodoro Patriarcha* Constantinopolitano, qui fuerunt duo Principes Monothelitarum; solum Honorium Papam æstimabant, quòd crederent falsò in Monothelismum incidisse.

In hoc sæculo apparuerunt *D. Gregorius*, Papa sanctissimus & Doctor Ecclesiæ, qui meritò appellatus est Magnus, Anno 600. *Hesychius seu Hisychius* Episcopus Ierosolymitanus, Anno 601. *S. Sophronius* Episcopus Ierosolymitanus, An. 630. *Leontius*, An. 630. *Ionas*, An. 630. non Aurelianensis, sed *Hibernus*, qui Angliam, Gallias & Italiam multùm illustrauit. *Isidorus* Hispalensis Episcopus, Anno 630. *S. Eligius* Episcopos Nouiodunensis, Anno 640. *S. Maximus* Monachus Constantinopolitanus & Martyr *eximius*, Anno 650. *S. Idephonsus*, qui factus est Episcopus Toletanus, Anno 658. Plura de B. Virgine scripsit. *S. Iulianus* Episcopus Toletanus, Anno 680. *Anastasius*, Nicænus Episcopus, qui vixit post Concilium Trullanum nuncupatum Quinisextum, quia Canones addidit Concilijs generalibus, quinto & sextò.

De Hæresibus & Scriptoribus

OCTAVI SÆCVLI.

ICONOMACHI, id est, opugnatores sacrarum Imaginum contra Ecclesiam maximè grassati sunt in hoc sæculo, Idololatriam imputantes illis, qui eas in templis retinent; vnde *Leo Esauricus* Imperator, dictus proptereà *Iconomachus*, seu Iconoclasta, edictum

ctum proposuit, vt vbique sacræ Imagines tollerentur de templis. *Agonyclita* superstitiosos reputabant illos qui flectebant genua inter orandum, vndè erecti semper orabant. *Aldebertini* ab Aldeberto Gallo, credebant sanctissimas, sed incertas reliquias, authori suo allatas fuisse ab extremis terris, ministerio Angeli, ipsum credebant similem Apostolis, eius capillos & vngues æqualiter colendis asse dicebant, ac reliquias D. Petri; Credebant ipsum cognoscere omnia peccata quæ committebant, & posse illa remittere sine confessione aliqua. *Albanenses* duo principia, vnum bonum, aliud malum tenebant; Aliquem ante aduentum Christi iustum fuisse negabant; Deum credeant, malum non prouidere, nisi ministerio diaboli, Mundum faciebant æternum, & in æternum duraturum: Deum non creare animas de nouo; sed animam mortui in alterum corpus transmigrare; Nullo modo iuramentum esse licitum; Nullum extare originale peccatum; Sacramenta nullam vim habere, dum à malis conferuntur ministris; Necessitatem in confessione esse nullam; Nullum peruersum posse episcopari; Matrimonium esse illicitum: Ab Ecclesia nihil possidendum esse, nisi in communi; Tandem Resurrectionem corporum negabant. *Elipandus* Christum solum filium Dei asse adoptiuum tenebat. *Paulianníta* à Paulo & Ioanne sic dicti, præter Manicheismum quem profitebantur, tenebant formam Baptismi in his verbis consistere, *Ego sum aqua viua*; & Eucharistiam in istis, *Accipite, & manducate & bibite*, cultum S. Cruci negabant; Sacerdotes nostros reijciebant; seque Christianos vocabant, nos verò Romanos.

In hoc sæculo Ecclesiam multùm illustrauerunt, *S. Gregorius* iunior Papa 2. anno 714. *S. Marcellinus* Presbyter & vir Apostolicus, Anno 717. *S. Germanus*, Constantinopolitanus Episcopus, Anno 720. *V. Beda*. Persbyter Anglus an. 731. qui plura scripsit octo tomis contenta. *S. Ioannes Damascenus*, an. 731. vir magnæ doctrinæ & sanctitatis, qui orientem illustrauit eo tempore quo V. Beda Occidentem. *S. Bonifacius* Moguntinus Episcopus & Martyr, natione Anglus, an. 749. Paulus Diaconus Aquileiensis 774. qui erat à secretis Desiderij, Regis Longobardorum, quando à Carolo Rege Francorum

ca-

Papæ, Compatriotæ sui, in Ecclesiam Romanam & Prælatos ipsius inuexit: Traditiones impugnabat; Animas licèt immortales, faciebat corporea, & animam Filij ab anima Patris dicebat progenitam, Deum licèt nullius figuræ, corporeum tamen asserebat: Animas damnatorum sustinebat conuerti in diabolos post mortem: nullum esse dicebat Baptismum ab hæreticis collatum, occasionemque dedit Agripino Episcopo Carthaginensi, vni ex prædecessoribus sancti Cypriani, idem sentiendi: Se reddidit Montadi fautorem, quem Paracletum æstimabat; sed postea ambitione motus ipsum dereliquit, vt se in principalem Hæresiarcham erigeret. *Elseita* à falso Propheta Elsi in omnibus iudaizabant; docebantque licitum esse fidem ore negare; modò in corde retineatur. *Nouatiani* à Nouatiano Presbytero Romano Antipapa, & à Nouato Presbytero Cathaginensi dicti, docuerunt non esse in Ecclesia potestatem remittendi peccata post Baptismum commissa: Secundas nuptias illicitas asserebant. Nolebant baptizatos sacro Chrismata esse confirmandos; vnde ipse Nouatianus, qui vsque ad mortem Baptismum distulerat, noluit confirmari. Rebaptizabant eos qui in nostra Ecclesia receperant Baptismum. Voluerunt vocari *Cathari*, id est puri & mundi; vnde alba veste induebantur. Nouatianus à suis exigebat, vt in sua communione protestarentur semper se tales remansuros esse, & numquam communicaturos cum Papa Cornelio. Porrò Nouatianismus nostrum Regnum turbauit ministerio Marciani Arelatensis Episcopi, qui Nouatiano amicitia coniunctus erat. *Sabelliani* dicebant vnam tantùm esse in Diuinitate personam, quæ tanquam Pater in veteri testamento legem dederat; in Nouo incarnata fuit vt Filius, passa & mortua; & vt Spiritus sanctus descendit super Apostolos. Ideo dicti sunt *Patripassiani*, quòd Pater scilicèt mortuus fuerit, quia erat eadem persona cum Filio. Inter alia improbabant Catholicos, quòd se Monachos facerent. *Angelici* mundum ab Angelis factum credebãt. *Apostolici* seu Encratitę hoc nomen vsurpabant quia nihil possidebant, nec matrimonio coniungebantur. *Paulonistæ*, seu *Samosateni* à Paulo Samosateno, dicebant Christum esse purum hominem, iustum tamen, nec baptizabant in nomine Trinitatis; vnde ex

ex Augustinum Concilium Nicænum iussit vt rebaptizarentur qui hunc impostorem deseruerant. *Manichæi* à Mane, qui duo docuit principia esse æterna, vnum bonum, alterum malum: Omnia esse corporalia & nihil spirituale: Hominum non esse liberi arbitrij: Se esse Spiritum sanctum quem Christus promisit: Carnem & vinum esse rex ex se immundas, & ideò ab ijs esse abstinendum: Animas de corpore in corpus migrare, & quamplurimi ridicula.

In hoc sæculo vixerunt Tertullianus An. 203. initio Catholicos, deinde in Montani hæresim prolapsus, *Clemens Alexandrinus*, presbyter An. 204. *Minutius Fœlix*, An. 206. *Origenes Adamantius* Clementis Alexandrini discipulus An. 226. Huius opera ascendunt ad sena millia; teste Epiphanio, quorum perierunt plurima. *Gregorius* Episcopus Neocæsariensis, ob magnitudinem miraculorum dictus Thaumaturgus Anno 233. *Cyprianus*, Anno 250. *S. Zeno* Episcopus Veronensis, An. 260. *S. Methodius* Episcopus Tyri, an. 285. *Arnobius*, an. 285. qui ex Pagano Christianus, scripsit contra gentes. *Lactantius Firmianus*, an. 290. &c.

De Hæresibus & Doctoribus

QVARTI SÆCVLI.

Donatus primò apparuit ex Numidia oriundus; Schisma initio fecit, quia condemnatus fuit ab Ecclesia, eò quòd iniustè accusasset Cæcilianum Carthaginensem Episcopum de traditione Bibliæ Idololatris; posteà factus est hæreticus, rebaptizans eos qui à Christianis veniebant ad Donatistas: In Ecclesia solos iustos contineri dicebat, volebatque Ecclesiam in suis solis discipulis contineri. Ipsum acriter oppugnauit Optatus Mileuitanus. *Meletiani* nolebant conuenire in orationibus cum conuersis, qui durante persecutione ceciderant: & quod peius est, cum Arianis se coniunxerunt, *Arius Alexandrinus* Presbyter docuit Filium Dei esse creaturam, non esse coæternum Patri, nec coessentialem; Verbum tenere locum animæ in Christo, ipsum creuisse in cognitionibus, vt cæteros homines. Ariani Catholicos ad se conuenientes rebaptizabant more hæ-

reticorum nostrorum nunquam vtebantur nomine Iesu Christi, sed tantùm Christi, Conciliaque generalia etiam approbata esse fallibilia, & actu Concilium Nicænum errasse asserebant. *Semi-Ariani* filium Dei dicebant non eiusdem substantiæ cum Patre, sed similis; non ὁμούσιον, sed ὁμοιούσιον, quod veri Ariani negabant: conueniebant tamen inter se, vt bellum Ecclesiæ inferrent. *Anthropomorphitæ* Deũ faciebant corporeum, ad formam hominis, quia dixerat Deus, Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem nostram*: Pascha celebrabant more Iudæorum, quartadecima Lunæ Martij. Improperabãt Episcopis Catholicis, quod temporalia haberent, &c. *Circoncelliones*, sic dicti, quia pauperculas incolebant cellulas. Martyres prædicabant eos qui sibi mortem inferebant, de facilique trucidabant illos, qui à sua opinione non stabant. *Photinus* Sirmiensis Episcopus, Christum purum hominem faciebat, Deumque negabat trinum. *Macedonius* Episcopus Constantinopolitanus, Spiritum Sanctum Deum non esse, sed puram Creaturam, asserebat. *Ætius & Eunomius* in eodem errore fuerunt, nisi in quãtùm Filium Patri omnino dissimilem faciebãt, & Macedonius similem. Ipse Ætius, cùm Episcopus fieri non posset, Presbytero docebat esse æquales Episcopis, Sacrificia non esse offerenda pro defunctis, nec Ecclesiæ ieiunia obseruanda. *Iulianus Apostata* Monachus ab Ecclesia & Monachatu separatus, se Summum Pontificem declarauit, vt cultum Idolorum restauraret: Destruxit Christi imaginem, quam hemoroissa Euangelij, apud Cæsaream collocauerat, cuius pedibus nascebatur quædam herba omnibus incognita, que omnes morbos curabat, modò attingerent fimbriam vestimenta imaginis. Licèt illi maximè odio esset sancta Crux, & eius imago; aliqua tamen die cum in templo esse ad consulendum oraculum visionibus extrordinarijs turbatos, se signo Crucis muniuit. *Priscialliniſtæ*. Priscilliano Gnostico sic dicti, cum omnibus præcedentibus hæreticis participarunt; nimirùm Manichæis, Sabellianis, Arianis, Marcionistis, & Quartodecimanis. Corpus per se malum à malo principio nimirum diabolo, esse dicebant; & sic negabãt corpora resurrectura: Matrimonium detestabantur, credentes pueros semine carnali procreatos ad Deum

per-

pertinere non posse, sed tantùm illos qui concipiebantur de Spiritu sancto: Animas asserebant esse de substantia Dei, licitumque dicebant iurare & peierare, potiusque prodere secretum. *Eluidius* B. Mariam sentiebat alios filios genuisse post Christum. Sic *Iouinianus*, qui insuper matrimonium æquale virginitate dicebat, & omnia crimina æqualia sicut beatorum præmia. *Apollinaris* in Christo corpus coessentiale cum Verbo prædicabat, fundatus in hæc verba, Ioan. 1. *Verbum caro factum est*. Sunt & quamplurimæ aliæ hæreses, quibus hoc sæculum abundat.

In hoc quarto sæculo ab an. scilicet 300. ad 400. floruerunt *Eusebius Cæsariensis & S. Athanasius Episcopus Alexandrinus*, cuius opera quatuor tomis continentur. An. 340. *S. Hilarius* Pictauorum Episcopus, anno 355. qui iam prouectæ ætatis Christianis factus, tamen breui in Ecclesiastica doctrina, ita profecit, vt Ecclesiæ Catholicæ columna sit meritò nominādus. *S. Optatus* Episcopus Mileuitanus an. 365. septem libros aduersus Donatistas edidit. *S. Cyrillus* Hierosolymæ Episcopus, an. 365. sæpè de sede eiectus fuit, & sedi restitutus posteà. *S. Ephrem* Diaconus Edessenus, an. 365. scripsit plurima opera, quæ teste Hieronymo l b. de Script. Eccles. post lectionem Scripturæ in Ecclesijs legi solebant. *S. Basilius Magnus*. Archiepiscopus Cæsariensis in Cappadocia, an. 370. Huius præclara opera quatuor continentur tomis. *S. Gregorius Nazianzenus Episcopus*, an. 370. *S. Epiphanius*, an. 370. Salaminæ in Cypro Episcopus fuit. *S. Ambrosius Mediolanensis*, ann. 374. quinque tomos conscripsit impressionis Parisiensis. *S. Gregorius Nissenus*. S. Basilij Frater. *S. Hieronymus*. an. 390. Presbyter & Ecclesiæ Doctor fuit. Huius opera in editione Lugdunensi nouem tomi continentur. *Russinus* Presbyter Aquileiensis S. Hieronymi quondam amicissimus, deinde æmulus factus, libros duos ad historiam Eusebij Cæsariensis addidit, an. 390. *S. Ioannes Chrysostomus*, primùm in foro versatus, Monasticam posteà vitam exercuit, ab illa ad clerum vocatus, Presbyter Antiochenus factus est; & deinde Episcopus Constantinopolitanus. In quinque tomo illius opera diuiduntur, anno 398.

De

De Hæresibus, & Doctoribus

QVINTI SÆCVLI.

Ecclesiæ bellam intulerunt sequentes hæretici. *Pelagius* Brito Monachus, an. 415. cœpit docere peccatum Adami illi soli nocuisse, nullum in posteritate sua fuisse peccatum originale: Mandata Dei solis naturæ viribus posse obseruari: Orationes ad Deum inutiles dicebat ad benè agendum, quod poterat ex se liberum arbitrium; admittebat tamen Baptismum, vt infantes de bono in melius progrederentur: Mortem dicebat non esse pœnam peccati, sed conditionem naturæ, ita vt mortuus fuisset Adamus, etiam non peccans: Sacerdotalia & Episcopalia vestimenta denique improbabat. Ipsum secutus est Celestius hæreticus. *Semipelagiani* dicebant; liberum arbitrium se posse determinare ad bonum; vt tamen bonum operaretur, indigere gratia, sicque initium salutis & prædestinationis in nobis reponebant. *Secundinus*, Discipulus Manichæi, Deum mutabilem credebat, Christum Filium Dei naturalem negabat, malamque faciebat substantiam. Ad Augustinum scripsit vt ad Manichæismum rediret, cui respondit Augustinus eloquenti libro, qui habetur 6. tomo. *Vigilantius* docuit inanem esse inuocationem Sanctorum; cultum, qui reliquijs fertur, esse idololatriam; Ecclesiastica ieiunia; sicut Cœlibatum Sacerdotum, reijciebat. *Nestoriu* Episcopus Constantinopolitanus in Christo duas personas asserebat esse; Virginem vt Matrem Dei nolebat agnosci; & in pane fermentato, cum duabus speciebus, cōsecrabat, & communicabat. *Euthyches* Abbas Constantinopolitanus; vt Nestorio contradiceret, vnam tantùm personam, sicut vnicam naturam, in Christo admittebat; irridebatque Concilia, maximè Ephesinum & Chalcedonense. *Dioscorus* pecunia suscepit protectionem & iustificationem Eutychetis, *Pontificantes* dicti sunt illi, qui authore Zenone Imperatore, vnionem quandam faciebant, inter Catholicos & Eutychianos; ita vt ex vna parte Anathema dicerent Eutycheti, & ex alia Concilium Chalcedonense. vbi damnatus fuerat, contemnerent. *Petrus Cnapheus* Episcopus Antiochenus sentiebat to-

tam

tam Trinitatem fuisse crucifixam; vnde in Trisagio, sic loquebatur: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus & immortalis qui crucifixus es pro nobis, Prædestinati*, seu *Prædestinatiani* bona opera non prodesse, nec mala obesse asseuerabant, omnia in prædestinationem & reprobationem referentes, quæ prorsus sunt infallibiles.

In quintò sæculo apparuerunt *D. Augustinus*, anno 420. qui initio doctrinam Manichæi amplexus est, posteà verò Catholicus factus multa excellentissima dedit Ecclesiæ opera, quæ nouem tomis continentur. *S. Maximus* anno 420. qui plura scripsit. *Synesius* sanctissimus & doctissimus Episcopus Ptolemaidis anno 420. *S. Paulinus* Episcopus Nolanus. *Seuerus Sulpitius*, S. Paulini amicissimus an. 420. *Paulus Orosius* præsbyter Hispanus, Discipulus Augustini, anno 415. *Sedulius* præsbyter Scotus, anno 430. qui composuit hymnos duos de Christo, quorum vnus sic incipit: *A solis ortus cardine, &c. S. Cyrillus Alexandrinus Episcopus*, qui præfuit Concilio Ephesino I. nomine S. Cœlestini, Nestoriumque Hæresiarcham scriptis & authoritate damnauit, anno 430. *Theodoretus* Episcopus Cyri. Anno 433. Nestorio fauit initio Controuersiæ, posteà tamen resipiscens fuit admissus inter Catholicos in Concilio Chalcedonensi. *Sidonius Appollinaris* Anno 440. *Ioannes Cassianus*, Anno 440. *Vincentius Lirinensis* Anno 440. *Socrates & Sozomenus*, qui Historiam Ecclesiasticam scripserunt, Anno 440. *S. Petrus Chrysologus*, Anno 440. Episcopus Rauennas. Scripsit insignem Epistolam ad Eutychetem, vt in materia fidei S. Leoni præstaret obedientiam. *S. Leo* Papa meritò appellatus Magnus, An. 440. *S. Simeon* vocatus *Stilia*, quia stetit, anno 81. in columna, anno 445. *Hilarius Arelatensis* Episcopus, Anno 445. *Sanctus Prosper Aquitanus* Anno 445. *Basilius Seleuciensis* Anno 450. *Saluianus* Episcopus Massiliensis An. 463. *Gennadius Massiliensis*, Anno 490. *S. Gelasius* Papa, Anno 462. *S. Cæsarius* Episcopus Arelatensis, Anno 499. & alij.

De Hæresibus, & Doctoribus

SEXTI SÆCVLI.

IN hac Centuria Thalmudistæ apparuerunt cum suo Talmud, quod dicebant esse veluti explicationem legis Mosaicæ. Iure damnati sunt à Gregorio IX: Innocentio IV. Iulio III. & Paulo IV. qui igni illorum libros dederunt. Abyssum errorum continet Talmud, siue loquamur de Ierosolymitano, siue de Babylonico. Deum dicebant ante cretionem huius mundi se exercuisse in ędificandis & destruendis pluribus mundis, donec didicisset productionem istius; asserunt Deum tres primas horas diei insumere ad lectionem legis Mosaicæ, Moysemque in cœlum ascendentem reperisse Deum accentus sacræ Scripturæ apponentem; asseuerabant Deum in fine diei ad relaxationem suæ mentis ludere cum maximo pisce, nominato *Leuiathan*. Quòd prima die nouilunij Septembris Deus vniuersum mundum iudicet, & decem diebus sequentibus adscribat iustos libro vitæ, & malos libro mortis. Quòd Deus præscripserit populo Iudaico, vt offerret Sacrificium expiationis quolibet nouilunio, vt expiaretur crimen ab ipso Deo commissum, dũ lumen abstulit Lunæ quod dedit Soli. Infinita penè similia continet Talmud; sed quia ridicula sunt, ea omittere iustum est. *Petrus Appamæus* Pseudo Propheta, qui se intrusit in Episcopatum Appameæ, omninò Ecclesiam Catholicam & sacros Canones impugnauit, Sanctos mortuos delendo è codice Ecclesiæ anathematizauit, imaginibus eorum abolitis, substituit imagines Dioscori & aliorum Hæreticorum, qui damnati fuerant ab Ecclesia; Monasterijsque expellendo Monachos vi armata, introduxit in ea meretrices. In hoc sæculo maximum incrementum suscepit Eutichianismus, quem palam professi sunt *Anthimus Trebizontinus* Episcopus, & *Menophyzita*, sic dicti, quia licèt faterentur fuisse duas naturas ante vnionem, post vnionem tamen dixerunt remansisse tantùm vnam. *Triteita* nomen naturæ ignorantes ex vna parte tres Deos admittebant, & ex alia confundebant naturas in Christo. *Iacobita* à Iacobo Syro dicti, dogmata sua componebat ex erro-

erroribus Dioscori, Eutychetis & aliorum; vno digito arabant signum Crucis, vt ostenderent esse tantùm vnam in Trinitate personam; pueros denique baptizabant cum pirotino fronti vel genis applicato.

Id hoc sexto sæculo visi sunt *S. Fulgentius Carthaginensis*, Ruspensis Episcopus, anno 500. *Andreas* Episcopus Cesareæ, anno 500. *Ennodius* primò Diaconus, posteà Episcopus Ticinensis, anno 503. *Boetius Seuerinus*, anno 528. Senator clarissimus qui multa de re Philosophica & Theologica scripsit. *Dionysius exiguus* nomine, sed doctrina & sanctitate maximus, anno 525. *Anastasius Sinaita*, anno 544. *Procopius Gazæus*, anno 560. *Euagris* qui scripsit hostoriam Ecclesiasticam libris sex ab eo tempore, in quo desijt Sozomenus, anno 596. *D. Gregorius Turonensis* Episcopus anno 596.

De Hæresibus, & Scriptoribus

SEPTIMI SÆCVLI.

MOnotelitæ, authore *Cyro*, Patriarcha Alexandrino, vnam tantùm in Christo voluntatem asserebant. Ipse Cyrus Sergium Patriarcham Constantinopolitanum ad suum errorem adduxit, Anno circiter 625. *Mahumetus* ex vili gente Arabica oriundus sectam nouam ex omnibus Religionibus coagmentatam suscepit ministerio Sergij cuiusdam, non præcedentis, sed alterius Monachi Ariani & Nestoriani. Mahumetus Epilepsi grauatus populo suadebat, quod sui lapsus erant tot extases, in quibus Deo communicabat, ministerio Gabrielis Archangeli, qui illi credenda proponebat, ex quibus Alcoranum refertum est. Sibi ingentem prædonum copiam adiungens, potentissimum se fecit; ita vt Arabes *Saraceni* dicti, eum in Regem habuerint cum proposito totum destruendi Christianismum. Tot ab eo sunt producta somnia, vt ea non liceat enumerare. *Armeni* ex Iacobitis & Eutychianis oriundi, Deum mendacii, blasphemiæ ac sacrilegii accusabant; Spiritum sanctum à solo Patre asserebant; Pascha suum in manducatione, non Corporis Christi, sed bonum & agnorum collocabant; Peccatum nolebant es-

se

ctum proposuit, vt vbique sacræ Imagines tollerentur de templis. *Agonyclitæ* superstitiosos reputabant illos qui flectebant genua inter orandum, vndè erecti semper orabant. *Aldebertini* ab Aldeberto Gallo, credebant sanctissimas, sed incertas reliquias, authori suo allatas fuisse ab extremis terris, ministerio Angeli, ipsum credebant similem Apostolis, eius capillos & vngues æqualiter colendis asse dicebant, ac reliquias D. Petri; Credebant ipsum cognoscere omnia peccata quæ committebant, & posse illa remittere sine confessione aliqua. *Albanenses* duo principia, vnum bonum, aliud malum tenebant; Aliquem ante aduentum Christi iustum fuisse negabant; Deum credeant, malum non prouidere, nisi ministerio diaboli, Mundum faciebant æternum, & in æternum duraturum: Deum non creare animas de nouo; sed animam mortui in alterum corpus transmigrare; Nullo modo iuramentum esse licitum; Nullum extare originale peccatum; Sacramenta nullam vim habere, dum à malis conferuntur ministris; Necessitatem in confessione esse nullam; Nullum peruersum posse episcopari; Matrimonium esse illicitum: Ab Ecclesia nihil possidendum esse, nisi in communi; Tandem Resurrectionem corporum negabant. *Elipandus* Christum solum filium Dei asse adoptiuum tenebat. *Paulianistæ* à Paulo & Ioanne sic dicti, præter Manicheismum quem profitebantur, tenebant formam Baptismi in his verbis consistere, *Ego sum aqua viua*; & Eucharistiam in istis, *Accipite, & manducate & bibite*, cultum S. Cruci negabant; Sacerdotes nostros reijciebant; seque Christianos vocabant, nos verò Romanos.

In hoc sæculo Ecclesiam multùm illustrauerunt, *S. Gregorius* iunior Papa 2. anno 714. *S. Marcellinus* Presbyter & vir Apostolicus, Anno 717. *S. Germanus*, Constantinopolitanus Episcopus, Anno 720. *V. Beda*. Persbyter Anglus an. 731. qui plura scripsit octo tomis contenta. *S. Ioannes Damascenus*, an. 731. vir magnæ doctrinæ & sanctitatis, qui orientem illustrauit eo tempore quo V. Beda Occidentem. *S. Bonifacius* Moguntinus Episcopus & Martyr, natione Anglus, an. 749. Paulus Diaconus Aquileiensis 774. qui erat à secretis Desiderij, Regis Longobardorum, quando à Carolo Rege Francorum

captus est, & Regnum ipsius euersum. Deinde ipse Paulus Monachus factus est Cassinensis; vbi piam & religiosam vitam duxit: Inter alia scripsit hymnum, qui decantatur in natali sancti Ioannis Baptistæ, *Vt queant laxis*, &c.

De Hæresibus, & Doctoribus

NONI SÆCVLI.

GOdescalcus, quem alij ex Gallia, alij ex Belgio oriundum putant, condemnatus fuit in Concilio Moguntino, quia renouabat Hæresim Prædestinatianorum; dicendo Deum sine præuisione boni & mali aliquos absolutè prædestinasse, alios absolutè reprobasse, consequenter tenebat Christum non esse pro omnibus mortuum, nec Deum velle omnium salutem. *Claudius Taurinensis Episcopus*, contra quem Ionas Aurelianensis Episcopus tres libros scripsit, hæreses Nestorianorũ, Iconoclastarum & Arianorum profitebatur, Inimicus Sãctorum verè fuit; Peregrinationes ad sacra loca condemnabat, reputabatque Baptismũ nullum esse sine signo Crucis, *Photius* fuit vexillifer Græcorum Schismaticorum, quorum Schisma, quatuordecies renouatum, sic incœpit; In Concilio quodam Constantinopolitano, anno 854. per Ignatium Patriarcham fuit condemnatus, Grægorius Syracusanus Episcopus, sub hac conditione, quod ratam haberet talem depositionem Leo IV. Papa; sed mortuo Leone, talis ratificatio fuit solùm facta per Benedictum III. anno 856. de quibus Gregorius indignatus deponi fecit Patriarcham Ignatium, cui substituit Photium Eunuchum, qui anteà erat laicus: hic verò Photius Schismati Græcorum ab Ecclesia Latina initium dedit. Græci ergo in his erroribus versabantur; Spiritum sanctum à solo Patre procedentem agnoscebant; Animas ante iudicium fore beatas negabant; Purgatoriũ & suffragia pro mortuis infirmabant; Licita dicebant esse damna inimicis suis illata; Viduas à secundis nuptijs, quas reputabant illicitas, arcebant; Matrimonium indifferenter posse dissolui tenebant; Vsuram dicebant licitam, sicut sacrorum venditionem; Baptizatos à Latinis rebaptizabant, nec dabant Baptismum pueris ante octauum

diem

diem, quacumque instante necessitate; Eucharistiam in pane azymo posse fieri negabant; ipsam volebant debere fieri cum solo vino sine aqua; Necessariam asserebant communionem sub vtraque specie; Credebant prauos recipientes panem consecratum non recipere corpus Christi; Affirmabant sacramentum Eucharistiæ efficacius esse die Iouis sancta quàm alijs; vnde in illa tantùm celebrabant, & per totum annum asseruabant panem consecratum, vt ægrotis porrigeretur; Necessarium asserebant dari infantibus Eucharistiam; Primatum Ecclesiæ Romanæ tollebant, vt illum attribuerent Constantinopolitanæ; More tandem Iudæorum se abstinebant à suffocatis & à carnibus prohibitis in veteri lege. *Ioannes Scotus*, non doctor Subtilis, qui sanctissimus fuit, sed Monachus S. Benedicti, qui fuit discipulus V. Bedæ, scripsit librum, in quo dicere videbatur, solam figuram corporis Christi esse in Eucharistia; vnde hic liber damnatus est in Concil. Vercellensi, vt testatur Lanfrancus Episcopus Cantuariensis; propter hoc Alanus & alij Ioannem Scotum Sacramentariorum authorem putant, quod non verisimile tenet Bellarminus lib. 3. de Euch. cap. 8.

In hoc sæculo fuerunt *Alcuinus Angelus*, V. Bedæ æqualis, anno 800. quem in Galliam euocauit Carolus Rex Francorum, hic multa scripsit. *S. Nicephorus*, Episcopus Constantinopolitanus, qui Chronologiam fecit & quatuor Opuscula scripsit contra Iconomachos, an. 811. *Vsuardus*, Monachus natione Gallus Alcuini discipulus, qui Martyrologium satis accuratum, quò multæ Ecclesiæ vsæ sunt, conscripsit, anno 812. *S. Lutgerus*, an. 812. primus Episcopus Monasteriensis; qui cum à Carolo Magno Imperatore vocatus esset pluries, ire recusauit, quia occupatus erat in laudibus Dei recitandis; vnde posteà Imperatori dixit, quòd maiori Domino obsequium tunc præstaret. Factum hoc multùm laudauit pius ac religiosus Imperator. *Ionas Aurelianensis*, ann. 820. qui scripsit tres libros contrà Claudium Taurinensem Episcopum pro defensione sacratum Imaginum, signi S. Crucis, & peregrinationum ad loca sancta. *S. Theodorus Studites*, qui fortiter dimicauit pro imaginum cultu, an. 820. *Rabanus Maurus*, natione Germanus, anno 835, Episcopus fuit Moguntinus, *S. Eulogius*,

martyr & Episcopus Toletanus, anno 850. *Simeon Metaphrastes*, an. 858. qui scripsit vitas Sanctorum per singulos menses, in quibus tamen multa addidit ex proprio ingenio, non vt gesta fuerunt, sed vt geri potuerunt. *Anastasius bibliothecarius* & Abbas Romanus, anno 854. scripsit vitas Pontificum à D. Petro vsque ad Nicolaum 1. *Hincmarus Rhemensius*, anno 850. alios omitto.

De Hæresibus, & Scriptoribus

DECIMI SECVLI.

IN hoc sæculo pauci reperti sunt Hæresiarchæ, nisi illi qui incæperunt in præcedenti, sed in illo maxima fuit continuatio Schismatis Græcorum.

Scriptores qui apparuerunt, fuerunt *Leo VI.* Imperator, qui dictus est *sapiens*, quod scripserit Insignem Epistolam ad Regem Sarracenorum de veritate fidei Christianorum, & Sarracenorum impietate, vbi disertè affirmat Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere, anno circiter 911. Hoc sæculum illustrauit, alioqui valdè obscurum, hic Imperator; *Marcus Heremita*, an. 906. præcedenti Imperatori decennium vitæ prædixit, illumque curauit saucium. *Berno* Abbas Augiensis, an. 1014. quo tempore cœpit Symbolum Fidei in Missa decantari. *Hermanus*, Monachus Augiensis, valdè pius, *Contractus* dictus est à membrorum ferè omnium debilitate. De eo dicitur quòd scripserit antiphonas *Salue Regina*, & *Alma redemptoris Mater*, sicut prosam. *Veni sancte Spiritus*, an. 1050. *Sanctus Leo*, Papa IX. ex Episcopo Tullensi Sedem Apostolicam occupauit. Scripsit insignem Epistolam ad Michaelem Episcopum Constantinopolitanum contrà Græcorum errores, anno 1050. *Moses Barcepha*, Episcopus Syrus, scripsit librum de Paradiso in duas partes diuisum, qui cautè legendus est.

De

De Hæresibus, & Scriptoribus

VNDECIMI SÆCVLI.

BErengarius Archidiaconus Andegauensis docuit in Echaristia corpus Christi non existere, nisi figuratiuè. Cum posteà hunc errorem reuocasset, docuit substantiam panis esse cum corpore Christi, addiditque paruulos non esse baptizandos: *Zuingliani* in primo errore, Lutherani in secundo, & Anabaptistæ in tertio eum secuti sunt. Resipuit tamen, & in Fide Catholica mortuus est. Simoniaci venditionem & emptionem redditũum Ecclesiasticorum licitam proclamabant, *Reordinantes* è contra Sacerdotes Simoniacos admittere nolebant, nisi priùs reordinarentur. *Incestuosi* licitum asserebant Matrimonium in quarto gradu consanguinitatis celebratum contra Canones Ecclesiæ.

Scriptores huius sæculi fuerunt *S. Fulbertus Carnotensis*. *S. Odilo*, Abbas Cluniacensis. *S. Burcardus*, Episcopus Vormacensis. *S. Odo* Abbas Caluniacensis, suique ordinis in Gallia reparator. *Luitprandus Tibonensis* Diaconus & posteà Cremonensis Episcopus. *Humbertus* Cardinalis, Episcopus Syluæ Candidæ: à Leone X Legatus Constantinopolim missus est, tanquam Græcè & Latinè doctissimus, *Petrus Damianus* ex Monacho S. Benedicti, S. R. E. factus Cardinalis Episcopus Ostiensis. Cum esset asteræ vitæ amator ardentissimus, non semel petijt à Nicolao II. Pontifice facultatem redeundi ad eremum; sed non impetrauit. *S. Anselmus Mantuanus*, Episcopus Lucensis creatus ab Alexandro II. cum in Monasterium se abdidisset, à Gregorio VII. ad Episcopatum reuocatus est. Multa post mortem edidit miracula. *S. Anselmus*, Cantuariensis Archiepiscopus, natione Italus, professione Monachus, sanctitate admirandus, discipulusque & successor Lanfranci. *Georgius Cedrenus*, Historiographus Græcus, *Ado Treuirensis*, de quo dubitatur quidem, an Martyrologium Adonis sit eius, an Adonis Viennensis, *Ioannes Curopalates*, qui scripsit historiam ab Anno Dom. 811. vsque ad 1081. *Teophilactus*, Archiepisopus Bulgarorum qui scripsit in Prophetas Minores, in quatuor

tuor Euangelia & Epistolas Pauli, in quibus ita secutus est Chrysostomum, vt ipsius Abbreuiator dici possit. *Lanfrancus* Archiepiscopos Cantuariensis, qui in Conc. Romano disputauit cum Berengario, quem ità conuicit, vt Berengarius librum suum proiecerit in ignem; sed cùm ad suum vomitum rediret Berengarius, scripsit Lanfrancus in illum insignem librum de realitate Corporis Christi in Eucharistia. In eodem sæculo vixerunt. *Guidmundus* Episcopus Aduersanus, *Adelmanus* Episcopus Brixiensis, *Anselmus Lugdunensis*, *Bertholdus Constantiensis*, *Micrologus*, *Occumenius*, *Marianus Scotus*, *D. Bruno*, *Yuos Carnotensis*, & *Samuel Mazzochianus*, qui ex Iudæo Christianus factus, multa contrà Iudæos scripsit.

De Hæresibus, & Scriptoribus

DVODECIMI SÆCVLI.

IN duodecimo sæculo *Marcillius de Padua* volebat Papam nō esse successorem Christi, Ecclesiasticos arcendos esse à possessione temporalium, nullamque esse differentiam inter Episcopos & Presbyteros. *Bongomilÿ* ab authore Basilico Medico, quem cremare fecit Allexius Comnenus Imper. Trinitatem in Diuinitate negabant, Deum forma humana præditum asserebant, mundumque à dæmonibus creatum; Obsequium redditum imaginibus improbabant; Credebant nostrum Baptismum esse Baptismū Ioannis, & suum esse Baptismum Christi; Fictionem in materia religionis affirmabant licitam, Michaelemque Archangelum incarnatum proclamabant. *Tandennius* vel *Tanquelinus* laicus Antuerpiensis sola fide homines iustificabat; Cœnam proclamabat non esse necessariam, sed copulationem carnalem indifferenter licere. *Petrobussiani* à quodam *Petro de Bruys* Antuerpiensi tenebant Baptismum non esse paruulis necessarium; Christum non esse realiter in Eucharistia, nec preces esse vtiles mortuis. *Petrus Abailardus* tempore D. Bernardi fidem sine ratione non admittebat; Deum volebat esse compositum; Illum non esse authorem omnis boni, nec solum æternum; Adiutum fuisse ab Angelis in mundo creando; Potesta-

tem

tem esse proprietatem Patris, Sapientiam Filij, & Bonitatem Spiritus sancti tuebatur, Negabat Christũ incarnatum fuisse pro salute peccatorum; Spiritum sanctum animam mundi dicebat; Nullam esse libertatem in Deo, Angelis & homine; Sanctos Deum non contemplari, & in omnibus fidei articulis nos debere sequi dictamen intellectus. Discipulus eius fuit *Arnoldus Brixiensis*. *Gilbertus Porretanus* esse Dei nolebat esse Deum, distinguebat proprietates à Personis DD. reijciebat merita, & vim diminuebat Baptismi. *Henriciani* ab *Henrico* quodam Tolosano eandem tenebant doctrinam ac Petrus de *Bruys*, addebantque eos Deum irridere, qui canebant in Ecclesia. *Apostolici* se Apostolos nuncupabant, missosque immediatè à Deo; Matrimonium, vsus ciborum conditorum lacte, paruulorum Baptisma, Purgatorium, preces pro defunctis & omnia iuramenta condemnabat. *Valdenses* à *Valdo* Lugdunensi, quia sua bona pauperibus erogauit, *pauperes de Lugduno* dicti sunt; obedientiam Summo Pontifici, cultum Imaginum, Orationes ad Sanctos, Festa, Ecclesias, Baptismi Oleum Confirmationem, Aue Maria, Confessionem auricularem; Remissionem peacatorum, Purgatorium, Merita, Ordines Religiosos, Extremam vnctionem, Miracula, Iuramenta, Cantus Ecclesiæ, Horas Canonicas, & penè omnia quæ in Ecclesia Romana vigent, reijciebant; Asserebant Prælatos & Princies authoritatem amittere propter peccatum; Ecclesiam errasse tempore Syluestri Papæ; Symbolum esse reijciendum, & omnem copulationem licitam. *Petrus Ioannis* docuit hoc tempore, latus perforatum fuisse Christo viuenti; Animam rationalem non esse formam corporis; Ecclesiam Romanam esse Babylonem de Apocalyp. & Papam esse mysticum Antichristum. *Almaricus*, Doctor Parisiensis, docuit legem Patris durasse vsque ad Christum, legem Filij vsque ad Almaricum, & legem Spiritus sancti vsque ad mundi finem. *Albigenses*, non solùm concionibus; sed etiam armis diu vexauerunt Ecclesiam in Aquitania. Negabant Purgatorium, realitatem corporis Christi, Confessionem auricularem, Imagines, Ecclesiarum campanas, Vsum carnis, lactis & ouorum. Duo principia, vnum bonum, aliud malum admittebant, nostraque corpora esse à Dæmone; Deum fingebant habere

duas vxores, ex quibus filios & filias procreat; duosque Christos fuisse, vnum bonum in regione incognita natum, alium malum in Bethleem Iuda. *Corerij* erroribus Petrobusianorum addebant V. Mariam fuisse Angelum; Corpus Christi fuisse corruptum; & animas non esse glorificandas ante Resurrectionem. *Ioachimus* Abbas docebat, in Trinitate ens generare ens, ob quod damnatus fuit in Concil. Oecumenico Lateranensi sub Innocentio III.

In hoc sæculo multi scriptores apparuerunt: præsertim *Sigebertus* Historiographus an. 1100. *S. Bernardus* Abbas Claraeuallensis, an. 1130. scripsit multa opera, quorum aliqua illi tribuuntur, quæ non sunt eius. *Petrus Cluniacensis* an. 130. *Hugo de S. Victore* Monachus anno 1130. *Richardus de S. Victore* Monachus anno 1130. *Gratianus* Monachus S. Benedicti anno 1145. Scripsit decretum, siue concordantiam discordantium Canonum, in quo Canones plurimos collegit ex Scripturis, Responsis Pontificum, Concilijs, & Patribus. *Petrus Lombardus* Episcpus Parisiensis anno 1145. collegit Theologorum sententias in quatuor libros; vnde dictus est Magister sententiarum. *Arnoldus Carnotensis* an. 1177. *Petrus Blesensis* an. 1177. *Guerricus* Abbas Ignacensis anno 1180. *Theodorus Balsamon* an. 1191. Patriarcha Antiochenus, qui fuit Schismaticus, & Romanæ Ecclesiæ infensissimus.

De Hæresibus, & Doctoribus

TERTIIDECIMI SÆCVLI.

GVillelmus *à Sancto Amore* Doctor Parisiensis ab Alexandro IV. condemnatus, odio Religiosorum mendicantium docuit paupertatem actualem esse illicitam, & sufficere habitualem, nempè eam qua quis in corde paratus est omnia relinquere propter Christum; Omnes Religiosos indifferenter volebat viuere de operibus manuum suarum; nec licitum esse Ordinem ingredi, qui saltem in communi non haberet possessiones. Scripserunt contra eum D. Thomas & D. Bonauentura: In eodem errore fuit Desiderius Longobardus. *Flagellantes* dicebant Baptis-

ptismo aquæ successisse Baptismum sanguinis; vnde se vsque ad sanguinem flagellabant, dicentes, hoc esse maioris meriti, quam martyrium, quia talis flagellatio erat libera. *Fraticelli*, authore Hermanno, tenebant authoritatem R. E. propter malitiam Prælatorum cessasse; se solos esse in vera Ecclesia volebant; nulli obedientiam deberi asserebant, exercebant copulationem indifferenter, puerosque ex illa procreatos occidebant. *Beguardi* & *Beguinæ*, authore Bogonato, erant Monachi & Moniales sine votis, docebāt hominē posse esse in hac vita impeccabilem, & ampliùs non teneri ad ieiunia, imò in gratia crescere posse; Viros perfectos & Ecclesiasticos ab omni obedientia liberos asserebant; Sustinebant illum peccare, qui mulierem deosculabatur, nòn verò qui eam carnaliter cognosceret, quia ad hoc inclinat natura, non ad illud. *Lolardus Galterus* docuit luciferum iniustè à Deo damnatum. In fine huius sæculi Vuicleffus Vuicleffistarum caput, natione Anglus, professione Sacerdos, artium Magister, multos errores edidit, qui enumerantur in Sess. 8. & 45. Conc. Constant. sub Martino V. qui eius ossa exhumare fecit & extra Ecclesiam eijci. In particulari docebat, substantiam panis manere in Eucharistia; Christum non esse realiter præsentem in illa; Episcopum aut Sacerdotem in peccato mortali non conferre ordines, nec consecrare, nec baptizare. Confessionem exteriorem esse superfluam contrito. Nullum excommunicari debere, nisi anteà à Deo excommunicatus credatur; Nullum esse dominum temporalem, nec Prælatum, si sit in peccato: Decimas esse puras eleemosynas, quibus frustrari possunt propter peccata. Quòd largientes eleemosynam mendicantibus Religiosis, sunt excommunicati ipso facto. Quòd Religiosi viuentes in Religione priuata non sint de Religione Catholica; Quòd Sancti peccauerint instituendo Religiones particulares; Quòd omnia fato eueniant. *Sagarellus*. Pseudo Apostolorū caput ann. 1296. se & duos dicebat Apostolos, quia paupertatem profitebantur. Dicebat bona opera sine voto esse maioris meriti, quàm alia; Nihil debere asseruari de vno die pro alio, Ecclesias consecratas non esse aptiores ad orandum, quàm alia loca; Dissolubilia tenebant Matrimonia ijs qui

suam sectam amplecti volebant.

Scriptores huius sæculi fuerunt *Innocentius* III. vir multæ pietatis & doctrinæ. *S. Antonius de Padua* appellatus, quia in hac ciuitate multa sanctitatis edidit signa, ibidem obijt, & sepultus mirificè honoratur an. 1220. *Guillelmus Antisiodorensis Episcopus* anno 1224. *Guillelmus Parisiensis* anno 1240. vir admodum pius & doctus. *Alexander Alensis* anno 1245. natione Gallus, Ordinis S. Franciscis, vir doctus, qui iussu Innocentij Papæ IV. Summam Theologiæ egregiè scripsit. *Vincentius Bellouacensis* anno 1250. Ordinis Prædicatorum, qui quatuor specula conscripsit, Doctrinale, Historiale, Naturale, & Morale. *Robertus Sorbon*, vir multæ doctrinæ & pietatis qui Collegium Sorbonæ toto orbe celeberrimum Parisijs instituisse dicitur anno 1265. *Albertus Magnus*, anno 1265. *Thomas Cantipratensis* anno 1265. *D. Thomas Aquinas* an. 1265. huius omnes norunt sapientiam & sanctitatem. *D. Bonauentura*, *Doctor Seraphicus*, anno 1265. Ordinis S. Francisci Minister Generalis, posteà Albanensis Episcopus, & deinde Cardinalis creatus à Gregorio X. *Petrus Tarentasiensis*. anno 1265. cum D. Bonauentura Cardinalis creatus & Gregorij successor sub nomine Innocenti V. *Ægidius Romanus*, anno 1290. *Remundus Lullus*, anno 1290. qui multa scripsit. Accasatum fuisse scribunt, quòd plusquàm trecentos errores continerent eius opera, imò aliqui ipsum hæreticum dicunt; plurimi tamen eundem colunt vt S. Martyrem & scripta eius orthodoxa prædicant. *Richardus de Mediauilla*, natione Anglus, Ordinis S. Francisci, anno 1290. *Henricus Gandauensis*, anno 1290. vir doctissimus.

De Hæresibus, & Scriptoribus

QVARTIDECIMI SÆCVLI:

IOannes *de Poliaco* sustinebat Confessionem factam Regularibus reiterandam esse Pastori, posito Canone, Omnis vtriusque sexus: Dicebat, nec Papam, nec Deum ipsum posse dispensare à confessione suorum peccatorum Parocho, Asserebat etiam, nec Papam, nec Deum posse dare licentiam ge-

generalem alicui Sacerdoti, vt omnes indifferenter audiat. *Michaelem de Cesena* à Papa Ioanne 22. vel 20. condematus, prædicabat, nec Christum, nec Apostolos, nec ipsorum sectatores habuisse aliquid in particulari. *Iacobus Iusti* & *Bononatus* Begardorum authores pro Martyribus colebant eos, qui condemnati fuerant propter talem hæresim. *Richardus Armacanus*, Ordini S. Francisci infensus, mendicitatem voluntariam repudiabat, Sacerdotesque simplices in absentia Episcoporum omnia eorum munera exercere posse sustinebat, vt consecrare altaria, conferre Ordines, &c. *Bertoldus de Borbaco*, Begardinus, inter alia affirmabat, Christum in sua Passione ità fuisse derelictum, vt de sua salute dubitauerit. *Turlupini* sub Gregorio II. igne exterminati, dicebant nullum verecundari debere, omnes corporis sui partes etiam secretas ostendere, innumerasque patrabant impudicitias.

Hoc sæculum illustre fecerunt, *Ioannes Duns Scotus*, Ordinis nostri. Plura scripsit subtiliiter, vnde *Subtilis* dictus est; Inter alia, Scriptum Oxoniense in quatuor libros Sententiarum, Scriptum Parisiense in totidem libros, Librum Quodlibetorum, & alia, tùm in Theologia, tùm in Phhilosophia. *Augustinus Anconitanus* An. 1301. *Nicephorus Callistus* qui scripsit historiam à Natiuitate Christi ad annum 625. *Idiota*, qui proprio nomine suppresso, plura edidit. *Petrus Aureolus*, *Antonius Andreas*, vterque ex Ordine Minorum. *Durandus*, *Franciscus Maironis*, *Guillelmus Ocham*, *Nicolaus Liranus*, qui ex Iudæo Christianus factus, Ordinem Minorum assumpsit, in quo scripsit commentarium siue postillam in Bibliam vniuersam. *Pelagius Aluarus* Ordinis Minorum. *Petrus Paludanus*, *Ludolphus Carthusianus*, *Ioannes de Bacone*, *Robertus Hilcot*, *Gregorius Ariminensis*, *Franciscus Petrarcha*, & alij plurimi.

***

De Hæresibus, & Scriptoribus

QVINTIDECIMI SÆCVLI.

IN hoc sæculo Boemiam infecerunt Hussitæ, sic dicti à Ioanne Hus Boemo An. circiter 1407. qui Ioannes in Concilio Constantiensi damnatus, & igne combustus fuit cum suo complice & compatriota Hieronymo Pragensi. Hussitę sustinebant Ecclesiam continere tantùm prędestinatos; D. Petrum nunquam fuisse Ecclesiæ caput, nec Paulum membrum Sathanæ, dum persequebatur Christianos, licèt actiones perpetrauerit similes actionibus malignorum: Papam Imperatori subijci, nec esse caput Ecclesiæ, aut Christi Vicarium; Episcopos carnifices esse, dum tradunt brachio sæculari sibi inobedientes. Multa insuper talia sustinebant, vt videre est in Concil. Constant. Illis se iunxit Hieronymus Pragensis. In varias sectas diuisi sunt Hussitæ, quorum alij *Orobitæ* dicti sunt, alij *Thaboritæ*, alij *Orphani*, alij *Adamitæ*, siue *Picardi*, authore quodam Picardo Gallo, qui suis sectatoribus præcipiebat, vt nudi incederent. *Ruthenij* aut *Russiani* schisma fecerunt ab Ecclesia Romana, vt Græcos sequerentur; Vnde cùm vellet eos ad Ecclesiam reuocare Polonorum Rex, cuius ditionis erant, se Imperatori Moscouitarum sui schismatis protectori subiecerunt. Petrum negabant verum fuisse Pontificem; Ecclesiam Romanam aliarum caput non esse dicebant; scripta Patrum Latinorum reijciebant, sicut determinationes Conciliorum, Excommunicationem, Purgatorium & Sacramenta Confirmationis & Vnctionis extremæ. *Petrus de Osma* Salmanticensis professor Theologus negabat confessionem institutam esse à Deo, sed tantùm esse ex institutione hominum. *Hermanus Rissuick Batauus*, affirmabat, Angelos non esse à Deo creatos; Animam perire cum corpore; Non esse infernum; Christum fuisse seductorem; fabulam esse Scripturam, & Euangelium falsissimum; propter tales blasphemias igni addictus est.

Vixerunt in eodem sæculo *Vincentius Ferrerius*, *Ioannes Capreolus*, *Franciscus Zarabella*, Cardinales ab Alliaco, *Ioannes Gerson*, *Thomas Valdensis*, *Augusti-*

gustinus de Roma, *Henricus* kalteissen qui in Concilio Basileensi disputauit contra Hussitas. *S. Bernardinus Senensis*, doctrina & miraculis clarus, qui multa conscripsit. *B. Ioannes Capistranus*, qui Ecclesiam acriter defendit contra Turcas, fuit ex Ordine Minorum. *Alphonsus Tostatus* Episcopus Abulensis. *Nicolaus Panormitanus* Archiepiscopus & tandem Cardinalis. *S. Antoninus Florentinus* Archiepiscopus. *Æneas Siluius* Secratarius Imperatoris, Episcopus Senensis, Cardinalis, & denique Summus Pontifex sub nomine Pij II. obijt dum expeditionem maximam aduersus Turcas moliretur. Quæ scripsit iuuenis pro Concilio Basileensi, retractauit Senex & Pontifex Maximus. *Laonicus Chalcondila*, qui historiam Turcarum scripsit. *Ioannes de Bastolis*, Ordinis Minorum. *B. Laurentius Iustinianus* Venetianus Episcopus, Cardinalis à Turrecremata. *Nicolaus de Cusa* Cardinalis. *Dionysius Carthusianus*, *Thomas à Kempis* *Gabriel Biel*, *Ioannes Picus Mirandulanus*, Comes, ingenio & doctrina maximus. *Marsilius Ficinus*.

De Hæresibus, & Scriptoribus

SEXTI-DECIMI SÆCVLI.

TOta in pace composita erat Ecclesia, cum Lutherus in Saxonia nascitur Anno 1483. qui eam perturbauit totaliter. Vocatus fuit primò *Ludder*, idest, prædo, & irrisor, vnde assumpsit nomen Lutheri, id est, puri. Quodam die deambulans cum socio, qui ictu fulminis percussus fuit, timore & non deuotione commotus in Monasterium Augustinianorum Erfordiensium se contulit anno 1504. Leo X. videns Selimum Turcarum Imperatorem, qui vndequaque Ecclesiam persequebatur, misit in totum orbem Christianum Indulgentias Cruciatæ; vt ad defensionem Ecclesiæ excitarentur Princeps Christiani. *Albertus Brandeburgens* Archiepiscopus, cui deuolutæ fuerant illæ Indulgentiæ, deputat Dominicanum quemdam ad illas prædicandas, cum exclusione Augustinianorum, quibus hic honor deferri solitus erat. Hoc audiẽs Vicarius Generalis Augustinianorum *Stambis* nomine, excitauit Lutherum, vt Cathedras ascen-

deret contra Indulgentias declamaturus; quod fecit reuera iste Ann. 1517. à quo tempore bellum semper Ecclesiæ intulit, totã Germaniam infestauit, pluresque & diuersas suscitauit Hæreses. Moritur ipse Lutherus An. 1545. Vuitembergique sepultus est, cuius tumulo apposuerunt illius discipuli hunc versum, quem anteà fecerat: *Pestis eram viuus, moriens ero mors tua, Papa!* In multis Lutheranorum templis constructa videtur effigies ipsius cum his verbis, Diuus & sanctus Doctor Martinus Lutherus Propheta Germaniæ. Imò eò impudentiæ deuenerunt sectatores Lutheri, vt dicere ausi fuerint D. Ambrosium & D. Augustinum annuntiasse tempus, quo Ecclesiam impugnaturus esset, dum dixerunt in suo Hymno, tIbI CherVbIn & SeraphIn InCessabILI VoCe proCLaMant; quasi illæ litteræ numerales designarent Annum 1517.

Miserè in suo errore mortuus est Lutherus postquàm hæreses plurimas adinuenit; vtpote, hominem sola fide iustificari; Liberum arbitrium peccato Adami perijsse; Papam esse Antichristum; in Eucharistia remanere substantiam panis cum corpore Christi; Indulgentias esse inualidas; Purgatorium esse puram diaboli inuentionem; Sacramenta gratiam non conferre; Peccata non remitti aut deleri per pœnitentiam, sed tantùm nom imputari, &c. Sectatores Lutheri in duas classes diuisi sunt; ex quibus infinitus propè Hæresiarcharum numerus pullulauit; Alij enim sunt Lutherani molles, qui duce *Melanctone* Confessionem Augustanam profitentur; & hi dicuntur *molles*, quia aliquas opiniones Lutheri, maximè illam de libero Arbitrio, temperare conati sunt. Alij dicuntur *Seueri*, quia tali non vtuntur moderatione, vt Centuriatores Magdeburgenses.

Andreas Carlostadius natus Franconiæ, Archidiaconus Vuitembergensis factus eo tempore, quo se in hanc Ecclesiam Lutherus intrusit, fuit primus Lutheri discipulus & primus Sacerdos, qui se vxori connubio iunxit, Anno 1524. se in nouæ hæresis authorem erexit, quæ *Sacramentariorum* dicitur: post Berengarium enim primus publicauit in Eucharistia nihil aliud esse, præter figuram Corporis & Sanguinis Christi. Absente Luthero ab vrbe Vuitembergensi, cum ingenti sociorum copia Ecclesiam Vuitember-

ber-

bergensem ingrediens, demoliuit imagines, prophanis manibus dedit Eucharistiam, solum in ea panem esse prædicans, altaria confregit, carnis indifferentem permisit vsum, & vbique libertatem proclamabat Christianam. Quod audiens Lutherus, eius audaciam verbis asperrimis reprimere conatur; quæ correctio, cùm esset inutilis, aduersus Carlostadium, omnes commouet Lutherus; quod tamen nihil proficit, quia noui huius Hæresiarchæ doctrina omnibus pergrata videbatur. Carlostadius amore omninò accensus se matrimonio copulauit publico, quo die celebratam fuisse Missam testatur Florimundus nouo ritu compositam, in cuius introitu hæc verba decantata fuerunt, *Dixit Dominus Deus; Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi*. Huius Missæ oratio composita erat ad excitandos alios Sacerdotes ad matrimonium, quæ sic habet; *Deus, qui post tam longam & impiam Sacerdotum tuorum cæcitatem, Beatum Andream Carlostadium ea gratia donare dignatus es, vt primus, nulla habita Papistici iuris ratione, vxorem ducere ausus fuerit; da quæsumus, vt omnes Sacerdotes recepta sana mente, eius vestigia sequentes, eiectis concubinis, aut eisdem ductis, ad legitimi consortium thori conuertantur. Per Dominum nostrum, &c.* Tali matrimonio summè Lutherus gauisus est, qui iam à longo tempore Monialem quandam Catharinam *de Bora* nomine, in vxorem ducere prætendebat, quod tamen nondum fuerat ausus, nè Saxoniæ Dux ipsius protector in illum irasceretur. Ipso tamen mortuo, ad tales conuolauit nuptias. Porrò, sicut Lutherus Vuitembergum elegit in sedem suæ Ecclesiæ, sic Carlostadius primò ad vrbem Oclamondam se contulit, ex qua expulsus authoritate Ducis Saxoniæ suscitati à Luthero, apud Zurichenses confugit.

Zuinglius Constantiensis Canonicus in regione Heluetiorum An. 1525. hæresim suam attulit, in omnibus quasi similem errori Carlostadij; Dicebat enim in Eucharistia nihil aliud reperiri præter signum Corporis & Sanguinis Christi, sed sui signi rationem diuersam faciebat à Carlostadio. Cùm non posset carnis petulantiam continere, sua vendidit beneficia, vt vxorem duceret, & familiam valeret sustentare. Quadam die nimirum 13. Aprilis, anxius hæ-

rens in explicatione horum verborum, *Hoc est Corpus meum*; apparuit illi phantasma aliquod, vt inquit ipsemet, de quo se non meminisse dicit, an nigrum esset vel album, quod illi dixit, hæc verba sic intelligi debere, *Hoc significat Corpus meum*, sicut Exod. 12. habetur; est enim Phase Domini, id est, hoc significat transitum Domini.

Ioannes Oecolampadius Monachus apostata, qui fuit Præceptor filiorum Comitis Palatini, Zuinglio maximè auxiliatus est, an. 1525. in Eucharistia solum signum Corporis Christi esse dicebat. Sicut apud Zurichenses Pontificatum suum constituit Zuinglius, sic apud Basileenses Oecolampadius sedem suam fundauit, nouam erexit Ecclesiam, veteremque & veram totaliter destruxit, quod in causa fuit, cur Erasmus Basileam deseruerit, cùm non posset tales approbare nouitates, licèt non semper fuerit in hac mente.

Philippus Melancton Lutheri discipulus & ipsi fidelis Achates, Confessionis Augustanæ author, Luthero viuenti numquam illi contradixit, licèt illius opinio esset eadem, ac Carlostadij, Zuinglij & Oecolampadij. Ipsum semper in honore habuit Lutherus; vnde vulgò dicebat contemptibilem animam esse, quæ contemnit Philippum; è contra verò Philippus, qui ore tenus suum magistrum vocabat Lutherum, clam tamen eum improbabat maximè: Mortuo Luthero, *Melancton* opinionem Sacramentariorum propagauit, licèt seruauerit semper integrum sui magistri honorem. In Confessione Augustana opinionem Lutheri temperauit recipiendo liberum arbitrium, non reijciendo Sacrificium Missæ, nec Confessionem, docendo Corpus Christi fieri verbis sacramentalibus; vnde illi, qui talem sequuntur Confessionem, Lutherani *molles* vocantur.

Anabaptistarum secta à Luthero orta est an. 1527. authoribus *Baltazaro, Pacimontano*, & *Bernardo Rotmanno* Presbytero apostata. Baltazarus ille primò suum errorem abiurauit in vrbe Zurichensi, in qua carceri mancipatus fuit; sed ad suum vomitum reueniens, & in Morauia prædicans Anabaptismum, igne combustus est. Illi successit *Muncerus* Apostata Sacerdos, qui ijsdem erroribus totam Germaniam perturbauit, & hic erat discipulus *Carlostadij*: Suam sedem habuit Anabaptismus sicut Lutheranismus,

in

in Saxonia videlicet: Vbique proclamabat Muncecerus, se vulgò communicationem habere cum Gabriele Archangelo, & specialiter inspiratum esse, vt seueram Papæ Religionem & libertinam Lutheri sectam destrueret. Anabaptistarum præcipuus error erat, quòd paruuli non essent baptizandi, & quòd deberent rebaptizari, si antea Baptismum recepissent. Talis sectæ perniciem conspiciens Georgius Saxoniæ Princeps, Muncerum apprehendi iussit, ipsumque damnari ad mortem, in qua maximam constantiam testatus est. Mortuo Muncero, illius errores in diuersas Prouincias sparsi sunt, & pullulant quotidie, maximè in Frisia Orientali, & Occidentali, Prussia, Silesia, Morauia, Boemia & Polonia, non verò in Gallia neque in Germania, aut Hispania, vbi Catholici & Lutherani dominantur; Neminem pro fide violentandum putant; Christianos nulla de causa morti damnandos, sed tantùm excommunicandos & eijciendos asserunt; Cùm Zuinglianis realitatem corporis Christi negant, Cœnamque tantummodò faciendam volunt in testimonium mutuæ Charitatis inter Christianos, & ad renouandam memoriam Passionis Christi.

Ex hæresi Lutherana multi alij Heresiarchæ exorti sunt, nimirum *Vbiquitarij*, qui authore *Brentio*, humanitatem Christi, vbique præsentem esse dicebant. *Maioristæ*, à *Georgio Maiore*, docente, nec etiam paruulos saluari posse sine bonis operibus. *Osiandristæ* ab *Andrea Osiandro*, volente in Eucharistia corpus Christi pati. *Augustiniani* in Boemia docẽtes nullum Paradisum ingredi ante finale iudicium. *Adamitæ* à quodam Adamo, cui sectatores nudi incedunt. *Sabbatarisani*, qui reijciebant diem Domini, tanquam non repertum in Scriptura, & Sabbatum sanctificabant. *Clancularij*, qui solo corde Religionem profitebantur, & credebant preces maioris esse efficacitatis in domo, quàm in Templo. *Dauidistæ*, à *Daui de Ieris* Batauo, qui se Messiam à S. Spiritu missum vocabat. *Mennonistæ* à *Mennone* quodam ex Frisia, Christum attulisse carnem è Cœlo, non ex Maria volebant. *Deistæ* seu *Triteitæ* tres Deos gradu differentes fingebant sibi. *Antitrinitarij*, Trinitatem personarum & duas naturas in Christo negabant, ab authore *Michaele Serueto* orti sunt, quẽ comburi fecit Caluinus

apud Genebenses, vt per hoc iustificaretur, quod nullo modo faueret Arianis, de quo accusabatur, eo quòd hanc Orationem improbabat, *Sancta Trinitas vnus Deus, miserere nobis*. *Antimariani* virginitatem Mariæ negabant, cui plures dabant filios, quoniam Scriptura mentionem facit de fratribus Christi; non attendentes quòd illi qui sunt ex eadem familia, fratres in Scriptura nominentur, vt Loth qui dictus est frater Abrahæ. *Antinomiani* legem reijcientes, requirebant tantùm fidem. *Infernales*, Christum asserebant descendisse tantummodò in sepulchrum, omnemque negabant infernum præter malam conscientiam. *Quintinistæ*, à *Quintino Picardo*, omnes reijcebant Religiones, in hoc similes illi *Lucianistæ*, qui librum conscripsit aduersus tres Impostores, quorum nomina incipiunt per M. hoc est, contra Moisen, Messiam & Mahumetum. *Infrontes* sibi sanguinem è fronte extrahi faciebant, per hoc baptizari credentes. *Petrus Martyr* Canonicus Regularis negabat potentiam diuinam posse constituere idem corpus in pluribus locis. *Bucerus Argentinæ* natus Iudæi cuiusdam filius, mortuo patre, Prædicatorum Ordinem ingressus est, à quo apostatans ad copias Lutheri confugit; Lutheri, Melancthonis & Zuinglij vnionem tentat in dieta Augustana, An. scilicet 1530. sed perperam: Se primò Sacramentarium cum Zuinglio prædicat, quam opinionem reuocat postea asserens se in hoc errasse; & denique ad Sacramentarios redit. Tribus vicibus vxorem duxisse referunt. Sunt & multi alij Hæresiarchæ, qui è Lutheri schola prodierunt, quos retexere longius esset.

Ioannes Caluinus Nouioduni in Picardia natus 10. Iulij an. 1509. vocabatur primò Chauuinus, deinde Caluinus; Beneficium ab Episcopo Nouiodunensi obtinuit in Cathedrali Ecclesia: cum alio Ruriali, Parisios transijt, vnde exire cogitur, propter erroneas opiniones, quas à Melchiore Volmar Lutherano hauserat. Adit Germaniam, vbi prælo dedit suam Institutionem, nimirùm Basileæ. Italiam visitat, vnde rediens Geneuam ingreditur, in qua vrbe inuenit Guillelmum Farellum cum Petro Vireto prædicantem: Dum ibi suam errononeam Theologiam explicaret, formam Confessionis & disciplinæ composuit;

sed

ſed illicò exire iuſſus eſt; vnde Baſileam & deinde Argentinam ſe contulit. Idelletam *de Bura* ſibi copulauit Matrimonio, qua deceſſa, viduus remanſit vſque ad mortem. Tandem grauiſſimis pluribus morbis moritur Geneuæ, vbi reſtitutus fuerat Ann. 1564. Multos publicauit errores, vtpotè, Fidem non eſſe vnam, ipſam eſſe coniunctam cum incredulitate, dubio, incertitudine, imò & erroribus: Fidem implicitā eſſe phantaſticam, & nihil aliud præter ignorantiā: Bonitatem diuinam & ſuæ ſalutis certitudinem eſſe ſolum Fidei obiectū, vnde fidem cum ſpe confundebat: Traditiones eſſe reijciendas, quia Scriptura omnia neceſſaria ad ſalutem continebat: Expungendos eſſe è Canone libros Tobiæ, Iudith, vnam partem libri Eſther, Sapientiam & Eccleſiaſticum Salomonis, Prophetiam Baruch, vnam partē Danielis & Machabæorum: Solum textum Hebraicum veteris Teſtamenti eſſe authenticum, ſicut textum Græcum noui, nullamque verſionem eſſe admittendam: Scripturam ſacram ex ſe omninò facilem eſſe, & ad quemlibet Fidelem ſpectare Scripturarum interpretationem, non recurrendo ad determinationem Eccleſiæ: Fidem amitti non poſſe, & ſolis Prædeſtinatis infundi; Deum prædeſtinaſſe homines ad damnationem, nullis præcedentibus demeritis, neque etiam Adami; vnde aliquos creauit vt peccent & damnentur: Deum eſſe authorem omnis peccati, nec abſolutè eſſe omnipotentem, cùm non poſſit conſtituere idem corpus in pluribus locis: Eſſentiam diuinam diſtingui realiter in Perſonis: Chriſtum non eſſe propriè Creatorem mundi, nec Filium Dei recipere ſuam eſſentiam à Patre, Chriſtum hominem fuiſſe ignorantem, & ita aſſumpſiſſe noſtram naturam, vt eſſet peccator & maledictionis reus. Perpetuam Virginitatem Mariæ non eſſe credendam, ſed eam peperiſſe, more aliarum: Chriſtum diſtuliſſe quantùm potuit, executionem officij Redemptoris; Ipſum morientem inconſideratè dixiſſe, *Pater ſi poſſibile eſt, &c.* quaſi oblitus fuiſſet ſe eſſe miſſum, vt per mortem Redemptoris officio fungeretur; ipſum timuiſſe pro ſua ſalute, imò & vocem miſiſſe deſperationis clamando, *Deus Deus meus! vt quid dereliquiſti me?* denique tormenta ſuſtuliſſe damnatorum: Chriſtum mortuum non migraſſe ad Inferos, ſed

tan-

tantùm ad ſepulchrum deſcendiſſe: Purgatorium non exiſtere, neque Lymbum Patrum, nec proindè preces requiri pro mortuis: Chriſtum non reſurrexiſſe de ſepulchro clauſo, nec ad diſcipulos intraſſe ſine apertura: Eccleſiam, quæ inuiſibilis eſt, ſolos ſanctificatos continere, ipſamque poſſe errare, & reuera erraſſe, totaliterque eſſe corruptam: Papam non eſſe Petri ſucceſſorem, ſed verum Antichriſtum: Eccleſiam non poſſe condere leges obligatorias in conſcientia: Monachatum & Religioſos Ordines Chriſtianiſmo repugnare, mendicitatem Religioſorum inuentam fuiſſe à diabolo: Omnem ſuperioritatem eſſe reijciendam: Hominem libero carere arbitrio, quo bonum poſſit operari, & malum vitare queat: Primos motus concupiſcentiæ etiam conſenſum præuenientes eſſe peccata: Facilem eſſe diſtinctionem peccatorum mortalium à venialibus, ſed omnia eſſe mortalia reprobis, & venialia Prædeſtinatis: Peccata non deleri ab anima, ſed tantùm non imputari: Hominem iuſtificari ſola fide ſine operibus: Fidem in beatis remanere: Nullum ſperandum eſſe præmium pro bonis operibus: Precum reiterationem eſſe prohibitam: Orationes publicas fieri debere idiomate populari; Nullum eſſe meritum in obſeruatione mandatorum: Nullo modo Sanctos inuocari debere, nec Imagines aut reliquias Sanctorum coli: Ieiunia & abſtinentias carnium certis diebus obſeruari non debere: Duo tantùm eſſe Sacramenta, Euchariſtiam & Baptiſmum, quæ adhuc non habent iuſtificandi virtutem: Corpus Chriſti contineri tantùm in figura, in Sacramento altaris: Benedictiones Eccleſiaſticas, vt aquæ, panis, & aliarum rerum eſſe ridiculas; Cæteras Caluini opiniones omittam breuitatis cauſa, ſicut & alios hæreticos, qui in hoc ſæculo Eccleſiam perſecuti ſunt, quippè qui ſunt tantùm veluti rami harum peſſimarum arborum Lutheri & Caluini.

Inter Scriptores qui hoc ſæculum exornarunt, floruerunt primò RR. PP. Societatis Ieſu, quorum Ordo initium duxit à tempore, quo Lutherus & Caluinus inſurrexerunt in Eccleſiam. Deindè apparuerunt etiam *Ioannes Trithemius*, *Thomas Caietanus*, *Baptiſta Mantuanus*, *Ioannes Franciſcus Picus*, *nepos Ioannis Pici*, *Ioannes Almaynus* Doctor Pariſienſis

ſis *Ioannes. Maior*, *Franciſcus Lychetus* Ordinis noſtri, *Ioannes Eckius*, qui fortiter ſe oppoſuit Luthero diſputationibus & ſcriptis. *Franciſcus Titelmanus*, Minorita, *Ioanne Faber*, *Ioannes Driedo*, *Ioannes Cochlæus*, acerrimus fidei propugnator, qui multa ſcripſit contra Lutheranos. *Dominicus Soto*, *Ambroſius Catharinus*, *Martinus Nauarrus*, & quamplurimi alij.

De Hæreſibus & Scriptoribus huius ſæculi.

CAluiniſmus admixtus Sectæ Reginæ Angliæ, cui nomen erat Eliſabeth, ortum dedit in Anglia Puritanis, qui ſe Caluiniſtas Reformatos dicebant; taliterque nominabantur, vel quia ſequebantur purè Scripturam, vel quia puriſſimos & ſanctiſſimos ſe proclamabant. Illi, ſicut Caluiniſtæ à fine Pſalmorum ſuſtulerunt Verſum, *Gloria Patri, & Filio, &c.* quem in illis appoſuerat Eccleſia contra hæreticos, qui Filium cum Patre adorare nolebant. *Antipuritani* adhuc in Anglia opinionibus Puritanorum omnino oppununtur. *Pacificatores* authore Ioanne Sturmio, Religionem Caluiniſticam à Catholica eſſentialiter non differre dicunt; vndè Miniſter Anonymus quidam ſub nomine Chriſtiani Conſtantis ſcripſis plura de conformitate vtriuſque Eccleſiæ. *Arminiani*, ſeu *Remonſtrantes*, aut *Milles Caluiniſtæ*, ortum duxerunt à Iacobo Arminio Miniſtro Amſterodami, qui factus fuit poſteà Profeſſor Theologiæ Caluini in Academia Leydena apud Batauos, cuius Cathedram antea tenuerat Franciſcus Gommarus, Hic Arminius, Caluiniſta ſemper reputari volebat, licèt multas opiniones multùm diſtantes à Caluino & Caluiniſtis Rigidis ſuſtineret. *Contra Remonſtrantes*, ſeu *Rigidi Caluiniſtæ* Authorem habent *Gommarum*, qui diſputationem aggreſſus eſt contra Iacobum Arminium. Hi ſequebantur rigorē opinionum Caluini de libero Arbitrio, de Gratia, de Reprobatione, & alijs. *Conradius Vortius* Miniſter Batauus perfectiones diuinas conteſtabatur, vtpotè, Simplicitatem Dei, Infinitatem eius, Immenſitatem, & æternitatem; Quòd maximam diuiſionem Reformatis

matis Batauiæ affert, etiam his temporibus *Metaphoristæ* omnia ad Metaphoras reducentes Filium Dei dicebant, non esse propriè nec Verbum Patris, nec Imaginem, sed per Metaphoram. *Marcus Antonius de Dominis*, qui se fraude intrusit in Archiepiscopatum Spalatensem in Dalmatia, authoritatem Papæ deprimere semper conatus est: De ipso loquuti fuimus Disputationibus de Concilijs, & de Summo Pontifice: In Batauia, Boemia, Germania & Anglia nouæ Sectæ oriuntur continuò, quarum numeratio est impossibilis.

Nostro sæculo non defuerunt Illustrissimi viri, vt potè, *Cæsar Baronius* Cardinalis. *Robertus Bellarminus* Cardinalis. *Petronius* Cardinalis, *Franciscus à Rupefulcata*, *Franciscus Feuardentius* Minorita, *Florimundus Raymundus*, *Franciscus Salesius*, & innumeri alij, quorum sufficientiæ recens est memoria.

Antequàm finem faciamus Capiti de Hæresibus, non omittendum est, maiores Hæresiarchas infelicem semper habuisse exitum: *Simon Magus*, cum volare vellet, orationibus B. Petri deiectus, sibi tibias fregit; & paulo post cum summa ignominia mortuus est. Sic Egesip. Libr. 3. cap. 2. de Excidio Ierosol. & Arnobius lib. 2. contra gentes. *Manichæus* viuus excoriatus est à Rege Persarum, quia filium Regis curaturus occidit, ex Epiph. Hæresi 66. *Montanus*, *Theodotus & eorum Prophetissa* seipsos laqueis necauerunt. Eusebius Lib. 5. Histor. cap. 16. *Donatistæ* ab ijsdem canibus lacerati sunt, quibus Eucharistiam proijciebant. Optatus lib. 2. contra Parmenianum. *Arius* in Ecclesiam intrare volens, subito alui motu ad latrinas publicas accessit, & simul cum excrementis intestina omnia effudit, & animã. Ex Athanas. Orat. 1. contra Arianos: & ex Rufino lib. 10. Histor. cap. 13. *Valens* Arianus viuus à Gothis crematus est, ex Ruf. libr. 11. Histor. cap. 13. *Nestorius* lingua impia à vermibus consumpta, miserrimè interijt, ex Euagrio libr. 1. Histor. cap. 6. *Anastasius* Imperator Eutichianorum fautor, fulminis ictu interijt ex Cedreno & Zonara. *Lutherus*, cùm vesperi opiparam sumpsisset cœnam, lætus & sanus, omnesque facetijs suis ad risum prouocans, eadem nocte mortuus est, ex Cochlæo in vita Lutheri.

Zuinglius

Zuinglius in bello contra Catholicos trucidatus est. *Oecolampadius*, cùm vesperi sanus cubitum iuisset, manè inuentus est ab vxore mortuus in lecto, ex Cochl. in actis Lutheri An. 1531. *Carlostadius* à dæmone est interfectus. Sic Ministri Basileenses in Epist. quam ediderunt de morte Carlostadij. *Ioannes Caluinus* denique horrendis & sensibilibus morbis grauatus, vermibus consumptus, expirauit, vt testatur Ieron. Bolsecus in eius vita, addens, eum blasphemantem obijsse, dæmonibus inuocatis. Hæc est finis miseranda eorũ, qui Ecclèsiam Christi persecuti sunt; nobis concedat misericors & præpotens, Deus vt firmi & cõstãtes viuamus, & moriamur in eius gremio.

DISPVTATIO SECVNDA.

De Summo Pontifice.

TRiplex hominum status est ab orbe condito ad nos vsque distinguendus, vixit enim homo, vel in lege naturæ, nempe ab Adamo ad Moisen; vel in lege scripta, à Moyse ad Christum; vel in lege Gratiæ, à Christo scilicet, vsque ad finem mundi. In primo statu omnes Primogeniti erant Sacerdotes & cultui D. specialiter dedicati: In lege Mosaica voluit quidem Deus primogenitos sanctificari, sed in illorum locum ex duodecim Tribubus Israel elegit sibi Tribum Leui, quam diuino seruitio applicauit præ cæteris, iuxta id quod habetur Num. 3. *Tuli Leuitas pro cunctis Primogenitis filiorum Israel, vt seruiant mihi in tabernaculo, & orent pro eis.*

Licèt in hac Tribu omnes dicerentur Lauitæ, attamen ex vsu scripturæ Leuitæ distinguebantur in tres ordines; quorum primus erat Leuitarum simpliciter, qui Sacerdotibus ministrabant: alter erat Sacerdotum, qui offerebant Sacrificia super Altare Holocausti; nutriebant perpetuum ignem, subijciendo illi quotidie ligna, vesperè & manè; adolebant incensum super Altare Thymiamatis, effuso oleo oliuarum bis in die concinnabant lucernas, quæ erant prope idem altare in candelabro aureo; singulis Sabbatis panes calidos ponebant supra mensam Propositionis, veteresque remouebant ad suũ vsum; adiurabant mulieres in casu Zelotypię, immolabant Vaccam

Ru-

Rufam extra castra; discernebant inter Lepram & & Lepram; mundabant Leprosos, Seminifluos, Puerperas & Menstruatas; denique legem Dei tenebantur scire, & docere.

Præter hunc duplicem ordinem Leuitarum & Sacerdotum, in tertio constituebatur Pontifex, qui & Summus Sacerdos dicebatur. Præcedentes functiones illi erant communes cum alijs Sacerdotibus. sed insuper quatuor alia officia illi erant propria. Semel in Anno intrabat in Sanctuarium ad publicam expiationem populi, vt habetur Leuitici 16. 2. consecrabat Leuitas & Sacerdotes. 3. in Controuersiijs Legalibus vltimam ferebat sententiam; 4. in rebus dubijs magni momenti Deum consulebat; à quo accipiebat responsum; siue per Angelum, vt volunt aliqui; siue per reuelationem, vt dicunt alij; siue, vt vult Iosephus, per splendorem gemmarum in Rationali supra pectus Pontificis insertorum; quæ si plùs solito splendescebant, signum erat felicis euentus; sin minùs, res significabatur malè successura; si nec plùs, nec minùs, denotabatur per hoc, Deum nolle respondere. Porrò, probabile est hunc modum consulendi Deum per Summum Pontificem cessasse ab initio Captiuitatis Babylonicæ, quo tempore propter sua peccata spoliati sunt Iudæi libertate, Sacrificio & Oraculo.

Sicut ergo in veteri Lege, quæ vocari potuit Ecclesia Mosaica, erant Leuitæ, Sacerdotes, & Summus Pontifex; sic in Ecclesia Christi reperiuntur Leuitæ, nimirum Diaconi & Subdiaconi ad ministrandum Sacerdotibus instituti; reperiuntur Sacerdotes supra Corpus Christi naturale & mysticum potentiam habentes; Sacerdotes, inquam, simplices, & maiores, quales sunt Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, super quos omnes denique præeminet Summus Pontifex, de quo hanc disputationem instituimus, plures quæstiones continentem, quarum resoluemus plurimas, alias maioris momenti iudicio doctorum reseruantes, cùm hactenus controuersæ fuerint, præsertim in Gallia; vnde mentis nostræ tenuitas illarum solutionem afferre non præsumet, sibi sat esse persuadens, si vtriusque partis rationes afferat, relicta cuilibet libertate eligendi alterutram.

QVÆ-

QVÆSTIO PRIMA.

Quanam regiminis forma alteri præferenda est?

NObis loquuturis de Summo Pontifice, Ecclesiam Vniuersalem regente, de regimine ipso in se considerato priùs dicendum est. Vnde sciri debet in primis, quòd triplex sit regendi forma, nimirum Monastica, Oeconomica & Politica. Monastica est, qua homo priuatus se legit, & componit suos mores: Oeconomica est ea, qua caput familiæ suos subditos ducit: Poltica est ea, qua populus seu Respublica gubernatur.

Politica forma regendi Rempublicam triplex est, scilicet Monarchica, Aristocratica & Democratica: Monarchica est quando tota regendi potestas residet apud vnum: Aristocratica est quando pauci, & ipsi optimates regunt: Democratica est, dum totus populus regimen habet, vel saltem aliqui, tum ex plebeis, tuam ex nobilibus, ex populi electione. De his vltimis tribus regendi formis quærimus nobiliorem & vtiliorem. Caluinus ex Bellarmino Monarchicum regimen expellere nititur ab Ecclesia, dum ipsum deterius censet Aristocratico & Democratico, præsertim si in toto mundo, vel in tota Ecclesia constitui attentetur: Vnde Ecclesiasticam potestatem cœtui seniorum tribuit, regimen ciuitatum approbat, quæ excusso principum iugo, à populo & senatu gubernantur; vt fit apud Geneuenses.

CONCLVSIO.

NObilior & perfectior gubernandi forma est Monarchica. Sic inter Gentiles Philosophos, Plato in Politica post medium; Aristoteles lib. 8. Ethic. cap. 10. Homerus lib. 3. Iliados, Herodotus lib. 3. Hist. Plutarchus Opusculo toto de Monarchia. Inter Iudæos idem sentit Philo lib. de confusione linguarum. Ex Christianis Patribus denique hoc pariter habent Iustinus Oratione Exhortatoria ad Gentes, Cyprianus tract. de Vanitate Idolorum, Hieronymus Epist. ad Rusticum, Augustinus denique inter cæteros Serm. 25. de Verbis Domini

mini, ad confirmandam hanc sententiam rectè ait: *Da vnum, & populus est; tolle vnum, & turba est: quid enim est turba, nisi multitudo turbata?*

Probatur hæc veritas primò ratione; quia natura quæ tendit semper in perfectius, principatum vnius expetit, vt patet ex Cypriano, qui tract. de Idolorum Vanit. dicit, quòd *Rex vnus in Apibus, Dux vnus in Gruibus, & in Armentis Rector vnus*. Hoc idem innuit Hieronymus Epist. ad Rusticum, *Grues vnum sequuntur ordine litterato*. Nec hoc debet irridere Caluinus, dum lib. 4. Instit. cap. 6. §. 9. dicit, non ex toto orbe confluere Apes, vt regem eligant, imò suis aluearibus contenti sunt singuli reges apum; & in Gruibus quælibet caterua proprium regem habet; sic, inquit, singulæ Ecclesiæ debent sibi attribuere singulos Episcopos. Quam fragilis sit illa responsio, patet ex hoc, quòd vnum alueare non sit vnum cum alio, & sic quodlibet exigit suum regem; quælibet autem Ecclesia est vna cum alia, & ideò debet habere vnum rectorem cum illa.

Probatur secunda ratione; quia scilicet gubernatio Monarchica perfectiùs regimē Dei imitatur; sicut enim omnia solius Dei imperio subiacent, sic in Monarchia omnes subditi Principis legibus obsequuntur. Adde quòd Monarchicam instituit gubernationem Deus in populo Iudaico, apud quem fuerunt primò Patriarchæ, vt Abraham, Iacob, & cæteri, qui erant veluti Principes: Deinde fuerunt Duces, vt Moyses, Iosue, &c. tum Iudices, vt Iamnes, Samson, & alij: posteà Reges, vt Saul, Dauid, Salomon; postremò adhuc Duces, vt Zorobabel & Machabæi; & hæc omnia durarunt vsque ad Christum natum, qui regnans super omnes terminos orbis terrarum, vnico visibili Monarchæ voluit suos populos esse obsequentes, nimirum D. Petro, eiusque successoribus.

Probatur tertia ratione; vel potiùs pluribus coadunatis, breuitatis causa; Primò, quia Monarchia respicit bonum Reipublicæ tanquam proprium, & sic omnem curam adhibet ad illud comparandum. Secundò, quia fortior est Respublica, vbi maior est ciuium coniunctio: vires enim vnitæ fortiores sunt dispersis; atqui magis inter se coniunguntur ciues, qui dependent ab vno imperante, quàm si à multis de-

dependerent, quia pro tunc partialitates oriuntur: Ergo melior est Monarchia. Tertiò, quia, quando multi regunt, nascitur ambitiosa contentio inter illos, ita vt alii alios impediant; vel saltem vnus alium respiciens, in collegam suum onus reiiciat; & sic nemo bono communi intendit, imò priuato tantùm inuigilat.

Obiicies: Illud regimen est deterius, quod facilius vergit in tyrannidem; Monarcha autem, qui nullius subditur emendationi, faciliùs deuiabit, & cùm deuiauerit, difficiliùs emendabitur: Ergo, &c. in aliis autem regiminibus, timor aliorum quemlibet ab insolentia impediet; & si deuiauerit, ab aliis corripietur: Ergo gubernationem deterior est Monarchica. Resp. quòd reuera ratione summæ potestatis, faciliùs Monarcha possit in tyrannum mutari; difficiliùs tamen hoc fiat, quia respicit bonum commune, vt suum, & sic illud conseruare nititur; Optimates verò, cùm vltra publicum bonum, priuatum etiam habeant, vergent faciliùs in Tyrannidem, vt ex aliorum deuastatione bonum proprium augeant. Dices: Cùm Populus Israel Regem petiit, respondit illi Samuel, *Nescitis quid petatis*. Ad hoc dico, Deum non damnare moderamen Regis, cùm ipse se regem regum nominet; sed populum condemnat, qui abiecto regimine Dei, hominem pro Rege habere peroptat.

QVÆSTIO II.

Vtrùm regimen Monarchicum vigeat in Ecclesia.

NEmo dubitat quin sit in Ecclesia aliquod regimen, cùm ipsa Cant.4. sit vt *castrorum acies ordinata*, & Act.20. *Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Neminem enim latet, quin regimen Ecclesiasticum sit spirituale, & non politicum; quoniam non se extendit ad necem & vitam, nec regulariter ad bona temporalia. An sit autem Monarchicum, præter Caluinum & alios hæreticos, *Edmundus Richerius* Doctor Theologus, & Collegii Cardinalitii Archididascalus, & *Simon Vigorius* Regius Consiliarius in Maiori Consilio, aduersus sacratissima Summi Pontificis iura exardescentes, insinuare nisi sunt

circa

circa Annum millesimum sexcentesimum vndecimum, Regimen Ecclesiasticum non esse Monarchicum, nè suprema authoritas in manus Pontificis deuolueretur: Hoc videns Cardinalis *Perronius*, Archiepiscopus Senonensis, suæ Prouinciæ Episcopos congregauit, decretumque tulit contra hanc doctrinam, quæ in populo magnum scandalum generabat, quod quidem decretum Paulus V. confirmauit.

Quantum ad Richerium, vno aut altero ante obitum anno, laudabiliter resipuit, propositiones à se adductas vehementer condemnans; cuius rei Declarationem propria manu conscripsit, quam voluit apud Eminentissimum Cardinalem Richelium obsignari in testimonium suæ obedientiæ erga sedem Apostolicam. Hoc instrumentum conscriptum fuit anno Domini 1629 die Veneris 7. Decemb. præsentibus Magistro Carolo Talon, Parocho S. Geruasij Parisiensis, & Patre Ioseph Parisiensi Ordinis Capucinorum, vtroque subsignato cum Richerio. Insuper instante morte, sumpto à Parocho viatico, coram illo & multis astantibus publicè professus est, se sponte & sine metu (vt susurrabant aliqui) prædictam declarationem scripsisse, & eam adhuc ratam habere, quod verum esse declararunt Anno Dom. 1631. coram Petro *le Gay* S. Sedis Apostolicæ Notario, Leonardus *Fourment* Presbyter, Collegij Cardinalitij rector, Ioannes *du Tour*, Doctor Theologus, & Carolus *Ternois* Baccalaureus, tanquam præsentes declarationi prædicti Richerij. Vtraque certificatio habetur apud D. *Duual* in Tractatu, quem edidit de suprema Summi Pontificis potestate.

CONCLVSIO.

Regimen Ecclesiæ est Monarchicum. Probabilissimum enim est, quòd Christus suæ sponsæ, pro qua mortuus est, nobiliorem & vtiliorem inter tres gubernandi rationes reliquerit, nempe Monarchicam; vnde in Scriptura, Ecclesia insignitur multis titulis, qui Monarchiam redolent; modò enim, Daniel 2. vocatur *Regnum*, modò *exercitus ordinatus* Cant. 4. ad Timoth. 3. comparatur *domui*, 1. Petri 3. *Naui* & Ioan. 20. vocatur *Ouile*, quæ omnia guber-

nan-

nantur ab vno moderatore. Nec respondendum est, quòd habeat vnum Regem nempe Christum, quod sufficit, vt Ecclesiæ status dicatur Monarchicus; hoc enim non sufficit, quia licèt Christus sit Rex inuisibilis Ecclesiæ, in quam inuisibiliter influit per gratiam, assistentiam, & directionem internam, cùm tamen Ecclesia sit visibilis, debet habere Pastorem visibilem, ad quem confugiat in necessarijs.

Probatur 2. quia omnes Ecclesiæ per totum orbem dispersæ vnam debent constituere Rempublicam, aliàs Ecclesia non esset vna. Vt autem ex omnibus Ecclesijs resultet vna, non sufficit vnitas Fidei & Sacramentorum, sed opus est aliquo tribunali & rectore, qui controuersias oboriri solitas inter Ecclesias particulares dirimere possit; quia ad hoc non possunt institui omnes Episcopi collectiuè sumpti, qui omnibus difficultatibus simul præsto esse nō possent, nec etiam possunt institui Principes sæculares, cùm sint oues, non pastores, & sic requiritur vnus supremus Pastor, qui discordantes Pastores particulares & diffidentes Ecclesias conciliet. Deinde, multæ controuersiæ circa Fidem oriuntur, vixque diuersi homines à se seiuncti eadem sentire possunt, nisi vnius authoritati acquiescere teneantur: vnde Ieremias c. 12. multitudinem Pastorum nemini obedire volentium vituperat, dicens, *Pastores muti demoliti sunt vineam meam, &c.* Tandem correctio Episcoporum & supplementum eorum negligentiæ arguit necessitatem supremi Monarchæ in Ecclesia, qui contineat Episcopos in suo officio, & subditos aliquando Episcopis rebelles ad obedientiam reuocet; vnde Gregorius Indictione 13. Epist. 52. *Vnumquodque tunc salubriter completur officium, cùm fuerit vnus ad quem possit recurri; vnus inquam, qui cæteris inuigilet, cæterosque hortetur, & corripiat.*

Probatur 3. ex doctoribus Parisiensibus, quorum aliqui reuerà ponunt supremam Ecclesiæ authoritatem in Concilio; alij tamen ipsam constituunt in Summo Pontifice. Primò Alliacensis in Collegio Nauarræ Archididascalus, Cardinalis, & Cameracensis Archiepiscopus Tract. de Origene Ecclesiast. Potest. conclusione 2. sic habet. *Ideo Dominus prauidens schisma & dissentionem, contulit Petro & successoribus suis authoritatem dispenendi Ministros Ecclesiæ, &*

deter-

determinandi eorum iurisdictionem, dicens, Pasce oues meas; sis Pastor & Pralatus generalis ad quem pertinet regimen regale ouium & ouilis. Secundo Ioannes Gersonius Cancell. Parisiens. lib. de Auferibil. Papæ Considerat 8. sic habet, *Nullam aliam Politiam in Ecclesia instituit Christus, prater Monarchicam & quodammodo regalem; & oppositum sentientes, quod videlicet fas est dicere; plures Papas, aut quod quilibet Episcopus in sua Diacesi est Papa vel Pastor supremus, equalis Papa Romano, errat in fide & vnitate Ecclesia, contra articulum hunc, Et vnam sanctam Ecclesiam; & si pertinaces maneant, iudicandi sunt Haretici, sicut Marsilius de Padua, & quidam alij.* Tertiò Almainus de Suprema Potest. Ecclesiastica cap.4. ita loquitur; *Christus fuit sapientissimus, quia plenus sapientia, & quòd instituerit optimam politiam; sed optima politia debet regi regimine regali, vt dicit Arist. in Politic. ita vt vnus sit, qui in quemque habeat potestatem, & nemo in eum*: Ergo verisimile est quòd in spiritualibus Christus instituerit superiorem, qui habeat quemlibet coercere, & nullus eum. Sufficiant hi tres illustris notæ & magnæ authoritatis pro omnibus alijs Doctoribus, qui adduci possent in huius propositionis confirmationem.

Obijcies 1. *Christus est caput Ecclesia*, ad Ephes.4. & sic faceret iniuriam Christo, qui admitteret aliud caput in Ecclesia. Negatur consequentia, quia non admittitur aliud caput cum Christo, sed sub Christo, vt eius Minister & Vicarius; sicut Regi non fit iniuria, si admittatur Prorex sub Rege. Quòd si Ecclesia nusquam dicta fuerit corpus Petri, sed Christi; hoc est quia solus Christus est caput principale & perpetuum eius; sic regnum non dicitur esse proregis, sed regis. Dices: Solus Deus per potentiam suam posset Ecclesiam regere, si esset Monarchica. Resp. reuera quòd vnus simplex homo hoc non possit per se; bene autem per alios, & maximè si sit adiutus speciali assistentia Spiritus sancti. Quòd si æqualiter mittat Apostolos Ioan.20. *Ecce ego mitto vos*: per hunc textum Petrus reuerà non præponitur alijs, bene autem per alios, vt cùm dicitur, *Pasce oues meas*; &, *Super hanc petram adificabo, &c.* & in hoc est Monarcha.

Obijcies 2. Paulus describens Hierarchiam Eccle-

sia-

siasticam, quam Christus reliquit, multis tradit regimen Ecclesiæ, & mentionem non facit vnius capiti, ad Ephesios 4. *Dedit quosdam Apostolos, quosdam Prophetas, alios Euangelistas, alios autem Doctores & Pastores*. Resp. summam authoritatem datam fuisse omnibus Apostolis, vt celeriùs in toto orbe terrarum Fides disseminaretur; in solo autem Petro remansit illa, mortuis omnibus Apostolis. Dices Luc. 22. facta contentione inter Apostolos, quisnam esset maior, respondit Christus, *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic*: Arcet ergo Christus ab Ecclesia regimen Regale, & Monarchicum. Resp. Christum per hoc tantùm velle regimen Ecclesiæ non esse tale, quale est inter Reges; ita quòd velit quidem vnũ alijs præesse, sed cum humilitate & absque libidine dominandi, vt faciunt Reges, qui sæpiùs sunt tyranni, imperant subiectis vt seruis, & omnia referunt in bonum priuatum; vbi vult Christus suum Vicarium præesse Ecclesiæ, non proprium honorem, sed ouium commodum quærendo, ad exemplum ipsius Christi, qui modò dicit, *Non veni ministrari, sed ministrare*; & modò vult vocari *magister & dominus*.

QVÆSTIO III.

Vtrùm gubernatio Ecclesiastica sit Aristocratia temperata.

NEgant absolutè Hæretici statum Monarchicum in Ecclesia, vt diximus; Vigorius autem, qui illum admittere cogitur, negat ipsum esse absolutè Monarchicum, vultque esse Aristocratia temperatum; ita quòd Princeps Ecclesiæ nihil agere possit, nisi de consilio & consensu Episcoporum, qui sunt Ecclesiæ principes; quasi verò tribus primis sæculis, vbi nullum habitum fuit concilium, Supremus Pontifex multos Hæresiarchas non condemnauerit, quales fuerunt Cerdon damnatus ab Higinio, Marcion ab Eleutherio, Theodorus Coriarius à Victore; Pelagiani, Valentiniani, Nouatiani, Appelliani & multi alij, ab alijs Pontif. & illicò Ecclesia vniuersalis horũ omnium hæreses tanquã sufficiẽter damnatas tenuit. Hoc confirmat Augustinus contra Pelagium & Sectarios, Concilium Generale prætendentes ad examinã-

dam suam doctrinam iam in duobus Concilijs Africanis damnatam, confirmatis ab Innocentio & Zozimo: Sic loquitur Augustinus lib. 4. contra duas Epistolas Pelagianorum, in fine libri. *Aut verò congregatione Synodi opus erat, vt aperta pernicies damnaretur, quasi nulla hæresis aliquando, nisi congregatione Synodi damnata sit; cùm potiùs rarissimè inueniantur, propter quas damnandas talis necessitas extiterit*: Cùm ergo tribus primis trecentis annis Ecclesiæ, Summus Pontifex sine conuocatione Concilij & congregatione Optimatum Ecclesiasticorum determinauerit de rebus Fidei, assignanda est iure nostra

CONCLVSIO.

MOnarchia Ecclesiæ non est Aristocratia permixta, quasi in actibus suis dependeat absolutè ab alijs, licèt sæpè sæpius admittat optimates Ecclesiæ ad suum regimen in suis Concilijs. Hoc patet, quia Pontifex potest ex solo præcipere, prohibere, punire, compensare, & de rebus Fidei determinare, vt mox dicebamus; vnde Sorbona recepit libenter Bullas Apostolicas Innocentij X. & Alexandri VII. quibus hi Pontifices declarabant opiniones nouas, hæreticas; & hoc sine Concilio & conuocatione generali Optimatum Ecclesiæ. Hoc clarè habetur in Concilio Florentino, vbi in disputatione contra Rhodanensem Archiepiscopum, qui non poterat ferre, quòd Papa cum Latinis Episcopis aliquid mutasset in Concilio; Archiepiscopus Florentinus authoritate Concilij sic terminauit Sessionem septimam; *Quoties de fide oritur aliqua dubitatio, Romanus Pontifex debet, ac tenetur illam explicare, atque illo docente omnes Synodi, atque Ecclesia vniuersalis debet huiusmodi veritatem sequi*: & hoc dicit Epistola recitata, scilicet Agathonis, approbata in sexta Synodo.

Confirmatur hoc ab Ecclesia canente, *Simon Petre, antequam de naui vocarem te, noui te; & super plebem meam principem te constitui*; quod autem canit Ecclesia, id credendum est, ex Chrysost. *quia legem credendi facit lex prædicandi*. De Apostolis omnibus etiam dicitur Psal. 44. *Constitues eos principes super omnem terram*, & de Petro canitur, *Tu es Pastor ouium*,

prin-

princeps Apostolorum: Si autem est Princeps Apostolorum, illis imperat; & sic Episcopi qui dicuntur tenere locum Apostolorum, non habent summam potestatem in Ecclesia Vniuersali, licèt iurisdictionem habeant in solidum in suis Diœcesibus. Dicendum ergo est Regimen Ecclesiæ esse simile, non quidem illis regnis, quæ absque consensu procerum non possunt leges condere, nec tributa exigere, vt est regnum Angliæ, quod est Monarchicum Aristocratia & Democratia temperatum, quia Rex nil agit nisi dependenter à classe Nobilium & ea quæ est Plebeiorum; sed est simile illis regnis, quæ hæc & cætera faciunt independenter à Comitijs Generalibus, & à consensu Optimatum, vt in Regno Galliæ, in quo, si aliquando Comitia Generalia conuocantur, hoc est ad melius esse, & non necessariò. Adde quòd, quidquid determinauerint illa Comitia, semper liberum est Principi aut illud confirmare, aut reijcere: vnde si Edicta Regis soleant à supremo Senatu verificari, hoc non est ex necessitate, sed est conditio; vt voluntas Regis constet populo.

Obijcies. Si Monarchia Ecclesiæ non sit temperata & aliquo modo limitata, poterit Pontifex dispensare super ius naturale & diuinum, quod falsum est. Resp. dici non temperatum & limitatam, quia ab alio non dependet; est tamen limitata, quia omnia absolutè non potest facere; nil enim potest contra Ius Naturale, cùm non possit vllo modo ea immutare, quæ ex natura sua bona sunt aut mala; nec contra Ius Diuinum, nec contra Scripturam aut Traditionem; licèt possit explicare Ius Diuinum & Naturale, declarando ipsa iura obligare, vel non; sed non potest super ipsa dispensare. Quòd si Apostoli statuerint multa, super quæ dispensat Ecclesia, ordinando Bigamos, Homicidas, &c. contra D. Paulum 1. ad Timoth. 3. & vsum permittat sanguinis & suffocatorum, contra Act. 15. Resp. hæc omnia esse tantùm Iuris Ecclesiastici, quia ea non statuerunt Apostoli, tanquam Euagelij promulgatores, sed tanquam Pastores & Episcopi. Quantùm ad Ius Ecclesiasticum, potest quidem in illo dispensare, etiam in toto, vt volunt plurimi, modò hoc non cedat scandalo, nec Status Ecclesiasticus videatur euerti; quod fieret si v.g. Pontifex puerum promoue-

ret ad Ordines sacros, si conferret alicui viginti beneficia, si ritus generales in Ecclesia inueteratos aboleret, &c.

Objicies 2. Quando Rex est verè Monarcha sine limitatione, potest disponere de omnibus Officiarijs regni, & ipsos deponere, prout voluerit, quod non potest facere Papa circa Episcopos qui non sunt Vicarij Papæ, sed in solidum partem Ecclesiæ regunt. Resp. hoc non requiri; in Gallia enim, cuius Princeps est absolutè Monarcha, Cancellarius, Comesstabuli, & alij similes non possunt deponi, bene autem priuari exercitio officij. Deinde, licet ad libitum non possint deponi, quia gradus Episcopalis est ex Iure Diuino; attamen, supposito crimine, deponi possunt. Et reuerà S. Stephanus Papa Helenum Episcopum Tracensem, & Firmilianum Archiepiscopum Cæsariensem in Cappadocia excommunicauit, cum alijs qui docebant rebaptizandos esse hæreticos, dum ad fidem redirent, & hoc in 3. sæculo. In 4. D. Athanasius à S. Damaso deprecatur, vt Auxentium excommunicet & eijciat è sede Mediolanensi, in Epist. ad Episcopos Africæ quæ incipit, *Sufficiunt quidem scripta*; & reuerà hoc fecit Damasus. In quinto sæculo, expulso Chrysostomo ab Ecclesia Constantinopolitana, aduersarij eius loco instaurarunt Vrsatium, cui Innocentius primus communionem suam negauit, expunxitque ex numero Episcoporum, ex Epist. Damas. ad Imperatorem Arcadium. In 6. Agapetus deposuit Anthimum à sede Patriarchali Constantinopolitana. Hoc idem verificari posset per multa exempla quæ longius esset retexere.

Objicies 3. ex S Anacleto, *Cæteri Apostoli cum Petro pari consortio honorem & potestatem acceperunt, & ipsis decedentibus, in locum eorum successerunt Episcopi*. Cap, *in nouo Testamento*. Dist. 21. Resp. ad primum cum Cardinali Perronio, Dominis Duual, de Raconis & Mauclero, Apostolos esse æquales Petro, quantum ad Apostolatus dignitatem & functiones illi annexas; quia à Christo immediatè missi erant ad annuntiandum Euangelium in toto mundo: Non vero erant æquales in iurisdictione, vt Episcopi & Pastores iuxta dictum Maucleri part. 2. de Monarch. Ecclesiast. lib. 1. *Sanctus Petrus æqualis fuit Apostolis ratione Apostolatus superior tamen ratione Episcopatus & Pastoralis*

ralis dignitatis. Quando ergo Christus mittit Apostolos ad prædicandum Euangelium, dicit omnibus, *Sicut misit me viuens Pater, & Ego mitto vos*: dum verò agitur de constituendo Pastore super vniuersam Ecclesiam, soli Petro dixit, *Pasce oues meas*. Ad secundum vbi habetur in obiectione, quod Apostolis succedant Episcopi; Resp. quòd succedant illis in Episcopali ordine, ratione cuius Sacerdotes consecrant, Chrisma conficiunt, super Fideles manus imponunt in Confirmatione, &c. non verò propriè succedunt Apostolis in authoritate, aliàs omnes Episcopi per totum mundum Euangelium prædicare possent; Vnde Sorbona damnauit hanc propositionem Antonij de Dominis Spalatensis Archiepiscopi, *Episcopi dicuntur Apostolorum successores, &c.* Ratio autem quare D. Petrus successores habuit; est, quia D. Petrus erat Pastor ordinarius, cui vti morienti debuit alius succedere, Apostoli verò erant extraordinarij Ministri; & hoc est quod dicit cum Duuallio Tract. de Romani Pontificis potest. part. 1. quæst. 3. Bellarminus tom. 1. de Rom. Pont. lib. 4. cap. 5. *Apostoli enim erant quasi delegati Pastores*.

QVÆSTIO IV.

In quo resideat potestas Ecclesiæ.

CHristus apud homines visibiliter degens, suam Sponsam Ecclesiam, tanquam supremus Monarcha regebat, admittens secum Apostolos, non quidem in partem potestatis suæ, aliàs non diceret ipse Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra*; sed vt Ministros suos, qui vbique prædicarent Euangelium: Postquam autem opus nostræ Redemptionis compleuit, antequam ad Patrem reuerteretur, prouidere voluit de Pastore Ecclesiæ, qui eam regeret, quo loco Petrum instituit tanquam sui Vicarium, vt post Ascensionem idem Regimen Monarchicum remaneret in Ecclesia, quod ante illam instituere voluerat tanquam nobilius Aristocratico & Democratico, vt inquit Aristoteles lib. 5. Politicorum cap. 11. *Quantò pauciorum est potestas omnis, tantò maiori tempore necesse est eam durare*: Sic

Gennadius Patriarcha Constantinop. in exposit. Concil. Florent. Titulo 5. Capitis Sec. 2. *Christus in terris erat Dominus, Pater & Pastor Discipulorum; sic cùm decreuisset ad Paternum thronum ascendere, Petrum præfectum ipsis constituit & Magistrum, & vt uno verbo dicam, suum Vicarium ac successorem.* Ex quo clarè patet quòd sicut in Christo vigebat suprema authoritas, sic eam Petro transmisit. Quia tamen quædam controuersia inter Catholicos & Hæreticos remansit, præsertim inter Antonium de Dominis, & nuper Authorem libri de duobus capitibus Ecclesiæ; ideo hæc quæstio longiùs protrahenda est.

CONCLVSIO.

SVprema Ecclesiæ potestas in Petro residet, tanquam in capitæ Ecclesiæ & Christi Vicario. Licèt hæc veritas sit manifesta cunctis Euangelium scientibus, ex S. Gregorio Papa, attamen illam probare conabimur ex Scriptura, Concilijs & Patribus.

Probatur ergo primò ex Scriptura, Math. 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni Cælorum; & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Habetur etiam Ioan. vltimo, *Pasce agnos meos, pasce oues meas*: Vbi D. Hieronymus ait; *Soli Petro pœnitenti potestatem Pastoris Dominus communicauit.* Super hos textus hæc reflexio fieri potest; Vel Christus non potuit dare Petro illam potestatem, quam vt Monarcha possidebat, vel non voluit: Primum est falsum, quia cùm potestas Christi fuerit ordinaria, illi competens ratione Vnionis Hypostaticæ, eam alteri potuit communicare. Secundum est contrarium verbis Christi allegatis, quomodò enim clariùs potuisset suam mẽtem de Petro eligendo in Vicarium suum aperire, quàm dicendo, *Tu es Petrus*, &c. *tibi dabo claues regni cælorum*, &, *pasce oues meas?* Hæc verba in prauum sensum detorquere prætendentes hæretici, dicunt per Petram non intelligi Petrum, sed Christum; Sic Caluinus lib. 4. Instit. cap. 6. § 6. Lutherus vult intelligi Fidem, seu Fidei Confessionem lib. de potestate Papæ: Erasmus Petram explicat de quolibet Fideli; sed longè meliùs Catholici com-

communiter per Petram intelligunt personam Petri, quam alloquebatur Christus. Hoc patet clarè per pronomen *hanc*, cùm dicitur, *& super hanc Petram*; illud enim pronomen designat aliquam Petram, de qua Dominus antè locutus fuerat; loquutus verò fuerat de Petro, quem vocauerat Petram: Hoc confirmat Concilium Calcedonense Act 3. appellans Petrum, *Petram & crepidinem Ecclesiæ Catholicæ*; & omnes Patres, tum Græci, tum Latini, vt videre est apud Bellarminum lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 10.

Verba etiam Matth. 16. allata: *Tibi dabo claues regni Cœlorum*, prætendunt hæretici, Caluinus, Lutherus, & Magdeburgenses, pertinere ad totam Ecclesiam, cuius Petrus personam gerebat, & nihil spectare ad personam priuatam Petri; sed circumstantiæ comitantes verba Christi satis indicant personam particularem Petri. Primò, per vocem, *tibi*, quæ est pronomen singulare; Secundò explicat nomen inditum in Natiuitate, *Beatus es Simon*! Tertiò, addit nomen patris, *Bar-Iona*, id est filius Ionæ: Deinde illi dictum est, *tibi dabo claues*, qui dixerat, *tu es Christus Filius Dei*; illicò enim subiunxit; *& ego dico tibi*; sed Petrus illa verba protulit: Ergo ista ad personam Petri pertinent, sicque *confessio mercedem accepit*, ait Hieronymus. Tandem illi dictum est; *tibi dabo claues, &c.* cui paulò post dixit Christus; *Vade post me, Sathana! scandalum enim mihi es*; sed iste fuit Petrus, non in persona Ecclesiæ, sed priuata, vt patet ex Euangelio & ex Hilario lib. 6. & 10. de Trinit. Theophilacto, Hieron. Chrysostomo in cap. 16. Matth. & ex August. lib. 2. contra duas Epistolas Gaudentij cap. 23. ergo etiam Petrus fuit ille, cui dixit Christus, *tibi dabo claues*. Quod si dicatur, Petrum respondisse: *Tu es Christus Filius Dei viui*; nomine omnium Apostolorum vt habetur ex Chrysostomo, *Petrus fuit os Apostolorum*; ex Hieronym. *Petrus pro omnibus est loquutus*; & ex August. *Vnus pro omnibus respondit*, Serm. 13. de Verbis Domini. Ad hoc dico Petrum non respondisse, tanquam ab alijs commissionem habentem, sed dicitur respondisse nomine omnium, *quia erat omnium caput & Princeps*, vt habet Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 64. Hoc non impedit tamen, quin confessio sit propria Petro, licèt dicatur communis; quia omnes illam silentio suo appro-

barunt: Hoc confirmat Hilarius in hunc locum, *Petrus primus iudicatus est dignus, qui quod in Christo esset, primus cognosceret*; si primus cognouit, ergo illi primò reuelatio facta est; & sic singulariter fecit hanc confessionem. Sic August. Serm.124. de Temp. *Hic est Petrus qui diuina reuelatione primus omnium veritatem meruit confiteri*, dicens, *Tu es Christus, &c.* Sic etiam D. Leo Serm.11. de Passione Domini; *Petrus omnium ora celerrimè praueniens, inquit, Tu es Christus Filius Dei.*

Probatur secundò ex Concilijs tum Orientis, tum Occidentis. Primo ex Concilio Niceno, lib.3. Can. 39. versu, *Consideret Patriarcha: Petrus cui data est potestas in omnes Principes Christianos & omnes populos, vt qui sit Vicarius Domini nostri Iesu Christi*. Ex Concil. Ephesin. *Beatissimus Petrus Apostolorum Princeps & caput, fideique columna, Ecclesiæ Catholicæ fundamentum, à Domino nostro Iesu Christo claues regni accepit*, Part.2. Art.3. non ergo iurisdictio Petri est humana, vt voluerunt aliqui. Concilium Constantinopol. principatum Petri his verbis fatetur; *Beatus Petrus Apostolorum Princeps nos commonet*: Epist. quæ incipit, *Consideranti mihi*, ad Imperatorem. Concilium Basileense oratione facta coram omnibus Patribus, quæ incipit, *Humanissimam & sanctissimam*, sic habet *Præsulatus potestas & authoritas Petro tributa fuit non ab hominibus, sed à Christo Saluatore*. Idem patet secundò, ex Conciliis Occidentalibus, præsertim ex Florent. *B. Petrus Apostolorum Princeps, verus Christi Vicarius, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum Pater & Doctor*. Et ex Tridentino sess. 6. c.11. vbi Petrus Apostolorum Princeps vocatur; Lugdunense, Viennense, Lateranense, & alia idem penitùs asserunt.

Probatur tertiò ex Patribus Orientalibus & Occidentalibus, qui vnanimi consensu asserunt Petrum fuisse præpositum aliis Discipulis. Inter Orientales, Basilius sic habet; *Aliis omnibus Discipulis antepositus fuit*. Serm. de Iudic. Dei. D. Athanasius Respons. 72. ad Antiochum, *Petrus Apostolorum primarius*. Gregorius Nazianz. *Petrus Ecclesiæ columen*. Chrysostomus Homil. 55. in cap.16. Matth. *Petrus Pastor & caput Ecclesiæ*. Epiphanius scribens contra hæresim 51. nu.17. *Petrus Apostolorum Princeps à Christo* ele-

electus: ergo non ab hominibus. Damascenus, *Petrum cœlestis regni clauicularium instituit*. Orat. de Träsfigurat. Theophylactus super Euang. Ioan. cap. vlt. *Pasce agnos meos: pasce oues meas, quali Pastor fuit, talis & tu sis*. Sic cæteri, quos omitto, vt ad Patres Occidentales transeamus. S. Clemens Epist. 2. *Quoniam*, ad D. Iacobum Apostolum; *Petrus omnium Apostolorum pater*: Si autem Iacobus vnus ex Apostolis nullam reprehensionem fecerit Papæ, signum est, quòd hanc ipse veritatem agnosceret. Chrysostomus Homil. 87. in Ioan. *Si quis à me percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymitanam accepit; responderem ego, Petrum totius orbis Magistrum illum præposuisse*: Vnde Mauclerus de Monarch. Eccles. Par. 2. lib. 1. cap. 9. *Petrus Spiritui sancto inspiranti, vnicuique Apostolorum suas terras, veluti Diœceses assignauit*: Hoc autem non fecisset, si supremam in Apostolos non habuisset authoritatem. Cyprianus Epist. 40. *Fratres charissimi! Deus vnus est & Christus vnus, & Ecclesia vna, & cathedra vna, supra Petrum, Domini voce fundata*. Per Cathedram intelligitur authoritas. Hieronymus lib. 1. cap. 14. contra Iouinianum, *inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto, schismatis tollatur occasio*. Optatus Mileuitanus lib. 7. contra Parmenianum, *Stant Apostoli innocentes, & peccator accipit claues*. Ambrosius in cap. 12. 2. ad Corinth. *Prior sequutus est Andræas Saluatorem, attamen primatum non accepit, sed Petrus*. Hieronymus Epist. 53. ad Eustochium, *Sæpissime rogatus*, ait, *soli Pastoris potestatem post resurrectionem suam Petro pœnitenti Dominus commisit? & quam solus habuit, Petro tribuit*. Sic Arnobius in Psal. 136. Augustinus denique vocat Petrum *Saxum immobile operis Christiani molem continens*. in Matth. cap. 16. Vnde Clemens Alexandrinus ait apud Sophronium, in Prato cap. 73. quòd Christus solum Petrum baptizauerit, Petrus autem Andræam, Iacobum & Ioannem, & hi alios. Videat ergo Antonius de dominis, si meritò dixerit, quòd disparitas potestatis inter Apostolos si humanum inuentum: videant alij, si iure reponant duo Capita in Ecclesia; videant denique reliqui, quam ineptè asserant Papam successorem Petri esse tantummodò primum inter æquales, sicut Cicero est primus inter Oratores, & Aristoteles primus inter Philosophos.

Obijcies primò, Iacobum maiorem fuisse Petro, qui fuit Episcopus Hierosolymæ, vbi Christus instituit Ecclesiam, & proinde fuit eius Vicarius. Resp. Iacobum fuisse Episcopum vnius Ecclesiæ particularis, & Petrum omnium Ecclesiarum; imò fuit ipsemet Petrus, qui Iacobum Episcopum Hierosolymitanum instituit ex Chrysost. præcitato in 3. probat. Vnde Bernardus lib. 2. de Consider. *Iacobus vna Hierosolyma contentus, vniuersalitatem Petro cedit*. Si dicatur, quòd Hierosolyma sit mater omniũ Ecclesiarũ, hoc verum est de iure antiquitatis, non potestatis. Si Petrus non sederit Hierosolymis; hoc est, quia congruum erat, vt locus Summi Sacerdotis mutaretur, quoniam mutata est lex & Sacerdotium per aduentum Christi. Dices, Paulum, qui vocatur Apostolus per Antonomasiam, debere potiùs esse caput Apostolorum. Resp. dici talem, quia fuit doctior & sapientior cæteris, qui plus scripsit, & plantauit fidem in pluribus locis, quod est munus Apostoli; vnde 1. Corinth. 15. de se ait: *Plus omnibus laboraui*. Quia cæteri missi sunt ad certas prouincias, Paulus ad omnes Gentes: Petrus autem excelluit quantum ad authoritatem; & sic ab Ecclesia canitur *Princeps Apostolorum*. Hæc solutio est Aug. lib. 3. ad Bonifac. cap. 3. Quod si in antiquis sigillis quibus, diplomata obsignabantur, imago Pauli erat à dextris & Petri à sinistris; non satis constat, an eo tempore dextera esset nobilior sinistra; deinde, sicut in diplomatibus, Paulus obtinet dexteram, sic Petrus illam tenet in numismatibus, & fortè id fecit Ecclesia, vt significaretur, hos Apostolos aliquid habere in quo vnus alteri præcellat, nimirum Petrus in authoritate & Paulus in sapientia; vnde dicit S. Maximus Serm. vltimo de sanctis Petro & Paulo, *Clauem potestatis Petro & clauem scientiæ Paulo datam esse*. Adde quòd si nominandi sunt Apostoli, primus nominatur Petrus Matth. 10. *Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc: primus Simon, qui dicitur Petrus*. Sic Marci 3. Luc. 6. Act 1. Si inuocentur in Litanijs, præcedit Petrus, si festa de illis agãtur, primo celebratur memoria Petri.

Obijcies secundò, Ecclesia omnibus æquè commendata est, *Euntes docete omnes Gentes: sicut misit me Pater viuens, &c.* Resp. omnibus commendatam fuisse, non æqualiter; soli enim Petro dixit, *Pasce*

oues meas. Dices ex Cypriano, *hoc erant cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis, sed exordium ab vnitate proficiscitur, vt Ecclesia vna monstretur*. Resp. ante electionem capitis fuisse æquales, sed ex æqualibus in potestate post Resurrectionem, Petrum elegit Christus in caput aliorum, & supremam authoritatem illi tribuit, dum dixit, *Pasce oues meas*, vt status Monarchicus, quem ipse in Ecclesia constituit, conseruaretur; sic intelligendi sunt alij Patres. Si dicat Augustinus lib. de Agone Christiano cap. 30. *datas fuisse claues omnibus, cùm data sunt Petro, qui Ecclesiæ personam sustinebant; & omnibus dictum fuisse, Pasce oues meas, cùm hoc Petro dictum est*: Resp. hoc dictum fuisse omnibus mediijtè, quia mediante authoritate concessa à Petro, ipsemet Petrus illã cõmunicauit Apostolis post Ascẽsionem, ipsos mittendo in diuersas Prouincias. Si dicatur, quòd Petrus non exercuerit Primatum, quia etiam alij Apostoli instituerunt primos Diaconos, Act. 6. quia Apostoli miserunt Petrum & Ioannem in Samariam Act. 8. quia denique Paulus & Barnabas quæstionem de Circumcisione tulerant ad omnes Apostolos; Resp. Licèt in institutione Diaconorum non exercuerit Principatum, in alijs tamen exercuit. 2. Apostoli miserunt Petrum, non ex authoritate & imperio, sed de consensu eius, & de consilio. 3. Illam controuersiam delatam fuisse ad omnes Apostolos, quibus præsidebat Petrus, vt decisio fieret cum maiori partium satisfactione: Hoc tamen non impedit Primatum Petri, sicut nec quando affertur causa ciuilis Senatui coram Rege. Dices: Gal. 2. Paulus restitit Petro: ergo non agnoscebant Principatum Petri, vel erat arrogans, corrigendo Superiorem. Resp. aliam esse correctionem ex Iustitia quæ fit per inflictionem pœnæ, & hæc competit tantùm Superiori; aliam ex Charitate, per fraternam correctionem: Hanc adhibuit Paulus, videns Petrum errasse, non in fide, sed in facto; quia incautè simulabat Iudaismum: Vnde Augustinus Epist. 19. ad Hieronymum: *Ipse Petrus quod à Paulo fiebat vtiliter, libertate charitatis, sancta & benigna humilitatis pietate accepit*.

Obijcies 3. Antonius de Dominis falsus Archiepiscopus Spalatensis in Dalmatia, Primatum Petri repeti ex eius primaria vocatione, non ex authoritate a

particulari. Resp. quòd licèt Petrus esset primò vocatus, hoc non esset contra nos, quia potuisset Christus eum primò vocare, vt ipsum caput Ecclesiæ faceret; non tamen fuit primò vocatus. Primò enim admissi sunt ad Christum Andreas, Petrus, Philippus & Nathanael, non vt cum illo manerent, sed vt audirent illum; & tunc Andræas præcessit Petrum, Io. 1. Secundò, vocati sunt propriè à Christo, vt cum illo manerent, Petrus & Andræas, sed simul & eodem tempore, Matth. 4. Tertiò, omnes vocati sunt ex Discipulatu ad Apostolatum, sed simul & eodem tempore; vt patet ex Luc. 6. non ergo Petrus fuit primus vocatione. Dices ex eodem Antonio, Primatum Petri procedere ex antiquitate ætatis, ob quam multa dixit & fecit, ac si esset primus. Resp. quòd non satis constet, an fuerit senior Andræa; contrarium enim docent Epiphanius Hæresi 51. Baronius Tomo 1. Annal. Anno 31. §. 23. Lorinus, Serarius, & plurimi; Licèt alij dicant contrarium, vt Cassianus, Chrysostomus & cæt. sed estò hoc verum esset, nonne potuit Christus antiquiori dare principatum super Apostolos; Porrò ipse Spalatensis reponit primatum Petri in feruore: sed quis iudicare poterit, an Petrus plus dilexerit Christum, quàm Ioannes discipulus dilectus, aut Paulus qui dixit se non posse separari à Charitate Christi. Dices denique, Non est verisimile, quòd ille qui attrocius peccauerat, principatum super alios obtineret; sed hoc factum est, vt maiorem compassionem haberet de peccatoribus, qui ad ipsum recurrerent.

QVÆSTIO V.

Vtrùm suprema Petri potestas transmissa sit ad Pontifices Romanos.

CVm ius successionis Romanorum Pontificum fundetur in hoc, quod Petrus iubente Christo, sedem suam ibi collocauerit, quatuor nobis esset examinanda, antequam præponeretur ita quæstio, an scilicet Petrus Romæ fuerit, an Romæ mortuus sit, an Romę Episcopus extiterit, an denique vsque ad mortem fuerit Romæ Episcopus: sed quia hoc soli Hæretici ne-

negant, ideo de his omnibus paucissima referam.

Dico primò, Petrum fuisse Romæ, vbi Romanam Ecclesiam fūdauit; ipsemet enim in fine prioris Epistolæ dicit, *Salutat vos Ecclesia in Babylone collecta, & Marcus filius meus.* Per Babylonem autem intelligitur Roma, dum Imperatores Romani in ea regnabant ex Eusebio lib. 2. Histor. cap. 15. & ex Hieronymo lib. de Viris Illustribus, *Petrus in Epistola 1. nomine Babylonis Romam intelligit.* Quod autem Ecclesiam Romanam fundauerit Petrus, testatur Leo Papa Serm. 3. de Natali Apostolorum Petri & Pauli, *Cùm Apostoli imbuendū Euangelio mundum suscepissent, Petrus Princeps Apostolici ordinis ad arcem Romani, destinatur imperij:* Sic etiam cum Theodosio Imp. codice *De Summa Trin. & Fide Catholica,* Eusebius lib. 2. Hist. cap. 14. Arnobius lib. 2. contra Gentes & multi alij cum Gregorio Turonensi li. 1. Historiæ Francorum cap. 25. *Beatus Petrus Apostolus sub Imperatore Claudio (nempe an. 2.) Romam aggreditur, ibique prædicans, manifestissimè Christum esse Filium Dei comprobauit; ab illis enim diebus Christiani apud ciuitatem Romanam esse cœperunt.* Si dicat Paulus Act. 19. quòd oporteat se ire Romam; hoc est, non ad Romanorum conuersionem, sed ad confirmationem in fide, vt ipse testatur ad Rom. cap. 1. fuit ergo Petrus Romæ, vbi sedit viginti quinque annis, & anteà septem annis Antiochiæ.

Dico secundò, Petrum Romæ mortuum fuisse, & Paulum similiter; vnde, quia vterque suum sanguinem fudit pro fide Romanæ Ecclesiæ, ambo pariter dicti sunt fundatores ipsius. Quantùm ad Petrum, multos annos in vrbe Roma Pontificatum gessit, & post deuictum publicè Simeonem Magum, iussu Neronis, in cruce, capite deorsum verso, vitam finiuit. Vsque ad Vuiclefum, hoc est, vsque ad quartum decimum sęculum hanc opinionem nemo contestatus fuerat; sed iste Hæresiarcha contrariam sententiam persuadere conatus est, quasi nouum lumen habuerit, vt nullus per mille quadringentos annos potuerit inueniri, qui falsitatem opinionis tam antiquæ detegeret. Nostra sententia est omnium Patrum, incipiendo à Dionysio Corinthio, qui centum annis ab obito Apostolorum floruit, cum Romæ esset, sic ait apud Eusebium li. 2. hist. cap. 23. *Ambo in hac vrbe simul docentes, etiam martyrio pariter vno & eodem tempore*

tempore coronati sunt. Sic Origenes lib. 3. in Genesim, vt refert Eusebius lib. 3. Historiæ cap. 2. *Petrus ad vltimum commoratus in vrbe Roma, ibi & crucifixus est, deorsum capite verso: quod ipse ita fieri precatus est, nè exæquari Domino videretur*. Sic Athanasius Apologia pro fuga sua. Tertull. de Præscript. Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus & cæteri.

Dico tertiò, Petrum non solum Romæ prædicasse Euangelium, sed fuisse Romanæ Ecclesiæ, quam fundauit, Episcopum. Contrarium tenet Antonius de Dominis, dicens, Petrum solo Apostolatus titulo fuisse Episcopum Romanæ Ecclesiæ; 1. per prædicationem Euangelii, & proinde in hoc nihil habere præ Paulo. At Patres longè contrarium sentiunt. Eusebius in Chronico An. 44. *Petrus natione Galilæus, Christianorum Pontifex primus, cùm primùm Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam proficiscitur; vbi Euangelium prædicans, viginti quinque annis eiusdem vrbis Episcopus perseuerat*. Hieronymus in Catal. Scriptorum Ecclesiæ. *Petrus Romæ viginti quinque annis Cathedram Sacerdotalem tenuit*. Sic Seuerus Sulpitius lib. 2. Hist. Augustinus lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 15. *Cathedra tibi quid fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit, & in qua nunc Anastasius sedet?* Longius esset alios retexere. Quòd si Linus & Clemens, qui proximè successerunt Petro, fuerint discipuli Pauli; ex hoc inferri non potest quod Paulus fuerit Episcopus Romanus: Deinde non satis constat, an fuerint discipuli Pauli. Porrò omnes qui catalogum Pontificum fecerunt, à Petro incipiunt, & nullus à Paulo.

Dico quartò, Petrum fuisse Episcopum Romæ vsque ad mortem suam; si enim deseruit Sedem Romanum; dicatur quæso, vbi nam habitauerit Petrus? cùm autem hoc reperiri non possit; credendum est mortuum fuisse, dum regeret illam, & illi successit Linus, Lino Anacletus, & isti Clemens ex Irenæo lib. 3. c. 3. texente Catalogum Romanorum Episcoporum. Posito ergo quòd Petrus Romam venerit, quòd ibi Episcopus fuerit vsque ad mortem, quòd Pontifices Romanos habuerit pro successoribus; quæritur, vtrum successerint Petro in authoritate Monarchica & suprema potestate, quæ concessa est Principi Apostolorum.

CON-

CONCLVSIO.

SVprema & Monarchica Ecclesiæ potestas Summo Pontifici competit, & hoc Iure Diuino; quoniam Christus voluit vt idem regimen in Ecclesia maneret post mortem suam, consequenter voluit, vt quemadmodum Petrus fuit suus successor, vt Petrus successores Ecclesiæ Monarchas supremam authoritatem possidentes haberet. An autem supremus Pontificatus sit ita annexus Episcopo Romano, vt non possit Pontifex Romanum Episcopatum deserere, & in alio sedere, hoc non est ita in confesso apud omnes Catholicos, quin Scotus in 4. dist. 24. quæst. 2. art. 5 dicat, supremum Pontificatum non esse iure D. annexum Episcopatui Romano, sed tantùm ex facto Petri, qui cùm à Christo primatum accepisset, Antiochenam Ecclesiam reliquit, & fixit suam sedem Romæ. His positis,

Probatur primò Conclusio nostra, contra Nilum Episcopum Thessalon. in lib. aduersus primatum Petri dicentem, quòd Papa reuerà succedat Petro, vt erat Episcopus Romanus, non verò vt erat caput Ecclesiæ; sed ex Conciliorum decretis statutum esse, vt primus esset Episcoporum, primus sederet, primus sententiam ferret, non verò alijs imperaret, quod est dicere, Petrum esse primum inter Episcopos æquales. Quòd autem hoc falsum sit, patet, quia Christus in Ecclesia instituit regimen Monarchicum immutabile; sicut ergo Christus fuit caput Ecclesiæ ex iure D. sic Petrus qui illi successit, fuit etiam caput Ecclesiæ ex iure D. & illi Pontifices qui Petro succedunt, eodem iure talem iurisdictionem possident.

Probatur, inquam, Conclusio nostra ex Concilijs Orientalibus & Occidentalibus. Inter Orientalia, Concil. Nicæn. apud Alphonsum Pisanum l. 3. Can. 39. §. *Sicqui præest*, sic habet. *Qui tenet sedem Romanam, caput est & Princeps omnium Patriarcharum, quandoquidem ipse est primus, sicut Petrus, vt qui sit Vicarius Christi super cunctos populos & cunctam Ecclesiam Christianam; qui contradixerit, à Synodo excommunicatur*. Vbi Nota quòd si Pontifex sit primus, sicut & Petrus, eius primatus est ex institutione Christi, qui

qui voluit conseruare Monarchiam in Ecclesia, ita quòd ex voluntate Christi, eodem instanti quo creatur Pontifex, in iura Petri ingrediatur. Nota etiam, quòd si est Vicarius Christi super Ecclesiam non sit tantum primus in Ecclesia, sed super omnia membra Ecclesiæ, vt sunt Patriarchæ, Primates & Episcopi, qui illi parere debent, sicut Christo. Nota denique, quòd Papa non sit Vicarius Concilij generalis, nec suam ab eo potestatem hauriat, sed à Christo, Matth. 16. & Ioan. 20. Concilium Sardicense an. 349. sub Iulio primo, determinauit *Episcopum non posse iudicari à suis Coepiscopis, si remitti postulet ad Episcopum Romanum*, Can. 5. & hoc insertum est in antiquis legibus Galliæ; quod denotat, in nullo esse iurisdictionem supremam, nisi in Sũmo Pontifice. Ex Conc. Ephes. P. 2. Act. 3. *In omnibus sæculis notum est, quòd sanctus Petrus Apostolorum Princeps à Christo Claues regni accepit, qui ad hoc vsque tempus & semper in suis successoribus viuit, & iudicium exercet.* In Concilio Chalced. part. 5. Epist. ad Leonem Papam, quæ incipit, *repletum est gaudio os nostrorum*, omnes Episcopi, numero plusquam quingenti, submittunt D. Leoni Papæ omnia Conc. decreta, *Omnem nobis gestorum vim insinuauimus ad comprobationem nostræ sinceritatis, & ad eorum quæ à nobis gesta sunt, firmitatem.* In Concilio Constantin. Epist. ad Agathonem in Episcopum Senioris Romæ, quæ incipit, *Sanctum & vniuersale Concilium*, Patres his verbis Papæ loquuntur, *Tibi, vt primæ sedis Antistiti vniuersalis Ecclesiæ, quid gerendum sit, relinquimus.* Idem docent Concilia Occidentalia, vt pote Lateranense 4. sub Innocẽtio III. c. 5. Titulo *de dignitate Patriarcharum*. Viennense sub Clemente V. Epist. ad Philippum Regem Franciæ, quæ incipit *Regnans in cœlis*. Constantiense durante schismate condemnat Ioannem Hus dicentem art. 9. dignitatem Papæ non esse de iure D. sed Imperatorum authoritate: & art. 10. Episcopum Romanum non esse caput Ecclesiæ Romanæ. Concilium Basileense part. 1. in Appendice, *Constat Episcopum almæ vrbis esse Petri successorem.* Tridentinum Sess. 24. cap. 1. in Decreto de Reform. *Beatissimus Romanus Pontifex, sollicitudinem vniuersæ Ecclesiæ ex muneris sui officio habet.* In expositione Concilij Florentini sub Eugenio IV. Gennadius Patriarcha Constantinopolit. Tit. 5. Capitis Sect. 2. sic habet,

bet, *Decreuimus Apostolicam sedem & Romanum Pontificem in vniuersum orbem primatum obtinere, eumque esse Beati Petri Apostolorum Principis successorem, Christi Vicarium & omnium Christianorum magistrum; & profectò nescio quomodo quis inficiari possit*. Attulissemus verba omnium Conciliorum Latinorum, nisi obstitisset nostra breuitas.

Probatur 2. ex Summis Pontificibus qui extiterunt initio nascentis Ecclesiæ, & ex iure Canonico. Anacletus an. 104. *Episcoporum iudicia, aut si difficiliores ortæ fuerint quæstiones, ad sedem Apostolicam deferantur, quoniam Apostoli hoc statuerunt iussione Saluatoris*. Hoc ostendit potestatem esse in Pontificibus Iure Diuino. Euaristus Anacleti successor iubet Ecclesijs quibusdam, quæ Episcopos deposuerant; vt illos in sede sua restituant Epist. 2. *Vnum nos fratres sentire oportet*, quæ pro titulo habet, *De Episcopis eiectis*. Alexander Euaristi successor Epist. quæ incipit. *Cogitationibus nobis*, dicit, *Relatum est ad huius S. Sedis apicē, cui summarum dispositio causarum & omnia Ecclesiarū negotia ab ipso Domino tradita sunt, dicente Petro, Tu es Petrus*, &c. *Quòd æmuli quidam Christi, & eius Ecclesiæ, Sacerdotes Dei ad Iudices publicos accusare præsumant, &c.* & inferius illos excommunicat. Ex quibus verbis patet potestatem Pontificum esse à Christo. Sixtus, Telesphorus, Higinus, Pius, Anicetus, Victor, Pontianus, Anterus; S. Fabianus, Marcellus, Marcus. & pene omnes alii idem prædicarunt. Quantùm ad Ius Canonicum, hoc confirmatur sexcentis in locis, duo tantùm afferemus, & primo id quorum habetur, *omnem humanam creaturam subesse Romano Pontifici, est de necessitate salutis*. Extra. *Vnam sanctam, de maior. & obed.* Hoc habetur etiam titulo de Elect. & Elect. potest. In 6. *Plena libertate petitur, nec vlli subest homini, quia ore diuino cunctis præfertur*.

Probatur tertiò ex Patribus Græcis, Latinis, & ex illustrioribus Theologis, quorum omnium ob breuitatem aliquos tantùm afferemus. Quoad primos, D. Basilius statum deplorandum Ecclesiæ Orientalis videns, suadet Athanasio, vt postulet à Papa, *Quod viros doctos, ac sapientes sua authoritate mittat, qui reprimant pacis Ecclesiasticæ perturbatores, & possint acta conciliabuli Ariminensis declarare nulla*; quod fecit Athanasius, Marco Pontifici scribens; hoc autem

non

non fecisset vterque, si non agnouissent supremam authoritatem in Papa. Epistola Basilij est 52. quæ incipit. *Quam de dignitate tua*, & Epistola Athanasij ad Pontif. quæ incipit, *Ad vos peruenisse non dubitamus.* S. Chrysostomus, expulsus per Theophilum Patriarch. Alexandr. & per Episcopos factionis Eudoxiæ, ad Romam recurrit, mittens ad Papam quatuor Episcopos cum litteris quadraginta Episcoporum & totius populi Constantinop. deprecabanturque hi omnes, vt Papa Chrysostomum in suam sedem restitueret; & in hoc potestatem Papæ agnoscebant. Sic legitur in Epistola, *Etiam antequam*, quæ reperitur inter Epist. Innocentij Papæ. Quoad Latinos, D. Augustinus cum cæteris Episcopis in Concil. Mileuit. existentibus, Innocentium primum exorat, vt pro sua authoritate succurrat Ecclesiæ, quæ maximè opprimebatur per Hæresim Pelagianam, Epistol. 62. inter Augustinianas, & incipit; *Quia te Dominus*. Deinde, cum in duobus Concilijs prouincialibus Africanis damnati essent Pelagiani, & Papa illa confirmasset, nihilominus expeterent Concilium generale, ad examinandam denuò illorum doctrinam; respondet Augustinus, *Iam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicã, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est, error vtinam finiatur!* Sermon. 2. de verbis Apostoli contra Pelagium: hæc duo Concilia fuerunt, Carthaginense & Mileuitanum. Optatus Mileuitan. Episcopus, hanc solam rationem affert, contra Donatistas; *Iudicium Melchiadis Papa sententia clausum est*, Lib. 1. contra Parmenium. Hieronymus ad Damasum dicit, *se esse coniunctum sua communioni*. Epist. ad Damasum, quæ est 25. & incipit, *Quoniam vetusto*; non dicit verò, se esse coniunctum communioni Patriarcharum Constant. Antiocheni, Alexandrini & Hierosolomytani. Ambrosius in 1. Timot. c. 3. *Ecclesia domus Dei dicitur, cuius hodie rector est Damasus*.

Quantùm denique ad Theologos, Albertus Magnus Episc. Ratisbon. sic loquitur. *Papa potestatis habet plenitudinem, estque Ordinarius omnium hominum, quia vir Dei est in terris*. Tract. 24. q. 141. membro 3. D. T. contra errores Græc. c. 23. Versu, *Similis autem error*, Ait. *Similis autẽ est error dicentium Christi Vicarium, Romana Ecclesia Pontificẽ non habere vniuersalis Ecclesia pri-*

primatum, erroneè dicentium Spiritum S. à Filio non procedere. D. Bonauentura, Sermon. 22. in Hexameron, Titulo de Statu Ecclesiæ militantis, *Etsi aliæ quatuor sedes plenam authoritatem habeant super Ecclesijs particularibus, sola tamen Romana vniuersaliter, sicut sol inter Planetas, habet plenitudinem potestatis super omnes.* Ioannes Gersonius Tract de Statibus Ecclesiæ, titulo, *Pro statu summi Pontificis*, Considerat. 1. *Status Papalis institutus à Christo immediatè, tanquam primatum habens Monarchicum in Ecclesiastica Hierarchia; quem statum qui impugnare, vel diminuere, aut alicui statui Ecclesiastico particulari coæquare præsumit, si hoc pertinaciter faciat, hæreticus est, schismaticus, impius & sacrilegus.* Ad hoc attendant sedis Romanæ aduersarij. Lib. etiam de Origine Iuris & legum, Conclus. 2. apud Mauclerum de Monarc. Eccles. 1. par. 2. cap. 6. li. 1. idem Gersonius sic habet. *Plenitudo legis Ecclesiasticæ non potest esse de lege ordinaria, nisi in vno Summo Pontifice, formaliter & subiectiuè, alioquin Ecclesia habere posset multiplex caput, quod est hæreticum.* Videatur in hac materia D. Andreas Duual, qui Tract. de *Suprema Pontificis Romani authoritate*, docet aduersus Antonium de dominis, Vigorium Iurisconsultum, & Richerium, ex Script. Concilijs, & Patribus nostram conclusionem.

Obijcies ex Anacleto Epist. 2. *Apostoli cum Petro pari consortio authoritatem habuerunt, & ipsum principem suum esse voluerunt.* Resp. primum intelligi de tempore, quo nondum Petrus primatum acceperat; & secundum de voluntate consentiente, & approbante, non instituente: contrarium enim docet Epist. 3. Dices Ex Can. *ego Ludouicus*, Dist. 63. Papa dicitur Vicarius Petri; ergo à Petro habet iurisdictionem, non à Christo. Resp. sexcentis in locis vocari Vicarium Christi, deinde Vicarius, i. Successor. Dices, Pontifex fit à Cardinalibus, non à Christo, Resp. Cardinales designare quidem, seu eligere personam, quæ debet Pontificatum gerere; sed est ipsemet Christus, qui facit coniunctionem Pontificatus & authoritatis supremæ cum persona electa. Porrò Cardinales intelligi possunt; vel vt clerici Ecclesiæ Romanæ, vel vt Procuratores omnium Ecclesiarum, & isto modo eligunt Pontificem. Si dicatur quod Phocas Imperator sanctionem fecerit declarantem, Ecclesiam Romanam

nam esse caput omnium Ecclesiarum. Resp. id sanxisse, non instituendo, sed declarando, ob superbiam Patriarcharum Constantinop. qui se primos esse omnium Episcoporum iactabant. Dices, Paulus non minùs fundauit Ecclesiam Romanam, quam Petrus: ergo Papa non est potiùs successor Petri, quam Pauli: Negatur antecedens, quia Petrus primò Euangelium prædicauit Romæ, & Episcopatum huius vrbis tenuit, non Paulus, vt diximus in annotatione.

QVÆSTIO VI.

Vtrùm Papa possit dici Episcopus vniuersalis:

EX dictis in præcedenti quæstione, constat Episcopum Romanum habere authoritatem supremam super omnes Ecclesias, quod multimodè probauimus: hic superaddentes censuras Sorbonæ aduersus contrarium sentientes: Dum enim An. 1120. Marsilius de Padua sustinuit, Petrum non maiorem alijs Apostolis habere potestatem, & proinde Pontificem non debere agnosci, vt Christi Vicarium super omnem Ecclesiam, illico Vniuersitas Parisiensis hunc errorem tanquam Hæreticum reprobauit. Censura hæc iuxta Mauclerum inserta est libr. 1. Conclusionem Facultatis. Dum etiam Episcopus Spalatensis multas erroneas propositiones in lucem edidit contra Papam, quarum vna erat, *Monarchiæ forma non fuit immediatè in Ecclesia à Christo*; hæc propositio declarata fuit *Hæretica*, *Schismatica & Ordinis Hierarchici subuersiua*. Alia erat, *Planum est Papatum esse totum fictitium, commentum hominum, à Christi institutione remotissimum*. Hanc propositionem vt hæreticam damnauit Theologia Parisiensis, sicut & alias eiusdem farinæ, vt habetur apud Duualium tract. de Supr. Pontif. authoritate part. 1. q. 2. Hoc posito, quòd nemo post tot argumenta possit dubitare de potestate vniuersali Papæ quæritur, vtrùm possit dici Episcopus vniuersalis.

CON-

CONCLVSIO.

POtest meritò Summus Pontifex vocari Vniuersalis Episcopus. Concilium enim Chalcedonense hoc titulo appellabat Leonem Pontif. in Epistola Theodori Diaconi Alexandrini, quæ incipit, *Quæ à Reuerendissimo*, & inserta est Act. 3. Concilij, vbi habetur, *Vniuersali Archiepiscopo & Patriarchæ Magnæ Romæ Leoni*. In Lateran. Concilio Episcopus Cesenensis apud Rauennates, Papam Martinum vniuersalem Episcopum nominat: *Beatissimo, & toto orbe Apostolico vniuersali Pontifici Martino Papæ*. Tom. 2. Conc. par. 2. In Conc. Constantinop. 4. Patres Adriano II. scribentes, sic loquuntur, *Summo Sacerdoti ac vniuersali Papæ, Sancta & vniuersalis Synodus Constantinopoli congregata, salutem in Domino*. Act. 10. & habetur to. 3. Conc. Sect. 2. Eminentissimus Cardinalis de Alliaco Doctor Nauarricus apud Mauclerum part. 4. lib. 8. c. 5. explicat sic hæc verba, *Pasce oues meas*, hoc est, *sis Pastor & Prælatus generalis ad quem pertinet dispositio & regimen ouium & ouilis*. Tract. de origine potestatis Ecclesiast. loco cit.

Hoc confirmari potest ex Concilijs & Patribus, asserentibus Papam esse Episcopum vniuersalis Ecclesiæ; si enim Ecclesia cui præest, est vniuersalis, ipse dici debet Episcopus vniuersalis. Quòd autem illud sit verum, patet ex Pontiano Pontifice & Martyre, qui Anno 232. ad omnes Christianos scribit his terminis, *Pontianus sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ Episcopus*. Athanasius Epist. quæ incipit, *Domino sancto*, scribit, *Beatissimo Marco vniuersalis Ecclesiæ Papæ*. Hanc dignitatem assumebat Epistol. 2. *Sixtus Ecclesiæ vniuersalis Ecclesiæ Episcopus*. Victor Pontifex factus Ann. 194. se nominabat Archiepiscopum Ecclesiæ Romanæ & vniuersalis. In Concil. Remensi Ann. 1049. sub Papa Leone IX. declaratum est quòd solus Romanæ Sedis Pontifex vniuersalis Ecclesiæ Primas esset.

Idem sentiunt Doctores Parisini, teste decreto quod 1. Decembr. Ann. 1554. emiserunt in Collegio Sorbonæ, vbi examinantes Bullam Pauli III. datam Anno 1543. & Iulij tertij datam 1550. in fauorem Societatis Iesu; sic pronuntiant, *Omnes & singuli Ma-*

Magistri nostri palàm, apertoque ore professi sunt, nihil se aduersus summorum Pontificum authoritatem aut decernere; aut moliri. Et infrà; *Ipsum Romanum Pontificem, vt summum & vniuersalem Iesu Christi Vicarium, & vniuersalem Ecclesiæ Pastorem, cui plenitudo potestatis à Christo data sit,* &c. *fideliter & libenter agnoscunt ac confitentur.* Apud Mauclerum de Monarchia Ecclesiastica, Par. 4. lib. 8. c. 6.

Obijcies, Ioannem Patriarcham Constantinopolitanum olim damnatum fuisse, quia vtebatur illo vocabulo Episcopi vniuersalis; vnde D. Gregorius Epistol. 2. ad Mauritium Augustum, quæ incipit, *Pijssimus*, ait, *Omnium Sacerdotum honor adimitur, dum ab vno sibimet dementer arrogatur*; vbi Gregorius insinuare prætendit, quod si vnus Episcopus se Episcopum Vniuersalem dicat, omnes alij non sunt Episcopi, sed Episcoporum Vicarij. Resp. vt hæc intelligantur, duo esse aduertenda: Primum, quòd Ecclesia Constantinopolitana in ortu suo erat tantùm simplex parochia in Diœcesi Heracleæ, vt notat Scipio Duplex, in vita Clotarij II. loquendo de statu Ecclesiæ an. 590. posteà in Episcopatum erecta, tandem facta est Ecclesia Patriarchalis secunda, vt vrbs illa, in qua residebant Imperatores magis honoraretur. In Const. Concil. an. 381. absentibus Legatis canonem tertium inseruerunt Græci, qui habebat; *Constantinopolitanæ ciuitatis Episcopus habet honorem primatus post Romanum Episcopum*, vt fauerent huic Patriarchæ in præiudicium Patriarcharum Alexandriæ & Antiochiæ: Sed hæc noua dignitas semper ilii contestata fuit, vsque post annum quingentesimum, quo tempore Summus Pontifex ei concessit secundi Patriarchatus eminentiam, ad supplicationem Iustiniani Imperatoris. Tandem hac parochia Patriarchali facta, Patriarcharum ambitio eò deuenit, vt Ioannes Ioinnator dictus, sub Pontificatu Pelagij secundi præsumpserit, inconsulto Papa, Concilium congregare ex omnibus Episcopis Orientalibus, in quo voluit nominari *Episcopus vniuersalis*. In illum ergo agit D. Gregorius, dum libr. 4. Epist. 38. *Eo tempore*, dicit, *quo indignum te esse fatebaris, vt Episcopus dici debuisses, ad hoc quandoque perductus, vt es despectis fratribus. Episcopus appetas solus vocari*: Ex quo patet, nomen *Episcopi vniuersalis* interdici

tantùm

tantùm illi Patriarchæ, non verò Summo Pontifici.

Notandum secundò, nomen *Oecumenici* duplicem habere significationem, vt notat Eminentissimus Cardinalis Perronius in Replica ad Regem Maioris Britanniæ libr.]1. cap. 34. In significatione Grammaticali, idem est, ac *solus*, ita quòd dicere, Papam esse Episcopum Vniuersalem, seu œcumenicum (hæc enim duo verba idem sonant) asserere sit, Papam esse solùm Episcopum, quòd falsissimum est: Vnde D. Gregorius Magnus in hoc sensu nolebat vocari Episcopus Vniuersalis; & dicebat Eulogio Patriarchæ Alexandriæ qui eum Episcopum Vniuersalem vocabat, *Si vestra sanctitas me Episcopum vniuersalem nominet, negat se esse Episcopum* libr. 7. Epist. 30. quæ incipit, *Communis filius*. Rationem addit libro 4. Epistol. 36. *Dum prædicatur, Si vnus sit Episcopus Vniuersalis, omnes alij non sunt Episcopi.* In isto sensu ergo non dicimus, Papam esse Vniuersalem Episcopum: sed nomen œcumenici & Vniuersalis ex præcitato Perronio habet alium sensum translatum & metaphoricũ, per quem significat Episcopũm super alios intendentem, & sic quia Papam authoritatem super alios habet Episcopos & super omnes Ecclesias, pro quibus potest leges condere, Episcopos illarum delinquẽtes deponere, ipsos restituere & similes actus authoritatis exercere, consequẽter cũ Patribus citatis, & Concilijs allegatis in probatione nostræ conclusionis, possumus non immeritò vocare Papam, Episcopum vniuersalem; & hæc soltio, vni fallor, debet opiniones conciliare. Nec dicatur consequenter Episcopos esse tantùm Vicarios Papæ; hoc enim falsum est, quia Episcopi tales sunt insolidum in sua Diœcesi, vt Papa in tota Ecclesia, sed tantùm inferri potest quòd Papa sit superioris ordinis.

Quæres primò, vtrùm Summus Pontifex possit deponere Episcopos, dum se sui muneris indignos reddunt. Hæc quæstiuncula, sicut & sequentes, confirmabunt authoritatem Papæ super omnes Episcopos. Resp. ergo ad eam affirmatiuè, si enim status Ecclesiæ sit Monarchicus, ipsius Monarcha debet habere vniuersalem authoritatem super omnia membra eius, siue sint Patriarchæ, siue Primates, aut Episcopi, & sic potest illos corrigere, si delinquant.

done congregatorum, præside Theophilo Alexandrino Patriarcha, & Chrysostomi aduersario, ad Innocentium I. appellauit, à quo in suam sedem Constantinopol. restitutus est, sic Sozomenus lib. 8. cap. 26. qui si dicat Chrysostomum appellasse ad Concilium generale, antequam appellasset ad Pontificem, hoc v l bat facere, non vt iudicaret de sua causa Concilium definitiuè, sed vt suam innocentiam coram tota Ecclesia manifestaret, & confunderet Theophilum Alexandrinum suum aduersarium. S. Leo Celidonium in sua sede, à qua eiectus fuerat per Archiepiscopum Arelatensem restituit; sic etiam permisit Episcopis Africæ, vt in sua iura Donatum, qui hæresim Nouatianorum abiurauerat, restituerent, modò suam fidei confessionem mitteret. Concilium Trecense in nostra Gallia sub Ioanne VIII. celebratum Anno 878. sic Pontificem, qui excommunicauerat Formosum Episcopum Portuensem & aliquos alios, alloquitur, *Quos excommunicastis, excommunicatos tenemus; quos ab Ecclesia eiecistis, eijcimus; & quos regulariter facientes vestra authoritas receperit, recipimus*, apud Aimonium libr. 5. cap. 37. Obijciunt Aduersarij Concilium Mileuitanum, vbi Can. 22. Presbyteris & Clericis inhibetur, ne Romam appellent, sed ad suos Episcopos & Concilia Africæ recurrant. Respon. hoc Concilium ideo tantùm determinasse, ad impediendos abusus appellationum ad Summum Pontificem; pro minimula enim pœna à suis Episcopis inflicta Clerici ad Romam appellabant: Mens verò Concilij non fuit, impedire absolutè tales appellationes; aliàs quare Concilia Mileuitanum & Carthaginense Romam remisissent Pelagium & Celestium inferiores Clericos, hæresi notatos? Quare Summum Pontificem rogauerunt, vt sua decreta confirmaret? Quare etiam mortuo Innocentio, ad successorem suum Zosimum miserunt sua decreta, vt illa confirmaret, si prohibitum erat causas euocare ad Roman. Pontificem? Dicendum ergo est, in Concilijs Mileuitano & Carthaginensi damnatos fuisse abusus appellationum, non appellationes in se, quæ semper fuerunt in vsu. Per omnia supradicta solutio affirmatiua traditur illis, qui quærunt, an Episcopi grauati possint appellare ad Summum Pontificem.

Quæres 3. an Pontifex habeat authoritatem condendi leges, dispensandi, & puniendi per censuras. Quandoquidem hæc omnia sunt actus iurisdictionis supremæ quam habet Summus Pontifex super omnia membra Ecclesiæ, vt probauimus, consequenter affirmatiua est responsio nostra; vnde dico primò Summum Pontificem reuera condere leges quæ totam Ecclesiam obligant; nam postquam S. Leo Epistolam primam scripsit ad Episcopos Campaniæ, Piceni, Tusciæ, & vniuersas Prouincias, tandem Epist. vltima ita loquitur: *Hæc admonitio nostra denuntiat, quod si quis Fratrum contra hæc constituta venerit, vel venire tentauerit, & prohibita ausus fuerit admittere, à suo se nouerit officio submouendum.* Hilarium Papam in Concilio Romano præsidentem citat Bellarminus, sic loquentem, *Nulli fas sit sine status sui periculo, Apostolicæ sedis decreta temerare*, Resp. 2. cum eodem Bellarmino, Summum Pontificem posse in iure Canonico dispensare, modò absit scandalum, vt diximus in obiectione 1. quæst. 3 Sic Gelasius Papa in Epistol. 1. *Necessaria rerum dispositione; & sanctæ Sedis moderamine conuenimur, sic Canonum paternorum decreta liberare, & prædecessorum nostrorum præcepta metiri; vt quæ præsentium temporum necessitas relaxanda deposcit; adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri, moderemur*, & ibi reuera in multis dispensat. Gregorius etiam lib. 12. Epistol. 31. dicit Felici Episcopo Siciliæ se dispensasse cum Anglis in gradibus matrimonij prohibitis, & ipsemet dispensat cum Episcopis Siciliæ, vt semel tantùm in anno Concilium celebrent, contra Canonem 5. Concilij primi generalis. Resp. 3. quòd nedum Papæ sibi aliquos casus reseruent, de quibus non possunt ordinariè absoluere Episcopi, & quasdam censuras; sed etiam ipsimet in toto Orbe Catholico quaslibet personas, siue Ecclesiasticas, siue Laicas ligare possint censuris: saluæ tamen & incolumes maneant immunitates Ecclesiæ Gallicanæ. Leo Imperator Græcus à Greg. 3. excommunicatus est ex Zonara in vita Leonis Isauri. Nicolaus I. excommunicauit Episcopos Coloniensem & Treuirensem, ex Sigeberto, in Chronico Anno 872. Cùm denique Pius primus decreuisset, vt Pascha non celebraretur cùm Iudæis decima quarta Martij, sed Dominica sequente, & Asiani acquiescere nollent, Victor

primus

primus Papa illos excommunicauit Anno Domini 390 sic Eusebius lib. 5 hist. cap. 24.

Quæres 4. Vtrùm Summus Pontifex possit mittere suos legatos ad exercendam iurisdictionem Papalem in totum orbem Gallicum. Resp. hoc satis in vsu esse, vt constet ad hoc se extendere authoritatem Papæ: Liberius enim ab elapsis mille trecentis annis in Orientem misit pro legatis Episcopos Vercellensem & Calariensem, vt in suam sedem aliquos Orientales Episcopos restituerent, & in sua legatione Concilia celebrarunt, reconciliarunt Episcopos pœnitentes, & alios iurisdictionis exercuerunt actus, vt refert Baronius an. 362. D. Leo legatum misit Lucianum Episcopum Constantinopolim, vt ipse scribit ad Pulcheriam Augustam Epist. 55. *Sanctis & Deo placitis*. Papa Simplicius audiens Accacium Constantinopolitanum fortiter restitisse Imperatori Basilio in hæresim Eutychianam lapso, illum constituit suum Legatum, vt ad pœnitentiam reciperet Episcopos Asianos, qui litteris Imperatoris consenserant, Epist. 17. *Miramur pariter & dolemus*. Papa Symmachus potestatem concessit circiter annum 496. sancto Cęsario Arelatensi Archiepiscopo Pallium ferendi, & ipsum suum legatum instituit super omnes Galliæ Ecclesias; Epist. 6. *Dilectissimo fratri Cæsario*. Pelagius etiam primus Epistol. 6. *Maiorum nostrorum*. Sabaudium Arelatensem Episcopum, suum Vicarium instituit super vniuersam Galliam, his verbis, *Fraternitati tuæ curas iniungimus, vt sedis nostræ Vicarius institutus, ad instar nostrorum in Galliarum partibus primi Sacerdotis locum obtineas; & quidquid gubernationem vel dispensationem Ecclesiastici status concernit, seruatis Patrum regulis, dispenses*; Quis ergo dicere ausus fuerit Papam non posse per se aut per alios, actus iurisdictionis exercere in Diœcesibus singulis, maximè, cùm à duobus annis legatum habuerimus in Gallia Eminentissimum Cardinalem Ducem Vindocinensem, & aliquot pręcedentibus annis Eminentissimum Cardinalem Chigi, quorum authoritas se extendebat ad visitandas, siue per se, siue per viros probatos virtute & sufficientia, Ecclesias Primatiales, Metropolitanas, Cathedrales, Collegiatas, Parochiales, & alias, sicut continetur pagin. 3. de potestatibus huiusce Legati, Parisijs, apud Alexandrum *Lesselin* 11. Iulij

anno 1664. Ratio nostræ conclusionis desumi potest ex Concil. Roman. sub Gregorio VII. *contra simoniacos*, cap. 23. *liquidò enim demonstratur, quod quilibet Episcopus non habet super gregem sibi commissum tantã potestatem, quantam Præsul Apostolicus.* Sic Almainus Theologus Parisiensis Tract. de Supr. potest. Eccles. His addi potest quòd sicut Episcopi iurisdictionem suam exercere valent in Ecclesijs Parochialibus, siue per se, siue per deputatos, instituendo in illis Prædicatores & Confessores, etiam inconsultis Parochis; quia scilicet subsunt iurisdictioni Præsuli; ob hanc rationem Summum Pontifex, supremam habens authoritatem in omner orbis Dhristiani Ecclesias, ad quamlibet potest Legatos mittere, quoslibet actus iurisdictionis exercere valentes, iuxta tenorem legationis suæ.

QVÆSTIO VII.

Vtrùm à Summo Pontifice deriuetur immediatè potestas Episcoporum.

De potestate Ordinis non est controuersia, quia cousistit in Caractere, & Caracter habetur per Sacramentum Ordinationis; Sacramentum verò est à Christo, & proinde potestas Ordinis est ab illo. Quæstio ergo tantùm est de authoritate iurisdictionis, à quo communicetur immediatè in Episcopos, apud qnos actu resider, vtrùm scilicet à Papa sit, qui illam communicet immediatè Episcopis; an vero à Christo illis immediatè conferatur; ita quod Christus instituens statum Episcopalem, qui est de Iure diuino, iusserit Petro & successoribus consecrare tot Episcopos, quot necessarij viderentur ad gubernandos Fideles. & pro tunc, ipsis consecratis, transiret ad illos Episcopalis iurisdictio ex Christi institutione: Hanc quæstionem positiuè resoluere non intendimus, ob maximam controuersiam quæ est inter antiquos Doctores Facultatis Parisiensis, & recentiores, qui censura notarunt defensorem authoritatis Apostolicæ, nomine Vernantium, dum dicit pagina 49. Episcopos suam iurisdictionem à Summo Pontifice recipere, vbi antiquiores Theologi & multi ex recentioribus contrarium sustinent; clauem scilicet Ordinis esse

esse in Episcopis à Deo, clauem verò iurisdictionis esse à Christo mediatè & immediatè à Summo Pontifice: Opinionem vtramque cum suis fundamentis afferre conabimur; sed vt meliùs vnusquisque ad alterutram opinionem se determinet;

Notandum primò, potestatem Ecclesiasticam tùm Ordinis, tùm iurisdictionis, in se consideratam, & vt abstrahit à subiecto, esse à Deo immediatè: nam vtraque potestas est supernaturalis & nihil supernaturale ab homine esse potest. Not. 2. Statum Episcopalem à Christo Domino esse institutum, vt patet ex 2. ad Ephes. & 1. ad Cor. 12. vbi dicitur. Deum Pastores & Doctores Ecclesiæ suæ prouidisse vsque ad consummationem sæculorum; quòd intelligitur maximè de Episcopis; vnde etiam Act. 20. habetur; *Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam.* Not. 3. Christum non solùm Petrum elegisse, & alios Apostolos, quibus potestatem dedit prædicandi, baptizandi, ligandique & soluendi, tum ante Passionem suam, tùm post illam. Not. 4. illius Apostolicæ potestatis limites nullos esse à Christo præscriptos, sed in vniuersum orbem fuisse extensam; Matth. vlt. *Docete omnes gentes*: & Marci vltimo, *Prædicate Euangelium omni creaturæ*. Vnde in qualibet orbis parte Ecclesias erigere poterant & illis præficere Pastores. Hoc vtique necessarium erat, quia ad vnum non faciliter recurritur, & Euangelij prædicatio retardata fuisset, si ex omnibus prouincijs vbi erant Ecclesiæ erigendæ & Pastores instituendi, recurri debuisset ad Petrum. Not. 5. hanc potestatem in Petro fuisse ordinariam, postquam institutus fuit in caput Ecclesiæ, Domino illi dicente, *Pasce oues meas* paulò ante Ascensionem. Ioan. 21. transiit consequenter ad successores; in cæteris verò Apostolis fuit extraordinaria, vnde successores non habuerunt, aliter isti haberent iurisdictionem in vniuersam Ecclesiam vt Apostoli, quod falsum est, possent scribere libros Canonicos, haberent donum linguarum & miraculorum, mittere valerent prædicatores ad missionem infidelium, &c.

Notandum 2. quòd constituta Ecclesiæ forma, Apostoli non passim vsi fuerint sua authoritate extraordinaria; imò remansit solùm ordinaria in Petro, maximè post Ascensionem Christi, & cæteri Apostoli cœperunt habere authoritatem Episcopalem

limitatam ad certas Ecclesias, siue omnes fuerint ordinati ante Ascensionem Christi, per ipsum scilicet; siue tantùm aliqui, & alij per Petrum, siue omnes denique à Petro, & nullus à Christo, instituti fuerint, vt vult Ioannes Antonius Cardinalis Alexandrinus, super caput *in nono* dist. 21. *Petrus factus fuit solus Episcopus à Christo ante Ascensionem, & Petrus solus Episcopus fecit Ioannem Episcopum; deinde Petrus cum Ioanne consecrante Episcopo, Iacobum Zebedei Episcopum fecit*. Hoc idem Cardinalis à Turrecremata sustinet tanquam opinionem SS. Patrum, quam probat nouem rationibus lib. 2. suæ Summæ Ecclesiasticæ cap. 32. vbi postquam numerauit præfatas Ordinationes, addit, *Tunc Petrus ordinauit, quòd deinceps non ordinaretur Episcopus, nisi à tribus Episcopis*. Mauclerus cum suis octo approbatoribus, quorum nomina recensebuntur in q. 9. sequenti, idem sentit par. 2. lib. 4. c. 10. Hic Mauclerus dicit, Patres illos benignè esse explicandos, dum asserunt omnes Episcopos fuisse à Christo ordinatos; hoc est non immediatè, sed per Petrum, cui commisit Christus talem ordinationem ob necessitatem Ecclesiæ, ibidem.

CONCLVSIO PRIMA.

Dico, probabilem esse opinionem eorum qui dicunt potestatem Episcopalem esse à Christo immediatè, & Papam conferre tantùm designationem personæ & materiæ, hoc est, talem personam designari tanquam Episcopum ad talem Ecclesiam & ad istos & illos populos; & statim atque aliquis sic designatus est à Pontifice, illicò communicatur ipsi authoritas, quam Christus voluit annecti ordini Episcopali per se.

Probatur primò, quia sunt ministri Christi 2. Corinth. 3. non autem Summi Pontificis: Ergo à Christo debent habere potestatem, 2. Quia ordo Monarchicus Ecclesiæ exigit, vt sicut Monarcha Ecclesiæ habet iurisdictionem à Christo, sic etiam Episcopi, qui sunt illi subordinati, & Parochi, illam debent habere, 3. Quia hoc exigere videtur dignitas Episcopalis, quæ cùm sit à Christo, ita & eius authoritas ab illo esse debet. 4. Quia censuram dixit Vernantio Facultas Parisiensis, eo quod diceret, iurisdictio sie m Episcoporum

ſcoporum eſſe immediatè à Summo Pontif.5. Quia obiectiones contrariæ huic aſſertioni poſſunt ſolui faciliter, reſpondendo ad Doctores,qui dicerent v.g. iuriſdictionem Epiſcoporum eſſe immediatè à Papa, hoc eſſe verum, quantum ad deſignationem perſonæ quæ eligitur à Papa in Epiſcopum, & quantùm ad deſignationem loci ideſt Diœceſis v. g. Pariſienſis aut Lugdunenſis, quæ etiam deſignatio eſt à Papa.

CONCLVSIO SECVNDA.

Dico 2. contrariam opinionem, qua dicitur, omnem iuriſdictionem eſſe quidem mediatè à Christo,& immediatè à Summo Pontifice,eſſe etiam probabilem, maximè cùm nitatur authoritati Patrum & Doctorum Illuſtriſſimorum & antiquiſſimorum. Tertullianus enim in Scorp. contra Gnoſticos, *ſi adhuc Cœlum putat clauſum, memento claues Dominum Petro,& per Petrum Eccleſiæ reliquiſſe.* Optatus Mileuit. contra Parmenianum, *Beatus Petrus claues regni cœlorum communicandas cæteris ſolus accepit.* Lib.7. Notetur hoc verbum, *Solus*. Gregorius Niſſenus, *Nihil falſi aut mendacij ſcriptum eſt in Euangelijs, per Petrum Epiſcopis dedit claues cœleſtium bonorum.* Innocentius primus ad Epiſcopos Africæ in 2. Conc. Carthagin. congregatos an. 404. ſic ſcribit. *A Petro ipſe Epiſcopatus & tota huius nominis authoritas emerſit.* Epiſt.24. *in requirendo* & Epiſt.91. inter Epiſt. Auguſt. vbi notandum eſt, quòd Papa Epiſcopos alloquens, huic Epiſtolæ non reſtiterint. D. Leo Serm. 3. de Aſſumptione ſua, *Gaudeo dilectiſsimi*, ait, *magnum & mirabile Petro conſortium ſuæ potentiæ tribuit diuina dignatio;& ſi quid cum eo commune cæteris voluit eſſe principibus, nunquam niſi per ipſum dedit, quidquid alijs non negauit.* Concilium Romanum ſub Gregor. 7. cap. 23. *Licèt præſul Apoſtolicus curam ſuam in ſingulos Epiſcopos diuiſerit.* Hęc omnia confirmant verba,quibus vtitur Pontifex in creandis Epiſcopis, *Prouidemus Eccleſiæ tali de tali perſona, & preficimus eum in patrem, & Paſtorem & Epiſcopum talis Eccleſiæ, committentes ei adminiſtrationem in temporalibus & ſpiritualibus, in nomine Patris, & Filij & Spiritus ſancti, Amen*,

Accedunt testimonia Doctorum D. Thomas libr. 4. contra Gentes cap. 76. *Dominus soli Petro promisit claues regni cœlorum, vt ostenderetur quòd potestas clauium erat per eum ad alios deriuanda*. Gersonius Tractat. de potest. Ecclesiast. considerat. 10 *potestas Apostolica est formaliter & subiectiuè in solo Summo Pontifice*; Si est ergo formaliter in solo Summo Pontifice, potestas Episcoporum ab illo deriuatur. Ipsemet libro de Statibus Ecclesiast. Titulo *de statu Prælatorum*, Considerat. 3. *Status Episcopalis Prælationis habuit in Apostolis & in successoribus vsum suæ Prælationis sub Papa Petro & successoribus eius, tanquam sub habente vel habentibus plenitudinem formalem authoritatis*. In hoc apparet quòd sicut Apostoli post Ascensionem Christi immediatè subiecti fuerunt Petro, vt conseruaretur Monarchia Ecclesiæ, ita vt sine commissione eius actus Hierarchicos nõ potuerint exercere, vt habet excellentissimus Doctor Henricus Kalteisen; *Apostoli post gloriosam Christi Ascensionem, in prædicando, baptizando & absoluendo fuerunt Summo Pontifici Petro immediatè subiecti*; ita etiam nunc Episcopi immediatè subijciuntur Papæ, in quo est fontalis potestas Episcopalis authoritatis, vt habet Gersonius. Mauclerus cum approbatione octo Doctor. Parisiens. opinionem contrariam non æstimat tutam in fide, par. 2. lib. 4. c. 8. libro etiam 5. c. 1. dicit Patriarchas, Primates, Archiepiscopos & Episcopos non differre ordine, *sed iurisdictione à Romano Pontifice immediatè procedente*. Dom. Gamachæus, postquam dixit Tract. de Sacramento Ordinis cap. 9. in margine: *Iurisdictio Episcopis non competit ratione caracteris, sed beneficij*, quod confertur immediatè à Papa, addidit: *Clarissimi Theologi sustinent Episcopos habere potestatem caracteris immediatè à Christo, non tamen potestatem iurisdictionis, sed eam habent à Summo Pontifice*. Non est ergo hæc mens solius Gamachæi Professoris regij in Sorbona, & multorum Doctorum magistri, sed & plurium clarissimorum Theologorum. Duuallius Tract. de supr. Roman. Pontif. potest. part. 1. quæst. 3. *Petrus accepit claues Ecclesiæ*, Et infrà, *quia ab illo in reliquos Ecclesiæ Pastores tanquam à fonte, capite & radice erant deriuandæ*. Mirabiliter hoc dicit Illustrissimus Dominus de Raconis, licèt Episcopus, Tract. de Summ. authorit. Petri

tri cap.5. Ratiocinat. 2. §.6. Sic & Cornelius Iansenius Episcopus Gandauensis cap.66. super Euangelia.

Sectatoribus huius opinionis non desunt rationes. Prima desumitur ex Num.11. vbi cùm solus Moyses non posset totum regere populum, Deus iussit adesse septuaginta seniores, *& auferens de spiritu Moysis, dedit illis, vt vnà cum Moyse populum regerent*; vbi per istam ablationem spiritus à Moyse non intelligitur ex August. quæst.18. in librum Numer. diminutio spiritus Moysis, sed deriuatio virtutis seniorum à virtute Moysis. Secunda accipitur ex statu Monarchico Ecclesiæ, vbi omnis authoritas est, in vno, à quo in alios deriuatur. Tertiam allegant ex Cypriano lib. de vnitate Ecclesiæ, vbi sedem Petri comparat radici, capiti, fonti, soli, à quibus deriuantur fructus, spiritus, riuuli, & radij. Ad primam rationem contrariæ sententiæ respondent, quòd Prælati non minùs sunt ministri Christi, à quo habent clauem Ordinis immediatè, & iurisdictionis mediatè. Ad secundum dicunt meliùs conseruari statum Monarchicum in hac opinione, vbi omnis potestas est à principe. Tertiam soluunt, dicendo non derogari dignitati Sacerdotij, cùm Christus sit author illius, tùm secundùm caracterem immediatè, tùm secùndum iurisdictionem mediatè; quòd Deus sic voluit, vt sicut ipse tanquam Monarcha authoritatem dedit Apostolis, sic & Petrus tanquam caput Christo succedens daret eam Prælatis. Quantùm denique ad censuram doctrinalem Vniuersitatis Parisiensis; respondent, illam esse reuocatam per Breue Alexandri VII. Summi Pontificis. Quòd si Concilium Constantiense dicat Concilium generale habere immediatam à Deo potestatem: Respondet Duuallius, hoc esse verum tempore Schismatis, vbi Papa est dubius: deinde, hoc propriè non definit, cùm non faciat de eo canonem.

QVÆSTIO VIII.

Vtrùm in rebus fidei definiendis & morum, Papa sit infallibilis.

IN duplici statu considerari potest Summus Pontifex; vel vt Doctor particularis, vel vt ex cathedra pronuntians. Dicitur autem pronuntiare ex cathedra, quando adiuncto cœtu solito Consiliariorum, precibus præmissis, & implorata Spiritus sancti gratia, vt successor Petri & Christi Vicarius aliquod dogma credendum vel præceptum aliquod obseruandum præcipit toti Ecclesiæ. Dicitur verò agere vt Doctor particularis; quando in propria & priuata sua persona aliquid proponit, vt quando Bonifacius VIII. sextum Decretalium edidit. Albertus Pighius contendit Papam infallibiliter pronunciare, etiam vt est Doctor particularis; quia succedit Petro, qui nunquam errauit post Christi orationem tam pro illo factam, quam pro successoribus, Luc. 22. *Oraui pro te, Petre, vt non deficiat fides tua:* sed quia non est necesse vt Pontifex fruatur omnibus Petri priuilegijs, quoniam non habet impeccabilitatem, Charismatum plenitudinem & donum Linguarum; ideo Doctores Catholici sentiunt communiter, Pontificem personaliter consideratum errare posse, ex ignorantia scilicet, teste Ioanne XXII. qui ex Gersonio & Adriano 6. quæst. de confirmatione sub finem, & alijs doctoribus, censuit animas Beatorum non videre essentiam D. ante Resurrectionem corporum in finali iudicio. Non loquimur ergo de Papa, vt est priuatus Doctor, sed vt ex Cathedra pronuntiat. At

Notandum est primò, Pontificem vt Pontificem, etiam cum Concilio generali, posse errare in Quæstionibus Facti particularibus, quæ ad paucos pertinent & quæ dependent à relatione hominum v. g. an talis sit promouendus ad Episcopatum, an talis sit deponendus, an talis sit bene Ordinatus. Vnde aliquando excommunicantur, qui non debent excommunicari, & absoluuntur qui absolui non debent, & ideò Pontifex quidam dicebat: *Nos si incompetenter aliquid egimus, & in subditis iustæ legis tramitem non conseruauimus, vestro ac vestrorum iudicio cuncti volumus*

mus emendari. In quæstionibus autem Facti vniuersalibus, quæ totam Ecclesiam respiciunt, vt sunt canonizatio Sanctorum, Religionum approbatio, &c. errare non potest; non enim est probabile Spiritum sanctum qui iugiter assistit Ecclesiæ, sinere Pontificem in errorem labi, qui in totam Ecclesiam redundaret, si damnatos in inferis canonizaret aliquando, vt vult Vvicleffus Anglus Sacerdos, qui sustinet Augustinum, Benedictum & Bernardum propter suos institutos Ordines damnatos esse: Ipsum damnauit Constantiense Concilium sess. 8.

Notandum 2. quòd in confesso sit apud omnes Pontificem cum Concilio generali errare non posse; quia tunc tota Ecclesia congregatur: quæ in errorem non potest labi, iuxta dictum Christi, *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam*. Certum est etiam, Pontificem ex Cathedra loquentem sine Concilio, semper esse reuerenter audiendum, eique parendum, siue errare possit, siue non, vt volunt Almainus & Gersonius; dicentes quòd licet aliquando errare possit, non est tamen dogmatizandum contra ipsius definitiones, nisi error illius esset omnino manifestus. Sed nostra difficultas est, an Summo Pontifici ex Cathedra loquenti, ita sit annexa infallibilitas, vt nusquam errare possit, dum aliquid præcipit credendum aut faciendum toti Ecclesiæ. Alij dicunt, non posse errare, modò pronuntiet de consilio aliquorum saltem Prælatorum: alij respondent reuerà errare non posse, etiamsi solus definiat: Facilè tamen conciliandi sunt, quia negare nolunt isti, quin teneatur Pontifex maturè procedere, & proinde ex consilio Doctorum & Episcoporum; sed volunt infallibilitatem non procedere ex Consiliarijs, sed ex solo Pontifice. Dum autem quæritur, an Pontifex erraret, si temerè definiret; vtique authores respondent, hoc non posse fieri; Deus enim qui promisit finem, nullo modo potest negare media, & sic perperam proponitur illa quæstio.

CONCLVSIO.

PRobabile est Summum Pontificem esse in decretis fidei & morum infallibilem, modò ex cathedra loquatur; non quòd vllum Articulum Fidei facere valeat, sed quia infallibiliter determinare potest aliquid esse de Fide, vel non; aliquid esse faciendum, vel vitandum. Dixi, hoc probabile esse, nè post tot rumores inter excellentissimos viros, imò & Facultates integras exortos, temeritatis accusari videret, si assertiuè pronuntiare attentaret ingenii mei tenuitas. Dixi etiam, modò pronuntiet ex Cathedra, quam distinctionem irrident aduersarii; quasi non esset maxima differentia inter Præsidem Senatus supremi inter familiares de aliqua re colloquentem, & ipsummet throno iudiciali assidentem, cum sententiam vltimam dicit. Sic dicimus, multùm differre Papam, cùm loquitur vt Doctor priuatus nomine suo, & cùm loquitur nomine Christi, proponens aliquid Ecclesiæ, vt caput eius. Primo modo consideratus, nullam, vt diximus, infallibilitatem habet, bene autem secundo, nam Spiritus sanctus illi iugiter præsto est impediens, nè Vicarius Christi in errorem labatur, & nè Ecclesia decipi possit.

Probatur primò ex Analogia Noui Testamenti cum Antiquo, vbi legimus Summum Pontificem errare non potuisse, aliàs nimium crudelis fuisset punitio lata Deuteron.17. vbi habetur, *Qui autem superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat, morietur homo ille.* Deinde legimus Caipham perditum hominem, non obstante rabie qua in Christum furebat, prophetasse; Ioan. enim 11. dixit, *Nescitis quicquam, oportet vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat; hoc autem à semetipso non dixit, sed, cùm esset Pontifex anni illius, prophetauit, quod Iesus moriturus erat pro gente.* Quòd si atrocissimum crimen machinanti astitit Deus, à fortiori Summo Pontifici Ecclesiæ Romanæ in arduis rebus, quæ fidelium salutem concernunt, declarandis, non minùs astiturum credendum est.

Probatur secundò ex Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, &c.* Si portæ inferi non possunt præualere, nec in errorem indu-

ducere Ecclesiam, quæ fundatur super Petrum: Ergo nec ipse Petrus errare potest. Lucę etiam 22. *Simon, Simon! ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribaret sicut triticum: ego autem rogaui pro te Petre! vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Quatuor expositiones huic textui afferuntur. Primò dicitur quòd Christus hic orauerit pro tota Ecclesia, orando pro eius capite, & non pro persona priuata: sic Alliensis, Gerson, Almainus & aliqui Doctores Parisini. Alij dicunt, Christum orasse tantùm pro Petro, vt perseueraret in gratia. Tertij asserunt per contextus citatos Petrum esse quidem infallibilem; nón verò hoc colligi de successoribus eius, de quibus non fit mentio. Quarti denique per hunc textum volunt concessum fuisse, vt nunquam caderet in fide, & nunquam vt Pontifex posset aliquid docere contra fidem. Et hæc est opinio, quam in conclusione diximus esse probabilem, & quæ talis patebit ex refutatione primarum expositionum.

Primò ergo verba Christi non intelliguntur, nisi de persona Petri; loquitur enim Christus de nomine proprio Petri, quod repetit dicens, *Simon, Simon*; Deinde, semper vtitur Christus pronomine secundæ personæ, *pro te, fides tua, & tu, fratres tuos*: Quod significat Christum impetrasse aliquid pro Petro. Tandem Dominus, qui cœperat loqui in plurali, *ecce Sathanas expetiuit vos*, quare non eodem numero dixisset *pro vobis*; si loquutus fuisset de tota Ecclesia per Apostolos repræsentata? Porrò cùm dicitur, *Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos?* hoc non potest intelligi, nisi de Petro; cui ex officio competit confirmare Apostolos & Episcopos, qui sunt fratres Petri, quorum illi scandalizati erant, dum à Christo in Cœna didicerunt vnum ipsorum traditurum esse Christum, vnde Cœna facta, hæc verba protulit.

Secunda explicatio horum verborum non est recipienda; quia loquitur Christus in oratione sua pro fide Petri, & non pro perseuerantia in gratia, *Oraui vt non deficiat fides tua*. Deinde, si orasset Christus pro perseuerantia Petri in gratia, non multum profuisset oratio Christi, quoniam illicò Petrus Christum negando peccauit, Quantùm ad tertiam explicationem,

qua

qua dicunt aliqui infallibilitatem fuisse quidem in Petro, sed non transijsse ad successores, contrarium docebimus in sequenti probatione, nunc tantùm afferentes verba Cyrilli Alexand. apud S. Tho. contra errores Græcorum Opusc. 1. cap. 32. Tit. de Rom. Pontif. *Sicut Christus accepit à Patre sceptrum Ecclesiæ & plenissimam potestatem, sic Petro & successoribus plenissimè commisit.* Remanet ergo tantùm, quod quarta explicatio sit vera, qua dicimus, orationem Christi impetrasse Petro, vt non posset errare in Fide, nec proponere Ecclesiæ, cuius erat caput, aliquid credendum contra fidem. Quòd si dicatur, post orationem Christi Petrum negasse ipsum tempore Passionis, & sic non pro Petro, sed pro Ecclesia orasse Christum: Resp. Petrum pro tunc Fidem non perdidisse, neque secundùm habitum quo inclinamur ad credendum ea quæ sunt reuelata, neque secundùm actum internum, quo reuelatis assensum præbemus; nihil enim contra fidem credidit Petrus in mente sua; sed perdidit tantùm actum exteriorem & secundarium Fidei, quia scilicet non professus est ore Fidem, quam in corde habebat. Vnde licèt grauiter peccauerit, & actum exterioris infidelitatis exercuerit; propriè tamen non errauit in Fide; cùm error in fide sit actus intellectus, quo quis sibi falsum persuadet. Hanc distinctionem afferunt Patres; Chrysostomus enim hom. 83. in Matth. ait, *Non dixit, non negabis, sed vt non deficiat fides tua; cura enim ipsius factum est, nè omninò fides Petri euanesceret.* Theophilactus etiam in cap. 22. Lucæ inquit, *Quamuis breui tempore concutiendus sis, habes recondita semina Fidei: etiam si folia abieceris spiritus inuadentis, radix tamen viuet, & non deficiet fides tua*: Vnde diximus, per orationem Christi, Petrum habuisse duo priuilegia, primum, quo non posset ipse errare; aliud, quo non posset aliquid contra fidem proponere. Vtrumque probat Bellarminus, primum ex Chrys. & Theophilacto citatis; quibus additur Augustinus libro de Corrept. & gratia cap. 8. *Quando rogauit vt non deficeret fides eius, rogauit vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, perseuerantissimam voluntatem.* Secundum probant testimonia Bulgariæ Archiepiscopi Theophilacti, dum dicit in cap. 22. Lucæ. *Quia te habeo vt principem discipulorum, confirma cæteros; hoc enim te decet, qui post me* Pe-

Petra est Ecclesia & fundamentum; non confirmaret autem, si proponeret aliquid contra Fidem; & Leonis Serm. 3. de Assumptione sua, *Firmitas quæ per Christum Petro tribuitur, per ipsum cæteris Apostolis confertur.*

Probatur tertiò infallibilitas Pontificum; quia requiritur infallibilitas in illo qui determniat aliquid esse de fide, & aliquid esse hæreticum, aliàs fidei posset falsum subesse; atqui Pontifices Romani sine Concilio damnarunt multas hæreses, & contrarium proinde determinarunt esse de Fide; nam ante Concilium Nicænum, quod fuit primum generale, celebratum an. 325. multæ hæreses damnatæ fuerunt à solis Summis Pontificibus, & illicò tota Ecclesia illas respuere cœpit, quòd denotat, à primitiua Ecclesia Papam fuisse æstimatum infallibilem; si enim opiniones à Papa damnatæ non essent infallibiliter damnatæ, donec accederet determinatio Concilii, ante Concilium Nicænum licitum fuisset assentiri opinionibus hæreticorum à Papa damnatorum, quales fuerunt Cerdon, Marcion, Valentinus, Ophitæ, Caiani, & reliqui; tot enim hæreses à solis Summis Pontificibus damnatæ sunt, vt Augustinus lib. 4. contra duas Epistolas Pelagianorum dicat in fine libri contra Pelagium & sectarios Concilium expetentes, *quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi congregatione damnata sit, cùm potiùs rarissimæ inueniantur propter quas damnandas talis necessitas extiterit.* Idem Augustinus volens indicare Papam esse judicem supremum & infallibilem in materia fidei, loquens de hæresi Pelagiana sic loquitur, *Iam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est, vtinam error finiatur.* Sic optatus Mileuitanus conuincit Donatistas hac ratione, *Iudicium Melchiadis Papæ sententia clausum est:* Non esset autem clausum, si infallibiliter non pronũtiaret Papa. Gelasius videns Episcopum Constatin. Euphemium nolentem delere Acacium prædecessorem suum è tabulis sacris, quia damnatus non fuerat à Concilio, sed tantùm à Felice III. scribit Epistolam ad Episcopos Dardaniæ, vbi rationibus probat, ad Papam pertinere hæreseõn & hæreticorum condemnationem; *Nec prætermittimus, quòd Apostolica sedes, nulla existente Synodo, habuerit facultatem damnandi,*

quos

qua dicunt aliqui infallibilitatem fuisse quidem in Petro, sed non transijsse ad successores, contrarium docebimus in sequenti probatione, nunc tantùm asserentes verba Cyrilli Alexand. apud S. Tho. contra errores Græcorum Opusc. 1. cap. 32. Tit. de Rom. Pontif. *Sicut Christus accepit à Patre sceptrum Ecclesiæ & plenissimam potestatem, sic Petro & successoribus plenissimè commisit*. Remanet ergo tantùm, quod quarta explicatio sit vera, qua dicimus, orationem Christi impetrasse Petro, vt non posset errare in Fide, nec proponere Ecclesiæ, cuius erat caput, aliquid credendum contra fidem. Quòd si dicatur, post orationem Christi Petrum negasse ipsum tempore Passionis, & sic non pro Petro, sed pro Ecclesia orasse Christum: Resp. Petrum pro tunc Fidem non perdidisse, neque secundùm habitum quo inclinamur ad credendum ea quæ sunt reuelata, neque secundùm actum internum, quo reuelatis assensum præbemus; nihil enim contra fidem credidit Petrus in mente sua; sed perdidit tantùm actum exteriorem & secundarium Fidei, quia scilicet non professus est ore Fidem, quam in corde habebat. Vnde licèt grauiter peccauerit, & actum exterioris infidelitatis exercuerit; propriè tamen non errauit in Fide; cùm error in fide sit actus intellectus, quo quis sibi falsum persuadet. Hanc distinctionem afferunt Patres; Chrysostomus enim hom. 83. in Matth. ait, *Non dixit, non negabis, sed vt non deficiat fides tua; cura enim ipsius factum est, nè omninò fides Petri euanesceret*. Theophilactus etiam in cap. 22. Lucæ inquit, *Quamuis breui tempore concutiendus sis, habes recondita semina Fidei: etiam si folia abieceris spiritus inuadentis, radix tamen viuet, & non deficiet fides tua*: Vnde diximus, per orationem Christi, Petrum habuisse duo priuilegia, primum, quo non posset ipse errare; aliud, quo non posset aliquid contra fidem proponere. Vtrumque probat Bellarminus, primum ex Chrys. & Theophilacto citatis; quibus additur Augustinus libro de Corrept. & gratia cap. 8. *Quando rogauit vt non deficeret fides eius, rogauit vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, perseuerantissimam voluntatem*. Secundum probant testimonia Bulgariæ Archiepiscopi Theophilacti, dum dicit in cap. 22. Lucæ. *Quia te habeo vt principem discipulorum, confirma cæteros; hoc enim te decet, qui post me*
Pe-

Petra est Ecclesia & fundamentum; non confirmaret autem, si proponeret aliquid contra Fidem; & Leonis Serm.3. de Assumptione sua, *Firmitas qua per Christum Petro tribuitur, per ipsum cæteris Apostolis confertur.*

Probatur tertiò infallibilitas Pontificum; quia requiritur infallibilitas in illo qui determniat aliquid esse de fide, & aliquid esse hæreticum, aliàs fidei posset falsum subesse; atqui Pontifices Romani sine Concilio damnarunt multas hæreses, & contrarium proinde determinarunt esse de Fide; nam ante Concilium Nicænum, quod fuit primum generale, celebratum an.325. multæ hæreses damnatæ fuerunt à solis Summis Pontificibus, & illicò tota Ecclesia illas respuere cœpit, quòd denotat, à primitiua Ecclesia Papam fuisse æstimatum infallibilem; si enim opiniones à Papa damnatæ non essent infallibiliter damnatæ, donec accederet determinatio Concilii, ante Concilium Nicænum licitum fuisset assentiri opinionibus hæreticorum à Papa damnatorum, quales fuerunt Cerdon, Marcion, Valentinus, Ophitæ, Caiani, & reliqui; tot enim hæreses à solis Summis Pontificibus damnatæ sunt, vt Augustinus lib.4. contra duas Epistolas Pelagianorum dicat in fine libri contra Pelagium & sectarios Concilium expetentes, *quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi congregatione damnata sit, cùm potiùs rarissima inueniantur propter quas damnandas talis necessitas extiterit.* Idem Augustinus volens indicare Papam esse judicem supremum & infallibilem in materia fidei, loquens de hæresi Pelagiana sic loquitur, *Iam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est, vtinam error finiatur.* Sic optatus Mileuitanus conuincit Donatistas hac ratione, *Iudicium Melchiadis Papæ sententia clausum est:* Non esset autem clausum, si infallibiliter non pronũtiaret Papa. Gelasius videns Episcopum Constatin. Euphemium nolentem delere Acacium prædecessorem suum è tabulis sacris, quia damnatus non fuerat à Concilio, sed tantùm à Felice III. scribit Epistolam ad Episcopos Dardaniæ, vbi rationibus probat, ad Papam pertinere hæreseũn & hæreticorum condemnationem; *Nec prætermittimus, quòd Apostolica sedes, nulla existente Synodo, habuerit facultatem damnandi,*

quos

quos oportuit. Epistola incipit, *Valde mirati sumus*.

Probatur 4. ex Concilijs; Nicænum enim postquam Arium damnauit, petit à S. Siluestro, vt suum iudicium confirmet, Epist. *Quoniam omnis corroborata.* In Conc. Chalc. S. Leo Epist. ad Flauianum, *lectis dilectionis tuæ litteris*, decernit quæ credenda sunt contra doctrinam Eutychetis, quam condemnat, & illicò omnes Patres plusquam quingenti numero exclamauerunt, *Nos ita credimus, sicut Leo, ita credimus, nostrorum nullus dubitat*, in fine actionis secundæ & in 3. In 6. Synodo generali nempe Constantinop. Patres eijciunt è Concilio Macharium Patriarcham Antiochenum, quia nolebat se submittere condemnationi Monothelitarum ab Agathone damnatorum, vnam tantùm voluntatem admittentium, & vnicam operationem in Christo. Actione 8. & posteà adhuc dimissus fuit ad Papæ iudicium, vt seueriùs puniretur. In 7. Concilio generali Nicæno II. Patres se submittunt litteris Adriani Pontif. super cultum imaginum; dùm enim Legati Apostolici interrogant Patres, *Dicat nobis sancta Synodus, si admittat litteras S. Papæ senioris Romæ, an non?* sancta synodus dixit; *Sequimur, suscipimus ac admittimus*. Act. 2. Sic & alia Concilia Græca & Latina. Sed quid his opus est? cùm habeatur ex Concilio Hierosolym. vbi cum orta fuit disputatio, an Gentiles qui ad finem Christi transibant, deberēt subijci obseruationibus Mosaicis, Petrus definitiuè pronuntiauit illos non esse subijciendos Circumcisioni, & *tacuit omnis multitudo*, Act. 15. vbi Hieronymus dicit, *in sententiam ipsius Petri Iacobus Apostolus, qui erat huiusce vrbis Episcopus, & omnes simul Presbyteri transierunt*. Epist. 11. inter Epist. Augustini, in Concilio Florentino Session. 7. terminata fuit per Iulianum Cardinalem, *quoties de fide aliqua oritur disputatio, Romanus Pontifex tenetur illam explicare; atque illo docente, omnes Synodi, & vniuersalis Ecclesia debet huiusmodi veritatem sequi*, & hoc dicit Epistola recitata (scilicèt Agathonis) approbata in 6. Synodo.

Probatur 5. ex Episcopis Galliæ. S. Exuperius Tolosanus Archiepiscopus contra hæresim Vigilantij petijt ab Innocentio I. quid credendum & docendum esset; & iuxta respōsum Vicarij Christi suæ responsioni firmiter & vnicè adhæsit. Epistola Papæ, *Consulenti tibi fra-*

frater charissimè! reperitur 1. Tom. Conc. D. Hilarius & D. Prosper Romam accedunt, declaraturi Papæ afflictionem Ecclesiæ Gallicanæ ob hæresim Semipelagianam; Papa non congregat Concilium generale, sed Episcopis Galliæ significat quid credendum esset in hac materia, & illicò determinationem Romanam sequuntur, & cogunt hæreticos cedere iudicio Apostolico; Epistola incipit, *Apostolici verba præcepti sunt*. S. Auitus Viennensis Archiepiscopus duos clericos Romam mittit, nomine totius prouinciæ, super aliquos errores, vt sciant ab Hormisda Pontifice, quid credendum esset; & hæc sunt verba Archiepiscopi, *Quæsumus ergo, vt qui i filijs vestris fratribus meis* (Gallicanis) *si consular, respondere debeamus, instruatis.* Tandem nuperrimè Galliæ Episcopi num. 83. super propositiones Iansenij miserunt ad Innocentium X. se absolutè submittentes iudicio eius, & illi dicentes, *Maiores causas ad Sedem Apostolicam referre solemnis Ecclesiæ mos est, quia fides Petri nunquam deficiens perpetuò retineri pro iure suo postulat*: & postquam illas propositiones tanquam hæreticas condemnauit in Bulla, quæ incipit, *Cùm occasione impressionis*; vltima die Maij An. 1653. hæc Bulla oblata fuit vniuerso Galliæ Clero, & magna cum lætitia recepta à Prælatis, & in suo cœtu Parisijs publicata. Nonnè hoc indicat Prælatorum Galliæ mentem esse, quòd solus Pontifex hæreses possit iudicare, & condemnare hæreticos, & consequenter quòd sit supremus iudex in materia fidei?

Probatur vltimò ex Doctoribus Parisiensibus, ex quorum multitudine quatuor assumemus tantùm. Mauclerus in primis lib. 4. de Monarchia Ecclesiast. Cap. 4. titulum integrum proponit, vbi probat quòd Romano Pontifici supremum iudicium determinandi ea quæ sunt de Fide, debetur. Et infrà: *Quòd si in condemnatione hæreticorum sententia generalis Concilij esset semper expectanda, nec Romani Pontificis iudicio in eorum reprobatione & mulcta sisteretur, hæc expectatio non tantùm inanis, sed sapissimè perniciosa Ecclesiæ foret.* Approbatio octo Doctorum Parisiensium, qui huic libro subscripserunt, opinionem Maucleri probabilissimam efficiunt. Illi sunt Domini *de Saussay*; nunc Tulliensis Episcopus, Issambertus Profes-

sor

tor Regius, Frogerius sancti Nicolai de Cardineto Parochus, Ægidius à sancto Amore apud Patres Dominicanos Prior, Charronius, *Housſier* S. Mederici rector, *Gilbaud* apud eosdem Dominicanos regens, & *Bandel*. Dominus Andreas *Duual* Tract. de Roman. Pontif. infallibilitate part. 2. quæst. 1. sic loquitur, fol. 751. *Absolutè certum est; Papam neque in Fide, neque in moribus ex cathedra decernendis errare posse, statimque à sua electione canonica, infallibilitatis priuilegio à Christo donari.* Dominus *Bail* Propœnitentiarius Parisiensis tom. 1. Conciliorum tractat. de Tripl. Verbo Dei, dum quærit, *An extra Concilia generalia nulla sit certa definitio in rebus fidei*; respondet, *cùm prima sæcula sine concilijs extiterint*, & infrà, *propterea meliùs censent alij à Christo prouisum esse Ecclesiæ, dum asserunt Summum Pontificem loquentem de rebus Fidei ex cathedra, nec falli, nec fallere.* Dominus *de Raconis*, dum esset adhuc Baccalaureus, prælo mandauit librum respondentem Epistolæ quatuor Ministrorum Charētonensium, per duos doctores Vniuersitatis approbatum; Lambertum scilicet & Loppem, quo Ministris probat Christum soli Petro & non Ecclesiæ loquutum fuisse, dum diceret, *Rogaui pro te Petre! Vt non deficiat fides tua.* His addi potest D. Thomas 2. 2. quæst. 1. artic. 10. *Ad Summum Pontificem pertinet finaliter determinare ea quæ sunt Fidei, vt ab omnibus inconcussa fide teneantur.*

Obijcies primò ex 1. ad Timoth. 3. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus circumdatus est infirmitate*: Ergo infallibilitate non gaudet. Resp. vt homo & priuata persona, circumdatus est infirmitate, sicque falli & fallere potest; non verò quatenùs perpetua Spiritus S. assistentia munitur. Dices, ex Can. *si Papa*, dist. 40. Papam non posse iudicari, nisi sit hæreticus: ergo potest in hæresim labi, & sic non est infallibilis. Resp. Canones loqui de Papa vt Summo Pontifice, sed de Papa vt priuata persona; & adhuc non dicunt, quod possit esse hæreticus (hoc enim non est omnino certum) ideo vtuntur cautela, volentes non posse iudicari, nisi fieret hæreticus; non decidendo, an possit esse, nec nè; sed de hoc posteà. Dices, Ergo inutilia sunt Concilia, si Papa sine Concilio est infallibilis. Aliquando multas vtilitates Concilio-

rum

rum afferemus, dicturi tantùm in præsenti, Concilia esse necessaria, vt finis controuersijs imponatur, & vt decreta Fidei meliùs obseruentur; quilibet enim Episcoporum pro tunc fortiùs curat de illorum obseruatione. Dices, Ergo sunt Hæretici vel saltem grauiter peccant, qui decretis Papæ resistunt, vt fecit D. Cyprianus resistens pertinaciter Stephano, definienti Hæreticos non esse baptizandos. Resp. illos Hæreticos absolutè non censeri, qui conclusionem allatam negant; hoc enim non definitum est expressè, & quoad Cyprianum in particulari, non fuit Hæreticus; quia Hæreticos non determinauit Stephanus, tanquam de Fide non esse rebaptizandos, aliàs excommunicasset Cyprianum; imò Cyprianus in Concil. octoginta Episcoporum, definiens ipsos esse rebaptizandos, non determinat hoc esse de Fide, protestans se propterea non velle separare à communione Pontificis. Quòd si ex Eusebio & August. Papa censuit excommunicandos esse illos, qui rebaptizarent; est tantùm comminatio. In hoc Cyprianum tantùm peccasse venialiter docet Augustinus, quia peccauit ex ignorantia, alij verò sentiunt peccasse mortaliter, quia debuit parere iudicio Pontificis.

Obijcies secundò, Vniuersitatem Parisiensem ob hoc damnasse defensorem authoritatis Papæ, qui se, nomine inuento, Vernantium appellat, quia versus Nannetas traxerat originem, Resp. primò, quòd ideò tantùm damnare videatur hunc Authorem, in quantùm credit, illum tollere infallibilitatem ab Ecclesia; hæc sunt enim verba Censuræ, *Hæ propositiones quatenus excludunt infallibilitatem ab Ecclesia, falsæ sunt, temeraria, scandalosa & hæretica*; Nos autem (quidquid sit de illo) dicimus infallibilitatem actiuam conuenire & Papæ ex Cathedra loquenti, quæ exprimitur his Christi verbis, *Oraui pro te Petre*; & Concilio canonicè celebrato repræsentanti totam Ecclesiam, de qua dictum est, *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam*: Infallibilitatem verò passiuam Ecclesiæ competere, qua scilicet falli non potest, sicut colligitur ex ijsdem verbis, *Portæ inferi, &c.* Resp. secundò, huic censuræ, Tract. de Rom. Pont. Tit. de infallib. Sum. Pontif. quæst. 4. aliam eiusdem Vniuersitatis opponi, quam refert Dominus *Bail*

Tom.

Tom. 1. Concil. quæst, 49. inter 75. quas proponit de authoritate Pontif. Tract. de Triplici verbo Dei. Quidam Theophilus Brachet an. 1644. docet, definitiones Papæ non esse infallibiles, nisi in Concilio; & respondet Censura : Hæ propositiones, in quantum infallibilitatem Ecclesiæ in nullo statu, quàm in Concilio Oecumenico tribuunt, temerariæ sunt, & Ecclesiæ iniuriosæ, & Hæreticæ.

Obijcit tertiò Vigorius, Concilium Basileense contrarium determinasse. Resp. hoc Concilium non fuisse Oeconomicum & Canonicum. Quod vt probetur, sciendum quòd Papa Martinus V. illud Florentiæ indixerit, sed cùm pestis hanc inuasisset vrbem, transtulit illud Senas idem Pontifex; cùm autem videret Regem Arragoniæ Pontifici maximè aduersarium largitionibus suis Prælatos sollicitantem, vt deturbaret à Sede Apost. Conc. antequam inchoaretur, inhibuit, & aliud post septem annos Basileæ indicauit, vbi Cardinalem Iulianum deputauit Legatum: interim Martinus V. moritur, in cuius locum sufficitur Eugenius IV. qui indictionem Concilij & Legationem Iuliani confirmauit. Hæc initia fuere laudabilia, sed non sic de cæteris, imò Concilium cessauit esse Oecumenicum, eò instanti, quo reuocata fuit delegatio Iuliani, & reuocatio proinde Concilij; à quo tempore maior pars Episcoporum secessit, solusque cum paucis remansit Archiepiscopus Arelatensis, neque vlli patebat ingressus, nisi illis qui contra Eugenium & iura Ecclesiæ protestarentur. Hæc videri possunt apud Æneam Siluium, huius Concilij Scribam, qui initio propugnauit Concilium esse legitimum, & posteà cum calore nimio ab hac opinione resilijt: Quid mirum ergo, si contra Papam cuncta determinauerit illud Concilium, vt potè ad ipsum non spectare definitionem rerum Fidei & Concilio subesse? Quod si dicatur, Eugenium à Basileensibus supplicatum, confirmasse hoc Concilium: Resp. confirmasse quidem Concilium in genere, non verò cuncta eius decreta: quod tamen necessarium perhibetur ex Leone, qui approbauit quidem Concilium Ephesinum in genere, non tamen singula decreta, vnde aliqua illorum abrogata fuerunt in Concil. Chalcedonensi. Sic in proposito, cùm multi quærerent ab Eugenio in Concil. Florent. An Basilea Decreta approbasset, respon-

pondit, *Nos quidem Concilij progressum approbauimus, non tamen eius decreta approbauimus, aut approbamus*, & sic Decreta huius Concilij sunt nullius momenti.

Objicies 4. Ex argumentis antecedentibus patet quidem Papam esse infallibilem in Decretis Fidei; sed nullum eorum probat, in moribus decernendis ipsum habere infallibilitatem. Resp. hoc tamen esse certissimum, scilicet Pontificem in condendis legibus circa virtutes & vitia ad statum vniuersalem Ecclesiæ pertinentibus & ad salutem necessarijs, errare non posse; licèt ipse non sit impeccabilis in priuata persona, & possit condere leges inutiles & superfluæ, quæ non sunt necessariæ ad salutem. Probatur hoc, quia si in Decretis morum erraret Papa, præcipiendo v. g. vsuram, aut prohibendo restitutionem; Deus contra suauitatem suę Prouidentiæ illi deesset, & non deberet præcipere, vt Fideles Papam vt Legislatorem perpetuò audirent, si posset errare in moribus decernendis. Deinde, si in hoc errare posset, hoc fieret præcipiendo vitium & prohibendo virtutem; sed tunc iret contra Fidem, quæ docet vitium esse de se malum & virtutem bonam; sicque illud non potest præcipere, nec prohibere istud.

QVÆSTIO IV.

Vtrùm Papa tanquam priuata persona possit esse Hæreticus.

BEllarminus Cap. 6. de Rom. Pontif. lib. 4. asserit probabile esse Pontificem vt personam priuatam non posse Hæreticum fieri, nec aliquid contra Fidem pertinaciter credere, cùm Christus dixerit Petro, *Oraui pro te Petre! vt non deficiat fides tua*; quæ oratio duplex priuilegium Petro impetrauit, vt nec ipse Personaliter errare posset in Fide, nec vt Pontifex proponere Ecclesiæ aliquid contra Fidem, sicut diximus in probatione 2. præcedentis Conclusionis; quia tamen opinio contraria longè est communior, ideo erit

CON-

CONCLVSIO.

PRobabilius est, Pontificem personaliter in Fide posse deficere. Vnde ad rationem Bellarmini dicendum est; Infallibilitatem personalem fuisse quidem communicatam Petro, se non transijsse in successores; non est enim necesse quòd omnia priuilegia Petro concessa communicentur illius successoribus; sed sufficit, si habeant ea quæ ad generalem Ecclesiæ gubernationem necessaria sunt, scilicet infallibilitatem, dum pronunciant ex Cathedra, i. dum aliquid proponunt & præcipiunt toti Ecclesiæ credendum aut faciendum: non verò necessarium est quòd habeant Charismatum dona, Linguarum & miraculorum, quæ habuit Petrus, maximè post descensum Spiritus sancti, &c.

Probatur hæc conclusio ex Ioanne XXII. qui ex Gersonio & Adriano VI. quæst. de Confirmat. & alijs Doctoribus plurimis, censuit animas electorum Essentiam diuinam ante diem iudicij & corporum resurrectionem non videre; quòd cùm vellet proponere Ecclesiæ, per prouidentiam diuinam morte correptus est; pridie tamen, quàm moreretur, suam opinionem retractauit.

Probatur 2. intellectus Pontificis, vt priuatæ personæ; per suam electionem non apparet magis illustratus quàm ante, nec voluntas eius magis confirmata in bono; potest ergo voluntas Papæ esse malè affecta erga Dogmata quædam Fidei, & sic imperare intellectui, vt eliciat actum contrarium illis; assensus enim Fidei pendet ~~ab intellectu~~ tanquam à causa imperante.

Probatur 3. Qui Honorium ab errore vindicant, dicunt eum fuisse accusatum in 6. & 8. Synodo, per falsos testes; si autem horum Conciliorum Patres credidissent Pontificem nusquam posse fieri Hæreticum nunquam contra eum recepissent accusationem, quod denotat illos fuisse in nostra opinione. Adde etiam peccata ad naufragium in fide conducunt, ex Cypriano, non *error peccatum gignit*: cùm ergo Papa peccare possit, proinde potest fieri Hæreticus.

Objicies: Si Papa vt singularis persona posset erra-

re,

re, Ecclesia magno periculo exponeretur; posset enim suum errorem definire & Ecclesiæ proponere, aut certè grande miraculum esset, si vnum sentiret in mente, & contrarium definiret. Resp. Deum per suam specialem Prouidentiam impedire, quominùs Papa erret in definiendo pro tota Ecclesia, quæ maximè labefactaretur; non verò Deus cauet, nè vt priuata persona erret, quia hoc non est maiori præiudicio, quàm si alius doctor erraret. Deinde, non maius esset miraculum, si Papa vt persona priuata vnum sentiat & aliud definiat, quàm videre Caipham, qui prophetando vt Pontifex, sententiam tulit pro Religione, quam in mente sua oppugnabat. Denique si Pontifex non posset errare, quia est infallibilis in definiendo ex Cathedra circa fidem, pari iure non posset peccare, qui est infallibilis circa mores.

Obijcies 2. Papam grauiter peccare, si vnum haberet in mente & aliud definiret. Negatur; Confessarius enim non peccat, si iudicium pœnitentis, innixum Doctoribus, suo præferat: ita nec Papa, si post consultationem Doctorum & Prælatorum, vnum definiat, cuius contrarium sentit. Dices; Vnius propositionis non possunt esse opposita iudicia. Resp. quòd sicut scientia & opinio, dum habentur ex diuersis medijs, non sunt opposita; sic nec iudicium Papæ, dum habetur ex medio extrinseco, nempe ex resolutione Prælatorum, opponitur iudicio, quod trahit ex mente propria. Dices. Doctores vindicare conantur Pontifices ab erroribus, quod denotat eos non credere quod possint deficere à Fide. Resp. velle tantùm probare, quod non errauerint vt Pontifices, sicut prætendunt Hæretici.

Porrò licet Bellarminus dicat opinionem contrariam piè credi. Libro tamen 2. de Roman. Pontif. cap. 30. §. *respondeo*, dicit non esse communem.

***

QVÆ-

QVÆSTIO X.

Vtrùm Papa Hæreticus deponi posſit.

ALbertus Pighius & alij, qui tenent, Papam non poſſe fieri Hæreticum, hanc quæſtionem non proponunt; nos verò illius ſolutione indigemus ob diuerſas opiniones quæ circa eam reperiuntur. Ioannes de Turrecremata vult, Papam in hæreſim ſolùm interiorem lapſum, eſſe extra Eccleſiam, & cenſeri à Deo depoſitum. Aliqui ex oppoſito tenuerũt Papam nec propter Hæreſim occultam aut manifeſtam deponi poſſe, quia ſuprema Sedes è nemine iudicatur. Caietanus Tract. de authoritate Papæ & Concilij cap. 20. & 21. ſuſtinet Papam Hæreticum manifeſtum non eſſe ipſo facto depoſitum, ſed ab Eccleſia deponendum: diuerſa ab his opinionibus erit noſtra

CONCLVSIO.

PApa eo ipſo quo eſt Hæreticus manifeſtus, à dignitate excidit, ita quòd Eccleſia non neceſſe habeat ipſum deponere, ſed tantùm ipſum depoſitum declarare. Dixi, eo ipſo quo eſt manifeſtus Hæreticus, per hæreſim enim internam & occultam Hæretici non cenſentur eſſe extra Eccleſiam.

Probatur concluſio, quia Pontifex manifeſtè Hæreticus non eſt ampliùs Eccleſiæ membrum; non enim cohæret Eccleſiæ, nec coniunctione interna, per Fidem ſcilicet; nec coniunctione externa, per profeſſionem Fidei (quomodo adhęrent Hæretici occulti) ergo non poteſt eſſe Papa, cùm non poſſit eſſe Caput illius corporis, cuius non eſt membrum, quoniam Caput eſt membrum corporis nobilius: Deinde, qui non eſt verè Chriſtianus, non poteſt eſſe caput Chriſtianorum; manifeſtus autem Hæreticus non eſt ampliùs Chriſtianus, ex Cypriano lib. 4. Epiſt. 2. Athanaſio Serm. 2. contra Arianos, & Auguſt. lib. de Gratia Chriſti cap. 20. ergo eo inſtanti, quo Papa in Hereſim manifeſtam lapſus eſt, ità vt nulla ratione poſſit excuſari, non tantùm deponi poteſt ab Eccleſia, vt patet Diſt. 40. Can. *ſi Papa*; ſed eſt ipſo facto depoſitus. Per hoc ruit opinio Caietani, & à fortiori

opinio

opinio illorum qui dicunt Papam non posse deponi nec per Hæresim internam, nec per externam; misertima enim esset conditio Ecclesiæ, si lupum manifestè grassantem pro Pastore agnoscere teneretur.

Quæres, vtrùm propter solam Hæresim deponi possit Summus Pontifex. Resp. propter Schisma Papam etiam esse deponendum. Sic Cyprianus libro 4. Epist. 2. vbi asserit Nouatianum se dicentem Summum Pontificem, à Pontificatu esse amotum, etiamsi esset verus Pontifex; quia se ab vnitate Ecclesiæ separabat, & nolebat communione coniungi cum alijs Episcopis Catholicis, qui lapsos ad pœnitentiam recipiebant. Ratio huius est, quia Schismaticus ab Ecclesia separatus, non est ampliùs Ecclesiæ membrum; ergo caput illius esse non potest. Sed, inquies, quoniam Schisma est separatio à capite Ecclesiæ, quomodo Papa erit Schismaticus? Hoc fiet primò, si se à communione totius Ecclesiæ & Prælatorum ob caussam iniustam separet, & cum quibusdam tantùm sibi adhærentibus communicare velit, vt faciebat Nouatianus, quem Schismaticum Cyprianus vocat loco præcitato. Secundò, fiet Schismaticus, si se destituat libenter Papatu, nec tamen submitti velit successori. tertiò, si antiquos ritus Ecclesiæ ex traditione Apostolica emanantes velit immutare, & ob hoc se separet à Prælatorum cætu.

Quæres, num etiam propter alia crimina deponi possint Pontifices. Affirmatiuè respondet Vigorius Summo Pontifici semper infensissimus; nos verò dicamus, verum & indubitatum Pontificem pro nullo crimine, exceptis Schismate & Hæresi, esse deponendum; quamdiu enim benè docent Prælati, semper audiendi sunt, Matth. 23. *Super Cathedram Moysi sederunt Scribi & Pharisæi; quæcumque dixerint, facite; opera autem eorum nolite facere.* Vnde Marcellinus Pontifex, qui cum maximo Ecclesiæ scandalo tormentorum metu Idolis adoleuerat, non fuit iudicatus à Concilio Sinuessano, vbi se contulerat, vt iudicaretur à Patribus; imò Patres responderunt primam Sedem à nemine posse iudicari, ex Nicolao 1. Epist. 8. ad Michaelem Imperatorem. Hoc etiam determinauit S. Siluester in Concil. Rom. Quòd si Concilium Basileense teneat, Papam deponi posse pro alijs crimini-

bus ab Hæresi; Resp. hoc Concilium non esse Canonicum, quia indictum & congregatum fuerat sub prætextu reformandi mores; attamen Rex Aragonicæ illud sollicitauerat, vt multa priuilegia Ecclesiæ Romanę tollerentur; & ob hoc cogebat Prælatos, vt suam sequerentur mentem: Sic nil mirum, si in hoc Concil. pro varijs criminibus deponi posse Pontifices determinatum fuerit, & Papam subijci Concilio, ob quam rationem Eugenius suum Legatum Cardinalem Iulianum reuocauit. De hoc loquuti fuimus in obiect. 3. quæst. præcedenti. Quòd si ob peccata diuersa à Schismate & Hæresi aliqui Pontifices fuerint destituti, hoc factum est ex violentia, non ex iure.

QVÆSTIO XI.

De Pontificibus quos in errorem lapsos esse dicunt Hæretici.

HÆretici semper Sedi Apostolicæ irati, nedum Pontificem Romanum Antichristum esse protestantur, quæ propositio refutatur de se, cùm Antichristus sit persona quædam particularis in fine sæculorum ventura ad Fidelium subuersionem, vbi sunt & fuerũt multi Pontifices; sed insuper plurimos eorum errroribus onerant, dicentes v.g. Marcellinum thus Idolis adoleuisse, Liberium consensisse Arianis, Anastasium 2. fauisse Nestorianis, & Honorium Monothelitis, &c. Ad eos respondetur vulgò, potuisse reuerà Pontifices errare, imò & in Hæresim incidere, vt sunt personæ singulares, non verò posse, vt sunt Pontifices, Hæresim vllam tradere credendam Ecclesiæ. Quia tamen per hos errores Ecclesiam labefactare prætendunt Hæretici, in multis nos ipsi eos iustificare prætendimus, non quidem loquendo de omnibus illis Pontificibus, quibus imponunt, præsertim Magdeburgenses, sed tantùm ea quæ sunt magis notatu digna attingemus; tum quia tantam prolixitatem non patitur nobis affectata breuitas; tum etiam quia hæc habentur apud Bellarminum, lib. 4. de Summo Pontif. cap. 8.

Dicunt ergo primò, Petrum bis errasse circa Fidem, negando scilicet Christum, & Gentiles Iudaizare

re cogendo; ad Gal. 2. Zephirinum in errorem Montan incidisse, Marcellinum Idolis sacrificasse & Liberium Ariana hæresi fuisse infectum.

Respondeo primò, Petrum non fuisse Pontificem, dum Christum negauit; sed cùm post resurrectionem Christus illi dixit, Ioan. vltimò. *Pasce oues meas*. Quantùm verò ad Iudaizationem; non illam præcepit; imò contrarium docuit Act. 15. sed hoc fecit bono animo, nè offenderet Iudæos de nouo conuersos. Quoad Zephirinum, longè semper ab errore Montani fuit; sed deceptus est à Montanistis, qui illi persuaserunt opinionem suam esse opinionem Romanæ Ecclesiæ; & ob hoc ad communionem suam ipsos reuocauit. Quòd si Tertullianus in lib. contra Praxeam, scribat Pontificem Romanum agnoscere Prophetias Montani; non est ille credendus, quia Montanista erat, & sub hoc prætextu alios in eundem errorem volebat adducere. Quantùm ad Marcellinum; verum est, ipsum metu tormentorum Diocletiani thus adoleuisse Idolis; sed cùm semper Fidem in mente retinuerit, actu tantùm externo errauit, nihilque contra Fidem definiuit. Quoad Liberium denique; à principio Pontificatus vsque ad exilium fuit semper acerrimus Fidei Propugnator, post exilium suum fuit semper Orthodoxus; quippe qui cum in Sede restitutus fuisset à Clero Romano post mortem Felicis, noluit recipere Macedonianos in Ecclesiam, nisi publicè suam Hæresim detestarentur; vnde à Basilio, Ambrosio & Epiphanio vir beatissimus appellatur: Durante tandem exilio, Sulpitius, Socrates, Sozomenus & Nicephorus asserunt, ipsum fuisse semper constantem in Fide; Athanasius tamen, Hilarius & Hieronymus dicunt, eum tędio exilij affectum voluntati Imperatoris acquieuisse, Athanasium condemnasse, & in Concilio Sirmiensi conuenisse cum Vrsacio & Valente Arianis; sed ad extremum, ipsius error fuit tantùm personalis, cùm nihil contra Fidem definierit; imò Hæreticus dici non debet, quoniam peccauit tantùm actu externo, mentaliterque Fidem semper retinuit, & vsque ad mortem crimen suum infidelitatis externæ lachrymatus est: De hoc adhuc in Disput. de Concilijs; dum agemus de Concilio Nicæno.

Dicunt 2, Felicem II. Arianum fuisse; sed hoc

 fal-

falsum est, licèt cum Arianis communicauerit, eo tempore quo verus Papa nondum erat. Vt hoc clarè concipiatur, sciendum; quòd Liberio in exilium misso à Constantio Imp. Clerus Romanus iurauit se, viuo Liberio; nullum in Pontificem electurum; sed opere Arianorum, & præsertim Cæsariensis Episcopi, Felix Diaconus Romanus in locum Liberij sufficitur. qui Felix ob collatum ab Arianis beneficium cum illis communicabat, licèt Arianus mente non esset. Post biennium aduenit lapsus Liberij, vnde tunc clerus Romanus, ipsum Liberium à Sede abrogau it; & hoc iure, quia præsumebatur Hæreticus. quamuis homines non possint corda scrutari; & loco illius Felicem, quem Catholicum sciebat, suffecit; tùm Felix verus Papa factus, Deo inspirante, ad conseruandam Ecclesiam recessit à conuersatione Arianorum, & coacto Concilio, condemnauit Imper. Constantium & Episcopos Vrsacium & Valentem; ob quod Liberium, cum quo pacem fecerant, ad vrbem & ad Sedem reuocarunt, eieceruntque Felicem, qui non diu posteà, siue morte violenta, siue ærumnis, mortuus est. Mortuo Felice, Liberius sibi conciliauit Clerum Romanum, à quo in Pontificem Catholicum de nouo electus est. His positis, patet Felicem nunquam fuisse Arianum, licèt cum Arianis communicauerit, dum non esset verus Papa viuente Liberio, quod si dicant Hæretici ex Hieronymo in Catalogo Sanctorum, Acacium tantam authoritatem habuisse, vt Felicem loco Liberij Arianum Episcopum constituerit: Resp. vocem illam *Arianum* irrepsisse nec reperiri in manuscriptis: vt notat Marinus Victorinus.

Dicunt 3. Vigilium in Hæresim Eutychetis lapsum fuisse, cùm in Epistola quam scripsit ad Theodoram Imperatricem, & alios hac Hæresi infectos confirmauerit Hæresim ipsorum, & anathematizauerit contradicentes. Resp. si Vigilius damnauerit Catholicam Fidem in hac Epist. saltem extrinseca professione, nil ad nos; quia hoc fecit dum esset falsus Papa, viuente scilicet Siluerio; quod ita factum est: Cùm Papa Agapetus deposuisset è Sede Constantinop. Anthemiũ Hæreticum, Imperatrix à Siluerio successore petijt, vt illum restitueret; quo reluctante, Vigilius Archidiaconus promisit Theodoræ, se reuocaturum

An-

Anthemium, si Pontifex fieri posset; tunc Imperatrix è Sede expellere fecit Siluerium & in exilium mitti, cuius loco positus est Vigilius; & tunc, cùm esset Pseudo-Papa, nil mirum, si Hæreticus tunc potuerit esse saltem extrinsecè; cùm hoc fecerit tantùm animo Papatum obtinendi: Mortuo autem Siluerio, Vigilium, quem in mente Catholicum sciebat Clerus Romanus, eligit in verum Pontificem, ab isto tempore nil contra Fidem egit; imò noluit Anthemium restituere, sed Imperatrici hoc sollicitanti respondit, se hoc temerè promisisse, grauiterque in promittendo peccasse, vnde in exilium missus est, & multis miserijs vexatus vsque ad mortem. Hæc habentur in Pontificali & apud Paulum Diaconum in vita Iustiniani, & Aimonium lib. 2. dap. 23. de gestis Francorum.

Dicunt 4. Honorium primum in Monothelitarum errorem incidisse, qui dicebant esse tantùm in Christo vnam voluntatem; vnde in 5. Synodo Honorius vt Hæreticus damnatur, & eius epistolæ combustæ sunt: in septima verò Synodo Act. vltim. Concilium dicit Anathema Honorio, Sergio, Cyro, & alijs Monothelitis. Resp. nunquam Honorium Monothelitis fauisse, sed prudentissimo consilio ad Sergium Constatinop. scripsisse, ob pacem Ecclesiæ, cùm nondum res esset definita; de vna, aut duabus operationibus in Christo, tacendum esse, nè qui dicerent vnam in Christo operationem, Eutycheti vnam naturam admitti fauere viderentur: qui verò duas assererent, Nestorium viderentur sequi, qui duas in Christo personas admittebat. Hoc clarissimis verbis patet in vtraque Epistola Honorij ad Sergium. Quòd si dixerit, *Vnam voluntatem fatemur Domini nostri*, tunc loquebatur de voluntate humana Christi, in quo voluit asserere, non fuisse duas voluntates repugnantes, sicut in nobis, vbi *Caro concupiscit contra animam*.

Quantùm ad ea quæ objiciuntur: Dico exemplaria quintæ & sextæ Synodi corrupta per Grecos, & opera Theodori Constantinopolit. Monothelitæ deprauata fuisse; qui cùm damnatus fuisset à 6. Synodo, loco Theodori, iu exemplaribus posuit nomen Honorij. & super talia exemplaria falsificata, qui successerunt, damnarunt Honorium. Deinde Patres

horum Conciliorum damnare de Hæresi Honorium non potuerunt, nisi contradicant Epistolæ 1. Agathonis, quæ in sexta Synodo lecta est Sess. 4. in qua Imperatorem certum facit omnes prædecessores suos, quorum vnus erat Honorius, Hæresibus semper restitisse, suosque fratres in Fide confirmasse. Tandem Agatho numerans Monothelitas, loquitur tantùm de Cyro, Sergio, Pyrro, Paulo, Petro & Theodoro, Orthodoxamque Fidem in Ecclesia Catholica perseuerasse asserit. Hæc Epistola à toto Concilio probata est, Act. 8. & 18. vbi Patres dicunt, non tam Agathonem quàm D. Petrum Agathonis ore loquutum. Quomodo ergo hoc Concilium condemnasse Honorium, dum Agatonem laudat, qui asserit nullum prædecessorum suorum errasse.

Dicunt 5. Ioannem XXII. credidisse animas electorum non frui beatitudine, nisi post corporum resurrectionem. Ioannem XXIII. accusatum fuisse in Conc. Constant. quòd non crederet vitam æternam. Item Bonifacium VIII. determinasse in Extrauaganti *vnam sanctam*, omnia subesse Pontifici, quod determinauit, non vt Doctor, sed vt Papa, cùm dixerit, *Declaramus, definimus, & pronunciamus*. De primo quem vulgus falsò nominat vigesimum secundum, qui est tantùm 20. dico hanc opinionem habuisse reuerà, dùm nulla erat circa eam Ecclesiæ definitio; cùm tamen voluit illam definire, & esset in consultationibus, mortuus est, vt refert Benedictus XIII. eius Successor; sed paulò ante mortem, istam opinionem retractauit, ex Guillelmo Ochamo aliàs Ioanni infensissimo, cum his verbis, *Nunquam mea intentionis fuit, dicere aliquid contra Fidem; & si aliquid diximus, totum ex tunc reuocamus*: Vnde Doctores Parisienses coram Rege Philippo Valesio dixerunt, se audiuisse à fide dignis, hoc nunquam assertiuè dictum fuisse à Papa, quod testimonium instrumento publico munierunt an. 1333. vt videre est apud Dominum *Coeffeteau* pag. 1040. & 1041. suæ responsionis ad mysterium iniquitatis. De secundò, qui potiùs est 21. quam 23. dicendum, quòd nullam consequentiam faciat: erat enim incertus Papa; quoniam duo alij, nempe Benedictus XIII. & Gregorius XII. se Pontifices dicebant. De tertio denique, constat quòd ex odio contra Gallos fecit Constitutionem, qua determinauit tempora-

poralia & spiritualia subesse Romano Pontifici, sed in definitione & conclusione constitutionis, ad quam solùm attendendum est, cùm sola obligationem inducat, pronuntiat tantùm in genere, dicens omnem creaturam subesse Romano Pontifici: quod Clemens V. ex Gallia oriundus intelligit de subiectione in Spiritualibus; non verò in Temporalibus: Innocentius enim III. Regem Galliæ in temporalibus superiorem non agnoscere dicit, nullius enim dignitatis, nec etiam Papalis Rex Galliæ est feudatarius & vassallus. Quam plurima mala dicunt Hæretici de Greg. VII. quæ pura sunt mendacia. Primò quod per vim militarem Pontificatum inuaserit: contrarium docet S. Anselmus Lucensis Episcopus. Dicunt 2. quòd innocentem Henricum IV. Imperat. excommunicauerit; sed crimina eius Stephanus Episcopus Halberstatensis, vir vtique sanctus, in Epist. ad Vualramum Episcopum commemorat. Dicunt 3. ipsum Berengarianum fuisse; seu negasse realitatem corporis Christi; imò ipse tanquam Legatus Summ. Pontif. confutauit Berengarium: ex Guitmundo lib. 3. de Euchar. Addunt 4. fuisse Simoniacum, adulterum, homicidam, & omnium pessimum; quæ sunt pura mendacia adinuenta à Benno Cardinali facto à Clemente III. quem Imperator creauit Antipapam in odium Gregorij; cùm ergo esset creatura Pseudo Papæ, in omnibus calumniabatur verum.

Dicunt 6. vetam mulierem meretricem in sede Pont. exaltatam fuisse, quæ vocata fuit Ioannes VIII. & vulgò Ioanna Papissa nuncupatur. Sed hoc esse puram fabulam probat Onuphrius, in Additione ad Platinam ex Græcis & Latinis, singulariter ex Anastasio Bibliothecario, qui vixit eo tempore, quo fingunt illam Papissam. Dicunt 1. illum Ioannem octauum fuisse inter Leonem IV. & Benedictum III. & vixisse in Pontificatu duobus annis & quinque mensibus, circa annum 850. Attamen inter vtrumque Pontificem sedes vacauit tantùm per spatium 15. dierum, ex Onuphrio. Sic etiam Ado Episcopus Viennensis, qui eodem vixit tempore; & sic loquitur in Chronico Anni 861. *Pontifex Romanus moritur, eius loco ordinatur Sergius, illo defuncto succedit Leo, quo obeunte Benedictus substituitur.* Sic & omnes Historici vsque ad Martinum Polonum, qui finxit hunc Ioan-

nem VIII. quadringentis annis posteà contra fidem omnium antiquorum;& hunc sequuti fuerunt recentiores Pontificum aduersarij. Vt pateat magis falsitas huius fictionis, attendatur varietas opinionum. Dicit 2. Martinus, istam fœminam esse Anglicam ex Moguntia; sed quia Moguntia non est in Anglia, Platina dicit fuisse conceptam in Anglia, & natam Moguntiæ; Magdeburgenses è contra & Theodorus Bibliander, sustinent, natam fuisse Moguntiæ & educatam in Anglia. Dicit 3. studiuisse Athenis, sed pro tunc Athenis remansit solum nomen Academiæ, inquit Synesius. Dicunt Magdeburgenses. ipsam peperisse in itinere, cùm ex Vaticano inuisere vellet Ecclesiam Lateranensem; at Pontifices non manserunt in Vaticano, sed in Palatio Lateran. nisi ad tempora Bonifacij IX. hoc est vsque ad An. 1390. ex Onuphrio lib. 7. de Ecclesijs. Deinde non est verisimile quòd mulier voluerit procedere ad publicam professionem, vt vult Martinus, se tot mensium grauidam videns. Dicunt 5. vestigia huius rei vsque ad hoc tempus remansit, nimirum ex hoc quòd remansit cathedra perforata ad explorandum cuius sextus essent Pontifices futuri; ex statua etiam mulieris cum puero quæ remãsisse in loco, vbi Papissa peperit; denique ex hoc quòd Pontifices ex Vaticano ad Lateranum pergentes, declinent hanc viam, vbi partus factus est. Sed hæc omnia ridicula sunt; nam cur seruaretur hæc cathedra, & conseruaretur statua, quæ in dedecus Romanæ Sedis cederent Quod si etiam hæc via declinetur, hoc est ob eius angustiam.

Dicunt 3. aduersarij infallibilitatem Pontificis eludere volentes, non posse concipi, quomodo illa donetur. Resp. 1. Infallibilitatem non competere Pontifici, quasi illi fiat reuelatio definiendorum: Sunt enim tantùm quatuor Reuelationum genera, nempe sensibilis, cùm Deus vel Angelus in specie externa apparet; secunda est vocalis, qua aliquid auditur; tertia est imaginaria, qua Deus aliquid insinuat per phantasmata, quæ efformat Deus in phantasia, siue in somno, siue in vigilia; quarta denique est intellectualis, cùm Deus producit species intelligibiles in intellectu; sic Tostatas quæst. 2. in cap. 63. Regum. Neutro autem horum modorum illumina-

na-

natur Pontifex; quia nulla fit illi apparitio, nec vox vlla insusurratur, nec phātasmata producit Deus, nec speciem intelligibilem; quoniam omnia hæc miraculosa sunt & personalia: Infallibilitas verò est communis cuilibet. Pontifici; ergo infallibilis non est Pontifex per reuelationem: Vnde Resp. 2. Infallibilitatem procedere ex natura, disquisitione & examinatione definiendorum, quæ fit inter Doctores, qua posita, Spiritus sanctus, ita adest Pontifici, vt sine errore definiat. Sed quid respondebitur de Pontifice, qui pro vero Pontifice creditur, attamen propter inhabilitatem occultam non esset verus? Dicerem, quòd esto non esset infallibilis, quia non est Papa, attamen falsum definire non posset; quia cùm non sit Pontifex propter se, sed propter Ecclesiam, nunquam Deus ipsum errare sineret, ex Mat. 16. *Et portæ inferi non praualebunt aduersus eam*. Vel licèt aliquid falsum proponeret, nusquam reciperetur ab Ecclesia, quæ Infallibilitate passiua gaudet. Quid etiam dicetur de Infallibilitate Pontificis, si quæstionem quam vult definire non proponat examinandam Cardinalibus, Prælatis & Doctoribus? Responeetur, Deum qui vult finem, nempè Pontificem non errare, nunquam permissurum omissionem mediorum, nec consequenter Papam aliquid determinaturum inconsultis Prelatis. Quòd si per impossibile hoc fieret; alij dicunt signum esse, quòd non intendat definire ex cathedra; alij quòd non posset in hoc errare; sed maximè peccaret.

APPENDIX QVÆSTIVNCVLARVM,

Quæ adhuc ad Summum Pontificem spectant.

QVæstiones præcedentes satis prolixæ ea explicant sufficienter, quæ Summum Pontificem concernunt; nè tamen aliquid indictum remaneat, alias quasdam paucis verbis explicandas quasi transcurrendo subiungi pernecessarium mihi visum fuit, ne styli nostri breuitas rebus cognoscendis officiat.

Quæres ergo primò, an ius habeat Summus Pontifex recipiendi & iudicandi appellationes totius Ecclesiæ. Sicut hoc iam asseuerauimus in transcursu, sic etiam & affirmamus. Sic Concilium Sardicense

quod generale & semper in Ecclesia receptum fuit. Can. enim 4. quem alij vocant 3. hoc habetur expressè & Can. 7. qui canones hanc potestatem non conferunt Pontificibus, sed tantùm asserunt esse in illis; sicut enim Christus dedit illis potestatem supremam in tota Ecclesia, sic etiam ab ipso Christo, & proinde à iure Diuino habent, quòd recipiant appellationes: Vnde Papa Anterus in Epist. ad Episcopos Bœticæ & Toletanæ Prouinciæ scribit. *Facta subditorum iudicantur à nobis, nostra verò iudicat Deus*, Sic Gelasius Papa in Epstol. ad Episcopos Dardaniæ, *De qualibet mundi parte ad illam sedem canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo est appellare permissus*. Hoc confirmant exempla, nam Marcion ab Episcopo suo excommunicatus in Ponto, venit Romam vt absolueretur, inquit Epiphanius Hæres. 42. sic an. 341. ex Baronio to. 3. Annal. Athanasius ab Orientalibus depositus venit ad Iulium primum vt restitueretur, quòd illicò factum est. Chrysostomns etiam An. 400. depositus à Theophilo Alexandrino ad Innocentium primum prouocauit. D. Gregorius denique priuat Ioannem Episcopum Græcum, quòd iudicasset Episcopum Thebanum, qui ad Apostolicam sedem prouocauerat. Quod si Patres aliqui, vt Cyprianus, appellationes reijciant; hoc est, quando aliquis de crimine conuincitur; ideò enim recurritur ad prouocationem, vt declinetur iustitia.

Quæres 2. an Pontifex possit condere leges obligantes in conscienria. Vualdenses, Vuicleffus, Ioannes Hus & Lutherus hoc absolutè negant, & volunt Prælatos solùm exhortari posse ad obseruanda mandata Dei. Lutherus lib. de captiuitate Babylonica cap. de Baptismo ait, *Quo iure Papa super nos leges constituit? quis ei dedit potestatem captiuandæ libertatis per baptismum nobis donatæ? tùm neque Papa, neque Episcopus, neque vllus hominum habeat ius constituendæ syllabæ super Christianum hominem, nisi fiat eius consensu*. Vnde Lutherus Ann. 1520. totum corpus iuris Canonici publicè combussit. Vigorius cum suo Caluino authoritatem condendi leges & canones Pontifici quidem tribuit, sed tantùm in Synodo generali Episcoporum. Contra illos Respondeo, quòd licèt Papa in Concilijs multas leges condiderit, tamen sine illis condere potest viros pios &

doctos

doctos in consilium adhibendo. Non multùm immorabimur in hac materia, cùm eam soli hæretici contestentur. Ex Deuteron. 7. conclusio patet, *Qui superbierit; nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino, ex decreto iudicis morietur*: hoc à fortiori verum est de Summo Pontif. ex Matth. 16. *Quacumque ligaueris, &c.* ligare autem est legem imponere. Matth. 23. *Alligant onera importabilia.* Et ad Roman. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non est enim potestas, nisi à Deo: itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*; Et posteà, *Ideoque necessitate subditi estote, non solùm propter iram, sed & propter conscientiam.* Paulus 1. Timoth. 3. statuit nè bigami ordinentur, & propterea Concilium Carthag. 4. Can. 69. priuat contradicentes iure ordinandi. 1. Corinth. 11. *Laudo vos quòd præcepta mea teneatis.* Et ibidem, *Qui hæc spernit, non hominem, sed Deum spernit.* Hoc confirmat Gratianus; *Alia,* inquit, *sunt decreta Pontificum, alia statuta Conciliorum; alia sunt Vniuersalia, alia sunt Prouincialia,* & cæt. Dist. 3. Ratio nostra petitur ex potestate, quam habent Reges condendi leges coactiuas pro subditis; licèt enim omnes homines sciant se debere actiones suas conformare rectæ rationi, quia tamen ex spiritu componuntur & carne, caro concupiscit aduersus animam & allicit communiter ad actiones quę deuiant à ratione; ideò vt tollatur talis peruersitas, Principes leges condere solent; Sic licèt Christiani habeant legem Euangelij, quia tamen est nimiùm vniuersalis, non sufficit ad dirigendas actiones nostras, nisi per determinationes Prælatorum; imò contrauenirent Euangelio communiter, nisi essent leges quæ obligant in conscientia: licèt enim vulgò clamitent Hęretici, Christianum Baptismo liberum esse; hoc verum est de libertate à peccato, non à concupiscentia. Quod si Deuter. 12. Dicat Deus, *Quod præcipio tibi, hoc facito tantùm; non addas quicquam, neque minuas*: hoc est non addas quicquam legibus meis contrarium: Deus enim alio loco dicit, *Qui vos audit, me audit.* Si reprehendat Deus Marci 7. Traditiones & mandata hominum; hoc est, quia irritum faciebant mandatum Dei propter traditiones suas. Adde quòd Traditiones

Pharisæorum erant purè humanæ; licèt autem præcepta Papæ & Prælatorum non sint à Deo immediatè, sunt tamen ab illo mediatè, *Qui vos audit, me audit*; vnde sunt aliquo modo diuina. Dum Caluinus obijcit Paulum non permittere conscientias Fideliũ subdi hominibus. 1. Cor. 7. *Pretio empti estis, nolite fieri serui hominũ*; hoc est, nè seruiamus hominibus propter homines, sed propter Deum, vt explicat ad Ephes. 6. *Serui obedite dominis carnalibus*, &c. *Non vt hominibus placentes, sed vt facientes voluntatem Dei*.

Quæres 3. An Papa sit Antichrist. Eò dementiæ venerunt Hæretici, vt credant Papam esse Antichrist. quasi hoc ita verum sit, ac Deum esse Creatorem visibilium & inuisibilium; & proinde Antichr. qui in Scrip. homo peccati & filius perditionis nominatur, iam aduenisse prædicent. Sed in hac materia tanta est hæreticorum diuersitas, vt exinde faciliter illorum malitia sine vlla veritate esse cognoscatur: Si enim quæritur ab illis, quando venit Antichristus? Tempore Apostolorum, ex Iunio & Beza. Venit post annum Christi 600. tempore Phocæ Imperatoris ex Luthero. Venit An. Christ. 763. ex Bullingero. Venit an. 1200. post tempora D. Bernardi, ex Vuolfendo. Natus est tempore Apostolorum, cœpit regnare tempore Phocæ Imper. reuelatus est tempore Lutheri, & in fine mundi destruetur, ex Pouello. Conceptus est an. 400. formatus & nutritus in vtero matris circa an. 500. natus an. 600. circa tempora Phocæ Imp. ex alijs. Quærendo deinde ab illis, si Pontifex est Antichristus, qui eorum cœpit esse talis? Gregorius Magnus, homo pessimus, dicent Centuriatores. Non est ita inquit Lutherus, Gregorius enim fuit vir sanctus & bonus. Si quæratur 3. quis sit Antichristus propriè dictus, quem Apostolus vocat hominem peccati & filium perditionis; Non est homo singularis, inquiunt Centuriatores cum Pouello, sed regnum aliquod seu Princeps alicuius regni, qui regno Christi omninò aduersatur: imò est persona vnica & singularis, ait Iunius. Denique si quæratur, quem caracterem imprimet subditis; Vnctionem Chrismatis in fronte, ex Henrico Bullingero; non, sed professionem Rom. Fidei, inquit Bibliander.

Quæres 4. Quid nomine Antichristi propriè intelligatur. Sicut nomen Christi dupliciter sumitur, pro-

propriè ſcilicet, pro Verbo D. Incarnato, & analogicè pro illis, qui habent aliquam cum eo ſimilitudinem, vt ſunt Prophetæ, Prælati, Reges, &c. de quibus dicitur, *Nolite tangere Christos meos*; ſic ſic etiam nomen Antichriſti ſumitur propriè, pro quodam homine eximio Chriſti aduerſario, qui naſcetur in fine ſæculorum, & quem D. Paulus 2. ad Theſſal. 2. vocat *hominem peccati & Filium perditionis*. Analogicè verò ſumitur pro omnibus, qui quodam modò Chriſtum oppugnant 1. Ioann. 2. *Audiſtis, quia Antichriſtus venit, & nunc multi Antichriſti ſunt*. Hoc ſenſu Irenæus vocat Valentinianos & Marcioniſtas Antichriſtos; Hilarius, Arianos; Cyprianus, Nouatianos, Hieronymus in cap. 2. Prophetæ Nahum ait, *Tot ſunt Antichriſti quot dogmata falſa*. Hoc poſito, licèt Caluinus dicat, per Antichriſtum propriè ſumptum non intelligi propriam perſonam, quia ex D. Paulo 2. Theſſal 2. iam ſuo tempore in mundo verſari Antichriſti; attamen Reſpondeo, Antichriſtum eſſe ſingularem perſonam Ioan. enim 5. cap. accipietur Antichriſtus à Iudæis pro Meſſia. Per Meſſiam autem intelligunt ipſi certum & ſingularem hominem. Paulus etiam 2. ad Theſſ. 1. *Niſi venerit diſceſſio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, &c.* Et infrà. *Et tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui*. Daniel denique 7. 10. & 11. non vocat Antichriſtum regnum, ſed regem vnum, qui ex decem regibus quos in mundo inueniet, tres omnino tolle è medio, & ſeptem alios ſibi ſubijciet. Apocal. denique 1. & 17. prædicitur regnum Antichriſti, eſſe duraturum tribus annis cum medio.

Quæres 5. Quid dicendum ſit de generatione Antichriſti, quod probabit ipſum non eſſe Papam. Rabanus ſub nomine Auguſtini in fine Tomi 9. dicit, Antichriſtum naſciturum de Virgine opera diaboli, vt Chriſtus opera Spiritus ſancti, ſed hoc eſt effectus ſolius omnipotentiæ, niſi admittatur opinio de incubis dæmonibus, quos tamen Medici dicunt non poſſe generare. Hypolitus Mart. Orat. de Cõſummat. mundi docet eſſe diabolum, qui de falſa Virgine falſam carnem aſſumet; ſed 2. ad Theſſal. 2. vocatur *homo peccati*. Aliqui crediderunt, eſſe diabolum hu-

humanatum per Incarnationem; sed hoc non potest fieri naturaliter, vt probauimus Tractat. de Incarnat. Alij sentiunt esse Neronem resurrectum, vel reseruatum alicubi, ad nouam persecutionem fidelium; sed hanc sententiam, quæ est Sulpitij libr. 2. sacræ Histor. miram præsumptionem vocant alij. Damascenus docet, ipsum nasciturum de fornicaria muliere. Communiùs respondebitur, quidquid sit de opinione tantùm probabili Damasceni, Antichristum nasciturum esse de Tribu Dan, ex Irenæo, Ambros. Augustin. Prospero, Theodoreto, Gregor. Beda, Ruperto, Anselmo, &c. Quod probatur ex hoc quòd Apocal. 7. vbi signantur duodecim millia ex omni Tribu filiorum Israel, non fit mentio de Tribu Dan; quod ex odio Antichristi ex ea nascituri factum esse creditur. Antichristus autem venturus est præcipuè propter Iudæos, à quibus, vt Messias expectatur; Thessal. 2. *Eo quòd claritatem veritatis non receperunt, vt salui fiant; ideo mittet illis Dominus spiritum erroris, vt credant mendacio*. Hoc intelligit Hieronymus de Antichristo & Iudæis qu. 11. ad Algasiam. Ex hoc patet, Antichristum fore Iudæum & Circumcisum; non reciperent enim Iudæi pro Messia Incircumcisum. Ex quo iam patet, Papam Antichristum non esse, quòd mox prolixiùs sumus probaturi.

Quæres 7. Quid dicendum sit de Sede, Doctrina & miraculis Antichristi. Ad primum Respondent hæretici, sessurum in Cathedra Romani Pontificis, quia 2. Thessal. 2. dicitur sessurus in templo Dei; & in vrbe Roma, quoniam Ioannes Apocal. 17. dicit sedem Antichristi fore vrbem magnam, quæ sedet super septem colles. Catholici autem respondent sedem Antichristi fore templum Salomonis & vrbem Ierusalem; Apocal. enim 11. Ioannes asserit Enoch & Heliam pugnaturos cum Antichristo in Ierusalem, & ibi occidendos ab Antichr. *Corporaque*, inquit, *eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ vbi Dominus eorum crucifixus est*. Vnde Aretas in hunc locum ait, *Corpora eorum insepulta proijciet in plateis Ierusalem, in ea enim regnabit tanquam Rex Iudæorum*. Hieronymus etiam & Theodoretus ex Daniel. 11. colligunt Antichristum fixurum tentoria in regione Hierosolymorum, & occidendum in monte Olíueti; & propterea Lactantius lib. 6. cap. 15. docet, eo tempore

sum-

summum regnum fore in Asia, & Occidentem seruiturum Orienti; pro tuncque, dicunt alij, restituetur templum Salomonis, dictum templum Dei, quia in gloriam Dei erectum est. Tandem cùm Antichristus futurus sit Iudæus, probabile est, ipsum ibi regnaturum. Dum dicunt ergo Hæretici, per Ecclesiam intelligi Romam, vbi sedet Papa; per hoc conuincuntur, ipsos non esse in Ecclesia Dei, cùm sint extra Ecclesiam Romanam. Cùm dicitur, vrbem illam se extendere super omnes montes: hoc est supra vniuersitatem superborum.

Ad secundum Resp quòd inter alia docebit, Iesum non fuisse verum Messiam, sed seductorem, & proinde nostra Sacramenta esse purè fictitia, nec Circumcisionem cessasse. Asseret deinde se esse verum Deum & Messiam tot sæculis expectatum à Iudæis. Postea affirmabit se esse Deum, & pro vero Deo coli volet; ita vt in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. Denique, se non solùm Deum dicet, sed & vnicum Deum; Daniel 11. *Et Deum Patrum suorum non reputabit, nec quemquam Deorum curabit, quia aduersus vniuersa consurget*. Quòd si Daniel 11. dicitur, quòd colet Deum Maozim. Resp. ipsum fore magum, clamque adoraturum dœmonem, cuius ope mirabilia faciet; Maozim autem idem est ac fortissimus.

Quantum ad miracula, Respondeo nullum esse facturum, quia miracula ad solam Dei omnipotentiam spectant; sed mirabilia portenta, i. res insolitas faciet, quæ apparebunt tanquam miracula. Matth. 24. *Dabunt signa & prodigia magna, ita vt in errorem inducantur si fieri posset, etiam electi*; vbi loquitur Euangel. de Antichristo & ministris eius. Inter mirabilia, tria faciet solemniora, nempè ignem de cœlo descendere, imaginem bestiæ loqui, & seipsum mori & resurgere, ex Apocal. 13. Quod autem hæc omnia non sint vera miracula testatur Paulus 2. Thessal. 2. *In omni virtute, signis, & prodigijs mendacibus*. Porrò, Antichristus ex humillimo loco prodibit, Daniel 11. & dolo regnum Iudæorum inuadet. Pugnabit deinde cum tribus regibus, Ægypti, Liybæ & Æthiopiæ, quorum regna occupabit, Daniel 11. Posteà subiugabit septem alios reges qui supererunt, sicque totius mundi Monarcha euasurus est: vnde Chry-

Chrysostomus in cap.2. Thessalon. asserit, Antichristum successurum Romanis, sicut Romani Græcis, Græci Persis, & Persæ Assyrijs. Tandem cum copiosissimo exercitu Christianos persequetur, & hoc est prælium Gog & Magog, multi enim per Gog intelligunt Antichristum, & per Magog exercitum eius. De hoc Ioannes loquitur Apoc.20. Licèt autem Antichristus cum suo exercitu sit Ecclesiam persequuturus, non tamen absolutè deficiet fides, *Porta enim inferi non praualebunt aduersus eam*; quis enim crederet Antichristum reportaturum victoriam supra Christum; Diabolum vincere Deum; & Infernum subiugare Paradisum? & sic opinio Dominici à Soto non est sustinenda, illam tradit in 4. dist.46.q.1.ar.1.

Quæres 7. an venerit Antichristus. Hæretici contendentes Papam esse Antichristum, ipsum proinde iam à longo tempore venisse clamitant; nos verò dicimus, Antichristum impropriè sumptum pro Christi aduersarijs aduenisse quidem, non verò illum Antichristum de quo loquitur Paulus 2. ad Thessal.2. & de quo mentio fit in Apocal. Probatur istud, quia Antichristus propriè sumptus non veniet, nisi post euersum Imperium Romanum; sed nondum euersum est: ergo. Maior probatur ex Patribus Græcis & Latinis, Cyrillus enim Catechesi 15. *Veniet prædictus Antichristus, cùm impleta fuerint tempora Romani Imperij*. Chrysostomus enim in 2.3. ad Thessal. *Quando è medio sublatum fuerit Imperium Romanum, tunc veniet Antichristus* * *Quando autem desolabitur Imperium Romanum, diuidetur in Reges decem, & tunc vndecimus paruulus nasciturus est, qui illos subiugabit, in quo habitaturus sit totus Sathanas corporaliter; qui erit homo peccati, filius perditionis, ita vt in templo Dei sedere audeat, faciens se quasi Deum*. Sic Hieronymus quæst.11. ad Algaziam. Minor probatur etiam, quia licèt fuerit facta declinatio Imperij Roman. 1. quando Roma capta est à Gothis: 2. quando Imperiū defecit in Occidente: 3. quando restaurato in Occidente per Carolum Magnum, destructum est in Oriente per Turcas; attamen nunquam facta fuit subuersio integra Imperij, nec amissum est nomen

aut

aut dignitas Imperatoris Romanorum : ergo nondum venit Antichristus. Adde quòd, nondum venerunt Helias, & Enoch qui venturi sunt tempore Antichristi; & sic nondum venit. Quòd si textus aliquis Scripturæ asserat venisse Antichristum, vt 1. Ioan.2. *Filioli, nouissima hora est, quia Antichristus venit*, ibi fit mentio de Antichristo communiter sumpto, pro illo genere virorum qui sunt contra Christum, vnde additur, *& sunt Antichristi multi*.

Quæres octauò, an Papa sit Antichristus. Iam proposuimus illam quæstionem, & in transcursu eorum quæ diximus de Antichristo, illam aliquo modo soluimus, vt pote dicendo, Antichristum non venturum nisi post euersionem Romani Imperij, Antichristum occisurum duos illos Prophetas, de quibus anteà, denique ipsum tantùm regnaturum per tres annos cum dimidio, ex Daniel.7. *Sermones contra excelsum loquetur, & Sanctos Altissimi conteret, & tradentur in manu eius vsque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis*; Vbi per tempus intelligitur vnus annus, per tempora duo anni, & per dimidium temporis semiannus, ex veteribus Patribus, quorum opinio confirmatur ex Apocal.11. vbi Ioannes dicit, Antichristum regnaturum mensibus 42. & deinde, asserit illos Prophetas, qui regnanti Antichristo se opponent, prædicaturos diebus 1260. qui numeri faciunt tres annos cum dimidio. Licèt, inquam, ex triplici illa conditione pateat, Summum Pontificem non esse Antichristum, hoc fortiùs probandum est, ostendendo decem notas Antichristi, quas dicunt Hæretici reperiri in Papa, nullo modo illi conuenire; vnde

Quæres nonò, vtrùm notæ quas attribuit Scriptura Antichristo, reperiantur in Papa, vt volunt Hæretici, dicentes, has decem notas illi rectè adaptari, nempe 1. Deficere à fide, 2. Thessal.2. 2. Sedere in templo Dei, ibidem. 3. Se ostendere vt Deum, ibidem. 4. Extollere se supra omnem Deum. 5. Negare Christum 1. Ioan.22. 6. Idola colere, Daniel.11. 7. Facere prodigia & miracula falsa. 8. Imprimere subditis Caracterem, Apocal.13. 9. Blasphemum esse. Daniel 7. 10 Sanctos Dei persequi, vt Hussium, Lutherum, Caluinum. Ad hæc omnia respondendum est

&

& ostendendum nullo modo conuenire Papæ. Igitur

Dico primò, Papam non defecisse à fide; Hæretici enim qui hoc prætendunt, non possunt dicere, quando defecit, nec in quo defecit, nec an remanserit Ecclesia visibilis in illa defectione; si enim remansit, ex quibus componebatur, & vbinam fuit? si non remansit, Christus fuit sine sponsa. Ad primam quæstionem, alij dicunt se ignorare tempus; alij definiunt aliquod tempus; alij aliud; alij denique dicunt non maximè curandum esse de tempore, cùm constet de veritate rei. Ad secundam, primi dicunt, Papam defecisse à Fide, asserendo nullum esse Deum, nullum Christum, nullamque Resurrectionem, aut vitam æternam. Secundi asserunt, defecisse astruendo Purgatorium, inuocationem Sanctorum, & Indulgentias. Tertij tenent illum defecisse in Libero Arbitrio, iustificatione, Eucharistia & Traditionibus. Nonne talis diuersitas de falsitate arguit?

Dico secundò, Antichristum sessurum esse in templo Dei, ex 2. ad Thessal. 2. sed non in templo Romano, vt hæretici volunt, & probauimus in Quæstiuncula 6. imò in Templo Ierusalem, vt notant antiqui Patres; Damascenus lib. 4. cap. 24. *In Templo, non nostro, sed veteri Iudaico*: Et Cyrillus Cath. 15. *In Templo quod reliquum est Iudæorum; absit enim, vt in hoc id fiat, in quo nos sumus.*

Dico tertiò, quòd reuerà Antichristus se tanquam Deum ostendet 2. Thessal. 2. sed hoc non facit Papa, qui nec sibi nomen Dei vindicat, neque honorem, neque potestatem eius. Non vindicat sibi nomen Dei, quia non se vocat Deum, sed seruus seruorum Dei nuncupatur. Non sibi assumit honorem Dei, sed se illius tantùm Vicarium proclamat. Non denique sibi arrogat potentiam Dei, quia indiget milite vt conseruetur, & medico vt sanetur, quæ duo, sicut alia, redolent infirmitatem.

Dico 4. quòd reuerà Antichristus *extolletur supra omne quod dicitur Deus, aut quod creditur*. 2. Thessal. 2. Sed hoc nollo modo conuenit Papæ, qui se vocat seruum seruorum Dei, & sic cùm se subijciat in famulatum seruorum Dei, tantùm abest vt se extollat supra omne, quod dicitur Deus.

Dico

Dico 5. quòd licet ex 1. Ioan. 2. Antichristus debeat negare Christum, *Quis est mendax, nisi is qui negat, quoniam Iesus est Christus? hic est Antichristus*. Sed quis audebit asserere Papam, qui est Christi Vicarius, negare Christum, neque dicto, neque facto corrumpendo doctrinam eius, cum sit ipse qui confirmat subditos suos in Christi Confessione. *Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*; & qui doctrinam Christi commendat.

Dico 6. vnam ex notis Antichristi esse cultum idolorum. Daniel 11. *Deum autem Maozim in suo loco venerabitur; & Deum quem ignorauerunt patres eius, colet auro & argento*. Sed nonne mendacissimus est, qui hoc Papæ imputat; qui è contra mittit quotidie prædicatores in partes infidelium, vt simulachra idolorum destruat? Nec dicatur adorare panem, & imagines; quia non panem sed Christum sub specie panis adorat; nec colit absolutè imagines; sed tantùm respectiuè, honorando id quod per illas repræsentatur.

Dico 7. ex Matth. 7. Antichrist. & eius ministri *dabunt signa magna & prodigia; ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, electi*. Quod falsissimum est de Papa; nam Antichristus Apoc. 13. faciet descendere ignem de cœlo, quod nusquam facere attentauit Papa; sicut nec facere loqui bestiam, vt faciet Antichristus Apoc. 13. Licèt autem Papæ non faciant falsa miracula, hoc tamen non impedit quin Deus multis eorum gratiam miraculorum dederit, sicut regibus nostris potestatem curandi Strumas. Primum negabunt hæretici, sed secundum ob euidentiam suam fateri cogentur.

Dico 8. ex Apocal. 13. Imprimet Antichristus suis subditis Caracterem in manu, vel in fronte, quod facit Papa, inquiunt hæretici; qui quidem Caracter iuxta illos est Vnctio Chrismatis in Confirmatione vel professio Fidei Romanæ, aut Fidelitas promissa Summo Pontifici. Sed quòd hæc omnia non sint Caracter Antichristi, patet, quia hæretici volunt Gregorium Magnum fuisse primum Antichristum, aut vnũ ex successoribus eius, hæc omnia autem vsitata fuerunt ante ipsum Gregorium, vt constat: ergo non sunt Caracter Antichristi, aliàs Caracter Antichristi fuisset ante ipsum Antichristum.

Dico

Dico 9. Antichristum fore Blasphemum, Daniel 6. & 11. & Apocal. 13. Dicunt pariter Papam blasphemum esse, 1. quia Deum pingit in forma humana. Sed Daniel fuitne blasphemus, dum dicit se Deum vidisse in tali forma? si viderit, quare non licet pingere? 2. quia fingit Christum esse Legislatorem, sed nunquid blasphemus Isaias dicens, *Dominus legifer noster ipse saluabit nos*? 3. quia dum asserit merita & satisfactiones Sanctorum, facit Christum non perfectum Redemptorem; sed cur Apostolus non dicitur blasphemus, dum 1. Corinth. 3. dicit, *Vnusquisque propriam mercedem accipiet iuxta laborem suum*?

Dicò vltimò, quòd Antichristus persequetur Sanctos, Daniel. 7. & Apocal. 11. Id facit Papa, aiunt aduersarij, dum persequitur Vvaldenses, Albigenses, Hussitas, Caluinistas, Lutheranos. Sed proh Deus! quales sancti illi omnes, quorum vita improbissima, mors deplorabilis, & actiones conspirarunt in solam destructionem & corruptionem Christi sponsæ! Ex his omnibus liquet, mendacissimos & insolentissimos esse hæreticos, dum pro sua malitia Papā Antichristum faciunt, vbi nulla notarum, quas Antichristo attribuit Scriptura, Papæ conueniat. Ex quo videre est, qua fronte potuerit dicere Pouellus Caluinista, *Deum testor, me tam certò scire, Pontificem Romanum esse magnum illum Antichristum, quàm Deum ipsum esse in cœlo, esse creatorem visibilium & inuisibilium, & Iesum Christum esse verum Messiam.*

Quæres decimò, quid dicendum sit de electione Ministrorum Ecclesiæ, & præsertim maiorum, quales sunt Episcopi. Dico primò, quòd nullus eligendi modus sit iuris diuini; nullum enim præscribit Scriptura, nec habetur per Traditionem diuinam, quod enim dicitur Act. 14. *Cùm constituissent* Paulus & Barnabas *per singulas Ecclesias Presbyteros*: & Act. 13. *Tunc ieiunantes & orantes imposuerunt illis manus*: & 1. ad Thimoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ tibi data est per impositionem manuum Presbyterij*, non sonat præceptum diuinum de eligendis ministris Ecclesiæ per Clericos maiores, sed tantùm quid factum sit describitur. Cùm verò dicitur, electionem Ministrorum Ecclesiæ per Clericos esse de tradi-

ditione Apostolica, quæ est paris momenti ac sacra Scriptura ex Sess.4. Concilij Tridentini; Respondendum est; duplicem esse Traditionem Apostolicam, aliam diuinam, quàm à Christo acceptam tradiderunt Apostoli, de qua Paulus, *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*: aliam purè Apostolicam, quam Apostoli vt Pastores Ecclesiæ constituerunt authoritate propria, vt institutio Quadragesimæ & Quatuor Temporum, & aliæ quas denotat Paulus 1. Cor.7. *Præcipio ego, & non Dominus*: Et posteà, *Dico ego, non Dominus*. Primæ sunt Iuris D. non secundæ. Institutio ergo Episcoporum per Clericorum electionem est tantùm de Traditione Apostolica secundo modo sumpta; & sic potuit illam immutare Summus Pontifex, & ideò aliquando soli Clerici eligebant, aliquando in electione vox populi est admissa, & nunc in Gallia Papa contulit Regis ius nominandi Episcopos, & Abbates, & solùm retinuit ius conferendi minora Beneficia, & hoc à tempore Concordatorum Leonis X. & Francisci I.

Dico secundò, populum nec habere, nec habuisse nunquam vllum ius ad eligendos Ministros Ecclesiæ; quia talium Ministrorum potestas est merè spiritualis, populus verò nullam habet potestatem, nisi humanam & ciuilem: ergo, cùm non possit dare id quod non habet, non potest eligere Ecclesiæ Ministrum. Deinde illa electio requirit maximam scientiam & prudentiam in eligente, vt cognoscatur capacitas eligendi: populus autem omninò ignarus est, demens, & præcipitis iudicij: ergo, &c. Quòd si aliàs admissus fuerit ad hoc populus, Resp.1. admissum fuisse ex Cypriano lib.1.Epist.4. vt plebe præsente, vel detegerentur malorum crimina, vel bonorum merita prædicarentur; vnde Concilium Carthaginense Can.22. ad electionem duo requirit; Episcoporum examen, & Populi testimonium. Resp.2. quòd aliquando expectabatur etiam consensus Populi, solius politicæ causa, vt Populi Episcopum, in cuius electionem consensissent, ardentiùs diligerent, & promptiùs ei obedirent. Ille tamen consensus populi non fuit absolutè necessarius, *Episcopus enim, reluctante plebe, Ordinatus honorem Episcopalem retinere iubetur*,

Dicò 3. Quòd si Imperatores & Reges aliquando ius

ius eligendi Episcopos habuerint, vt nunc etiam habent in Gallia; illud non habuerunt vi Regiæ & Imperatoriæ authoritatis, sed ex indulto Summi Pontificis, aut Ecclesiæ, quæ v. g. in gratiam beneficiorum à Carolo Magno acceptorum, statuit nè vllus in Pontificem eligeretur, nisi de eius consensu. Idem priuilegium contulit Leo VIII. Othoni primo Can. in Synodo dist. 63. & etiam concessum fuit Græcis Imperatoribus longè ante Carolum Magnum, vt dist. 23. habetur cap. *Agatho*. & regibus Hispaniæ, ibidem cap. *Non longe*. At hoc semper factum est de consensu Ecclesiæ, quia illorum authoritas requirebatur ad canonicam electionem Pontificum: Sicque Leo X dedit Galliæ Regibus ius nominandi ad maiora Beneficia; quod tamen reuocari non potest, quia non est gratuitum, sed per modum transactionis; vnde vocatur concordatum.

Dico 4. quantum ad electionem Summorum Pontificum, non decet vt sibi inuicem succedant per carnalem generationem, vt in Testamento Veteri; cùm enim nostrum Sacerdotium sit longè perfectius, & purè spirituale, iustum est vt Pontificum propagatio fiat per electionem, quæ spiritualis est; aliàs pueri, ignari, dementes, & incapaces sæpiùs tenerent Petri Cathedram. Non est etiam committenda sortibus electio Pontificis, hoc enim prohibitum est ab Ecclesia, extra, *De sortilegijs*, cap. *in Ecclesia*, & in hoc tentaretur Deus. Non expedit denique, vt prædecessor eligat successorem; posset enim quilibet eligere Nepotem & Consanguineum; atque ideo dici posset, *Hereditate possideamus Sanctuarium Dei*. Quod si Petrus nominauerit Clementem, hoc non vrget; agebat enim, vt plurimum, inspiratione D. & hoc non considerauit Ecclesia, quæ elegit Linum & Cletum ante Clementem; & Armacanus dicit Petrum non elegisse Clementem, sed tantùm dixisse Christianis quid de eo sentiret. Porrò, licèt Pontifex, non possit eligere sibi successorem, potest tamen condere formam illum eligendi; sic Alexander III. Can. *licet*, extra *de electione* decreuit in Concil. Lateranens. vt Papa per solos Cardinales eligeretur, duplici parte illorum suffragante in electionem; non quòd per hoc Cardinales habeant potestatem in electum, sed tantùm in electionem: Licèt enim Cardi-

nales

nales designent Papam, non tamen illi authoritatem conferunt, sed solus Christus, vt patet hoc exemplo. Si ex mandato Regis vni pauperi inter plures per procuratorem electo concederetur summa pecuniæ, iste pauper haberet quidem electionem à Procuratore, sed pecuniam à Rege.

AD DISPVTATIONEM TERTIAM

De Concilijs prælibatio.

ORdo naturalis postulauit, vt in hoc tractatu qui est de Ecclesia, loqueremur primò de illa in se considerata: secundò, de ipsius supremo capite, qui est Summus Pontifex: tertiò denique de Concilijs, quæ sunt congregationes quædam à Summo Pontifice conuocatæ, cùm aliquid determinandum est, spectans ad fidem, vel ad mores, vel ad aliam necessitatem Ecclesiæ. Cùm ergo hactenus duas primas Disputationes attigerimus, aggredi debemus & tertiam: sed aliquid antea prælibandum de Verbo Dei; non quidem, de Verbo Personali, quod mirabiliter vnitum est nostræ naturæ, vt pretium nostræ redemptionis offerret Patri per mortem, & nos docuit media, quibus vitam æternam consequi valeremus; sed de Verbo accidentali nobis concesso ad instructionem Fidelium. Verbum illud triplex est; Scriptum scilicet, quod consistit in Scriptura, non Scriptum, quod est Traditio; & Definitum seu explicatum per Ecclesiam, siue extra Concilia, nimirum à Summo Pontifice, siue in Concilijs, vt cum maiori facilitate acquiescant hæretici & fideles determinationi factæ ab vniuersali Præsulum Ecclesiæ consensu. Antequàm igitur de Verbo Dei explicato per Concilia, seu de Concilijs agamus, quædam nobis dicenda sunt de Verbo Dei scripto & non scripto, seu de Scriptura & Traditionibus.

De Verbo Dei scripto, seu de Scriptura.

SCriptura, quæ nihil est aliud, quàm Verbum Dei litteris consignatum per scriptores ab Ecclesia approbatos, diuiditur in Vetus & Nouum Testamentum. Vetus Testamentum est collectio librorum

rum, quæ promittunt Messiam, & præcepta legis antiquæ continent; vbi Nouum est collectio librorum qui præsentem exhibent Christum, & tradunt præcepta legis nouæ; Vtrumque vocatur iure Testamentum; quia sicut Testamentum est codex, quo declaratur vltima voluntas hominis, sic in libris sacris continetur voluntas Dei, & lex quam vult Deus seruari ab hominibus, vt possideant hæreditatem æternam. Librorum veteris Testamenti, alij sunt legales, vt Genesis, Exodi, Leuitici, Numerorum, & Deuteronomij, qui sunt quinque libri Moysis. Alij sunt Historiales; vt Iosue, Iudicum, Ruth, Regum quatuor, Paralipomenon duo, Esdræ tres, cum quarto qui inter apocrypha scribitur, Tobias, Iudith, Esther, Iob, Machabæorum duo, & Psalmorum qui sunt diuersi generis. Alij sunt Sapientiales, vt Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus. Alij denique libri sunt Prophetales, quatuor scilicet Maiorum Prophetarum, qui sunt Isaias, Ieremias, Ezechiel, & Daniel; & duodecim Minorum, qui sunt Oseas, Ioel, Amos, Michæas, Abdias, Ionas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias & Malachias. Et sic in Veteri Testam. sunt quadraginta duo libri. Ad libros autem Noui Testamenti, spectant quatuor Euangelia, nimirum Matthæi cum viginti octo capitibus, Marci cum sexdecim, Lucæ cum viginti quatuor, & Ioannis cum viginti vno; Acta Apostolorum; quatuordecim Epistolæ D. Pauli, vna D. Iacobi, duæ D. Petri, tres D. Ioannis, vna Iudæ, & denique Apocalypsis. Euangelia Noui Testam. correspondent libris Legalibus Moysis, Acta Apostolorum Historialibus, Epistolæ Pauli & aliorum, Sapientialibus, & Apocalypsis Prophetalibus. Porrò omnes illi libri Canonici sunt, quia sunt scripti ex speciali instinctu Spiritus S. vt testatur Ecclesia, quæ continua successione ab initio natiuitatis suæ vsque ad tempora nostra pro canonicis semper habuit hos libros.

Libri isti dicuntur Canonici, quia relati sunt in Canone, seu in Catalogo Librorum sacrorum à Deo inspiratorum Scriptoribus. Hic Canon habetur in Conc. Trident. Sess. 4. Patres huius Concilij illum acceperunt ab Eugenio Papa in Concil. Florent. ex Bar-

Bartholomæo Carranza in Summa Conciliorum, Eugenius illum accepit à Gelasio Papa in Concil. Romano, Gelasius ab August. lib. 2. de doctrina Christ. cap. 8. Augustinus à Concil. Carthaginensi 3. quod alij quintum aut sextum vocant, & Patres huius Concilij ab Innocentio primo Epist. 3. ad Exuperium cap. 7. Innocentius autem vixit Ann. 401. Vnde per continuam traditionem à primitiua Ecclesia ad nos vsque peruenit ille canon. Quòd si Caluinistæ expugnant Tobiam, Iudith, Sapientiam, Ecclesiasticum & Machabæos, & præter hos libros reijciunt Epistolam ad Hebræos, B. Iacobi, B Iudæ, & Apocalypsim; nil mirum est, quia imitantur in hoc Manichæos, de quibus August. lib. de bono Perseuerantiæ scripsit, *Scripturas sic accipiunt, vt suo quodam priuilegio, imò sacrilegio, quod volunt, sumant; quod nolunt, reijciant.* Quòd si Tobias, Iudith, Sapientia, Ecclesiasticus, & Machab. non fuerint in Canone Iudæorum; hoc non necessarium est, quòd soli libri habeantur Canonici apud Christianos, qui tales erant apud Iudæos, *Ecclesia* enim, *non Iudæi, pro canonicis habet illos*, ex August. lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 36. Sic & Isidorus in procemio de libris Veteris & Noui Testamenti. Si Denique aliqui Patres, qui scripserunt ante Innocen. IV. & August. excluserint hos libros à Canone; hoc est, quia licèt extarent multi codices, in quibus hi omnes libri pro canonicis habebantur, attamen ille numerus, quem tenet Ecclesia, nondum ab ea determinatè definitus fuerat; sed primus qui illum determinauit, fuit Innocentius, cuius definitionem secutus est Augustinus cum alijs Episcopis Africæ in Concil. Carthag. Exuperius cùm Episcopis Galliæ, Gelasius in Concil. Rom. totus denique orbis, exceptis Luthero & Caluino. Porrò, quoad Machabæos, nil mirum, si non reperiantur in Can. Iudæorum; quia cùm consignatus fuerit ab Esdra, vel eius tempore, nondum erant scripti libri Machabæorum.

Quantùm ad versionem Scripturæ quæ est multiplex, nempè Hebraica, Chaldaica, Syriaca, Græca, & Vulgata, quam Italam vocat Augustinus; hanc vltimam esse retinendam cum suis partibus, decreuit Concilium Tridentinum; quia scilicet textus originales puri non remanserunt, sed corrupti sunt, partim

rum, quæ promittunt Messiam, & præcepta legis antiquæ continent; vbi Nouum est collectio librorum qui præsentem exhibent Christum, & tradunt præcepta legis nouæ; Vtrumque vocatur iure Testamentum; quia sicut Testamentum est codex, quo declaratur vltima voluntas hominis, sic in libris sacris continetur voluntas Dei, & lex quam vult Deus seruari ab hominibus, vt possideant hæreditatem æternam. Librorum veteris Testamenti, alij sunt legales, vt Genesis, Exodi, Leuitici, Numerorum, & Deuteronomij, qui sunt quinque libri Moysis. Alij sunt Historiales; vt Iosue, Iudicum, Ruth, Regum quatuor, Paralipomenon duo, Esdræ tres, cum quarto qui inter apocrypha scribitur, Tobias, Iudith, Esther, Iob, Machabæorum duo, & Psalmorum qui sunt diuersi generis. Alij sunt Sapientiales, vt Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus. Alij denique libri sunt Prophetales, quatuor scilicet Maiorum Prophetarum, qui sunt Isaias, Ieremias, Ezechiel, & Daniel; & duodecim Minorum, qui sunt Oseas, Ioel, Amos, Michæas, Abdias, Ionas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias & Malachias. Et sic in Veteri Testam. sunt quadraginta duo libri. Ad libros autem Noui Testamenti, spectant quatuor Euangelia, nimirum Matthæi cum viginti octo capitibus, Marci cum sexdecim, Lucæ cam viginti quatuor, & Ioannis cum viginti vno; Acta Apostolorum; quatuordecim Epistolæ D.Pauli, vna D.Iacobi, duæ D.Petri, tres D.Ioannis, vna Iudæ, & denique Apocalypsis. Euangelia Noui Testam. correspondent libris Legalibus Moysis, Acta Apostolorum Historialibus, Epistolæ Pauli & aliorum, Sapientialibus, & Apocalypsis Prophetalibus. Porrò omnes illi libri Canonici sunt, quia sunt scripti ex speciali instinctu Spiritus S. vt testatur Ecclesia, quæ continua successione ab initio natiuitatis suæ vsque ad tempora nostra pro canonicis semper habuit hos libros.

Libri isti dicuntur Canonici, quia relati sunt in Canone, seu in Catalogo Librorum sacrorum à Deo inspiratorum Scriptoribus. Hic Canon habetur in Conc. Trident. Sess.4. Patres huius Concilij illum acceperunt ab Eugenio Papa in Concil. Florent. ex

Bar-

Bartholomæo Carranza in Summa Conciliorum; Eugenius illum accepit à Gelasio Papa in Concil. Romano, Gelasius ab August. lib. 2. de doctrina Christ. cap. 8. Augustinus à Concil. Carthaginensi 3. quod alij quintum aut sextum vocant, & Patres huius Concilij ab Innocentio primo Epist. 3. ad Exuperium cap. 7. Innocentius autem vixit Ann. 401. Vnde per continuam traditionem à primitiua Ecclesia ad nos vsque peruenit ille canon. Quòd si Caluinistæ expugnant Tobiam, Iudith, Sapientiam, Ecclesiasticum & Machabæos, & præter hos libros reijciunt Epistolam ad Hebræos, B. Iacobi, B Iudæ, & Apocalypsim; nil mirum est, quia imitantur in hoc Manichæos, de quibus August. lib. de bono Perseuerantiæ scripsit, *Scripturas sic accipiunt, vt suo quodam priuilegio, imò sacrilegio, quod volunt, sumant; quod nolunt, reijciant.* Quòd si Tobias, Iudith, Sapientia, Ecclesiasticus, & Machab. non fuerint in Canone Iudæorum; hoc non necessarium est, quòd soli libri habeantur Canonici apud Christianos, qui tales erant apud Iudæos, *Ecclesia* enim, *non Iudæi, pro canonicis habet illos*, ex August. lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 36. Sic & Isidorus in procemio de libris Veteris & Noui Testamenti. Si Denique aliqui Patres, qui scripserunt ante Innocen. IV. & August. excluserint hos libros à Canone; hoc est, quia licèt extarent multi codices, in quibus hi omnes libri pro canonicis habebantur, attamen ille numerus, quem tenet Ecclesia, nondum ab ea determinatè definitus fuerat; sed primus qui illum determinauit, fuit Innocentius, cuius definitionem secutus est Augustinus cum alijs Episcopis Africæ in Concil. Carthag. Exuperius cùm Episcopis Galliæ, Gelasius in Concil. Rom. totus denique orbis, exceptis Luthero & Caluino. Porrò, quoad Machabæos, nil mirum, si non reperiantur in Can. Iudæorum; quia cùm consignatus fuerit ab Esdra, vel eius tempore, nondum erant scripti libri Machabæorum.

Quantùm ad versionem Scripturæ quæ est multiplex, nempè Hebraica, Chaldaica, Syriaca, Græca, & Vulgata, quam Italam vocat Augustinus; hanc vltimam esse retinendam cum suis partibus, decreuit Concilium Tridentinum; quia scilicet textus originales puri non remanserunt, sed corrupti sunt, partim

per malitiam Iudæorum & Hæreticorum, partim per errores aliorum: Vulgata autem ex his textibus nondum corruptis, & deprauatis deprompta fuit, & sic remansit purior. Quantùm ad sensum Scripturæ, duplex est, nempe litteralis seu Historicus, & Moralis seu Mysticus: Litteralis est ille qui immediatè significatur per verba, vt cùm dicit Paulus, 1. Corinth. 10. *Patres nostri sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, & omnes eundem spiritualem potum biberunt*: hæc verba litteraliter explicata significant id, quod immediatè denotatur per verba, nempe filios Israel transijsse mare rubrum, ambulasse sub nube, comedisse Manna in deserto, & bibisse aquam de Petra. Sensus Moralis seu Mysticus ille est, qui non significatur immediatè per verba, sed per res significatas verbis, vt in textu allegato, vbi per exitum Israelitarum ex captiuitate significatur exitus à seruitute peccati per Christum; per mare rubrum baptismus; per manna corpus Christi, & per aquam sanguis eius.

Sensus Mysticus seu moralis triplex est, nempe Allegoricus, Anagogicus & Tropologicus; quorum Allegoricus respondet Fidei, Anagogicus Spei, & Tropologicus seu Moralis, Charitati, iuxta hos duos versus:

Littera gesta docet, quid credas Allegoria,
Moralis quid agas, quo tendas Anagogia.

Hoc est, sensus Allegoricus est quando verba præter sensum litteralem, quem habent, significant aliquid quod spectat ad Fidem; vt quando dicitur Abraham habuisse duos filios, vnum de ancilla, alium de libera: hæc verba præter ea quæ significant litteraliter, significant Allegoricè Deum, qui habet duos populos, Iudaicum ex ancilla, quia remansit sub captiuitate peccati; & Christianum ex libera, quia fuit sub libertate legis gratiæ. Sensus Moralis est cùm verba Scripturæ, præter sensum litteralem, significant aliquid quod pertinet ad Charitatem, vt cùm dicitur Deuteron. 25. *Non alligabis os boui trituranti*, hoc interpretatur moraliter de sustentatione Prædicatorum. Sensus denique Anagogicus, est quando præter sensum Litteralem, significatur aliquid concernens gloriam Dei, Ps. 94. *Quibus iuraui in ira mea, si introibunt*

bunt in requiem meam. Litteraliter hoc inteligitur de terra promissionis, & Anagogicè de vita æterna. Porrò vnus & idem Scripturæ textus multiplicem habet sensum; omnia enim v.g. dicta & facta à Christo sunt intelligenda litteraliter, sed præ se ferunt sensum spiritualem; ita quòd, si cæcos illuminet, claudos erigat, &c. hoc denotet spiritualiter mirabiles operationes, quas circa peccatores habet.

Nouum Testamentum, quod sic denominatur, quia nouos affectus nouosque ardores circa Deum excitat, pro nobiliori parte habet quatuor Euangelia, qui vitam Christi continent, & sunt veluti quadrigæ quibus Filius Dei Incarnatus per orbem vectus subegit populos. Illi quatuor Euangelistæ inter se concordant, ita quòd ab vno non negetur quod affirmatur ab alio, vt probat August. libris de consensu Euangelist. licèt aliquid dicatur ab vno breuius, ab alio prolixiùs, vel diuerso ordine, vel ab vno omittatur quod alius scribit. Factum est ex suggestu Spiritus S. quòd plures sint Euangelij scriptores, vt magis confirmaretur eius veritas. Matthæus, qui Hebraicè scripsit, exorditur ab humanitate Christi, cuius generationem narrat; ideo repræsentatur sub forma Hominis: Marcus, quasi abbreuiator Matthæi, incipit à prædicatione Ioannis, quem vt Leonem rugientem ac peccatores voce sua terrentem exhibet; vnde insignitur figura Leonis: Lucas initium sumpsit à sacrificio Zachariæ Sacerdotis, vnde figuratur Boue, quod est animal sacrificio destinatum: Ioannes denique super alios se efferens, à diuinitate Christi incipit, & ob hoc per Aquilam designatur. Quantum ad librum Actuum Apostolorum, author ipsius est Lucas, qui in illo describit gesta Apostolorum in infantia Ecclesiæ & promulgatione Euangelij.

De Verbo Dei scripto, seu de Traditionibus.

SAcra Scriptura pro sua altitudine multis & diuersis sensibus accipitur, vnde aliter illam interpretatur Arius, aliter Nestorius, aliter Eunomius, Photinus, Eutyches, Donatus, Macedonius, Pelagius, & alij hæretici, ideò multùm necesse est, propter tot & tantos errorum anfractus, Apostolicum & Ecclesiasticum sensum exquirere, qui haberi potest

partim in Traditionibus, quæ in Patrum ſcriptis continentur; partim verò in definitionibus Eccleſiæ, à Papa, vel à Concilio generali procedentibus: Vnde, poſtquam diximus aliquid de Scriptura, de Traditionibus aliqua addenda ſunt, vt poſteà ex profeſſo agamus de Concilijs.

Traditio in ſe eſt doctrina viua voce accepta, continua ſucceſſione ab authoribus in poſteros deriuata, firmata conſuetudine, licèt in libris canonicis non reperta, ſed conſignata in ſanctorum Patrum codicibus. De Patribus Auguſt. loquitur lib.2. contra Iulianum, *Quod inuenerunt in Eccleſia, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod à Patribus acceperunt, hoc filijs tradiderunt,* &c. *Talibus poſt Apoſtolos Plantatoribus, Rigatoribus, & Paſtoribus creuit Eccleſia* Traditionum aliæ Veteris Teſtamenti, aliæ Noui. Veteris Teſtamenti aliæ Moſaicæ & ad ſalutem neceſſariæ: Aliæ Phariſaicæ, quas Chriſtus arguit; non quòd omnes eſſent malæ, ſed aliquæ erant bonæ, & aliquæ indifferentes; ſed ideo illas Chriſtus reprehendit, quia ex illarum obſeruatione intumeſcebant, affectabant opinionem ſanctitatis, & eas obſeruando, quæ non erant neceſſariæ, præcepta legis negligebant. Traditiones Moſaicæ erant v.g. quòd omnes & ſinguli libri, qui in Canone Iudæorum conſignabantur, erant Canonici; quòd femellæ habebant remedium contra Peccatum Originale qualecumque fuerit; quòd cruenta eorum Sacrificia ſignificauerint mortẽ Chriſti. Saltem Doctores & Legis Periti, qui tenebantur alios docere, hoc ſcire debebant. Traditiones Phariſæorum erant; quòd ante ſumptionem cibi lauandæ eſſent manus, & multoties in refectione repetenda hæc lotio Matth.15. *Quòd venientes è foro loci eſſe debebant ante ſumptionem tibi*, Marc.7. *Quòd cum peccantibus non eſſet ſumendus cibus*, Matth.9 *Quòd non permitterent ab illis tangi*, Luc.7. *Quòd rerum minutiſſimarum decima eſſent offerenda*, Matth.23. &c.

Traditiones Noui Teſtamenti, aliæ ſunt diuinæ, quæ doctrinam exhibent ab ipſo ore Chriſti manantem, nec in Scriptura, nec in Apoſtolis expreſſam, vt doctrina ſpectans ad Materiam & Formam Sacramentorum: Aliæ ſunt Apoſtolicæ, quæ ex inſtinctu Spiritus ſancti traditæ ſunt & inſtitutæ ab Apoſtolis voce tantùm, vt ieiunium Quadrageſimæ, & 4. Temp. vt ſcri-

scribit D. Leo Serm. de Quadragesima: Aliæ sunt Ecclesiasticæ, quæ sunt consuetudines quædam introductæ à Concilijs vel Patribus, aut viris sanctis, quæ paulatim tacito populorum consensu vim legis obtinuerunt. Aliæ sunt vniuersales, pro tota Ecclesia; Aliæ particulares pro particularibus Ecclesijs. Aliæ sunt Perpetuæ: aliæ ad tempus, vt abstinentia à suffocato & sanguine & Apost. decreta in Concil. Hierosolymit. Act. 15. Aliæ sunt necessariæ, quæ dantur in forma præcepti, vt obseruatio diei Dominicæ & ieiunium Quadragesimæ. Aliæ sunt de consilio, vt quædam consuetudines in Ecclesia inductæ sine alia lege. Porrò, Traditiones diuinæ, quas Apostoli acceperunt ab ore Christi, parem habent authoritatem ac Scriptura; non verò illæ, quas ipsi instituerunt ex propria authoritate Pastorali. Quoad iustificationem Traditionum & solutionem argumentorum quæ proponunt aduersarij aduersus illas, hæc habentur in Disp. de Fide.

DISPVTATIO TERTIA.

De Concilijs.

QVod sunt comitia in Regno, hoc sunt Concilia in Ecclesia; nam & sicut, cùm oriuntur controuersiæ in Repub. in vnum conueniunt Rex & triplex status regni, scilicet Clericorum, Nobilium, & Plebeiorum: sic, quando in Ecclesia reperitur aliqua difficultas circa Fidem, vel circa Mores, vel circa aliam rem, conuocantur à Summo Pontifice Eccles. Præsules, qui examinatis ad amussim rebus propositis, determinant quid facto opus sit; & hoc vocatur Concilium, cuius determinationes dicuntur Verbum Dei definitum, sicut Scriptura nuncupatur Verbum Dei Scriptum, & Traditiones Verbum Traditum. Quid dicendum sit de Concilijs videbitur in quadruplici Capite; in primo quorum agetur de Conciliis in genere; In secundo de Conciliis generalibus cuiuslibet sæculi; In tertio, de Conciliis particularibus, saltem Illustrioribus, quæ celebrata fuere; In quarto denique habebitur quædam accurata & breuis Summorum Pontificum Chronologia.

CAPVT PRIMVM.

De Concilijs in genere.

VT cuncta cum ordine dispensentur, videndum est primò, quæ spectant ad Concilia in communi, vt posteà faciliùs cognoscatur quid de Concilijs in particulari sentiat Ecclesia.

QVÆSTIO PRIMA.

Quanam sit Origo Conciliorum.

COncilium in genere nihil est aliud quàm Congregatio & Conuentus hominum prudentum, publica authoritate conuocatorum ad tractandum de commodis siue necessarijs Reipublicæ. Aliud est sæculare, pro temporalibus congregatum: Aliud Ecclesiasticum, pro spiritualibus concernentibus Ecclesiam.

CONCLVSIO.

LIcèt hæretici contendant Concilia esse humanæ inuentionis, probabilius tamen est Conciliorum originem esse diuinam, ex traditione scilicet: nam de illis legitur in Veteri Testamento Num. 16. *Viri proceres Synagogæ, qui tempore Concilij per nomina vocabantur.* Et in Nouo Testamento probabile est Apostolos, non nisi afflante Spiritu sancto primum Concilium congregasse; quoniam in determinatione sua ipsi dixerunt Act. 15. *Visum est Spiritui sancto & nobis.* Vnde Concilium Chalcedonense in Epist. ad Leonem, Celestinus Papa in Epist. ad Concilium Ephesinum, & Concilium Tolet. 3. docent, Concilia esse demonstrata verbis Math. 18. *Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum sum.*

Primum Conciliorum legis nouæ, fuit Concilium Hierosolym. sub Petro an. Christi 44. fuerunt tamen anteriora absolutè, in Synagoga scilicet, vbi multæ Synodi sunt congregatæ, prout necessitas temporum postulabat. Primum celebratum est an. mundi 2709. in Sichem sub Eleazaro Pontifice, Iosue & Senioribus

rioribus assidentibus, ad prohibendum societatem cum Gentilibus, auferendum Deos alienos, & sepeliendum ossa Ioseph. Iosue 24. Secundum fuit Hierosolymis, sub Summis Pontif. Sadoch & Abiathar, regnante Dauide, anno 3020. pro distribuendis Leuitis in varias classes ad ministerium templi, & reperti sunt numero 38000. 2. Paralip.29. Tertium fuit etiam Hierosol. sub Azaria Sum. Pontif. & Ezechia Rege, pro restituenda religione, templo, ceremonijs, & re diuina iuxta dispositionem & canones Dauid. Habitum est anno 3309. Mentio fit de illo 2. Paralip.29 Quartum fuit Hierosolymis an. 3412. sub Rege Iosia & Pontif. Helcia pro restituenda religione sub impijs Regibus pessumdata, pro repurgando Templo, Paschate celebrando iuxta maiorum ritus, & Ariolis expellendis, 4. Reg. 23. & 2. Paralip.34. Quintum fuit Hierosol. sub Eliazibo Pontif. & Nehemia duce anno 3609. pro restituendo codice & canone sacrarum scripturarum: maior enim pars librorum Veteris Testamenti perierat in captiuitate Babylonica, quando ciuitas & templum euersa sunt; ita vt Esdras, Spiritu sancto dictante, libros deperditos ex memoria depromptos conscripserit, & alios collegerit ex personis priuatis, quæ aliquos eorum seruauerant. Sic Suidas & Chrysost. Homil.8. in Epist. ad Hebræos. Sextum adhuc Hierosol. an. 3793, sub Elezaro Pontif. pro mittendis in Ægyptum 72. interpretibus. Voluit enim Rex Ægyptis Ptolomæus Philadelphus, vt Eleazarus Pontifex ad se mitteret libros, quos diuinos esse audierat, & homines doctos, qui ex Hebræis illos redderent Græcos: Vnde Pontifex Concilium coegit, in quo conclusum est, nominandos esse septuaginta duos seniores, sex ex qualibet Tribu, qui in Ægyptum se conferrent, sacrumque codicem ex Arca sanctuarij extractum illi offerrent. Re sic acta, Ptolomeus sapientes illos in insulam Pharos & in singulas cellas reclusit, vt versioni horum librorum operam darent; & tam admirabilis inter illos visus est consensus, vt nec in verbis, nec in verborum ordine, nec in sensu vlla reperta fuerit diuersitas, inquit Augustinus, lib.19. de Ciuit. Dei, cap.42. Septimum fuit Alexandrinum sub Ionatha Pontifice, & Ptolomæo Philadelpho Rege Ægypti: Vel potius dispu-

tatio fuit inter Iudæos & Samaritanos pro sua religione; Iudæi enim contendebant pro Templo Hierosolymitano, quod solum dicebant legitimum, & Samaritani pro templo Garisitano. Causa audita est coram Rege & iudicatum Templum Hierosolym. esse legitimum; An. 3859. & hoc tantùm propter continuam successionem Pontificum, quam non habebant Samaritani, qui erant hæretici, & nostris in hoc similes. Vide Iosephum lib 13. c. 6. exemplaris Græci. Octauum fuit sub Iuda Machab. contra Saducæos hæreticos, non admittentes Resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum ex Matth. 22. Nonum fuit Hierosolymitan. sub Herode Rege & Matathia Sum. Sacerdote. Anno 4051. de quæstione, vbi Christus nasceretur. Matth. 2. Decimum est Hierosolymitanum sub Caipha Pontif. & Tiberio Imperat. quod fuit celebratum propter miracula Christi an. eius 33. vbi respondit Caiphas, *Expedit, vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat; hoc autem à semetipso non dixit, sed cùm esset Pontifex anni illius*, ex Ioan. 11. Ex his vltimis verbis patet, Caipham non loquutum fuisse ex instinctu Spiritus maligni ipsum obsidentis; sed ex instinctu Spiritus sancti, qui etiam malos in dignitate constitutos mouet ad vera dicenda, maximè dum agitur de vtilitate subditorum. Vltimum fuit Hierosol. sub eodem Caipha & Tiberio Imper. dum captus esset Iesus ex Matth. 26. in quo Concilio Caiphas cupidus mortis Iesu, memorque prioris sententiæ, Iesum captiosè alloquitur, dicens, *Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei*. Quòd si hoc Concilium errauit & Pontifex, dicendo, Christum esse reum mortis, nil mirum, quia cùm Christus incipiebat mori, Synagoga incipiebat deficere & carcere assistentia Spiritus sancti, quæ Pontifices reddebat infallibiles.

Porrò apud Iudæos duplex erat Tribunal, seu Concilium ad dirimendas controuersias; horum vnum erat minus, quod constituit Moyses in singulis ciuitatibus ex consilio soceri sui Iettro, vt habetur Exodi 18. Aliud erat maius, institutum ex mandato Dei ex Numer. 11. Inter illa fuit hoc discrimen: Primò, maius erat tantùm in Hierusalem, minus erat in ciuitatibus singulis. 2. in maiori iudicabantur maiores con-

controuersiæ, in minori faciliores. 3. in maiori præsidebat Pontifex, in minori non item. 4. à minori licebat appellare ad maius, non è contra. 5. in maiori erant septuaginta personæ præter Pontificem, in minori erant tantùm viginti tres. 6. maius vocabatur *Sanedrim*, vel *Sinedrim*, de minori non item.

QVÆSTIO II.

Vtrùm Concilium generale necessarium sit.

Vigorius sustinet, Concilia generalia esse absolutè necessaria, quia nulla ab antiquis reperta est expeditior ratio ad confirmandam pacem in tota Ecclesia, quàm ea quæ à Christo tradita est, siue ad hæreses extirpandas, siue ad schismata tollenda, siue ad Ecclesiam reformandam in capite & in membris. Nos verò dicimus quidem, Concilia esse necessaria secundum quid, id est, maximè vtilia; quia reuerà hæretici faciliùs ab errore resipiscunt, & schismate faciliùs tolluntur, dum vident se ab vniuersali consessu Prælatorum condemnari, quàm si solus Pontifex illos condemnaret, licèt ex cathedra.

CONCLVSIO PRIMA.

Concilia Generalia non sunt absolutè necessaria. Quia non sunt primò necessaria ad extirpandas hæreses, quoniam primis trecentis Ecclesiæ annis, in quibus non fuit vllum Concilium generale, multæ & variæ hæreses extinctæ sunt, vel à Romanis Pontificibus, *quibus* ex Cypriano lib. 1. Epist. 3. *obedire debet fraternitas vniuersa*; vel à Concilijs Prouincialibus, vel denique ab Episcopis particularibus: Imò paucæ sunt hæreses damnatæ à Concilijs, ex Augustino citato in Disp. præcedenti. Secundò, non sunt congreganda Concilia ad Schismata tollenda; nam si Schisma ortum tempore Sigismundi Imp. & Caroli VI. Regis Francorum extinctum fuerit per Concilium Constantiense, vbi loco Benedicti XIII. Gregorij XII. & Ioannis XXIII. qui se prætendebant Pontifices, substitutus est Martinus quintus, plusquam viginti quinque Schismata sopita sunt si-

ne Concilijs generalibus, vt Nouati cum Cornelio, Vrsini cum Damaso, Laurentij cum Simmacho, Anacleti cum Innocentio II. Caroli cum Alexandro, Gregorij cum Vrbano IV. &c. & hoc per Cardinales ad quos iure vel consuetudine deuoluitur iudicium Pontificiæ potestatis. Quare ergo non potuisset sic terminari Schisma istud; nempe vel per Cardinales, vel per Clerum Romanum, vel per Episcopos Comprouinciales, maximè cum sit summa difficultas in Congregatione Concilij generalis? Tertiò, non sunt congreganda Concilia generalia, vt resistatur communi hosti Ecclesiæ, nimirum Turcæ; quia posset bellum indici sine Concilio; & Deus qui Ecclesiam conseruauit contra Neronem, Diocletianum, Domitianum & alios tyrannos crudeles, poterit illam conseruare contra Turcas. Quartò, concilia generalia non sunt absolutè necessaria ad reformandos abusos Ecclesiæ; hoc enim fieri potest in membris per leges Summi Pontificis, & Conciliorum Prouincialium decreta; in capite verò per admonitionem charitatiuam proborum virorum, & etiam per increpationem reuerentialem Prælatorum.

Objicies posse dubitari de electione Pontificis, vel oriri suspicio aliqua de hæresi in illo. Resp. in hoc consulendos esse Cardinales, qui cùm Pontificem elegerint, nouerunt an electio sit legitima, nec-ne; vnde ob hoc nulla Concilia conuocata fuere; sicut nec ob aliud inconueniens: quandiu enim verè est Pontifex, non potest iudicari, nisi suam Concilio cedat authoritatem, quam potest etiam Concilio Prouinciali cedere; & sic, si Hæreticus censeatur, nouum creabunt Cardinales; si Fidelis, remanebit.

CONCLVSIO SECVNDA.

Licèt Concilia generalia non sint absolutè necessaria, sunt tamen summè vtilia, & proinde necessaria secundùm quid. Augustinus enim Epist. ad Ianuarium ait, saluberrimam esse in Ecclesia Conciliorum authoritatem; & Gregorius Cap. *sicut Sancti*, quatuor prima Concilia tanquam Euangelia veneratur. Deinde, Apostoli qui omnium charismatum dona, & proinde infallibilitatem in die Pentecostes rece-

receperant, & poterant singuli seorsim definire controuersiam de cessatione Legalium, maluerunt eligere medium ordinarium, nempe congregationem Concilij, ad relinquendum exemplum posteris, vt in dubijs de fide recurrerent ad Concilia. Tertiò, maxima commoda in Ecclesiam redeunt ex Concilijs, quia conseruatur per hoc meliùs vnitas Fidei, dum subscribunt Episcopi articulis, quos in suis subditis se declaraturos promittunt; & magis confunduntur Hæretici, cùm omnium Prælatorum iudicium illis opponitur. Adde quòd non omnes Catholici conueniunt de infallibilitate Pontificis, vbi nullus dubitat de Concilijs infallibilitate: ergo Concilia sunt maximè vtilia.

Non minus tamen immeritò dicit Vigorius, nullam expeditiorem viam reliquisse Ecclesiæ, ad extirpandas hæreses, &c. Cùm enim Concilia generalia sine maximis laboribus, & expensis, magnis difficultatibus, & longo tempore non possint conuocari, pessimè consuluisset Ecclesiæ, si medium facilius non illi reliquisset; nimirum Summum Pontificem ex Cathedra loquentem; maximè quando vrget necessitas Ecclesiæ.

QVÆSTIO III.

Quotuplex sit Concilium?

QVoniam loqui nobis tantùm conuenit de Concilijs, quæ congregantur in Ecclesia, nolumus diuidere Concilium in genere, quatenus conuenit sæculari & Ecclesiastico; sed de hoc vltimo tantùm loquemur, de quo erit

CONCLVSIO PRIMA.

QVadruplex est Conciliorum genus; alia enim sunt Concilia generalia, alia Nationalia, quædam Prouincialia, & quædam Diœcesana, seu Synodalia. Concilium generale est congregatio maiorum Prælatorum Ecclesiæ de toto orbe Christiano, nullo excluso, authoritate Pontificis conuocata, ad aliquod negotium Ecclesiam concernens tractandum communi intentione, ipso Summo

Ponti-

Pontifice præsidente, vel aliquo Legato gerente suas vices. Concilium Nationale est illud quod componitur ex Patriarcha, vel Primate & Archiepiscopis & Episcopis alicuius nationis. Modò dicitur Generale per comparationem ad Prouinciale & Diœcesanum; & modò Particulare per respectum ad Generale. Prouinciale est illud, quod celebratur ab Archiepiscopo, & coalescit ex congregatione Episcoporum suffraganeorum. Tandem, Diœcesanum seu Synodale est illud, in quo conueniunt tantùm Pastores vnius Diœcesis cum suo Episcopo.

CONCLVSIO SECVNDA.

Aliam diuisionem affert Bellarminus omnino notatu dignam, & ad cognitionem Conciliorum conducentem, quod in causa fuit, vt illam tradere conueniens omnino iudicauerim. Conciliorum ergo, ait Bellarminus, lib. 1. de Concilijs cap. 5. alia sunt omnino approbata recepta ab Ecclesia; alia sunt omnino reprobata; alia tandem partim approbata & partim reprobata.

Concilia generalia totaliter approbata, sunt decem & octo, nimirum, Nicænum primum, Constantinopolitanum 1. Ephesinum 1. Chalcedonense. Constantinop. 2. Constantinopol. 3. Nicænum 2. Constantinop. 4. Lateranense 1. Lateran. 2. Lateran. 3. Lateran. 4. Lugdunense primum, Lugdunense 2. Viennense. Florentinum. Lateranense 5. & Tridentinum. De singulis horum Concilijs agemus posteà.

Concilia generalia totaliter reprobata, sunt Concilium Antiochenũ an. 354. sub Cõstãtio, in quo damnatus est Athanasius, & via aperta ad destructionem Concilij Nicæni. Mediolanense Anno 354. tempore adhuc Constantij, qui Arianis fauebat. Ariminense ann. 363. in quo ablatum est de Symbolo nomen ὁμοούσιος, & in quo Patres subsignauerunt confessionem, quæ Orthodoxa videbatur, attamen erat Ariana; vnde Hieronymus dicebat, quòd miraretur vniuersus Orbis, se Arianum videre. Initio tamen Concilij condemnauerunt Arianos, sed tandem corrupti sunt ab Arianis. Ephesinum quartum sub Theodosio iuniore an. 449. reprobatum est; in eo occisus fuit S. Flauianus Episcopus Constantinop.

Legati Papæ fugati sunt, & Hæresis Eutychiana confirmata fuit. Quintum est Constantinop. sub Leone Isauro an. 730. contra sacras Imagines; in illo nullus Patriarcharum conuenit, præter S. Germanum, qui eiectus est è sede Constantinop. quia Concilio restitit. Sextum est Constantinop. an. 755. sub Constantino Copronymo, in quo abolitæ sunt Imagines; nullus Patriarcharum adfuit, excepto Pseudo Episcopo Constantinop. Septimum fuit Pisanum an. 1511. sub Imp. & Rege Galliæ, & aliquot Cardinalibus contra Iulium II. cui opponitur Concilium Lateranense.

Concilia generalia partim approbata, partim reprobata sunt primo Concilium Sardicense, vbi Orientalem Fidem Arianam subscripserunt, & Occidentales & retinuerunt Catholicam, an. 311. Secundò, Concilium Sirmiense an. 356. initio Patres fecerunt confessionem Orthodoxam, & ideò partim approbatum est; & postea aliam omnino Arianam, & ideo reprobatum. Osius Cordubensis Episcopus illustrissimus Fidei defensor subscripsit Arianæ confessione ætate centum annorum; multùm tamen posteà ipsum pœnituit. In hoc Concil. damnata est Hæresis Photini. Tertiò, Quinisextum, sic dictum, quia non est Synodus quinta nec sexta, sed addidit Canones quintæ & sextæ, qui nulli erant in illis: & quia tempore Iustiniani illi Canones fuerunt facti Constantinop. in Palatio, quod dicitur Trullum, dicti sunt illi Canones num. 102. Trullani, & Concilium in Trullo. Quia non interfuit Papa, nec Legati illi Concilio, partim reprobatum est à Sergio Papa, & quia aliqui Canones approbati sunt, vt 28. de imaginibus pingendis, partim approbatum dicitur. Quartò, Concilium Francofordiense est partim approbatum; in hoc scilicet quòd definierit, Christum non esse Filium Dei adoptiuum; & partim reprobatum, quia damnauit sextam Synodum. Quintò, Constantiense fuit tale etiam; primæ enim Sessiones, vbi definitum est, Papam subdi Concilio, reprobatæ sunt ex Bellarmino in Conc Florent. & Lateran. vlt. Aliæ verò quas Martinus V. approbauit, ab omnibus recipiuntur. Ann. 1414. inchoatum est sub Ioanne XXIII. & finitum sub Martino V. an. 1418. Basileense tandem nihil habet ratum, & sic potius est inter absolutè reprobata.

QVÆ-

QVÆSTIO IV.

Ad quem spectet conuocatio Conciliorum.

LVtherus, Brentius, Magdeburgenses, Caluinus & Vigorius hoc spectare ad Imperatorem sentiunt; Iurisconsultus Parisiensis Moliænus, asserit Concilium Trident. non esse recipiendum, quia à Papa, non ab Imperatore indictum est. Et est ratio quam allegant Protestantes in suo libello, propter quam non comparuerint in illo Concilio. Contrarium tenent Catholici, Imperatorem scilicet non posse conuocare Concilium, nisi per viam exhortationis; hortando scilicet pro bono pacis in Ecclesia, vt Prælati conueniant simul pro Concilio celebrando; aut nisi per modum authoritatis executoriæ, cogendo scilicet tanquam legum Ecclesiasticarum executor esset, omnes Prælatos, vt ad Concilium veniant; præceptiuè tamen, & ex authoritate propria Concilium indicere non posset.

CONCLVSIO.

A Solo Romano Pontif. Concilium conuocari potest, Primò quia ille solus indicere potest Concilium, qui habet ius cogendi omnes Prælatos vniuersi orbis; at Imperator non habet talem potestatem, nequidem ciuilem, super omnes Episcopos, cùm non dominetur orbi Christiano, sed tantùm Pontifex: ergo hoc non spectat ad Imp. sed ad Pontif. Rom. Secundò, quia Caluinus lib. 4. Instit. cap. 7. ß. 8. & alij, fatentur Concilia Nationalia, Prouincialia & Synodalia conuocari à Patriarcha, vel Primate, ab Archiepiscopo, & ab Episcopo: ergo etiam Summus Pontifex potest congregare generalia, quia non minorem habent authoritatem Rex aut Dux Prouinciæ super suos subditos, quàm Imperator circa suos; vnde si Imperator ius habeat conuocandi Concilium generale, Reges & Principes congregare poterunt Notionalia. Tertiò, quia Valentinianus Imperator requisitus à quibusdam Episcopis, vt illis permitteret Concilium celebrare, respondit, inquit Sozomenus, lib. 9. cap. 7. *Sum quidem in sorte plebis, fas non est talia*

lia curiosius perscrutari; Sacerdotes, quibus ista curæ sunt; quocumque voluerint loco conueniant. Quartò, quia Imperator est ouis, Papa est Pastor; nonnè ergo potius competit Pastori congregare oues, quàm oui congregare Pastores.

Confirmatur hæc conclusio authoritate. Marcellus enim primus Epist. ad Episcopos Prouinciæ Antiochenæ, an 296. vel 297. de Apostolis loquens ait, *Iidem inspirante Domino constituerunt, vt nulla Synodus fieret præter authoritatem Summi Pontificis.* Hoc determinauit Concilium Nicænum posteà, vt patet ex Epist. Iulij ad Episcopos Antiochenos, & ex Sozomeno lib. 3. cap. 9. & ex Innocentio I. arguente Episcopos Orientales, quòd celebrauerint Synodum Antiochiæ, inconsulto Pontifice, contra prohibitionem Concilij Nicæni; *Sancti Patres vnanimiter in Nicana Synodo statuerunt, vt Synodus suo tempore Apostolica authoritate conuocetur.* In Synodo Chalcedonensi, quæ est 4. generalis, Dioscorus Patriarcha Alexandrinus priuatus fuit loco, quem in Concilio tenebat, & coactus in medio Concilij respondere coram Legatis, de temeritate qua conuocauerit Concilium Ephesi sine licentia Papæ S. Leonis, ex Conc. Chalced. act. 1. versu. *Petro religiosissimo.* Athanasius apud Gregorium 7. in Apolegetico super decreta Concilij Romani contra Simoniacos, *Scimus in Nicana magna Synodo 318. Episc. ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Pontif. Rom. sententia, Concilia celebrari:* Porrò, quòd hoc ius pertineat ad Sum. Pont. ex Traditione Apostol. patet ex Greg. 7. Epist. *Gaudeamus, dilectissimi* tit. *Dictatus Papa* in Concil. Roman. præcitato pronuntiat, *Ipsi Apostoli & eorum successores, Domino inspirante, constituerunt, vt nulla fieret Synodus præter Romanæ Sedis authoritatem,* Leo decimus in Conc. Lateran. vlt. sess. vltim. Constit, *Pastor æternus.* definiuit Concilia absque authoritate Pontif. congregata, nulla esse, quia ex Socrate prohibent Canones, Leges fieri pro tota Ecclesia, sine licentia Pontif. lib. 2. cap. 5. & 13.

Obijcies. Constantinus Imperator conuocauit Nicænam Synodum: Theodosius Constantinopolitanam; Constantius Sardicensem; Theodosius iunior Ephesinam; Martianus Chalcedonensem; & sic de multis alijs. Resp. solam Papæ authoritatem reddere

Con-

Concilium legitimum in foro interiori: Principũ tamen authoritas necessaria est in foro exteriori, vt scilicet decisiones eius executioni mandentur per brachium sæculare. Sic Eminentiss. Cardinal. Peronius in replicat. ad Angliæ Regem lib. 1. cap. 42. propterea Patres curabant, vt in fronte Concilij apponerentur hæc verba, *Sacrosanctum & Oecumenicum Concilium authoritate Imperatoris congregatum*. Ob hoc Constantinus ad Patres Synodi Nicænæ dicebat, *Vos intra Ecclesiam, ego extra Ecclesiam à Deo Episcopus constitutus sum*; Eusebius in vita Constant. lib. 4. cap. 24. Quod si aliqua conuocata fuerint ab Imperat. contradicente Pontifice, nulla fuerunt: vt Ephesinum 2. à Theodosio iuniore, quòd propterea dictum est *Latrocinium*; Constantinopolitanum, congregatum à Constantio Copronymo contra imagines, & cæt. Quòd si Sinuessanus, inuito Marcellino, congregatum fuerit, tamen pro legitimo habitum, congregatum fuit à Clero Romano, eo tempore quo Marcellinus, qui thus adoleuerat idolis, exciderat à Summo Pontificatu; & pro tunc ipsi Clero habenti authoritatem Cardinalium, ius Concilia conuocandi deuoluebatur. Quantùm denique ad Concilium Pisanum; nil mirum si conuocatum fuerit Gregorio XII. & Benedicto XIII. dissentientibus; nam tunc erat Schisma, & incertum erat, vter eorum esset Pontifex; & cùm incertus, ex regula iuris, habeatur pro nullo, Cardinales vtriusque partis Concilium coegerunt.

QVÆSTIO V.

Quinam sint ad Concilium conuocandi.

Ecclesia Vniuersalis diuersa hominum genera continet, alij enim sunt Clerici, alij Laici: Clericorum alij sunt Prælati, alij non Prælati: Prælati verò, vel sunt Summus Pontifex, vel Patriarchæ, aut Primates, aut Archiepiscopi, aut Episcopi, aut Abbates: nam quoad Cardinales, non sunt Prælati, vt sic, sed tantùm quatenus aliqui eorum sunt Episcopi.

Quantùm ad Patriarchas; hinc trãscursu dicam, Ecclesias Patriarchales esse illas, quas D. Petrus fundauit;

dauit; & sic initio Ecclesiæ fuerunt tantùm tres Ecclesiæ Patriarchales, nimirum Romana, Alexandrina & Antiochena. Sic Concil. Nicæn. ex Concil. Chalced. Act. 16. Ecclesia Hierosolymitana annis ferè quingentis titulo solo Patriarchalis gaudebat; nullis enim præerat Archiepiscopis, aut Episcopis, sicut aliæ, imò illius Patriarcha subiectus erat Archiepiscopo Cæsariensi quoad iurisdictionem; sedebat tamen quarto loco, sicut Romanus primo, Alexandrinus II. & Antiochenus III.

Causa sola numeri Ecclesiarum Patriarchaliū fuit dignitas Petri; nam illæ solæ habitæ sunt Patriarchales, in quibus tanquam Episcopus sedit, vel per se, vt in Romana & Antiochena; vel per aliū, quem ad eam misit suo nomine, vt in Alexandrina, vbi suum discipulum Marcum delegauit Episcopum. Sic D. Gregor. lib. 6. Epist. 17. ad Eulogium, vbi hæc omnia declarat. Sed dices, cur Ecclesia Alexandrina præfertur Antiochenæ, cùm hæc sit antiquior & in illa per se sederit Petrus, in alia verò per discipulum? Resp. quia Alexandrinam rexit B. Marcus Euangelista, & Antiochenam Euodius, qui Marco cedere debet. Anacletus Epis. 3. hunc ordinem assignat inter Ecclesias Patriarchales. Instabis, cur ergo Ephesina, quam fundauit Paulus, & Ioannes vsque ad mortem rexit, non est Patriarchalis? D. Gregorius præcitatus hoc attribuit priuilegio, quod habuit Petrus sublimandi sedes suas, ratione sui Principatus super vniuersam Ecclesiam & omnes Apostolos.

Quantùm ad Ecclesiam Hierosolymitanam, titulo & honore Patriarchalis gauisa est per annos penè quingentos, sub iurisdictione sui Metropolitani Cæsariensis, sic Concil. Nicænum can. 7. *Quoniam mos antiquus obtinuit & vetusta traditio, vt Æliæ, id est Hierosolymæ, Episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem suum, manente tamen Metropolitanæ ciuitati dignitate propria*. In Concilio autem Chalcedon. ann. 451. Ecclesia illa euecta est ad dignitatem Patriarchalem, illique fuerunt assignatæ post multas contestationes tres Palestinæ, quæ antea erant sub Patriarcha Antiocheno.

His denique accessit Patriarcha Constantinopolitanus, cuius Ecclesia ab initio erat tantùm Parochialis in Diœcesi Heracleæ, deinde facta est Epi-

Episcopalis & denique Patriarchalis, vt in honore illa vrbs haberetur, in qua sedebant Imperatores. In primo Conc. Constantinop. cœpit Episcopus huiusce vrbis vsurpare nomen Patriarchæ & secundum locum inter Patriarchas; hoc est, primum locum post Patriarcham antiquæ Romæ, & de hoc fecit Canon. 3. *Constantinopolitana*, qui fabricatus fuit in absentia Legatorum: Sed hæc præeminentia fuit semper illi contestata vsque post annum quingentesimum, quo tempore hanc dignitatem concessit Pontifex, nullo reclamante, Episcopo Constant. ad supplicationem Iustiniani Imperatoris.

His suppositis, quærimus quinam sint conuocandi ad Concilia; aliter enim Heretici, & aliter Catholici sentiunt; nam illi volunt ex omni genere hominum debere adesse eruditos, etiam vt iudices, & habere suffragium decisiuum, etiamsi Laici sint: Vnde Protestantes, inter causas cur non affuerunt Concilio Tridentino, hanc afferunt, quòd scilicet viri docti etiam Laici suffragium in illo non habuerint. Contraria est Catholicorum.

CONCLVSIO.

PRælati Maiores conuocandi sunt ad Concilia ex iure, nimirũ Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Cardinales verò, Abbates, Generales Ordinũ ex priuilegio & consuetudine vocandi sunt. Ex viris doctis aliqui etiam appellari solent; sed tantùm ad consultationem & examen eorum quæ in Concilio pertractantur; non autem ad ferendam sententiam decisiuam; non sunt enim Principes Ecclesiæ. Principes denique ibi vocantur, vt protegant Patres Concilij & Decisiones eius faciant obseruare. Hæc omnia patent ex communi vsu Ecclesiæ; ideo superest tantùm, vt respondeamus Hæreticis, qui volunt admittere Laicos ad Concilium cum voce decisiua, & Vigorio, qui prætendit Præsbyteros curam animarum habentes æquali potestate gaudere cum Episcopis.

Obijciunt ergo Hæretici, in Concilio Apostolorum adfuisse Apostolos, Presbyteros & Laicos Act. 15. *Conuenerunt Apostoli & Seniores videre de verbo hoc*: Et infrà, *Tunc placuit Senioribus cum*

omni

omni Ecclesia. Resp. Apostolos interfuisse, vt iudices; Seniores seu Presbyteros vt Consultores, & Populos vt audientes & consentientes: Quod patet ex hoc, quòd Lucas 15. Act. introducat tantùm Petrum, Paulum, Barnabam & Iacobum loquentes, vt ostendatur solos Apostolos habuisse vocem decisiuam; *Tacuit autem omnis multitudo*, post Petri sententiam, *Et audiebat Paulum & Barnabam*; subditur, & postquam tacuerunt, *Respondit Iacobus dicens, &c.* Et mox finita Iacobi Oratione, subditur, *tunc placuit Apostolis*. Dicunt Concilium generale repræsentare Ecclesiam: Ergo illi adesse debent homines ex omni genere. Resp. quemlibet Episcopum repræsentare Ecclesiam suam, & sic omnes Episcopi totam Ecclesiam repræsentant. Dicunt, Nicolaum dixisse Imperatorem debere adesse Concilijs in ijs, quæ sunt de fide, quia est causa cōmunis Clericos & laicos cōcernens. Dicit quidem Papa requiri præsentiam Imperatoris, non vt Iudicis, sed Protectoris & executoris Legum Ecclesiasticarum. Nefas ergo est dicere, Laicos habere ius decisiuum in Concilijs; hoc enim spectat ad Pastores, quorum officium est pascere; pascere autem est docere, Ieremiæ 3. *Dabo vobis Pastores secundum cor meum, & pascent vos scientia & doctrina*. Ob hoc Theodosius Iunior in Epist. ad Ephes. Synodum, ait: *Illicitum est, eum qui non sit ex Ordine sanctissimorum Episcoporum*, Ecclesiasticis immisceri tractatibus.

Obijcit Vigorius, multos Chorepiscopos subscripsisse Concilio Nicæno; hi autem erant duntaxat Præsbyteri, quos mittebant Episcopi in Pagos & Vrbes, tanquam suos Vicarios, post manuum impositionem. Respon. fuisse aliquos Chorepiscopos, qui Episcopalem consecrationem acceperunt; hi subscripserunt vt Iudices: alij fuerunt simplices Presbyteri, de quibus antea; & hi subscripserunt vt testes. Instat ex Euseb. libr. 6. 3. de Vita Constantini cap. 9. Conc. Nicæn. interfuisse Episcopos, Presbyteros, Diaconos & Acolythos; & tunc Athanasium, qui Diaconus erat, maximam partem Concilij contra Arium sustinuisse, ex Gregor. orat. funebr. eiusdem Athanasij & ex Sozomeno libr. 1. cap. 16. Respond: vt supra, illos adfuisse vt consultores, vel testes; non verò vt definientes, nisi ex priuilegio Summi Pon-

Pontificis, quod concessit Siluester suis Legatis, qui erant Sacerdotes simplices. Hoc idem dicendum est de Philippo Presbytero Ecclesiæ Romanæ, qui fuit Legatus in Concil. Ephes. sicut Bonifacius in Chalcedonensi; hi enim referunt personam Pontificis, qui si adesset Concilio, ipsi subscriberet. Si in Conc. Lateranen. sub Innocentio III. Abbates XII. & quàm plurimi Priores Conuentuales subscripserint; hoc semper ex indulto Præsidum, vel tanquam testes; nunquam verò hoc fecerunt (neque etiam Parochi) vt ius ex se habentes ad Conc. nec enim ad eos spectat definire de rebus Fidei, quippe quæ sunt maioris momenti, & sic spectant ad Principes Ecclesiæ, non ad Curatos, quibus ex officio non incumbit Euangelium prædicare, nec Fidem contra Hæreticos propugnare, nisi authoritate Prælatorum accepta; sed sufficit, quòd subditos suos doceant rudimenta Fidei. Ad eos etiam non pertinet morum regulas facere in Concilijs; imò potiùs tenentur obseruare quas Episcopi statuunt. Nec tertiò possunt esse in Concilijs, Episcoporum iudices; aliàs superior ab inferiori damnaretur: Ergo non habent ius ad Concilia in quibus præsertim illa tria pertractantur.

QVÆSTIO VI.

Cuius sit præsidere in Concilio Generali.

ALiter ratiocinantur Catholici de requisitis ad Concilium, & aliter Hæretici. Illi asserunt sufficere, quòd conuocatio sit generalis, ita vt perueniat ad maiores Orbis Christiani Prouincias; deinde, quòd nullus Episcopus excludatur, modò non sit excommunicatus: Tertiò, vt adsint, saltem per Legatos Patriarchæ, hoc tamen est tantùm ad melius esse: Quartò denique si Concilium celebretur in Oriente, requiritur vt maior pars Orientalium adsit, & saltem aliqui ex Occidentalibus, & vice versa. Lutherani alias conditiones exigunt. 1. Vt ante Concilium nouum, irritetur Tridentinum. 2. Vt fiat in Germania, vbi lites exortæ sunt. 3. Vt Papa nec Concilium indicet, nec ei præsit, cùm sit pars aduersa Hæreticis. 4. Vt ex sola Scriptura iudicium feratur, non ex Canonibus, aut Traditione. 5. Vt

Papa

Papa absoluat omnes Prælatos à iuramento fidelitatis, quo ei astringuntur. 6. Vt non attendatur ad pluralitatem suffragiorum, sed ad Scripturam quæ allegatur. 7. Vt Theologi Principum, & præsertim illorum qui sequuntur confessionem Augustanam, gaudeant suffragijs, sicut Episcopi. 8. Vt ab Imperatore detur saluus conductus, nedum personis, sed & causæ principali, ita vt non possit condemnari opinio v.g. Lutheranorum, si illam non possint tueri.

CONCLVSIO.

SVmmi Pontificis est, tanquam suprem in Ecclesia Monarchæ, præsidere Concilio generali, vel per se, vel per Legatos; sicut Rex Galliæ summus Imperij sui Princeps suis comitijs ciuilibus præest, siuè per se, siuè per Commissarios. Contra Lutherum, Caluinum & Vigorium, volentes, Imperatorem Concilio generali præesse, & ipsum sua authoritate confirmare.

Probatur primò Conclusio ex summa authoritate, quam dedit Petro Christus, & successoribus, qui eandem possident, vt probauimus disp. de Summ. Pontif. non dixit enim Imperatori, *Pasce oues meas*, sed Petro; per quæ verba authoritati Pontificiæ Christus subijecit, nedum Patriarchas, Archiepiscopos & Episcopos, sed etiam Reges & Imperatores. Idem enim est ac si dixisse: Christus Petro ex Chrysost. in hunc locum, *Esto præpositus loco mei, & caput fratrum tuorum*. Vnde, sicut Christus in medio sedet eorum, qui congregantur in nomine suo, quibus obscura legis explicat, sic etiam sedere debet Summus Pontifex in medio Episcoporum tanquam iudex supremus: *Christus enim plenissimam potestatem Petro & successoribus eius plenissimè commisit*. S. Cyrillus Alex. apud S. Thom. contra errores Græcorum, Opuscul. 1. cap. 32. tit. de Roman. Pontif. Si ergo habeat plenissimam potestatem, non tantùm conuocare potest Prælatos ad Concilium, sed insuper illis præsidere debet, tanquam supremus Princeps, siue per se, siue per Legatos: Imperator autem dicitur præsidere Concilijs, vt sua authoritate pacem teneant, omniaque felicem exitum sortiantur.

Probatur 2. ex eo quòd in primis Concilijs celebratis

[illegible] semper Papæ miserunt suos Legatos [illegible]; nõ si ipsimet in propria [illegible] præesse. [illegible], ne orietur dif[illegible] & Imperatorem, qui licèt non præsideret Concilio vt iudex, tamen præsidebat materialiter, [illegible] tenendo. In primo ergo Concilio Niceno scilicet, anno 325. Osius Episcopus [illegible] Legatus missus est à S. Syluestro, sicut [illegible] cum Arcidamo & Philoxene à [illegible]. In Concil. Constantinop. nec Papa, nec Legati comparuerunt, quia eodem tempore [illegible] Papa Romæ Concilium ad quod enocaret Orientales, qui cum non possent huc accedere [illegible], se excusauerunt & eorum [illegible] S. Damasus; & sic Concilium Constantinop. [illegible] sub Nectario [illegible] Patriarcha, & illi qui non potuerunt vniri [illegible], vnum tamen mente. In Concilio Ephesino, [illegible] Celestini præsederunt S. Cyrillus Patriarcha Alexandr. Arcadius & Proiectus Episcopi, cum Philippo Presbyt. Eccles. Rom. In Concil. Chalcedonensi Legati vice Leonis Papæ fuerunt Paschasinus & Lucentius Episcopi, cum Bonifacio Presb. Huius Concilij Patres numero [illegible], Romæ L. [illegible], *sicut [illegible] tenebant te[illegible]*, *Epistol. [illegible]*, & habetur 3. part. Eutychius Constantinop. Episcopus fuit Legatus Papæ Vigilij in Concil. Constantinop. 2. seda[illegible] antiquioris Romæ Antistitem ibi præsidere sua authoritate. *Præsidente nobis vestra beatitudine.* Epistol. *[illegible]*, quæ est penultima in Collat. 2. In Concil. Constantinop. 3. audiendus est Pogonatus Imperator. *Agatho sanctissimus [illegible] Papa, [illegible] pios suspiciens [illegible] (Concilio) propriam [illegible] personam Theodorum & Gregorium Deo amabiles Presbyteros, & Ioannem Deo amabilem Diaconum.* Sic scribit Imperator Georgio Patriarchæ Constantinop. Epistol. *Quamquam sollicitudine.* In [illegible] Concil. Niceno 2. Petrus Archipresbyter Ecclesiæ Roman. & Petrus sancti Sabæ Abbas Legati fuerunt Adriani Papæ primi. In octauo denique Concil. Constantinopol. 4. præsederunt vt Le-

Legati Adriani II. Donatus & Stephanus Episcopi cum Marino Diacono. Istorum primus in fine Concilij ita subscripsit; *Ego Donatus Dei gratia Episcopus Hostiensis, locum obtinens Domini mei Adriani, vniuersalis Papæ, huic sanctæ & vniuersali Synodo præsidens, omnia quæ superius leguntur, promulgaui & manu propria subscripsi.* Ex hoc sequitur, quòd si ius præsidendi Concilijs non pertineret ad Pontif. Roman. Patriarchæ Constantinopol. nunquam cedere voluissent suam authoritatem, vt ea induerent Legatos Papæ, qui sæpiùs erant tantùm Episcopi, aliquando simplices Presbyteri, & aliquando solùm Diaconi.

Obijciunt Hæretici, multos Imperatores in Concilijs præfuisse, vt Constantinum in Concil. Nicænô Marcianum in Chalcedonensi, Theodosium 2. in Ephesino. saltem per comitem Candidianum, & sic de multis alijs. Resp. Imperatores dici quodammodo Concilijs præfuisse; sed hoc factum est tantùm ad multitudinem Episcoporũ in pace conseruandã, & vt omnia recto ordine & sine tumultu peragerentur; non verò præfuerunt ad merè Ecclesiastica negotia, qualia sunt fidei & morum decreta: Vnde Ambrosius Epistol. 32. dicit, Constantinum non se fecisse iudicem, sed liberum dedisse iudicium Sacerdotibus; & Athanasius in Epist. ad solitariam vitam agentes, arguit Constantium, qui volebat primas tenere in Concilijs, dicens; *Si iudicium Episcoporum est quid cum eo commune habet Imperator*? Hoc est conforme Scripturæ, nam 2. Paralip. 19. *Amarias Sacerdos & Pontifex, in omnibus quæ ad Deum pertinent, præsidebit: Porrò, Zabadias qui est Dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.*

Porrò, Pontifex præest Concilio, non tantùm, vt primus iudicium ferat; sed vt supremum proferat iudicium; sicque reiecta opinione maiori, cùm minori sententiam proferre potest, non tanquam præses Concilij, sed vt supremus Ecclesiæ princeps, qui iudicat tanquam ex Cathedra, ex impulsu scilicet Spiritus sancti. Hoc fecit Damasus, qui irritauit acta Concilij Ariminensis, quibus maior pars Episcoporum consenserat, & Leo, qui irritauit quoddam decretum Chalcedonensis, cui etiam maior pars consenserat, vt ipse testatur Epist. 53. 54. & 55.

Nun-

Bartholomæo Carranza in Summa Conciliorum, Eugenius illum accepit à Gelasio Papa in Concil. Romano, Gelasius ab August. lib. 2. de doctrina Christ. cap. 8. Augustinus à Concil. Carthaginensi 3. quod alij quintum aut sextum vocant, & Patres huius Concilij ab Innocentio primo Epist. 3. ad Exuperium cap. 7. Innocentius autem vixit Ann. 402. Vnde per continuam traditionem à primitiua Ecclesia ad nos vsque peruenit ille canon. Quòd si Caluinistæ expugnant Tobiam, Iudith, Sapientiam, Ecclesiasticum & Machabæos, & præter hos libros reijciunt Epistolam ad Hebræos, B. Iacobi, B. Iudæ, & Apocalypsim; nil mirum est, quia imitantur in hoc Manichæos, de quibus August. lib. de bono Perseuerantiæ scripsit, *Scripturas sic accipiunt, vt suo quodam priuilegio, imò sacrilegio, quod volunt, sumant; quod nolunt, reijciant*. Quòd si Tobias, Iudith, Sapientia, Ecclesiasticus, & Machab. non fuerint in Canone Iudæorum; hoc non necessarium est, quòd soli libri habeantur Canonici apud Christianos, qui tales erant apud Iudæos, *Ecclesia* enim, *non Iudæi, pro canonicis habet illos*, ex August. lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 36. Sic & Isidorus in procemio de libris Veteris & Noui Testamenti. Si Denique aliqui Patres, qui scripserunt ante Innocen. IV. & August. excluserint hos libros à Canone; hoc est, quia licèt extarent multi codices, in quibus hi omnes libri pro canonicis habebantur, attamen ille numerus, quem tenet Ecclesia, nondum ab ea determinatè definitus fuerat; sed primus qui illum determinauit, fuit Innocentius, cuius definitionem secutus est Augustinus cum alijs Episcopis Africæ in Concil. Carthag. Exuperius cùm Episcopis Galliæ, Gelasius in Concil. Rom. totus denique orbis, exceptis Luthero & Caluino. Porrò, quoad Machabæos, nil mirum, si non reperiantur in Can. Iudæorum; quia cùm consignatus fuerit ab Esdra, vel eius tempore, nondum erant scripti libri Machabæorum.

Quantùm ad versionem Scripturæ quæ est multiplex, nempè Hebraica, Chaldaica, Syriaca, Græca, & Vulgata, quam Italam vocat Augustinus; hanc vltimam esse retinendam cum suis partibus, decreuit Concilium Tridentinum; quia scilicet textus originales puri non remanserunt, sed corrupti sunt, partim

bunt in requiem meam. Litteraliter hoc inteligitur de terra promissionis, & Anagogicè de vita æterna. Porrò vnus & idem Scripturæ textus multiplicem habet sensum; omnia enim v g. dicta & facta à Christo sunt intelligenda litteraliter, sed præ se ferunt sensum spiritualem; ita quòd, si cæcos illuminet, claudos erigat, &c. hoc denotet spiritualiter mirabiles operationes, quas circa peccatores habet.

Nouum Testamentum, quod sic denominatur, quia nouos affectus nouosque ardores circa Deum excitat, pro nobiliori parte habet quatuor Euangelia, qui vitam Christi continent, & sunt veluti quadrigæ quibus Filius Dei Incarnatus per orbem vectus subegit populos. Illi quatuor Euangelistæ inter se concordant, ita quòd ab vno non negetur quod affirmatur ab alio, vt probat August. libris de consensu Euangelist. licèt aliquid dicatur ab vno breuius, ab alio prolixiùs, vel diuerso ordine, vel ab vno omittatur quod alius scribit, Factum est ex suggestu Spiritus S. quòd plures sint Euangelij scriptores, vt magis confirmaretur eius veritas. Matthæus, qui Hebraicè scripsit, exorditur ab humanitate Christi, cuius generationem narrat; ideo repræsentatur sub forma Hominis: Marcus, quasi abbreuiator Matthæi, incipit à prædicatione Ioannis, quem vt Leonem rugientem ac peccatores voce sua terrentem exhibet; vnde insignitur figura Leonis: Lucas initium sumpsit à sacrificio Zachariæ Sacerdotis, vnde figuratur Boue, quod est animal sacrificio destinatum: Ioannes denique super alios se efferens, à diuinitate Christi incipit, & ob hoc per Aquilam designatur. Quantum ad librum Actuum Apostolorum, author ipsius est Lucas, qui in illo describit gesta Apostolorum in infantia Ecclesiæ & promulgatione Euangelij.

De Verbo Dei scripto, seu de Traditionibus.

SAcra Scriptura pro sua altitudine multis & diuersis sensibus accipitur, vnde aliter illam interpretatur Arius, aliter Nestorius, aliter Eunomius, Photinus, Eutyches, Donatus, Macedonius, Pelagius, & alij hæretici, ideò multùm necesse est, propter tot & tantos errorum anfractus, Apostolicum & Ecclesiasticum sensum exquirere, qui haberi potest

partim in Traditionibus, quæ in Patrum scriptis continentur; partim verò in definitionibus Ecclesiæ, à Papa, vel à Concilio generali procedentibus: Vnde, postquam diximus aliquid de Scriptura, de Traditionibus aliqua addenda sunt, vt posteà ex professo agamus de Concilijs.

Traditio in se est doctrina viua voce accepta, continua successione ab authoribus in posteros deriuata, firmata consuetudine, licèt in libris canonicis non reperta, sed consignata in sanctorum Patrum codicibus. De Patribus August. loquitur lib. 2. contra Iulianum, *Quod inuenerunt in Ecclesia, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod à Patribus acceperunt, hoc filijs tradiderunt, &c. Talibus post Apostolos Plantatoribus, Rigatoribus, & Pastoribus creuit Ecclesia.* Traditionum aliæ Veteris Testamenti, aliæ Noui. Veteris Testamenti aliæ Mosaicæ & ad salutem necessariæ: Aliæ Pharisaicæ, quas Christus arguit; non quòd omnes essent malæ, sed aliquæ erant bonæ, & aliquæ indifferentes; sed ideo illas Christus reprehendit, quia ex illarum obseruatione intumescebant, affectabant opinionem sanctitatis, & eas obseruando, quæ non erant necessariæ, præcepta legis negligebant. Traditiones Mosaicæ erant v.g. quòd omnes & singuli libri, qui in Canone Iudæorum consignabantur, erant Canonici; quòd femellæ habebant remedium contra Peccatum Originale qualecumque fuerit; quòd cruenta eorum Sacrificia significauerint mortẽ Christi. Saltem Doctores & Legis Periti, qui tenebantur alios docere, hoc scire debebant. Traditiones Pharisæorum erant; quòd ante sumptionem cibi lauandæ essent manus, & multoties in refectione repetenda hæc lotio Matth. 15. *Quòd venientes è foro loti esse debebant ante sumptionem cibi*, Marc. 7. *Quòd cum peccantibus non esset sumendus cibus*, Matth. 9. *Quòd non permitterent ab illis tangi*, Luc. 7. *Quòd rerum minutissimarum decimæ essent offerendæ*, Matth. 23. &c.

Traditiones Noui Testamenti, aliæ sunt diuinæ, quæ doctrinam exhibent ab ipso ore Christi manantem, nec in Scriptura, nec in Apostolis expressam, vt doctrina spectans ad Materiam & Formam Sacramentorum: Aliæ sunt Apostolicæ, quæ ex instinctu Spiritus sancti traditæ sunt & institutæ ab Apostolis voce tantùm, vt ieiunium Quadragesimæ, & 4. Temp. vt scri-

scribit D. Leo Serm. de Quadragesima: Aliæ sunt Ecclesiasticæ, quæ sunt consuetudines quædam introductæ à Concilijs vel Patribus, aut viris sanctis, quæ paulatim tacito populorum consensu vim legis obtinuerunt. Aliæ sunt vniuersales, pro tota Ecclesia; Aliæ particulares pro particularibus Ecclesijs. Aliæ sunt Perpetuæ: aliæ ad tempus, vt abstinentia à suffocato & sanguine & Apost. decreta in Concil. Hierosolymit. Act. 15. Aliæ sunt necessariæ, quæ dantur in forma præcepti, vt obseruatio diei Dominicæ & ieiunium Quadragesimæ; Aliæ sunt de consilio, vt quædam consuetudines in Ecclesia inductæ sine alia lege. Porrò, Traditiones diuinæ, quas Apostoli acceperunt ab ore Christi, parem habent authoritatem ac Scriptura; non verò illæ, quas ipsi instituerunt ex propria authoritate Pastorali. Quoad iustificationem Traditionum & solutionem argumentorum quæ proponunt aduersarij aduersus illas, hæc habentur in Disp. de Fide.

DISPVTATIO TERTIA.

De Concilijs.

QVod sunt comitia in Regno, hoc sunt Concilia in Ecclesia; nam & sicut, cùm oriuntur controuersiæ in Repub. in vnum conueniunt Rex & triplex status regni, scilicet Clericorum, Nobilium, & Plebeiorum: sic, quando in Ecclesia reperitur aliqua difficultas circa Fidem, vel circa Mores, vel circa aliam rem, conuocantur à Summo Pontifice Eccles. Præsules, qui examinatis ad amussim rebus propositis, determinant quid facto opus sit; & hoc vocatur Concilium, cuius determinationes dicuntur Verbum Dei definitum, sicut Scriptura nuncupatur Verbum Dei Scriptum, & Traditiones Verbum Traditum. Quid dicendum sit de Concilijs videbitur in quadruplici Capite; in primo quorum agetur de Conciliis in genere; In secundo de Conciliis generalibus cuiuslibet sæculi; In tertio, de Conciliis particularibus, saltem Illustrioribus, quæ celebrata fuere; In quarto denique habebitur quædam accurata & breuis Summorum Pontificum Chronologia.

CAPVT PRIMVM.

De Concilijs in genere.

VT cuncta cum ordine dispensentur, videndum est primò, quæ spectant ad Concilia in communi, vt posteà faciliùs cognoscatur quid de Concilijs in particulari sentiat Ecclesia.

QVÆSTIO PRIMA.

Quanam sit Origo Conciliorum.

COncilium in genere nihil est aliud quàm Congregatio & Conuentus hominum prudentum, publica authoritate conuocatorum ad tractandum de commodis siue necessarijs Reipublicæ. Aliud est sæculare, pro temporalibus congregatum: Aliud Ecclesiasticum, pro spiritualibus concernentibus Ecclesiam.

CONCLVSIO.

LIcèt hæretici contendant Concilia esse humanæ inuentionis, probabilius tamen est Conciliorum originem esse diuinam, ex traditione scilicet: nam de illis legitur in Veteri Testamento Num. 16. *Viri proceres Synagogæ, qui tempore Concilij per nomina vocabantur*. Et in Nouo Testamento probabile est Apostolos, non nisi afflante Spiritu sancto primum Concilium congregasse; quoniam in determinatione sua ipsi dixerunt Act. 15. *Visum est Spiritui sancto & nobis.* Vnde Concilium Chalcedonense in Epist. ad Leonem, Celestinus Papa in Epist. ad Concilium Ephesinum, & Concilium Tolet. 3. docent, Concilia esse demonstrata verbis Matth. 18. *Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum sum.*

Primum Conciliorum legis nouæ, fuit Concilium Hierosolym. sub Petro an. Christi 44. fuerunt tamen anteriora absolutè, in Synagoga scilicet, vbi multæ Synodi sunt congregatæ, prout necessitas temporum postulabat. Primum celebratum est an. mundi 2709. in Sichem sub Eleazaro Pontifice, Iosue & Senioribus

rioribus assidentibus, ad prohibendum societatem cum Gentilibus, auferendum Deos alienos, & sepeliendum ossa Ioseph. Iosue 24. Secundum fuit Hierosolymis, sub Summis Pontif Sadoch & Abiathar, regnante Dauide, anno 3010. pro distribuendis Leuitis in varias classes ad ministerium templi, & reperti sunt numero 38000. 2. Paralip. 29. Tertium fuit etiam Hierosol. sub Azaria Sum. Pontif. & Ezechia Rege, pro restituenda religione, templo, ceremonijs, & re diuina iuxta dispositionem & canones Dauid. Habitum est anno 3309. Mentio fit de illo 2. Paralip. 29. Quartum fuit Hierosolymis an. 3412. sub Rege Iosia & Pontif. Helcia pro restituenda religione sub impijs Regibus pessumdata, pro repurgando Templo, Paschate celebrando iuxta maiorum ritus, & Ariolis expellendis, 4. Reg. 23. & 2. Paralip. 34. Quintum fuit Hierosol. sub Eliazibo Pontif. & Nehemia duce anno 3609. pro restituendo codice & canone sacrarum scripturarum: maior enim pars librorum Veteris Testamenti perierat in captiuitate Babylonica, quando ciuitas & templum euersa sunt; ita vt Esdras, Spiritu sancto dictante, libros deperditos ex memoria depromptos conscripserit, & alios collegerit ex personis priuatis, quæ aliquos eorum seruauerant. Sic Suidas & Chrysost. Homil. 8. in Epist. ad Hebræos. Sextum adhuc Hierosol. an. 3793. sub Elezaro Pontif. pro mittendis in Ægyptum 72. interpretibus. Voluit enim Rex Ægyptis Ptolomæus Philadelphus, vt Eleazarus Pontifex ad se mitteret libros, quos diuinos esse audierat, & homines doctos, qui ex Hebræis illos redderent Græcos: Vnde Pontifex Concilium coegit, in quo conclusum est, nominandos esse septuaginta duos seniores, sex ex qualibet Tribu, qui in Ægyptum se conferrent, sacrumque codicem ex Arca sanctuarij extractum illi offerrent. Re sic acta, Ptolomeus sapientes illos in insulam Pharos & in singulas cellas reclusit, vt versioni horum librorum operam darent; & tam admirabilis inter illos visus est consensus, vt nec in verbis, nec in verborum ordine, nec in sensu vlla reperta fuerit diuersitas, inquit Augustinus, lib. 19. de Ciuit. Dei, cap. 42. Septimum fuit Alexandrinum sub Ionatha Pontifice, & Ptolomæo Philadelpho Rege Ægypti: Vel potiùs dispu-

ratio fuit inter Iudæos & Samaritanos pro sua religione; Iudæi enim contendebant pro Templo Hierosolymitano, quod solum dicebant legitimum, & Samaritani pro templo Garisitano. Causa audita est coram Rege & iudicatum Templum Hierosolym. esse legitimum, An.3859. & hoc tantùm propter continuam successionem Pontificum, quam non habebant Samaritani, qui erant hæretici, & nostris in hoc similes. Vide Iosephum lib 13. c.6. exemplaris Græci. Octauum fuit sub Iuda Machab. contra Saducæos hæreticos, non admittentes Resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum ex Matth.22. Nonum fuit Hierosolymitan. sub Herode Rege & Matathia Sum. Sacerdote. Anno 4051. de quæstione, vbi Christus nasceretur. Matth.2. Decimum est Hierosolymitanum sub Caipha Pontif. & Tiberio Imperat. quod fuit celebratum propter miracula Christi an. eius 33. vbi respondit Caiphas, *Expedit, vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat; hoc autem à semetipso non dixit, sed cùm esset Pontifex anni illius*, ex Ioan.11. Ex his vltimis verbis patet, Caipham non loquutum fuisse ex instinctu Spiritus maligni ipsum obsidentis; sed ex instinctu Spiritus sancti, qui etiam malos in dignitate constitutos mouet ad vera dicenda, maximè dum agitur de vtilitate subditorum. Vltimum fuit Hierosol. sub eodem Caipha & Tiberio Imper. dum captus esset Iesus ex Matth.26. in quo Concilio Caiphas cupidus mortis Iesu, memorque prioris sententiæ, Iesum captiosè alloquitur, dicens, *Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei*. Quòd si hoc Concilium errauit & Pontifex, dicendo, Christum esse reum mortis, nil mirum, quia cùm Christus incipiebat mori, Synagoga incipiebat deficere & carere assistentia Spiritus sancti, quæ Pontifices reddebat infallibiles.

Porrò apud Iudæos duplex erat Tribunal, seu Concilium ad dirimendas controuersias; horum vnum erat minus, quod constituit Moyses in singulis ciuitatibus ex consilio soceri sui Ietro, vt habetur Exodi 18. Aliud erat maius, institutum ex mandato Dei ex Numer.11. Inter illa fuit hoc discrimen: Primò, maius erat tantùm in Hierusalem, minus erat in ciuitatibus singulis. 2. in maiori iudicabantur maiores con-

controuersiæ, in minori faciliores. 3. in maiori præsidebat Pontifex, in minori non item. 4. à minori licebat appellare ad maius, non è contra. 5. in maiori erant septuaginta personæ præter Pontificem, in minori erant tantùm viginti tres. 6. maius vocabatur *Sanedrim*, vel *Sinedrim*, de minori non item.

QVÆSTIO II.

Vtrùm Concilium generale necessarium sit.

Vigorius sustinet, Concilia generalia esse absolutè necessaria, quia nulla ab antiquis reperta est expeditior ratio ad confirmandam pacem in tota Ecclesia, quàm ea quæ à Christo tradita est, siue ad hæreses extirpandas, siue ad schismata tollenda, siue ad Ecclesiam reformandam in capite & in membris. Nos verò dicimus quidem, Concilia esse necessaria secundum quid, id est, maximè vtilia; quia reuerà hæretici faciliùs ab errore resipiscunt, & schismate faciliùs tolluntur, dum vident se ab vniuersali consessu Prælatorum condemnari, quàm si solus Pontifex illos condemnaret, licèt ex cathedra.

CONCLVSIO PRIMA.

Concilia Generalia non sunt absolutè necessaria. Quia non sunt primò necessaria ad extirpandas hæreses, quoniam primis trecentis Ecclesiæ annis, in quibus non fuit vllum Concilium generale, multæ & variæ hæreses extinctæ sunt, vel à Romanis Pontificibus, *quibus* ex Cypriano lib. 1. Epist. 3. *obedire debet fraternitas vniuersa*; vel à Concilijs Prouincialibus, vel denique ab Episcopis particularibus: Imò paucæ sunt hæreses damnatæ à Concilijs, ex Augustino citato in Disp. præcedenti. Secundò, non sunt congreganda Concilia ad Schismata tollenda; nam si Schisma ortum tempore Sigismundi Imp. & Caroli VI. Regis Francorum extinctum fuerit per Concilium Constantiense, vbi loco Benedicti XIII. Gregorij XII. & Ioannis XXIII. qui se prætendebant Pontifices, substitutus est Martinus quintus, plusquam viginti quinque Schismata sopita sunt si-

ne Concilijs generalibus, vt Nouati cum Cornelio, Vrsini cum Damaso, Laurentij cum Simmacho, Anacleti cum Innocentio II. Caroli cum Alexandro, Gregorij cum Vrbano IV. &c. & hoc per Cardinales ad quos iure vel consuetudine deuoluitur iudicium Pontificiæ potestatis. Quare ergo non potuisset sic terminari Schisma istud; nempe vel per Cardinales, vel per Clerum Romanum, vel per Episcopos Comprouinciales, maximè cùm sit summa difficultas in Congregatione Concilij generalis? Tertiò, non sunt congreganda Concilia generalia, vt resistatur communi hosti Ecclesiæ, nimirum Turcæ; quia posset bellum indici sine Concilio; & Deus qui Ecclesiam conseruauit contra Neronem, Diocletianum, Domitianum & alios tyrannos crudeles, poterit illam conseruare contra Turcas. Quartò, concilia generalia non sunt absolutè necessaria ad reformandos abusos Ecclesiæ; hoc enim fieri potest in membris per leges Summi Pontificis, & Conciliorum Prouincialium decreta; in capite verò per admonitionem charitatiuam proborum virorum, & etiam per increpationem reuerentialem Prælatorum.

Obijcies posse dubitari de electione Pontificis, vel oriri suspicio aliqua de hæresi in illo. Resp. in hoc consulendos esse Cardinales, qui cùm Pontificem elegerint, nouerunt an electio sit legitima, nec-ne; vnde ob hoc nulla Concilia conuocata fuere; sicut nec ob aliud inconueniens: quandiu enim verè est Pontifex, non potest iudicari, nisi suam Concilio cedat authoritatem, quam potest etiam Concilio Prouinciali cedere; & sic, si Hæreticus censeatur, nouum creabunt Cardinales; si Fidelis, remanebit.

CONCLVSIO SECVNDA.

Licèt Concilia generalia non sint absolutè necessaria, sunt tamen summè vtilia, & proinde necessaria secundùm quid. Augustinus enim Epist. ad Ianuarium ait, saluberrimam esse in Ecclesia Conciliorum authoritatem; & Gregorius Cap. *sicut Sancti*, quatuor prima Concilia tanquam Euangelia veneratur. Deinde, Apostoli qui omnium charismatum dona, & proinde infallibilitatem in die Pentecostes rece-

receperant, & poterant singuli seorsim definire controuersiam de cessatione Legalium, maluerunt eligere medium ordinarium, nempe congregationem Concilij, ad relinquendum exemplum posteris, vt in dubijs de fide recurrerent ad Concilia. Tertiò, maxima commoda in Ecclesiam redeunt ex Concilijs, quia conseruatur per hoc meliùs vnitas Fidei, dum subscribunt Episcopi articulis, quos in suis subditis se declaraturos promittunt; & magis confunduntur Hæretici, cùm omnium Prælatorum iudicium illis opponitur. Adde quòd non omnes Catholici conueniunt de infallibilitate Pontificis, vbi nullus dubitat de Concilijs infallibilitate: ergo Concilia sunt maximè vtilia.

Non minus tamen immeritò dicit Vigorius, nullam expeditiorem viam reliquisse Ecclesiæ, ad extirpandas hæreses, &c. Cùm enim Concilia generalia sine maximis laboribus, & expensis, magnis difficultatibus, & longo tempore non possint conuocari, pessimè consuluisset Ecclesiæ, si medium facilius non illi reliquisset; nimirum Summum Pontificem ex Cathedra loquentem; maximè quando vrget necessitas Ecclesiæ.

QVÆSTIO III.

Quotuplex sit Concilium?

QVoniam loqui nobis tantùm conuenit de Concilijs, quæ congregantur in Ecclesia, nolumus diuidere Concilium in genere, quatenus conuenit sæculari & Ecclesiastico; sed de hoc vltimo tantùm loquemur, de quo erit

CONCLVSIO PRIMA.

QVadruplex est Conciliorum genus; alia enim sunt Concilia generalia, alia Nationalia, quædam Prouincialia, & quædam Diœcesana, seu Synodalia. Concilium generale est congregatio maiorum Prælatorum Ecclesiæ de toto orbe Christiano, nullo excluso, authoritate Pontificis conuocata, ad aliquod negotium Ecclesiam concernens tractandum communi intentione, ipso Summo

Ponti-

Pontifice præsidente, vel aliquo Legato gerente suas vices. Concilium Nationale est illud quod componitur ex Patriarcha, vel Primate & Archiepiscopis & Episcopis alicuius nationis. Modò dicitur Generale per comparationem ad Prouinciale & Diœcesanum; & modò Particulare per respectum ad Generale. Prouinciale est illud, quod celebratur ab Archiepiscopo, & coalescit ex congregatione Episcoporum suffraganeorum. Tandem, Diœcesanum seu Synodale est illud, in quo conueniunt tantùm Pastores vnius Diœcesis cum suo Episcopo.

CONCLVSIO SECVNDA.

Aliam diuisionem affert Bellarminus omnino notatu dignam, & ad cognitionem Conciliorum conducentem, quod in causa fuit, vt illam tradere conueniens omnino iudicauerim. Conciliorum ergo, ait Bellarminus, lib. 1. de Concilijs cap. 5. alia sunt omnino approbata recepta ab Ecclesia; alia sunt omnino reprobata; alia tandem partim approbata & partim reprobata.

Concilia generalia totaliter approbata, sunt decem & octo, nimirum, Nicænum primum, Constantinopolitanum 1. Ephesinum. 1. Chalcedonense. Constantinop. 2. Constantinopol. 3. Nicænum 2. Constantinop. 4. Lateranense 1. Lateran. 2. Lateran. 3. Lateran. 4. Lugdunense primum, Lugdunense 2. Viennense. Florentinum. Lateranense 5. & Tridentinum. De singulis horum Concilijs agemus posteà.

Concilia generalia totaliter reprobata, sunt Concilium Antiochenū an. 354. sub Constātio, in quo damnatus est Athanasius, & via aperta ad destructionem Concilij Nicæni. Mediolanense Anno 354. tempore adhuc Constantij, qui Arianis fauebat. Ariminense ann. 363. in quo ablatum est de Symbolo nomen ὁμοούσιος, & in quo Patres subsignauerunt confessionem, quæ Orthodoxa videbatur, attamen erat Ariana; vnde Hieronymus dicebat, quòd miraretur vniuersus Orbis, se Arianum videre. Initio tamen Concilij condemnauerunt Arianos, sed tandem corrupti sunt ab Arianis. Ephesinum quartum sub Theodosio iuniore an. 449. reprobatum est; in eo occisus fuit S. Flauianus Episcopus Constantinop.

Le-

Legati Papæ fugati sunt, & Hæresis Eutychiana confirmata fuit. Quintum est Constantinop. sub Leone Isauro an. 730. contra sacras Imagines; in illo nullus Patriarcharum conuenit, præter S. Germanum, qui eiectus est è sede Constantinop. quia Concilio restitit. Sextum est Constantinop. an. 755. sub Constantino Copronymo, in quo abolitæ sunt Imagines; nullus Patriarcharum adfuit, excepto Pseudo Episcopo Constantinop. Septimum fuit Pisanum an. 1511. sub Imp. & Rege Galliæ, & aliquot Cardinalibus contra Iulium II. cui opponitur Concilium Lateranense.

Concilia generalia partim approbata, partim reprobata sunt primo Concilium Sardicense, vbi Orientalem Fidem Arianam subscripserunt, & Occidentales & retinuerunt Catholicam, an. 311. Secundò, Concilium Sirmiense an. 356. initio Patres fecerunt confessionem Orthodoxam, & ideò partim approbatum est; & postea aliam omnino Arianam, & ideo reprobatum. Osius Cordubensis Episcopus illustrissimus Fidei defensor subscripsit Arianæ confessione ætate centum annorum; multùm tamen posteà ipsum pœnituit. In hoc Concil. damnata est Hæresis Photini. Tertiò, Quinisextum, sic dictum, quia non est Synodus quinta nec sexta, sed addidit Canones quintæ & sextæ, qui nulli erant in illis: & quia tempore Iustiniani illi Canones fuerunt facti Constantinop. in Palatio, quod dicitur Trullum, dicti sunt illi Canones num. 102. Trullani, & Concilium in Trullo. Quia non interfuit Papa, nec Legati illi Concilio, partim reprobatum est à Sergio Papa, & quia aliqui Canones approbati sunt, vt 28. de imaginibus pingendis, partim approbatum dicitur. Quartò, Concilium Francofordiense est partim approbatum; in hoc scilicet quòd desinierit, Christum non esse Filium Dei adoptiuum; & partim reprobatum, quia damnauit sextam Synodum. Quintò, Constantiense fuit tale etiam; primæ enim Sessiones, vbi definitum est, Papam subdi Concilio, reprobatæ sunt ex Bellarmino in Conc Florent. & Lateran. vlt. Aliæ verò quas Martinus V. approbauit, ab omnibus recipiuntur. Ann. 1414. inchoatum est sub Ioanne XXIII. & finitum sub Martino V. an. 1418. Basileense tandem nihil habet ratum, & sic potius est inter absolutè reprobata.

QVÆ-

QVÆSTIO IV.

Ad quem spectet conuocatio Conciliorum.

LVtherus, Brentius, Magdeburgenses, Caluinus & Vigorius hoc spectare ad Imperatorem sentiunt; Iurisconsultus Parisiensis Moliænus, asserit Concilium Trident. non esse recipiendum, quia à Papa, non ab Imperatore indictum est. Et est ratio quam allegant Protestantes in suo libello, propter quam non comparuerint in illo Concilio. Contrarium tenent Catholici, Imperatorem scilicet non posse conuocare Concilium, nisi per viam exhortationis; hortando scilicet pro bono pacis in Ecclesia, vt Prælati conueniant simul pro Concilio celebrando; aut nisi per modum authoritatis executoriæ, cogendo scilicet tanquam legum Ecclesiasticarum executor esset, omnes Prælatos, vt ad Concilium veniant; præceptiuè tamen, & ex authoritate propria Concilium indicere non posset.

CONCLVSIO.

A Solo Romano Pontif. Concilium conuocari potest. Primò quia ille solus indicere potest Concilium, qui habet ius cogendi omnes Prælatos vniuersi orbis; at Imperator non habet talem potestatem, nequidem ciuilem, super omnes Episcopos, cùm non dominetur orbi Christiano, sed tantùm Pontifex: ergo hoc non spectat ad Imp. sed ad Pontif. Rom. Secundò, quia Caluinus lib. 4. Instit. cap. 7. ß. 8. & alij, fatentur Concilia Nationalia, Prouincialia & Synodalia conuocari à Patriarcha, vel Primate, ab Archiepiscopo, & ab Episcopo: ergo etiam Summus Pontifex potest congregare generalia, quia non minorem habent authoritatem Rex aut Dux Prouinciæ super suos subditos, quàm Imperator circa suos; vnde si Imperator ius habeat conuocandi Concilium generale, Reges & Principes congregare poterunt Notionalia. Tertiò, quia Valentinianus Imperator requisitus à quibusdam Episcopis, vt illis permitteret Concilium celebrare, respondit, inquit Sozomenus, lib. 9. cap. 7. *Sum quistem in sorte plebis, fas non est talia*

lia curiosiùs perscrutari; Sacerdotes, quibus ista cura sunt; quocumque voluerint loco conueniant. Quartò, quia Imperator est ouis, Papa est Pastor; nonnè ergo potius competit Pastori congregare oues, quàm oui congregare Pastores.

Confirmatur hæc conclusio authoritate. Marcellus enim primus Epist. ad Episcopos Prouinciæ Antiochenæ, an 296. vel 297. de Apostolis loquens ait, *Iidem inspirante Domino constituerunt, vt nulla Synodus fieret præter authoritatem Summi Pontificis.* Hoc determinauit Concilium Nicænum posteà, vt patet ex Epist. Iulij ad Episcopos Antiochenos, & ex Sozomeno lib. 3. cap. 9. & ex Innocentio I. arguente Episcopos Orientales, quòd celebrauerint Synodum Antiochiæ, inconsulto Pontifice, contra prohibitionem Concilij Nicæni; *Sancti Patres vnanimiter in Nicæna Synodo statuerunt, vt Synodus suo tempore Apostolica authoritate conuocetur.* In Synodo Chalcedonensi, quæ est 4. generalis, Dioscorus Patriarcha Alexandrinus priuatus fuit loco, quem in Concilio tenebat, & coactus in medio Concilij respondere coram Legatis, de temeritate qua conuocauerit Concilium Ephesi sine licentia Papæ S. Leonis, ex Conc. Chalced. act. 1. versu *Petro religiosissimo.* Athanasius apud Gregorium 7. in Apolegetico super decreta Concilij Romani contra Simoniacos, *Scimus in Nicæna magna Synodo 318. Episc. ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Pontif. Rom. sententia, Concilia celebrari*: Porrò, quòd hoc ius pertineat ad Sum. Pont. ex Traditione Apostol. patet ex Greg. 7. Epist. *Gaudeamus, dilectissimi* tit. *Dictatus Papa* in Concil. Roman. præcitato pronuntiat, *Ipsi Apostoli & eorum successores, Domino inspirante, constituerunt, vt nulla fieret Synodus præter Romanæ Sedis authoritatem.* Leo decimus in Conc. Lateran. vlt. sess. vltim. Constit, *Pastor æternus.* definiuit Concilia absque authoritate Pontif. congregata, nulla esse, quia ex Socrate prohibent Canones, Leges fieri pro tota Ecclesia, sine licentia Pontif. lib. 2. cap. 5. & 13.

Obijcies. Constantinus Imperator conuocauit Nicænam Synodum: Theodosius Constantinopolitanam; Constantius Sardicensem; Theodosius iunior Ephesinam; Martianus Chalcedonensem; & sic de multis alijs. Resp. solam Papæ authoritatem reddere

Con-

Concilium legitimum in foro interiori: Principũ tamen authoritas necessaria est in foro exteriori, vt scilicet decisiones eius executioni mandentur per brachium sæculare. Sic Eminentiss. Cardinal. Perronius in replicat. ad Angliæ Regem lib. 1. cap. 42. propterea Patres curabant, vt in fronte Concilij apponerentur hæc verba, *Sacrosanctum & Oecumenicum Concilium authoritate Imperatoris congregatum*. Ob hoc Constantinus ad Patres Synodi Nicænæ dicebat, *Vos intra Ecclesiam, ego extra Ecclesiam à Deo Episcopus constitutus sum*; Eusebius in vita Constant. lib. 4. cap. 24. Quod si aliqua conuocata fuerint ab Imperat. contradicente Pontifice, nulla fuerunt: vt Ephesinum 2. à Theodosio iuniore, quòd propterea dictum est *Latrocinium*; Constantinopolitanum, congregatum à Constantio Copronymo contra imagines, & cæt. Quòd si Sinuessanus, inuito Marcellino, congregatum fuerit, tamen pro legitimo habitum, congregatum fuit à Clero Romano, eo tempore quo Marcellinus, qui thus adoleuerat idolis, exciderat à Summo Pontificatu; & pro tunc ipsi Clero habenti authoritatem Cardinalium, ius Concilia conuocandi deuoluebatur. Quantùm denique ad Concilium Pisanum; nil mirum si conuocatum fuerit Gregorio XII. & Benedicto XIII. dissentientibus; nam tunc erat Schisma, & incertum erat, vter eorum esset Pontifex; & cùm incertus, ex regula iuris, habeatur pro nullo, Cardinales vtriusque partis Concilium coegerunt.

QVÆSTIO V.

Quinam sint ad Concilium conuocandi.

ECclesia Vniuersalis diuersa hominum genera continet, alij enim sunt Clerici, alij Laici: Clericorum alij sunt Prælati, alij non Prælati: Prælati verò, vel sunt Summus Pontifex, vel Patriarchæ, aut Primates, aut Archiepiscopi, aut Episcopi, aut Abbates: nam quoad Cardinales, non sunt Prælati, vt sic, sed tantùm quatenus aliqui eorum sunt Episcopi.

Quantùm ad Patriarchas; hinc trãscursu dicam „Ecclesias Patriarchales esse illas, quas D. Petrus fundauit;

dauit; & sic initio Ecclesiæ fuerunt tantùm tres Ecclesiæ Patriarchales, nimirum Romana, Alexandrina & Antiochena. Sic Concil. Nicæn. ex Concil. Chalced. Act. 16. Ecclesia Hierosolymitana annis ferè quingentis titulo solo Patriarchalis gaudebat; nullis enim præerat Archiepiscopis, aut Episcopis, sicut aliæ, imò illius Patriarcha subiectus erat Archiepiscopo Cæsariensi quoad iurisdictionem; sedebat tamen quarto loco, sicut Romanus primo, Alexandrinus II. & Antiochenus III.

Causa sola numeri Ecclesiarum Patriarchaliũ fuit dignitas Petri; nam illæ solæ habitæ sunt Patriarchales, in quibus tanquam Episcopus sedit, vel per se, vt in Romana & Antiochena; vel per aliũ, quem ad eam misit suo nomine, vt in Alexandrina, vbi suum discipulum Marcum delegauit Episcopum. Sic D. Gregor. lib. 6 Epist. 17. ad Eulogium, vbi hæc omnia declarat. Sed dices, cur Ecclesia Alexandrina præfertur Antiochenæ, cùm hæc sit antiquior & in illa per se sederit Petrus, in alia verò per discipulum? Resp. quia Alexandrinam rexit B. Marcus Euangelista, & Antiochenam Euodius, qui Marco cedere debet. Anacletus Epis. 3. hunc ordinem assignat inter Ecclesias Patriarchales. Instabis, cur ergo Ephesina, quam fundauit Paulus, & Ioannes vsque ad mortem rexit, non est Patriarchalis? D. Gregorius præcitatus hoc attribuit priuilegio, quod habuit Petrus sublimandi sedes suas, ratione sui Principatus super vniuersam Ecclesiam & omnes Apostolos.

Quantùm ad Ecclesiam Hierosolymitanam, titulo & honore Patriarchalis gauisa est per annos penè quingentos, sub iurisdictione sui Metropolitani Cæsariensis, sic Concil. Nicænum can. 7. *Quoniam mos antiquus obtinuit & vetusta traditio, vt Ælia, id est Hierosolymæ, Episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem suum, manente tamen Metropolitanæ ciuitati dignitate propria.* In Concilio autem Chalcedon. ann. 451. Ecclesia illa euecta est ad dignitatem Patriarchalem, illique fuerunt assignatæ post multas contestationes tres Palestinæ, quæ antea erant sub Patriarcha Antiocheno.

His denique accessit Patriarcha Constantinopolitanus, cuius Ecclesia ab initio erat tantùm Parochialis in Diœcesi Heracleæ, deinde facta est

Epi-

Episcopalis & denique Patriarchalis, vt in honore illa vrbs haberetur, in qua sedebant Imperatores. In primo Conc. Constantinop. cœpit Episcopus huius sce vrbis vsurpare nomen Patriarchæ & secundum locum inter Patriarchas; hoc est, primum locum post Patriarcham antiquæ Romæ, & de hoc fecit Canon. 3. *Constantinopolitana*, qui fabricatus fuit in absentia Legatorum: Sed hæc præeminentia fuit semper illi contestata vsque post annum quingentesimum, quo tempore hanc dignitatem concessit Pontifex, nullo reclamante, Episcopo Constant. ad supplicationem Iustiniani Imperatoris.

His suppositis, quærimus quinam sint conuocandi ad Concilia; aliter enim Hæretici, & aliter Catholici sentiunt; nam illi volunt ex omni genere hominum debere adesse eruditos, etiam vt iudices, & habere suffragium decisiuum, etiamsi Laici sint: Vnde Protestantes, inter causas cur non affuerunt Concilio Tridentino, hanc afferunt, quòd scilicet viri docti etiam Laici suffragium in illo non habuerint. Contraria est Catholicorum.

CONCLVSIO.

PRælati Maiores conuocandi sunt ad Concilia ex iure, nimirū Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi; Episcopi; Cardinales verò, Abbates, Generales Ordinū ex priuilegio & consuetudine vocandi sunt. Ex viris doctis aliqui etiam appellari solent; sed tantùm ad consultationem & examen eorum quæ in Concilio pertractantur; non autem ad ferendam sententiam decisiuam; non sunt enim Principes Ecclesiæ. Principes denique ibi vocantur, vt protegant Patres Concilij & Decisiones eius faciant obseruare. Hæc omnia patent ex communi vsu Ecclesiæ; ideo superest tantùm, vt respondeamus Hæreticis, qui volunt admittere Laicos ad Concilium cum voce decisiua, & Vigorio, qui prætendit Præsbyteros curam animarum habentes æquali potestate gaudere cum Episcopis.

Objiciunt ergo Hæretici, in Concilio Apostolorum adfuisse Apostolos, Presbyteros & Laicos Act. 15. *Conuenerunt Apostoli & Seniores videre de verbo hoc*: Et infrà, *Tunc placuit Senioribus cum*

omni

omni Ecclesia. Resp. Apostolos interfuisse, vt iudices; Seniores seu Presbyteros vt Consultores, & Populos vt audientes & consentientes: Quod patet ex hoc, quòd Lucas 15. Act. introducat tantùm Petrum, Paulum, Barnabam & Iacobum loquentes, vt ostendatur solos Apostolos habuisse vocem decisiuam; *Tacuit autem omnis multitudo*, post Petri sententiam, *Et audiebat Paulum & Barnabam*; subditur, & postquam tacuerunt, *Respondit Iacobus dicens, &c.* Et mox finita Iacobi Oratione, subditur, *tunc placuit Apostolis*. Dicunt Concilium generale repræsentare Ecclesiam: Ergo illi adesse debent homines ex omni genere. Resp. quemlibet Episcopum repræsentare Ecclesiam suam, & sic omnes Episcopi totam Ecclesiam repræsentant. Dicunt, Nicolaum dixisse Imperatorem debere adesse Concilijs in ijs, quæ sunt de fide, quia est causa cōmunis Clericos & laicos cōcernens. Dicit quidem Papa requiri præsentiam Imperatoris, non vt Iudicis, sed Protectoris & executoris Legum Ecclesiasticarum. Nefas ergo est dicere, Laicos habere ius decisiuum in Concilijs; hoc enim spectat ad Pastores, quorum officium est pascere; pascere autem est docere, Ieremiæ 3. *Dabó vobis Pastores secundum cor meum, & pascent vos scientia & doctrina*. Ob hoc Theodosius Iunior in Epist. ad Ephes. Synodum, ait: *Illicitum est, eum qui non sit ex Ordine sanctissimorum Episcoporum*, Ecclesiasticis immisceri tractatibus.

Obijcit Vigorius, multos Chorepiscopos subscripsisse Concilio Nicæno; hi autem erant duntaxat Præsbyteri, quos mittebant Episcopi in Pagos & Vrbes, tanquam suos Vicarios, post manuum impositionem. Respon. fuisse aliquos Chorepiscopos, qui Episcopalem consecrationem acceperunt; hi subscripserunt vt Iudices: alij fuerunt simplices Presbyteri, de quibus antea; & hi subscripserunt vt testes. Instat ex Euseb. libr.6. 3. de Vita Constantini cap.9. Conc. Nicæn. interfuisse Episcopos, Presbyteros, Diaconos & Acolythos; & tunc Athanasium, qui Diaconus erat, maximam partem Concilij contra Arium sustinuisse, ex Gregor. orat. funebr. eiusdem Athanasij & ex Sozomeno libr. 1. cap. 16. Respond: vt supra, illos adfuisse vt consultores, vel testes; non verò vt definientes, nisi ex priuilegio Summi Pon-

Pontificis, quod concessit Siluester suis Legatis, qui erant Sacerdotes simplices. Hoc idem dicendum est de Philippo Presbytero Ecclesiæ Romanæ, qui fuit Legatus in Concil. Ephes. sicut Bonifacius in Chalcedonensi; hi enim referunt personam Pontificis, qui si adesset Concilio, ipsi subscriberet. Si in Conc. Lateranen. sub Innocentio III. Abbates XII. & quàm plurimi Priores Conuentuales subscripserint; hoc semper ex indulto Præsidum, vel tanquam testes; nunquam verò hoc fecerunt (neque etiam Parochi) vt ius ex se habentes ad Conc. nec enim ad eos spectat definire de rebus Fidei, quippe quæ sunt maioris momenti, & sic spectant ad Principes Ecclesiæ, non ad Curatos, quibus ex officio non incumbit Euangelium prædicare, nec Fidem contra Hæreticos propugnare, nisi authoritate Prælatorum accepta; sed sufficit, quòd subditos suos doceant rudimenta Fidei. Ad eos etiam non pertinet morum regulas facere in Concilijs; imò potiùs tenentur obseruare quas Episcopi statuunt. Nec tertiò possunt esse in Concilijs, Episcoporum iudices; aliàs superior ab inferiori damnaretur: Ergo non habent ius ad Concilia in quibus præsertim illa tria pertractantur.

QVÆSTIO VI.

Cuius sit præsidere in Concilio Generali.

ALiter ratiocinantur Catholici de requisitis ad Concilium, & aliter Hæretici. Illi asserunt sufficere, quòd conuocatio sit generalis, ita vt perueniat ad maiores Orbis Christiani Prouincias; deinde, quòd nullus Episcopus excludatur, modò non sit excommunicatus: Tertiò, vt adsint, saltem per Legatos Patriarchæ, hoc tamen est tantùm ad melius esse: Quartò denique si Concilium celebretur in Oriente, requiritur vt maior pars Orientalium adsit, & saltem aliqui ex Occidentalibus, & vice versa. Lutherani alias conditiones exigunt. 1. Vt ante Concilium nouum, irritetur Tridentinum. 2. Vt fiat in Germania, vbi lites exortæ sunt. 3. Vt Papa nec Concilium indicet, nec ei præsit, cùm sit pars aduersa Hæreticis. 4. Vt ex sola Scriptura iudicium feratur, non ex Canonibus, aut Traditione. 5. Vt

Papa

Papa absoluat omnes Prælatos à iuramento fidelitatis, quo ei astringuntur. 6. Vt non attendatur ad pluralitatem suffragiorum, sed ad Scripturam quæ allegatur. 7. Vt Theologi Principum, & præsertim illorum qui sequuntur confessionem Augustanam, gaudeant suffragijs, sicut Episcopi. 8. Vt ab Imperatore detur saluus conductus, nedum personis, sed & causæ principali, ita vt non possit condemnari opinio v.g. Lutheranorum, si illam non possint tueri.

CONCLVSIO.

SVmmi Pontificis est, tanquam suprem in Ecclesia Monarchæ, præsidere Concilio generali, vel per se, vel per Legatos; sicut Rex Galliæ summus Imperij sui Princeps suis comitijs ciuilibus præest, siuè per se, siuè per Commissarios. Contra Lutherum, Caluinum & Vigorium, volentes, Imperatorem Concilio generali præesse, & ipsum sua authoritate confirmare.

Probatur primò Conclusio ex summa authoritate, quam dedit Petro Christus, & successoribus, qui eandem possident, vt probauimus disp. de Summ. Pontif. non dixit enim Imperatori, *Pasce oues meas*, sed Petro; per quæ verba authoritati Pontificiæ Christus subijecit, nedum Patriarchas, Archiepiscopos & Episcopos, sed etiam Reges & Imperatores. Idem enim est ac si dixisset Christus Petro ex Chrysost. in hunc locum, *Esto præpositus loco mei, & caput fratrum tuorum*. Vnde, sicut Christus in medio sedet eorum, qui congregantur in nomine suo, quibus obscura legis explicat, sic etiam sedere debet Summus Pontifex in medio Episcoporum tanquam iudex supremus: *Christus enim plenissimam potestatem Petro & successoribus eius plenissimè commisit*. S. Cyrillus Alex. apud S Thom. contra errores Græcorum, Opuscul. 1. cap. 32. tit. de Roman. Pontif. Si ergo habeat plenissimam potestatem, non tantùm conuocare potest Prælatos ad Concilium, sed insuper illis præsidere debet, tanquam supremus Princeps, siue per se, siue per Legatos: Imperator autem dicitur præsidere Concilijs, vt sua authoritate pacem teneant, omniaque felicem exitum sortiantur.

Probatur 2. ex eo quòd in primis Concilijs celebratis

tis apud Orientales, semper Papæ miserunt suos Legatos tanquam Præsides; vbi si ipsimet in propria persona noluerint præesse, hoc fuit, ne orietur difficultas inter Papam & Imperatorem, qui licèt non præesset Concilio vt iudex, tamen præsidebat materialiter, primum locum tenendo. In primo ergo Concilio, Niceno scilicet, ann. 325. Osius Episcopus Cordubensis Legatus missus est à S. Syluestro, sicut in Sardicensi cum Archidamo & Philoxene à Iulio primo. In Concil. Constantinop. nec Papa, nec Legati eius præfuerunt, quia eodem tempore conuocauit Papa Romæ Concilium, ad quod euocauit Orientales, qui cùm non possent hùc accedere intra tempus præfixum, se excusauerunt & eorum excusationem acceptauit S. Damasus; & sic Concicilium Constantinop. fuit celebratum sub Nectario ibidem Patriarcha, & illi qui non potuerunt vniri præsentia corporali, vniti sunt mente. In Concilio Ephesino, tanquam Vicarij Celestini præsederunt D. Cyrillus Patriarcha Alexandr. Arcadius & Proiectus Episcopi, cum Philippo Presbyt. Eccles. Rom. In Concil. Chalcedonensi Legati Vice Leonis Papæ fuerunt Paschasinus & Lucentius Episcopi, cum Bonifacio Presb. Huius Concilij Patres numero 500. sic scribunt Summ. Pontif. *Nobis omnibus, sicut membris praeras in ÿs qui tuum tenebant ordinem*, Epistol. *Repletum os gaudio est nostrum*, & habetur 3. part. Eutychius Constantinop. Episcopus fuit Legatus Papæ Vigilij in Concil. Constantinop. 2. sed agnoscit antiquioris Romæ Antistitem ibi præsidere sua authoritate, *Præsidente nobis vestra beatitudine*. Epistol. *Scientes quantum bonorum*, quæ est penultima in Collat. 1. Pro Concil. Constantinop. 3. audiendus est Longobardus Imperator, *Agatho sanctus, nuper Ordinatus Papa, nostros pios suspiciens apices, destinauit in præsenti* (Concilio) *propriam eius indutus personam Theodorum & Gregorium Deo amabiles Presbyteros, & Ioannem Deo amabilem Diaconum*, Sic scribit Imperator Georgio Patriarchæ Constantinop. Epistol. *Quamquam sollicitudinibus*, in Præmb. Concil. Nicæno 2. Petrus Archipresbyter Ecclesiæ Roman. & Petrus sancti Sabæ Abbas Legati fuerunt Adriani Papæ primi. In octauo denique Concil. Constantinopol. 4. præsederunt vt Le-

Legati Adriani II. Donatus & Stephanus Episcopi, cum Marino Diacono. Istorum primus in fine Concilij ita subscripsit; *Ego Donatus Dei gratia Episcopus Hostiensis locum obtinens Domini mei Adriani, vniuersalis Papæ, huic sanctæ & vniuersali Synodo præsidens. omnia quæ superius leguntur, promulgaui & manu propria subscripsi.* Ex hoc sequitur, quòd si ius præsidendi Concilijs non pertineret ad Pontif. Roman. Patriarchæ Constantinopol. nunquam cedere voluissent suam authoritatem, vt ea induerent Legatos Papæ, qui sæpiùs erant tantùm Episcopi, aliquando simplices Presbyteri, & aliquando solùm Diaconi.

Obijciunt Hæretici, multos Imperatores in Concilijs præfuisse, vt Constantinum in Concil. Nicæno, Marcianum in Chalcedonensi, Theodosium 2. in Ephesino. saltem per comitem Candidianum, & sic de multis alijs. Resp. Imperatores dici quodammodo Concilijs præfuisse; sed hoc factum est tantùm ad multitudinem Episcoporũ in pace conseruandã, & vt omnia recto ordine & sine tumultu peragerentur; non verò præfuerunt ad merè Ecclesiastica negotia, qualia sunt fidei & morum decreta: Vnde Ambrosius Epistol. 32. dicit, Constantinum non se fecisse iudicem, sed liberum dedisse iudicium Sacerdotibus; & Athanasius in Epist. ad solitariam vitam agentes, arguit Constantium, qui volebat primas tenere in Concilijs, dicens; *Si iudicium Episcoporum est quid cum eo commune habet Imperator?* Hoc est conforme Scripturæ, nam 2. Paralip. 19. *Amarias Sacerdos & Pontifex, in omnibus quæ ad Deum pertinent, præsidebit! oPorrò, Zabadias qui est Dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.*

Porrò, Pontifex præest Concilio, non tantùm, vt primus iudicium ferat; sed vt supremum proferat iudicium; sicque reiecta opinione maiori, cùm minori sententiam proferre potest, non tanquam præses Concilij, sed vt supremus Ecclesiæ princeps, qui iudicat tanquam ex Cathedra, ex impulsu scilicet Spiritus sancti. Hoc fecit Damasus, qui irritauit acta Concilij Ariminensis, quibus maior pars Episcoporum consenserat, & Leo I, qui irritauit quoddam decretum Chalcedonensis, cui etiam maior pars consenserat, vt ipse testatur Epist. 53. 54. & 55.

Nun-

Nunquam tamen, vel rarissimè eueniet, vt minorem partem sequatur Pontifex, exclusa fraude, quæ aduenit in illis duobus Concilijs.

QVÆSTIO VII.

Vtrùm necessaria sit Conciliorum confirmatio à Summo Pontifice.

VT intelligatur quæstio, Notandum est Pontificem aliquando mittere suos Legatos cum instructione de his quæ sunt in Concilio facienda, vt misit ad prima Concilia; vbi cum tantùm esset vnicum negotium tractandum, poterant de facili instrui de mente Pontificis Legati ipsius: aliquando etiam mittũtur sine instructione, quãdo maximè de multis rebus agendum est in Concilio, vt v.g. in Tridentino. Constat quidẽ decreta Conciliorũ generalium facta ex voce vnanimi Patrum sequentium ad amussim intentionem Pontificis, non indigere confirmatione ipsius; tunc enim Ecclesia cum suo capite in vnum & idem consentit. Sed difficultas est, etiam inter Catholicos, vtrùm Decisiones Conciliorum generalium factæ à Patribus vnanimiter cum Legatis non informatis particulariter de intentione Pontificis, sint de se infallibiles ante confirmationem Pontificis. Bellarminus opinatiuè respondet, tale Concilium non esse infallibile ante confirmationem Pontificis. Alii cum Antonio Cordubensi, Soto & D. Andrea Duual contrarium sentiunt.

CONCLVSIO.

PRobabilius est decreta Conciliorum generalium de se esse infallibilia & nulla indigere confirmatione, si vnanimi Prælatorum & Legatorum consensu prodierint, quamuis Legati nullam habeant instructionem à Papa, modò nullus Patrum refragetur, nec contraueniant Legati instructioni Pontificis, nec Papa præceperit Legatis, vt ipsum consulant ante definitionem. Si enim maior pars Decretis consentiat, & minor repugnet, pro maiori parte confirmatio Pontificis necessaria est. Probatur con-

conclusio primò. quia tale Concilium perfectè Ecclesiam repræsentat; Legati caput, & Prælati Ecclesiis particulares diffusas per totum orbem; Ergo pro tunc est infallibilis, cùm portæ inferi non possint præualere aduersus eam. Secundò, quia tale Concilium non potest dici Acephalum, quoniam caput essentiale adest & præest per Legatos. Tertiò, quia Papa mittit Legatos cum potestate definiendi & sine restrictione; frustra autem est illa potestas quæ non reducitur ad actum.

Obijcies, multa Concilia recepta non esse, quia non fuerunt confirmata à Sum. Pontif. vt Ariminense, Ephesinum. 2. Trullanum, seu in Trullo, & alia quædam. Respon. non fuisse illegitima ob defectum confirmationis, sed quia Ariminense à Constantio conuocatum fuit, & ablata libertas Patrum minis & terroribus, in Ephesino 2. Eutyches & Dioscorus in Ecclesiæ communionem recepti sunt opera Theodosij Imp. Flauianus Patriarcha damnatus & vulneratus fuit, reclamaruntque publicè Legati. Trullanum celebratum fuit in Palatio Iustiniani 2. Imper. vocatum Trullum, sub authoritate Patriarchæ huius vrbis Callinico, inconsulto Pontifice; & huius Concilij confirmationem multoties petiit Imperator, tum à Sergio, tum à Ioanne VII. Sergii successore, quam tamen obtinere non potuit. Dices, ergo sunt duæ Cathedræ infallibiles, Pontifex & Concilium. Resp. non esse duas, sed vnam tantùm, quæ constat ex Pontifice per Legatos & ex Prælatis Ecclesiarum particularium. Deinde, quid repugnat admittere duas infallibilitates, vnam in Summo Pontifice personaliter sumpto, aliam in Concilio, vbi Legati præsunt? Dices, ergo Papa debet obedire Concilio. Non, sed veritati per Spiritum sanctum reuelatæ.

Obiicies, multa Concilia petiisse confirmationem à Pontificibus, vt Nicænum à S. Syluestro; Chalcedonense à D. Leone, & alia ab aliis. Resp. hoc ideo factum fuisse, quia Concilium Oecumenicum ante confirmationem Papæ habet solùm vim directiuam, non verò coactiuam; hoc est, ostendit veritatem infallibiliter amplectendam; sed non potest statuere pœnas, nec impellere censuris Fideles, vt illam amplectantur: Sicque, qui post definitionem Concilii, ante confirmationem Papæ, non vellet

credere eius decretis, non esset Hæreticus, nec Ecclesiæ rebellis, nisi Papa dedisset Legatis facultatem publicandi Concilium ante suam confirmationem. Ratio est, quia Ecclesia est status Monarchicus; & Fidelium obligatio positiua credendi non potest oriri nisi à Monarcha; sicut nec in Regno possunt statui pœnæ contra infractores Legum, nisi leges à Rege confirmentur. Et hæc est ratio, cur Concilia generalia expetierint confirmationem Papæ, præuidentes Decreta sua, quamuis aliàs infallibilia, non posse aliter promulgari, nec Fideles cogi ad illa credenda sub Censuris. Vnde si Patres in Concil. generali pœnam Anathematis soleant decernere contra non credentes; hoc est semper sub conditione confirmationis futuræ.

Quæres, vtrùm Concilia generalia à Pontifice approbata possint errare. Resp. negatiuè, & hoc ex fide est. Matth. 28. *Vbi sunt duo, vel tres congregati, &c.* Idest, ex Conc. Chalced. in Epist. ad Leonem post finem Act. *Si duo vel tres congregati in nomine meo, meam assistentiam accipiant; quanto magis congregatio tota Prælatorum cum Capite suo?* Vnde August. in Epistol. 162. dicit, *vltimum iudicium esse Concilium generale.* Ratio est, quia si de hoc posset dubitari, in dubium reuocaretur Hæresum condemnatio; at Arius diceret errasse Concilium Nicęnum, Macedonius Constantin. Nestorius Ephesinum, &c.

Quæres 2. vtrùm Concilia generalia ante approbationem Papæ errare possint. Respon. si Patres illorum definierint contra consensum Legatorum, pro tunc errare possunt Concilia. Resp. 2. si Patres consentiant cum Legatis, & ipsi Legati agant contra instructionem Pontificis, errare adhuc possunt; & talia Concilia censentur reprobata. Resp. 3. si Prælati cum Legatis consentiant; & nullam isti habeant instructionem à Pontifice in particulari; tunc infallibile est Concilium, vt mox probaumus. Resp. 4. quòd à fortiori, infallibilitate gaudebit Concilium, in quo Legati conueniunt cum Patribus, & sequuntur instructionem à Pontifice acceptam.

Quæres 3. vtrùm Concilia particularis errare possint. Resp. 1. probabilius esse, ipsa non posse errare, si sint à Pontif. confirmata, licèt hoc aliqui Catholicorum negent, quia si Pontifex est infallibilis,

vt

vt verisimile est, non poterit errare in confirmatione Concilij particularis: Deinde dubium adhuc esset, an Concilia particularia errassent in condemnatione Priscillianistarum, Pelagianorum, Iouiniani, & aliorum. Resp.2. Concilia particularia non confirmata posse errare, licèt temerarium sit eis non acquiescere: Patres enim 7. Synodi & 8. dicunt se venerari & recipere etiam Conciliorum localium decreta. Assertio nostra sumitur ex 5. Synodo Roman. sub Symmacho, vbi habetur Concilia particularia, quia præsentiam Papæ non habent, perdidisse validitatem. Deinde, Concilium nationale Carthaginense sub Cypriano errauit, dum definiuit Hæreticos esse rebaptizandos. Tertiò denique, Cur Concilium generale sit infallibile, est quia Deus promisit infallibilitatem Ecclesiæ, contra quam portæ inferi non præualebunt; quæ Ecclesia non repræsentatur perfectè in Concil. particulari: Adde quòd in generali præsidet Papa qui est infallibilis. Quòd si Concilia particularia possint damnare Hæreses, quod fecit Concilium Antiochenum contra Paulum Samosatenum; hoc verum est, quando hoc est facile; tunc enim citiùs currendum est ad lupum grassantem.

QVÆSTIO VIII.

Vtrùm Papa sit supra Concilium.

HÆretici sustinentes Papam non esse caput totius Ecclesiæ, sed tantùm Episcopum suæ Ecclesiæ particularis, vel ad summum Occidentis Patriarcham, tenent ipsum non posse esse supra Concilium generale, quod vniuersalem Ecclesiam repræsentat. Cardinales verò Cameracensis, Gersonius, Almainus & aliqui alij, contra Hæreticos sentiunt Papam esse quidem supremum caput singulorum Fidelium, Ecclesiarum, & Præsulum, seorsim sumptorum, non autem totius Ecclesiæ congregatæ in Concilio, vbi Ecclesia formam corporis induit, & tota potestas simul vnitur, quæ antea erat diuisa; ita quòd si comparetur Papa cum quolibet Christiano; ipse sit maior, cùm hoc sit comparare membrum nobilissimum cum minùs nobili: Si verò comparetur cùm tota Ecclesia vnita in Concilio, tunc Papa est

O 2 quid

quid minus; quia comparatur totum corpus cum vno membro; & sic statuunt illi authores cum Richerio & Vigorio Concilium esse supra Papam, cùm totum sit maius sua parte. Alij tandem, & in maiori certè numero, volunt Papam ita esse supra Concilium, vt non possit subijci sententiæ ipsius coactiuæ; imò potest Concilium non indicere, ipsum reuocare, illiusque Decisiones irritare; quia est absolutum caput totius Ecclesiæ, etiam simul collectæ in Concilio. Sic Albertus, D. Thomas, D. Bonauentura, Richardus, Paludanus, Cardinalis de Turrecremata, Mauclerus cum suis approbatoribus, D. Andreas Duual, D. de Raconis, D. Bail, & alij plurimi.

Occasio huius controuersiæ desumpta fuit præcipuè ex Concilio Constantiensi tempore Schismatis, in quo erant tres Pontifices; Benedictus XIII. nimirum, sedens Auenioni; Gregorius XII. Arimini; & Ioannes XXIII. Bononiæ: Solus Ioannes XXIII. ad Concilium accesserat, à quo cùm discessisset clam posteà, & remansisset Concilium sine capite proponere cœperunt Patres, an Concilium posset iudicare, & deponere inuitum Pontificem; & reuera statuerunt Patres, Ecclesiam à Christo immediatè habere potestatem, cui omnes, cuiuscumque Status & Dignitatis sint, etiam Papalis, tenentur obedire in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti Schismatis, Sess 4. & 5. Sed hæc controuersia quæ incœperat anno 1409. in Concil. Pisano, nec approbato manifestè, nec reprobato, quod deposuerat Benedictum XIII. & Gregorium XII. & continuauerat tempore Concil. Constant. an. 1414. maximè creuit in Concil. Basileensi anno 1431. vbi cùm Eugenius IV. Concilium inchoatum dissoluere vellet, & eius progressum impedire, quærere cœperunt Patres, an tenerentur obedire Pontifici, qui eos conuocauerat, an potiùs teneretur Pontifex obedire generali Concilio? quòd vltimum plurimi Patrum determinauerunt, & proinde Concilium esse supra Papam. Propter has, inquam, occasiones controuersia inter Doctores citatos nata est tam acriter, vt illi dixerint de fide esse, Concilium esse supra Papam, & hoc propter determinationem Concil. Constant. & Basileensis; isti verò è contra sustinuerint

de

de esse, quòd Papa sit supra Concilium, & hoc propter definitionem Concilii Florentini, vbi statuitur Summum Pontificem esse totius Ecclesiæ caput, & ipsi in beato Petro regendi, pascendi, & gubernandi vniuersam Ecclesiam à D. Iesu Christo plenam potestatem traditam esse: Vbi quando determinatur, quòd sit *totius Ecclesiæ caput*, & quod *regat vniuersam Ecclesiam*; hoc non potest intelligi de Ecclesia dispersa, sed etiam congregata in Concilio. Hoc adhuc clariùs habetur Sess. 11. Concilij Lateranensis in qua statuitur Papam esse supra omnia Concilia, illumque habere plenum ius ad illa indicenda, transferenda, & dissoluenda. Hæc diuersa Conciliorum decreta in causa fuerunt, vt quælibet pars Doctorum prætendat suam sententiam esse de fide; quod faciliter non crediderim, quia Gersonius, & Almainus non fuerunt hactenus de Hæresi notati, sicut nec Doctores alterius partis; quandoquidem decreta Conciliorum Constant. & Basileens. intelliguntur tantùm de potestate, quam habet Concilium deponendi Papam, durante schismate; pro tunc enim reuera fatemur quòd, cùm nesciatur quis sit verus Pontif. vbi & *dubius*, *ibi nullus*, tunc Concilium habet immediatam à Christo potestatem iudicium ferendi super illos, qui se Pontifices dixerint. Illa verò Concilia non determinarunt Papam, qui est verè & notoriè Papa, subijci absolutè eorum authoritati, vt videre est in illorum Decreto, *Quicumque cuiuscumque Status vel Dignitatis, etiamsi Papalis existat, qui præcepti huius Synodi & cuiuscumque alterius Concilij generalis legitimè congregati super præmissis, vel ad ea pertinentibus obedire pertinaciter contempserit, debitè puniatur:* Vbi quando Concilium loquitur *de præmissis*, intendit loqui de Schismate, vt videtur ex verbis quæ præcedunt; Ex quibus patet, nullam harum opinionem esse de fide: Sed videndum est quænam sit probabilior, relinquendo cuilibet libertatem alterutram eligendi, donec accesserit Ecclesiæ determinatio.

CONCLVSIO.

PRobabilius est Papam esse supra Concilium, licèt oppositum probabilitate non careat, cùm eruditissimi Doctores illud sustineant; & sic contra illos decisiuam conclusionem afferre non intendimus, nè de temeritate maxima damnemur. Probabilitas nostræ assertionis

Probatur primò ex hoc, quòd Papa sit supremus Monarcha Ecclesiæ, & caput eiusdem: Supremus autem regni Monarcha eminet super omnes regni Duces, non solùm diuisos, sed etiam in vnum congregatos: Quis enim dicere auderet quòd in Gallia Imperator noster Christianissimus non sit supra Comitia generalia Regni sui? sicque, nonnè dici potest quòd Sum. Pontifex, qui est regni spiritualis Ecclesiæ supremus Monarcha, vt sat probauimus initio Disput. præced sit supra Concilium generale, quod Comitijs generalibus Regnorum æquipollet? Cùm etiam Papa sit caput vniuersalis Ecclesiæ, quis dicet caput dependere à corpore, & Pastorem à Grege? Imò, nonnè contrarium probabilissimum videtur? Ad hoc respondent, Papam esse caput Ecclesiæ, vt diuisa est; quia maior est quolibet Prælato; non verò quatenùs est congregata in Concilio. Sed nonne verum est, quòd qui loquitur de Ecclesia, loquitur de Ecclesia congregata; cùm Ecclesia non sit ille Fidelis aut ille, ille Episcopus, aut ille, sed congregatio omnium Fidelium? Cùm ergo Christus dixit Petro, Matth. 16. *Tu es Petus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*, intelligitur quòd debeat esse fundamentum totius Ecclesiæ, & cùm à fundamento pendeat tota domus, sic & à Pontifice, in quo potestas Petri relucet, dependet vniuersa Ecclesia, quæ semper est congregata formaliter, cùm sit vnum Regnum & vnum Ouile, licèt sit dispersa quoad locum. Confirmatur nostra responsio ratione, quia Papa est caput corporis Ecclesiæ; at Ecclesiæ particulares non sunt vnum corpus, sed membra vnius corporis: Ergo est caput non Ecclesiarum diuisarum, sed Ecclesiæ etiam vnitæ. Deinde, Papa est caput maius qualibet Ecclesia seorsim sumpta, & quolibet Episcopo in particulari: ergo est maior omnibus Ecclesijs

clesijs & omnibus Prælatis congregatis in vnum; cum pro tunc maior non sit in illis potestas. Vnde Concilium Chalcedonense in Epistol. ad Leonem expressè testatur, D. Leonem fuisse caput totius Concilij, vbi tota Ecclesia congregabatur, *Quibus*, inquit, *tu quidem vt Caput praeras*.

Probatur 2. Papam esse supra Concilium, quia à Christo nulla est data authoritas Ecclesiæ, nec proinde Concilio Ecclesiam repræsentanti, nisi Episcopalis, Archiepisc. aut Patriarch. prout sunt personæ quæ Concilio conueniunt. Sic Cardinalis Panormitanus in cap. *Super quibusdam*, de verborum significatione. *Concilium generale habet iura Principis*; & inferius, *nam etsi Concilium generale habet hanc potestatem: ergo & à Papa; quia Concilia accipiunt potestatem & robur à Papa*. Cardinalis etiam à Turrecremata in Summa de Ecclesia. libro 3. cap. 28. *Si quis superius dicta de Romani Pontificis primatu*, &c. *consideret, luce clariùs percipiet, quod vniuersaliter Conciliorum authoritas à Romano Pontif. emanet*. Multas insuper huius veritatis adducit probationes D. Andræas Duual part. 4. quæst. 9. de comparatione Concilij cum Papa. *Supponendum est quod prima parte demonstrauimus, Ecclesiæ vniuersali, aut si mauis, communitati, nullam à Christo potestatem esse traditam*. Mauclerus cum suis octo Adprobatoribus Doctoribus Parisiensibus quos nominauimus Disp. præcedenti, docet ob hoc authoritatem Papæ, cum sit immediatè à Deo, nullis Oecumenicorum Conciliorum legibus coarctari, part. 2, libro 3. cap. 16. vnde habet cap. 10. & infrà, *Prouocantes à Pontificij Monarcha iudicio ad futurum Concilium excommunicantur*. Posteà refert edictum Papæ in Epistol. ad Episcopos Bæticæ & Toletanæ Prouinciæ, *Facta subditorum iudicantur à nobis, nostra verò iudicat Deus*. Idem sentit D. Duual cum Mauclero Tract. de Roman. Pontifice part. 4. quæst. postrema, *Sit ergo prima conclusio. Qui à sententia Summ. Pontif. ad futurum Concilium prouocant, excommunicationem incurrunt*. Ratio non deest ad probandum potestatem non esse in Concilio, sed in Summo Pontif. vt probauimus Disput. præced. Quia Ecclesiæ non habet illam authoritatem à se, nec ab alio. Non à se, quia licèt in regno terreno potestas sit in populo suppletiuè, quia ipse instituit

Reges, cum populi sint ex se naturaliter liberi, & proinde in ipsis remaneat radicaliter talis potestas; non tamen sic in Ecclesia, vbi potestas Papæ collata fuit à Christo, non ab Ecclesia. Non etiam Ecclesia aut Concilium habet potestatem ab alio, quia Christus illam dedit, non Ecclesiæ, sed suppositis Ecclesiæ, cùm dederit claues Ecclesiæ Petro, Matth. 16. & potestatem prædicandi, baptizandi & absoluendi singulis Apostolis, qui ea vti possunt sine congregatione aliorum. Cùm ergo Ecclesia seu Concilium non habeat potestatem à se nec ab alio, nullam propterea habet; & cùm nullam habeat, imò tota resideat formaliter & subiectiuè in Pontif. à quo illam accipit Concilium, iuxta Cardinalem à Turrecremata in Summa de Ecclesia lib. 5. cap. 28. Probat. 2. vbi concludit: *Ergo tota potestas vniuersalis Concilij pendet à Romano Pontif. sicut à Capite & Pastore totius Ecclesiæ*, & iuxta ea quæ diximus in Disp præced. proinde probabile est, Papam esse supra Concilium. Quod si Concilium Constantiense Sess. 4. contrarium desinierit, dicens Concilium habere immediatam à Deo potestatem: loquitur Concilium de tempore Schismatis, vt diximus in huius Quæstionis Prælu dio Deinde verba Concilij Canonem non redolent aut definitionem, cùm non adsit verbum pronuntians Anathema, nec verbum, *definimus* aut *mandamus ab omnibus teneri*.

Probatur 3. ex hoc quòd Papa confirmet Concilia, antequam publicentur, de illorum decisionibus dispenset; & quòd Concilia non dispensent de Censuris à Papa inflictis. Primum patet ex Conc. Nycæno cuius Patres Epist. *Quoniam omnia*, precantur S. Siluestrum, vt confirmet proprio ore quod constituerant: Quod reuera fecit ipse Pontifex Epistol. *Gaudeo promptam*, & adhuc firmius in Concil. Roman. Deinde Concilium Constantinop. fuit confirmatum à S. Damaso Pontif. Concilium Chalcedonense suorum decretorum confirmationem postulat & obtinet à D. Leone, &c. inde in Concil. Lateranens. 5. sub Leone 10. sess. 11. Constit. 4. *Pastor æternus*, habetur, *Consueuerunt antiquorum Patres Conciliorum pro eorum quæ in suis Concilijs gesta fuerunt corroboratione, à Roman. Pontif. subscriptionem, approbationemque humiliter petere & obtinere, prout ex Nicæna, Ephesina,* &c.

&c. *manifestè colligitur*. Si autem Concilia essent supra Papam, ab illo non peteretur confirmatio; maior enim non dependet à minori, imò è contra; vnde Concil. Basileense: *Quidquid in sacris statuitur Concilijs, Papa authoritate statuitur*: Et infrà, *Dum enim ipse præsens est, ipse concludit, ipse statuit, & sub nomine suo ac persona omnia decernuntur: Dum abest, sui Præsidentes qui eius vice funguntur, locumque Apostolicum tenent, per sacrum Concilium deliberata concludunt*. Quæ verba Concilij omninò aduersantis Papæ denotant ipsum esse supra Concilium in responsione Synodali data à Præsidentibus, *Hodie in nostra Generali Congregatione*. Secundum probatur, quòd possit Pontifex de Conciliorum Decretis dispensare, ex Concil. Basileens. citato, *Statuta per Concilium in nullo derogant suæ potestati* (loquitur de Eugenio Pontifice, cui Concilium opponebatur, & qui ab eo fugerat Ferrariam cum quibusdam Cardin. vbi congregauit aliud Concilium generale, posteà translatum & perfectum Florentiæ) *quin pro tempore, loco, causis & personis, vtilitate vel necessitate suadente: moderari dispensarique possit, atque vti Summi Principis epikeia, quæ ab eo auferri nequit*. Hoc praxis confirmat, in Concilijs enim Nic. Can. 15. Antioch. 1. Can. 21. & Sardicensi Cap. 1. statuitur, *Nè cui liceat Episcopo de Ciuitate sua ad aliam transire*: Sixtus tamen III. in hoc dispensauit cum Probo, qui de Cisigua Ciuit. transiuit ad Constantin. Socrates lib. 3. cap. 39. & Baron. an. 434. Concilium Constantinopolit. Act. 10. Can. 25. statuit, nè qui Photio adhærescunt; restituantur in Sedibus suis: Imperator tamen Basilius & Ignatius Patriarcha rogauere Adrianum Papam, vt cum aliquibus dispensaret. Alii supplicauerunt Stephanum VI. vt dispensatum faceret Fratrem Imperatoris Basilium, qui ordinem Diaconatus à Photio receperat. Stephanus, Iuuenis nominatus, ad Sedem Antiochenam eleuatus contra Canones Concilii Nicæni, dispensatus fuit à Simplicio ex Epist. sua ad Zenonem Imper. *De Ecclesia Christiana*. Ex quibus omnibus patet, semper creditum fuisse, Papam posse dispensare de Canonibus Conciliorum. Tertium denique constat, quòd scilicet Concilia non possunt dispensare de Pontificum Decretis, quoniam Synodus 8. vniuersalis Constantin. rogat Pontificē, vt dispen-

ſet cum illis, qui Photio communicauerunt, quod denotat ipſos non potuiſſe diſpenſare. Ex quibus omnibus liquet Papam eſſe ſupra Concilium.

Probatur 4. ex collectione multarum rationum. Primò, Concilium vel eſt Paſtor, vel Ouile; non Paſtor, ſoli enim Petro dictum eſt, *Paſce oues meas*: Ergo eſt Ouile, & cùm Ouile agnoſcat ſupra ſe Paſtorem, Concilium debet agnoſcere Papam ſupra ſe. 2. Papa eſt ſupra omnes Prælatos diſperſos: ergo etiam eſt ſupra illos collectos in vnum; illa enim vnio non auget ius Prælatorum, maximè cùm poteſtas Eccleſiaſtica immediatè fit à Deo, & communicetur Papæ immediatè; & mediante Papa Eccleſiæ & Prælatis, vt probauimus in Diſput. præcedenti. 3. Quilibet Epiſcopus eſt caput nedum ſingulorum Diœceſanorum, ſed etiam collectionis eorum: ergo Papa eſt caput nedum omnium Chriſtianorum in particulari, ſed etiam Eccleſiæ totius: Et cùm caput emineat ſupra corpus, vt diximus in prima Probat. ideo Papa eminet ſuper Eccleſiam; & ſic eſt ſupra Concilium, quod eſt Eccleſia vnita. 4. Si Concilium eſſet ſupra Papam, Papa eſſet Vicarius Concilij, quod eſt falſum, quoniam eſt Vicarius Chriſti, quem ſolum agnoſcit ſupra ſe, vnde Can. *Nemo* 9. quæſt. 3. Nemo iudicabit primam Sedem: neque enim ab Auguſto, nec ab omni Clero, nec à Regibus, neque à Populo Iudex iudicabitur. Per omnem autem Clerum, Gloſſa intelligit Concilium. 5. In fine Concilij Sinueſſani ſub Marcellino, *Suprema Sedes à nemine iudicatur*. In Rom. ſub Silueſtro Can. vlt. *Nemo iudicabit primam Sedem*. 6. Ex appellationibus Concilij ad Papam, ſequitur Papam eſſe maiorem, cùm appellatio ſemper fiat à minori ad maiorem. Gelaſius autem Papa in Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ ait, *Ad Sedem Apoſtolicam de qualibet mundi parte appellandum eſt; ab illa autem nemo eſt appellare permiſſus*. Quod intelligitur etiam de appellatione à Concilio, ipſe enim ſubdit Romanos Pontifices ſæpè abſoluiſſe, quos ligauerant Concilia.

Obijcit Vigorius, Papam eſſe filium Eccleſiæ; ergo non eſt ſupra illam. Reſp. eſſe Patrem & Filium diuerſo reſpectu; vt baptizatus enim, eſt filius, & vt Papa eſt pater. Deinde nil repugnat, ſi in moralibus & ſpiritualibus filius ſuperet patrem ratione authorita-

ritatis, sicut Salomon superauit Bethsabee. Dicit non esse verisimile, vt Christus suam sponsam Ecclesiam alteri subiecerit; cur non vt eius pudicitiam & castitatem conseruet contra Hæreses, Schismata & prauos mores; sicut amicus certus de sui amici probitate, sponsam conseruandam tradit illi, dum peregrè proficisci cogitur? Instat, dicendo Papam Schismaticum & Hæreticum posse deponi à Concilio. Hoc fatemur, quia eo ipso, quod est Hæreticus aut Schismat. indignus est qui Ecclesiam gubernet; hoc enim tantum scandalum adduceret, vt hinc sequeretur ruina animarum. Addit quòd ex appellationibus à Papa ad Concilium, appareat Concilium esse supra Papam. Resp. hoc esse illicitum, vt habetur in 2. probat. Ratio nostra est, quia in causa appellationis appellans, à potestate & iurisdictione eius à quo appellat, eximitur; & sic non esset amplius in ouili Papæ & proinde esset extra Ecclesiam, & non Christianus. Deindè, sicut non licet à Rege appellare, quia est Monarcha, & Monarchico modo idest extremo iudicio iudicat; sic, cùm Papa sit supremus in Ecclesia Monarcha, igitur extremo iudicio sic terminabit causas, vt fas amplius non sit ad aliud prouocare. Vnde Augustinus Serm. 2. de verbis Apostoli contra Pelagianos, ait, *Iam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostol. inde etiam rescripta venerunt; causa finita est, vtinam error finiatur.* Si causa finita sit post iudicium Papæ, non est ampliùs locus appellationi ad futurum Concilium, quod postulabant Pelagiani. Sic etiam Optatus Mileuitanus contra Donatistas, *Iudicium Melchiadis Papa sententia clausum est.* Lib. 1. contra Parmen.

Obijcies 2. causam Donatistarum; quam damnauerat Melchiades Papa, iterum iudicauit Episcopus Arelatensis in Concilio, teste Aug. Epist. 162. Ad Glorium & Eleusium, vbi addit, *Ecce putemus, illos Episcopos, qui Romæ iudicauerunt, non bonos fuisse iudices; restabat adhuc vniuersa Ecclesia Concilium, &c.* Ergo Concilium generale est supra definitionem Papæ. Resp. ex Aug. ideo Episc. Arelat. iudicasse, non quidem, quia necessarium erat, sed sic voluit Imperator, vt acquiesceret Donatistis hoc postulantibus, & videret, si post duplex iudicium sanarentur. Resp. 2. ad verba Augustini, quòd non comparet

Papam sine Concilio cum Concilio sine Papa, quod nos ipsi facimus; sed Concilium particulare, cui præest Papa, cum Concilio vniuersali, cui etiam præest; & tunc dicit, quod ea quæ gesta sunt in particulari, possint adhuc iudicari in generali; maximè in quæstionibus facti particularis, vbi & Papa, & Concilium particulare & generale errare possunt; cum definitio dependeat ex informationibus, vt in quæstione Donatistarum, qui credebant miracula facta in sua secta, esse vera miracula. Dices, ex Matth. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, dic Ecclesiæ*. Resp. idest, dic Pastori Ecclesiæ: si est persona priuata v. g. quæ peccauit, dic Episcopo; si est Episcopus, dic Archiepiscopo; si est Archiepiscopus, dic Papæ; si est Papa, dic ipsimet charitatiuè; si non se corrigat, iudicium Deo reseruandum est; summa enim sedes à nemine iudicatur. Si hoc dictum fuerit Petro; nondum erat caput Ecclesiæ.

Obijcies 3. In Conc. Constantiensi sess. 4. definitur Concilium esse suprà Papam, nemine reclamante. Resp. 1. hoc intelligi tempore Schismatis, quo scilicet quilibet Papa dubius est, vt in tempore huius Concilij, quo erant tres Papæ, Ioannes XXIII. Gregorius XII. & Benedictus XIII. non verò loquutum est Concilium de illo tempore, quo Papa est indubitatus, de quo tamen non est nostra quæstio. Resp. 2. Hoc Concilium non fuisse absolutè generale, quia aderat tantùm tertia pars Ecclesiæ, nimirum Prælati qui obediunt Ioanni; aberant verò Gregorius & Benedictus, & eorum Prælati. Quòd si dicatur Martinum V. hoc decretum confirmasse: hoc falsum est, quia ipse dixit, se confirmare tantùm ea decreta quæ conciliariter, idest, præuio maturo examine, facta fuerant; istud verò factum est sine vllo examine, & nullo reclamante reuera, quia cùm Ecclesia laboret horrendo Schismate, & nullum tunc posset afferri remedium contra malum tam graue, nisi determinando Concilium esse supra Papam, omnes illicò sine reflectione hoc statuerunt. Dices, Concilium Basileense hoc approbasse Decretum. Resp. hoc Concilium fuisse legitimè inchoatum, sed illegitimè terminatum, ob violentias factas contra fautores Eugenii IV. de quibus in Disp. præced. Deinde, quæ decreuit hoc Concilium contra Pontif. nullus approbauit,

bauit. Adde quod, vt diximus, hæc reuocata sunt in Conc. Florent. & Lateran: vt diximus in præludio quæstionis.

Quæres, an sit maior authoritas Concilij, quàm Scripturæ. Hæretici nobis imponunt, quòd subijciamus Scripturam Concilijs & Traditioni; sed hoc esset blasphemiam proferre; Scriptura enim est verbum immediatè reuelatum à Deo, in quantùm Euangelistæ scribebant quæ sibi reuelabantur, vel saltem impellebantur à Spiritu S. ad scribendum ea, quæ audierant & viderant; vnde non laborabant in suis libris edendis: Concilia verò non scribunt immediatè à Deo reuelata, sed tantùm declarant, quodnam sit verbum Dei scriptum vel traditum; & Patres in Concilijs tenentur conclusiones scrutari cogitando, legendo, & disputando; Act. 15. legitur in Conc 1. magnam controuersiam fuisse factam.

Quæres, an sit maior authoritas Concilij vel Papæ, Resp. si Concilium sit legitimum, vt v.g. Concilium Constantinop. 1. quod permisit Papa celebrari, licèt non fuerit in illo, nec per se, nec per Legatos, quia tunc celebrabat aliud Concilium Romæ; in eo casu decreta esse æqualis authoritatis, cùm sint æquè infallibilia; & sic Pontifex non potest determinare vnum, & Concilium oppositum eius. Resp. 2. Quòd si Concilium celebretur sine consensu Papę, tunc hęc quæstio non est proponenda, quia Concilium nullum est: Si verò ad illud miserit Legatos, quibus dissentientibus Patres determinarunt; alij respondent talia decreta esse nulla ante cófirmationem Pontificis; alij dicunt, hoc nunquam visum fuisse, quando abfuit fraus & dolus, vt in Concilio Ephesino 2. vbi reclamantibus Legatis, approbata est Dioscori sententia pro Eutychianis, sed vi & metu. Alij dicunt, quòd si hoc fieret, & Legati habuissent instructionem à Papa, tunc Concilio adhærendum esset, ex Hieronymo, August. &c. si verò non habuissent instructionem, standum esset adhuc cum Concilio, donec Papa ex cathedra pronuntiaret. Resp 3. Quòd si in Concil. Legati cùm minori parte Patrum determinarent aliquid, à parte illorum esset standum; cùm constet vi orationis Christi, Papam & eius Legatos esse infallibiles, non ita de maiori parte Concilij sine Legatis. Vnde Canus lib. 5. de

de Locis cap. 5. *Vbi de fide quæstio est, non ita oportet plurimorum sequi iudicium, nec in Concilijs sententiam ex numero suffragiorum metiri, sed potius ex grauitate & pondere eorumdem; vsu enim frequenter euenit, vt maior pars vincat meliorem.*

CAPVT II.

De Concilijs in particulari.

EA quæ spectant ad naturam, diuisionem, & conditiones Concilij legitimi, explicuimus in præcedenti Disput. Aliquid nobis superest dicendum de Concilijs in particulari; non quidem de omnibus, quia hoc prolixius extenderetur; de sed solis Generalibus, & hoc fiet in præsenti Cap. si priùs prælibauerimus aliqua de Concilijs Apostolorum.

De Concilijs Apostolorum.

APostolos post Ascensionem Christi multas habuisse congregationes pro necessitatibus Ecclesiæ nascentis, certum est ex Actibus Apost. quatuor tamen præcipuæ numerantur 1. 6. 15. & 21. cap. Harum prima fuit post Ascensionem Dom. Hierosolymis celebrata ad eligendum aliquem loco Iudæ Proditoris, cui suffectus est Mathias, vt habetur Act. 1. Secunda habita est etiam Hierosolymis, an. primo post Ascensionem Christi, ante Pauli conuersionem, quæ contigit eodem anno, ad eligendum septem Diaconos, & satisfaciendum postolationi Gentilium aduersus Iudæos, quòd viduæ eorum non honorarentur in ministerio, dum eleemosynæ distribuerentur, sicut viduæ Iudæorum, Act. 6. Tertia fuit habita Hierosolymis an. 14. post Christi Resurrectionem, in qua agitata fuit quæstio, an Gentiles conuersi deberent recipere Circumcisionem cum Baptismo, Act. 15. in qua conuenerunt quatuor Apostoli, Petrus, Paulus, Iacobus & Barnabas, qui vocati sunt in Hierusalem speciali reuelatione, ad dirimendam hanc litem. In hoc Concilio Petrus, vt primus Apostolorum, definiuit controuersiam, dicens, *Viri fratre, ! quid tentatis Deum imponere iugum super ceruices Discipulorum?* &c. posteà Paulus & Barnabas narrauerunt quanta

Deus

Deus fecisset signa & prodigia per eos in Gentibus, denique Iacobus, vt Pastor Vrbis Hierosol. narrauit iterum populo eadem, quæ ante loquutus fuerat Petrus, dicens, Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, *Vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato & fornicatione*. Quantùm ad qualitatem huius Concilii; aliqui tenent fuisse generale, alii particulare; ego verò dicerem esse generale ratione materiæ, quia agebatur causa fidei toti Ecclesiæ proponenda; ratione verò Congregationis esse particulare, quia aderant tantùm quatuor Apostoli cum Senioribus; nisi dicere velimus, quòd illi quatuor Apostoli æquiualebant omnibus, propter abundantiam Charismatum; & erant ita infallibiles, ac si omnes conuenissent. Quarta Congregatio desumitur ex Act.21. propter contentionem de legis obseruatione Iudæis ad tempus permissa; vt cum honore Synagoga sepeliretur, in qua solus Iacobus conuenit cum Paulo, & hoc in Hierusalem, vbi Paulus se purificauit cum aliis.

Præter has Apostolorum Congregationes ex Scrip. desumptas, aliæ habentur ex Historiis authenticis, vt pote illa quæ fuit in obitu B. Mariæ Virginis, in qua conuenerunt omnes Apostoli, ex Nicephoro & pluribus aliis; sicut & illa in qua omnes Apostoli conuenientes, Symbolum composuerunt: Dispergendi enim Apostoli ad fidem vbique prædicandam, priùs in Concilium conueniunt; & nè vlla diuersitas vera aut apparens inter eos videretur, composuerunt duodecim Canones, seu Articulos, quos Ecclesia vocat Symbolum Apostolorum, de quo loquuti fuimus cap. de Fide. Hoc denique Concilium pro generali haberi potest, cùm omnis Ecclesia congregata fuerit; & sic Concilium Nicænum non debet dici absolutè primum Concilium Generale; sed Primum inter ea quæ post tempora Apostolorum congregata sunt.

De Concilio Nicæno primo.

OMnium Generalium Conciliorum primum fuit Nicænum in Bithynia, quod incœpit an. D. 327. & completum est an. 330. an. 15. Pontificatus S. Silue-

stri

ſtri Papæ, & 20. Conſtantini Imp. in quo 318. Patres conuenerunt, tum vt determinaretur quo tempore deberet celebrari Paſcha ; tùm vt procederetur contra Arium negantem diuinitatem Chriſti.

Arius erat Præsbyter Alexandrinus elati animi, qui cùm non poſſet ad dignitatem, quam ambiebat, peruenire, more Hæreticorum, inſolens introducere dogma conatus eſt contra diuinitatem Chriſti, negans ipſius ſubſtantialitatem cum Patre. De hoc certior factus Alexander Alexandriæ Epiſcopus, eum pluries admonuit, vt à praua opinione reſipiſceret; ſed ex hoc impudentior factus, cœpit apertè ſuo Epiſcopo aduerſari; quòd audiens Imperator Conſtantinus, de conſenſu Pontificis conuocauit Concilium Niceæ in Bithynia, in quo ſtatutum eſt tempus Paſchatis celebrandi, & damnatus eſt Arius ab vniuerſo cœtu, exceptis ptemdecim Epiſcopis, qui ab Imperat. in exilium deiecti ſunt; ſed ex illis, vndecim voce tenus ſuam ſententiam reuocarunt; vnde Arius cum ſolis ſex relegatus eſt. Multi Canones huius Concilij ſuppreſſi ſunt ab Arianis, de quibus fidem faciunt Concilium Alexandrinum & Lateranenſe. Ad hoc Concilium Papa pro Legatis miſit Oſium Epiſc. Cordub. quem iam Alexandriam miſerat D. Silueſter ad pacificandam controuerſiam, & cum illo miſſi ſunt duo Presbyteri Romani, Victor & Vincentius, qui tres primò ſubſcripſerunt condemnationi Arianorum, & poſteà S. Silueſter conuocauit Concilium Romæ, vbi Nicænum confirmatum eſt.

Ariani Epiſcopi ſimulantes ſe ſubijci Conc. Nicæno, maximas perſecutiones D. Athanaſio Catholicæ Fidei Propugnatori intrepido intulerunt; & mortuo Conſtantino, eò deuenerunt inſolentiæ, vt poſſidentes fauorem Conſtantii filii & ſucceſſoris eius, nihil omiſerint, vt eluderent decreta Concilii Nicæni: Ideò Concilium fecerunt Antiochiæ, vbi damnatus fuit Athanaſius ſuper falſas accuſationes, à quibus tamen abſolutus fuit in Conc. Sardic. Sed poſteà, cùm ſolus Imperii moderator manſiſſet Conſtātius per mortem fratrum ſuorum Conſtantini & Cōſtantis, ita ipſius mentem perturbarunt Ariani, vt Concilium Generale Mediolani indixerit, ſub prætextu pacificationis; in quo ſe adeò fautorem Arianorum

rum

rum demonstrauit, quòd in durissimum plures ex Episcopis sibi contradicentibus miserit exilium; imò & Liberium Papam, qui acriter sustinebat doctrinam Con. Nic. cuius loco institutus est Felix, inuito populo & Clero Romano. Intereà, dum esset Constantius Sirmij, ibi Concilium coegit, ad quod euocatus Osius per violentiam Imperatoris subscripsit, non primæ Patrum confessioni, quæ Catholica erat, sed secundę, quam corruperant, & quæ erat Heretica: ex quo facto maximam egit pœnitentiam senex ille centum annorum, qui semper pro fide pugnauerat.

Papa Liberiùs posteà tædio exilij fatigatus, condemnationi Athanasij subscripsit; redijtque Romam, vbi eum Clerus Romanus noluit recipere, sed agnouit pro Papa legitimo Felicem, qui se verè Catholicum ostendit, ob quod paulo post martyrio coronatus est, & eius loco Liberius de nouo constituitur, postquam detestatus est crimen suum. Quo posito, Constantius videns res suas non multùm proficere, Concilium congregauit, & diuisit Prælatos, ita quod quadringenti conuenerunt in vrbe Ariminensi, & ducenti Seleuciæ; isti pro Arianis steterunt, illi verò quæ acta erant in Concilio Sirmiensi, condemnarunt; & ideò multas illis intulit persecutiones Constantius, quibus durantibus, illos corruperunt Ariani, & induxerunt ad subscriptionem Confessionis, quæ Catholica videbatur, & reuerà Ariana erat; & ob hoc dicit Hieronymus, quòd mirabatur Vniuersus Orbis, se planè Arianum videre:

Sub Liberio Pontif. Vrsacius & Valens hæretici Concilium fecere in Nicæa Ciuitate Thraciæ, vbi statuentes sua dogmata, insinuare voluerunt hanc esse fidem in Concil. General Nicæno congregatam; sed nihil profuit illis tale commentum; derisi sunt enim ab omnibus.

De Concilio Constantinopolitano primo, quod est Concilium 2. Generale.

INter Concilium Nicænum & Constantinopolitanum, aliud generale celebratum est, nempe Sardicense: Iulius enim primus videns Arianos non acquiescere Symbolo Nicæno, imò grauissimã persecutio-

tionem commouere in Catholicos, & nolle ad Concilia Romana conuenire, aliam viam tentat Concilij Oecumenici ad res componendas; ideo misit Episcopos ad Constantem Occidentis Imperat. tunc Mediolani agentem, vt scribat ad Constantium fratrem suum in Oriente, ad conuocandum Episcopos Orientales; quod vtrumque factum est, & trecenti circiter Episcopi Occidentales in Vrbe Sardicensi conuenerunt cum solis 76. Orientalibus, qui adhuc continuò discesserunt à Concilio; nec quicquam dicere voluerunt, donec fautores D. Athanasij excluderentur à Concilio, quod Occidentales passi non sunt: Vnde quia in hoc Concil. Orientales suam fidem Arianam retinuere, & Occidentales Catholicam: hoc Concilium censetur communiter partim approbatum, partim reprobatum; & sic non numeratur inter Concilia generalia. In eo non potuerunt impedire Ariani, quin D. Athanasius Sedi suæ Alexandrinæ restitueretur. Celebratum est sub Constantio & Iulio I. Osio Cordubensi Episcopo, & Philoxeno, & Archidamo præsidibus. Cùm ergo hoc Concilium non sit omnimodè probatum, lequendum est de 2. generali, quod fuit

Constantinopolitanum primum, an. 383. sub Theodosio Iuniore & Damaso Pontif. contra Macedonium Constantinopolitanum Episcopum, qui negabat diuinitatem Spiritus sancti, in quo conuenerunt ex diuersis Orientis partibus 150. Patres, & nullus ex Occidente; quia eodem tempore Damasus celebrabat Concilium Romæ, ad quod vocauerat Orientales, qui se excusauerant ob diuersa obstacula; vnde celebrarunt suum Concilium Constant. ad quod Legatos non misit Damasus, se vniens illis tantùm mente, cum non posset corpore: Vnde semper hoc Concilium, vt legitimum habitum est in Ecclesia; tum quia confirmauit illud Damasus; tum quia propter vnionem mentalem Orientalium & Occidentalium, duplex illud Concilium, vt vnum acceptum est. In eo quatuor Patriarchæ adfuerunt, nimirum Nectarius Constantin. Timotheus Alexandrinus, Meleuitus Antiochenus & Cyrillus Hierosolymitanus.

Error Macedonij profluxit ex errore Arianorum; opinio enim Arij fuit, quòd Spiritus S. esset creatu-

ra.

ra, scilicet Filij, licèt totum certamen Concilij Nic. esset de diuinitate Verbi, quam Arius negabat, quia hæc controuersia diluenda erat, antequam de diuinitate Spiritus S. moueretur quæstio: Vnde dicendum est quòd Hæresis Ariana in tres partes diuisa fuerit; nam illi qui relegati sunt in Ægyptum, & qui suum errorem non simularunt, noluerunt postea communicare cum Arianis; imo sustinebant Filium per omnia esse dissimilem Patri; Ariani tenebant Filium non esse consubstantialem Patri, sed ipsi similem, non proprietate naturæ, sed largitate gratiæ. Macedoniani denique dicunt Spiritum sanctum nihil habere commune cum Patre & Filio, sed esse purè creaturam; Verbi scilicet, quoniam *Omnia per ipsum facta sunt*, & proinde Spiritus sanctus. Contra hos congregatum est Concilium istud, quod confirmauit ea quæ statuta sunt in Concilio Nicæno, & Symbolum composuit omnino simile, nisi quòd, vbi Concilium Nicænum habebat simpliciter; *Credo in Spiritum Sanctum*, istud addidit, *Dominum, & Viuificantem, qui ex Patre procedit*, non expressa persona Filij. Porrò, triginta annis, vel circiter, post hoc Concilium, celebrata sunt Concilia particularia, Mileuitanum & Carthaginense contra Pelagianos, vbi se acerrimum Gratiæ Protectorem ostendit Augustinus.

De Concilio Ephesino primo, Generalium tertio.

Istud Concilium tertium inter generalia, fuit celebratum Ephesi sub Theodosio Iuniore Imperat. & Celestino I. Pontifice an. 439. contra Nestorium, qui admittebat duas in Christo personas, vnam Diuinam, aliam Humanam; & ob hoc dicebat D. Virginem esse quidem matrem Christi, non verò matrem Dei; Vnde condemnatus fuit cum suis consortibus à consessu ducentorum Patrum Ephesi congregatorum, inter quos erant tres Patriarchæ, Cyrillus Alexandrinus, qui erat Papæ Legatus, Ioannes Antiochenus, qui inito Concilio, cum Cyrillo aliquam difficultatem habuit, eo quòd decretum fuerit factum, antequam aduentasset; & Iuuenalis Hierosolymitanus.

Nestorius ille, Presbyter Antiochiæ, Ecclesiastes,

stes, & postea Præsul Constantinopolit. omnium Hæreticorum se ostendit inimicum, vt suam Hæresim introduceret. Primò fecit, vt quidam Presbyter Constantinop. existens, qui Nestorio charus erat, prædicaret publicè contra Maternitatem B. Mariæ. Secundò ibtroduxit quemdam Episcopum, Dorothæum nomine, qui in concione proclamauit coram Nestorio spe lucri sordidi: Anathema omnibus qui Deiparæ vocem vsurpabant. Attollitur clamor populi, ex quo magis furit Nestorius, qui publica voce dicit, *Eum, qui spatijs menstruis adoleuit, Deum non appellauero;* negabat enim etiam diuinitatem filij; *Ne glorieris, ô Iudæi! Deum non crucifixisti quomodò Maria antiquiorem se peperit?* &c. Cyrillus Alexandrinus, cuius fama & authoritas tunc erat celebris, scribit ad Nestorium, qui inde fit insolentior. De his certior factus Pontifex, numerum Episcoporum colligit, qui Nestorium condemnant. Imperator pacem Ecclesiæ reddere peroptans, Concilium Ephesi indicat, accersitque istic Augustinum; sed paulò anteà discesserat è viuis. Congregatis ergo Patribus ducentis, condematur Nestorius, confirmatur Concilium Nicænum pro diuinitate Filij, & pro Maternitate Virginis. Composita est oratio à Patribus Concilij, quæ adiungitur salutationi Angelicæ, *Sancta Maria Mater Dei,* &c.

De Concilio Chalcedonensi, quod est quartum generale.

Damnata Hæresi Nestorij in Concil. Ephes. alia omnino illi opposita nata est, nempe Eutychetis Archimandritæ, i. præcipui Pastoris Monachorum, qui Constantinopoli & in adiacentibus locis magis contra Nestorium efferbuerant. Videns ergo Eutyches, quòd Nestorius diuisisset Christum, duas personas in illo admittens, ipse ex aduerso volebant tantùm vnam in Christo naturam: Nicephorus enim lib. 18. cap. 25. ait, *Duas quidem ante vnionem naturas dixit, deinde vnitas fuisse; & post vnionem, eas in vnam naturam abijsse.* Antequam Concilium Chalcedonense esset coactum ad illam Hæresim extirpandam, duo Conci-

ci-

cilia facta fuerant in Oriente, vnum Constantinopoli, quod fuit legitimum, sub Flauiano eiusdem vrbis Episcopo; in quo post multas tergiuersationes comparuit Eutyches & damnatus fuit. Aliud fuit congregatum Ephesi, authoritate Theodosij Iunioris Imperat. quem Eunuchus Chrisaphius in fauorem Eutychetis adduxerat. In hoc Concil. præsidebat Dioscorus Patriarcha Alexandrinus; qui vt faueret Euticheti, locum Romani Pontif. vsurpauit ex nominatione Imperatoris, & absoluit Eutichetem. Ad illud Concilium deputauit Pontifex Leo I. Legatos, vt resisterent Dioscoro, inter quos erat Flauianus Patriarcha Constantinopol. qui tulis Concilio Epistolam Leonis, cuius lecturam non permisit Dioscorus, imò introducta armatorum multitudine cum catenis, coegit Episcopos ad subscribendum, tantummodò Legatis resistentibus; inter quos Flauianus Romam appellans, tot plagis afficitur, vniuersis Monachis clamantibus, *Occide*; vt ipse moreretur infra tres dies, & anno sequenti Imperator priuatus est vita & Imperio, in punitionem criminis commissi ab eo, cùm ausus fuerit conuocare Concilium inuito Pontifice, & in eo Legatum Hæreticum Eutychianum constituere. Hoc Concilium Ephesinum II. vocatum fuit Synodus Prædatoria; quia Dioscorus & ei fauentes, Prædonum instar, Imperatoris armis fulti, nullo iure seruato, omnia egerunt.

Mortuo autem Theodosio, Pulcheria Imperatrix ex votis omnium, Marcianum elegit Imperatorem, quem litteris excitauit Leo Pontifex, vt pacem redderet Ecclesiæ, cogendo Concilium Oecumenicum; quod reuerà indixit Chalcedone, in Ecclesia sanctæ Martyris Euphemiæ, ad quod conuenerunt 630. Patres ex Oriente & Occidente; & inter illos quatuor Patriarchæ, Dioscorus Alexandrinus, Maximus Antiochenus, Anatholus Constantinop. & Iuuenalis Hierosolymitanus; præsidentibus Pontificis Legatis Paschasiano & Lucensio Episcopis, & Bonifacio Presbytero, qui in prima actione Synodi petierunt, vt Dioscorus non sederet in Concilio, eo quòd authoritatem iudicandi surrepserit, Synodum iussexit fieri sine authoritate Sedis Apostolicæ, & Flauia-

uianum Legatum Pontificis trucidandum consenserit, quod iustum iudicauerunt Patres; Vnde eiectus est ex sententia Prælatorum. Synodus Nicæna 2. iudicata fuit Acephala, Eutyches condemnatus, & Theodoretus Episcopus Cyrensis Act. 8. coactus anathematizare, nedùm doctrinam, sed & personam Nestorij. Et hæc sunt quatuor prima Concilia, quibus censuit Gregorius lib. 1. Epist. 24. tantam adhiberi debere reuerentiam, quanta defertur Euangelio.

De Concilio Constantinopolitano 2. quinta Generali.

HOc Concilium celebratum est sub Imperatore Iustiniano & Vigilio Pontifice ann. 553. vel 556. vt alij dicunt, & in eo conuenerunt 288. Episcopi. Vigilius nec per se, nec per Legatos voluit illi Concilio adesse, licet ibidem versaretur, timens nè aliquid definiretur contra Decreta Concilij Chalcedonensis; fuit tamen pro legitimo habitum, quia ex eius consensu fuerat congreagtum, & confirmatum posteà. In eo condemnatus est Origenes, cum Petro, Anthimo, Seuero, & Zoara Hæreticis. Renouata sunt Anathema fulminata in Conc. Ephesino contra Nestorianos. Theodorus Mopsuestanus Episc. Ybas Episc. Edessenus & Theodoretus Episcopus Cyriensis, qui Nestorio fauerant, posteà in Sedibus suis restaurati fuerunt, pronuntiato Anathemate contra Nestorium: Sed quia remanserant eorum scripta, quibus multi inficiebantur, ideò in parte congregatum est hoc Concilium ad condemnationem illorum scriptorum, quæ dicta fuerunt tria Capitula.

Origenes Maneti, Sabellio, Ario, Eunomio, Nestorio ac reliquo Hæreticorum choro se coniunxit. Tenebat 1. inter alia, Deum habere vim certis finibus terminatam. 2. Filium minorem Patre asserebat, Spiritum sanctum Filio inferiorem, Filium creaturam ac germen Patris, eundemque purè hominem & creaturam. 3. Asserebat animas fuisse ante corpora creatas in cœlo, vbi peccata commisere. 4. Volebat Solem, Lunam, Stellas, & Aquas quæ super cœlos sunt, esse animatas & rationales

Vir-

Virtutes 5. Quòd in resurrectione corpora hominum rotunda excitabuntur. 6. Quòd impiorum hominum & etiam dæmonum tormenta finem accepturа sint. 7. Post hoc sæculum pro dæmonibus crucifixum iri Christum, &c.

Licèt Origenes in hoc Concilio damnatus fuerit tanquam Hæreticus, quod Concilium dicit se venerari Gregorius Magnus lib. 1. Registri, Epistol. 24. ad Ioannem Constantinopolit. non defuerunt tamen plurimi ipsum iustificantes, inter quos Picus Mirandulæ, in thesibus suis posuit, Rationalius est credere Origenem esse saluum, quam damnatum. Vnde in Apologia discutit primò, an Origenes Hereticum aliquid scripserit, vel crediderit? Hieronymus affirmat, negat Ruffinus; vnde maxima contentio orta est inter illos, ex August. Ratio Ruffini est, quia Origenes lib. 4. habet Epistolam, vbi queritur quòd corrupti fuerint sui libri ab Hæreticis; si hoc autem factum est ipso viuente, quantò magis ipso mortuo? 2. quærit, vtrùm posito quòd aliquid hæreticum scripserit, scripserit dogmaticè & adhæsiuè; an verò tantùm inquisitiuè? quod magis probat Picus. 3. quærit an supposito quòd scripserit aliquid hæreticum adhæsiuè, in hoc peccauerit; quia potuit scribere aliquid erroneum de rebus non determinatis, & illud submittere Ecclesiæ. 4. quærit, posito quòd peccauerit, vtrùm numquam pœnituerit; qnod affirmat Hieronym. in Epist. ad Fabianum Rom. vrbis Episcop. ipsum pœnitiuisse. 5. quærit, an dubio manente de eius pœnitentia, credendum sit, ipsum esse damnatum, quod negat; quia Aduersariorum esset probare eius impœnitentiam. 6. concludit Mirandulanus, quòd, in sua opinio sit vera, Patres huius Concilij nihil aliud voluerint, nisi quòd damnatus fuerit Origenes in sua doctrina, quidquid sit de persona. Præclara addit Vincentius Lirinensis de Origene.

De Concilio Constantinopolitano 3. quod est sextum generale.

HOc Concilium celebratum est an. 681. tempore Constantini IV. dicti Pogonati, inchoatum sub Agathone, & finitum sub Leone II. vbi adfuerunt 289. Patres, qui condemnauerunt errorem Monothelitarũ, in Christo vnam tantùm voluntatem admittẽtium; cuius Concilij Legati horum Pontificũ Pręsides fuerunt. Vt cognoscatur huius Concilij historia,

Sciendum est, Cyrum Patriarcham Alexandrinum, volentem renouare Hæresim Eutichetis, damnatam in Concil. Chalcedonensi, docuisse palam, in Christo vnam esse tantùm voluntatem & vnicam operationem voluntatis: quod acriter refutauit Sophronius Episcop. Hierosol. Sergius autem Episcopus Constant. qui mente Monothelita erat, res Ecclesiæ pacificare simulans, aiebat non vtendum esse voce vnius, aut duarum voluntatum, & fidem sufficere de vna tantùm in Christo persona. Hoc rescripsit Honorio Summo Pontifici, illi persuadens totam difficultatem in hoc consistere, quòd aliqui tenerent esse in Christo duas voluntates contrarias, ex quo concludi poterat, Christum posse peccare. Mentem Sergij, quam sinceram credebat, aporobauit Honorius, & replicans illi cum expressa mentione duarum voluntatum in Christo (vt notatur in Epistola eius, de qua fuimus loquuti, cùm egimus de erroribus quos Hæretici attribuunt Summis Pontificibus) & perfecta conformitate vnius ad alteram, statuit congruum esse, vt iuxta sententiam Sergij, nulla fieret mentio vnius aut plurium voluntatum. Mortuo autem Honorio, perfidus ille Sergius, litteras Pontificis omnibus manifestans, persuadere voluit, Honorium stare pro Monothelitis, quorum partes ipse publicè tenere cœpit. Cum hæc ergo omnia multum rumorem in populo, & scandalum in Ecclesia excitarent, hoc celebratum est Concilium aduersos Monothelitas, quin in illo condemnati sunt; sed in eo multa addita fuerunt, quæ concernunt condemnationem Honorij, quæ non sunt Catholica; vnde cautè legendum est hoc Concilium, sicut & præcedens, quod iam annotauimus loco superius citato.

De

De Concilio Nicano 2. Generalium septimo.

QVod celebratum est contra Iconomachos anno 787. sub Adriano primo Pont. Constantino IV. Imperat. & Irene eius Matre, in quo conuenerunt 377. Episcopi, Petro Archiepiscopo Romanæ Ecclesiæ, & Petro Monacho Legatis. In tanto pretio habita est hæc Synodus apud Græcos, vt festum diem singulis annis, in die quo absolutum est, agant, scripserintque in Menologio, *Die 12. Octob. Sancta septimæ Synodi trecentorum sexaginta septem Patrum commemoratio.*

Orientales præcipuè maximam reuerà de felici exitu huius Concil. lætitiam concipere debuerunt; quippe qui grauem persequutionem passi fuerint à suis Imperatoribus, Imaginum cultui & picturæ aduersantibus. Inter quos fuerunt Leo Isaurus, Leo Armenius, & Copronymus, qui in prognosticum futuræ vitæ, dum baptizaretur; fœdauit puros Ecclesiæ fontes. Huic successit Leo IV. etiam Imaginum insectator, qui breui mortuus est. Irene eius vxor pietate clarissima cum filio suo minori ætate Constantino regnare cœpit, religionemque restaurare percupiens, Tarasium excellentissimum Præsulem in Patriarcham Constantinopolitanum restituit, qua Sede priuatus fuerat ab Iconoclastis. Illicò Tarasius ille cum Imperat. scribit ad Adrianum, vt Concilium indicat & mittat Legatos; quo nuntio lætius nunquam receperat Pontifex: Vnde celebratum est hoc Concilium Niceæ Bithyniæ, ob maiestatem primi Concilij contra Hæreticos celebrati.

Hoc tempore Carolus Magnus in eundem finem petijt ab Adriano Pontif. vt in Occidente conuocaret Concilium contra Elipandum & Felicem Iconomachos: Consensit Pontifex, Legatosque misit ad Ciuitatem Francofordiensem, vbi congregati erant Episcopi Franciæ, Italiæ, Germaniæ, & Angliæ: Sed quia Patres huius Concilij crediderunt Concilium Nicænum non fuisse approbatum à Papa, & non explicasse qui cultus imaginibus deberetur, an absolutus, vel relatiuus, ipsum improbarunt aliquo modo; ideo istius Concilij decreta non fuerunt à Pontifice confirmata.

De Concilio Constantinopolit. 4. Generalium octauo.

ISTud celebratum est sub Adriano II. & Basilio Imper. an. 869 aut. 870. in quo adfuerunt 383 Episcopi, Præsidentibus ex Pontif. Donato & Stephano Episcopis, & Marino Apostolicæ Sedis Diacono. Hoc Concilium totum consist t in depositione Photij falso Antistite Constantin. & restitutione Ignatij eiusdem Patriarchatus Præsulis.

Ignatius, abdicato Ioanne Patriarcha Constantin. ob Hæresim Iconomachorum, è Monasterio ad illum Patriarchatum euectus est omnium votis, exceptis paucis Episcopis, quorum Ordinationi in Presbyteros resti erat ob crimina illorum. Illis fauebat Photius Secretarius Michaelis Imperat. qui Patriarchatum affectabat; vnde suasit cum alio, nomine Barda, Imperatori quod in eius vitam conspiraret; quibus Imperator nimiùm credulus, Ignatium è Sede expulit, & relegauit in exilium; tantisque à Barda affectus est plagis, vt post dentium confractionem se à Patriarchatu demittere coactus fuerit, eiusque loco suffectus est Photius contra Canones, prohibentes ne quis ex sæculari statu ad Prælaturam eleuetur.

Clamare cœperunt pro Ignatio populus, Clerici & Antistites; quæ fit vt Imperatoris iussu congregati fuerint aliquot Episcopi, qui ex sententia Ignatium deposuerunt; ardentiùs tamen exquisitus est Photius à Clero & Laicis; vnde ad Nicolaum Prædecessorem Adriani requirit Photius, vt confirmetur: sed Pontifex agnoscens illius malitiam, mittit Constantinopolim litteras pro Ignatio restituendo, quæ corruptæ sunt à Græcis, & in fauorem Phòtij versæ; vnde Conciliabula fecerunt, & de nouo indignum Sede declararunt Ignatium. Hoc discens Nicolaus in punitionem tantæ temeritatis, Photium excommunicat, Sede priuat, Anathema in consortes pronuntiat, & Censuræ non obediens Photius ab omnibus deseritur; ex quo furens ille contumax, fauore Michaelis Imper. tuguria Eremitarum in Monte Olimpo degentium incendit, congregatque Conciliabulum sub Imperatoris præsidio,

in quo Nicolaum Pontificem excommunicat, per subornationem Orientalium, quod dedit initium diuisioni Græcorum à Romanis.

Moritur intereà Imperator, cui succedit Basilius; & iste inuestigans quid fecerit Photius, & quid Pontifex decreuerit contra illum, Photium throno decedere iubet, & Ignatium restitui; quod iste facere renuit, nisi accedat iudicium Pontificis: Vnde Imperator ad Adrianum II. successorem Nicolai mittit, vt definiat causam inter Photium & Ignatium, moxque aliquos conuocat Prælatos Pontifex, qui illicò Photium condemnant, & ipse, Missis Legatis cum authoritate Apostolica, iussit Constantinopoli congregari hoc Concilium, in quo & Photius & Iconomachi, qui rumorem de nouo excitabant, condemnati sunt.

De Concilio Lateranensi primo, & nono inter Oecumenica.

HOc Concilium fuit primum inter illa, quæ celebrata sunt in Occidente, propter defectionem Græcorum à fide, & peruersitatem Schismatis eorum. Celebratum fuit istud Concilium An. D. 1122. aut 1123. contra Saracenos pro recuperanda Terra sancta, & pro concordia inter Sedem Romanā & Henricum V. Imperatorem, qui iura Ecclesiæ vsurpabat, sub ipso Henrico Imperatore & Calixto II. Pontif. Locus illius fuit vrbs Roma in Palatio S. Ioannis Lateranensis, & ob hoc dicitur Concilium Lateranense, in quo conuenerunt ad minus trecenti Episcopi, plusquam quadringenti Abbates, plurimi Conuentuales Priores, Legati Græci & Romani Imperij, Regum Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ & Cypri Oratores, Summique Pontificis Legati. Causa huius Concilij fuit hæc.

Cùm beneficia Ecclesiæ pinguiora essent, maximè in Germania, Imperatorum auiditas in illis conferendis inhiauit, renitentibus Pontificibus Romanis, præsertim Gregorio libertatis Ecclesiæ propugnatore acerrimo, qui Henricum IV. sacris priuauit, quia inuestituras seu ius eligendi Episcopos vsurpabat cum traditione Annuli & Baculi Pastoralis. Alij Pontificum in hoc efferbuerunt, alij vi & me-

tu tolerauerunt, vt Paschalis II. qui ab Henrico V. in carceré coniectus est, donec idem ius illi concederet. Calixtus tandem II. confirmata in Henricum V. excommunicatione, Adalbertum Moguntinnm Archiepiscopum suum Legatum in Germania constituit, qui Episcopos, Abbates, Principes & Populum commouens, pro libertate Ecclesiæ tuenda, ingentem exercitum comparauit: Ex alia verò parte celeriùs accedebat Imperator, non cum minoribus militum copijs, ita quòd, cruento certamine lis videretur dirimenda; sed Abbas Vspergensis pacem reddere Ecclesiæ tentans, à Pontifice & Imperatore obtinuit, vt contentio deferretur duodecim Principibus ex vtraque parte electis; tandemque res est composita, Imperator Pontifici obedientiam reddidit, & Pontifex, iure electionum sibi reseruato, contulit Imperatori regalia, i. ius conferendi Episcopis & Abbatibus bona temporalia; & vt hæc conuentio rata haberetur, habitum est Concilium Lateranense primum, in quo remisit Imperator Pontifici ius, quod prætendebat in inuestituras Prælatorum per Baculũ & Annulum, & Pontifex concessit illi regalia, quod vtrumque factum est an. 1122. nono Calendas Octob.

In hoc Concilio, præter initum fœdus inter Imperat. & Pontif. multa adhuc facta sunt; condemnatus enim fuit Abbas Ioachim, qui scripserat in Petrum Lombardum, quem vocabat Hæreticum, quòd diceret Patrem, Filium, & Spiritum S. esse vnam summam rem, quæ nec generaret, nec generaretur, dicens in hoc Abbas Ioachim, Magistrum Sentent. admittere quantitatem in diuinis. Conuenerunt insuper Imperator & Pontifex de bello inferendo contra Saracenos. Determinarunt denique Patres de Sede Patriarcharum, vt scilicet post Romanum Pontif. primus esset Constantin. 2. Alexandr. 3. Antioch. & 4. Hierosolimitanus. Canonem vigesimum fecerunt de confessione facienda saltem in anno proprio Sacerdoti, vel alteri ex eius licentia; quinquagesimum quo prohibetur Matrimonium intra quartum gradum inter affines & consanguineos, & sexagesimum tertium, quo declaratur, simoniam committere Moniales, dum aliquid recipiunt (paupertatis prætextu) pro ingredientibus Monasterium; & iubẽtur excludi tam recipiens, quàm recepta de suo Monasterio in-

lo-

locum arctioris Regulæ, ad agendam ibi perpetuam pœnitentiam, sine spe reuersionis.

De Concilio Lateranensi 2. & decimo Generali.

ILlud celebratum fuit an. 1139. sub Innocentio II. & Conrado III. Huius Synodi conuocatæ hæc fuit causa. Mortuo Honorio II. à maiori parte Card. electus est Innocentius II. aliqui tamen Petrum Leonis filium potentissimi Ciuis Romani, pseudo-Pontificem sub Anacleti II. nomine creauerunt, qui propinquorum viribus innixus omnes Basilicas inuasit, coegitque Innocentium cum Cardinalibus Galliam accedere; vbi à Rege Galliæ, Imperatore, Rege Angliæ, & multis alijs Principibus & omnibus Escopis horum Regnorum agnitus est in legitimum Pontificem; *Illum* enim *meritò recipit Ecclesia, cuius electio sanior inuenta est, eligentium numero vincens & merito*, inquit D. Bernardus Epist. 125. Cùm autem noster Innocentius in Italiam reuersus esset, Pseudo-Pontifice mortuo, alium sub Victoris nomine suffecerunt Schismatici, qui libero motu se contulit ad Pontificem, Pontificalibus vestibus depositis.

Ipse verò legitimus Papa mox vt Romam redijt, Concilium congregauit vniuersale in Ecclesia Lateranensi, vbi mille circiter Patres accessere. In eo rescinduntur acta Schismaticorum; pristina disciplina in Ecclesia restituitur; inhibetur sub excommunicationis pœna, nè manus violentę inijciantur in Clericum; condemnaruntque Petrum de Bruis, qui tenebat infantes non debere baptizari ante rationis vsum, nec alienam fidem prodesse illis qui non possunt vti propria. Asserebat 2. non debere extrui Templa, & constructa demolienda esse. Negabat 3. Crucem esse pingendam, quia fuerat Christo in dedecus; vnde ipsius species dehonestandæ erant, non venerandæ. Negabat 4. Sacrificium Missæ, & nullum Deo offerendum volebat. Tandem eleemosynas, oblationes & reliqua bona, quæ fiebant pro mortuis irridenda. In quibus apparet ipsum Petrum de Bruis esse omnium parentem Hæreticorum, qui post ipsum vixerunt.

De Concilio Lateranensi tertio, & generalium undecimo.

ANno Domini 1179. hoc Concilium indixit Alexander III. sub Imperio Friderici I. contra Albigenses & Vualdensus, nomine Catharos. Albigenses in Aquitania renouare volentes errores Manichæorem, negando liberum Arbitrium, composuerunt exercitum ex centum millibus Militum, qui miraculosè in fugam & destructionem positus est per Montisfortij ducem, qui mille quingentos habebat tantùm Milites; ipsi verò Hæretici in hoc Concilio damnati sunt. Vualdenses autem, aliàs Pauperes de Lugduno, quia omnia dabant pauperibus ad exemplum cuiusdam Ciuis Lugdunensis inter alios prædiuitis, contra Papam, Indulgentias, Purgatorium, & alias Catholicas veritates insurgentes, illicò damnati fuere in Concil. Lateranensi.

Non solùm hæ extirpandæ Hæreses dederunt locum huic Synodo, sed etiam Antipapę, quibus fauebat Fridericus Imperat. Cùm enim Adrianus Pontifex discessisset è viuis, duo Pontifices creati sunt, Rolandus Senensis scilicet, dictus Alexander III. viginti & vno suffragijs Cardinalium; & Octauianus Romanus, qui sub nomine Victoris IV. tantùm à tribus electus est, Ex hoc graue ortum est Schisma; Imperatoris enim opera, Germania & vna pars Italiæ non tantùm Victorem Papam coluerunt, sed ipso etiam mortuo, Guidonem Cremensem & Ioannem Victoris successores in legitimos Pontifices agnouerunt. Ex alia tamen parte, Gallia, Anglia, Hispania, pars Italiæ, cæteræque Prouinciæ, Alexandri partes semper susceperunt. Cùm autem bellum graue suscitatum fuisset Friderico, in quo & debellatur est, cæpit resipiscere, ad pedes Alexandri se subiecit, firmam cum illo stabiliuit pacem, & Schisma quod duodeuiginti annis durauerat, cessare fecit. Ipse verò Alexander se pacificum videns, Concilium generale conuocauit in Lateranensi Basilica, in quo statuit, ad euitanda Schismata futura, nè deinceps quis in legitimum Pontificem haberi posset, nisi à duabus partibus Cardinalium eligeretur.

De

De Concilio Lateranensi quarto, inter generalia duodecimo.

AD hoc Concilium conuenerunt Romam plusquam quadringenti Episcopi, & plusquam octingenti Abbates, & viri in Ecclesia illustrissimi, & hoc sub Innocentio III. & Friderico II. Imperat. ann. 1215. Hoc Concilium celebratum est pro Hæresibus extirpandis, moribus Ecclesiæ reformandis, & bello ineundo contra Turcas, qui Terram Sanctam inuaserant. In hoc Concil. adfuerunt Patriarchæ Constantinop. & Hierosolym. Antiochenus morbo correptus adesse non potuit, nisi per Legatum; nec Alexandrinus, nisi per Diaconum suum Germarium, quia ipse erat sub dominio Saracenorum. Legatorum denique fuit ingens multitudo, vt potè Romani & Constantinopolitani Imperatorum, Regum Franciæ, Angliæ, Hungariæ, Hierosolymorum, Cypri, Arragoniæ, aliorumque Principum & Magnatum, sicut & Ciuitatum; sic Abbas Vspergensis, qui hoc tempore floruit. Ibi etiam de reunione Græcorum & Latinorum actum est. Post orationem Papæ habitam in Conc. ad omnes Prælatos & Legatos Principum, citissimè trecenta millia vndique militum congregata sunt, sub diuersorum ductu; & hi omnes cruce accincti sunt, vt pateret ipsos bellum inire pro Christo. Primò Antiochiam, deinde finitimas regiones inuaserunt, & postremo Hierusalem ceperunt obsidione, in qua vrbe omnium Principum consensu, electus est in Regem Hierosolymorum strenuissimus Dux Gothofredus Bullionius, qui in Vrbem primùm irruperat. Regnauerunt ibi Fideles per nonaginta circiter annos, quo tempore elapso, sub Pontificatu Vrbani III. & Guidone Rege, capta à Saracenis Hierosolyma occupata fuit.

De Concilio Lugdunensi primo, tertio-decimo Generalium.

DE hoc Concilio à solo Pontifice Innocentio IV. congregato, propter litigium inter ipsum & Imperatorem Fridericum II, nihil ex me dicam,

sed audiendus est Matthæus Paris fusius scribens acta huius Concilij.

Anno Dom. 1245. cùm Dominus Papa Innocentius IV. propter multa pericula, quæ imminebant Ecclesiæ, in Galliam se transtulisset, Concilium conuocauit apud Lugdunum, ad Vigiliam D. Petri, in maiori scilicet Ecclesia. Locum ascendit eminentiorem, habens Imperatorem Constantinopol. à dextris, & alios Principes à sinistris. Ex opposito tres Patriarchæ Ordinati fuerunt. Constantinop. Antiochenus, & Aquileiensis, cuius sessioni sese opposuerunt alij, dicentes eius Sedem esse destructam; hoc tamen composuit Papa. In Naui Ecclesiæ ad dexteram & in eminentioribus locis sederunt Episcopi Cardinales, ex altera Cardinales Presbyteri, Archiepiscopi & Episcopi post eos, & deinde Abbates, Procuratores Capitulorum, Nuntij Regum, & Legati Imperatoris Friderici. Post preces de solito factas orationem habuit Pontifex super verba Prophetæ, *Secundum multitudinem dolorum meorum, in corde meo consolationes tua*; vbi ostendit dolorem suum esse multiplicem, propter difformitatem Prælatorum, insolentiam Saracenorum, sæuitiam Tartarorum, Schisma Græcorum, & persecutionem Ecclesiæ à Friderico Imperat. Posteà ostendit concordatum factum ab Imperat. munitum Aurea, Bulla, concessum prædecessori suo Honorio, in quo per iuramentum promiserat fidelitatem Pontif. tanquam vassallus domino; fatetur Regnum Siciliæ & Apuliæ esse Patrimonium D. Petri & ab eo teneri in feudum Ecclesiæ, agnoscit Marchiam Anconitanam, Ducatum Spoleti, Exarchatum Rauennæ & alias terras esse de temporali dominio Ecclesiæ, Quibus dictis, Iudex Thadæus Imperatoris nuntius respondit ad omnia allegata cum eloquentia tali, vt grata fuerit omnibus ipsius responsio; ad quam Papa replicans, conuicit omnes de vera persecutione Imper. in Ecclesiam. Prælati posteà insurrexerunt contra Imperatorē, probantes ipsū velle Ecclesiā reducere ad paupertatem primitiuæ Ecclesiæ, vt ipse gauderet bonis illius; Vnde Pontifex, post institutionem Octauæ Natiuitatis B. Mariæ, post quædam decreta pro Terra sancta recuperanda, post condemnationem Hæresis Albigensium & Valdensiū, primò ore tenùs pronuntiauit ex-

com-

cōmunicationem in Imperat. quam confirmauit scripto, quod legerunt Patres in Synodo, non obstante appellatione Thadæi ad futurum Papam & Concil. Post excommunicationem illam, priuauit papa Imperatorem suo dominio, & Henricus Lantgrauius accepit Imperium precibus Papæ, inquit Albertus Stadensis. Porrò lecta sententia excommunicationis, surrexit Pontifex, incepit, *Te Deum laudamus*, dissolutumque est Concilium. In Concil. determinatum est, quòd Cardinales Pileo Rubro vterentur ad designandam eorum constantiam in Fide sustinenda.

De Concilio Lugdunensi secundo, quarto decimo Generalium.

GRegorius Decimus, sub Imperio Rodulphi conuocauit hoc Concilium, anno Domini 1274. in quo plusquam mille Patres, & inter eos, plusquam septingenti ad minus conuenerunt Episcopi, inter quos fuit D. Bonauentura, qui multum contulit cum aliis Minoritis ad vnionem Græcorum cum Latinis. D. Thomas autem in itinere morbo correptus, mortuus est. Huius Concilii Historia habetur ex Luca Vualdingo.

Iniuncto primùm ieiunio trium dierum à Pontif. tum Episcopis, tum Capellanis suis, primo die post Kalendas Maii 1274. sedibus præparatis in maiori Ecclesia S. Ioannis, & omnibus suum locum tenentibus, Pontifex in prima sess. triplicem causam huius Concilii declarauit; nimirum subsidium Terræ sanctæ, vnionem Græcorum, & morum reformationem. Pro Græcorum vnione misit Pontifex quatuor Minoritas ad Michaelem Imperator Constantinopolitanum & Andronicum filium eius, vt testatur ipsemet Imperator in Epistola, quam scripsit ad Gregorium X. sub Sigillo Aureo, in qua se Fidem Romanam profiteri testatur, mediatione horum Fratrum Minoritarum.

Ante tertiam Sessionem huius Concilii, litteras accepit Pontifex à Minoritis de suo aduentu cum Legatis Græcorum, ad quas summè gauisus est Papa; vnde fecit conuocari omnes Prælatos, & coram ipsis sermonem habuit Cardinalis Bonauentura,

Assumpto pro themate, *Exurge Hierusalem, sta in excelso, & circumspice ad Orientem; & inde collige filios tuos ab Oriente vsque ad Occidentem*. Baruch. 5. & concione habita, lectæ sunt prædictæ litteræ Minoritarum, asserentium se prope esse. Et reuera paulò post aduenerunt illi Fratres cum Nuntijs Imperatoris Michaelis Paleologi & filij eius Andronici, nec non & Prælatorum vniuersæ Græciæ, quibus obuiam fuerunt omnes Prælati Concilij, Vice-Cancellarius Papæ, & tota Cardinalium familia, qui omnes conduxerunt Græcos ad Palatium Pontificis: Papa verò stans in aula Palatij cum suo comitatu, illos benignè ad osculum pacis recepit, & Græci significauerunt in omnium conspectu, se venisse ad omnimodam obedientiam suæ sanctitati præstandam, profitendum Ecclesiæ Romanæ Primatum, & porrigendum Imperatoris Diploma, in quo Fidem Catholicam se profiteri testatur, iuxta instructionem, quam illi dederant Pontificis Legati, Minoritæ scilicet.

Misit cum sua Epistola Imperator confessionem suæ Fidei ad Concilium, iuxta instructionem, quam ad illum misit Summus Pontifex, & cum litteris Imperatoris alias præsentauerunt Legati, à Prælatis Græciæ, inter quos viginti sex Metropolitani Fidei Rom. Ecclesiæ subcripserunt & vnioni cum illa. Non potuit tamen induci Iosephus Patrircha Constantinop. vt alijs consentiret, contendens suam Sedem esse primam; sed Prælati Græciæ promiserunt in suis litteris, quòd si immobiliter se haberet, tunc ipsum à Sede eijcerent. Post quædam colloquia, proposita est Nuncijs Græcorum norma Fidei Romanæ, quam profiteri debebant suo & illorum nomine, quorum gerebant vices, quod libenter acceptarunt; vnde in die Apostol. Petri & Pauli solemne sacrum fecit Pontifex, & D. Bonauentura egregium habuit sermonem de pace iucunda & puritate Romanæ Fidei; & statim cantatum est Symbolum Fidei Constantinopolitan. & dum ventum est ad articulum de Spiritu S. Græci cum Latinis lento cantu pronuntiauerunt, *qui ex Patre Filioque procedit*. Quo facto Germanus olim Patriarcha Constantin. Nuntius & consanguineus Imperatoris, Archiepiscopi, & alij Græci, gratias egerunt D. Papæ, qui statim Missam prosequutus est.

Fratres

Fratres Minoritæ prædicti, scilicet F. Hieronymus de Asculo, Frat. Remundus Berengar. F. Bonagratia & F. Bonauentura de Mugello, induxerunt Tartaros ad idem fœdus iucundum cum Ecclesia Romana; vnde ad Concilium adduxerunt eorum Legatos, quibus obuiam fuerunt Cardinales, deductique ad Aulam Pontificiam, vbi agebant Prælati de rebus Concilij; summo cum honore recepti sunt. Interim cum dolore omnium moritur D. Bonauentura, quem Sixtus IV. & V. Pont. dicunt fuisse Præsidem in Concilio isto; quod tamen verum esse non potest, cùm semper adfuerit Gregorius; sed in priuatis colloquijs, quæ fieri solebant tanquam præparatoria, nè res indiscussæ proponerentur in Concilio, semper primas tenuit. Tanta autem in hac Synodo præstitit Ecclesiæ, vt omnium sibi conciliauerit animos; præsertim Græcorum, qui ipsi dederunt nomen Eutichij, quod est eruditionis & sapientiæ elogium; ipsi enim profecto debetur pacificatio inter Græcos & Latinos: vnde in Concilio præsenti Pontifex creauerat illum Cardinalem Episcopum Albanensem, quod nunquam contigerat, vt quis fieret Cardinalis Episcopus antequam esset Cardinalis Presbyter. Omnes Prælati cum Papa illius funus decorarunt præsentia sua, sicut & Imperator Constantinopolitanus, quod vix vnquam compertum est. In hoc Concilio multùm agitata fuit quæstio inter Græcos & Latinos de processione Spiritus S. vbi mira egit & dixit D. Bonauentura; tandemque determinatum est, vt diximus, ipsum esse à Patre, & Filio, tanquam vnico principio.

De Concilio Viennensi, generalium quintodecimo.

ANno 1311. celebratum est hoc Concilium Viennæ in Delphinatu, sub Papa Clemente V. Philippo Pulchro Francorum Rege, & Henrico VII. Imper. De hoc Concil. loquens S. Antonius 3. part. Histor. Tit. 12. cap. 3. dicit, *Clementem, qui promotus fuerat ad instantiam Regis Galliæ, promisisse illi in sua promotione, quòd deleret Bonifacium VIII. ex Pontificum numero, qui illum Regem excommunicauerat, & Regnum dederat primo occupanti; vbi Rex prætendebat*

tendebat ostendere Papam esse Hæreticum. His numquam assentiri voluit Concilium, imò declarauit Bonifacium fuisse semper legitimum Pontificem; vnde Papa, cùm non posset sua promissa adimplere, declarauit decreto Concilii, omnes processus, quos fecerat Bonifacius in Regem, fore nullos, nec intuitu illorum vllam vnquam pœnam aut detrimentum futurum, nec Regno, nec Regi, nec eius filiis. In hoc Concil. plusquam trecenti Episcopi vndequaque ad fuerunt.

Templariorum Ordo penitus destructus fuit in hac Synodo; constitutio facta pro celebrando festo Corporis Christi Feria 5. post Octauam Pentecostes; & condemnati Fraticellorum, seu Begardorum & Beguinarum errores, Virorum & Mulierum Germaniæ, qui contumaciter asseuerabant. 1. Quòd homo posset tantam perfectionem acquirere, vt fieret impeccabilis. 2. quòd post talem perfectionem, non oporteret ampliùs homini orare, nec ieiunare, 3. Quòd tales non sint ampliùs subiecti obedientiæ, nec Ecclesiæ præceptis. 4. Quòd homo totalem beatitudinem possit sibi in hac vita comparare, 5. Quòd anima non indigeat lumine gloriæ ad Deum videndum. 6. Quòd exercere actus virtutum, sit hominis imperfecti. 7. Quòd osculum mulieris sit peccatum, dum ad illum non inclinat natura; & quòd actus carnalis, seu simplex fornicatio non sit peccatum, dum tentatur exercens 8. Quòd in eleuatione Corporis Christi non debeat homo perfectus reuerentiam exhibere, quia perfectioni suæ detraheretur, si ob hoc ab altitudine contemplationis suæ descenderet.

Begardi & Beguinæ multis nominibus insigniti sunt, vtpotè Fratricelli, Fratres de paupere vita, Bisochi, Fratres Ordinis Apostolorum, & Dulcinistæ, à quodam Dulcino Nouariensi, quem sex millia hominum secuti sunt. Anno 1305. Bzouius pauperculæ S. Francisci Familiæ semper infensissimus eos dixit fuisse Fratres & sorores Ordinis Tertii D. Francisci, sed de errore & mendacio arguitur ab omnibus. Quantum ad ipsum Clementem V. qui hos Hæreticos condemnauit, agebat in Gallia, & iam inde ab hoc tempore, hoc est, Anno 1305. translata est Sedes Pontificia ab vrbe Roma Auinionem Galliæ vrbem, quam à Rege emit Clemens VI. & ip-

sa Sedes mansit Auinioni ad septuaginta & quatuor annos. Clementinæ Constitutiones Apostolicæ in iure Canonico insertæ, ortum habuerunt ab illa Synodo.

De Concilijs Constatiensi & Basileensi partim approbatis, & partim reprobatis.

QVoniam in hac Disput. mens fuit tantùm agere de legitimis Concilijs totaliter approbatis, quæ sunt octodecim numero, ideo potuissemus abstinere à sermone horum, quæ partim approbarunt & partim reprobarunt Pontifices; sed quia in illis aliquid consideratione dignum est, concernens superioritatem Concilij, vel eius inferioritatem, respectu Papæ, ideò de illis mentionem aliquam facere debuimus, non obstantibus dictis nostris in quæst. 9. de Summi Pontif. infallibilitate & quæst 7. disp. præced.

Concilium Constantiense, vbi trecenti Episcopi conuenerunt, & plusquam septingenti Patres, inchoatum fuit anno 1414. sub Ioanne XXIII. & finitum an. 1418. sub Martino V. Hoc Concilium fuit generale, quia congregatum fuit ad tollendum Schisma; diuisio enim Cardinalium tres instituit Pontifices, nimirum Ioannem XXIII. Benedictum XIII. & Gregorium XII. Fuit partim approbatum, in condemnatione nimirum Vucleffi, Ioannis Hussi, & Hieronymi Pragensis; & partim reprobatum, in hoc scilicet, quod in primis Sessionibus Papam inferiorem Concilio declararunt. Vnde, cum dicitur Martinum V. legitimum Pontificem, eiectis tribus illis Pontificibus, approbasse acta huius Concilii; respondetur, approbasse quidem ea quæ sunt *conciliariter* acta; id est, præuio & maturo examine, quod factum non fuit in hac determinatione, ad quam omnes sine vlla perquisitione conuenerunt, videntes nullum reperiri modum expeditiorem ad impedienda Schismata, nisi declarando Concilium esse supra Pontificem. Videantur quæ diximus quæst. 9. de Summo Pontif. & quæst. 7. disput. præcedentis. Porrò quæ facta sunt contra Pontif. in hoc Concilio & in Basileensi, reuocata sunt in Concilijs Florentinis & Lateranensi.

Concil. Basileense sub Martino V. & Eugenio IV. cele-

celebratum est, anno D. 1431. Inchoatum fuit Senis sub Iuliano Cardinale S. Angeli, præside, & iustis de causis Basileam translatum. Hoc Concilium fuit Oecumenicum. vt potè indictum à Sum. Pontif. qui ad illud delegauit. Talem Legationem approbauit Eugenius IV. post obitum Martini V. sicque inchoatum est Concilium Basileæ iussu Eugenij, ad quod ex omni parte quamplurimi conuenerant Episcopi. Cùm autem ipse videret, Patres suscitatos ab aliquibus Principibus, sub prætextu reformandæ Ecclesiæ, plurima Romanæ Ecclesiæ tollere priuilegia, statim suum Legatum reuocauit, Concilium dissolui iussit, & Ferrariam transtulit. Interim licèt Episcoporum plurimi abierint cum Legato, proinde Concilium fuerit dissolutum; alij remanentes sub præsidio Cardinalis Arelatensis, qui sibi presidendi munus assumpserat, deposuerunt Eugenium, loco ipsius substituentes Amedeum Eremitam, dudum Sabaudiæ Ducem, sub nomine Felicis IV. qui posteà, mortuo Eugenio, suum Pontificatum, ad quem euectus fuerat inuitus, cessit Nicolao V. successori Eugenij; ipse verò ad pristinum Eremum se contulit. Hoc Concilium nihil habet ratum, nec probatum, nisi quasdam constitutiones pro Beneficijs, quas, pacis causa, approbauit Nicolaus V. Reliqua verò quæ in alijs Concilijs non sunt definita, reprobauit, iuxta Prædecessoris sui sententiam; & sic quæ in hac Synodo sancita sunt contra Pontificem, nullum pondus habent.

De Concilio Florentino, quod fuit sextumdecimum inter Generalia.

DVm videret Eugenius IV. peruersam intentionem aliquorum Concilij Basileensis, Episcopos ab illa Synodo & Legatum auocauit, præcipiendo vt Concilium dissolueretur. Videns autem ipsum continuari, anno 1439. congregauit aliud Concilium Ferrariæ oppositum Basileensi, quod Concilium posteà translatum est Florentiæ, & in illis actum est de vnione Græcorum cum Latinis; ipsi enim suum Schisma renouarant ob Processionem Spiritus sancti à Filio, ob additionem factam huius particulæ, *Filioque*; ob ignem Purgatorium ob Principatum Papæ; ob azymum vel fermentatum panem; ob

ob transubstantiationem panis, &c. In omnibus controuersijs conuenerunt Græci cum Latinis in Concilio isto, in quo decantatum est Symbolum ab vtraque Gente, cum hac additione, *Filioque procedit*, quæ ter Græcè, ter Latinè repetita est. Quantùm ad azymum aut fermentatum panem, determinatum est in vtroque consecrationem posse fieri, & sic seruandum vniuscuiusque Ecclesiæ vsum.

In vltima Sess. Ioseph Patriarcha Constantinopolitanus morte subita obijt; sed ante mortem scripsit se agnoscere Pontificem Veteris Romæ habere iure merito Primatum Ecclesiæ totius, seque totaliter esse in Fide conformem Ecclesiæ Romanæ, quod scripsit 8. Iunij anno 1439. in vrbe Florentiæ. Interea aduenerunt paulò ante finem Concilii, Legati Patriarchæ Armeniorum, petentes suam Ecclesiam vniri cum Romana, fidem ipsius & Decreta Concilij Florentiæ piè & sincerè amplecti volentes. Paulo post finem huius Concilij ann. 1453 post diutinam obsidionem cepit Mahometes vrbem Constantinopolim; vbi tantam exercuit crudelitatem, vt nulla oratione explicari valeat. In hoc Concilio actum est specialiter de materia & forma Sacramentorum. Sessiones sexdecim huius Concilij, primæ scilicet, celebratæ sunt Ferrariæ, cæteræ verò Florentiæ vsque ad vigesimam quintam, quæ fuit vltima. His omnibus expletis, litteræ Vnionis factæ sunt, quibus Ioannes Paleologus Imperator, Patriarchæ, & alij Ecclesiarum Orientalium Prælati subscripserunt, sicut & Occidentales.

De Concilio Lateranensi quinto, decimo septimo Generalium.

INitium duxit hoc Concilium ann. 3512. sub Iulio II. & ~~Leone~~ X. imperante Maximiliano: finitum est autem ann. 1517. Iulius II. in sua electione promiserat se Concilium celebraturum pro reformanda Ecclesia & pace componenda inter Principes Christ. iuxta Concil. Constantinop. in quo determinatum fuerat, vt quolibet decennio conuocaretur. Requisitus autem de hoc multoties, vel non

non potuit, vel non voluit illud conuocare; vnde quidam Cardinales Conciliũ celebrarunt apud Pisas, conuocatis omnibus Episcopis, tanquam ad generale Cõcilium. Hoc videns Pontifex, indixit Conciliũ Romæ apud Lateranum contra Conciliabulum Pisanum, sicut Concilium Florentiæ fuit contra Basileense indictum. Primò rationem reddidit Pontifex de Concilij dilatione, propter exercitum Iulij II. & Imperatoris, & exercitum Ludouici Regis Francorum, qui prope Ciuitatem Rauennatem conflictum habuerunt. 2. Legitur Bulla, in qua Concilium Pisanum & Acta eius irritata fuerunt. 3. Moritur Iulius II. post Sess. 5. 25. Febr. ann. 1513. & eodem anno Martij 11. electus est Cardinalis de Medicis sub Leonis decimi nomine. Sub eo in Sess. 6. fit electio 24. Prælatorum, qui adsint Papæ cum Cardinalibus in negotijs pertractandis. 4. Leguntur litteræ subscriptæ à Cardinalibus, qui Concilium Pisanum congregauerant, in quibus abiurant Schisma quod fecerunt, fatentur se malè egisse, veniam de hoc expetunt, & pristinæ dignitati restituuntur in Consistorio secreto, venientes ad Papam, tanquam simplices Cleri. 5. In sess. 10. die 4. Maij anno 1515. præsidente Leone X. approbantur Montes pietatis.

De Concilio Tridentino generalium vltimo.

HOc Concilium, quod multas & longas habuit interruptiones, inchoatum est ann. 1545. & finitum an. 1563. temporibus Caroli V. & Ferdinandi primi, sub Pontificatu Pauli III. cuius Legati erant Ioannes Maria Cardinalis Episcopus Præuestinus, Marcellus Ceruinus Præsbyter Cardinalis Tit. S. Crucis in Ierusalem. & Reginaldus S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis. Continuatum est Concilium sub Iulio III. Pontif. cuius vices tenuerunt Marcellus Crescentius Presb. Cardin. Sebastianus Pighinus Archiepiscop. Sipontinus, & Aloysius Lipomanus Episcop. Veronensis. Denique consummatum est Concil. sub Pio IV. cuius nomine præsederunt Hercules Gonzaga Præsbyt. Card. Hieronymus Seripandus Præsbyt. Cardin. Ioannes Moronus Cardin. Episcop. Ludouicus Simoneta Presbyt. Cardin.

Cardin. Marcus Sitiens Diaconus Cardin. & Bernardus Nauagerius Præsbyt. Cardin.

Post quam multoties desiderata fuit hæc Synodus, ad extirpandam Lutheranam Hæresim in Germania maximè grassantem, anno 1537. indicta tandem fuit Mantuæ à Paulo III. sed quia Dux nimiam poscebat pecuniam pro militari præsidio, ad tuendam vrbem contra exteros, indictum est anno sequenti Vincentiæ, quod acceptare noluerunt Veneti, quia nuper pace inita cum Solimano, timuerunt nè Solimanus præsumeret, Venetos omnes Christianos Principes in hoc Concilio excitaturos contra ipsum. Tandem an. 1542. celebrari iussum est Tridenti, vbi reuerà initium duxit anno 1545. sed an. 1547. translatum est Bononiam ob intemperiem aeris & morbos graues; vbi interruptum fuit post septimam Sessionem, per quadriennium, & deinde celebratæ sunt postea adhuc tres aliæ Sessiones sub Paulo III. in illa vrbe Bononia. Mortuo autem hoc Pontifice, resumptum est Concilium Tridenti sub Iulio III. vbi celebratæ sunt sex Sessiones, à decima scilicet vsque ad 16. inclusiuè, & posteà suspensum est Concilium ad an. 1561. quo tempore sub Pio IV. Iulii III. successore celebrari cœpit, ac denique sequenti anno consummatum est, & sub hoc Pontif. factæ fuerunt nouem Sessiones; in toto enim Concilio viginti quinque celebratæ sunt; decem sub Paulo III. sex sub Iulio III. & nouem sub Pio IV. De Luthero, Caluino, & aliis Hæresiarchis iam dictum est.

CAPVT III.

De Conciliis particularibus.

ÆQuum est vt à generalibus oCncilils ad particularia descendamus; non quòd de omnibus loqui mens nostra sit, sed vt saltem de principalioribus dicamus aliqua. Per particularia Concilia illa intelligimus, quæ non sunt Oecumenica seu Generalia, sed vel Nationalia aut Prouincialia dicuntur. Porrò, vt iam insinuauimus, Concilia Nationalia sunt illa, quæ indicantur à Patriarchis seu Primatibus, & in quibus conueniunt Prælati illius Patriarchatus vel Primatiæ. Prouincia-

cialia verò, ea sunt quæ ab Archiepiscopis congregantur & ex Episcopis componuntur Suffraganeis.

De Concilijs particularibus primi sæculi.

IN primo sæculo multoties conuenerunt Apostoli, vt diximus initio capitis; sed conuentio quæ facta est sub D. Petro an. Christi nati 51. contra Cerinthum, solemnior est inter alias: vnde ab aliquibus vocatur Concilium generale; ab alijs saltem Nationale, aut Prouinciale. Videantur quæ iam dicta sunt de illo Concilio.

Ideò celebratum est Concilium hoc Ierosolymit. ob dissensionem ortam inter Christianos Antiochiæ, quorum aliqui nouiter de Iudaismo conuersi credebant obseruandam esse legem Mosaicam cum Christiana, & huius dissensionis Author fuit Cerinthus ex Epiphanio. Tostatus in 17. Matth. quæst. 13. putat Iacobum protulisse definitiuam sententiam, in quantùm erat Ierosolymorum Episcopus, quod falsum est; fuit enim Petrus qui pronunciauit, vt probauimus in fronte cap. præced. Nam in quacumque Diœcesi reperiatur Pontifex, præsidet, & subditos habet Episcopos. Porrò vt executioni demandaretur Concilij huius definitio, missi sunt qui eam deferrent ac promulgarent Antiochiæ.

Fuit aliud Concilium in hoc sæculo Antiochiæ celebratum sub D. Petro anno 57. in quo præ cæteris determinatum est, vt homines credentes in Iesum Christum, qui anteà vocabantur Discipuli, Christiani deinceps appellarentur. Multiplici autem ratione vocati sunt Christiani, à Christi nomine, non Iesuitæ à nomine Iesu; quia scilicet nomen Iesu est Hebraicum, & nomen Christi est Græcum; vndè quia mutatio nominis Discipulorum in nomen Christianorum facta est in Græcia & non in Iudæa, nempè Antiochiæ, ideò potiùs dicti sunt Christiani, quàm Iesuitæ. Deindè, nomen Iesu respicit diuinitatem, idem est enim Iesus ac Saluator, & saluare ad Deum pertinet; nomen autem Christi est nomen humanitatis, nam Christus idem est ac vnctus (diuinitate scilicet) vnde cùm Christiani sint vncti vnctione Baptismi & Confirmationis tanquam milites, ideò iurè hoc nomine vocantur Christiani.

De Concilijs secundi sæculi.

TRia prima fuerunt, *Romanum* sub Victore Papa, an. 198. *Palestinum* eodem anno, & *Ponticum*, pariter. In illis determinatum fuit Pascha celebrandum esse, non quarta-decima Luna Martij more Iudæorum, sed die Dominica post illã quartam-decimã diẽ Lunæ, prout tradiderunt Apostoli. Ann. eodẽ Asiatici celebrarunt Concilium, vocatum *Asiaticum*, in quo determinarunt celebrandum esse Pascha quarta decima die primi Mensis, etiamsi in Dominicam non incideret: sed per Victorem Papam hoc Concilium reprobatum est, & per Concilium Nicænum. Concilium *Gallicum* celebratum est sub Iræneo Lugdunensi Episcopo tempore Victoris Papæ, in quo statuerunt Prælati die Dominica sequenti quartam decimam Lunæ Martij celebrari debere Pascha.

De Concilijs Tertij sæculi.

COncilium *Africanum* sub Zephirino celebratum est an. 217. Tertullianus enim, dum adhuc verus esset Catholicus, volens omnia quæ sunt hæreticorum, deijci ab Ecclesia, persuasit Agrippino Carthaginensis Ecclesiæ Episcopo, Baptismum ab hæreticis collatum esse inualidum & reiterandum, consequenter; vndè Agrippinus Numidiæ & Africæ Episcopos in Africam conuocans, de consensu Patrum affirmauit iterandum esse Baptismum hæreticorum, sed hoc Concilium reprobatum est à Summo Pontifice Stephano I. Concilium *Africanum* seu Carthaginense, conuocatum fuit anno 258. à D. Cypriano, qui sicut Agrippinus, sentiebat rebaptizandos esse conuersos ab hæreticis, & sic pleniorem conuentum Episcoporum conuocauit, nimirum 70. vbi statutum est tale Baptisma esse iterandum; sed denuò hoc Concilium reprobauit Stephanus, quod audiens Cyprianus incunctanter maiorem numerum Episcoporum congregauit ex Mauritania, Africa & Numidia vsque ad 85. qui recenter pronuntiauerunt nec verum Baptisma, nec veram remissionem peccatorum posse ab hæreticis conferri. Quod rursus in Concilio Romano reprobauit Pontifex Stephanus,

nus,

nus. Ab hac opinione resilierunt posteà, tum Cyprianus, tum alii Episcopi. Et in Concilio Nicæno generali primo determinatum est Baptizatos ab hæreticis rebaptizandos non esse. Concilium *Arabicum* celebratum fuit sub Fabiano Papa, anno 249. contra hæreticos, animas hominum mortales esse affirmantes, cum corporibus extingui, & in nouissimo die resuscitari cum illis: Doctissimè hos hæreticos expugnauit Origenes. Concilium aliud celebratum fuit Carthagine, anno 254. sub Cypriano Episcopo tempore Cornelii Papæ ob hæresim Nouati Romanæ Ecclesiæ Presbyteri, qui docebat non recipiendos esse ad ablutionem Fideles, qui in persecutione fidem negauerant quantumuis essent pœnitentes. In hoc Concilio determinatum est vt lapsi ad Penitentiam admitterentur, non verò ad Communionem, nisi post tempus pœnitentiæ peractum. Concilium *Romanum* primum celebratum, anno 254. tempore Cornelii Papæ præcedens Decretum confirmauit, addendo quod Sacerdotes lapsi, præuisa pœnitentia & satisfactione, in Ecclesia recipiantur, sed ad Communionem reducantur laicam. Concilium Romanum secundum, anno 255. sub Cornelio Papa condemnauit Nouatianum. Concilium Africanum an. 257. sub Stephano Papa excommunicauit Geminium post mortem; quia ex hac vita discedens Fortunatum Presbyterum testamento suo filiorum tutorem nominasset; sed potiùs dicendum est, quòd Concilium eũ excommunicatum declarauerit, quia in hoc excommunicationem incurrerat latam à præcedenti quodam Concilio Africano. Aliud Concliuim *Africanum* celebratum est, anno 258. sub eodem Papa contrà Basilidem & Martialem Episcopos, qui deiecti fuerant à suis sedibus propter abnegationẽ fidei, & in illis restitui prætendebant. Concilium aliud fuit celebratum *Romæ*, anno 293. sub Dionysio Papa, in quo alius Dionysius Alexandrinus Episcopus iustificatus fuit de Sabellianismo, quod illi imputabant Pentapolitani. Concilium *Antiochenum* bis celebratum est contra Paulum Samosatenum, qui Christum purum hominem dicebat, anno scilicet 266. & 272. Concilium *Narbonense* celebratum fuit, an. 230. in quo per miracula Paulus Episcopus Narbonensis probauit suam innocentiam contrà duos ex Diaconis suis, qui

clan-

clanculùm calceamenta muliebria proiecerant in eius cubiculum. Concilium *Lugdunense* fuit celebratum anno 258. contrà Martianum Arelatensem Archiepiscopum, qui infectus erat errore Donatiani; vndè Faustinus Archiepiscopus Lugdunensis metuens nè tale venenum inficeret suas oues, Concilium hoc indicauit; in quo scripserunt Prælati ad Summum Pontificem, vt Martianum eijceret è throno.

De Concilijs quarti sæculi.

Concilium *Romanum* sub Melchiade conuocatum est contrà Conatistas, an. 313. ferre non valentes ordinationem Cæciliani ad Episcopatum Carthaginensem, cui præficere volebant Schismaticos. Concilium *Arelatense* celebratum est tempore Constantini & Siluestri Papæ primi in causa Donatistarum, qui à Papa Melchiade ad hoc Concilium appellauerant; sed talis permissio illis data est, non ex rigore iuris, sed ex indulgentia, volentibus per hoc Pontifice & Imperatore videre an se conuerterent Donatistæ post tale iudicium. Concilium *Ancyranum* celebratum tempore Siluestri Papæ I. anno Christi 314. determinauit idem ac præcedentia, quod scilicet non reciperentur ad Ecclesiæ communionem illi, qui in persecutione defecerant à fide, nisi præuia pœnitentia. Concilium *Neocæsareense* sub Siluestro, anno 314. determinauit Presbyterum conuiuio secundarum nuptiarum interesse non debere, eùm secundis nuptiis imponatur pœnitentia; non quòd sint illicitæ, sed quòd incontinentiam manifestent. Concilium *Romanum* sub Syluestro, an. 315. in quo præente Constantino Imperatore, ac matre illius Helena, disputauerunt doctissimi Episcopi contrà doctissimos Iudæos, Scribas & Pharisæos, in qua disputatione victoria declarata est pro Christianis per Cratonem & Zenophilũ Philosophos ad id delegatos. Ob hoc in Christianos & Imperatorem seditionẽ mouerunt Iudæi. Concilium *Alexandrinum* primũ contrà Arium celebratum est, an. 315. sub Syluestro, in quo damnatur ipse hæreticus, à communione eijcitur, & spoliatur Præsbyteratus Ordine. Ob eundem finem celebratum est aliud Concilium *Alexandriæ* an. 319. ad quod Syluester Osium Episcopum misit Legatum.

tum. Concilium *Laodicenum* in Phrygia celebratum est sub Sylvestro, an.320. pro reparanda disciplina. Concilium *Romanum* celebratum est sub Syluestro, an.324. coram Constantino & eius matre. In eo ordinati sunt gradus Ecclesiæ, determinando quot deberent esse Presbyteri Romæ, Diaconi, Subdiaconi, Acholythi, Exorcistæ, Notarii, &c. Concilium *Romanum* aliud celebratum est, an.325. pro confirmatione Concilii Nicæni sub Syluestro. Concilium *Gangrense* in minori Asia, Paphlagoniæ scilicet, congregatum est anno 324. sub eodem Syluestro contra errores Eustatii Episcopi Sebastiensis in Armenia, qui inter alios errores nuptias improbabat. Concilium *Alexandrinum*, an.339. celebratum est; & in hoc Ariani videntes Constantium Imperatorem Athanasium exulem restituisse suæ Ecclesiæ, nouas calumnias excogitarunt, quibus non obstantibus, in sede confirmatur à Catholicis in hoc Concilio. In Concilio *Antiocheno* denuò Ariani Athanasium deposuerunt, & Gregorium Cappadocem substituerunt, anno 340. Plura alia celebrata sunt, tum contrà Arianos, tum pro Arianis, quæ prolixius esset retexere.

De Conciliys quinti sæculi.

Concilium *Africanum* celebratum est sub Anastasio, anno 401. vt inuenirentur media, quibus Donatistæ è Schismate suo possent redire ad Ecclesiam. Consilium *Mileuitanum* primum sub Innocentio celebratum est, anno 402. contra Pelagium. Milenum, seu Mileuum est ciuitas Numidiæ in Africa. *Conciliabulum* quod dicitur *ad Quercum* celebratum fuit anno 403. In quo Theophilus Alexandrinus Patriarcha accusauit Chrysostomum, quòd faueret Origenistis, ipsamque Eudoxiam Imperatricem excitauit contra illum. Hæc Synodus habita est in loco *ad Quercum* dicto, qui fuit suburbium Chalcedonis. Aliud Concilium *Africanum* sub Innocentio pro Donatistis reconciliandis, celebratum est Carthagine, anno 403. In alio Concilio *Africano* habito Carthagine, anno 404. decreta fuit legatio ad Honorium Imperatorem contrà Donatistas, qui non tantùm communionem Catholicorum contemnebant

bant, sed ipsos exagitabant armata manu. In *Toletano* Concilio decretum est, nè causidici, aulici, vel sæculari militiæ dediti ad Clerum reciperentur. In Concilio *Africano*, Innocentius maximè commotus est aduersus accusatores D. Chrysostomi, prohibuitque nè cùm Theophilo & Episcopis Orientalibus haberetur communicatio, anno 407. Collatio, quam alij vocant Concilium, Carthagine habita est inter Donatistas & Catholicos per tres dies iussu Honorij Imperatoris, anno 411. In illa affuit D. Augustinus. In Concilio Cirtensi conuenerant Augustinus & plures Episcopi cum Siluano Numidiæ Primate, vt remedium afferrent mendacijs Donastitarum, qui cum victi essent, calumniabantur Catholicos, quod corripuissent iudicem; vndè dignos exilio declarat illos Honorius. Synodus *Diospolitaña* in Palestina sub præside Eulogio Cæsariensi, declarauit anno 415. Pelagium Monachum esse Catholicum. Ipsa reprobata fuit ab Innocentio I. Concilium Carthaginense Pelagium & Celestium tanquam hæreticos damnauit, anno 416. Sicut & Concilium *Mileuitanum* 2. & alia sequentia. Concilium *Romanum* celebratum est an. 430. sub Celestino contra Nestorium, qui fauebat Pelagianis, & dicebat B. Mariam non esse Matrem Dei. Concilium *Arausicanum* 1. celebratum est sub Leone I. anno 441. Concilium *Constantinopolitanum* generale Eutichem condemnauit sub Leone anno 448. Concilium *Ephesinum* reprobatum Eutichem absoluit. Concilium *Viennense*, an. 474. habitum est; in quo sub Simplicio Papa B. Mamertus Viennensis Episcopus decreuit ieiunium in triduo præcedenti Ascensionem Comini propter plura prodigia, quæ in hac ciuitate visa sunt. Concilium *Arelatense* condemnauit Prædestinatianos, anno 475. Omitto cætera.

De Concilijs sexti sæculi.

Concilium *Agathense*, an. 505. collapsam disciplinam in vigorem restituit. In Concilio *Gerundensi* decretum est an. 517. Catechumenos esse baptizandos solùm in Paschate & Pentecostæ. In Concilio Arelatensi, anno 524. decretum est vt Diaconus non Ordinetur ante 25. annos, & Sacerdos ante 30. Con-

Concilium *Arausicanum* 2. Cesario Arelatensi tempore Felicis 4. congregatum est an. 529. contrà Pelagianos, Massilienses ac Prædestinatianos de gratia & libero arbitrio. In Concilio Romano Bonifacius II. Vigilium Diaconum sibi successorem delegit, quod ipsemet reprobauit in Concilio Romano 2. an. 530. Concilium Constantinop. an. 536. celebratum est contrà Antimum & complices, qui adhærebant errori Eutychiano. Concilia plura habita sunt in hoc sæculo in ciuitate Aurelianensi & Parisiensi, & aliis in locis.

De Concilijs septimi sæculi.

IN hoc sæculo, multa celebrata sunt Concilia Romæ, quorum primum fuit sub Gregorio I. an. 601. In quo Pontifex consulere volens quieti Monachorum, quos persequebantur Episcopi, multa pro illis constituit. Septemdecim fuerunt congregata *Toleti*. Ad hæc adiicienda sunt Concilia, *Byzacenum* an. 602. *Numidiæ* 604. *Taraconense* 614. *Matisconense* 618. *Hispalense*, *Rhemense* 630. *Alexandrinum*, coactum sub Honorio à Cyro Monotelita, 633. *Aurelianense* 650. *Clipiacense* in territorio Parisiensi, Gallicè *Clichy* 662. *Cabilonense* 650. *Emeritense* in Lusitania, 666. *Anglicanum* 672. *Bracarense* 675. *Mediolanense* 679. *Rothomagense* 682. *Cæsaraugustanum* 691. *Traiectense* 697. *Aquileiense*. 698. & plura in Galia.

De Concilijs octaui sæculi.

PRæter Concilia Romana, quæ multa fuerunt in hoc sæculo, & in quorum Primo, prohibetur sub Anathemate, vt nullus audeat presbyteram, aut Diaconam in coniugium ducere, fuerunt indicta plurima alia; sed anteà sciendum est quòd per Presbyteram & Diaconam intelligantur illæ fœminæ, quę ex mutuo consensu à viris ad sacros Ordines promotis relinquebantur, & castitatem tenebantur seruare. Celebrata inquam, fuerunt, Concilium *Anglicanum* anno 705. Conciliabulum *Constantinopolitanum* à Ioanne Monotelita 712. *Suessionense* 744. *Gentiliacense* 766. *Vvormatiense* 770. Aliud ibidem 772. *Bauaricum* 772. *Paderbonense* 777. *Lipiense* 780, *Coloniense* 782.

782. *Forozuliense* 791. *Ratisbonense* 792. *Francofordiense* 794. &c.

De Concilijs noni sæculi.

HOc sæculum vidit Concilia, *Altinense* an. 802. *Constantinopolitanum* an. 805. & Conuentum optimatum Galliæ, in quo Carolus Magnus Regnum in tres filios diuisit 806. iubens præcipuè vt tres illi Fratres defensionem Papæ susciperent Fuerunt insuper Concilia *Aquisgranense* 800. *Arelatense* 813. *Turonense* 813. *Cabilonense* 813. *Moguntinum* 813. *Rhemense* 813. *Noniomense* 814. *Aquisgranense* 816. *Attiniacense* 822. *Romanum* 826. *Parisiense* 829. *Compendianum* 833. *Metense* 835. *Lugdunense* 836. *Constantinopolitanum* in quo damnatis Iconoclastis, eiectoque Ioannes Patriarcha hæretico, Methodius defensor fidei Catholicæ subrogatus fuit, anno 842. *Bellouacense* in quo deposito Ebbone, *Hincmarus* datus est Ecclesiæ Rhemensi 845. *Meldense* contra Laicos bona Ecclesiastica detinentes 845. *Turonense* 849. *Moguntinum* sub Rabano Archiepiscopo contra *Godescalcum* hæreticum Presbyterum 848. *Suessionense* 853. sed posteà reprobatum. *Romanum* quod deposuit 853. Anastasium *Presbyterum* Cardinalem. *Carisiacum* 856. *Tullense* 859. Constantinopolitana plura Conciliabula seu Photiana. *Confluentium* 860. in quo concordia sancita est inter quinque Reges Galliæ *Siluanetense* 863. Plura Concilia Romana, *Suessionense*, *Trecense*, *Vuormatiense*, *Metense*, *Coloniense*, &c.

De Concilijs decimi sæculi.

IN fine sæculi præcedentis Stephanus VII. ex humare fecerat Formosum Pontificem, & initio huius sæculi sub Ioanne IX. celebratum est Concilium *Romanum* anno 904. in quo improbantur facta à Stephano contra Formosum, Eodem anno ob eandem caussam Concilium *Rauennate* celebratum est. Concilium *Suessionense* celebratum fuit pro correctione morum & disciplina restituenda anno 909. In Concilio *Duisbergensi* 927. excommunicantur Metenses, qui Episcopum suum Bennonem excæcarant. *Suessionense* 941. celebratum fuit in caussa Hugonis & Artaldi,

qui se Rhemenses Archiepiscopos profitebantur. Aliud ob eandem causam celebratum fuit *Viroduni* 947. Tandem in Concilio *Engilenheijmensi* Arnaldus iudicatur legitimus Episcopus, & damnatur Hugo tanquam inuasor 948. *Treuirense* 948. in quo excommunicatur Hugo Comes aduersarius Ludouici Regis Gallorum. In Concilio *Meldensi*, anno 962. mortuo Arnaldo, Hugo se in Ecclesiam intrudere volens, ad hoc indignus iudicatur. Plura Concilia celebrata sunt Romæ, inter quæ celebratum est vnum 996. in quo constitutum fuit vt Imperator à septem electoribus institueretur. Alia etiam plura habita sunt in totius orbis Christiani partibus.

De Concilijs vndecimi sæculi.

Concilium *Francofordiense* celebratum est, an. 1006. in quo Ecclesia Bambergensis in Episcopalem erecta est. *Bambergense* 1011. composuit controuersias ortas inter Episcopos, qui conuenerant ad consecrationem Ecclesiæ Bambergensis. *Salegustiadiense* 1022. propè Moguntium habitum est. *Aquisgranense* 1022. *Moguntinum* 1023. *Lemouicense* 1031. *Pampilonense* 1032. *Triburiense* 1035. *Sutrinum* 1046. in quo se Pontificatu abdicauit Gregorius VI. Duo *Romana* contra Simoniacos 1047. & 1049. *Romanum* aliud 1050. in quo damnatur Berengarius. *Versellense* pro Lanfranco contrà Berengarium celebratum est 1050. *Lugdunense* 1055. in quo per Hildebrandum Cardinalem Subdiaconum Legatum Victoris Papæ, missum in Galliam vt Simonia extirparetur, quæ vulgariter in Gallia & Italia committebatur; damnatus est Archiepiscopus quidam de hoc crimine accusatus, & hoc miraculosè, non obstante correptione quam fecerat circà illos qui eum accusauerant: cùm enim illi præciperet Cardinalis, vt diceret, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, vltima verba numquam pronuntiare potuit: Videns autem hoc Archiepiscopus accusatus, procidit ad pedes Cardinalis, & se confessus est Simoniacum; vndè posteà depositus à Sacerdotali & Episcopali officio, libera voce decantauit. *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*. Quòd ità perterruit Simoniacos, vt plures Episcopi illicò confessi fuerint, se hoc crimine esse maculatos; qui

qui ideò sine alia accusatione, suis sedibus renuntiarunt. Concilium *Romanum* 1059. in quo Berengarius post abiuratam tertiò suam hæresim, Fidem Romanam confessus est. Multa alia omittimus in hoc sæculo celebrata, quæ prolixiùs esset retexere.

De Concilijs duodecimi sæculi.

CONcilium *Londinense* celebratum est, anno 1102. in quo incontinentes Clerici depositi sunt. *Trecense* 1104. in quo iustificatur Episcopus Siluanectensis de Simonia per calumniam accusatus. *Moguntinum* 1105. quo Henricus IV. Rex Germaniæ, & tertius Imperator à Clemente III. Pseudo-Papa coronatus Imperio priuatur. *Londinensi* 1108. pro inuestitura non accipienda à Laicis. *Pictauiense* 1109. *Rhemense* 1109. *Lateranense* 1112. in quo reuocatur priuilegium vi extortum ab Henrico V. à Pascali Papa, pro concedendis beneficiorum inuestituris; & ipse Imperator excommunicatus est, sicut in Viennensi, anno 1112. Multa in hoc sæculo celebrata sunt Concilia ob eandem rem. Concilium *Trecense* 1127. Templarijs militibus habitum album assignauit. In Concilio *Claromontensi* Anacletus Antipapa & inuasor Sedis Apostolicæ condemnatur 1130. authoritate Innocentij Papæ, sicut in Stampensi, Rhemensi & Placentino sequentibus. *Suessionense* 1139. damnauit Abailardum malè de SS. Trinitate sentientem, sicut & *Senonense* 1140. *Hierosolymitanum* 1143. damnauit errores Armeniorum. *Veselinum* in Burgundia 1145. Cruciatam assignauit contra Turcas. *Parisiense* contrà Gilbertum Porretanum Pictauiensem Episcopum 1147. sicut & *Rhemense* 1148. *Bauiacense* ob causam diuortij inter Ludouicum Regem Galliæ & Eleonoram Filiam Ducis Aquitaniæ 1151. *Turonense*, quo Victor Antipapa eiusque fautores indicio octodecim Cardinalium & 124. Episcoporum excommunicati fuerunt. 1163. *Abrincense*, quo Henricus Rex Angliæ à sacrilega nece S. Thomæ Cantuariensis secundò absoluitur, anno 1172. &c.

De Conciliis duo-decimi sæculi.

Concilium *Romanum* celebratum fuit in hoc sæculo anno 1213. in quo per Papam Innocentium III. Otho Imperator IV. priuatus est Imperio. *Melodunense* in Gallia 1216. propter excommunicationem ab Innocentio IV. contra Philippum Augustum latam. In Concilio apud *Montem-Pessulanum*, Simoni Monfortiano Tolosanus Comitatus ex quo eiecerat Albigenses, datus fuit 1215. *Tolosanum* contra Albigenses tempore S. Ludouici 1228. Multa fuerunt celebrata *Sanquintini* pro libertatibus Ecclesiæ. *Parisiense* sub D. Ludouico contra balsphematores. *Oxoniense* in Anglia pro reformatione morum 1222. *Tarraconense* ob Valdenses Hæreticos 1242. *Salisburgense* pro Hospitalariorum, Templariorum & Teutonicorum Ordinibus coniungendis, 1291. *Londinense* pro eiectione Iudæorum, anno 1291. *Lugdunense* 1297. quo inhibetur Principibus, nè Sacerdotibus imponant vectigalia. Multa alia celebrata sunt, præsertim in Gallia.

De Conciliis quarti-decimi sæculi.

Concilium *Romanum* An. 1302. tempore Bonifacij VIII. excommunicauit Philippum Regem Francorum. *Moguntinum* in quo tractata est causa Templariorum 1310. tempore Clementis V. *Compendiense* 1301. pro immunitate Ecclesiastica tempore Bonifacij VIII. & Philippi Pulchri. Nationale apud *Parisios* propter dissidia inter hunc Regem & Pontificem 1302. Tria Concilia *Rauennatensia*. *Toletanum* 1314. tempore Ioannis XX. vulgò XXII. *Auenionense* contra Nicolaum V. Antipapam eodem tempore. *Parisiense* 1329. pro tuenda Ecclesiæ Iurisdictione. *Lauaurense* 1368. *Parisiense* tempore Schismatis inter Bonifacium IX. & Benedictum XIII. Plura alia omittere cogit breuitas nostra.

De Conciliis quinti-decimi sæculi.

AQuileiense fuit celebratum in Austria à Gregorio duodecimo, an.1409. ad tollendum Schisma. *Pisanum* celebratum in est ob eundem finem: Cardinales enim Gregorij XII. & Benedicti XIII. videntes vtrumque Pontificem contra præcedens iusiurandum nolle se à Papatu abdicare, Pisas petiere; & cum maximo Prælatorum conuentu damnarunt hos Pontifices tanquam periuros, Schismaticos, & pacis Ecclesiæ inimicos, an.1409 eorumque loco profecerunt Presbyterum Cardinalem Basilicæ sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Ordinis Minorum qui Alexander V. vocatus est. Aliqui hoc Concilium illegitimum reputant, quia fuit sine authoritate Rom. Pont. indictum; sed alij dicunt, fuisse canonicum, quia Gregorius XII. illud non recusabat, sed tantùm nolebat congregari Pisis. Deinde, congregatum est, non ad res fidei definiendas, sed ad tollendum schisma, dum illi Pontifices erant dubij & incerti; & ideò iure poterant Cardinales indicere & celebrare hoc Concilium cum nulla alia via pateret ad reddendam Ecclesiæ pacem. Porrò inter generalia reponitur hoc Concilium. *Salisburgense* aliud celebratum est, An. 1420. *Turonense* An.1448. pro reformandis moribus Ecclesiæ. *Lugdunense* pro schismate tollendo inter Nicolaum & Felicem; & illi cessit iste, An.1449. *Toletanum* 1472. ad Clerum & populum reformandos.

De Conciliis sexti-decimi sæculi.

PArisiense indictum sub Antonio à Prato Senonensi Archiepiscopos contra insurgentes Lutheranos, Anno 1528. *Coloniense* sub Hermano Archipræsule, qui factus est posteà Hæreticus, Anno 1536. *Moguntinum* Anno 1549. *Mediolanense* sub S.Carolo Borromæo sanctæ Praxedis Cardinali, An.1565. quinque alia postea sub eodem Præsulæ ibidem celebrata sunt. *Aquileiense* celebratum est, An.1596. Concilium *Tolosanum* sub Francisco de Ioyosa Cardinali, Archiepiscopo Tolosano, tempore Henrici III. & Sixti V. celebratum est Anno 1590.

De Concilijs decimi septimi sæculi.

MVlta Concilia in nostro præsenti sæculo celebrata sunt; sed de illis tantùm pauca referemus quæ habita sunt in Gallia. Primas tenet Collatio *Fontanobliaudensis*, Anno 1600. inter Cardinalem Perronium & Philippum Plessium Mornæum, Normanum nobilem & Caluinistam, in amplissimo Regis Christianissimi Henrici IV. Episcoporum Principumque consessu. Prædictus Mornæus, Salmuri præfectus, librum ediderat Gallico idiomate. *De Missa abusibus, & antiquo sacra historia vsu*: qui cùm peruenisset ad manus Episcopi Ebroicensis Iacobi *Daui*, iste plusquam quingenta Patrum & Scholasticorum loca truncata, vel falsa, se demonstraturum pollicebatur in præfato libro: Quod cùm audiuisset Plessius, petijt à Rege, vt à sua maiestate delegati designarentur, quibus præsentibus suæ doctrinæ comprobaretur veritas: Rex consensit sicut & Nuncius Pontificis; conditionemque accepit Perronius; & in illa altercatione, quæ fiebat coram Rege, Episcopis, Ministris & deputatis, tanta confusione percussus est Phillppus, vt post prandium, insalutato Rege, abire voluerit, nunquam in arenam descensurus, agnoscens suos Ministros illi falsò suggessisse tot loca, quæ vel corrupta, vel falsa, vel malè interpretata comprobata fuerant. Habitum fuit postea Concilium *Narbonense*, præside Archiepiscopo & Primate, Anno 1609. Concilium *Senonense* sub Iacobo Dauio Perronio Archiepiscopo Senonensi celebratum est Parisijs sub Ludouico XIII. propter librum anonymum de Ecclesiastica & politica potestate An 1612. Concilium *Aquense* eodem anno indictum est, & propter eandem rationem. Concilium *Burdigalense* sub suo Archiepiscopo Francisco *de Sourdis* Cardinali & Primate Aquitaniæ celebratum est 1624. Multoties denique factus est totius Regni Galliæ Prælatorum conuentus, quorum vltimus actualiter celebratur Pontisarç in conuentu nostro strictioris Obseruantiæ, hoc Anno scilicet 1670.

Qui plura de Concilijs generalibus & particularibus habere voluerit, videat Franciscum Iouerium, Baronium, Galterum, Binium, Carranzam, Corrolia-

lianum, & Dominum Bail, & alios qui fusè hanc doctrinam tractarunt.

CAPVT QVARTVM.

Breuem Summorum Pontificum Chronologiam continens.

TAndem aliquando ad vltimum Caput quartæ partis deuenimus, in quo mens nostra est breuiter successionem Pontificum texere, tempusque annotare, quo in cathedra D. Petri sederunt. Quod vt clariùs & distinctiùs fiat, hanc Chronologiam distinguemus per sæcula, exordium sumpturi à tempore quo Christus cœlum conscendens D. Petrum successorem suum vniuersæ Ecclesiæ, tanquam suum Vicarium, præfecit.

De Pontificibus primi sæculi.

SAnctus Petrus Apostolorum Princeps ex vico Bethsaida apud Galilæam, filius Ioannis, frater Andreæ, Antiochiæ fuit primò Episcopus septem annis; posteà Romæ sedit annis 25. mensibus 2. diebus 3. deinde Martyrio coronatus est cum D. Paulo anno post Passionem Domini 38. & hoc sub Nerone Imperatore.

S. Linus, Italus natione, è regione Tusciæ, sedit ann. 11. mensibus 3. diebus 12. Martyrio coronatus est temporibus Neronis à Saturnino consule. Ordinauit, nè sine velo mulieres Ecclesiam ingrederentur. Eius tempore Iosephus vixit, qui edidit multa de Iudæorum antiquitatibus, bello & captiuitate; ipsum Romam adduxerunt Titus & Vespasianus ex Iudæorum debellatione redeuntes.

S. Cletus Romanus, sedit an. 12. mense vno, diebus 12. & Martyrium subijt sub Domitiano, temporibus Titi & Vespasiani. Suasione D. Clementis Pontificatum accepit, tantum onus anteà recusans. Eius tempore D. Lucas professione Medicus, Antiochenus natione, sociusque Pauli in multiplici peregrinatione Euangelium scripsit cum Actibus Apostolorum.

S. Clemens Romanus è regione cœlij montis,

quem D. Petrus destinauerat in successorem suum, vt patet ex Epistola quam ipse Clemens ad Iacobum scripsit, sedit an. 9. mens. 2. & 10. diebus. Ipsius modestia & humilitas fecerunt, vt ante eum Pontificatum tenerent Linus & Cletus. In mare Clementem cum anchora iussit proijci Traianus; sed ad littus proiectum est corpus ipsius, quo loco fons miraculosus scaturire cœpit.

De Pontificibus secundi sæculi.

SAnctus Anacletus, anno Christi 104. Græcus natione, Atheniensis scilicet, sedit annis 9. mensibus 2. diebus 10. Multa edidit decreta; præsertim, ne barbam & capillos longiores haberent Clerici; ne consecrarentur Episcopi sine tribus Coepiscopis; & nè Clerici accusarentur, præterquàm ab idoneis & probatissimis viris.

S. Euaristius natione Græcus, ex patre Iudæo, nomine Iuda de ciuitate Bethleem, sedit annis 9. mensibus 10. diebus 2. Titulos Romæ diuisit Præsbyteris: ordinauit vt septem Diaconi adessent prædicanti Episcopo, statuitque nè populus in accusatione Episcoporum admitteretur.

S. Alexander Romanus sedit an. 10. mens. 7. diebus 2. ordinauit, vt in Missa ante consecrationem diceretur, *Qui pridie quam pateretur, &c.* Modum faciendi aquam benedictam docuit, voluitque illam in domibus priuatis reseruari ad expellendos dæmones, & malas cogitationes repellendas. Mixtionem aquæ cum vino in sacrificio Missæ instituit, panemque azymum admitti tantùm debere.

S. Sixtus Romanus sedit an. 10. mens. 3. diebus 2. Prohibuit laicis & fœminis ne vasa sacra tangerent; decreuitque vt in Missa diceretur, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c.*

S. Telesphorus Græcus Anachoreta factus Pontifex, sedit an 11. mens. 3. diebus 22. Renouauit obseruationem Quadragesimæ temporibus Apostolorum institutæ, quæ penè extincta fuerat causa persecutionum in Ecclesiam grassantium. Permisit celebrationem Missæ media nocte Natiuitatis Domini; alijs verò temporibus celebrationem Missarum prohibuit ante nonam, qua hora Christus mortuus

tuus est, & Spiritus sanctus descendit super Apostolos.

S. Hyginus Græcus ciuis Atheniensibus filius, sedit annis 4. mensibus 3. diebus 4. patrinum & matrinam voluit adesse, dum baptismus fieret.

S. Pius Italus ex Aquileia, sedit annis 9. ex Eusebio & alijs, 10. mens. & diebus 4. Familiariter conuersabatur cum Hermete, qui illi libellum Pastorale nominatum dedicauit; in quo refert, quod Angelus Domini illi præceperit, cum veniret ad eum in habitu Pastoris, vt Pascha Die Dominica post Lunam Martij celebraretur.

S. Anicetus Syrus, sedit annis 4. iuxta Platinam, mensibus 4. dieb. 3. Confirmauit quod Clerici barbam & capillos non nutrirent; sed caput desuper in modum sphæræ raderent, vt Laicis essent exemplo pudicitiæ & honestatis.

S. Soter natione Campanus ex Fundis, sedit an. 9. mensibus 3. diebus 11. Statuit vt fœminæ etiam Deo sacratæ vasa sacra non tangerent; vt sacrificans secum saltem vnum Sacerdotem sibi coadiutorem haberet; vt nullus post cibum aut potum etiam minimum sacrificaret; vt nullus se abstineret ab Eucharistiæ susceptione die Iouis in Cœna Domini.

S. Eleutherius natione Græcus, sedit annis 15. mensis 3. diebus 2. Epistolam ad Prouincias Galliæ scripsit, in qua edocet nullas escas esse vitandas; quia vniuersas tribuit Dominus in cibos Fidelium.

S. Victor ex Africa, sedit an. 10. mens. 3. diebus 10. Sub eo multa Concilia de tempore Paschatis celebrandi congregata sunt, in quibus fuit definitum huc festum celebrari debere Dominica sequente quartam decimam lunam Martij.

De Pontificibus tertij sæculi.

SAnctus Zephirinus Romanus, mortuo Victore, qui Pontificatum inchoauit anno 194. & decessit an. 204. sedit an. 18. mens. 7. diebus 10. Sanguinem Christi in vaso vitreo consecrandum voluit, quod postea abrogatum fuit, & determinatum sola vasa aurea, argentea, vel stannea ad hoc esse apta.

S. Calixtus Romanus ſedit ann. 5. vel 6. menſ. 10. & totidem diebus. Præcipit ieiunior quatuor temporum, quod ex traditione Apoſtolica ieiunabatur; voluitque in illis fieri Ordinationes, quæ fiebant ſemel tantùm in anno, menſe Decembri ſcilicet.

S. Vrbanus Romanus ſedit an. 4. aut 6. menſ. 10. diebus 12. ex Platina. Multos hic conuertit ad fidem, inter quos illuſtriores fuerunt Tiburtius & Valerianus ſponſus S. Ceciliæ.

S. Pontianus Romanus ſedit an. 9. menſ. 5. diebus 2. In Sardiniam inſulam relegatus à Maximino, ibi posteà mactatus eſt.

S. Antherus ex Græcia Pontificatum tenuit; ſed quot annis ſederit, planè incertum eſt: Platina aſſerente, ipſum ſediſſe ann. 11. menſe vno, diebus 12. & Galtero dicente, intra menſem primum ſui Pontificatus martyrio coronatum fuiſſe; eo quòd Notarios inſtituerit, qui geſta Martyrum deſcriberent. Declarauit Epiſcopum de Diœceſi in Diœceſim tranſire poſſe, ſed ſola neceſſitatis, non vtilitatis propriæ cauſa.

S. Fabianus Romanus ſedit an. 14. menſ. 11. diebus 11. Dum ageretur de Pontificis electione, columba ſuper illum apparuit, quæ ſuæ electionis fuit cauſa. Priuatum hæreticum excommunicauit, & ſanctum Chriſma ſingulis annis confici voluit die Iouis ſancta.

S. Cornelius ſedit an. 2. menſ. 2. dieb. 3. ſub eo primum ſchiſma aduenit; cùm enim Nouatianus Romanus vidiſſet Cornelium ad ſedem Petri promotum eſſe, ex ea ipſum deijcere voluit, & clandeſtina trium Epiſcoporum electione ſe intruſit in Pontificatum, opera Nouatiani, qui Romam acceſſerat, vt Eccleſiam perturbaret; vnde multa crimina contra Cornelium adinuenit, vt ab eo Epiſcopi alienarentur. Hoc tempore duæ contrariæ hæreſes obortæ ſunt; Nouatianus nullum admitti volebat in Eccleſiam, qui anteà à fide defeciſſet, quacumque pœnitentia præmiſſa: Feliciſſimus verò prætendebat, etiam ante pœnitentiam factam, omnes illicò admitti debere.

S. Lucius Romanus ſedit annis 3. menſ. 3. dieb.

3. Pra-

3. Præcepit vt duo Presbyteri, & tres Diaconi in omni loco & tempore Episcopum comitarentur, propter testimonium probatæ vitæ, & ad vitandas hæreticorum imposturas.

S. Stephanus I. Romanus sedit an. 5. mens. 5. dieb. 2. Decreuit hæreticos non esse rebaptizandos: ad templum Martis ductus, templum oratione subuerti fecit fulgure & tempestate; posteà verò sacrificans inuentus decollatus est.

S. Sixtus II. Græcus sedit an. 2. mens. 10. dieb. 23. Ex Athenis in Græcia erat oriundus. Martyrij palma coronatus est, & tertia die post ipsius mortem eius Diaconus Laurentius martyrium subijt.

S. Dionysius ex Monacho Papa factus regnauit annis. 6. mens. 2. dieb. Presbyteris Ecclesias diuisit, Parochiasque constituit & Diœceses.

S. Felix Romanus sedit annis 4. mens. 3. dieb. 5. Ordinauit, vt in sacro loco semper sacrificaretur, nisi graui instanti necessitate.

S. Eutichianus Tuscus, sedit annis 8. & iuxta alios vno tantùm, vno die, & vnò mense. Propria manu 312. Martyres sepeliuit, ordinauitque benedictionem fructum, & specialiter racemorum, in condemnationem Manichæorum, qui eos ex malo principio ortos prædicabant.

S. Caius Dalmata sedit annis 11. mens. 4. dieb. 12. Hic distinxit Ordines per gradus, incipiendo ab Ostiariatu vsque ad Episcopatum; prohibuitque ne quis ad Episcopatum ascenderet, nisi antea his omnibus insigniretur.

S. Marcellinus Romanus sedit an. 6. mens. 2. dieb. 16. à Diocletiano coactus idolis sacrificare, tanto commotus postea dolore, vt fuit in Concilio Sinuessano, cinere conspersus, & cilicio circumuolutus, condignam à Patribus pœnitentiam petierit; ipsum tamen renuit Concilium condemnare. Ipse postea ad Diocletianum audacter accessit, obijciens illi sua crimina; vnde ab illo ad mortem damnatus fuit.

De Summi Pontificibus quarti saeculi.

SAnctus Marcellus Romanus sedit annis 5. mens. 6. 21. anno scilicet Christi 304. Huius suasione Lucina sancta mulier Romana viginti quinque titulares erexit Ecclesias; quod audiens Maxentius Imperat. Lucinam relegauit in exilium, Marcellum verò ad mortem damnauit.

S. Eusebius Græcus sedit annis 6. vno mense, & 13. diebus. Sub eo Crux Christi inuenta est, & festum de eius Inuentione institutum.

S. Melchiades Afer sedit an. 4. mens. 7. diebus 9. iussu Maximiani martyrio addictus fuit.

Hic notandum est, omnes præcedentes Pontifices cum isto qui fuit vigesimus tertius subijsse martyrium; postea verò Ecclesiæ persecutio cessauit post mortem Diocletiani & Maximiani, quibus successit Constantinus, primus Imperator Christianus.

S. Syluester Romanus sedit an. 23. mens. 10. dieb. 11. Fugit aliquo tempore in montem Soractem Imperatoris adhuc Pagani persecutionem fugiens; ex quo rediens postea baptizauit Constantinum, & eius authoritate Concilium indixit Niceæ Bithyniæ; in quo Arius, Photinus, & Sabellius damnati fuerunt.

S. Marcus Romanus, quem alij dicunt sedisse vno tantùm anno, & alijs duobus, mens. 8. diebus 20. Ordinauit, non quòd Episcopus Ostiensis consecraret Pontifices, hoc enim multò antiquius erat; sed vt pallio insigniretur; pallium verò maximæ authoritatis signum erat soli Summo Pontifici proprium, sed ipsum pro libito confert, maximè Archiepiscopis. Statuit etiam Symbolum Concilij Nicæni post Euangelium decantandum esse in Missis solemnioribus.

S. Iulius Romanus sedit an. 15. mens. 2. dieb. 6. aut 10. Celebrari fecit Romæ Concilium 116. Episcoporum contra Arium & eius discipulos, qui non obstante Concilij Nicæni damnationem, Athanasium relegauerant; fulti authoritate Constantij Imper. Ariani.

S. Liberius Romanus sedit an. 6. mens. 3. dieb. 4. ex Platina, sub Constantio Constantini filio, à quo eie-

eiectus est in exilium, eo quòd hæresi Arianæ subscribere nollet; quo durante exilio, Sacerdotes elegerunt Felicem, qui damnauit Vrsacium & Valentem Arianos Presbyteros: sed de hoc alibi sufficienter dictum est.

S. Felix II. Romanus sedit viuente Liberio an. 1. mens. 3. dieb. 3. Postquam infregit omne commercium cum Arianis, ab illis occisus est. Videantur quæ diximus agendo de Summo Pontifice.

S. Damasus Lusitanus sedit an. 19. mens. 3. dieb. 11. Ordinauit vt decantarentur Psalmi in Ecclesia cum *Gloria Patri* in singulorum fine. Huius tempore aliqua Schismatis species oborta est; nam Vrsinus seu Vrsicinus voluit fieri Pontifex, collecta seditiosorum turba: vnde alterutrum defendentibus populis, humano sanguine multa loca, etiam sacra, repleta fuerunt, nihilominus tamen eiectus est Vrsinus, & Damasus remansit, qui primus versioni Hieronymi dedit authoritatem, cum antea sola Septuaginta interpretum versio in pretio esset.

S. Syricius Romanus sedit an. 15. mens. 11. diebus 25. Huius tempore extitit D. Hilarius Pictauiensis Episcopus, qui 12. libros aduersus Arianos conscripsit. Statuit Syricius, vt baptismus nos celebraretur, nisi in Paschate & Pentecoste.

S. Anastasius Romanus sedit an. 3. dieb. 10. Condemnauit errores Origenis; Statuit quòd assistentes Missæ starent, dum legeretur Euangelium; prohibuitque nè extranei admitterentur ad Ordines propter Manichæos, qui suos ad Ordinationes Christianorum admittebant, vt fidem eorum corrumperent.

De Pontificibus qui in quinto sæculo regnauerunt.

SAnctus Innocentius Albanus sedem tenuit an. 15. mens. 2. dieb. 15. Arcadium & sponsam suam Eudoxiam D. Chrisostomum persequentes excommunicauit, pœnitentes verò postea absoluit. Arsacium Chrysostomo suffectum damnauit cum sibi adhærentibus Episcopis, Pelagiumque Monachum & Cælestium qui in detrimentum gratiæ libero arbitrio fauebant.

S. Zozymus Græcus sedit an. 1. mens. 3. diebus 12. Sub eo Alaricus Gothorum Rex Romam inuasit.

sit. Prohibuit nè ex illegitimo concubitu procreati Ordinarentur, Cereum Paschalem sacrauit, & tabernas prohibuit Sacerdotibus.

S. Bonifacius Romanus sedit an. 3. mens. 8. dieb. 7. Huius tempore moritur D. Hieronymus in Bethleem ætat. 91. insurrexitque in Ecclesiam Iulianus Pelagianus, qui duas epistolas conscripsit, quas ad Augustinum misit Bonifacius, vt illis responderet; quod fecit illicò Augustinus per libros contra Iulianum Bonifacio dedicatos.

S. Cælestinus Romanus sedit an. 8. mens. 10. dieb. 18. Huius tempore celebratum est Concilium Ephesinum contra Nestorium, etiamque contra Pelagium. A pueritia educatus fuit in Monasterio, inuitusque Ordinatus fuit in Episcopum. Dum esset autem Pontifex, in Angliam, vbi se receperat Pelagius, misit D. Germanum Altisiodorensem, D. Lupum Trecensem, & D. Seuerum Treuirensem, vt huic hæretico resisterent.

S. Sixtus III. Romanus sedit an. 8. dieb. 19. Accusatus fuit ab Anicio Basso, cuius accusationis iudicium deuoluit spontè ad Concilium, à quo mox iustificatus fuit, & Bassus condemnatus.

S. Leo Tuscus sedit an. 21. vno mense & dieb. 13. Doctrina & Virtute eximius fuit, & ob hoc Magnus cognominatus. Eius tempore contra Eutychetem congregatum est Concilium Calcedonense, in quo duæ in Christo naturæ proclamatæ sunt, & Manichæorum libri combusti. Ecclesiam ab hæreticis penè discerptam restituit; reuerentiam Sanctorum imaginibus decreuit sub Anathemate; secretæque Missæ addidit hæc verba, *sanctum sacrificium, immaculatam hostiam*.

S. Hilarius Sardus sedit an. 6. mens. 3. dieb. 10. Tres vniuersales Synodos, Nicænam, Ephesinam & Calcedonensem confirmauit, Eutychem damnauit & Nestorium; Principatum sanctæ Ecclesiæ Romanę approbauit; coegitque Anthemium Imperatorem, vt impediret conuenticula, quæ Romæ Manichæi congregare prætendebant.

S. Simplicius Tiburtinus sedit an. 15. mense vno, dieb. 7. Romam in quinque Ecclesias distribuit, scilicet D. Petri, D. Pauli, D. Laurentij, D. Ioannis Lateran. & S. Mariæ Maioris. Primatum

tum Ecclesiæ Romanæ confirmauit.

S. Felix III. sedit annis 8. mens. 11. dieb. 17. Audiens Acatium Constantin. fraude ab exilio reuocasse Petrum Eutychianum, vtrumque damnauit.

S. Gelasius Afer, sedit an. 4. mens. 8. diebus 17. Romam à fame imminente præseruauit; Hymnos composuit; Anastasium Imperatorem Constantinopol. Hæreticis fauentem excommunicauit, sicut & Vuandalorum Regem, qui partes Arianorum tenebat. Multa insuper fecit decreta, præsertim super sacram Scripturam, Scriptores Ecclesiasticos & Concilia, quorum aliqua approbauit, reprobauit alia.

Anastasius II. Romanus, sedit an. 1. mens. 10. dieb. 24. Hic misit Legatos ad Anastasium Imperaratorem, vt nomen Acatij aboleret; cui semper fauens Imperator, & cum Photino complice communicans, excommunicatus est. Cum denique Pontifici semper resisteret, punitione diuina viscerum effusione mortuus est.

S. Symmachus Sardo qui sedit an. Christi 498. Pontificatum tenuit, annis 15. mensibus 6. diebus 22. Cum contentione magna fuit ordinatus; alij enim Symmachum elegerunt in Lateranensi Ecclesia, alij alium, nomine Laurentium, in Basilica B. Mariæ. Ob hoc apud Rauennates congregatum fuit Concilium, in quo Symmachi electio confirmatur, Theodorico Rege præsente. Fertur Symmachum Eugenium Episcopum Carthaginensem cum 220. Episcopis sustentasse in Sardinia proscriptos à Trasamundo Vandalorum Rege.

De Pontificibus sexti sæculi.

SAnctus Hormisdas Campanus an. Christ. 514. sedit an. 9. dieb. 18. Regibus fuit charus, hæreticis exosus & in Ecclesiam magnificus. Præcepit Ioanni Episcopo Constantinop. vt ab hęresi Eutychianorum desisteret; quod facere recusauit Ioannes, quia ipsi prorsus fauebat Anastasius Imperator, qui ob hoc fulmine percussus interijt.

S. Ioannes Tuscus sedit an. 2. mens. 8. dieb. 8. Ex omni parte expellebat Arianos, quorum Ecclesias veris

veris Christianis restituebat; quod ægrè ferens Theodoricus Rex Italorum, coegit Ioannem adire Imperatorem Iustinum Constantinopoli sedentem; misitque cum eo duos oratores, quia suaderent Imperatori restitutionem Ecclesiarum quæ ablatæ fuerant Arianis, quod iacere recusauit Imperator; vnde rediens Pontifex, in carcerem conijcitur apud Rauennam iussu Theodorici, vbi fame & fœtore interijt.

S. Felix IV. Samnius sedit an. 4. mens. 2. diebus 13. Per spatium 58. dierum dilata fuit eius confirmatio, quia tyrannicè illius nominationem vsurpauerat Rex Theodoricus.

Bonifacius II. Romanus sedit annis 2. diebus 2. Ordinatus est cum Dioscoro; vnde ex diuisione Clerici, schisma fuit inter vtrumque per spatium 29. dierum, quo tempore mortuus est Dioscorus, & quieuit seditio.

Ioannes II. sedit ann. 2. mens. 4. dieb. 6. Excommunicauit Contumeliosum Episcopum in Gallia, & eius diœcesim D. Cæsario Arelatensi Episcopo commendauit. Anathemate etiam percussit Antonium Constantinopolitanum Episcopum, hæresim Arij profitentem.

S. Agapetus sedit mens. 11. & 20. diebus. Ipsum misit Theodatus Gothorum Rex ad Imperatorem Iustinianum, vt cum illo reconciliaretur Rex, qui iusserat in exilium mitti Amalasunthem Atalantis Regis matrem; iussissetque illam occidi: Hoc facile impetrauit ab Imperatore Pontifex, sicut & resipiscentiam suam ab hæresi Eutychetis.

S. Siluerius Campanus sedit vno an. mens. 5. & diebus 12. Legitimo matrimonio ex Hormisda ante Ordiantionem procreatus, in sedem intrusus fuit authoritate Theodati Regis; & ob hoc à Clero Romano reprobatus, demum tamen approbatus fuit ad vitandum schisma.

Vigilius Romanus sedit an. 17. mens. 6. diebus 26. Factione Theodoræ Imperatricis hæreticæ ad sedem euectus est, viuente Siluerio à quo excommunicatus fuit; sed post mortem Vigilij, à Clero Romano legitimè creatus est Pontifex, cùm vitam omnino immutasset; & postquam ad Pontificatum peruenit, fortiter se opposuit hæreticis, non obstan-

stantibus comminationibus Belisarij & Theodoræ.

Pelagius Roman. sedit an. 11. mens. 10. diebus 18. ordinauit quòd hæretici & Schismatici à sæcularibus iudicibus condemnari possent.

Ioannes III. Romanus sedit an. 12. mens. 11. dieb. 26. Sanctorum cæmeteria reparauit: Ædem Apostolorum Iacobi & Philippi à Vigilio inchoatam absoluit.

Benedictus Rom. sedit an. 4. mens. 1. dieb. 26. Post decem menses sedis vacantis bellorum causa promotus est, & deinde dolore moritur, videns Longobardos Italiam cum Roma inuasisse.

Pelagius II. Roman sedit an. 18. mens. 2. dieb. 10. Sine approbatione Imperatoris, quæ necessaria pro tunc habebatur, creatus fuit; vnde postea misit Constantinopolim S. Gregorium, quasi vt veniam peteret, & ipsius electionem illicò ratam habuit Imperator.

S. Gregorius Magnus Roman. Ex sæculari factus Monachus, ex Cardinali fit Pontifex cum gaudio populi & Cleri eligentis; consecratus tamen non fuit, nisi post sex menses, dum aduenit confirmatio Imperat. Hæreticos fortiter expugnauit honorem voluit deferri quatuor primis Concilijs vt Euangelio; & superbiam repressit Ioannis Constantinop. qui se Oecumenicum Episcopum seu Vniuersalem vocabat; vbi ipse Gregorius nominari voluit Seruus seruorum Dei. Regnauit ann. 13. mens. 6. diebus 10.

De Pontificibus septimi sæculi.

POst D. Gregorium, qui promotus fuit ann. 594. creatus fuit Pontifex Sabinianus Tuscus an. 604. Iste sedit ann. 1. mens. 11. diebus 26. Tantam inuidiam conceperat in D. Gregorium, vt libros ipsius incendio voluerit destinare.

Bonifacius III. Rom. post vacantiam vnius fere anni, ascendit Sedem Apostol. quanto verò tempore sederit, controuertuntur Doctores, Platina tenente, ipsum regnasse mens. 9. alijs aliter sustinentibus. A Phoca Imperat. obtinuit, quod sedes Romana prima omnium diceretur, quem titulum vsurpaue-

pauerat Constantinop. malis Imperatoribus sustinentibus, eo loco primam sedem esse debere vbi caput erat Imperij.

S. Bonifacius IV. ex vrbe Valeria apud Mansos natus, sedit annis 6. mens. 8. dieb. 13. Obtinuit à Phoca templum, Pantheon antea vocatum, quòd mutauit in Ecclesiam B. Mariæ, & omnium Martyrum.

S. Deusdedit seu Theodatus Rom. sedit an. 3. dieb. 23. Fuit vir tantæ virtutis, vt leprosum deosculando, ipsum sanauerit.

Bonifacius V. Neapolitanus, qui anno quinto sui Pontificatus mortuus est, ad Ecclesias confugientes immunitate donauit. Sub illius Pontificatu Mahumetus Arabs ex patre pagano, & matre Iudæa magnum incendium excitauit in Christianos.

Honorius Campanus sedit an. 12. mens. 11. dieb. 17. Fortunatum Patriarcham hæreticum expulit, cui Primogenitum substituit, Basilicam D. Petri reparauit, eamque ex ære cooperire fecit.

Seuerinus Rom. sedit mens. 13. & dieb. aliquot. Ab Exarcha Italiæ confirmatus fuit; populi enim & Cleri electio rata non habebatur, nisi accederet confirmatio Imper. aut Exarcharum.

Ioannes IV. Dalmata sedit an. 1. mens. 9. dieb. 11. Romæ Concilium coegit, in quo damnata fuit Expositio, quam Sergius hæreticus Episc. Constantin. publicare faciebat sub Imperatoris nomine.

Theodorus Græcus sedit an. 6. mens. 5. dieb. 18. Ad eum inter fluctus Ecclesiæ, Orientales Epistolas Synodales miserunt, quibus ipsum Patrem Patrum & Papam vniuersalem nominabant.

S. Martinus Tuscus sedit an. 6. mens. 1. dieb. 26. A Constantio Imperat. requisitus vt subscriberet edicto cuidam fauenti Monothelitis, hoc fortiter recusauit; imò congregauit Romæ 120. Episcopos, & cum illis damnauit Theodorum, Tyrum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Monothelitas. Hoc audiens Imperator Romam misit ducem Olympium, vt ex parte Imperatoris cogeret Papam ad subscriptionem edicti, vel illum carceri mancipare, ad hoc vt, durante eius captiuitate, alij prælati reciperent iussa principis. Cùm autem non potuisset Olympius separare caput à membris, iussit alteri, vt vi Martinum tru-

trucidaret, ab illo S. Eucharistiam recipiendo in templo B. Mariæ ad præsepe; quod exequi non valuit ob subitam excæcationem. Postea tamen ductus est Constantinopolim, vbi exilio, fame, & ærumnis consummatus martyrium finiuit.

S. Eugenius I. Rom. sedit ann. 2. mens. 9. dieb. 24. Hic fuit benignitate illustris, sed pietate illustrior.

S. Vitalianus Signiensis in Campania sedit an. 14. mens. 6. Sub eo Constantinopolim accessit, inscio marito, Cæsarea Persarum regina cum aliquo numero Christianorum, vbi baptizata fuit, & ad maritum redire recusauit, nisi antea Christianus fieret; vnde vxorem imitando, ad eumdem locum accessit cum ingenti Primatum copia, vbi omnes baptizati sunt; sicque Persarum regnum fidem recepit.

Adeodatus Roman. sedit An. 4. mens. 1. dieb. 5. ex monacho Papa factus. Multum ampliauit Monasterium D. Hieronymi, in quo educatus fuerat. Omnibus propter mansuetudinem charus erat.

Donus seu Domnus vel Domnion Rom. sedit vno An. 5. mens. 10. dieb. 20 Sub illo conuocata fuit Synodus Constantinopolitana sub Agathone cœpta, finita verò sub Leone II. Doctrina & sanctitate Ecclesiam Rauennatem à longo tempore segregatam à Romana, ad vnionem reduxit.

S. Agatho monachus ex Sicilia, sedit 2. Ann. 6. mens. 15. Inchoauit, vt diximus, Concilium diebus Constantinopolitanum contra Monothelitas. Virtute tanta donatus fuit, vt Leprosum sanauerit osculo.

S. Leo iunior, seu secundus, Siculus, mensibus decem sedit. Condemnauit in Concilio Constantinop. quod absoluit, cum Cyro, Sergio Pyrrho, Paulo, & alijs, Macharium, Stephanum, Polichronium, &c. qui ab hæresi recedere nolentes in diuersá Monasteria retrusi sunt.

S. Benedictus II. Roman. sedit mens. 10. dieb. 12. Illi Constantinus Imperat. decretum misit, vt quem Clerus & Populus elegissent, illicò haberetur in Pontificem, nulla expectata authoritate Imperatoris aut Exarchæ, quæ requirebatur antea.

Ioannes V. Antiochenus in Syria, sedit Ann. vno, tempore quo mortuus est Constantinus.

Conon ex Thracia, sedit Ann. 11, mens. 3. Illo mortuo

mortuo Paschalis Archipresbyter & Papæ Thesaurarius copiosam pecuniæ summam dedit Platinæ Exarchæ, vt eligeretur in Pontificem; quod tamen non fecit Platina, licet argentum receperit.

S. Sergius Antioch. sedit An. 13. mens. 8. diebus 24. Hic cùm esset de aliqua turpitudine accusatus, miraculosè iustificatus fuit voce infantuli ipsum innocentem dicentis. Cum ante ipsius electionem Populus & Clerus maximè diuisi essent, vna parte postulante Paschalem & alia Theodorum, omnes conuenerunt, vt vtroque excluso, eligeretur Sergius ad vitandum schisma.

De Pontificibus octaui sæculi.

IOannes VI. Græcus, Anno 701. successit S. Sergio, qui electus fuerat Ann. 687. Hic sedit An. 3. mens. 3. Eius tempore vixit Beda, ob sanctitatem & modestiam dictus Venerabilis.

Ioannes VII. Græcus, sedit An. 2. mens. 7. dieb. 17. Hic creatus est eo tempore, quo Iustinianus recuperauit imperium, ex quo expulsus fuerat à Tiberio & Leontio.

Sisinnius Syrus, viginti tantùm vixit diebus; ita podagra & chiragra laborauit, vt neque pedibus, neque manibus vteretur; ipsi tamen semper adfuit patientia incredibilis.

Constantinus Syrus sedit ann. 7. diebus 20. Statuit quòd sanctorum Patrum imagines, quæ antea ablatæ fuerant è templo S. Sophiæ, collocarentur in porticu D. Petri; & quòd nomina Imperatorum hæreticorum in instrumentis publicis non inscriberentur.

S. Gregorius II. Rom. sedit an. 16. mens. 9. diebus 9. Hic misit ad Germanos Bonifacium Episcopum qui illos ad fidem conuertit: restitit fortiter Imperat. Leoni Isaurico, qui Iconomacus nominatus fuit; & sub eius Pontificatu Carolus Martellus Palatij Magister in Gallia dimicauit contra Saracenos prope vrbem Turones, quorum trecenta septuaginta quinque millia occisa sunt, vbi ex parte Francorum vix mille & centum remanserunt in prælio.

S. Gregorius III. Syrus natione, sed ann. 10. mens. 3. dieb. 24. Hic præcepit in quadam Synodo, ne inter

Synodo, ne inter consanguineos contraherentur matrimonia, qualiter nunc in iure cautum est.

S. Zacharias Græcus, sedit ann. 10. mens. 3. dieb. 14. Totam Italiam, quam bellorum commotione turbatam inuenerat, pacauit. Longobardos Ducem Spoleti persequentes sua modestia & humilitate sedauit, regnumque Galliæ deuoluit Pipino propter auxilia quæ præbuerat Martellus Ecclesiæ.

Stephanus II. Rom. tertio vel quarto die sui Pontificatus è viuis discessit; vnde ab aliquibus à Pontificum Rom. serie dimittitur.

Stephanus III. Rom. sedit annos 5. mense vno, vel circiter. Occasione Longobardorum Italiam persequentium Galliam accessit, vbi Pipini duos baptizauit filios, Carolum & Carolomannum.

S. Paulus Rom. frater Stephani II. sedem tenuit annis 10. mense vno. Nocte qualibet cum familiaribus suis cubicula ægrotantium & pauperum visitabat, sicut & carceres, cohortans vnumquemque verbis & eleemosynis, vt paupertatem, morbos & captiuitatem patienter sustinerent.

Stephanus IV. Siculus, quem alij vocant Tertium ratione prædicta loquendo de Stephano II. sedit ann. 4. mens. 5. diebus 24. Mortuo Paulo, Constantinus creatus fuit Papa illegitimè, & consecratus ab Episcopo Prænestino, cuius manus aridæ manserunt illicò, quod indignum consecrauisset. Ipso Constantino Pontificatu spoliato, electus est Stephanus IV.

Adrianus Rom. sedit an. 23. mens. 10. dieb. 17. Desiderio rege Longobardorum Italiam inuadente, & territorium Ecclesiasticum ac Romam vi & armis occupare tentante, Carolus Magnus in fauorem Adriani, exercitum parauit, accessit Italiam, Desideriumque fugauit omnino. Huius Pontificis tempore celebratum est Concilium 11. Nicænum contra Iconomachos.

Leo III. Romanus sedit ann. 20. mens. 5. dieb. 17. Maximè vexatus fuit à Romanis, qui ipsum, licèt verè pium & sanctum, Pontificatu spoliauerunt & conjecerunt in carcerem catenis ferreis oneratum: Cùm exisset autem è carcere, industria Albini cubicularij sui Carolum Magnum adiuit, qui ipsi restituit Papatum; postea verò Papa Carolum Magnum coronauit

ronauit Imperatorem, à quo tempore deuolutum est imperium ad Germanos.

De Pontificibus in noni sæculi.

STephanus V. Roman. successit Leoni III. an. 816. & sedit mens. 7. dieb. 3. Hic Galliam accedens, benignissimè ab Imperat. Ludouico I. acceptus fuit; quippè qui ter se coram illo, toto corpore prostrauit, dicens, *Benedictus qui venit in nomine Domini*, cui respondit Pontifex, *Benedictus Dominus, qui oculis nostris alterum Dauidem concessit*: Postea ipsum coronauit Pontifex Imperatorem.

Paschalis Romanus Monachus, virtute plenus & scientia, sedit ann. 7. mens. 3. dieb. 17. summa populi acclamatione, sed cum resistentia propria creatus est.

Eugenius I. Romanus sedit an. 3. mens. 2. diebus 23. Cùm ad Ludouicum Galliæ Regem & Imperatorem Germaniæ misisset legatos Michael Imper. Constantinop. Concilium petens vt examinaretur, an restituendæ essent imagines, nec-nè, prædictos Legatos misit Romam Ludouicus ad Eugenium, cuius intererat.

Valentinus Romanus vir sanctitate plenus, vixit tantùm per 40. dies. Post ipsum electus est.

Gregorius IV. Rom. qui sedit per annos 16. Sedem occupare noluit, nisi antea ab Imperatore Ludouico confirmatus esset. Festum omnium Sanctorum instante Imper. Ludouico instituit.

Sergius II. Roman. annis 3. sedit. Sergius iste fuit primus, cuius nomen mutatum fuit in Pontificali consecratione.

S. Leo IV. Roman. sedit ann. 8. mens. 3. dieb. 6. Ipsius tempore Basiliscus veneno territorium Romanum inficiebat, qui subitò mortuus est, accedente cum processione solemni Pontifice imaginem B. Mariæ Virginis deferente. Hoc accidit secundum Galterum Assumptionis die, & iuxta Placidum die 8. post hoc festum; vnde octauam Assumptionis instituit Leo. Hic dicunt hæretici Ioannam Papissam, natam in insula Moguntina apud Anglos sedisse, quod purum esse commentum alibi probauimus.

Benedictus III. Roman. sedit ann. 2. mens. 6. dieb. 9. Hic Pontificalibus ornamentis spoliatus fuit, & grauiter verberatus Antipapæ Anastasij imperio.

Nicolaus cognomento Magnus, natione Romanus, sedit ann. 7. mens. 9. dieb. 13. Hic in cauernis & antris absconditus delituit, nè in Pontificem eligeretur.

Adrianus II. Romanus sedit 5. an. mens. 9. dieb. 12. Sub ipsius Pontificatu Synodus Constantinopolitana decreuit Photinum esse è sede expellendum & Ignatium restituendum.

Ioannes VIII Rom. sedit an. 10. dieb. 2. Tres Reges Galliæ, Imperatores consecrauit. Carolum Caluum, Ludouicum II. & Carolum III.

Martinus I. Gallus, quem alii vocant II. sedit ann. 1. mens. 5.

Adrianus III. Romanus sedit anno 1. 2. vel 3. mens. Hic prohibuit nè in electione Pontificum expectaretur Imperatorum confirmatio, vt tota eligendi libertas apud Populum & Clerum maneret.

Stephanus VI. ab alijs V. vocatus, Roman. sedit 6. annis 11. diebus. Huius tempore Carolus Grossus nominatus, Imperator & Rex Galliæ, è throno expulsus fuit à Primatibus ob nimiam stupiditatem mentis & corporis.

Formosus Roman. sedit 5. ann. 9. mens. Hic aliàs suum Episcopatum Portuensem reliquerat, vt in Galliam fugeret metu Ioannis Papæ, qui eum Romã redire renuentem excommunicauit, postea verò à Martino reuocatus, absolutus est, in pristina dignitate restitutus, & tandem Summus Pontifex creatus.

Stephanus VII. aut VI. Roman. sedit an. 1. mens. 3. Multi inter hunc & Formosum interponunt Bonifacium Antipapam. sub nomine Bonifacij V.

Romanus ex Tuscia natus 3. vel 4. mensibus tantùm sedit.

De Summis Pontificibus decimi sæculi.

THeodorus II. Romanus, diebus tantùm 20. sedit, & decreta seu statuta Formosi restituit.

Ioannes IX. Monachus Rom. sedit 2. ann. dieb. 5. Concilium Rauennæ coegit, vbi abrogatum fuit quicquid à Stephano statutum fuerat.

Benedictus IV. Romanus sedit 3. ann. & 4. mens. Huius tempore morum corruptio vbique communis erat, attamen hic Pontifex omni pollebat virtutum genere.

Leo V. Ardeatinus sedit diebus 40. Hoc electo, familiaris eius nomine Christophorus, vi & factionibus Papam detrusit in carcerem, ipsiusque sedem vsurpauit, quam & occupauit 40. dierum spatio & totidem diebus.

Christophorus Romanus mens. 7. sedit; sed quia prauis medijs Pontificatum obtinuerat, similibus deiectus, & in Monasterium relegatus.

Sergius III. similiter Rom. sedit 7. an. mens. 4. diebus 16. Hic è Monasterio Christophorum egredi iussit, non causa libertatis illi dandæ; sed vt illicò in carcerem conijceretur.

Anastasius III. Rom. sedit 2. an. & 2. mens. Ipsi successit:

Laudo Sabinus qui sedit 6. mensibus & diebus 21. Huius tempore Itali, Germani & Galli multa inter se bella inierunt, quia formosus Pontifex Imperium à Gallis ad alios transtulerat.

Ioannes X. Rauennas, sedit an. 13. mens. 2. 3. diebus. Hic maximè in bellum propendebat, in quo à militibus Guidonis Comitis comprehensus & in carcerem detrusus suffocatur. Vsurpauit pro tunc sedem Ioannes quidam, ex qua illicò eiectus est; vnde Ioanni X. canonicè successit.

Leo VI. Rom. qui regnauit tantùm 7. mens. 7. & diebus 15. Semper pacificare conatus est Populum Romanum multis factionibus agitatum per ignorantiam & prauam gubernationem præcedentium Pontificum.

Stephanas VIII. Roman. sedit ann. 2. mens. 1. diebus 12.

Ioannes XI. sedit ann. 2. mens. 10. dieb. 15. Huius

tem-

tempore erupit fons sanguineus prope Genuam, qui signum fuit futuræ calamitatis.

Leo VII. Rom. sedit an.3. mens.6. dieb.10. cuius successor fuit

Stephanus IX. Germanus. Hic sedit. 3. an. mens.4. dieb.12. Ab initio Pontificatus tantam persecutionem sustulit propter seditiones Romanorum, quod ipsius memoria ære digna sit.

Martinus III. Rom. sedit 3. annis mens.6. dieb.10. Vbi Pontificatum tenuit, illicò deseruit bellum, vt se totum Orationi daret.

Agapetus II. Rom. sedit 9. an. 7. mens. 10. dieb. Huius tempore mortuus est Odo Abbas Cluniacensis.

Ioannes XII. Rom. sedit an.9. 3. mens. dieb.5. Corruptæ & prauæ vitæ fuit, de quo admonitus ab Imperatore Othone, fugit, in nemoribus delituit, & cũ non compareret, Clerus & Imperator in Pontificem elegerunt Leonem, qui dictus fuit VIII. licèt Antipapa, vnde, absente Imperatore, Ioannes restituitur.

Benedictus V. Rom. sedit 6. annis & 5. diebus. Hic creatus fuit ab amicis Ioannis, & summè vexatus à Leone VIII. Imò Imperator Otho, qui præferebat Leonem Ioanni, totam Romæ viciniam vastauit, Benedictus eiecit & Leonem restituit.

Ioannes XIII. Rom. sedit 6. an. mens.11. dieb.5.

Domnus, vel Donus II. Rom. sedit tribus tantùm mensibus; ipsique successit

Benedictus VI. etiam Rom. qui sedit an.1. mens. 3. In carcere strangulatus fuit iussu Bonifacij, qui tyrannicè sedem inuadens nominari voluit Bonifacius VII.

Benedictus VII. Rom. sedit an.10. mens.6. Hunc grauiter persecutus est Bonifacius, & ipsi successit

Ioannes XIV. Patauiensis Episcopus sedit 3. mens. qui iussu Bonifacii VII. in carcerem detrusus moritur. Hoc tempore idem Bonifacius sedem adhuc tenuit 4. mens. & ipso è viuis sublato, successit

Ioannes XV. Rom. qui sedit 8. tantùm mens. & posteà mortuus est permissione diuina, eò quòd Ecclesiam negligens, & Prælatos condemnans, Thesauris Ecclesiasticis proximos suos carnales ditaret.

Ioannes XVI. Rom. sedit 10. an. 6. mens. & 10. dieb. Hic à Baronio omittitur; sed hoc loco annumeratur ob conformitatem cum alijs Annalistis.

Gregorius V. è Saxonia, sedit 2. ann. 6. mens. &

dieb. aliquot. Fuit creatus authoritate Imperatoris Othonis, cuius erat affinis.

Syluester II. ex Aquitania in Gallia natus, sedem tenuit 4. an mens. 1. dieb. 10. Monachus erat ex Monasterio S. Benedicti Floridi, prope ciuitatem Aurelianensem. Inter hunc Pontificem & Gregorium V. aliqui numerant Ioannem XVII. Græcum, qui per 10. menses sedem vsurpauerat, à qua fuit expulsus per Imperatorem Othonem, qui illi oculos effodi iussit.

De Summis Pontificibus vndecimi sæculi.

MOrtuo Syluestro II. an. 1103. eodem anno successit illi Ioannes XVII. quem alij vocant XVIII. Hic sedit spatio quatuor mensium & dierum viginti.

Ioannes XVIII. sepè nominatus XIX. etiam Rom. sedit 4. an. & 4. mens. nec fecit aliquid memoria dignum.

Sergius IV. Rom. sedit an. 2. dieb. 15. Hic ante Pontificatum, & in Pontificatu sanctissimæ vitæ fuit.

Benedictus VIII. Tusculanus, sedit an. 11. mens. 1. dieb. 14. Huius tempore inuaserunt Turcæ vrbem Ierusalem mortuo Imperatore Henrico, qui multùm Benedicto fauebat: alium in Pontificatu admiserunt Romani, nomine Gregorium, qui paulo post eiectus est, & Benedictus est restitutus.

Ioannes XIX. Tusculanus, quem alij vocant XX. sedit an. 11. mens. 1. dieb. 9. Aliqui dicunt hunc fuisse Episcopum Portuensem, dum creatus fuit Pontifex; alij verò nullo Ordine sacro initiatum asserunt.

Benedictus IX. etiam Tusculanus sedem occupauit per diuersa interualla 10. an. mens. 4. & 9. dieb. Hunc eiecerunt Romani tanquàm omnibus ingratum & nullius æstimationis, eiusque loco substituerunt Ioãnem Sabinæ Episcopum, sub nomine Syluestri III. ille posteà restitutus est & Syluester eiectus. Benedictus autem præuidens, quòd iterùm posset deijci, Pontificatui cessit, qui deuolutus est Gregorio VI.

Gregorius VI. Rom. sedit 2. an. 9. aut 8. mens. Hic ab aliquibus dicitur Pontificatum emisse è Benedicto IX. vnde Henricus II. Synodum celebrare fecit, in qua Benedictus qui vendiderat, Gregorius qui emerat, & Syluester qui se intruserat, condemnati sunt, & sedi renuntiare coacti.

Cle-

Clemens II. Germanus è Saxonia, sedit tantùm 1. an. vel circiter, & summè vexatus fuit à Benedicto IX. sedem recuperare prætendente,

Damasus II. ex Bauaria, sedem tenuit tantùm diebus 23. quam vi & sine consensu Cleri & populi Romani occupauerat.

S. Leo VIII. ex Germania sedit an. 5. mens. 1. dieb. 6. Primus condemnauit hæresim Berengarij. Qui hunc vocant Leonē IX. non attendunt, quod Leo VIII. quē collocant in præcedenti sæculo, erat verè Antipapa.

Victor II. ex Sueuia sedit 2. an. mens. 3. dieb. 14. Synodum coegit Florentiæ, in qua multos Episcopos dignitate sua priuauit, causa fornicationis & simoniæ.

Stephanus X. Lotharingius sedit 7. mens. dieb. 8. Hunc aliqui vocant Stephanum IX. illi successit non Benedictus X. Antipapa, vt volunt aliqui, sed

Nicolaus II. Sabaudus, qui sedit an. 2. mens. 6. Hic habito Concilio apud Lateranum, statuit vt si quis pecunia aut gratia humana, aut populari vel militari tumultu sine canonica electione Cardinalium fuerit in sede collocatus, is non Apostolicus, sed Apostaticus dicatur.

Alexander II. Mediolanensis sedit an. 11. mens. 6. dieb. 22. Aliqui cum Imperatore in Pontificem habere volebant Gilbertum Parmensem, virum potentissimum: at Agnes Imperatoris vxor non alium voluit quàm Alexandrum anteà electum.

S. Gregorius VII. Tuscus sedit an. 12. mens. 1. dieb. 3. Hic Henricum IV. Imperatorem qui multis iniurijs Ecclesiam affecerat, omni regia administratione priuauit, anathematizauit, nec eum absolui permisit, donec deposito ornatu regio in aspera hyeme nudis pedibus ad Pontificem accedens, veniam peteret.

Victor III. Beneuentanus sedit an. 1. Anteà erat Abbas Montis Cassini; hunc dicunt aliqui fuisse necatum veneno in Calicem iniecto opera Henrici, cui non permittebat Pontifex vt Beneficia venderet argento.

Vrbanus II. Gallus ex Diœcesi Rhemensi, sedit an. 12. Hic Cistercientium Ordinem sua authoritate confirmauit: Eius etiam tempore ortum duxerunt Carthusiani.

Paschalis II. Tuscus, sedit 18. an. 6. mens. 7. dieb. Hic latitans & nolens eligitur à Clero: Sub eius tempore floruerunt D. Anselmus & D. Bernardus.

De Summis Pontificibus duodecimi sæculi.

GElasius II. Capuanus sedit anno 1. dieb. 4. Roma fugit, se in Galliam subducens, vbi moritur in Monasterio Cluniacensi.

Calixtus II. Burgundus sedit annis 5. mens. 10. dieb. 12. Hic electus est in Monasterio Cluniacensi, in quo obierat Gelasius, & vbi multi Cardinales congregati erant; statimque audiuit se confirmari ab illis qui erant Romæ.

Honorius II. Bononiensis, Cluniacensis Monachus, sedit an. 2. mens. 1. dieb. 17. Sub eo floruit Hugo à S. Victore.

Innocentius II. Romanus sedit an. 14. mens. 7. dieb. 13. Competitorem habuit, nempè Petrum Romanum, ciuem Romanum, Anacletum vocatum, quem Romani, absente Innocentio, crearunt; & quem post dies aliquot Lotharius Imperator expulit, vt Innocentium restitueret. Sub hoc Pontifice congregatum est primum Concilium Lateranense ex mille Patribus compositum contra Antipapas, pro recuperanda Terra-Sancta, & propter alias rationes.

Cælestinus II. Tuscus sedit mens 5. dieb. 13. Hic omnium consensu creatus est Pontifex sub Conrado Sueuo Imperatore Germanorum.

Lucius II. Bononiensis, sedit mens 11. dieb. 14.

Eugenius II. Pisanus, sedit 8. an. 4. mens. 20. dieb. Hunc induerat Monachū Clareuallensem D. Bernardus, qui ad illum scripsit libros de Consideratione.

Anastasius IV. Rom. sedit an. 1. mens. 4. dieb. 24. Huius tempore florebat Richardus à S. Victore.

Adrianus IV. Anglus, sedit an. 4. mens. 10. Ipsum fecit Cardinalem Albanensem Eugenius, & Legatum misit in Noruegiam; vbi tam efficaciter huius regni populos admonuit, vt fidem Christi susceperint,

Alexander III. Senensis, sedit an. 21. dieb. 9. Sub hoc facta est seditio inter Guelphis & Gibelinos, quæ totam penè Italiam subuertit. Guelpho authoritatem Papæ tuebantur; Gibelini partes tenebant Imperatoris contra Papam. Sub eo factum est Concilium Lateranense pro reformatione Ecclesiæ. Contra hunc tres Cardinales Octauium ciuem Romanum Papam fecerunt, & incœpit Schisma quod per viginti annos durauit.

Lu-

Lucius III. vel Lucgus, ſedit an.4. menſ.2. dieb. 27. Ex vrbe eiectus fuit, quia Conſulum nomen abolere nitebatur; Multa ſuæ vrbi natiuæ contulit priuilegia. Eius tempore vixit Petrus Comeſtor.

Vrbanus III. Mediolanenſis, ſedit an.1. menſ.10. dieb.25. quo tempore occupata à Saladino vrbs Hierusalem, Crux ſancta ablata, & plurimi Chriſtiani occiſi an.1187.

Gregorius VIII. Beneuentanus, ſedit menſ.1. dieb. 27. qui ampliſſimam Epiſtolam ad omnes Principes Chriſtianos ſcripſit, vt ad recuperationem vrbis Hieroſolymitanæ excitarentur; ſed intereà moritur Piſis.

Clemens III. Rom. ſedit annis 3. menſ.5. Hic omnes Principes vrget, vt contrà Sarracenos inſurgant; & ad hoc conueniunt Imperator Fridericus, Philippus Rex Galliæ, Richardus Rex Angliæ, Odo Dux Burgundiæ, Veneti, & alij cum multis Prælatis, hæcque omnia ſub Guillelmo Rege Siciliæ.

Cæleſtinus III. Rom. ſedit an.6. menſ.7. dieb.11. qui nihil in ſua vita prætermiſit, quò terra Sancta recuperaretur.

Innocentius III. ex Anagnia, ſedit an.18. menſ.7. dieb.13. Huius tempore mota eſt hæreſis Albigenſium apud Tholoſam, quam, procurante Pontifice, B. Dominicus, adiuuante Comite Montisfortis, mira celeritate compeſcuit. Sub eo celebratum eſt Concilium generale Lateranenſe IV. initio ſequentis ſeculi an. ſc.1215.

De Summis Pontificibus tertij-decimi ſæculi.

Honorius III. Roman. qui ſedit 10. an.8. menſ. primum locum tenuit inter huius ſæculi Pontifices an.1216. Hic Ordines BB. Dominici & Franciſci confirmauit, Fridericum 2. anathemate notatum priuauit Imperij dignitate.

Gregorius IX. ex Anagnia, ſedit an.14. menſ.4. dieb.26. Hic retulit inter Sanctos B. Dominicum, & B. Franciſcum.

Cæleſtinus IV. Mediolanenſis, ſedit tantùm dieb. 18. & ſedes vacauit poſteà vno & viginti menſ. quia plures Cardinales in carcere detinebat Fridericus Imperator.

Innocentius IV. Geneuenſis ſedit an.21. menſ.6. dieb.21. Hic ſtatuit vt Cardinales Galero rubeo vte-

rentur ad honestandam eorum dignitatem ; veste eiusdem coloris, vt monerentur se semper debere esse paratos ad effusionem sanguinis pro Religione Christiana. Sub eo volumen Decretalium editū est,& Concilium generale habitū Lugduni contra Fridericū; qui personaliter cōparere renuens,authoritate totius Concilij Imperio & Regno Siciliæ priuatus fuit.

Alexander IV. ex Anagnia sedit an.6.mens.5.dieb. 13. Hic retulit in numerum SS. B.Claram virginem, librosque Guillelmi à S.Amore contrà paupertatem conscriptos condemnauit.

Vrbanus IV. Trecensis in Gallia, sedit an.3. dieb. 34. Festum Corporis Christi instituit.

Clemens IV. Narbonensis, sedit an.3. dieb. 21. Hic erat in iuribus famosissimus. Mortua vxore factus est Episcopus, deindè Cardinalis, & tandem absens electus est in Papam. Cum haberet duas filias ex vxore mortua, vni in Monasterio collocatæ triginta tantùm libras dedit; alteri pro dote maritali, trecentas libras numerauit, sub ea conditione vt nihil vnquam peterent: Voluit vt suus nepos Clericus tres Præbendas habens ex illis vnam tantùm retineret.

Gregorius II. Placentinus, sedit 4.an.2.mens.dieb. 10. Hic creatus est Pontifex dum esset in Asia, exercitum Christianorum ducens contrà Infideles. Sub eo celebratum est Concilium 11. vniuersale Lugduni, cui adfuerunt mille Patres pro recuperatione Terræ-sanctæ, & contra hæresim Græcorum. In eo definitum est, Spiritum sanctum procedere æternaliter ex Patre & Filio,non tanquam ex duobus principiis,sed tanquam ex vno;nec duabus spirationibus,sed vnica.

Innocentius V. Tarantasianus sedit mens.6.dieb.2. Hic ex ordine Prædicatorum assumptus est in Pontificem.

Adrianus V. Genuensis sedit diebus 40.

Ioannes XX. Lusitanus, quem alij vocant XXI. sedit mens.8. Definiuit contrà eos,qui dicunt Christum & eius Discipulos nihil habuisse, & in his quæ habuit, nullum illi fuisse ius:declarauit,inquam,contra eos,hoc esse hæreticum. Damnati sunt sub eo errores Ioannis de Poliaco Doct. Paris. qui tenebat confessos Fratribus habentibus licentiam generalem, teneri adhuc proprio Sacerdoti confiteri, & quòd Papa, posito canone *vtriusque sexus*, non possit dare talem generalem potestatem; imò nec Deus,quin confessus teneatur

tur

tur adhuc confiteri peccata sua proprio Sacerdoti, quem dicebat esse proprium Curatum.

Nicolaus III. Rom. sedit an 3. mens. 8. dieb. 15. Hic ex ordine S. Francisci assumptus fuit, cuius regulæ explicuit ambiguitates.

Martinus IV. Turonensis sedit an. 4. mens. 1. dieb. 7. Cùm electus fuerit in vrbe Viterbiensi, noluit in ea coronari, nec consecrari; timens nè hæc ciuitas interdicta esset propter excessus & atroces iniurias Cardinalibus in illa factas, vnde vrbem Oruietensem eo fine petijt.

Honorius IV. Rom. sedit an. 21. die 1. & posteà vacauit sedes mens. 10. Cùm enim plures Cardinales in conclaui congregati essent in Ecclesia S. Sabinæ, multi subito morbo correpti, mortui sunt; vnde electio ad aliud tempus dilata fuit.

Nicolaus IV. Tusculanus, sedit an. 4. mens. 1. dieb. 8. Assumptus est ex Ordine Minorum; Romam propter seditiones deseruit, & vrbem Reatinam petijt; vbi Cardinales creauit ex omnibus Religiosis Ordinibus, quos æqualiter diligebat.

Cælestinus V. Italus, sedit ferè mens. 6. Erat Abbas ex Ordine S. Benedicti, Petrus Moronus dictus. Ante illum sedes vacauerat per biennium & tres menses propter discordiam Cardinalium. Cum ab eremitica vita, quam priùs ducebat, non declinaret, visus est parum idoneus ad regendam Ecclesiam; quod agnoscens ipse Cælestinus ad priuatam vitam remeauit, potestatemque dedit Cardinalibus, vt alium eligerent Pontificem.

Bonifacius VIII. ex Anagnia sedit an. 8. mens. 9. dieb. 7. Hunc dicunt aliqui astutijs decepisse Cælestinum vt Pontificatui renuntiaret. Excommunicauit Gallorum Regem Philippum Pulchrum, & titulum Regni Gallici dedit Alberto primo Imperatori domus Austriacæ, vt hac occasione semper inter se confictarentur hi principes. Anagniæ captus est Pontifex per Nogaretum, & in carcerem detrusus, vbi miserè perijt; vndè de eo dictum est, *Intrauit vt vulpes, regnauit vt leo, mortuus est vt canis.*

De Summis Pontificibus quarti-decimi sæculi.

BEenedictus XI. Taruisinus, sedit mens. 8. dieb. 17. Ab alijs dicitus IX. ab alijs XI. Ex ordine Domini-

nica-

nicanorum assumptus fuit; absoluitque Philippum Pulchrũ Regẽ Galliæ ab excõmunicatione fulminata à Bonifacio VIII. Inter Beatos meritò numeratur.

Clemens V. Burdigalensis, sedit an.8. mens.10. dieb.1. Transtulit sedem ex vrbe Roma Auenionem, vbi ipse & successores manserunt annis 70. Sub eo Concilium Oecumenicum Viennense celebratum est contrà Saracenos, Templarios, & mores corruptos Ecclesiasticorum.

Ioannes XXI. Gallus ab alijs XXII. ab aliis XXIII. dictus, sedit an.19. mens.4. Ex Cancellario Galliæ factus Papa, Constitutiones Extrauagantes edidit, sicut præcedens Pontifex Clementinas.

Benedictus XI. Tolosanus Monachus Cisterciensis, sedit an.7. mens.3. dieb.17. Hic Censuras Ecclesiasticas confirmauit, quas anteà Ioannes fulminauerat contrà Ducem Bauariæ Imperium Romanum inuadere conantem.

Clemens VI. Lemouicensis, sedit an.10. mens. dieb. 28. Hic emisse fertur Auenionem à Rege Franciæ, quam vrbem transtulit in ius Pontificium.

Innocentius VI. etiam Lemouicensis, sedit an.9. mens.10. dieb.6. Præbendas Ecclesiasticas non nisi probatissimis Sacerdotibus vita & doctrina dedit; iussitque vt omnes Prælati ad Ecclesias suas proficiscerentur.

Vrbanus V. adhuc Lemouicensis, sedit an.8. mens. 4. Absens electus est dum esset in Italia, legatione fungens versus Vicecomites, Abbas erat S. Victoris Massiliæ.

Gregorius XI. adhuc Lemouicensis, sedit an.7. 2. mens. dieb.27. Hic sedem Pontificiam Romam retulit, quæ antea erat Auenione, & ab hoc tempore Gallorum nullus factus est Pontifex, ne iterùm sedes mutaretur.

Vrbanus VI. Neapolitanus, sedit an.11. mens.8. Sub hoc ingens Schisma in Ecclesia obortum est: Vrbanum enim hunc crearunt Itali, mansitque Romæ, Galli verò elegerunt Pontificem in Italia sub nomine Clementis VII. qui se Auenionem recepit. Alter in alterum censuris sæuiebat, durauitque Schisma vsque ad Concilium Constantiense.

Bonifacius IX. Neapolitanus, sedit an.14. mens.9. Triginta tantũ annorum erat, dũ eleuatus fuit ad Põtificatũ. Huic Annatarum creatio attribuitur. Mortuo

Cle-

Clemente VII. illegitimo Pontifice Petrus de Luna Benedictus XII. dictus, Auenione sufficitur.

De Summis Pontificibus quinti-decimi sæculi:

INnocentius VII. Sulmonensis, sedit 2. ann. dieb. 23. Sub eo Tamerlanes cum ingentibus copijs Baiazetum deuicit: iram Dei se dicebat.

Gregorius XII. Venetus, sedit 2. an. 7. mens. dieb. 5. Promisit se dimissurum Pontificatum, si Benedictus idem faceret; sed Benedicto fugiente in Cataloniam, reuocauit promissum Gregorius; vndè vterque in Concilio Pisis habito à Cardinalibus deponitur, & tertius sufficitur, nimirum

Alexander V. Cretensis, qui sedit mens. 10. diebus 8. Hic ex Ordine Minorum assumptus fuit.

Ioannes XXIII. ab alijs XXIV. Neapolitanus, sedit 2. an. 15. diebus. Sub eo incæpit Concilium Constantiense, & tunc erant tres Pontifices; Ioannes qui degebat Bononiæ, Gregorius Arimini, & Benedictus in Hispania. Hi tres sede priuati sunt à Concilio; & illis sufficitur

Martinus V. Rom. qui sedit an. 14. mens. 3. Ab alijs vocatur Martinus III. Sanctissimę vitę erat & doctissimus. Ipsius pedes deosculatus est Sigismundus Imperator.

Eugenius IV. Venetus, sedit an. 15. mens. 11. 21. diebus. Sub eo congregatum est Concilium Basileense, in quo factionibus depositus fuit, & eius loco intrusus est Dux Sabaudiæ. Hic posteà cessit Pontificatui, & eo deposito, Eugenius Concilium Ferrariæ congregauit, quod causa pestis, Florentiam translatum est, in quo Ecclesia Græca vnita est Romanæ. Pragmatica-Sanctio instituitur.

Nicolaus V. ex vrbe Luna in Italia natus, sedit an. 8. dieb. 19. Sub eo Mahumetus II. vrbem Constantinopolitanam inuasit, in qua crudelitates exercuit incredibiles: Tunc cessarunt Schismata Ecclesiæ.

Calixtus II. ex Valentia apud Iberos, sedit 3. an. 3. mens. diebus 17. Hic B. Vincentium Ordinis Prædicatorum inter Sanctos retulit.

Pius II. Senensis, sedit an. 6. demptis aliquot diebus. Anteà vocabatur Æneas Siluius, & hic B. Catharinam Senensem annumerauit inter Sanctas.

Paulus II. Venetus, sedit an. 6. mens. 10. dieb. 26. Illius

lius tempore omnia beneficia Romæ venalia erant.

Sixtus IV. Sauonensis, sedit an. 13. dieb. 5. Hic Bonauenturam Sanctum pronuntiauit, Eius commissione speciali Alphonsus Carillus Archiepiscopus Toletanus multos Cõpluti aggregauit Doctores Theologiæ, qui condemnauerunt Petrum Oxoniensem Sacræ Theologiæ Professorem Salmantinum, qui tenebat peccata mortalia deleri per solam contritionem sine ordine ad Claues: Confessionem de peccatis in specie, non esse de iure diuino, sed ex statuto vniuersalis Ecclesiæ: Prauas cogitationes sola displicentia sine confessione deleri: Confessionem debere esse secretam, id est, de peccatis secretis, non de manifestis: Papam non posse dispensare in statutis vniuersalis Ecclesiæ. Has & similes propositiones, postquàm accepit opiniones Doctorum, qui eas sigillatim examinauerant, Reuerendus Archiepiscopus sedens pro tribunali damnauit vt hæreticas, librumque ex quo depromptæ fuerant, comburendum iudicauit; quod illicò factum.

Innocentius VIII. Genuensis sedit an. 7. mens. 10. dieb. 27. Hic cùm esset summè pacis amator, multùm doluit, dum se vidit coactum ad bellũ faciendũ contra Regem Ferdinandum, qui tributum nolebat reddere Ecclesiæ Rom. debitum; ratione Regni Siciliæ.

Alexander VI. Hispanus sedit an. 11. mens. 8. ex genere Borgia oriundus erat.

De Summis Pontificibus sexti-decimi sæculi.

PIus III. Senensis mens. 1. sedit: Sobrius, castus, & humilis erat; sed exemplum sequens sui auunculi Pij II. intentionẽ habebat expellendi Gallos ex Italia; de quo multùm irati sunt Romani & affines ipsius Pontificis.

Iulius II. Genuensis sedit an. 10. Sub eo incepit Cõciliũ Lateranense, sub sequẽti Pontifice perfectũ.

Leo X. Florentinus sedit an. 8. mens. 8. dieb. 21. Erat ex illustri familia de Medicis. Pragmaticam Sanctionem aboleuit, & Concordatum inijt cum Francisco I. Rege. Cruciatam publicauit per totum orbem Christianum. Huius tempore Martinus Lutherus suas hæreses insinuare cœpit.

Adrianus V. ex Flandria, sedit anno 1. mens. 8. dieb. 6. vir tanta dignitate planè dignus.

Clemens VII. Florentinus ex familia de Medicis, sedit

sedit annis 10. dieb. 8. Hic excommunicauit Henricum VIII. Angliæ Regem, quod causa fuit cur ipse Princeps se in Ecclesiæ Anglicanæ caput erexerit, Pontificem agnoscere renuens.

Paulus III. Rom. ex Farnesiorum familia, sedit an. 15. diebus 29. Hic contra hæreses Lutheri Concilium generale indixit, Primò Mantuę; Secundò Vincentię; Tertiò Tridenti; sed in his locis nihil factum est; vnde quartò rursus Tridenti inchoatū fuit an. 1545.

Iulius III. Aretinus, sedit an. 5. mens. 1. diebus 21. Sub eo continuatum est Concilium Tridentinum.

Marcellus II. Etruscus Pontificatum tantùm tenuit 21. vel 22. diebus.

Paulus IV. Neapolitanus, sedit an. 4. mens. 2. dieb. 27. Post eum sedes vacauit 4. mens. Erat ex illustrissima Caraffarum familia.

Pius IV. Mediolanensis, sedit 5. an. mens. 11. 8. diebus. Sub eo finitum est Concilium Tridentinum.

S. Pius V. Insuber, sedit an. 6. mens. 3. dieb. 19. Ex Prædicatorum Ordine fuit assumptus. Vir erat sanctissimus, qui omnes Christianos, tùm Persas, tùm Moscouitas, tùm Abyssinos armauit contrà Turcas. Sub eo initum est prælium quod vocatur Lepantinum, in quo Infideles à Christianis deuicti sunt.

Gregorius XIII. Bononiensis, sedit an. 12. mens. 11. Hic Kalendarium reformauit per detractionem 10. dierum in mense Octobri an. 1582. & transferens Æquinoctium vernale ab 11. ad 21. diem Martij.

Sixtus V. antea vocatus Felix Perettus, ex Marcha Anconitana oriundus, & ex Minorum Ordine assumptus, sedit 5. an. 4. mens. 12. diebus. Hic purgauit Italiam Bannitis, qui infinitas exercebant immanitates. Admiranda Romæ construi fecit ædificia. Laureto nomen ciuitatis, & Sedem Episcopalem contulit, retulitque D. Didacum inter Sanctos.

Vrbanus VII. Roman. sedit tantùm 15. diebus vel circiter. In Iuribus Ciuili & Canonico versatissimus erat. Cum summo omnium dolore mortuus est.

Gregorius XIV. Mediolanensis, sedit 10. mens. 10. diebus. Erat anteà Episcopus Cremonensis, & ex Sfondrati familia.

Innocentius IX. Bononiensis, sedit tantùm 2. mensibus, & mortuus est veneno, vt dicunt; eo quòd non tam faueret Hispanis, vt prætendebant in ipsius electione.

Cle-

Clemens VIII. Florentinus ex Aldobrandinorum familia, sedit an. 13.1. mens.5. dieb. Virtuosissimus fuit, omnes qualitates Pontifici debitas perfectissimè possidens.

De Summis Pontificibus decimi-septimi sæculi.

LEo XI. à Baronio pro decimo tantùm habitus, Florentinus, sedit tantùm 27. diebus; vocabatur anteà Alexander *de Medicis* Archiepiscopus Florentinus Cardinalis, qui Legationem fungens in Gallia, Franciæ & Hispaniæ pacem dedit apud Verxinum an. 1598.

Paulus V. Rom. ex Burghesiorum familia, sedit ani 15. mens. 8. diebus 13. Semper piè vixit, summamque adhibuit diligentiam vt commotiones hæreticorum Germaniæ & Bohemiæ pacificaret. Nomen dedit Christianissimo Regi Ludouico XIII.

Gregorius XV. Bononiensis, sedit an. 2. mens. 5. Quieti Ecclesiæ & totius orbis Christiani maximè inuigilauit. Admirabili prudentia reuocauit Antonium *de Dominis* Archiepiscopum Spalatensem in Dalmatia ab hæresibus, quos euomuerat contrà sacram Hierarchiam & Monarchiam Ecclesiæ.

Vrbanus VIII. Florentinus, anteà Cardinalis Barberinus, sedit an. 21. De tota Christianitate semper benè meritus fuit. Apud Henricum Magnum Legatione functus est, totasque vires adhibuit, vt litigia Principum componerentur, vel pax conseruaretur inter illos.

His nuperrimis annis in Pontifices habuimus Innocentium X. Alexandrum VII. Clementem IX. & Clementem X. feliciter hodiè regnantem; cuius conseruationi inuigilare debet totus orbis Christianus pro admirabili ipsius virtute & ardentissimo zelo, quem quotidie in gubernanda Ecclesia adhibet.

Hic animaduertendum est, quòd alij plures Pontifices, alii pauciores admittant; cuius causa est, quod aliqui aliquos recensent illegitimos; alij pro canonicis illos habent; vel aliqui non adscribunt numero Pontificum illos, qui parum in Pontificatu vixerè.

FINIS.

